Datinele și credințele poporului român
adunate și așezate în ordine mitologică
Tipografia Isidor Wiegler – Cernăuți, 1903

Editura POLIROM – Iași, 1998,
B-dul Copou nr. 3 P.O. BOX 266, 6600, Iași, ROMÂNIA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale:

NICULIȚĂ-VORONCA, ELENA

Datinele și credințele poporului român
adunate și așezate în ordine mitologică
Iași: Polirom, 1998

504 p. 22 cm – (Plural M)

ISBN: 973-683-067-5

CIP: 398.3(498)

Printed in ROMANIA

ELENA NICULIŢĂ-VORONCA

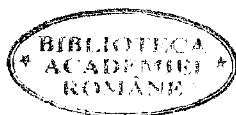
DATINELE ŞI CREDINŢELE POPORULUI ROMÂN

adunate şi aşezate în ordine mitologică

Vol. I

Ediţie îngrijită de Victor Durnea

Studiu introductiv de Lucia Berdan

POLIROM
Iaşi, 1998

Dedic această carte în semn de iubire și recunoștință părinților mei: iubitei mele mame Rucsanda Niculiță și neuitatului meu părinte Gheorghe Niculiță

Notă asupra ediției

Republicarea volumului I al lucrării *Datinele și credințele poporului român*, aparținînd Elenei Niculiță-Voronca, singurul volum ce a văzut lumina zilei din trilogia proiectată, s-a impus cu necesitate îndată după apariția lui, în 1903 (la Tipografia Isidor Wiegler din Cernăuți). Elaborat într-o epocă de mare instabilitate ortografică, în care lupta dintre curentul etimologic și cel fonetic continua destul de puternică, volumul în cauză se caracteriza printr-o inconsecvență derutantă atît în transcrierea graiului popular, cît și în redactările autoarei. La aceasta se adaugă și numărul destul de mare de greșeli, nu numai tipografice. Ca urmare, cunoașterea și utilizarea de către specialiști și publicul larg a bogatului material conținut, „adunat și așezat în ordine mitologică" de Elena Niculiță-Voronca, erau în chip considerabil îngreuiate chiar de la început. Situația se va agrava apoi, tot mai mult, odată cu trecerea timpului, la aceasta contribuind și faptul că ediția *princeps* ajunge să fie o raritate bibliografică. O nouă ediție era, astfel, foarte necesară și, în acest sens, s-au făcut numeroase apeluri în ultimele două-trei decenii.

Acestor apeluri le răspunde ediția de față, *prima* după aceea publicată în 1903. Masivitatea lucrării tipărite acum aproape un veac – cca 1300 de pagini – impune reeditarea ei, acum, în două volume de proporții aproximativ egale.

Avînd în vedere condițiile în care se prezintă ediția *princeps*, stabilirea filologică a textului pentru ediția prezentă s-a dovedit destul de dificilă. Înscriindu-ne într-o lungă tradiție de editare a lucrărilor mai vechi sau mai noi, am păstrat în textul *Datinelor și credințelor poporului român* particularitățile lingvistice (fonetice și morfologice). Am păstrat, așadar, tot ce înseamnă pronunție (fie aparținînd graiului, fie limbii literare), dar am unificat grafiile diferite reprezentînd o aceeași pronunție, conducîndu-ne după normele ortografice actuale, recunoscute de specialiști.

În acest sens, s-au făcut următoarel modificări în text:

a) *â, ê, î, ô* și *û*, desemnînd toate sunetul [î], au fost transcrise *î*, cu excepția cuvîntului *român* și a familiei sale.

Astfel, *ânger, sfânt, cânta, plânge, vênt, pàmênt, tênĕr, crezênd, mergênd, fôntână, rôndunică, mônastire, ûmbla, ûmple* etc. au fost transcrise *înger, sfînt, cînta, plînge, vînt, pămînt, tînăr, crezînd, mergînd, fîntînă, rîndunică, mînăstire, îmbla, împle* etc.

b) *ĕ*, notînd sunetul [ă], a fost transcris *ă*.

Astfel, *rĕmas, înțĕlege, însĕmna, sĕmăna, sĕŭ, tĕŭ, rĕŭ, sĕ* (conj. și pron. refl.) etc. au fost transcrise *rămas, înțălege, însămna, sămăna, său, tău, să, rău*.

c) *e*, în silabă inițială, în genere, precedat de *r* ori *s*, a fost transcris *ă* într-o serie de cuvinte.

Pentru acestă interpretare a pledat existența în text a dubletelor și, uneori, tripletelor avînd în poziția respectivă *ĕ* sau *ă*: *septămînă-sĕptămînă-săptămînă; remas-rĕmas-rămas; sevîrşi-sĕvîrşi-săvîrşi; rescumpara-răscumpăra; segeată-sĕgeată; respunde-răspunde*; *serută-sărută; repune-răpune; resare-răsare* etc.

În același sens a pledat și faptul că textele dialectale din zona în care Elena Niculiță-Voronca își culege legendele nu relevă o pronunție a cuvintelor respective cu [e].

Lucrul este valabil și pentru numele proprii *Creciun* și *Creciuneasa,* care au fost transcrise *Crăciun* și *Crăciuneasa.*

În alte cîteva cazuri, litera *e* poate avea, de asemenea, valoarea fonetică a lui *ă*: *se* (pron. refl.), *pasere, mazere, semînță, țepoi* etc. Întrucît forma cu [e] poate fi aici o pronunție (literară sau regională), am păstrat litera ca atare.

d) *ĭ* (semivocalic sau final, asilabic, post-consonatic) a fost transcris *i*. Astfel, *meĭ, reĭ, ceriĭ, felĭ* etc. au fost transcrise *mei, rei, ceri, feli* etc.

e) *ŭ* (semivocalic) a fost transcris *u*. Cuvintele *rĕŭ, tĕŭ, grâŭ* ș.a.m.d. au fost redate *rău, tău, grîu* ș.a.m.d.

ŭ final, nepronunțat încă de multă vreme, de altfel foarte rar în text nu a fost notat. Astfel, *ceriŭ, feliŭ, raiŭ* au fost redate *ceri, feli rai.*

A fost păstrat ca *u*, totuși, în negația *baiu*.

f) *e* inițial și la început de silabă a fost notat *ie*. Astfel, cuvintele *eși, fluer, pue, dee, alcătuesc* au fost redate *ieși, fluier, puie, deie, alcătuiesc* etc.

g) *ea* inițial a fost transcris *ia*. Formele *ear, eată, earbă* au fost redate *iar, iată,iarbă.*

h) *ia* după *ch* și *gh* a fost transcris *ea*. Astfel, *chiamă, ghiață* au fost redate *cheamă, gheață.*

i) La fel s-a procedat și în alte cîteva cazuri: *ia* după africatele *č* și *ğ*, precum și ca sufix al imperfectului a fost transcris *ea*. Astfel, *cias, giam, vinia, trîntia* au fost redate *ceas, geam, vinea, trîntea* etc.

De asemenea, grafiile *lunia, miercuria, vineria* au fost modificate în *lunea, miercurea, vinerea.*

j) *ie* după *ch* și *gh* a fost notat *e*. Cuvintele *chiema, ghiem* au fost transcrise *chema, ghem.*

k) *iea* a fost notat *ia*. Astfel, *știea, scriea, înviea, vieață, mîniea, sabiea, corabiea* au fost transcrise *știa, scria, învia, viață, mînia, sabia, corabia.*

l) În cazul dubletului *steaoa-steaua* s-a păstrat numai ultima formă.

m) grupul *ch*, cu valoarea fonetică [h], reminiscență a curentului etimologic uneori, alteori rezultat al deprinderii tipografului (probabil german), a fost transcris *h*. Astfel, *duch, archiereu, archieresc, Archanghel, Michail, stomachul* au fost transcrise *duh, arhiereu, arhieresc, Arhanghel, Mihail, stomahul.*

Grafiile cu *ch* sînt rare, fiind dublate de cele cu *h*, mai numeroase. Raportul este invers în alt caz. Grafia *Christos* predomină covîrșitor asupra grafiei *Hristos*. Am optat totuși pentru cea din urmă.

n) *nn* în unele cuvinte, precum *înneca*, a fost transcris *n* (*îneca*).

o) *n* înaintea consoanelor *b* și *p* a fost redat *m*. Formele *înbolnăvi, înpărți, întîmpla, dinpreună* etc. au fost redate *îmbolnăvi, împărți, întîmpla, dimpreună* etc.

p) *s* intervocalic sau înaintea consoanelor *b, d, f, g, m, n, c, v* a fost notat *z*. Astfel *besnă, sbura, smău, present, resultat, răsboi, sgîrcit, isvor* etc. au fost redate *bezną, zbura, zmău, prezent, rezultat, război, zgîrcit, izvor* etc.

r) *ḑ* (întîlnit foarte rar) a fost transcris *dz*. Astfel, *Deu* a fost notat *Dzeu*.

Formele etimologizante *sunt, suntem, sunteţi* folosite în text, au fost înlocuite cu *sînt, sîntem, sînteţi*, întrucît acestea erau şi sînt folosite în graiul din nordul Moldovei şi din Bucovina, ca şi din majoritatea zonelor locuite de români.

Cîteva modificări s-au făcut şi în legătură cu scrierea cu iniţială majusculă ori minusculă. Conform uzanţelor actuale, s-au transcris cu iniţială majusculă numele tuturor sărbătorilor, ale sfinţilor şi ale unor personaje mitologice. Excepţie s-a făcut în cazul numelui *dracul* (în legendele cosmogonice sau sociogonice), întrucît tradiţionala scriere cu iniţială minusculă reflectă şi o atitudine faţă de personajul respectiv.

Formele abreviate *D-zeu, D-l Hristos* şi *Maica D-lui* au fost redate în întregime *Dumnezeu, Domnul Hristos, Maica Domnului*.

Numele *Isus* a fost transcris *Iisus*.

Cuvintele compuse au fost transcrise aşa cum recomandă ortografia actuală.

Au fost îndreptate atît greşelile tipografice, cît şi cele de altă natură. S-a îmbunătăţit, de asemenea, punctuaţia.

În ediţia de faţă, aşa cum am precizat, s-au păstrat toate faptele de limbă. În text, se vor întîlni, aşadar, foarte multe dublete şi chiar triplete. Abundeţa acestora face inutilă orice exemplificare. Menţionăm totuşi că am păstrat şi acele forme, la care e foarte greu de spus dacă avem de-a face cu o greşeală (eventual o formă hipercorectă) sau o pronunţie, precum în *more* (mori) şi *al morei* (al morii), *al cucorei* (al cucoarei).

Întrucît trimiterile din text la volumele II, III şi la cel de *Poveşti* pot crea confuzii, dat fiind că ele nu au mai fost publicate de autoare, acest fapt a fost semnalat de fiecare dată printr-o notă a editorului.

Trimiterile la anumite pagini ale volumului I sînt cele ale ediţiei prezente.

Victor Durnea

Elena Niculiță-Voronca, folcloristă și scriitoare

Studiu introductiv

Retipărirea după 95 de ani de la apariție a uneia din cele mai reprezentative opere pentru etnologia românească, prețios instrument de lucru pentru specialiști, monumentala lucrare *Datinele şi credinţele poporului român, adunate şi aşezate în ordine mitologică*, Cernăuți, Tip. Isidor Wiegler, 1903, constituie un act cultural de recuperare a unei importante cărți, devenită raritate bibliografică.

Despre Elena Niculiță-Voronca, folcloristă și scriitoare, originară din nordul Moldovei, s-a scris extrem de puțin, deși personalități ale culturii noastre, de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și din secolul nostru s-au referit la ea sau i-au folosit lucrarea în studiile lor: Andrei Bîrseanu, Simion Florea Marian, Artur Gorovei, Elena Sevastos, T. Pamfile, Gh.T. Niculescu-Varone, Ilarie Chendi, Ion Bogdan, Ion Muşlea, Romul Vuia, Petru Caraman, Ion Diaconu, Gh. Vrabie, Adrian Fochi, Ovidiu Bîrlea, Iordan Datcu. Profilul acestei folcloriste l-am conturat în *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, vol.I, Editura Academiei Române, 1979, precum și pe cel al tatălui ei, *Gheorghe Niculiță*, publicist și poet. Valoarea științifică a activității de folcloristică a Elenei Niculiță-Voronca, cu împliniri și inevitabile greșeli, nu poate fi înțeleasă în dimensiunea ei exactă, dacă nu se are în vedere contextul epocii de sfîrșit de secol al XIX-lea și început de secol al XX-lea, atmosfera culturală din epocă, în care discipline ca folcloristica și etnografia erau în formare, mediul familial în care s-a format ea însăși și și-a scris opera sa, cu importante colaborări la diverse publicații, ce i-au deschis drumul spre ampla lucrare pe care o va elabora.

Elena Niculiță-Voronca s-a născut la Bîrlad la 5 mai 1862. Tatăl ei, Gheorghe Niculiță, publicist și poet, colaborator al unor publicații din Cernăuți și Botoșani, provenea dintr-o familie aromână, originară din localitatea Niculița din Macedonia. Această familie a ajuns în Moldova pe la 1777 și s-a stabilit în orașul Suceava. Gh. Niculiță a învățat la gimnaziul din Cernăuți, formîndu-și o bună cultură: cunoștea limba latină, colecționa și citea cu pasiune opere clasice și tot ce apăruse în limba română, poseda o bibliotecă vastă și era la curent cu evenimentele culturale din epocă. S-a stabilit, un timp, la Botoșani, unde se va căsători cu Ruxanda Schipor, din familia Pantazi, o altă veche familie aromână stabilită în Moldova de pe vremea lui Vasile Lupu (1600-1661). De la Botoșani s-a mutat la Bîrlad, unde s-a născut viitoarea folcloristă și unde tatăl a îndeplinit diverse funcții administrative: administrator de moșii, inspector financiar, subprefect în plasa

Siret. A fost și primar de Hîrlău. În acea vreme, în casa lor din Hîrlău se țineau săptămînal ședințe literare în care se discutau, mai ales, probleme de etimologie și de fonetică limbii, se citeau poezii. După îmbolnăvirea lui Gh. Niculiță și retragerea sa din slujbă, familia s-a mutat din nou la Botoșani. Încă din copilărie, Elena Niculiță-Voronca, unicul copil al familiei, a rămas fără mamă, întreaga ei educație revenind tatălui. În *Amintiri din copilărie și tinerețe* folclorista evocă figura tatălui, un om „foarte strict", care și-a obișnuit fiica cu un program riguros de studiu, trezindu-i dragostea de cărți („Mai ales cu hrana aceasta am crescut") și familiarizînd-o, mai apoi, cu problemele literare în discuție, căci la acele ședințe literare din casa lor, avea și ea acces. Și-a făcut primele studii în Botoșani, după care a intrat la Iași în pensionul doamnei Humpel, sora lui Titu Maiorescu. Îmbolnăvindu-se tatăl, Elena Niculiță-Voronca va reveni la Botoșani, continuîndu-și studiile în alt pension particular, cel al doamnei Zilenschi.

Pasiunea ei de mai tîrziu pentru povești și mitologie nu este întîmplătoare. Din copilărie a auzit povești, unele transmise de tatăl său, el însuși pasionat de acestea de vreme ce a versificat motive epice, cum este cel din broșura (apărută postum) *Baba la șezătoare. Bazm în versuri*, Brașov, 1906. În casa din Hîrlău l-a cunoscut pe Zaharia Voronca, student la teologie în Cernăuți, vicepreședintele societății studențești „Arboroasa", agreat de Gheorghe Niculiță, pentru patriotismul său militant (din care cauză fusese și închis trei luni de zile). Elena Niculiță s-a căsătorit la Suceava cu Zaharia Voronca și, după mutarea părintelui folclorist Simion Florea Marian la Suceava, cei doi s-au mutat în orașul Siret (în casa în care locuise Marian), unde Zaharia Voronca obținuse un post de preot. Elena Niculiță-Voronca colaborase în tinerețe la revista transilvană „Familia" a lui Iosif Vulcan cu versuri, mai ales patriotice. Sub influența lui Simion Florea Marian, către 1888, se orientă spre strîngerea și publicarea poveștilor, credințelor și datinilor populare din Bucovina. „Aici (la Siret n.n.) oamenii deprinși de Marian să-i aducă folclor, veneau acum la mine cu invitația: scrieți, doamnă! Gata să le urmez îndemnul, am scris" (a se vedea *Elena Niculiță-Voronca. Note biografice și critice. Bibliografie*, în *Evoluția scrisului feminin în Bucovina* de Margareta Miller – Verghy și Ecaterina Săndulescu, în „Bucovina", 1935). De la un prieten arheolog, care făcea săpături la Siret, căpitanul Gutter, împrumuta cărți științifice, între care și *Kulturgeschichte* de Carl Faulman, care i-a sporit interesul pentru mitologie. Un prieten al soțului ei, care s-a mutat la București, i-a lăsat o bună bibliotecă, în care a găsit lucrări de folclor și mitologie. „Din studiile acestea aflai drumul spre alte opere mitologice pe care mi le procurai de la Biblioteca Universitară din Cernăuți și apoi cumpărai de la anticarii din Berlin, Viena, cărți importante despre mitologia tuturor popoarelor" (lucrarea citată). Această etapă din viața Elenei Niculiță-Voronca explică seriozitatea cu care a început ea însăși, mai tîrziu, să scrie aceste cărți, beneficiind de un impresionant material de date pe care a reușit să-l adune, considerîndu-se, într-un fel, continuatoarea părintelui folclorist Simion Florea Marian („Așa a vrut soarta"). A continuat să colaboreze la revista „Familia", de data aceasta mai intens la rubrica a V-a, *Din popor*, alături de alți culegători de folclor și scriitori cu pasiune pentru folclor: D. Stăncescu, I.G. Bibicescu, Ion Pop Reteganul, T. Bocancea, N.A. Bogdan, Ion Creangă. Aici publică în cinci

numere consecutive, în anul 1898, studiul de folclor comparat *Strigoii* la români. Pornind de la poemul eminescian Strigoii, inspirat din mituri nordice, germane, ea aduce în discuție unele credințe, foarte răspîndite în Bucovina, despre bărbatul strigoi. În acest context publică și patru povești cu strigoi, trei din Bucovina și una din Odobești. La „Familia" colaborează și cu povești ca: *Ficiorul cu cămașa de aur, Lupul de fer, Ionică Făt-Frumos, Femeia urs, Strigoaia*, toate variante inedite din Bucovina. Publică povești și în ziarul „Românul" din București, al lui C.A. Rosetti: *Povestea celor 1002 feciori, Fiarele, slugi credincioase*. În acest ziar, din 1891, publică un grupaj de credințe despre *dracul la români*, toate date etno-folclorice inedite din Bucovina, edificatoare pentru credințele general românești despre acest personaj mitic, cuprinse în superstiții, descîntece, farmece, povești, obiceiuri. Să remarcăm, de exemplu, în obiceiurile de naștere, credințele despre „copiii schimbați", atît în Bucovina, cît și în Transilvania, sau credințele legate de fetele nemăritate și de Sburător. Alte două studii, publicate în același ziar, *Vinerea Paștilor și Paștele Blajinilor, Ouăle*, cuprind o multitudine de credințe și obiceiuri de Paști din Bucovina; pregătirea ouălor („merișoare" = roșii, *împestrite și muncite*), credințe din Moldova și Basarabia despre Paștele Blajinilor, ipoteze în legătură cu numele de Rohmani, dat în Bucovina acestei sărbători. Autoarea a intuit aici una din cele mai interesante simbioze dintre folclorul românesc și cel universal, confirmată de cercetările ulterioare de filologie comparată, întreprinse de Vasile Bogrea și Nicolae Cartojan, după care *rohman* este forma coruptă a prototipului *brahman*, așa cum a fost ea introdusă în redactările bizantine ale vestitei cărți populare *Alexandria*. Aceste mici studii, care pregătesc, într-un fel, marea lucrare despre Datine... sînt semnificative, de pe acum, pentru metoda de lucru a Elenei Niculiță-Voronca și mai ales pentru faptul că, adeseori, autoarea a avut intuiții privind legăturile dintre anumite aspecte ale celor prezentate și folclorul altor popoare, precum și cu mitologia clasică. O colaborare de mai lungă durată o are la revista „Rîndunica" din Iași a unei alte folcloriste, Elena Sevastos (1864-1929). Aici publică poezii, cugetări, povești și studii despre povești. Rețin atenția două din aceste studii. Primul, *Despre povești*, din „Rîndunica", 1893, nr.1, va fi reluat în revistă „Familia" pe 1894. Elena Niculiță-Voronca enunța aici cîteva premise teoretice asupra poveștii, ca specie populară. Dominantă în concepția folcloristei se conturează ideea că poveștile „sînt rămășițe de cultură divină... rămășițe din misterele trecutului și credințe nescrise". Intuiește cîteva condiții de bază pentru a putea păstra nealterat fondul poveștilor noastre populare: „Poveștile trebuie spuse cît de în stilul poporului dacă se poate, căci o mulțime de expresii și cuvinte ale sale proprii într-un moment luminează o situațiune întreagă... Ele nu sufăr adaosuri în fondul lor sau scăderi... atunci nu pot servi ca izvoare sigure pentru studiu"; „E de necesitate pentru acest scop a se ști locul unde a fost făcută culegerea pentru a ne putea mai cu siguranță orienta în cercetările ce vom face cu poveștile antice și ale altor țări"; „Un singur lucru încă ar fi de dorit, ca să fie scrise poveștile chiar în temperamentul și expunerea dramatică a povestitorului pre cît se poate". În cel de al doilea studiu, *De-ale noastre. Povestea vorbei* din „Rîndunica", 1895, autoarea surprindea prin considerații juste fenomenul de naștere a anecdotelor „un fel de povești, sau pățanii de a oamenilor, ce apoi au ajuns de

poveste", din fenomenul folcloric viu: „O astfel de întîmplare, după multă repețire, intră apoi în vorbă, păstrîndu-și cu repigiune numai expresia morală rezumată în cîteva cuvinte". Spre deosebire de proverbe, rezultate din experiență și cugetare, anecdotele, „fîșii ieșite dintr-un tot", „servesc poporului mai cu seamă a înveseli, pe lîngă pilduire, caracterul lor fiind satiric". Ele sînt mai apropiate de zicători „născute mai mult din obiceiuri și întîmplări".

Și ea, ca și toți culegătorii de folclor de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, a susținut ideea culegerii neîntîrziate, cît mai este posibil: „E timpul să ne punem cu toții pe lucru, să ne scoatem hrana sufletului chiar din pămîntul nostru"; „Ne trebuie culegeri multe, căci, deși în timpul din urmă se ocupă mai mulți de folcloristică, dar totuși e prea puțin"; „Trebuiesc scotocite de prin toate colțurile țării și bordeie fiecare zicală și fărmăturică, pe cît mai sînt bătrîni în viață, căci și așa destule s-au trecut cu vederea și s-au uitat". Autoarea e conștientă că „numai după strîngerea unor date suficiente am putea să purcedem la temelia de frumoase și mărețe zidiri", de importanța studiilor folclorice care „sînt așa de instructive, așa de interesante și adînci, încît din vîrful lor ai putea să privești în omenirea întreagă", dar și de dificultatea unor asemenea încercări: „... te duce ca și «fata morgana» prin țări și locuri frumoase... de aceea trebuie să fii cu băgare de seamă, domeniul lor e vast ca lumea și gîndirea din veci și pînă acum, și greu vei putea zice cu siguranță de un lucru : așa e precum spun!".

Un interesant grupaj de credințe din Bucovina despre *mătrăgună* publicase în „Familia" pe 1890, în care detaliază, prin credințe și practici magice, despre puterea miraculoasă pe care o atribuie poporul nostru acestei plante: „Onorurile ce i se aduc par a fi rămășițele unui cult de înzeire antică". Elena Niculiță-Voronca a publicat și descîntece, folosite și citate de Artur Gorovei în valoroasa sa lucrare *Descîntecele Românilor*, 1931 (descîntece de dragoste la stele, descîntece de deochi etc.). În „Sămănătorul" lui Ilarie Chendi, din 1904, publică *Tradiții despre Ștefan cel Mare* – din Bucovina. În „Junimea literară" din Cernăuți, Suceava, din 1906 și 1907, apărea studiul *Busuiocul*, pe care îl va dezvolta în lucrarea despre *Datine*. În revista de folclor „Ghilușul" din Balota-Dolj, revistă în tradiția „Șezătorii" de la Fălticeni a lui Artur Gorovei, publică în anul I (1912-1913) la rubrica *Basme, legende și povești*, o foarte frumoasă variantă a poveștii *Soarele și Luna*, în care Soarele, metamorfozat într-un fecior frumos, îmbrăcat în piele de pește, se îndrăgostește de fata unui pescar. Ea devine luna de pe cer. Povestea a fost auzită în Botoșani.

Un moment important este și colaborarea Elenei Niculiță-Voronca la prestigioasa și exigenta revistă „Convorbiri literare" din Iași, în care publică în anul 62 (1929) studiul mitologic comparativ *Sf. Alexi, omul lui Dumnezeu*, iar în anul 63 (1930) povestea *Necuratul*, culeasă din localitatea Roșa, Bucovina. Autoarea se referă în studiul menționat la N. Densusianu și lucrarea sa *Dacia preistorică*, observînd că „dacă are rătăciri ca orișicine, are și multe descoperiri". Ea crede că, la vremea ei, „noi nu avem un criteriu din care să putem cunoaște zeitățile din mituri, devenite sfinți sau oameni, trebuie singuri să ni-l găsim". O atare părere reflectă dificultatea unei asemenea întreprinderi, în care numai cultura singură nu e deajuns. Izolarea de care vorbea în scrisorile ei, intervine aici în explicație, pentru că

Elena Niculiţă-Voronca nu a beneficiat de sprijinul constant al unor academicieni care să-i îndrume cercetările în direcţia cerută de Academie şi cu indicaţiile metodologice de rigoare (cum a beneficiat, de pildă, Tudor Pamfile). E drept că ea a colaborat o vreme cu părintele academician S.Fl. Marian, pentru care a adunat material de botanică populară şi care a sprijinit-o la Academie, în sensul că i-a recomandat să participe la concursurile de lucrări tematice pentru premiile Academiei. Era, cum subliniam, epoca culegerilor masive şi Academia Română era interesată să coordoneze această acţiune, s-o dirijeze metodologic. Sugestiile pe care le face Elena Niculiţă-Voronca în studiul despre Sf. Alexie privind legătura lui cu alte figuri legendare din mitologia elenă şi cea indică rămîn dovezi de erudiţie, în lipsa unei metodologii adecvate pentru abordarea unor asemenea studii. Autoarea şi-a dat silinţa „a pricepe ceea ce ni s-a conservat în popor" şi acesta nu era un efort la îndemîna cuiva lipsit de o cultură serioasă, atîta cît permiteau mijloacele epocii. Ideea originii unor credinţe în mituri a fost şi ea verificată de cercetările ulterioare.

Elena Niculiţă-Voronca a aparţinut unei direcţii de cercetare pe care şi-a creat-o pornind de la propriile pasiuni (cum au mai făcut şi alţii în epocă), pasiune, dublată însă de solide cunoştinţe de cultură clasică. Şi-a îmbogăţit această metodă sub influenţa lucrărilor lui At.M. Marienescu, N. Densusianu, S.Fl. Marian, dar şi a lucrărilor de mitologie care se publicau în străinătate în acel timp, într-o vreme cînd folcloristica românească îşi căuta metodele şi instrumentele de lucru. Un savant de talia lui Bogdan Petriceicu Hasdeu, cel care impusese în Academia Română comparativismul ca metodă de abordare a culturii populare, a fost interesat de studiile ei comparatiste. Hotărîtoare a fost, însă, asupra sa influenţa personalităţii părintelui folclorist S.Fl. Marian: „Cetisem mai multe lucrări folcloristice ce publicase, mai ales pe acelea din foaia ardelenească «Albina» despre solomonari etc. Mitologia era slăbiciunea mea din copilărie" (*Amintire* în „Junimea literară" din Cernăuţi, Suceava, an IV, 1907, nr. 6 şi 7). Şi părintele folclorist S.Fl. Marian, la rîndul său, desfăşurase o intensă colaborare la publicaţii din Transilvania cu folclor din Bucovina, cale urmată şi de continuatoarea sa. Important este că prin colaborări intense la publicaţii din mai multe zone ale ţării ca Transilvania, Oltenia, Muntenia, Elena Niculiţă-Voronca a putut menţine legătura cu mişcarea folcloristică din întreaga ţară. Această epocă de culegeri masive de folclor a permis a se pune, cu adevărat, temelia viitoarelor studii şi lucrări. Reacţia lui Ovid Densusianu din lucrarea *Folklorul. Cum trebuie înţeles* (1910) că epoca „culegerii cu nemiluita" trebuie să înceteze avea raţionamentele ei. Ea anunţa o nouă direcţie de cercetare, modernă. Intrînd în noul secol, folcloristica îşi crease prin pasiunea şi sacrificiul atîtor oameni, de bună credinţă şi modeşti (etichetaţi ca „amatori", „autodidacţi", „nespecialişti") banca de date necesară. Erau aşteptate serioase monografii regionale, al căror model ştiinţific îl va crea şcoala sociologică a lui Dimitrie Gusti, studii de interpretare a folclorului românesc în relaţie şi în contextul spiritualităţii universale.

Lucrarea care a consacrat-o pe Elena Niculiţă-Voronca şi a trecut-o în rîndul folcloriştilor clasici a fost *Datinele şi credinţele poporului român, adunate şi aşezate în ordine mitologică*, Cernăuţi, 1903, proiectată de autoare în trei volume, din care nu a apărut decît un masiv volum în cinci

părți. Imensul material adunat (cît o arhivă, s-ar spune, pentru o anumită zonă a țării) a fost ordonat după criteriul mitologic și al filosofiei antice despre cele patru elemente cosmice primordiale: pămînt, apă, aer și foc. În filosofia antică greacă, pentru Thales totul este apă, pentru Anaximene e aer și pentru Heraclit e foc. Următoarele două volume ar fi trebuit să cuprindă credințe despre om și despre natură. Viziunea autoarei este dintr-o dată exhaustivă și larg cuprinzătoare, cele cinci părți fiind: partea I – *Facerea lumei*: omul, date cosmogonice; partea a II-a – *Pămîntul*; partea a III-a – *Aerul* (Văzduhul); partea a IV-a – *Apa* și partea a V-a – *Focul*. Concepția Elenei Niculiță-Voronca nu apare ca izolată, la începutul secolului nostru, ci era agreată în spiritul concepției hasdeene de cuprindere vastă, enciclopedică a culturii populare. Dovadă că în ședințele Academiei Române se comunicau asemenea lucrări de mare anvergură, cum este cea prezentată de I. Otescu în 1907, *Credințele țăranului român despre cer și stele*, structurată în opt părți, după elementele lumii fizice: I *Constelațiuni*, II *Pămîntul*, III *Cerul*, IV *Soarele*, V *Luna*, VI *Eclipsele*, VII *Cometele*, VIII *Meteore atmosferice*; la fel și lucrările ulterioare din seria academică „Din viața poporului român": Gh.F. Ciaușanu, *Superstițiile poporului român în asemănare cu ale altor popoare vechi și nouă*, 1914; Tudor Pamfile, *Cerul și podoabele lui. După credințele poporului român*, 1915 și *Văzduhul. După credințele poporului român*, 1916. Cercetările moderne de simbolistică tradițională ca și cele de mitologie aplicată nu ar fi fost posibile fără existența unor asemenea lucrări.

Prefața aduce lămuriri privind metodologia autoarei. Conștientă de valoarea materialului adunat, Elena Niculiță-Voronca ne asigură că „am scris fidel ceea ce-am auzit, nu am adăugat și nu am omis nimică, chiar dacă mi-a părut ceva naiv"; „tot ce stă în lucrarea aceasta e cules de mine". Cei care i-au discutat lucrarea, de la apariție și pînă astăzi, nu și-au reținut unele rezerve în legătură cu transcrierea textelor, ceea ce a constituit o exigență ce nu se poate pretinde unei culegeri masive făcută cu mijloacele de atunci. Dacă ducem exigența *in extremis*, s-a observat că nici astăzi nu coincid întocmai transcrierile fonetice de pe același text folcloric.

Autoarea stabilește în contextul celor patru elemente cosmice primordiale ca punct ordonator *soarele*, „motivul tuturor sărbătorilor, credințelor și miturilor"; „toate merg după soare, cum spune poporul". În cadrul acestor elemente a ținut seama de dualismul mitic: *masculin – feminin* și de opoziție primară fundamentală, *întuneric – lumină, Dumnezeu – Diavol*. Un capitol important al spiritualității universale, în care se confruntă cele două principii fundamentale, este *Facerea lumii*, care debutează cu *Lupta între D-zeu și Dracul*. Unele legende românești culese de Elena Niculiță-Voronca ne prezintă pe cei doi actanți universali ca *Fîrtate* și *Nefîrtate*. Constantin Noica a făcut, mai tîrziu, o analiză filosofică a acestei antinomii exprimate atît de poetic de rostirea românească: *frate – nefrate, fîrtate – nefîrtate*. Specificul legendelor populare românești despre facerea lumii, structurate pe aceleași motive universale, constă în rolul acordat unor viețuitoare în geneza pămîntului: *ariciul, albina, broasca*. Lumea nu apare desăvîrșită de la primul act demiurgic, din contră, prima înfățișare a cosmosului este una imperfectă și este nevoie de multă pricepere pentru a pune lucrurile pe matca lor firească. Ariciului, ca personaj mitologic, cu atribute cosmogonice, îi

revine tocmai rolul decisiv de a corecta lucrarea deja făcută, a re-crea creația. Pămîntul ieșit din mîna divinității, după textele Elenei Niculiță-Voronca, „a fost drept, neted ca pe palmă și cînd te uitai vedeai peste tot locul. Dar ce folos, că pe pămînt izvoare, apă nu erau. Merge Dumnezeu la arici și-l întreabă: „Ei, cum îți pare, am făcut frumos pămîntul?", „Dă, frumos, i-a răspuns ariciul; dar oameni pe dînsul, vite, să știi că nu vor putea trăi, căci n-au apă!", „Apoi dară fă tu cum știi!", i-a zis Dumnezeu. Ariciul a luat și s-a băgat pe sub pămînt ș-a ridicat munții, a făcut gîrlele, a scos izvoarele și de la dînsul pămîntul e așa deluros și rîpos cum îl vedem" (I1, pp.16-77 și în ed. prezentă p.32). Ariciul în acest caz, ca personaj mitologic, cosmogonic, adjuvant al divinității în actul creației primare, ar putea fi, în mitologia populară românească, un element de substrat care păstrează urme din complexe mitologii străvechi ce istoriseau faptele de excepție ale unei divinități htoniene, creatoare de lume și făuritoare de legi (așa crede, de exemplu, Mihai Coman în vol. *Mitologia populară românească*, I, 1986).

O altă ființă demiurgică a mitologiei populare românești este *broasca*, scoțînd de pe fundul apelor și făcînd acea „turtiță" de lut din care apoi se va desprinde întreaga lume. Ea asigura divinității materia primă genezei. Albina este mesagerul divin în actul desăvîrșirii creației: „Zice că D-zeu cînd a urzit lumea, a urzit prea mult și nu încăpea sub ceri. Ce să facă? ce să dreagă? Ia și trimite pe albină să întrebe de arici. Albina a mers la arici, dar acesta nu a voit să-i spuie, zice: «Dacă-i D-zeu, lasă că știe singur ce să facă!» Albina, cuminte, nu s-a dus, ci s-a ascuns lîngă borta lui. Ariciul, crezînd că-i singur, zice la sine: «Hm! el mă întreabă pe mine ce să facă? Da de ce nu strînge pămîntul în mînă boț că s-ar face și dealuri, colo văi și ar încăpea!». Albina, cum a auzit, a zburat la D-zeu și i-a spus. D-zeu pentru lucrul acesta a blagoslovit-o ca să facă miere și oamenii să mănînce și de aceea e albina bună la D-zeu". (I1, p.16).

Legendele românești de la începutul lumii sînt în relație și cu străvechi motive biblice (*Potopul*, de exemplu). În partea a II-a – *Pămîntul*, în mai multe capitole se referă la Iisus Hristos și Soarele, Crăciunul, Anul Nou, Grîul și Domnul Hristos, Mineralele: Sarea, Hrana, Pîinea, Posturile, Sărbătorile, Zilele săptămînii. Toate acestea sînt însoțite de credințe, superstiții, legende, povești, cîntece, descîntece, colinde, jocuri de Anul Nou și de Paști, cu adevărat o aglomerare de date care sînt greu de urmărit chiar și de un specialist, în lipsa unui indice. Este mai mult decît evident că autoarea s-a lăsat copleșită de imensitatea materialului adunat (și care, încă, nu i se părea suficient) și s-a gîndit că punîndu-le laolaltă va da altora posibilitatea să le interpreteze în funcție de aspectul de cercetare urmărit. Lucrarea, în ansamblu, se prezintă ca un vast corpus de date etnografice, a cărui valoare documentară este incontestabilă și de durată.

Partea a III-a – Aerul, cuprinde, în aceeași manieră, credințe, povești, legende, diverse informații etno-folclorice despre *vînt, păsări, drac, soare, lună, ploaie, grindină, șerpi, solomonari, anotimpuri.* La fel sînt compuse și ultimele părți ale primului volum: IV *Apa* și V *Focul*. Inevitabil, unele texte se reiau de la un capitol la altul, sau de la o parte la alta a cărții, în alte contexte, ceea ce face dificilă consultarea unitară a materialului. „Așa m-a condus materialul" – motivează autoarea, în speranța că „vor veni, însă, mai tîrziu, alții cari le vor asemăna" (*Prefață*, p. 21).

Lucrarea Elenei Niculiță-Voronca, de circa 1300 de pagini, a impresionat încă de la apariția ei. În anul următor, 1904, Ion Bogdan o prezintă în ședința Academiei Române din 20 februarie 1904, reproșînd autoarei că nu a citat și formele paralele de la alte popoare (în „Analele Academiei Române, seria II, tom XXIV, 1903-1904, Partea administrativă și dezbaterile). Acest lucru, însă, nu era necesar într-o lucrare cu aspect de corpus regional, cu texte folclorice și date etnografice culese, preponderent, dintr-o anume parte a țării, nordul Moldovei și Bucovina. Cunoscutul etnograf Romulus Vuia, reprezentantul școlii clujene în etnologia românească, în lucrarea *Histoire et l'état actuel des études éthnographiques et folkloriques en Roumanie*, București, 1937, consideră că în această voluminoasă lucrare autoarea nu dovedește suficientă pregătire științifică necesară, apreciere extrem de exigentă, care se impunea unui specialist și nu unui pasionat de cultură populară. Ion Diaconu în *Orientări folclorice* III, Focșani, 1943 susține: „sînt depline dovezi că această publicistă și preamăritoare de folclor a modelat flagrant versul popular". Format în spiritul școlii dialectologice în folclor și după exigențele moderne ale lui Ovid Densusianu, Ion Diaconu își permitea să facă asemenea afirmații pe care, de altfel, nu le-a și demonstrat. Aprecierea cea mai adecvată, după părerea noastră, dată acestei lucrări, aparține lui Ovidiu Bîrlea în I*storia Folcloristicii românești,* 1974 (după ce în *Metode de cercetare a folclorului*, 1969, lansase afirmații cu mult mai drastice, preluate de majoritatea specialiștilor). De data aceasta, Ovidiu Bîrlea se oprește, în detaliu, asupra acestei lucrări, pe care o apreciază pentru „contribuția deosebită", pentru informațiile folclorice „aproape în întregime inedite", într-un cuvînt „drept cea mai reprezentativă pentru acest colț al Moldovei de Sus". Îi recunoștea apartenența la modelul enciclopedic al lui B.P. Hasdeu de a grupa specii diferite în jurul unei teme. Cu toate carențele de metodă, a reușit prin acest impresionant material să refacă „unitatea spirituală ancestrală", „viziunea populară despre un element principal al vieții". De aceste observații pertinente au ținut seama și autorii *Dicționarului folcloriștilor,* 1979, Iordan Datcu și S.C. Stroescu, în articolul consacrat folcloristei. Înțelegerea adevărată, lipsită de prejudecăți și de cenzuri, este posibilă, credem, abia la un secol de la apariția lucrării. Autoarea a crezut în viitorul cărții sale, chiar dacă nu a avut la îndemînă mijloacele științifice necesare, pentru că ea conține un material de spiritualitate eternă și universală. Totuși, criticile aduse, mai ales cele venite de la Academie, au descurajat-o și nu a mai continuat următoarele volume la care lucrase deja. Voia să depășească faza de culegere masivă prin studii de folclor, ca să răspundă, într-un fel, criticilor aduse că nu ar fi stăpînit în suficientă măsură materialul. Încercarea a fost și mai puțin norocoasă, căci cele două volume de *Studii în folclor*, I, 1908, II, 1912, nu au fost nici ele receptate, în Academie, după cum se aștepta. Din contră, criticile au fost, de data aceasta, și mai neiertătoare. Datorită raportului prezentat de Andrei Bîrseanu („Analele Academiei Române, seria II, tom XXIII, 1910-1911, Partea administrativă și dezbaterile) primul volum de *Studii în folclor* nu a fost recomandat pentru premiul „Eliade Rădulescu" al Academiei. Autoarea și-a propus în acele volume de studii ca, pe baza materialelor inedite ce le avea deja culese, să „tragă unele paralele între credințele poporale la români și, între ale altor popoare, ale căror mitologii le-am studiat". În primul volum dezvoltă aceste

paralele în ce priveşte *Crăciunul, Boboteaza, Trif şi Stratenia, Laurul latin, Romanii şi românii şi Eroii neamului*, pentru ca în volumul II să se refere la *Sacrificiul de oameni, Cronos, Sacrificiile în Italia, Salii, Îmblînzirea sacrificiilor, Lumina, Bogomilism*. Prin bibliografia la care face referire şi pe care a parcurs-o cu atenţie, mai ales cea străină, dar şi românească, studiile ei sînt destul de erudite pentru acea vreme. Referirea cu observaţie la mitologia românească este ceea ce a şocat pe specialişti, aşezînd cercetările ei în tradiţia şcolii latiniste. Cercetătorul de astăzi, care le parcurge cu maximă atenţie, eliberat de prejudecăţi şi cu buna intenţie de a găsi argumente pentru o idee, le poate folosi cu condiţia de a putea raporta propria sa cultură mitologică la ceea ce acumulase un intelectual la sfîrşit de secol şi începutul altuia nou. Poate că unele presupuse paralele sînt forţate de autoare, poate că a încercat să scoată mai mult decît materialul îi oferea. În nici un caz, însă, studiile sale nu sînt fanteziste, cum s-a spus pînă acum de mulţi dintre cei care nu le-au citit cu atenţie. Discuţiile despre sacrificiile umane, pe baza unor lucrări avizate, despre bogomilism etc. s-au confirmat mulţi ani mai tîrziu. Ele vin în completarea lucrărilor lui S.Fl. Marian despre *Sărbătorile la români*, apoi ale lui Tudor Pamfile şi sînt încă o sursă de informare şi pentru specialistul de azi, care trebuie să se debaraseze de prejudecăţi „latinizante", „mitologizante" şi să judece cu propria sa capacitate de a discerne. Ovidiu Bîrlea, în aceeaşi *Istorie a folcloristicii româneşti* (1974) echilibrează judecata de valoare asupra acestei lucrări: „Valoarea documentară a informaţiilor, atît de întinse şi variate, foarte multe fiind atestări unice, aşază volumele ei printre instrumentele de lucru de mîna întîi. Raritatea lor face tot mai acută problema reeditării, cu adăugarea indicelui care va ilustra şi sub acest aspect bogăţia ulterioară a conţinutului" (p.335). Tot Ovidiu Bîrlea era convins că: „cercetările viitoare în acest domeniu spinos pot primi din lucrările Elenei Voronca multe sugestii fructuoase, dacă afirmaţiile ei sînt curăţate de crusta latinizantă" (*idem*). Elena Niculiţă-Voronca a continuat cu *Sărbătoarea Moşilor în Bucureşti*, [*Studiu comparativ*], Bucureşti, 1915. Structura volumului este aceeaşi ca şi în celelalte: de la sărbătorile romane ale Florei, Rosaliei, Lerariei, Lamurariei spre sărbătorile noastre din martie, Duminica Mare, Ispasul. Autoarea a avut şi de această dată o intuiţie deosebită privind importanţa cultului strămoşilor – Moşii – la români. După cum a arătat mai tîrziu şi Nicolae Constantinescu în cartea *Relaţiile de rudenie în societăţile tradiţionale*, 1986, termenii în *moş* (*moaşă*) reprezintă un element de substrat, făcînd parte din vocabularul autohton al limbii române. Cuvîntul *moş* în limba română veche nu însemna numai „bătrîn", ci şi „bătrîn dintr-un grup de oameni înrudiţi între ei" (cf. Grigore Brîncuş, *Dicţionarul autohton al limbii române*, 1983). Apoi *moşii* ca *naşi* adăugau relaţiei de consangvinitate existente („străbun", „bătrîn dintr-un grup de oameni înrudiţi între ei") nuanţa relaţiei spirituale. Elena Niculiţă-Voronca consideră că legendele care circulă asupra originii sărbătorii Moşilor „nu sînt deloc nişte localizări după vechile tradiţii romane" şi aici metoda sa dă greş, pentru că ea nu a avut acces la elementele autohtone de substrat, anterioare celor romane. Totuşi, nu era străină de aceste posibile ipoteze deoarece afirmă: „Sărbătorile Moşilor... vor fi avînd, poate, şi un substrat tracic" (cap.I). Datele despre sărbătorile păgîne de la începutul lunii martie sînt importante pentru

înțelegerea simbiozei elementului păgîn cu cel creștin. E adevărat că la noi sărbătorile romane din martie se întîlnesc și în alte sărbători. În rivalitatea dintre Trif și Stretenia, de la începutul lui februarie, Elena Niculiță-Voronca observă pe bună dreptate „rivalitatea dintre sexe" exprimată în acest dualism mitic. De asemenea, se face legătura dintre Stretenia (ca divinitate) și Bona Dea, zeița fecundității și castității la romani, la serbările căreia erau admise numai femeile. Cu adevărat, Trif reprezintă în cultura noastră populară principiul masculin prin excelență, ridicat la rang de generalitate, ce ține de raporturile culturale etnice străvechi, în opoziție cu Stretenia, care o reprezintă în acest caz pe Maica Domnului, care, la rîndul ei, este forma nouă, creștină, a zeității-mamă, expresie a principiului matern, feminin. Discuția despre cultul cabiric, caloian, Argeii la romani, sacrificiile umane pentru atragerea ploii merită urmărită. Autoarea e conștientă că excesul de erudiție îi va face pe cei grăbiți să treacă repede peste aceste paralele să li se pară a fi „trase de păr" (p.45) și tentația aceasta ar fi, la o primă lectură. În ansamblu, trebuie reevaluată întreaga percepție științifică asupra operei folclorice a Elenei Niculiță-Voronca asupra căreia ar trebui să se pronunțe doar cei în cunoștință de cauză și care posedă o cultură cel puțin asemănătoare. Din păcate, cercetarea folclorică a celei de a doua jumătăți a secolului nostru a fost dominată (impusă) de studierea, cu obstinație, a elementului profan, laic, în dauna celui sacru, mitologic. Rarele referiri la mitologie apar presărate pe ici pe colo în lucrările unor cercetători cu adevărat erudiți, ca Adrian Fochi, de pildă. Abia după 1980 problemele de mitologie populară revin în atenție, prin cercetările de mitologia aplicată ale lui Mihai Coman, Andrei Oișteanu, Paul Drogeanu și, pentru puțin la noi, ale lui Ioan Petru Culianu.

Preocupările de folclor și mitologie ale Elenei Niculiță-Voronca lăsau loc în ceasurile de singurătate imboldurilor poetice. „Nu am cultivat în mod special poezia", mărturisește ea în prefața volumului de *Poezii*, apărut la Botoșani în 1935. Versurile însumate, în majoritate patriotice, „sînt o parte din sufletul meu pe care am ținut să le adaug operei mele". Vagi amintiri din locurile de baștină a părinților răzbat din poeziile *Macedoneanca* și *Din țara mea îndepărtată, Macedonia*. Se resimte și influența din stilul poeziei populare, în maniera Alecsandri, în poezii ca *Doina din Mihalcea, Hora de peste Prut* sau *La mănăstirea Sucevița*: „sfîntă mănăstire /pentru pomenire". Deși versurile ei nu adaugă un plus de valoare operei sale, ele scot în evidență, prin desele referiri la „anticii strămoși", adevărata ei vocație pentru mitologie. A semnat și cu pseudonimul *Veronea*. A mai publicat o nuvelă, *Zamfira*, în ziarul „Dreptatea" din Iași, 1904, în două numere consecutive, *Impresii de călătorie* în revista „Familia", ca și documente și tradiții despre orașul Siret. A corespondat cu Artur Gorovei cu *Scrisori din Mihalcea*, 1903 și Scrisori din Cernăuți, 1939 (publicate în volumul de *Scrisori către Artur Gorovei*. În acest volum este singurul loc din bibliografie unde figurează anul morții Elenei Niculiță-Voronca, 1939, fără alte explicații. Dintre folcloriștii contemporani cu ea, despre *Studii în folclor* a mai scris Tudor Pamfile în revista sa „Ion Creangă" din 1914 și Gh.T. Niculescu – Varone în revista „Izvorașul" din 1940, fără a preciza anul morții în schița de portret Elena Niculiță-Voronca. Se mai știe că Elena Niculiță-Voronca a alcătuit un volum despre *Animalele în povești*, prezentat Academiei Române

spre publicare. În şedinţa Academiei din 24 mai 1930 este citit referatul lui Ion Muşlea, dar Secţiunea Literară decide de a da înapoi manuscrisele prezentate, neputînd fi publicate de Academie. Elena Niculiţă-Voronca mai anunţase că pregătea un volum mai mare despre mitologia daco-romană. Poate că începutul de mileniu, care anunţă revenirea la o epocă umanistă, va fi profitabil pentru elaborarea studiilor de folclor şi de mitologie comparată. Deja în ultimele cercetări etnologice se pune tot mai acut problema de a recupera din textele folclorice, din documentele etnofolclorice, pe care le avem la dispoziţie, acele moduri de gîndire arhaică şi structuri mitice, care stau la baza a numeroase credinţe, obiceiuri şi datini.

Lucia Berdan

Prefață

Cartea aceasta e spiritul poporului, precum și limba lui. Am scris fidel ceea ce-am auzit, nu am adăugit și nu am omis nimică, chiar dacă mi-a părut ceva naiv. Am căutat numai să pătrund sensul și să fac din bucățile răsipite un întreg. Unde materialul adunat a fost îndestulător și am avut de pe ce studia înțelesul mitologic al credinței sau al mitului, părțile acelea am reușit să le așez destul de precis; acolo însă unde verigile din lanț mi-au lipsit pentru a-mi putea face înțăleasă ideea, a ramas lacună – care se va putea umplea din ceea ce au cules alții. Tot ce stă în lucrarea aceasta e cules de mine, de munca altora nu m-am folosit.

Fiind cartea voluminoasă, n-am putut induce vederile de care m-am călăuzit și da explicații clare asupra modului de a se înțălege cauzele mitologice din expunerile mele; pentru aceasta ar trebui de scris un volum special – lucru ce mi-am rezervat a-l face mai pe urmă; cu două, trei cuvinte ce-aș fi scris între material, dislocam totul și stricam înțelesul general. După modul însă cum expun, cel ce are cunoștinți mitologice va înțălege lesne ceea ce trebuie de conclus.

Credințele s-au constituit după elemente, iar punctul principal de plecare la toate este soarele. Aceea ce în timpul colectărei mi s-a spus de către oameni, că „toate merg după soare", e cu deplin adeverit. Renașterea luminei, creșterea zilei, încălzirea treptată a aerului, încălzirea pămîntului care ne dă hrană, scăderea căldurei și micșorarea zilelor, împreună cu efectele lor, fac motivul tuturor sărbătorilor, credinților și miturilor.

Cele patru elemente din care-mi alcătuiesc volumul nu le-am putut scoate singure, ci în conexitatea lor, cum sînt și în natură; întru cît însă a fost cu putință, am scos în relief caracterul principalului element. Din cele studiate aice, elementele acestea se arată în mitologie împărțite în două genuri: bărbătesc și femeiesc; focul și aerul fac elementul bărbătesc; apa și pămîntul, femeiesc. Căldura aerului venind de la soare, focul și aerul le găsim așa de unite, încît abia se pot despărți. Apa și pămîntul țin în mitologie de influența lunei. Elementului bărbătesc i se atribuie caracter bărbătesc, iar elementului femeiesc, caracterul femeiesc. Tot ce aduce viață, fecunditate e de la Dumnezeu; și tot ce aduce nimicirea acestei vieți, stinghirirea ei, e de la diavolul. Lumina și întunerecul stau față în față și luptă: care pe care va birui. După legile acestea ale naturei și-au format cei vechi credințile și zeii lor.

Iată și cîteva îndegetări pentru aflarea înțelesului unor lucruri expuse în scrierea aceasta. Să luăm bunăoară sărbătorile de iarnă: „Crăciunul", cînd lumina începe a crește, care e personificată în ființa Domnului Hristos, bine determinat în mituri drept „soarele." (Creștinismul a trebuit să se acomodeze credinților vechi păgînești.) Atîrnînd de la lumina și căldura soarelui încălzirea pămîntului, care apoi e în stare să dea roadă, vedem la

Crăciun sărbătorirea pămîntului și a femeiei, care naște și dă hrană, alăturea cu sărbătorirea luminei și a căldurei, ce condiționează reproducțiunea. Toate atributele acestora sînt puse atunci în vedere, avîndu-și credința lor. Vedem găina, care e un simbol al fecundității și atribut al zilei, avîndu-și partea; precum și altele, pentru care ar trebui mai mult loc ca să le explic.

Trecînd la alte credinți, le vom putea înțelege pe aceeași cale, luînd în considerare scopul la care servește un lucru și elementul de care ține etc. Despre „sîtă", de ex., care se aduce în combinație cu lumina – pentru că la lumină totul se vede, pentru că soarele toate le vede –, e întrebată ca oracol cînd s-a pierdut ceva etc. „Sarea" ține de domeniul apei – de o pui pe masă cînd arde casa, focul te îngăduie etc. În fine, măruntușurile acestea sînt nenumarate, trebuie numai puțină încordare a cugetărei ca să și le poată cineva explica. Cît pentru alte lucruri, ce nu sînt în cadrul mitologiei și pe care totuși le-am adăugat, precum e mîncarea la români, îmbrăcămintea etc., am crezut o necesitate de a arata, în totalitatea sa, viața și caracterul românilor.

Dacă am pus elementele de luptă la aer, și nu la foc, care e principiul puterei – este că astfel mi s-a aratat, așa m-a condus materialul; pentru a le intercala dincolo, îmi lipsea materialul de continuitate – prin aceasta însă am ajuns la rezultatul de a constata intimitatea acestor două elemente, ce par în mitologie a fi unul, complectîndu-se îndeolaltă.

Închei, contînd pe indulgența prea onoraților cetitori față de lucrarea aceasta; căci a-și croi cineva singur drumul în pămîntul înțelenit al mitologiei române e foarte greu și se vor afla multe hîrtoape; vor veni însă mai tărziu alții, cari le vor asemana. Eu nu mi-am lucrat cartea după nici un model, m-am povățuit numai de ceea ce singur s-a aratat. Au trebuit ani de zile să edific și să dărîm lucrarea gata – și iar să reedific și iar să dărîm, pănă ce am dat de calea ce mi s-a părut mai nimerită; și, în greaua mea încercare, nu am avut ajutor decît slabele mele puteri.

Colectarea mi-a fost de asemenea foarte anevoioasă și costisitoare; pentru aceasta trebuie să exprim recunoștință soțului meu, Zaharia Voronca, prin al cărui ajutor material am putut-o face; precum și pentru sacrificiul ce a adus, tipărindu-mi volumul de față. Celelalte volume, ce sînt aproape gata pentru tipari, nu știu dacă vor mai vedea lumina zilei. Ele trătează: volumul II, despre om; volumul III, despre natură, iar un mic volum conține povești.*

Cuprinsul volumului de față fiind prea mare, mă văd silită a-l subîmpărți în alte 3 părți, pentru a putea face mai ușoară mînuirea.

Mihalcea, Iulie 1903
Elena Voronca

* Aceste volume nu au apărut (n.ed.).

Partea I

FACERE LUMEI

Cap. I

Lupta între Dumnezeu și dracul

§ 1. Cum s-a făcut pămîntul

Din început era peste tot numai apă; singur Dumnezeu și cu Dracul umblau pe deasupra. Iată să întălnesc amîndoi. „Cum te cheamă pe tine?" – zice Dumnezeu. „Nifărtache", zice Dracul. „Da pe tine?", întreabă Dracul. „Pe mine mă cheamă Fărtache", zice Dumnezeu. „Haide ș-om face pămînt", zice Dumnezeu. „Haide", zice Nifărtache. „Bagă-te în mare și ia pămînt în numele meu", zice Dumnezeu. Nifărtache se bagă și zice: „Iau pămînt în numele meu, nu într-al tău." Cînd scoate mîna din apă, nu mai era nimic, pămîntul tot s-a fost spălat. „Vezi, zice Dumnezeu, că ai scos în numele tău, nu într-al meu. Mai bagă-te o dată." Nifărtache se bagă și zice tot ca dintăi: „Iau în numele meu, nu într-al tău." Dară Dumnezeu a făcut gheață deasupra; pănă ce a spart el gheața, pămîntul iar s-a fost spălat. „Vezi, zice Dumnezeu, iar n-ai făcut cum ți-am zis eu!" Dintăi, Dracul sta pănă în genunchi în apă, pe urma pănă în brîu, amu era pănă în gît. „Ia seama, i-a zis Dumnezeu, că îndată te-neci." El s-a plecat și tot n-a făcut cum i-a zis. Dumnezeu iar a prins gheață. Cînd s-a suit sus ș-a văzut că amu nu mai are pămînt nimică în mînă și avea să se înece, a zis: „Apoi dar lasă să fie și într-al lui." Cînd a zis vorbele aceste, atăta pămînt a rămas cît era pe sub unghii și cu acela a ieșit afară. Dumnezeu a luat un pai, i-a scobit unghiile și din țărna aceea a făcut o turtiță, a pus-o în palmă, a suflat și a bătut cu palma deasupra. Cînd deschide, este pămînt cît un pat. Pune turta pe apă: „Amu avem pămînt pe ce ne culca la noapte", zice Dumnezeu.

Vine seara, se culcă alături, dar Nifărtache îl tot împinge pe Dumnezeu să-l înece. Și l-a tot împins toată noaptea; cînd se uită a doua zi, era pămînt cît este și astăzi, el tot creștea sub Dumnezeu!

Ioan Pisarciuc, Roșa

§ 2. Binecuvîntarea pămîntului, crucea, botezul

Din început era numai apă. Dumnezeu zbura pe sus ca un hulub, iar Necuratul cu trei rînduri de aripi sta în apă și a fost strîns niște spumă cît casa. „Ce faci acolo?” îl întreabă Dumnezeu. „Vreau să-mi fac un loc, să am pe ce ședea.” „Nu face așa, că nu-i bine, ci fă cum ți-oi zice eu. Du-te în fundul mării și adă pămînt în numele meu.” El n-a vrut să zică așa, căci voia să fie pămîntul al lui, și tocmai a treia oară a zis, cînd nu-i mai rămăsese decît pe sub unghii. Dumnezeu a luat acel pămînt și a făcut un pat de s-au culcat amîndoi. „Mîne îl voi blagoslovi”, a zis Dumnezeu.

Cînd a gîndit Necuratul că Dumnezeu doarme, l-a luat încetișor în brațe ca să-l arunce în mare, dar pămîntul a început a crește și apa a se depărta. Diavolul a prins a alerga cît putea, doar ar ajunge la mal. Mai întăi a alergat spre răsărit cît e pămînt spre răsărit în ziua de astăzi și, văzînd că nu-i capăt, s-a întors iar la culcușul lor, știind că acolo e malul aproape. Acuma a pornit înspre asfințit, dar pămîntul și aice a început a crește sub picioarele lui și a mers iarăși pănă unde e az capătul pămîntului. Văzînd că nu-i încotro, s-a înturnat iară la locul lor, cu gîndul că mai este încă în două părți malul apropiat, vrînd să-l arunce înspre miezul nopții. Dar și aice a mers pănă ce-a ajuns la capăt, de unde iarăși s-a înturnat și a luat-o înspre amiazăzi pănă ce apoi, văzînd că oricît ar merge, nu mai e sfărșit, s-a întors și l-a pus pe Dumnezeu înapoi jos de unde l-a luat. Dar Dumnezeu toate le știa. A doua zi, spune Diavolul cătră Dumnezeu: „Hai, Doamne, ș-om blagoslovi pămîntul.” „Dac-amu-i blagoslovit!” îi răspunde Dumnezeu. „Tu ce-ai făcut cu mine astă noapte, nu i-ai făcut cruce, nu l-ai blagoslovit?” *Iluță Moraraș, Roșa*

Alții spun că Dumnezeu ar fi zis: „Nu l-ai botezat (pămîntul)?” și că diavolul l-ar fi tras de picior pe Dumnezeu în cele patru părți.
Un țigan din Mihalcea

Diavolul mai întăi să se fi făcut rățoi și, ca rățoi, îmbla pe apă, cînd s-a întălnit cu Dumnezeu. De aceea nu se mănîncă capul de rață. Locul unde a fost cel întăi pat al lor e unde se află Ierusalimul. Acolo e buricul pămîntului. *Elena Olanu, Broscăuți*

Dumnezeu, pe unde călca, creștea iarbă și flori, iar în urma Necuratului creștea piatră și năsip. *Moraraș, Roșa*

§ 3. Cum s-a făcut focul, de cînd e cîrja mitropolitului

Dracul s-a apucat să facă focul. Dumnezeu a mers cu un băț bortit de soc și, tot jucîndu-se cu bățul în foc, a întrat un cărbune în băț; așa a avut și Dumnezeu foc. (De atunci bățul acela e cîrja mitropoliților.) Dumnezeu a ascuns focul său în piatră, iară focul

Dracului s-a stins. Dracul a început a-l învinui pe Dumnezeu că i-a furat focul... „Prostule!, îi zice Dumnezeu, nu-mi trebuie mie focul tău, că am foc și în piatră." Și lovind două pietre, au sărit scîntei: „Uită-te cît de degrabă fac eu foc!" Atunci Dracul a rămas pe jos. „Tot mai mare dar ești tu decît mine!" a zis el lui Dumnezeu.

Ioan Pisarciuc, Roșa

§ 4. De cînd e lupul, de cînd sînt cînii, de ce n-are dracul călcăi la picioare

Diavolul s-a apucat să facă dihănii de plop, ca să-l mănînce pe Dumnezeu, și a făcut pe lup. Iată vine Dumnezeu! „Ce faci?"–îl întreabă. „Ia, fac și eu, numai nu poate îmbla." „Mai ciopleşte-l puțin!"... L-a cioplit. „Dă-mi-l mie, zice Dumnezeu, c-a îmbla." „Ți-l dau!" Dumnezeu l-a blagoslovit și s-a făcut lup; iar din surcelele cioplite, căței și i-a amuțat asupra Dracului. Dracul, la fugă. Lupul și cînii, după drac. Dracul, de frică, s-a suit într-un copac, da lupul a sărit și l-a apucat de călcăi. De aceea e dracul cu călcîiul rupt. *Același*

§ 5. Cum s-a făcut casa

Dracul a făcut casa, dar fără ferești; cara cu sacul lumina în casă. Trece Dumnezeu pe acolo și îl vede tot ieșind cu un sac afară și fuga iar în casă înapoi. „Ce faci, Nifărtache?" îl întreabă Dumnezeu. „Ia, am făcut o casă, dar e întuneric înuntru și m-am apucat să duc soarele ca să fie lumină." „Degeaba, că n-a fi ce vrai tu! Dă-mi-o mie!" „Dată să-ți fie!" Dumnezeu a luat și-a taiat în părete ferești și îndată s-a văzut. „Dară tot ești tu mai cuminte decît mine", a zis diavolul lui Dumnezeu. *Pisarciuc*

§ 6. Cum a făcut carul

Tot dracul a făcut și carul. L-a fost făcut întreg, frumos, în casă, cînd să-l scoată afară, nu poate. S-apucă să năruie casa. Trece Dumnezeu pe acolo și vede. „Ce te-ai apucat să faci, Nifărtache?" – îi zice Dumnezeu. „Ia, am făcut un car și nu-l pot scoate afară." „Dă-mi-l mie." „Dat să-ți fie!" Ia Dumnezeu și desface carul și merge afară de-l pune iar la loc cum a fost; apoi l-a blagoslovit să fie pentru oameni și amu avem car. *Pisarciuc*

Unii spun că a făcut carul și sania și Dumnezeu s-a tocmit astfeli cu dînsul, ca vara să fie sania a diavolului și iarna carul al lui.

*

§ 7. Cum a făcut ciubotele

Dracul a făcut și ciubotele. A făcut mai întăi o ciubotă să se încalțe și tot baga amîndouă picioarele într-însa; nu-i vinea în minte să facă altă ciubotă pentru celălalt picior. Vine Dumnezeu: „Dă-mi-o mie, că tot nu știi ce să faci cu ea!" „Dată să-ți fie!" „Mai fă una ca asta." Dracul se apucă și mai face una. Atunci Dumnezeu s-a încălțat și dracul tare s-a minunat. Iar Dumnezeu le-a dat la oameni și de atunci avem ciubote. *Pisarciuc, Roșa*

§ 8. Omul

Pe om ,dracul l-a făcut din lut și a început a vorbi la dînsul; dar lutul nu-i răspundea. Trece Dumnezeu pe acolo și îl întreabă ce face. „Ia, fac și eu, numai nu vorbește!" „Dă-mi-l mie!" „Dat să-ți fie!" Dumnezeu a suflat duh sfînt omului și a început a vorbi. Atunci dracul, de ciudă, face: „Ptiu!" și l-a stupit tot. Dumnezeu l-a înturnat pe om cu ceea ce era afară înlăuntru și pe dinafară l-a făcut așa cum e acuma. De aceea omul nu-i curat înlăuntru și noi de aceea stupim, pentru că ne-a stupit atunci dracul. Noi, de cîte ori stupim, pe dînsul îl stupim.

§ 9. Femeia

Dracul a făcut pe Adam din lut , iar apoi l-a dat lui Dumnezeu de l-a blagoslovit și-a înviat. Adam era cu păr pe dînsul. Dumnezeu i-a făcut să aibă și soție; din coasta lui Adam a făcut-o pe Eva. Dracul, cînd a văzut-o, s-a luat la fugă după Dumnezeu, să-i spuie ce este aceea. Atunci Dumnezeu i-a spus că aceea e femeia, soția omului.

Domnica Culincu, Mihalcea

§ 10. Fierul, scripca, altițele, vitele, plugul

Zice că tot ce-i pe lume „El" a făcut. Și fierul l-a făcut din piatră; tot fierbea și fierbea și nu știa cum să isprăvească. Dumnezeu a venit și i-a arătat.

Și scripca tot el a făcut-o. Numai borțile la scripcă, ca să răsune, nu le-a fost făcut. (Alții zic că lemnișorul, pe care se rădică strunele, nu l-a știut pune.)

Dumnezeu a venit și a isprăvit și acu avem scripcă de cîntat. (Scripca se zice că mai întăi decît toate cele a făcut-o.)

Și altițele la cămeșe la femei tot diavolul le-a făcut așa frumoase cum sînt, dar nu știa unde să le puie; cerca să le puie ba pe picioare, ba pe trup. Dumnezeu a spus că la umere au să vie, și așa e.

Vitele tot diavolul le-a făcut din lut; numai cît Dumnezeu le-a suflat duh și le-a blagoslovit să fie de folos la oameni. Și plugul diavolul l-a făcut, numai nu știa cum să puie boii; îi punea cu dosul la proțap și nu-i putea porni nici într-un feli. Dumnezeu a pus boii cum se cade și a tras o brazdă, ca să facă și oamenii așa.

El toate le făcea, numai nu știa cum să le încheie. Așa Dumnezeu sfîntul voia și îi da în gînd să facă, ca să le poată lua de la dînsul și le-a blagoslovit să fie pentru noi.

Diavolul îi spunea lui Dumnezeu „fărtate", iar Dumnezeu îi zicea lui „nefărtate", dar lui tot i se părea că Dumnezeu îi zice „fărtate."

Aceleași se povestesc pretutindene

§ 11. Pînea, ierburile, copacii

Dracul a făcut și om, și vite, dar nu știa ce să facă cu dînsele. Dumnezeu a luat și le-a împărecheat: pe om cu femeie, pe găină cu cucoș, pe vită cu vită și toate celea. „Bine, a spus dracul, dar din ce vor trăi acestea, cu ce se vor hrăni?" Dumnezeu avea niște gunoi, niște colb în buzunari, vîrî mîna și aruncă pe pămînt. Îndată s-a acoperit pămîntul cu de toate: grău, săcară, orz, ierburi, pomi ș.a. „Iată: acesta-i grău, a spus Dumnezeu, cu de acesta și cu poame se vor hrăni oamenii; aceasta-i iarbă, vor paște și să vor hrăni vitele; găina pe lîngă om se va ținea"; și tot așa, a spus Dumnezeu despre toate. *G. Cosmischi, Roșa*

§ 12. Moara

Și moara tot dracul a făcut-o cu totului tot, cum are să fie, numai clenciul, care toarnă grăunțele în piatră, nu era și nu măcina. (Alții spun că numai bortița nu era, pe unde curge făina.) Dară Dumnezeu a îndreptat-o, după ce i-a dăruit-o, și moara a început a îmbla. Atunci dracul a pornit a plînge: „Cum, toate mi le iai, nici pe aceasta nu mi-o lași?" „Nu plînge, că-i a ta, a zis Dumnezeu, numai tu să n-ai treabă la oameni cari vor măcina." De aceea să țin dracii la moară.

§ 13. Morariul dracului, ursul

Dracul, ca să spărie pe Dumnezeu, a zis morariului să se îmbrace c-un cojoc întors pe dos și să se ascundă sub pod să morăie. Dar Dumnezeu știa toate. Trece pe acolo, da morariul face „mor...r...r" la Dumnezeu. Atuncea Dumnezeu l-a blagoslovit că așa să rămîie și pe loc s-a prefăcut în urs. De atuncea e pe lume ursul. Ursul e din morari!

§ 14. Dumnezeu aruncat în apă

Dumnezeu, cum dormea odată la mal lîngă moară, dracul l-a trîntit în apă, doară l-ar îneca. Dar apa îndată s-a uscat și Dumnezeu nu s-a înecat. Atunci a văzut diavolul puterea lui Dumnezeu.

Pisarciuc

Cap. II

Căderea dracilor

§ 1. Cum s-au făcut sfinții, îngerii Cum s-au înmulțit dracii

Dumnezeu, după ce a făcut pămîntul, s-a suit în al nouălea ceri, căci sînt nouă ceriuri ca acesta, iar dracului i-a dat să șadă în ceriul ist dintăi și i-a zis să-și facă îngeri, ca să nu șadă singur. „Da cum să fac?" – întreabă dracul. „Spală-te și din stropii de pe mîni se vor face îngeri." S-a spălat și el, și Dumnezeu. Dumnezeu a stropit din o mînă și din alta și a făcut doi și a mai stropit pănă a făcut doisprezece. Sfinții lui Dumnezeu cei dintăi au fost Sf. Mihail de-a dreapta, Sf. Niculai de-a stînga, pe urmă Sf. Gheorghi, Sf. Dumitru, Sf. Pocroavă (care acopere pămîntul cu omăt și la care se roagă fetele să se mărite, să le acopere capul), Sf. Ilie, Duminica Mare și alții.

Iar Domnul Hristos din nou născut a fost al doisprezecelea, a venit pe urmă. Dar dracul, cînd s-a spălat, a făcut cîtă frunză și iarbă.

§ 2. A) Lupta în ceri

Dumnezeu, după ce-a împărțit lumea cu diavolul și s-au suit în ceri, diavolul hai se apucă cu îngerii lui să-și facă tîrguri, case și la urmă întreabă: „Se poate împușca, Doamne?" „Se poate", zice Dumnezeu. Atunci dracii au pornit a împușca la ceri, la Dumnezeu doar l-ar da jos din ceriul al nouălea. „Acu am să împușc eu", a zis Dumnezeu. Cînd a împușcat Dumnezeu o dată cu tunul, toți dracii au căzut la pămînt; unii au murit pe loc, alții s-au stîlcit, iar alții s-au sculat ș-au fugit, care încotro a putut.

De aceea, dacă îți faci casă unde a căzut dracul și a murit, e foarte rău; dacă faci unde s-a stîlcit, ești tot bolnav, iar dacă faci unde s-a sculat și a fugit, îți merge ca din apă. *Ioan Pisarciuc, Roșa*

*

B) Dracii şi Sf. Ilie

Dracii, în ceri, s-au apucat să facă munţi, ziduri mari, să ajungă pînă la Dumnezeu, să-l răstoarne. Dumnezeu, dacă a văzut aşa, a trimis pre Sf. Ilie şi i-a zis: „Ilie! Ia un căluş (păhar) de miere şi o azimă de orz şi mergi cu tunul de trînteşte pe draci la pămînt." Sf. Ilie cînd a tunat, toţi au căzut pe pămînt, unii s-au făcut dohot, iar alţii au fugit. *Acelaşi*

§ 3. A) Diavolul şi tunul

Dintăi pe lume, Necuratul îmbla cu tunul şi făcea o mulţime de pacosti, omoria oamenii. Atunci Dumnezeu a trimis pe Sf. Ilie şi i-a zis cum să se scalde cu dînsul ca să i-l ia. „Hai, îi zice Sf. Ilie, la scăldat, să vedem care va sta mai mult în apă!" Diavolul a spus că el poate sta cît de mult şi să între cît de adînc. Cum a întrat şi s-a afundat, Dumnezeu a făcut gheaţă deasupra. Da Sf. Ilie iute a ieşit şi a apucat de pe mal două aripi de-a zmăului şi tunetul şi a zburat. Cînd să iasă dracul, deasupra gheaţă... Pînă ce a spart-o, Sf. Ilie cu tunul nu-i! Fuga după Sf. Ilie. „Doamne! zice Ilie, mă ajunge, că el are şese aripi, dar eu numai două!" Dumnezeu i-a zis: „Ai puterea în mîni; pune-i un picior pe cap şi unul pe spate şi taie-i patru aripi, să rămîie şi el cu două."

De atuncea, dracul a rămas pe jos şi tot se întoarce cu dosul la Sf. Ilie de ciudă; da Sf. Ilie, unde-l vede, sloboade săgeata să-l omoare, dar diavolul se ascunde şi în piatră şi nu-l poate nimeri. Numai un cioban, cum păştea oile şi cînta din fluier, l-a văzut cum a ieşit din piatră şi a dat cu puşca într-însul. Atunci Sf. Ilie a trimis pe un înger să-l întrebe ce vrea pentru treaba ce i-a făcut? El a zis că putere mare, ca să se teamă toţi de dînsul, şi să-i spuie de ce moarte va muri. Sf. Ilie i-a dat putere şi i-a zis că nu-l vor omorî decît cu grîu sfinţit la douăsprezece slujbe şi cu plumb tot aşa, sfinţit. (Istoria mai departe a ciobanului acestuia, vezi partea III, § 4.)

Ionică Pisarciuc, Roşa

B) Straiele diavolului şi Sf. Ilie

Ucigă-l crucea avea straie foarte frumoase şi Sf. Ilie a vrut să i le ia. A luat şi s-a dus la scăldat cu dînsul şi Dumnezeu a sleit gheaţa de 5 stînjîni deasupra diavolului. Sf. Ilie a apucat straiele şi a fugit. Diavolul a spart gheaţa, l-a ajuns şi le-a luat. Merge Ilie a doua oară cu dînsul să se scalde. Acuma Dumnezeu a făcut de zece stînjăni gheaţa. Ilie iar a apucat straiele şi a fugit. Diavolul iar a ieşit şi de tot să-l ajungă. „Întoarce-te îndărăpt, îi zice Dumnezeu lui Sf. Ilie, şi taie-i o aripă cu sabia." Aşa diavolul nu a mai avut putere să le mai ia şi Sf. Ilie s-a suit cu straiele la ceri.

Ucigă-l crucea s-a apucat și a făcut un lanț cu lăcăți ca să-l prindă pe Sf. Ilie. Odată trece Sf. Ilie pe acolo și Necuratul îi zice:

„Într-aceste am să te pun pe tine, să te închid." „Da ian arată-mi cum", zice Sf. Ilie. El s-a băgat în lanț; Sf. Ilie a făcut cruce și a zis: „Amin, Doamne!", și așa a rămas.

Dumnezeu cînd s-a suit la ceri, Necuratul i-a zis: „Mă lași pe mine singur aice, frate?" „Moaie degetul cel mezin și împroașcă și ți-i face frați", a zis Dumnezeu. El a tot muiat și a făcut o mulțime, că s-au suit la ceri să-l deie pe Dumnezeu jos din stoliță. Atunci Dumnezeu a spus lui Sf. Ilie: „Ilie, n-ai putea să curăți necurățenia asta, s-o prăpădești?" Dumnezeu i-a dat lui putere și, cînd a început a tuna trei zile și trei nopți, așa au curs din ceri ca ploaia. Și cînd bate un om parul în pămînt și nimerește în capul lui, cum au picat ei atunci, îi strică omului, că poate să nebunească, da care-i cu capul în jos și picioarele în sus – că ei au picat fel de fel – nu-i strică nimică. Lui Ilie i-a luat Dumnezeu o mînă, căci trîntea prea tare.

Vasile Masloschi, Mahala

Cap. III

Cum s-au făcut munții și văile

§ 1. Piatra. Munții

Piatra, munții cari îi vedem, dracul i-a făcut; a suflat 24 de ceasuri, că el a vrut să ajungă la Dumnezeu la ceri, dar Dumnezeu a blagoslovit numai cît cu mînă și-au stat de crescut, de au rămas atîta cît sînt astăzi. *Pisarciuc*

§ 2. Năsipul

Piatra dracul a făcut-o, că lui îi era ciudă pe oameni, de ce nu-s ai lui; și pentru că n-a fost așa precum el a vrut, s-a apucat să facă tot pămîntul piatră, să nu crească nimică, ca să n-aibă oamenii ce mînca. Năsipul care este, acela-i sămînța de piatră ce a fost aruncat Necuratul să crească. Dar Dumnezeu a blagoslovit de a rămas așa.

Același

§ 3. Stîncele de la Prut

Diavolul, de ciudă, s-a apucat într-o noapte să iezască Prutul cu stînci, că doar s-or îneca oamenii. Numai o stîncă mai avea să puie și

ne prăpădea. Dar Dumnezeu a dat de a cîntat cocoşul şi stînca a picat alăturea şi noi am scăpat. Stîncele acele se pot vedea la Ştefăneşti în Moldova. *Acelaşi*

„Stînca" de la Prut, dracii au făcut-o. Înlăuntru e o cucoană a lor şi mulţi bani. De nu cînta cucoşul, iezeau lumea. Dumnezeu i-a blastamat şi i-a făcut stînci. *Botoşani*

§ 4. Pămîntul mîncat de diavol

Dumnezeu, cînd a făcut lumea şi l-a trimes pe diavol să-i aducă pămînt în numele său, diavolul tot lua într-al lui şi-l mînca. Apoi Dumnezeu a făcut, cum ştim, pămînt şi s-au culcat. Dracul tot împingea pe Dumnezeu şi pămîntul sub Dumnezeu creştea, dar şi în pîntecele diavolului creştea pămîntul ce l-a fost înghiţit, de era aproape să plesnească. Dumnezeu atunci a făcut că a vărsat acel pămînt şi de atunci sînt munţii. *Andron Dragan, Mihalcea*

§ 5. Toiagul lui Dumnezeu

Dumnezeu, umblînd cu Necuratul pe ape, a înfipt toiagul şi s-a făcut pămînt. Apoi a trimes pe diavol să-i aducă o ocă de pămînt de prubă. El a mers şi a rădicat un munte.

„Vezi că nu eşti slugă credincioasă", i-a zis Dumnezeu. „Mai mergi o dată." Diavolul a mers şi a rădicat alţi munţi. Dumnezeu iar l-a mustrat şi l-a mai trimes şi a 3-a oară, tot după o ocă de pămînt şi el atunci a rădicat toţi munţii. *Domnica Doroftei, Suceava*

§ 6. Munţii Rarăului

Odată, zice că dracii duceau pe oameni de vii în iad. Lui Dumnezeu i-a fost milă şi nu a lăsat să-i mai ducă. Atunci dracul a zis:

„Noi cu ce să umplem dar iadul?" „Cu Munţii Rarăului", a spus Dumnezeu. Şi de atuncea, pe Munţii Rarăului nu creşte iarbă; ei sînt fripţi de foc şi, cînd va veni vremea, sînt iadului făgăduiţi.

Elisaveta Buzdugan, Ilişeşti

§ 7. De cînd sînt rîpele

Diavolul, văzînd că nu-l poate îneca pre Dumnezeu (după ce a făcut pămîntul), a luat un topor şi a început a sapa gropi adînci în pămînt, doar l-ar pute sparge, să dea de apă, ca pe acolo să-l poată arunca, dar pămîntul şi-n afund creştea. Dac-a văzut că nici aşa nu poate, a lăsat. Dar de atunci au rămas rîpele care le vedem. Apoi s-a

apucat să hătească Prutul, ca să înece oamenii, dar a dat Dumnezeu cucoșul pe pămînt de a cîntat și diavolii au perit. Diavolul, dacă n-a putut să înece pre Dumnezeu, a vrut să înece macar pre oamenii lui Dumnezeu. *Vasili Masloschi, Mahala*

§ 8. Munții și potopul

Dintăi a fost pămîntul neted ca pe masă, dar cînd a venit potopul, a spălat apa pe unde era mai moale, iar unde a fost piatră, n-a putut să-i facă nimică și de atunci au rămas munții și văile de astăzi.

Dănilă Oloinic, Mihalcea

§ 9. Albina și ariciul, munții

Zice că Dumnezeu, cînd a urzit lumea, a urzit prea mult și nu încăpea sub ceri. Ce să facă, ce să dreagă? Ia și trimite pe albina să întrebe de arici. Albina a mers la arici, dar acesta nu a voit să-i spuie, zice: „Dacă-i Dumnezeu, lasă să știe singur ce să facă!" Albina, cuminte, nu s-a dus, ci s-a ascuns lîngă borta lui. Ariciul, crezînd că-i singur, zice la sine: „Hm! El mă întreabă pe mine ce să facă! Da de ce nu strînge pămîntul în mînă boț, că s-ar face ici dealuri, colo văi, și ar încăpea!" Albina, cum a auzit, a zburat la Dumnezeu și i-a spus. Dumnezeu, pentru lucrul acesta, a blagoslovit-o ca să facă miere și oamenii să mănînce și de aceea e albina bună la Dumnezeu. (Alții pun în locul ariciului pe țincul pămîntului.)

Un tăietor de lemne, Botoșani

§ 10. Ariciul și Dumnezeu

Dumnezeu a fost făcut pămîntul ca o minge și apoi l-a întins cum ai întinde un aluat. Pămîntul a fost drept, neted ca pe palmă și, cînd te uitai, vedeai peste tot locul. Dar ce folos, că pe pămînt izvoare, apă nu erau. Merge Dumnezeu la arici și-l întreabă: „Ei, cum îți pare, am făcut frumos pămîntul?" „Dă, frumos, i-a răspuns ariciul, dar oameni pe dînsul, vite, să știi că nu vor putea trăi, căci n-au apă!" „Apoi, dară, fă tu cum știi!" i-a zis Dumnezeu. Ariciul a luat și s-a bagat pe sub pămînt ș-a rădicat munții, a făcut gîrlele, a scos izvoarele și de la dînsul pămîntul e așa deluros și rîpos cum îl vedem.

Mihalachi Munteanu, Botoșani

Dumnezeu ariciului, pentru binele ce i-a făcut atunci cînd cu albina, i-a dat să aibă ghimpi pe trup, căci înainte era gol și-l mînca orișice. *Toader Clim, Botoșani*

Cap. IV

Pacatul

§ 1. De cînd au barbații montul de la gîtlej

Adam și Eva erau în rai, în al 9-lea ceri. În rai era tare frumos. Era o grădină și în grădina ceea era un măr, din care Dumnezeu le-a zis să nu mănînce mere. Dar un șerpe ședea în măr și a îndemnat pe Eva să guste. Eva a înghițit și i-a dat și lui Adam. Adam ș-a adus aminte de porunca lui Dumnezeu și s-a apucat odată de gîtiță și i s-a oprit bucățica în gît; de aceea au barbații montul acela la gîtlej, da femeia nu, că a înghițit. Până atunci oamenii erau îmbrăcați cu unghie pe ei, dar cum au păcătuit, pe loc s-au văzut goi și le-a fost rușine, cînd i-a strigat îngerul. Dumnezeu i-a alungat pe pămînt și i-a blastămat să se hrănească din furcă și din lopată. *Ioan Pisarciuc*

Adam și Eva în rai erau foarte fericiți, dar Diavolul a venit la dînșii și le-a spus că de ce șed molcom? Să mai puie mîna unul pe altul, să șăguiască; așa i-a îndemnat la pacat. Atunci Dumnezeu i-a alungat. *Domnica Culincu, Mihalcea*

§ 2. Contractul cu dracul, cărămida

Cînd au venit ei pe pămînt, dracul a zis lui Adam: „Iscălește-te că vei fi al meu”, căci pe pămînt dracul era stăpînitor. „Dacă nu știu cum”, a zis Adam. Dracul a făcut o cărămidă crudă, Adam a pus mîna, dracul a ars-o ș-a strîns-o în iad. Adam a rămas să fie a lui cu tot neamul său și numai așa i-a dat pămînt, ca să aibă unde lucra.
Pisarciuc

§ 3. Sufletele la iad

Dracul s-a apucat să facă Evei un copil cu șepte capete. Adam a zis că cine va tăia capetele acele îi va da ce va cere; dar nu știa ce va vroi diavolul. El le-a tăiat pe trei, iar patru singure au murit și pe copil l-a îngropat, dar cu sîngele lui a scris că Adam să-i deie toate sufletele, și cele vinovate, și cele nevinovate. Așa că se împluse iadul de suflete, de gemea. Hărtia cea cu înscrisul a slobozit-o într-un șip în apă, sub o piatră, și-a zis că nime n-a putea-o scoate decît acela ce se va naște din fecioară și se va boteza de două ori. Apoi a făcut un scaun, să-l prindă pe Dumnezeu, căci el voia să fie împărăția lui.
Același

§ 4. Diavolul ferecat. Judecata cea de pe urmă

Diavolul a făcut un scaun, anume ca să-l prindă pe Dumnezeu; după aceasta a făcut bal și l-a poftit să vie. Dumnezeu nu a vrut să meargă. Dar sfinții au zis că dracul a făcut atîtea, să cuvine să meargă macar pe un ceas și Dumnezeu la el. Dracul l-a poftit să șadă pe scaun, dar Dumnezeu se făcea că nu știe cum să șadă: punea ba o mînă, ba un picior întors, zicînd dracului să-i arete. Cum numai s-a așezat dracul, Dumnezeu a zis „Amin!" și deodată s-a trezit Necuratul legat cu trei lanțuri. Cînd s-a scuturat, lumea s-a cutremurat; era legat de stîncă. „Cum, a zis el, aice am eu să stau? Doar eu am dreptul la cele ce am făcut!" „Aice ai să stai, i-a zis Dumnezeu, pîn' la judecata cea de pe urmă, atunci cei ce vor fi de-a dreapta mea vor fi ai mei, iar cei de-a stînga, dacă se vor scrie ție, vor fi ai tăi și atunci vei scapa!" *Același*

§ 5. Jidanii și dejma

De la Adam și feciorii lui s-a înmulțit lumea și-a fost lume pănă la potop, șese mii de ani. Dar toți erau jidani, de aceea jidanii dau în toți anii, la sărbătorile de toamnă, dejmă dracului un jidan. *Același*

Cap. V

Potopul

§ 1. a) De cînd e corabia. De cînd e rachiul

Oamenii se făcuse foarte răi și Dumnezeu a pus gînd să-i prăpădească. Noe era încă un ficior de-a lui Adam. Dumnezeu i-a dat în vis să facă o corabie, la care lucrase de era mai gata. Dracul știa că se face corabie, dar nu știa unde. Merge la femeia lui Noe s-o întrebe ce lucrează și unde lucrează barbatul său și-i aduce un șip de rachiu. Ea îl întreabă, dar Noe nu vrea să spuie, că așa i-a zis Dumnezeu. A doua zi dracul aduce mai mult rachiu și spune să-i deie și lui Noe. El s-a cam amețit, dar tot n-a spus. Tocmai a treia zi s-a îmbatat bine; atunci a spus ce lucrează și-a spus anume locul unde, în pădure. Dracul a mers acolo și-a făcut corabia bucăți. Cînd a mers Noe a doua zi ș-a văzut, a început a plînge. Atunci Dumnezeu i-a zis: „Nu ți-am spus să nu te încrezi femeiei? Ia-te acu și mergi la copacul din care ai tăiat cel întăi lemn, plîngi și citește la rugăciuni și păn' nu-i găti, să nu te scoli." Așa a făcut. A plîns și-a cetit și, cînd s-a sculat, corabia era gata; dracul a trebuit s-o facă la loc, întocmai precum a fost.

(În o altă versiune să spune că Dumnezeu, zicînd lui Noe să-şi aducă aminte din care lemn a început, el a mers la acel lemn şi, bătînd cu toporul, a zis: „Îmi pare că dintr-aista." Iar apoi, mergînd la corabie, a găsit-o pusă toată la loc; îi mai lipseau pe la margini nişte cîrlige, pe care el le-a atins cu toporul şi îndată s-au lipit.)

b) Călinul

Călinul e făcut din sîngele lui Noe. El s-a tăiat la deget pe cînd lucra corabia şi, curgînd jos sînge, s-a făcut călinul.

c) Boul ce vorbea

Cînd a venit potopul, Noe a lăsat pe femeia lui, pentru că l-a fost înşelat; a luat altă păreche de oameni şi a luat de toate vietăţile şi dobitoacele de sămînţă. Era şi un bou, că vorbea, şi i-a zis Noe: „Vină şi tu cu noi." Dară el n-a vrut; a zis că va înota singur patruzeci de zile. Şi-ar fi scăpat, dar i s-au pus paserile ceriului pe coarne şi l-au înecat.

d) De cînd sînt şoarecii, mîţile, oamenii pleşuvi

Dracul nu mai putea de ciudă că corabia pluteşte şi că în ea sînt oameni şi de toate şi că tot s-a împlinit voia lui Dumnezeu. Ia şi se face şoarece şi prinde a borti corabia, că doar o va îneca. Atunci Dumnezeu – alţii zic că Maica Domnului – a aruncat o mănuşă şi s-a făcut mîţă, de a mîncat şoarecul. Noe, cînd a văzut că amu începe a întra apă, de spaimă s-a apucat cu mîna de părul din frunte şi-a smuls un şomultoc, de a astupat borta corăbiei. De atunci a rămas că barbaţii sînt pleşuvi.

e) De ce are hulubul picioarele roşii? De ce mănîncă corbul hoit?

Noe a trimis pe corb să vadă de nu-i pămînt. Corbul a mers şi-a văzut un hoit şi s-a pus la mîncat. Aşteaptă, aşteaptă Noe, corbul nu vine. Ia şi trimete un hulub. Merge hulubul şi se pune pe stîrv şi şi-a tăvălit picioarele cu sînge – de atunci au hulubii picioarele roşii – şi-l întreabă pe corb de ce nu vine, că stăpînul lor aşteaptă? „Spune-i, zice corbul, că nu m-ai găsit." Dar hulubul a mers ş-a spus aşa cum a văzut, ba încă a luat şi o ramură în cioc de i-a dus. Noe, de ciudă, l-a blăstămat pe corb ca tot hoit să mănînce şi chiar aşa e.

*

f) Noi

Cînd a văzut Noe că este pămînt, a poposit și a făcut altă lume nouă și noi de aceea ne zicem: „Noi", de la „Noe", că sîntem oameni noi.
Ioan Pisarciuc, Roșa

§ 2. De cînd e toaca. Altă versiune despre corabie

Dumnezeu a dat în vis lui Noe ca să facă corabie și să ia de toate legumiile[1] pāreche, că are să prăpădească lumea, are să deie potop. Noe a lucrat nouă ani de zile la corabie, că numai oleacă mai avea și era gata. Dar Iuda (dracul) nu știa ce face Noe; s-a apucat ș-a făcut rachiu – atuncea l-a făcut întăi – ș-a mers la femeia lui Noe, zicînd că-i niște apă, niște zamă de sacară, să-i dea lui Noe să bea și să-l întrebe la ce face el lucrul acela. Femeia a luat rachiul și, cînd a venit Noe seara acasă, i-a dat un păhăruț. Lui i s-a făcut a mînca și a mîncat. „Mai dă-mi unul!" A mai băut și i-a venit chef, gust de vorbă. Atunci ea l-a întrebat, iar el i-a spus că Dumnezeu i-a poruncit că are să fie potop și are să înece toată lumea, numai atîta va rămînea cît va lua el în corabie. Femeia s-a dus și-a spus diavolului. Cînd merge Noe a doua zi în pădure, găsește corabia sfarmată. Să pune jos și plînge, și plînge, căci amu știa că vremea se apropie. Vine îngerul la dînsul: „Ce plîngi, Noe?" Iaca cum și iaca cum, „Știi din care lemn ai început-o întăi?" „Știu." „Ia și fă o scîndurică și două ciocanașe și te du pe rădăcina ceea și toacă." El a făcut așa și, cînd a prins a toca, toate lemnișoarele au început a se rădica și a se pune unul lîngă altul repede, pînă s-a făcut corabia gata la loc. Și de atunci e toaca. Amu dracul vede că n-are ce face, merge și zice femeiei: „Tu să nu te duci în corabie, pînă nu m-a pomeni pe mine!" Pînă ce-a venit ziua ceea, Noe a chemat toate legumiile pāreche, toată legumia: că șerpe, că pasere, că vită – toate au venit ș-a chemat și pe femeia lui: „Vină mai degrabă, că iată amuși începe!" Ea nu vinea. „Vină, îți zic, că iată te îneci!" Ea tot nu vinea. „Da ce dracu, zice Noe, că nu mai vii?" Atunci ea a întrat, da dracul: țup și el după dînsa, că l-a fost chemat. Acolo s-a făcut șoarec ș-a făcut o bortă să între apă. Însă șerpele a pus coada și-a oprit apa. Un om avea o mîță, i-a dat drumul și-a mîncat șoarecul și așa a scapat Noe cu corabia.
Grigorașciuc, Mahala

*

1. În Mahala, un sat foarte mare, rom., lîngă Cernăuți, vietățile de tot felul să exprimă prin cuvîntul „leguniă", „legumă".

§ 3. Greşala lui Noe

Noe a greşit lui Dumnezeu, că, după ce i-a murit femeia, a luat pe fata sa. Dumnezeu l-a certat de ce n-a luat pe fata altuia, să nu se ia neamuri, dar fiindcă el n-a ştiut că nu se poate, Dumnezeu l-a iertat.

Iluţă Moraraş, Roşa

§ 4. Originea prostituţiei

Noe a trăit 260 de ani şi a avut 12 feciori şi 13 fete. Toţi feciorii lui Noe şi fetele sale s-au luat unul cu altul, numai o fată a fost ramas. „Da eu ce-oi face?" a zis ea. „Tu-i sluji pe la celelalte", a zis Noe. „Ba nu, a zis Dumnezeu, ea să fie pentru catane." Şi de atunci sînt prostituatele.

Ioan Pisarciuc, Roşa

Cap. VI

Altă versiune despre facerea lumei

§ 1. a) Fluturele şi viermele

Dintru-ntăi şi-ntăi, era numai apă şi întuneric. Pe apă plutea o grămăgioară de spumă, iar în spuma ceea era un vierme şi un fluture. Fluturele a lepădat aripele şi s-a făcut om, Dumnezeu, aşa de frumos! Da din vierme s-a făcut altă dihanie, „El", negru, cu coarne şi coadă, Necuratul. Dumnezeu l-a trimes pe Necuratul în mare să ceară o mînă de pămînt în numele său şi tocmai a treia oară i s-a dat, cînd a cerut în numele lui Dumnezeu.

b) Pregătirea pentru lumină

„Doamne, zice diavolul, toate ar fi bune, numai cît nu se vede!" „Lasă c-om face noi, zice Dumnezeu, că s-a vedea." „Du-te în cele patru părţi ale lumei şi-mi caută în pămînt piatră de cea scumpă, cremene şi aur." „Mă duc", zice dracul. Să duce şi caută greu, caută mult, găseşte şi aduce din două părţi. „Mergi şi-mi mai adă şi din celelalte două părţi, căci altfeli nu pot face." Aduce el, dar nu vrea să dea din mînă. La urmă a trebuit să dea, căci singur nu ştia cum să facă. „Na, numai cît fă degrabă." „Aşteaptă, zice Dumnezeu, căci nu se poate face cum gîndeşti tu. Ţie, dacă ţi-i urît, caută-ţi altă treabă." Diavolul a scos lut şi a făcut un om să seamene cu Dumnezeu, ca să nu fie numai ei singuri; să fie mai mulţi.

(Urmează cum ştim.)

c) Maica Domnului

„Acuma ce să mai fac?” – întreabă Necuratul. „Fă ce știi.” Dă Dumnezeu în minutul acela să treacă după gîndul lui o gîzuță. Dumnezeu a blagoslovit-o și s-a făcut femeie. Aceea era Maica Domnului, soția lui Dumnezeu. „Da asta ce-i?” „Femeie”, a zis Dumnezeu. „Fă și tu așa una, să fie pentru omul acesta.” Face el, dar era neagră, nu era ca Maica Domnului, Dumnezeu i-a suflat duh și a înviat-o și acu erau ei cinci pe lume.

Merg așa prin întuneric, dar să loveau de mărăcini, de cioate, căci din ceasul ce a făcut Dumnezeu pămîntul au început a crește feli de feli de pomi pe pămînt și pădurea în șepte zile a crescut pînă la ceri. Dracul lucrînd a fost uitat ce a pus la cale cu Dumnezeu. „Acu ce voi mai face?” – zice el lui Dumnezeu. „Du-te și sapă o groapă mare și adîncă, căci are să ne trebuiască pentru suflete, cînd le vom împărți.” El a mers de a smuls un copac și s-a apucat la sapat.

d) Zilele săptămînei

Oamenii pe cari i-a făcut Dumnezeu au început a face la copii și tot făceau în toată ziua cîte unul, așa a vrut Dumnezeu ca să se facă zilele. În ziua întăi, a făcut pe Duminica, fată; apoi pe Luni, barbat; pe Marți, iar barbat; pe Miercurea, femeie; pe Joi, barbat; apoi pe Vinerea, iar femeie, precum și pe Sîmbăta, ca să aibă oamenii sfinți, zile.

„Doamne, ziceau oamenii aceștia, tare ni e greu, că e întuneric; nu s-ar putea să vedem?” „Ba se poate, zice Dumnezeu, dară eu anume așa am voit, ca să știți voi ce-i întunericul și lumina și să povestiți și la copiii voștri, căci vor fi unii orbi, alții proști. Voi să știți că, cum vă este vouă acuma întuneric, așa li e și lor. Mergeți acuma și vă culcați”, zice Dumnezeu și i-a învățat pentru întăia oară cum să se culce, căci pînă atuncea n-au fost dormit.

e) Sabia, soarele, legea

După ce s-au culcat, Dumnezeu s-a apucat să facă soarele. A scaparat o dată cu cremenea în piatra cea scumpă, dar n-a putut face, a ieșit o sabie. A scaparat a doua oară și s-a făcut o grămăgioară, ca o jemnă mică, rotundă. Dumnezeu a suflat duh sfînt și s-a făcut soarele mare și luminos, mai mare decît pămîntul nostru și l-a dat degrabă sub pămînt.

Cînd a socotit Dumnezeu, a sculat oamenii; acuma era mai multă lumină. Să uită toți cu mirare în toate părțile: zorile roșau ceriul, întunericul din ce în ce mai tare să ștergea și ziua albă acoperea pămîntul întreg. Oamenii să uitau plini de bucurie unii la alții, dar erau așa de zgîriați și loviți!

Iată că într-un loc pe ceri, o strălucire mai mare să arată, iar de sub pămînt să rădică pe-ncetul ceva rotund, strălucitor din cale-afară, încît le lua vederile privindu-l: era sfîntul soare, răsărea! De spaimă și de bucurie mare, au căzut toții cu fața la pămînt. Diavolul, de unde era, s-a șters și el degrabă pe ochi: „Ptiu, da asta ce-i?" și vine fuga la Dumnezeu să-l întrebe ce-i acela. „E soarele, zice Dumnezeu, care va lumina de acum înainte lumea!"

După ce s-au săturat îndeajuns de privit, Dumnezeu s-a înturnat la oameni și li-a spus: „Vedeți, v-am făcut să fie frumos pe lume și să vă fie vouă bine. Acesta este soarele, care vă va da lumină și căldură. De acu, cît va fi lumea, așa are să fie, dacă vă veți purta bine și mă veți asculta pe mine, adecă pe Dumnezeu; dac-ăți ținea poruncile cum vi le voi da eu și-ți ști cinsti zilele." (Oamenii cei doi dintăi, cît au dormit, au fost uitat că zilele sînt copiii lor.) „Aceasta e Duminica, zice Dumnezeu, e sărbătoare, să o cinstiți și să o țineți, să nu lucrați. Acesta e Luni și celelalte etc., ne sînt pentru lucru și vor mai fi și alte sărbători, să le țineți și să le cinstiți, că veți avea bine pe lume și noroc."

f) Casa, carul, vitele etc.

Vine iar dracul la Dumnezeu. „Am sapat, ce mi-ai spus; acu ce să fac?" „Caută, că vei găsi ce face, că pe urmă avem să ținem sesie", îi zice Dumnezeu.

Oamenii n-aveau unde ședea, smulgeau lemnul cît era de mare, căci erau uriești; puneau mai multe lemne împrejur, le acopereau cu buruiene și aceea li era casa. Dracul a luat lemnul și l-a cioplit, a îngropat stîlpii în pămînt și a făcut casă cum să cade. (Urmează ca la § 5.)

Oamenii, dac-au văzut, au făcut și ei așa. După aceea, diavolul a făcut carul cum știm. După ce l-a tocmit Dumnezeu, să uită dracul și zice: „E bun carul acesta, dar îi lipsește ceva, am să fac la el din lut doi boi." Dumnezeu i-a stupit și ei, înviind, a început a crește păr pe dînșii. „Dar la boii aceștia trebuie și o vacă", zice dracul. Și-a făcut vaca cu ulger și oi și de toate cîte sînt pe pămînt.

g) Învățătorii

Dumnezeu îmbla cu oamenii și-i învăța, iar zilele erau sfinte și îmblau cu el. Oamenii făceau la copii, în toată ziua cîte unul, ca să fie sfinți. În ziua întăia au făcut pe Sfîntul Niculai, a doua zi pe Sfînta Varvara și tot așa au făcut, după cum e scris la călindari, pănă ce s-a încheiat anul și au ajuns iară la ziua Sfîntului Niculai. Apoi, după ce a fost norod de ajuns, nu se mai înmulțau așa de tare, au rămas ca noi. Pe atunci, copilul deodată îmbla și pănă la doi ani era cu minte și știa carte. Sf. Niculai pănă în ziua a șeptea a fost băietan mare și

cu minte. Dumnezeu l-a învățat și i-a dat de soție pe Sf. Varvara și l-a pus învățători oamenilor, ca să nu fie proști, să știe a trăi: să-i învețe carte și de toate; ca să nu să deie la beție și la altele, să nu fie rău pentru dînșii. Dumnezeu, dacă a văzut cît e Sfîntul Niculai de bun, l-a luat la ceri lîngă dînsul și a pus în locul lui pe Sfîntul Pavel învățători.

h) Sămănăturile, pînea

Oamenii aceștia însă se hrăneau numai cu rădăcini și cu ce găseau prin pădure. Vine iar dracul la Dumnezeu să facă sesie. „Doamne, zice el, oare ce am face să dăm mîncare la oameni?" „Lasă că li-om da noi, zice Dumnezeu; tu, cît ai sapat prin pămînt, nu ai găsit nimic?" „Ba am, găsit nu știu ce." „Du-te și adă încoace." Dumnezeu, cînd a făcut pămîntul, a pus într-însul de toate semințele. Dracul a mers de le-a cules și le-a adus. Iar Dumnezeu a aruncat cu mîna în toate patru părți de lume și pănă în seară a fost crescut de toate, dar cîte puțin, numai cîte cîteva fire. A doua zi, popușoii erau de prășit, a treia zi – în spic, a patra zi aveau mătăși, a cincea erau în ținte și pănă la săptămînă au fost copți. Iar popușoiul și grîul aveau ciocalăul și spicul de la rădăcină și pănă în vîrf, după oamenii ce erau. „Ian mergeți, zice Dumnezeu la sfinți, și strîngeți pînile cele, să avem de sămînță!" Apoi Dumnezeu a dat sămînță la toți oamenii și i-a învățat cum să lucreze și pănă la săptămînă pînea iar s-a copt. Dar mai pe urmă se cocea numai de două ori pe an. Dumnezeu și acuma ni-ar da sămănătura gata în șepte zile, dar Dumnezeu vrea ca noi să lucrăm.

i) Florile, albinile

Au mai făcut o sesie. „Ce să facem, Doamne, a zis dracul, să fie frumos pe lume?" „Mergi iarăși și adă-mi din pămînt, că vei găsi ceva mărunțel." „Am găsit, numai nu știu pentru ce-i?" „Adă-ncoace!" El a adus și Dumnezeu a aruncat cu mîna pe după casă. Cînd s-au uitat oamenii a doua zi, tot cîmpul era o mîndreață, plin de flori! Acuma era așa de vesel pe lume! „Amu, zice Dumnezeu, să mergi că ai să găsești ceva ca niște grăuncioare." El a mers ș-a adus. Dumnezeu a aruncat pe flori și a blagoslovit de s-au făcut albine. Alergau și bîzîiau la soare culegînd mierea de pe flori, de-ți era mai mare dragul! Albinele sînt tare iubite lui Dumnezeu. Cîte gîjulii sînt, nici una nu este așa curată. De la albine au avut oamenii miere, de s-au îndulcit, iar noaptea nu le mai era întuneric, căci făceau din ceară lumini.

k) Banii

Vine iar dracul la Dumnezeu și întreabă ce să mai facă. „Cît ai îmblat prin pămînt, n-ai dat de ceva ce strălucește?" „Ba am dat."

„Dac-ai dat, acela-i argint, mergi şi mi-l adă." Aduce el. „Da cu aceasta ce avem să făcem?" „Vei videa!" Ia Dumnezeu şi face din argint bani şi-i aruncă prin lume să-i găsască oamenii. „De-amu, de aceştia ai să faci tu! Aceştia sînt ai tăi şi se vor chema bani", i-a zis Dumnezeu. Căci Dumnezeu, macar că era tovarăş cu dînsul, dar nu-i da nimica din cîte le făceau amîndoi. Diavolul, macar că a adus seminţele, dară el nici astăzi nu ştie cum să cheamă grîul, săcara, popuşoiul etc. Tot una îl întreaba pre Dumnezeu să-i spuie, dar Dumnezeu nu vroia, numai banii i-a spus şi i-a dat să fie ai lui. Banii adecă, cari i-a făcut Dumnezeu, sînt curaţi, pe aceştia i-au găsit oamenii şi au făcut şi ei alţii întocmai de pe dînşii; şi dacă nimereşti peste astfel de bani, cîştigi, dar care sînt făcuţi de pe acei de la diavol sînt numai de bucluc. Pentru aceea, unii oameni cari au bani strîng comori şi-i afurisesc să fie ai Necuratului şi nu-i mai poate nime lua. – Dracul, cînd a auzit aşa, nu mai putea de bucurie, că şi lui îi dă Dumnezeu ceva. A luat pe toţi dracii lui, au făcut maşini şi tot făceau la bani. Oamenii noştri au văzut cum fac dracii şi s-au învăţat de au făcut apoi şi ei.

l) Cum s-au făcut dracii

Dar am uitat să vă spun cum s-au înmulţit dracii.

Oamenii, după ce s-au înmulţit, s-au fost făcut răi şi era unii că nu asculta pe învăţători. Între aceştia s-a fost întîmplat şi o fată, care nu se da la nici un feli de lucru bun. Cît s-au necăjit cu dînsa ca s-o înveţe, dară n-a fost chip. „Apoi dar să fie a dracului!" – a zis Dumnezeu într-o mînie. El a luat-o şi a fost femeia lui şi au făcut amîndoi copii aşa de mulţi, cum e puzderia. Ei şi astăzi foarte tare se înmulţesc, dar Dumnezeu îi trimite la soare şi-i arde, iar pe alţii, Sf. Ilie îi trăsneşte.

m) De ce trebuie să fie dracii

Dracii de aceea trebuie să fie, căci altfeli n-ar avea cine rădica Soarele. Soarele e tare fierbinte, că el tare aleargă. Parcă omul, cînd merge repede, nu se înfierbîntă? Ori roata de la căruţă, să pui mîna, ce fierbinte e! El atîta că sara, cum asfinţeşte, întră în mare pe sub pămînt şi să scaldă vro cîteva ceasuri. De acolo merge drept sub pămînt în mare, la casa lui, de stă două ceasuri pe loc şi doarme. Pe urmă să scoală şi să scaldă în mare şi din scăldătoare îl rădică dracii în sus. În fiecare zi trebuiesc 77 de draci ca să-l rădice. Cît e în mare, ei pun mîna pe dînsul, nu-i frige; iar cum îl scot afară, toţi cad arşi şi a doua zi vin alţii în loc. De aceea, pentru că se scaldă, Soarele nu ne arde pe noi, dar dacă nu s-ar răcori, ni-ar frige, ni-ar omorî! Şi pentru că Sfîntul Soare se scaldă, nu e nimica aşa de curat ca Sfîntul Soare. El e om. Acolo în mare are soţie. Soarele e cu aripi de foc. Aripele lui sînt aşa rotunde, că vin laolaltă, de se pare rotund, dar în mijloc e un

om cu crucea-n spate. Cine se uită bine la Soare îl vede, drept în mijloc. Eu l-am văzut (povestitoriul) tocmai așa cum e, dar după aceea două zile n-am văzut cu ochii nimică.

n) Luna

După ce s-a făcut lumea, a fost Sfîntul Soare șepte ani singur, Luna încă nu era. A mai făcut Dumnezeu o sesie: „Hai, Doamne, zice dracul, ș-om face să vadă oamenii și noaptea." „Haide", zice Dumnezeu. „Mergi înapoi în pămînt și-mi adă de unde ai adus piatră de cea scumpă, adă-mi cremene și argint." Îndată li-a venit și la oameni știre că are să le dea Dumnezeu Lună. Necuratul a adus ce-a trebuit , dară Dumnezeu nu a vrut să facă de față cu dînsul. „Acu ce să mai fac?" – întreabă Necuratul. „Ia și te du, zice Dumnezeu, și zidește iadul; zidește-l bine împrejur și-l acopere cu uși de fier pe deasupra." Diavolul s-a dus. Dumnezeu a scaparat și-a făcut luna – un om. Ș-a făcut drumușor de argint, pe amîndouă părțile cu pomi, și i-a zis să se ducă. „Du-te, zice Dumnezeu, pe drumușorul ista pănă ce-i ajunge la casa Soarelui, căci tu ești lui de ajutori. Dar să potrivești că cu atîta și atîta tot în urma lui să te ții; numai cătră sfîrșit ai să te mai apropii și apoi iar ai să te depărtezi, iar mersul acesta îl vei ținea una pănă în vecii vecilor, după cum ți-l hotărăsc eu acum."

Soarele acuma știa. Dimineața, cînd s-a sculat, a spus femeiei sale: „Caută că în locul meu îndată are să-mi vie tovarășul, să găsască toate pregătite ca și pentru mine." Luna a venit la casa Soarelui și, după ce s-a hodinit, a pornit să-și facă lucrul și, odată cu sara, s-a aratat plină la răsărit. Oamenii s-au bucurat că au lumină, iar dracul și mai tare s-a bucurat. „De acuma, zice el, au să poată lucra oamenii și noaptea!" „Ba n-a fi așa, zice Dumnezeu, căci numai o jumatate de Lună se va videa noaptea, iar jumatate, nu." Căci Luna e om; la început mititel ca și copilul și apoi tot crește, aripile îi cresc împrejur, pănă ce vin una și e rotund. Apoi începe iară a îmbătrîni și a se face tot mai mic, aripile i se taie, pănă ce rămîne ca degetul și iar se naște din nou. Pe lună o rădică numai șepte draci. La Lună ei se duc cu bucurie, căci ea e rece; aripele îi sînt numai de piatră scumpă și luna are argint, nu aur ca Soarele. Pentru aceea Soarele e așa fierbinte, căci aripele îi sînt de foc. Balaurii sau vîrcolacii o mănîncă pe Lună, îi ciuntesc aripele, că se face în toată luna mică. Balaurii fac și piatra cea scumpă.

o) Ceriul, posturile, rohmanii

Mai întăi și întăi, Soarele și Luna mergeau pe sus, prin aer, nu prin ceri, cum merg acu, și li era tare greu. De aceea s-au rugat lui Dumnezeu să puie ceriul deasupra, pentru ca să poată îmbla. Sfinții – cei șepte apostoli – au zis că ei vor face aceasta, numai cît dacă oamenii li-ar ajuta și i-ar ținea, să nu le mănînce carnea; să

postească. De aceea sînt șepte posturi. Sfinții șepte apostoli s-au dus sub noi la rohmani – sub fundul mării – acolo este altă lume. Dumnezeu li-a dat aripi și ei au adus de acolo piatră și mai scumpă decît a noastră, de au făcut ceriul ca stecla și i-au pus șepte stîlpi de piatră scumpă. Și de aceea, că țin ceriul – asta e mare muncă –, apostolii s-au rugat lui Dumnezeu ca să postească oamenii, să nu slăbească din puteri. Posturile adecă sînt patru, iară ceilalți trei stîlpi, cari fac șepte posturi, sînt celor patru de ajutori; cînd slăbesc prea tare, țin ei în locul lor. Cînd a fost gata, s-a suit Soarele și Luna în ceri și acum li-e mai ușor, căci merg ca pe podele; iar noi numai ca prin fereastă îi videm. De aceea Soarele nici nu ne frige așa tare, căci înainte tare ardea. Dimineața pănă la amiazăzi, îl trag în sus doisprezece boi, de acolo boii se întorc înapoi, iar la vale îl duc șepte iepuri.

Dar Luna și Soarele de ce gîndiți că sînt roși cînd răsar? Pentru că sînt oameni și li e rușine, căci oamenii le arunc în față gunoi. Gunoiul e tare pacat a-l arunca în fața lor, cînd răsar.

p) Suirea lui Dumnezeu la ceri. Scopul său

Atuncea s-a suit și Dumnezeu la ceri cu sfinții săi ș-a făcut acolo altă lume. Dumnezeu are în ceri de toate, ca și aice. Parcă, dacă n-am avea noi pîne, nu ni-ar da Dumnezeu? De ce dimineața găsești pe frunzele copacilor ceva dulce ca mierea? Aceea e mana lui Dumnezeu.

Și sub noi e lume ca și la noi, numai oamenii de acolo sînt cu capul de șoarec, dar cu trupul de om. De Paști, cînd aruncăm noi găoacile pe părîu, ele merg pănă în fundul mării și se duc la dînșii, pe acolo pe unde se scurg toate apele. Pănă la dînșii ouăle se fac întregi și doisprezece se-nfruptă dintr-un ou. Atunci sînt Paștele lor. Iar mai adînc sub rohmani este altă lume; oamenii ce trăiesc acolo să cheamă „dușmanii." Și sub dușmani este încă o lume, cu oameni ce au capul de porc, pîntecile mare și sînt îmbrăcați ca domnii. Toate aceste lumi sînt ale lui Dumnezeu și au fost și mai înainte. Parcă Dumnezeu de unde a venit în spuma ceea ca fluture? Să rădicase de la cei de sub noi și a voit să-și facă altă lume și sfinți, pentru ca să se poată sui și mai sus, să-și facă împărăția sa în ceri!

q) Stelele, anul, Dumnezeu

Acuma, iată cum s-au făcut stelele! Cîți oameni se năşteau, Dumnezeu le punea la fiecare cîte o stea în ceri și de aceea stelele din ce în ce să tot înmulțesc.

Dumnezeu, la începutul anului, e tînăr și, la sfîrșit, e bătrîn. De aceea să cheamă „Anul Nou", pentru că atunci Dumnezeu întinerește, se face un tînăr așa de frumos! Tot astfeli și Sf. Pavel, învățătoriul oamenilor; și acesta, la începutul anului, e tînăr și, pănă la sfîrșit, e bătrîn.

r) Balaurii

La Dumnezeu în ceri sînt balauri. Ei se fac aice pe pămînt din șerpi și, cînd se suie sus, Dumnezeu le deschide ceriul și ei întră. Pe la noi să fie, ne-ar arde. Balaurii ar vrea să scape pe pămînt, ei se ațin cînd se deschide ceriul, dar Dumnezeu nu-i lasă. Numai așa ca să spărie oamenii, se arată cîteodată – li dă Dumnezeu de grije, că de nu s-or pocăi, i-a arde cu foc. Numai la sfîrșitul lumei au să vie și atunci vor peri oamenii de chin și de sete, s-or duce pe la morminte ș-or zice: „Sculați, voi, morților, să întrăm noi, viii." Balaurii stau la Dumnezeu de jucărie; peste ei pune Dumnezeu pe Sfîntul Gheorghe de-i orînduiește. Cîteodată sînt pe lîngă soare de ajutori, cînd nu se coc grîiele, ajută și ei cu focul lor.

s) Cum s-au făcut paserile, animalele

Paserile, animalele s-au făcut mai pe urmă din oameni – din barbați și din femei.

Cucul e din femeie. Cînele, din om. Lupul, din boieri etc. Iată cum s-a făcut cocostîrcul:

Dumnezeu, după ce a făcut lumea, oamenii, în loc să fie mai cuminți, din ce în ce se făceau mai răi. Dumnezeu li-a dat felurite dihănii: șerpi, șopîrle ș.a., să-i spărie. Dar pe urmă s-au rugat lui Dumnezeu ca să le ia și Dumnezeu le-a strîns într-un sac și le-a dat unui om să le arunce în mare. Omul s-a dus pe cîmp și li-a dat drumul, de s-a împlut iară lumea de dînsele. Dumnezeu atunci s-a mîniat pe acela și i-a zis: „De-acu, dac-ai făcut așa, ai să le culegi" – și l-a făcut cocostîrc. El de atuncea tot le strînge și tocmai cînd le va găti de strîns se va face iar om.

t) Iadul

Diavolul a zidit bine iadul, l-a făcut mare, de încăpeau sute și mii de oameni în el. A făcut niște ziduri groase, cu niște căldări în zid de jur-împrejur, că ar putea încăpea trei case de acestea într-o caldare, iar pe deasupra a făcut uși cu lacăți de fier. Pe ușile acelea ies sufletele cînd nu mai sînt păcătoase; ușile se deschid singure și singure să închid. Cînd a fost iadul cu totul gata, s-a apucat să facă o cușcă de fier în mijloc, dar așa de zdravănă și tare, doar îl va putea prinde pe Dumnezeu. Dar aice pe pămînt era un covali foarte credincios lui Dumnezeu și păzitori de lege. Trimite Dumnezeu la dînsul să-i facă un lanț gros tare și de 94 de șuhuri să-i fie amnarele. Covaliul a lucrat o mulțime de ani la lanțul acela. Cînd a gătit Necuratul iadul, gătise și covaliul lanțul. Merge și Necuratul la Dumnezeu să-i spuie că a gătit lucrul; să vie să vadă și să se împărțască. Merge Dumnezeu cu sfinții, căci Dumnezeu știa gîndul lui. Diavolul i-a

aratat prin tot locul, pe urmă îl duce la cuşca ce a făcut-o şi îi zice lui Dumnezeu să între. „Ba întră tu mai întâi şi apoi voi întra şi eu", i-a răspuns Dumnezeu. După ce a întrat, Dumnezeu i-a dat lanţul şi i-a zis: „Acuma leagă-te cu lanţul ista şi vezi, tare e?" Diavolul s-a legat. Dumnezeu a tras prin graţii capetele şi a închis amnarele şi-a rămas diavolul ferecat. Cînd s-a scuturat o dată şi-a răcnit, ceriul şi pămîntul s-a cutremurat! Acela are aşa putere, că el ar prăpădi lumea, el atăta că nu are gîndul lui Dumnezeu; să aibă, n-ar vrea să ştie de Dumnezeu, l-ar întrece. Şi de atunci stă legat.

u) Urieşii

Acu, urieşii ceia, pe care i-a fost făcut Dumnezeu, să făcuse foarte răi, aşa că nici de Dumnezeu nu voiau să ştie – ziceau că ei sînt Dumnezeu. Ce să facă Dumnezeu şi cum să-i prăpădească? A dat cumpene, potopuri – şepte potopuri au fost – şi tot nu li-a putut face nimică. Amu trăise 2.000 de ani. Aude tovarăşul său în iad că Dumnezeu să necăjeşte şi nu-i poate toropi. Trimite răspuns lui Dumnezeu, ca să-l lese pe dînsul, că el îi va găti de zile. Dumnezeu i-a dat drumul. Cînd a ieşit, a început a strînge nouri şi a da ploi, că a ajuns ploaia până sub ceri. Atunci urieşii au căzut toţi ca grinzele şi s-a curăţit lumea de ei. Iar un împarat al lor, împaratul Constantin, care striga asupra lui Dumnezeu, stă cu oastea şi tîrgul lui tot sub apă şi la sfîrşitul lumei are să ţie bătălie cu împaraţii aceştia şi are să rămîie pe lume numai el cu oamenii lui. Dar vor fi mici, că vor îmblăti 12 într-un cuptori, din ceia ce au fost odată urieşi. Ei de şepte ani de cînd iese şi mai au încă zece până ce vor ieşi cu totul. Atunci lumea noastră se va sfîrşi. Iar de nu va ieşi împaratul acela să ne prăpădească, Dumnezeu va da alte patemi pe oameni, boale, şi tot lumea se va sfîrşi.

v) Tunul

Dumnezeu a lasat pe tovarăşul său să-i ajute şi a zis că nu-l va mai lega, dacă va sta binişor, dar ce folos, că el a început la Dumnezeu cu rău, vroia să sfarme ceriul. Atunci Dumnezeu a luat tunul şi cu tunul l-a aruncat cu toţi dracii lui înapoi în iad şi iar l-a legat, că nu mai poate ieşi. Dar dracii lui, de ciudă, tot una se întorc cu dosul la Dumnezeu – au obraz, căci ştiu că i-a fost tatălui lor tovarăş. – Dar Sfîntul Ilie, pe unde-i vede că fac aşa, dă cu suliţa, cu tunul într-înşii şi ei se ascund sub om, sub vită, întră chiar în casă, doar ar scăpa, dar Dumnezeu mai degrabă iartă pacatele aceluia pe care îl trăsneşte, fie cît de păcătos, dar pe dînsul îl omoară.

*

w) Cele întăi popoare. Talanturile

După ce s-a scurs potopul, nu știu de unde s-au luat doi oameni, Adam și Eva etc., etc. După ce i-a alungat din rai, ei au avut o mulțime de copii și din copiii lor s-au ales jidanii, moldovenii și țiganii. Dumnezeu i-a dat fiecare cu legea sa de o parte. Pe unul într-o țară, pe altul în alta și pe moldoveni i-a lăsat aici.

Apoi Dumnezeu i-a chemat pe fiecare să li deie cîte ceva. Mai întăi s-au dus boierii și s-au închinat lui Dumnezeu. „Ce vreți?" „Avere, Doamne!" Dumnezeu le-a dat avere. Apoi au mers jidanii, că ei s-au îmbracat mai degrabă. „Da voi ce vreți?" „Binele, Doamne!" „Dat să vă fie binele!" Țăranii noștri au ajuns mai pe urmă – până ce s-au încalțat cu opincele. „Ce vreți?" – li-a zis Dumnezeu. „Avere." „Au luat-o boierii!" „Binele dară!" „Dacă l-au luat jidanii!" „Apoi dar, vrun lucru, Doamne!" „Lucrul să fie al vostru!" Și de aceea lucrul e sfînt, căci e de la Dumnezeu.

Merg și țiganii: „Ce vreți?" „Avere." „Au luat-o boierii!" „Binele!" „Binele l-au luat jidanii." „Lucrul dară!" „Lucrul l-au luat moldovenii." „Ce rîs dar e asta?" „De rîs să fiți", li-a zis Dumnezeu. Și chiar de rîs au rămas.

x) Bisericele. Învățătorii

Apoi Dumnezeu a spus la toți cum să-și facă biserici, căci toți aveau biserici din cărnați și din slănină; numai țiganii au mîncat-o pe a lor. Ai noștri însă, după ce s-a zvîntat, au făcut deoparte alta de lemn și mai pe urmă de piatră.

Dumnezeu și mai apoi li-a dat oamenilor învățători, dar tot nu ascultau. Dumnezeu a ales pe Noe și a făcut o corabie mare, în care au întrat o mulțime de oameni, și-a dat alt potop. Atunci s-au ivit șoarecii. Și oamenii aceștia de după potop aveau grîul, popușoiul, ca și pe vremea urieșilor. Dar o femeie a greșit, că li s-a luat darul și a rămas numai cît e azi.

Altă dată, un balaur li-a fost luat apa; Dumnezeu a trimis pe Sfîntul Gheorghi, de-a scos-o de la balaur și l-a omorît.

y) Sfîntul Ioan învățător

Dumnezeu, vrînd să-i deie la lege, tot una îmbla pintre oameni și-i boteza.

Un om și o femeie s-a întîmplat că n-aveau copii. Într-o zi, mergînd ei în pădure după bureți, i-a întălnit un bătrîn – Dumnezeu. Li-a spus să beie dintr-un izvor și până la anul au avut un băiet. Dar erau saraci și n-aveau cu ce face cumătrie, nici cine le boteza. Mergînd să-și găsească cumătri, iar li-au ieșit în cale cei doi saraci, Dumnezeu și cu Sf. Petru; ei l-au botezat pe băiet și i-au pus numele Ioan. Cînd

au venit de la biserică, era încarcată masa cu de toate şi cît mîncau nu se mai sfărşea. „Ian du-te afară, zice Dumnezeu cătră femeie, şi dă fîn la vacă, că rage." „Dacă noi n-avem vacă." „Fă cum îţi zic eu." Cînd se duce... un stog mare de fîn sta lîngă casă, iar în grajdi, vaca de lapte, legată de iesle.

Băiatul acela creştea într-o zi ca alţii într-un an. Dumnezeu l-a învăţat carte şi l-a lăsat oamenilor de învăţători.

(Povesteşte apoi despre trimiterea Domnului Hristos pe pămînt, ca să scoată sufletele din iad şi legea aşezată de el, pe care o avem astăzi. Apoi istoria Sfîntului Ioan de la Suceava, omorît de jidani şi aruncat în boz, pe locul unde se află monăstirea Sfîntului Ioan.)

Mihai Pantea, Roşa

§ 2. Despre unii învăţători trimişi de Dumnezeu

Despre unii învăţători trimişi de Dumnezeu găsesc urme şi în Botoşani:

O fată de împarat a avut un copil cu un servitor şi împaratul a alungat-o. Copilul avea darul să deschidă totul pe ce punea mîna, căci era născut Duminica în timpul liturghiei. El s-a dus în pădure şi a găsit un palat. Îndată a deschis porţile ş-a întrat cu mamă-sa înlăuntru. (Mai departe nu-şi mai aduce aminte bătrîna povestitoare. E însă povestea eroului ce omoară zmeii şi care se va găsi în vol. IV, în o serie de poveşti*.)

„Şi iarăşi a mai trimes Dumnezeu pe unul să înveţe oamenii – urmează bătrîna povestitoare – şi acela avea mare putere, tot ce vra şi ce gîndea, făcea. El avea de lucru cu florile şi cu grîiele, dar trebuia să fie curat – aşa i-a poruncit Dumnezeu –, dar nu s-a putut stăpîni şi Dumnezeu i-a luat darul ce i-a fost dat. Tocmai pe urmă a venit acela care a fost aşa precum a dorit Dumnezeu şi acesta a dat lumea la cale."

(Nu spune că e Domnul Hristos, ci cu privire la subiectul acesta, povesteşte fragmentul *Omul de flori cu barba de busuioc*, ce se va găsi în partea V, § 4 B.)

Maria Gălăţanca, Botoşani

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Partea a II-a

PĂMÎNTUL

Cap. I

Religiunea

§ 1. Contractul și Sf. Nicolai Trebuința de a se naște Hristos

Dumnezeu a făcut contract cu Nifărtache, ca cei vii să fie ai lui Dumnezeu și cei morți ai lui Nifărtache. Dar văzînd Dumnezeu că e rău, a trimes pe Sf. Niculai să întrebe cine poate lua contractul acela de la el. Sfîntul Niculai a stat 30 de ani la poarta iadului. Îl vede Nifărtache și trimite pe un drăcușor la dînsul, să-l întrebe ce vra. Cînd a ajuns drăcușorul aproape, Sfîntul Niculai l-a făcut praf. „Ei, da mînios îi", zice Nifărtache. „Ian du-te tu, dară să nu te apropii de el", a zis altui drac. Acesta l-a întrebat de departe și Sf. Niculai i-a spus. Atunci Nifărtache a răspuns: „Numai acel ce se va naște din duh sfînt va putea să-l ia." Dumnezeu a trimis duhul său de s-a născut Domnul Hristos. Cînd a fost Domnul Hristos de 30 de ani, a mers și l-a luat și de atunci au ramas oamenii să fie judecați după pacatele lor. Atunci a luat și piatra lui Adam (cărămida, vezi § 27 I).

Ioan Pisarciuc, Roșa

§ 2. Ciuda lui Arhanghel

Lui Adam i-a dat Dumnezeu plugul și i-a zis că numai de trei ori să întoarne și va avea destul. A arat cum i-a spus Dumnezeu; boii erau sălbatici și le-a dat drumul. Vine dracul: „Ce-ai făcut, ție are să-ți mai trebuiască arătură, că ai să ai copii." „Apoi ce să fac, că am dat drumul la boi?" „Dă-mi tu mie pe toți nepoții și copiii de la copiii tăi după ce vor muri și eu îți voi prinde boii!" Adam i-a dat, căci s-a gîndit că după moarte ce-i trebuiesc? Diavolul a luat pămînt în mînă – contract – și l-a ascuns în beznă. Amu Adam, după ce i-a prins boii, a început a ara cît vedea cu ochii. Vine Dumnezeu și-i zice:

„Ce faci, Adame, ari? Ară, ară; vei ara dealurile și vei ara văile, dar tot numai atîta vei avea, cît îți voi da eu!” Și așa-i, că numai atîta avem, cît ni dă Dumnezeu. Să fi ascultat cum i-a spus Dumnezeu, numai de trei ori am fi înturnat cu plugul și aveam de toate destul.

Atunci Dumnezeu, ca să poată scapa pe oameni de la diavol, că era plin, bucșit iadul de dînșii, a trimis pe Arhanghelul Gavriil în iad, ca să slujască diavolului un an – lui Sarsailă cel mare – doar ar afla cum poate să scoată contractul de la dînsul. Dar i-a zis să nu pomenească nimică la ce a venit, să aștepte până l-a întreba el. A slujit el acolo un an cu credință, făcînd tot ce i-a spus. Amu anul s-a fost împlinit și diavolul tot nu l-a întrebat la ce a venit. Ei, cînd a ieșit Arhanghelul mînios ș-a trîntit ușa după dînsul, s-a cutremurat iadul și s-a dus drept la Dumnezeu: „Degeaba am slujit un an de zile întreg, că nu m-a întrebat nimica!” „Mai du-te și mai slujește un an, căci trebuie să-ți spuie.” Merge iar și mai slujește un an și, cînd s-a împlinit, îl întreabă diavolul de ce a stat atîta vreme acolo. Arhanghelul îi spune: „Aș vra să știu cum s-ar putea capata contractul ce l-ai făcut cu Adam.” Atunci diavolul i-a zis: „Contractul acela nu-i vrednic să-l ia nimene, numai acela care s-ar naște din duh sfînt, din fecioară.” Arhanghelul, pe ușă și la fugă, diavolul, după dînsul. Atunci a văzut el că a făcut rău că i-a spus și numai, numai să-l prindă. Cînd Arhanghelul să între în ceri, diavolul l-a prins de picior și i-a rupt talpa, acolo unde e la om afundatura ceea. De atunci au ramas oamenii așa, căci înainte aveau talpa dreaptă. După aceea l-a trimis Dumnezeu pe Arhanghelul la Maica Domnului. Ea de mică a slujit în biserică. Părinții ei n-aveau copii ș-au făgăduit să-l dea la monăstire, de-or avea un copil. Maica Domnului a primit duh sfînt de la Arhanghel și l-a născut pe Hristos. Atunci, acele trei zile ce a stat în mormînt, a mers în iad și-a luat contractul și-a dat drumul la toate sufletele. Iar pe diavolul l-a legat și așa șede până la a doua înviere. În locul lui a întrat în iad Iuda, că el s-a fost spînzurat de un mesteacăn. *Pintea Măerean, Șcheia*

§ 3. Copiii. Altă versiune despre înmulțire

După ce a alungat Dumnezeu pe Adam și pe Eva din rai, le-a dat o palmă de pămînt să o lucreze și să scoată tot ce le va trebui de acolo. Vine diavolul la dînșii: „Da voi ce aveți să faceți cu palma asta de pămînt? Vouă vă trebuie pămînt mult, ca să aveți cu ce hrăni copiii voștri! Eu v-ași da pămînt, dacă mi-ați da ce aveți mai drag pe lume”, zise diavolul. Stătură Eva și Adam un moment și să gîndiră. „Îți vom da ceea ce ceri”, ziseră ei, fără să le treacă prin minte ce le va cere. Diavolul le spuse ca să lucreze pămînt cît vor vrea, iar în schimb să-i deie lui cei doi copii, ce-i aveau, fata și băietul lor. N-au avut ce face, i-au dat. Diavolul i-a luat și i-a dus în împărăția lui. Dumnezeu s-a suparat foarte tare cînd a auzit. A luat ș-a trimis pe Sf. Vasile să slujască trei ani la diavol, doar îi va da înapoi. Sfîntul Vasile a mers și a slujit un an – pe atunci era anul trei zile. A mai

slujit ş-al doilea, diavolul nu l-a întrebat pentru ce slujeşte. Cînd a mîntuit al treilea, l-a întrebat şi i-a spus. Diavolul de ciudă i-a tras o bataie Sfîntului Vasile, dar n-avea încotro, copiii trebuia să-i deie. A trimis toţi dracii din iad să-i caute, dar nu i-au putut găsi. Numai unul şchiop atîta a scotocit, pănă a dat de dînşii, unde erau ascunşi.

Sfîntul Vasile i-a luat şi i-a adus pe pămînt şi de la aceştia s-a înmulţit lumea. *Neculai Duhaniuc, Botoşani*

Cap. II

Naşterea Domnului Iisus Hristos

§ 1. a) Binecuvîntarea dobitoacelor

Maica Domnului era tare fără pacat şi credea în Dumnezeu; ea era slugă la alt jidan, era fata lui David. La dînsa îmbla ficiorul lui Crăciun şi vra s-o ia. Odată a venit el la dînsa cu o alămîie în buzunari. „Ce ai în buzunari, i-a zis Maica Domnului, dă-mi să miros, că tare frumos miroasă." Şi cum a mirosit, a purces grea din duhul sfînt. Domnul Hristos, cînd era Maica Domnului grea, vorbea din pîntece şi ea ştia că are să fie Dumnezeu, de aceea s-a ascuns de jidani cînd o căutau. Da între jidanii lui Iuda (dracului) să auzeau vorbe că are să vie un împarat nou şi ei cunoşteau din stele că s-a născut. Ei au trimis să-l caute şi să omoare pre toţi copiii, doar îl va omorî şi pe Hristos. Maica Domnului l-a ascuns în ieslele oilor, dar berbecii au zis: „Care sînteţi cu lapte hrăniţi-l şi care sînteţi sterpe încălziţi-l!" Cînd s-a născut Hristos, cu păr de aur, îndată s-a luminat şi pe loc a început a vorbi – mă rog, doară e Dumnezeu! – Oiţele l-au hrănit şi l-au încălzit şi, cînd a venit mă-sa, l-a întrebat: „Cum ţi-i, dragul mamei?" „Bine, da cum să cheamă dobitoacele aste?" „Oi." „Blagoslovite să fie şi sfinţit să fie fruptul lor." Şi de atunci se sfinţeşte de Paşti caşul. Pe urmă l-a dus Maica Domnului la porci, de l-a ascuns. Porcii l-au încălzit şi l-au hrănit. Cînd a venit Maica Domnului, Domnul Hristos a întrebat-o: „Da dobitoacele aste, mamă, cum să cheamă?" „Porci!" „Apoi blagoslovită să fie carnea de pe dînşii şi să se îndulcească oamenii cu ea!" De atunci să taie porcii de Crăciun. S-a dus la vaci, iar aşa l-au încălzit şi l-au hrănit şi iar aşa a întrebat-o pe mă-sa: „Da dobitoacele aste mari, cu coarne, cum să cheamă?" „Vite." „Să fie blagoslovite şi ele şi din pielea lor să se facă ciubote." S-a ascuns la cai; dar caii au ros tot fînul de pe dînsul, cît pe ce erau să-l găsască jidanii. Vine mă-sa şi-l ia, da Domnul Hristos întreabă: „Da aieste ce-s?" „Aceştia sînt cai, dragul mamei." „Să nu se mai sature, a zis Dumnezeu, şi carnea lor să o mănînce cînii şi paserile!" Şi chiar aşa e.

b) Sfîntul Ioan, botezul, învierea

Apoi a trimis Dumnezeu pe Iosif să-i spuie Maicii Domnului să meargă de acolo și-a mers într-o pădure. Acolo a făcut Domnul Hristos o monăstire și a trăit 30 de ani. Da în pădurea ceea era un om – un bețiv – își vînduse toate straiele de pe dînsul și se îmbracase în papură și-și făcuse o cruce-n mînă și îmbla. Cînd s-a împlinit vremea, a mers să-l caute Iosif și cu Domnul Iisus Hristos, ca să-l boteze. Dar el să rușina, căci nu avea straie. Iosif l-a chemat să vie și așa. El și-a făcut o strachină de papură, de-a turnat lui Hristos pe cap și l-a botezat. Apoi, cînd a fost vremea să fie muncit și-a luat rămas bun de la mă-sa și de la tatăl său și s-a dus la Dumnezeu să-l roage ca să-l scape. De trei ori l-a rugat, dar Dumnezeu a spus că nu se poate și că el nu va suferi, numai umbra lui vor munci-o. Apoi s-a dus de și-a căutat 12 apostoli și s-a pus cu dînșii sara la masă. Dar cahalul îl căuta; el vorbise cu Iuda, pe ce-l va cunoaște, că toți îs una? Iuda i-a spus: „Pe care-l voi săruta, să știți că-i el." Și s-au pus la masă și Domnul Hristos a zis: „Astă sară, unul din voi mă va vinde." Dar Iuda a zis: „Poate eu?" „Poate", a zis Domnul Hristos[1]. „Nu se poate, căci noi pentru tine toți ne vom lupta!" (Căci erau toți înarmați.) „Ba pănă la cîntatul cucoșului, toți aveți să vă lepădați de mine!" „Și eu?" – zice Petrea. „Și tu." Și-a venit cahalul și Iuda l-a sărutat și, cînd a vrut să-l ia, ceilalți toți au sărit cu săbiile. „Lăsați săbiile în teacă, căci cap pentru cap va merge și cine va tăia de sabie va muri!" Atunci au pus săbiile în teacă și, după ce l-a legat, a zis cahalul: „Care mai sînteți tovarășii lui?." „Eu nu-s!" „Nici eu!" și toți s-au lepadat. L-au luat și-au dat să-i facă o cruce mare și grea, că de abia să o ducă Dumnezeu în spate, și de aceea teslariul e blastamat; dar covaliul, din o căruță de fier ce i-au fost adus, a făcut numai trei piroane – căci zicea că fierul e cruhos – și l-a blagoslovit Dumnezeu. Și l-au îmbrăcat în cămeșă de urzică și pe cap i-au pus cunună de macieși și pe sub unghii i-au bătut cuie de salce (de atuncea e salcea blastamată să nu crească) și l-au pus între un talhari și un hoț. Da împaratul, cînd l-au adus jidanii la dînsul la judecată și strigau că să-l omoare, a trimis de i-a adus apă și a zis că el nu-i află nici o vină și să spălă – și de atunci se spală jidanii, că ei nu-s vinovați. Și zice hoțul către talhari: „Eu am ucis, tu ai furat, dar pe acest nevinovat de ce l-au pus pe cruce?" „A fi făcut și el ceva, n-ai grije", zice hoțul. Și Domnul Hristos a auzit. Vineri l-au pus pe cruce și sîmbătă în mormînt și au pus doi soldați să-i păzască mormîntul. A doua noapte a venit îngerul Domnului, a rădicat piatra și Domnul Hristos a înviat și s-a suit la ceri. Iar soldaților, de lumina ceea li s-au întunecat vederile și stau și azi acolo cu săbiile scoase și, cînd îi întrebi de cînd stau aice, spun că de ieri. Și cît au să mai steie? „Pănă azi!" Atîta

1. Anton Dragan, Mihalcea, spune că Domnul Hristos l-a îmbracat în sînge pe Iuda, să-l cunoască ceilalți că el e acela ce-l va vinde.

vorbesc. Ei, la începutul lunei, sînt tineri, iar la sfîrşit, se fac cu nişte bărbi până la pămînt.

c) Copiii. Oul. De cînd au jidanii pistrui

În noaptea dinspre ziua de Paşti, cînd era Iisus în mormînt, jidanii să bucurau foarte. Au tăiat un cucoş, l-au fript şi l-au pus pe masă şi un peşte l-au făcut cu borş şi au zis: „Cînd va cînta cucoşul ista şi cînd va înota peştele în borş, atunci va învia Hristos!" Deodată cucoşul a început a bate din aripi, iar peştele, cum era bucăţi, s-a împreunat şi-a început a înota şi-a stropit pe jidani cu zamă de aceea. – De atunci au jidanii pistrui. – Iar copiii s-au trezit cîte cu un ou roş în mînă şi au strigat: „Hristos a înviat!"

d) Iisus leagă pe diavolul în lanţuri şi scoate sufletele de la iad. Veacul lumei

La şesă zile a venit Hristos pe pămînt; după aceea a mers în iad şi-a scos zapisul lui Adam şi toate sufletele din iad. Iar Scaraoschi îi gătise un scaun , ca să se puie să nu se mai scoale de acolo. Cînd l-a poftit să şadă, Domnul Hristos a zis: „Şezi tu întâi, căci eu nu ştiu cum" şi el s-a pus să-i arăte. Atunci Domnul Hristos a blagoslovit să se lege cu lanţurile cele de fier şi a zis: „De cîte ori va da ţiganul degeaba cu ciocanul pe ilău, să se întărească lanţul tău!" Şi dracii tot rod lanţul, dară ţiganul îl întăreşte! Apoi a ieşit Hristos cu sufletele, de le-a dus în rai, iară gura iadului striga: „De ce m-ai lasat gol?" „N-ai grije, fruntea va fi a ta şi coada a mea", a zis Dumnezeu, adecă bogataşii vor fi ai diavolului, iară cei saraci ai lui Dumnezeu. De ciudă, Iuda s-a spînzurat de o răchită – credea că şi pe el îl va lua; el nu ştia că omul, după ce se îngroapă, sufletul stă trei zile acolo unde a murit – şi cînd a venit sufletul lui la iad, iadul era gol; el a făcut întăi pocinocul. Iar Scaraoschi stă legat până la a doua judecată.

Lumea asta are să fie 2.000 de ani şi ceva, nu se ştie cît: un an, doi, zece sau o sută peste 2.000. *Ioan Pisarciuc, Roşa*

Cap. III

Soarele și Domnul Hristos

§ 1. A. Crăciun, Crăciuneasa și fetele ei

Cînd s-a început lumea, oamenii lucra la lună noaptea, cum ar lucra ziua la lumina soarelui, că erau mai credincioși, nu era legile împărțite. Maica Domnului s-a simțit grea de Ovidenie. Pe atunci era unul Crăciun. Acela pornise 12 cară cu povoară la moară. El era așa de rău, că nu lasa pe nimene să doarmă noaptea; pe fete, pe femeie le bătea, că toate erau betege și stîlcite. Cînd a pornit el de acasă, mă-sa le-a zis la fete: „De-amu culcați-vă cîte oleacă pe rînd, păn' ce el va veni, și apoi voi dormi eu." Cînd venea el trăsnind, huind – mă rog, 12 cară cu povară – toate trebuia să fie cu furcile-n mînă.

Vine Maica Domnului în ziua de Ajun la femeia lui Crăciun: „Mă rog, lasă-mă să fac la D-ta!" „Bucuroasă te-aș lasa, dară am barbat tare rău. Uite-te fetele mele: una-i șchioapă, alta-i oarbă, a treia-i oloagă. Da eu uite-te ce am pe trup și pe mîni!" Era toată ucisă. Maica Domnului știa. „Lasă-mă, te rog, macar în ocol să mă duc." Ea a lăsat-o. Atunci încă nu era stelele pe ceri, numai luna îmbla și oamenii la lună lucra. Cum l-a născut pe Domnul Hristos, boii l-au aburit și femeia lui Crăciun i-a ajutat – atunci s-a aratat și luceafărul de sară pe casa lor și apoi stelele. Crăciun vede de departe și zice: „Oare ce au făcut nebunele cele de mi-au aprins casa?" Trimite Crăciuneasa pe fata cea ciuntă cu rodini la Maica Domnului. Maica Domnului i-a pus mînile de aur la loc. Trimite pe cea șchioapă, i-a pus piciorul. Trimite pe cea oarbă, i-a pus ochii. Vine Crăciun spre casă și se miară: vede stelele pe ceri, luceafărul de miezul nopței, luceafărul de dimineață, apoi zorile de ziuă, ziua și pe urmă soarele răsărind. Crăciun, cînd a văzut aceste toate, auzînd și cine se află la dînsul, a cunoscut puterea lui Dumnezeu. A mers de a adus-o pe Maica Domnului în casă și a cinstit-o – căci, mă rog, a văzut că-i sfîntă, fără pacat. *Maria Cloșca, Suceava*

B. Domnul Hristos, născut prin creștet Mînile de aur

Dracul a fost făcut cu Dumnezeu lumea și pămîntul și ei tot nu se puteau împaca a cui să fie lumea. Oamenii, bunăoară, cum și azi, se duceau cei mai mulți la dracul. Dumnezeu nu știa ce să mai facă. S-au apucat amîndoi să facă ocoale ca la vite și, în a cărui ocol vor întra mai mulți, a aceluia să fie lumea. Dracul s-a apucat și a pus la poarta ocolului său niște dihănii: urși, momițe, cari jucau, doar ar veni oamenii să se uite. Dumnezeu ce să facă? A făcut o carare și pe

amîndouă părţile busuioc şi flori, să le fie drag oamenilor de miros şi să vie. Tineretul care încotro a apucat spre poarta dracului să să uite la comedie şi toţi au întrat înlăuntru. Pe drumul cel cu flori s-au luat numai cîţiva bătrîni. „Ei vezi, zice dracul, ce ai tu? Numai vro cîţiva bătrîni şi aceştia ca mîne vor muri." Vede Dumnezeu că-i rău, contractul nu-l putea strica. „Hai şi ni-om apuca altfeli", zice Dumnezeu. „Acela ce se va naşte din fecioară neumblată cu om şi se va naşte prin creştet, acela să strice contractul acesta." Dracul a gîndit că aşa lucru nu se poate şi s-a primit. Dumnezeu a suflat duh într-o floare şi Maica Domnului a cules-o, a mirosit-o şi a ramas grea. Cînd s-a simţit grea, s-a ascuns – şi postul Crăciunului de aceea să posteşte, pentru că tot fugea şi s-ascundea, pănă ce s-a lipit de curţile lui Crăciun. El a văzut-o şi a zis femeiei sale: „Să nu cumva să-mi oploşeşti pe haita asta!" Femeia lui Crăciun a bagat-o în grajdi, între vite. Amu era şi la dînşii Crăciunul; venise o mulţime ca la sărbători. Da ea tot ieşea din casă şi fuga în grajdi ca s-o vadă, că se trudea. A început a o freca să meargă copilul în jos, copilul tot în sus se rădica. Numai ce vede că iesă copilul prin creştet! Cînd s-a născut, lumea s-a luminat. Vine ea în casă, da Crăciun o vede tăvălită de sînge. „Aşă-i c-ai mers, n-ai făcut cum am zis eu?" Şi ia o bardă şi-i taie mînile. Vine ea în grajdi cu mînile tăiate. Domnul Hristos a blagoslovit-o şi s-au făcut mînile de aur la loc. Cînd a venit în casă şi-a văzut-o Crăciun cu mînile de aur, vine la musafiri şi zice: „Cinstiţi meseni, sculaţi-vă, ţineţi-vă sătui, că la mine e mare minune!" Atunci au văzut cu toţii puterea lui Dumnezeu.

Domnul Hristos cîşlegile acelea, toate aşezările, toată legea a schimbat şi dracului îi era ciudă. Care om era olog, neputincios, orb, el mai bune videri îi da, mai bune puteri. Apoi, în post s-au pus jidanii să-l prindă. Cei 40 de Sfinţi erau tovarăşi cu dînsul. Pe copii, pe toţi i-au înecat, numai Domnul Hristos a scapat. Apoi, în urmă, l-au prins şi l-au răstignit şi, după ce a înviat, a scos pe toţi de la diavol şi le-a dat drumul. Sufletele acele stau toate nejudecate pănă la a doua venire, prin lume. *Gh. Postolachi, Bagiurea în Moldova*

§ 2. a) Pădureţul

Maica Domnului era fată de împarat. Cînd a purces grea din Sfîntul Duh, tatăl ei n-a crezut-o şi a chemat pre toţi domnii cei mari la sesie şi-a dat la fiecare cîte o bucată de lemn de pădureţ uscat în gură; la care va înfrunzi, acela i-a făcut copilul. Ea avea un uncheş şi la nime n-a înfrunzit, numai la el îndată a slobozit lemnul frunze şi floare.

b) Soarele, luna, stelele. Ciobanul, mielul

Maica Domnului s-a ascuns într-o peşteră ca să n-o găsească jidanii şi-a născut. La ea s-au coborît soarele, luna şi stelele şi au

venit la rodini. Da un cioban era aproape și a văzut toate aceste. El a alergat toată ziua după un mieluț și, cum l-a prins, l-a adus Maicii Domnului. De aceea să vede pe icoană lîngă Domnul Iisus Hristos un mieluț.

c) Grîul

Pe urmă a fugit Maica Domnului cu copilul pănă ce-a ajuns la un om care ara. Dumnezeu a dat că grîul în ziua aceea s-a copt și, cînd au venit jidanii să întrebe, omul li-a spus că a trecut pe acolo cînd samana și jidanii s-au întors, iar Maica Domnului a scapat.

Ștefan Pita, Mihalcea

Cap. IV

Credințe și datine la Crăciun

§ 1. Soarele. Pămîntul. Producțiunea. Ajunul. Maica Domnului. Femeia.

a) Ajunul pentru Maica Domnului să postește, că în ziua ceea Maica Domnului s-a muncit și-a fost suparată; i-a fost greu, n-a mîncat nimica. De aceea și noi toată ziua postim și tocmai sara mîncăm.

În ziua de Ajun nici pește nu se mănîncă, pentru că e cu sînge. Nu se mănîncă nimic ce e cu sînge, pentru că Maica Domnului a fost plină de sînge. Să mănîncă numai cît aceea ce rodește pămîntul: bob, bureți etc. *Mihalcea*

*

De Ajun să postește pentru pîne, ca să rodească.

De Ajun se fierbe din toate roadele pămîntului și din toate să guști, ca să rodească. Bobul să mănîncă ca să ai saț, că el, cum mănînci oleacă, cum îți vine ca să bei apă și ești sătul. Perjele, să te îndulcești, să nu te sfădești cu nimene. Sarmalele să le lași mai pe urmă, că ele-s neamurile, ele-s sfădăușe; cît fierb în oală, tot una clocotesc și huiesc, și altul nime nu te ocărește decît neamul. Da perja și grîul îs străinii, că fierb liniștit și-s dulci. Străinii sînt ca pînea și ca zaharul, sînt dulci, nu te batjocuresc. Dar mai întăi să guști din pește, că n-ai friguri peste an. *Ioan Pisarciuc, Roșa*

*

Preoții

b) De Crăciun, adecă de Ajunul Crăciunului, să fierbe de toate celea, ca să fie pe masă și preotul să cade să le blagoslovească, să fie tot anul bielșug. *Siret*

La românii de pe lîngă Suceava și-n Moldova, nu se face cina cea de sară, ca în părțile Cernăuțului, ci atunci să mănîncă, cînd vine preotul. După ce a blagoslovit și-a gustat din masă, cum se duce, cei de casă se pun și mănîncă.

Preotul cînd vine, numaidecît trebuie să șadă, căci șed pețitorii, șede norocul, șed cloștele; sub preot se pun grăunțe și apoi le dau la găini, căci clocesc. *Botoșani*

În Șcheia, lîngă Suceava, după ce să duce preotul, toarnă grăunțele prin veriga coasei și prin borta lăiței, puind veriga deasupra, și le dă la găini să mănînce, să nu piară.

Cînd vine preotul cu ajunul și cîntă, atunci un copil de pe cuptori să zică: „Găinele se ouă" de trei ori și apoi tot anul ai ouă.

D-ra Veronica Grosari, Siret

În Ardeal, cum iesă preotul din casă, mătură repede, ca să n-aibă pureci peste an. *Tomnatic*

(În Botoșani, spun că, pentru a nu avea pureci peste an, să nu rostești în ziua de Ajun cuvîntul „mac" – care atunci să întrebuințează mai mult.)

*

Mîncările la vite. Gospodăria

c) Din toate mîncările ce faci de Ajun, să pui într-o strachină și să încunjuri casa de trei ori, ca să fie așa plină de toate și sătulă, apoi să dai la vite să mănînce, să se ție sătule și să fie spori în vite.

Ana Maslosca, Mahala

De Ajunul Crăciunului și al Bobotezei, să iai din toate mîncările de deasupra: grîu, găluște etc. Iai apoi și două plăcinte, una o dai întăi argatului care e la vite, dar trebuie să fie mîncăcios, că apoi mănîncă bine vitele peste an, și cealaltă o rupi în bucățele ș-o dumici în mîncarea vitelor. Cînd le dai să mănînce, zici: „Cinați sănătoase, că și noi cinăm." D-na Maria Reus, Mihalcea

Ca să se înmulțască vitele, li se dă din toate mîncările de Ajun sara, precum și o bucățică de aluat dospit. Apoi apa ce să spală vasele a treia zi de Crăciun li se dă să beie și să stropesc cu ea, tot pentru înmulțire. Cum e atunci în sara Ajunului plină masa de bucate, așa să se înmulțască, să fie multe vite. Apa cea subțire o fierbi și o strîngi în șipuri și numai cea groasă să dă. Cu apa de la

vase să stropesc straturile vara, cînd au muște, și mai e bună și de diochi. De asemenea și cînd să îmbolnăvește vita, să i se dea să beie și s-o spele. Apoi mai stropesc vitele cu ea cînd le scot la cireadă întăi primăvara sau cînd le scot la tîrg, pentru ca să nu le dioache.

Ursana Filip, Mihalcea

Foc în ziua de Ajun și de Crăciun, în ziua de Anul Nou, în ziua de Paști și de Înalțare să nu dai din casă, că tot anul ai foc, suparare, huit, pagubă în casă. *Roșa*

Ca să-ți meargă bine în albine, să împrumuți ceva de la altă casă în ziua de Ajun. *D-na Maria Reus, Mihalcea*

În ziua de Ajun să începi tot lucrul ce ai, ca să-ți meargă cu spori peste an. *Botoșani*

De Ajun să nu dai nimica de la casă, că n-au frupt vacile.

Siret

Nu să dă nimica de la casă, că n-ai noroc la vite și pentru huit. Nici să iai de la nime; nici să dai. *Cuciur-Mare*

Să nu dai nimica, mai ales aluat dospit, că nu se ouă găinile și pier și n-ai plod la vite (nu se plodesc). Altele anume vin de-ți iau să deie la vitele și găinele lor și-ți iau sporiul tău și mana de la vaci.

Mihalcea

Dacă a luat o femeie aluat dospit în ziua de Ajun de la trei case, să facă cu acel aluat pîne și pînea cea dintăi să o mănînce ea cu casenii – dar să nu cadă o fărmătură –, atunci femeia ceea are să aibă pui mulți și cloștele-i vor sta bine și puii se vor ținea gramadă de cloșcă și nici uliul nu-i va mînca. *D-na Anastasia Constantinovici, Mihalcea*

În Botoșani, nu să dă nimic din casă în ziua de Ajun, nici gunoiul nu să dă afară; nu să împrumută nimică. Care dau însă în ziua de Ajun frupt de la vite, de la oi, atunci pot să deie în zi de săc tot anul, căci nu le strică nimic. *D-na Tinca Dimitriu, Botoșani*

Cenușa nu se dă în ziua de Ajun afară; dar de dai de pomană în ziua de ajun sare și ceapă, apoi poți să dai cenușă tot anul afară și-n zile de post. *Dochița Hurchiși, Mahala*

În Mahala, dacă mătură în ziua de Ajun sara casa, o poate mătura tot anul sara, că altfel dă norocul afară din casă – dar gunoiul îl aruncă abia a doua zi.

Atunci mătură casa de la ușă spre fund, ca să vie binele și norocul.

Catrina Dumitrașciuc, Mahala

Ca să-ți vie pețitorii la casă, de la Ajunul Crăciunului pănă la Iordan, mături casa de la prag spre răsărit, spre icoane, ca să se strîngă, să se adune; nu din fundul casei înspre prag ca să-i alungi – și acele două săptămîni de sărbători nu se aruncă gunoiul afară.

D-ra Cloonica Tușinschi, Mihalcea

*

În Siret, de la Crăciun păn la Iordan, nu scot gunoiul afară, că vin tot anul musafiri. Apoi în ziua de Iordan, cînd iese cu Iordanul, pun la fiecare copac gunoi, ca să rodească peste an.

D-ra Panoria Zus, Siret

În Mihalcea, de Crăciun, se strîng toate fărmăturile, tot gunoiul la un loc şi după Bobotează se aruncă pe straturi. Alţii în ziua de Bobotează îl aprind în poartă, dimpreună cu toate cele de la malancă, şi trec peste focul acela. Apoi cenuşa o împrăştie în pomăt, să fie roadă cît gunoiul.

În ziua de Ajun, dacă nu-ţi rodesc pomii, să meargă barbatul şi să se facă că-l taie pe copacul acela. Iar femeia cu mînile de aluat, cum a mîntuit de frămîntat, să meargă să-l apuce şi să se facă a ruga pe barbat să-l lese, să nu-l taie, că va rodi – şi apoi rodeşte.

D-na Maria Braha, Mihalcea. Asemenea în Roşa

De Ajun, cum ai dat pînea în cuptiori, pănă a nu răsări soarele, să mergi în grădină cu lopata în sus şi să zici: „Cum e cuptioriul şi lopata plină de pîne, aşa să fie copacii plini de poame."

D-na Sevastiţa Dumitriu, Botoşani

În Camena, cînd e pînea gata în cuptiori, femeile pun un cărbune deasupra şi, de se aprinde degrabă, de învie şi arde, vor fi popuşoii cei devremi buni, de mai încet, vor fi cei mai tărzii buni.

Cina de sară. Grîul. Bucatele de Ajun

d) În Bucovina şi mai ales în satele din jurul Cernăuţilor, la Ajun, grîul e mîncarea cea mai de căpetenie. Cînd să pun la masă sara, întăi din grîu gustă şi arunc cu lingura grîu în podea, să să prindă de grindă, că să prind roii, zic ei. În Ropcea, preotul, cînd întră în casă, aruncă grîu în podea, pentru roi. Tot astfel şi în satele din jurul Botoşanilor. În Monăstirea Doamnei, lîngă Botoşani, fac şi coliva din grîu de duc în ziua de Crăciun la biserică. Grîul se face cu miere; în Bucovina, unii pun şi nuci pisate, mai rar să pune şi mac.

O femeie din Mihalcea mi-a explicat astfeli însemnătatea grîului: „Noi dacă gustăm sara grîul, făcem închipuirea cinei de taină, că erau 12 cu Domnul Hristos, unul ca unul, încît nu-l puteau cunoaşte jidanii. Dar unul dintre apostoli li-a zis: «Acela care va blagoslovi întăi masa şi va gusta din grîu să ştiţi că e el» Atunci l-au prins şi l-au muncit. Chiar şi bucatele, ce le făcem de Ajun, trebuie să fie de 12 feluri, după cei 12 apostoli."

Celelalte bucate care trebuie să fie numaidecît de ajun sînt: în Bucovina, s-a luat de la catolici obiceiul ca numaidecît să mănînce peşte, lucru ce în Moldova nici nu s-a pomenit într-o zi aşa de grea de post. În Moldova, se face borş cu bob şi cu burechiţă. Burechiţa sînt nişte bucăţele patrate de aluat, lipite ca nişte urechiuşe. Să fac şi bucate de hribi, dar bucate fără care Ajunul nu poate să fie sînt:

„găluștele" (mai ales cu pasat), „varzarele" (plăcinte de post cu curechi, cu ceapă sau cu mac), turtele, bobul și perjele.

În Moldova, la Ajun, însămnătate mai mare au turtele. Acestea sînt „pelincele Domnului." Să fac niște foi de aluat de grîu, cît mai subțiri – la lumea cea mai bună ca strudelul –, să taie cu o farfurie rotund și să coc pe o tavă, iar la popor în vatră. Apoi se așează cîte o foaie pe farfurie, presurîndu-se cu migdale pisate și zahar legat, parfumat cu apă de flori (apă de flori de portocală). Deasupra se pune altă foaie și să presură tot așa pănă ce se face un teanc destul de înalt; care apoi să taie bucăți. Turte e obicei a trimite prezent pe la cunoscuți. La popor, între turte presor mac cu miere sau „jufă" – sămînță de cînepă pisată cu apă și amestecată cu miere.

Răzeșii din Mihalcea spun că turtele de aceea se fac, pentru că în acea zi femeile i-au adus Maicei Domnului la rodini pelinci și pentru pelinci e mare pomană, cine dă.

La poporul din satele din jurul Cernăuțului, sub fața de masă se pune fîn, pentru că Domnul Hristos a fost născut pe fîn, și de toate semințele ca să rodească, apoi le dau la vite, și mai ales la vaci, ca să nu le poată nimene strica.

De Ajun sara, în Mihalcea, pun sub fața de masă coasa, ca să fie toți sănătoși, iar sub picioare toporul; alții șed pe topor ca să fie sănătoși și tari peste an ca fierul. Sub masă pun cofa cu apă să le meargă bine la vite. *Catrina Pantea*

În Siret, se pune chiua sub masă pentru noroc și pleava grîului o pun sub fața de masă. În toate 4 cornurile de masă se pune usturoi și mac. Usturoiul pentru diochi, iar macul ca să presure vita întăi cînd naște, să n-o strîce. Pleava să dă a doua zi la vite.

D-na Panoria Petrașescul

La masă, cînd te pui, să-ți aduci toate, să le ai la îndemînă, ca să nu te scoli pănă nu gătești de mîncat. Atunci trebuie să șezi, ca să se așeze gospodăria, ca să te iubească oamenii, ca să șadă cloștele, ca să nu-ți fure nimică din casă și din cîmp. Gospodariul poate să se scoale, dar femeia nu; femeia atunci pe barbat îl trimite să-i aducă ce-i lipsește. *Mihalcea, Camina*

Ca să nu-ți fure nimic peste an, cînd te pui la masă, să închizi toate cele cu cheia, cu lacata și-n casă și pe afară, pănă ce nu mîntui de mîncat, atunci poți să deschizi pe unde ai încuiat.

Și iarăși în acea zi,pănă la asfințitul soarelui, să nu dai nimic din casă, să nu împrumuți, că peste an nu se lăcomește nimene a te fura.

Mihalcea

Dacă furi în ziua de Ajun sara și nu te prinde nimene, poți să furi tot anul și tot nu vei fi prins. *Mihalcea*

De Ajunul Crăciunului și al Bobotezei, nu să dă din casă nimică, pentru că să duce din casă tot norocul, n-ai să ai pîne și huit în casă are să fie, iar găinile îți vor mînca totul în grădină.

Maria Gabora, Stanești

Un lucru de la casă, dacă a fost împrumutat mai dinainte în sat, de Crăciun numaidecît să-l aduci să facă sărbătorile acasă, căci plînge. *Ilinca Cozma, Roşa*

Acelaşi lucru l-am auzit şi în Botoşani, unde nu să ţine că familianţii să fie numaidecît la un loc de Ajun.

În satele din jurul Cernăuţului, la cina de sară, să cade să fie toţi familianţii acasă, să mănînce cina împreună. De este vrun familiant departat, în vro slujbă, el plînge pe afară cînd aude colindînd, ştiindu-se între străini şi că nu face cina acasă cu ai săi; iar mama ce are copii departaţi plînge şi nu mănîncă.

Pe timpul cît stau căsenii la masă, la fereastă copiii colindă, felicitîndu-i. În Mihalcea, lingurarii colindă foarte frumos româneşte tocmai spre ziuă.

De la masă trebuie să se scoale toţi deodată, ca să iasă deodată puii. În Curteşti, lîngă Botoşani, mama, cînd se scoală, cloncăneşte şi copiii ţipă ca puii. Tot astfeli şi în Mihalcea, cu deosebire că femeia aruncă pe jos nuci şi copii, ţipînd ca puii, le strîng. Femeia tot timpul nu se urneşte de la masă, ca să nu se urnească cloştele şi ţine piciorul pe topor, căci sînt puii tari ca fierul şi nu-i mănîncă ulii. În Broscăuţi, o fetiţă să bagă sub masă şi cloceşte, iar mă-sa îi dă nuci. În Corceşti, toţi copiii clocesc, trec pe sub masă.

În Mihalcea, se pun din fiecare bucate într-un blid şi să lasă pe masă peste noapte descoperit, ca să guste şi cei morţi. În Broscăuţi, de asemenea, să lasă din toată mîncarea macar cîte o lingură, căci e pacat a mînca tot, zic ei.

În Botoşani, în ziua de Ajun, să dă de pomană pentru morţi.

*

Ajunul în Şcheia

e) În Şcheia, lîngă Suceava, de Ajun nu pun fîn sub faţa de masă – zice că numai ruşii pun – nici săminţuri. Toporul sub masă nu-l pun, da pun potcoavă de găsit în cofa cu apă şi de pe potcoavă beau şi dau şi la vite, să fie tari ca fierul . Iar din toate bucatele mai întăi la vite dau şi la păseri, căci înainte erau boale între vite, dar dacă fac aşa, li merge foarte bine.

În ziua de Ajun nu dau nimic de la casă; nici foc, nici chibrit şi nici nu vine nimene să ceară în acea zi; nu te supără, căci toţi ştiu şi să îngrijesc să aibă. Găinele nu le strigă atunci şi de Ajunul Bobotezei pentru uli. În ziua de Ajun nu mătură; mătură pănă la ziuă şi gunoiul îl dau a doua zi afară. La masă iau cofa cu apă lîngă dînşii, ca să nu se scoale. Şi cînd se scoală, să rădică toţi odată, să iasă odată puii.

*

Găinile

f) În ziua de Ajun, la găini li să dă mîncare din sîtă sau din ciur, ca să se ouă mult. Pui grîu, găluște, de toate celea de la masă și învîrtești și tot scuturi, cum curge grîul din ciur, așa să curgă ouăle din găini.

În ziua de Ajun să nu strigi găinile, că alta de te aude poate zice: „Găinile tale și ouăle mele!" Și atunci să ouă găinile ei mult.

Mihalcea

Cele două săptămîni de la Ajunul Crăciunului până la Ajunul Bobotezei la paseri să da mîncare în ceva cu doage, să fie îngrădite găinile, să nu să ducă în grădină să mănînce. Și în vremea asta să nu le strigi până în ziua de Bobotează, ca să nu le mănînce uliul; atunci poți să le strigi, căci, cînd face preotul agheasma și să strigă chiraleisa, toate dihăniile fug, lupii etc., și să împrăștie care încotro pe la păduri. *Maria Struț, Mihalcea*

Sărbătorile Crăciunului să nu să caute în cap, că scurmă găinile în grădină. *Mihalcea*

În Mihalcea, cele două săptămîni nu să mănîncă pe afară și în picioare, de găini, să nu strîce grădina, de dihănii, să nu le mănînce paserile, vitele, și să nu-i vorbească oamenii. Atunci dacă te păzești să nu te sfădești, să nu te ocărească cineva, tot anul e liniște și bine.

Ca să nu-ți ia uliul puii, în ziua de Ajunul Crăciunului, pui o piatră în cuptiori să steie până în Bobotează și noaptea tărziu s-o scoți, s-o arunci spre miezul nopții și să zici: „Cum dorm toți oamenii și nimene nu vede, așa să nu vadă uliul puii mei și să steie împietrit și încremenit." *D-na Ana Constantinovici, Mihalcea*

Pe la huțani în Putila, de Ajun, ung și astup borțile toate, pentru uli și talhari.

(În ziua de Ajun să fac vrăji contra grindenei, contra gîndacilor, se leagă gura oamenilor ce te vorbesc etc. Acestea vor urma.)

*

Vadana
(Poveste)

g) Vadana e tare blastamată și năcăjită; îmblă cu copiii ei flămîndă și goală și n-are credință de la nimene, numai de la Dumnezeu. Și mare pacat are înaintea lui Dumnezeu acela ce face batjocură de vadană.

Îmbla odată Domnul Hristos și cu Sfîntul Petru pe pămînt și-au mers la un bogat să-i găzduiască, dar nu i-a primit. Au mers la o vadană săracă tare. Ea pusese cîteva balegi în cuptiori și amăgise pe copii că să duce la megieșul să aducă făină – și copiii tăceau. „Nu ne

vei primi să mînem la d-ta noaptea asta femeie bună?" – zice Dumnezeu. „Ba v-oi primi, dragii mei moşnegi, dar n-aveţi să aveţi hodină, căci copiii mei tot una plîng şi cer să le dau de mîncat." „Lasă, n-avea grija asta, vom dormi cum vom putea." Au întrat în casă. Copiii iarăşi au început: „Mamă, scoate pînea!" „De ce nu o scoţi?" – a zis Dumnezeu. „Dacă n-am ce scoate." „Destupă cuptioriul, fă cum îţi zic eu." Femeia a destupat şi-a găsit cuptioriul plin de plăcinte, de pîni şi de colaci. Femeia a căzut în genunchi înaintea lui Dumnezeu şi s-a rugat. „Doamne, a zis Sf. Petru, i-ai dat pîne, dă-i ş-o masă să aibă pe ce pune pînea." Dumnezeu a gîndit – şi pe loc a fost înaintea lor masa acoperită şi femeia a pus pînea şi plăcintele pe ea şi iar a căzut în genunchi şi s-a rugat lui Dumnezeu. Iar pînile, colacii, plăcintele, orişicît mîncau din ele, nu se mai sfârşau.

Aceasta era tocmai în dimineaţa Sfîntului Ajun. Săracii s-au dus, iar ea, plină de bucurie, ia şi pregăteşte un şervet cu plăcinte, colaci, pîni, să ducă litie la sfînta biserică, din darul lui Dumnezeu. Apoi merge şi duce la megieşul din toate celea, căci megieşul e mare lucru. Dar el, cînd a văzut-o că întră cu darul lui Dumnezeu, a împins-o ş-a dat-o afară: „Ce ne-ai adus, calico, nouă ni trebuie pînea ta, n-avem ce mînca?" Ea a ieşit suparată, strîngînd pînile de pe jos. Fiecare bucată ce o rădica o săruta şi o punea în şervet înapoi. O vede Dumnezeu plîngînd. „Uite-te, Doamne, zice Sf. Petru, blastamatul de bogat!" Dumnezeu a chemat-o la dînsul. „Lasă, nu te supara, du-te unde vezi focul acela, că acolo sînt îngerii lui Dumnezeu şi-ţi vor da ceva." Ea s-a dus şi îngerii i-au dat un cîrlan. L-a dus acasă şi l-a pus într-un ocolaş, dar n-avea cu ce-l hrăni. „Tăceţi, copii, să nu spuneţi la nime, zice vadana, că eu mă duc la megieşul să fur, dacă a făcut el aşa cu mine." Să duce noaptea şi ia din trei coşere cîte doi seminceri şi din trei stoguri de fîn cîte o mînă de fîn. Le-aduce şi le pune în trei locuri la casă şi până a doua zi s-au făcut trei coşere de popuşoi şi trei stoguri de fîn. Cîrlanaşul behăia pe lîngă casă. Ea se duce dimineaţa să-i deie mîncare, da lîngă el, o moviliţă de galbeni. Megieşul a îmblat până la zi cu colinda. Cînd vine acasă, se uită la casa vadanei şi să miară. „Uite, haita de fărmăcătoare, ce are la casa ei! Dar de mi-ar trăi biciul meu din cui, voi întreba-o eu pe dînsa de unde le are!" Femeia şi-a cumpărat pe bani straie frumoase şi toate ce i-a trebuit. O cheamă megieşul la masă la dînsul; o cinsteşte şi o pune în fruntea mesei. Ea lua paharul şi-l varsa sub picior, iar Dumnezeu aşa da, că să usca. „Eu astăzi sînt cumătră mare, zice ea. „Stau după masă, dar nu beau eu, ci beau straiele de pe mine. Cînd am fost saracă şi-am venit la casa voastră să vă firitisesc, cum aţi ajuns, s-ajungeţi mulţi ani înainte sara lui Hristos, voi m-aţi dat afară." „Ia lasă, cumătră, uită ce a fost. Mai bine spune-ne şi nouă ce ai făcut, de-ţi merge aşa de bine." „Vouă trebuie să vă mulţămesc! Ştiţi moşnegii pe cari i-aţi alungat? Ei au venit la mine etc." „Saracii de noi, aceia au fost norocul nostru şi noi n-am ştiut! Mă rog d-tale – de am ajunge până la anul – să ne înveţi să facem şi noi aşa, cum ai făcut d-ta, să venim la d-ta cu dar." „De ce nu, v-oi învăţa", zice femeia.

Pănă la anul, ei erau așa de saraci, cum fusese ea. Scorțurile lor de pe pereți acum erau la dînsa , le vînduse. Vin ei cu plăcinte și cu rachiu. Ea a luat și le-a pus pe masă, i-a cinstit, i-a ospătat și li-a dat în loc îndoit, să ducă acasă cu dînșii. „Cumătră, zice omul, de ce nu ne dai afară și nu ne împingi, cum te-am împins noi?" „Asta eu nu voi face, că mă tem de Dumnezeu. Acuma duceți-vă unde se vede para ceea pe cîmp și d-ta să te tocmești cu îngerii pentru sara lui Hristos." S-a dus la îngeri. „Ai venit, bogate blastamate?" – au zis îngerii. „Am venit." „Ia fierul acela și-l pune pe inimă" – un fier lung, cu care se împușcă la Înviere, de Paști. – L-a luat și l-a pus. „Acum pune amîndouă mînile pe fier!" El a făcut cum i-au spus. Atunci au zis îngerii: „Cenușă s-a născut, cenușă să se prefacă! Pămînt s-a născut, pămînt să rămîie!" Și bogatul s-a făcut praf acolo pe loc.

Andrei Motoc, lingurari din Mihalcea

*

Furca la sărbători

Peste cele două săptămîni de sărbători nu se lasă fusul cu ață în furcă; caierul trebuie gătit și nici pe rîșchetori nu se lasă ață. Totul trebuie de depanat, că se face holbură-n cînepă. *Mihalcea*

Furca nu se lasă goală, că nu rodește cînepa. Macar ața ceea cu care se leagă caierul să lasă la dînsa.

În Mahala, pe furcă pun caier proaspăt de sărbători, numai cît n-o leagă. Tot astfeli pun și în Stanești pe Molniță, în furcă, caiere de lînă și de tort.

Pe fus să nu fie nimic de Crăciun. Numai de Ajunul Bobotezei torc cîte un fir, ca să fie pe fiecare fus cîteva ațe, să nu fie fusele goale.

Mihalcea

Furca de sărbători s-o pui într-o camară, să no vezi, nici fusul, nici ac, pentru șerpi, că vezi șerpi peste an. *Mihalcea*

Cît țin sărbătorile, cele două săptămîni, furca să nu steie în casă, nici să nu să toarcă în timpul acela, căci și Maica Domnului n-a tors.

Mihalcea

În Bagiurea (Moldova),nu torc de la Ignat pănă după Bobotează pentru vite, ca să le meargă bine și ca să vie pețitori la fete.

Săptămînile din sărbători să nu torci nici o ață îndărăpt, că-ți merge îndărăpt tot anul.

*

Ursitorul, viitoriul

i) Spre Crăciun, se pun din toate mîncările într-o strachină pe prispă, sub fereastă, dar să nu guşti din mîncare, căci noaptea vine ursitoriul de gustă şi-atunci îl vezi prin fereastă. *Siret*

În postul Crăciunului, cum să începe, să strîngi cîte o surcică în fiecare zi – dar să faci singură focul în toată dimineaţa. – Cu surcelele cele strînse să faci foc în ziua de ajun şi să fierbi crupe, dar să nu pui sare. Le pui pe masă şi sara vine umbra ursitoriului pe cahlă şi mănîncă. *D-ra Panoria Zus, Siret*

În ziua de Ajun, fata să postească toată ziua şi care îmbucătură va lua sara întăi în gură s-o puie-n brîu. Apoi, cînd se va duce la culcat, să puie brîul jos şi să bată trei matăni pe brîu zicînd:

Brîu, brînişorul meu,
Arată-mi pe ursitoriul meu,
Care-i dat de Dumnezeu.
În vis să-l visez
Ş-aievea să-l văz. *De la mama autoarei, Botoşani*

Spre Crăciun să măsură apa. Pui 9 păhăruţe de apă într-un pahar sara. A doua zi dimineaţă măsori din nou şi de găseşti spori – adecă un pahar mai mult –, gîndul ţi se va împlini. De nu găseşti spori, nu se va împlini.

Fata, de Ajun, să puie o spelcă sub prag, ca să treacă preotul peste ea cînd va întra în casă. Apoi să o ia şi să o puie în cap, să doarmă noaptea cu dînsa şi va visa pe cine o va lua. *Botoşani*

De Ajun spre Crăciun, să nu închizi uşile sau porţile, căci nu se poate mărita fata. Şi nici în ziua de Crăciun să nu laşi pe nimene să închidă, căci poate e rău la mînă şi-ţi închide tot binele şi norocul, sau poate singur ştie ceva ş-atunci îţi face de nu-ţi mai întră nimene în casă. Aleargă fuga şi închide singur după cine va ieşi.
D-na Tasiluţa Nastasi, Siret

De Ajun să samănă cînepă la trunchi şi să grapă cu cămeşa, ca să să facă pînză, drum ursitoriului să vie, să-l vezi. Zici: „Eu nu samăn cînepă pentru pînză de cămeşe, că am, dar samăn drum ursitoriului, în vis să-l visez şi-aievea să-l văz." *Botoşani*

*

Colinzile

j) În vremea de demult, erau tare multe răutăţi pe pămînt, boale, şi Dumnezeu a dat colinde de-l pomenesc pe Dumnezeu şi de atunci au încetat. *Dochiţa Hurghişi, Mahala*

Se zice că dracul tot una întreabă: „Să mai scriu ouă roși de Paști? Să mai colindă la sărbători?” Cînd ouă roși nu s-or mai scrie și cînd nu se va mai colinda, atunci și el va ieși.

Dracii numai spre Crăciun și spre Anul Nou nu umblă și nici o altă necurățenie, căci se tem de băieți, că îmblă atunci cu colinda.

Ioan Pisarciuc, Roșa

În Ardeal, în ziua de Crăciun se colindă. (Tot astfeli și în Siret.)
Crăciunul vine pe un cal alb, după ce cîntă cucoșii de trei ori.
Crăciunul e un moșneag. *Tomnatec, Ardeal*

Sculați, gazde, nu dormiți,
C-a venit Crăciun bătrîn,
Din bărbuță scuturînd,
Din cofițe durăind,
Din ciubote tropăind.

Ostrița

A. Crăciunul și cucoșul

Scoală, gazdă, nu dormi,
Că de cînd, gazd-ai dormit,
Iată, Crăciun a venit.
Trei cucoși galbeni cîntară
De trei ori,
Din căpriori,
Și o dată,
Din poiată.
Găina neagră bagă sacul.
Scoală, gazdă, dă-mi colacul,
Că de-asară
Stau pe-afară
Ș-opincele-mi înghețară.

De la un transilvănean din Tomnatec

B. Colinda Păcurariului

Pe poiana cu flori dalbe,
Merge o turmă de oi albe.
Da la oi cine ședea?
Ședea Dzeu și Dumnezeu,
Cu fluierul pe tureac
Și cu mîna la baltag.
Oi, oi!
'Napoi!
'Napoi!
C-am albit și eu cu voi.
Strigă doamnu a doua oară,
Să-ntoarcă și-acea mioară.
Mioara miorelor,
Oile bătrînilor.

Același

(În o altă colindă, tot din Ardeal, se zice:)

Oile bătrînilor,
Mioarele flecăilor
Și mieii a băieților.

C. Colinda Ciobanului

Cat în sus și cat în jos.
Cat în sus la cei trei munți.
Cole este-un ciobanaș,
Are un fluier verigit
Cu veriga de argint.
Fluier toarce,
Turma-ntoarce.
Fluier zice,
Turma-nfrînge
Ș-o înfrînge pe fîlcele,
Ca să-mi pască mugurele.
Tu, oică,
Bălăică,
Tu ce bei? Tu ce mănînci?
Unde oi bea și oi mînca,
C-ați pus gîndul că ni-ți da?[1]
Voi pe noi de nu ni-ați da,
Mare dar v-am dărui
Și frumos v-am îmbraca,
Cu cojoc și cu manta.

1. Au pus gînd ciobanii că le vor vinde, astfel este a se înțelege cuvîntul „da ” (Mahala).

D. Domnului răsărit

Scoală, gazdă, nu dormi.
Ioi, flori dalbe, doi de măr,
Că de cînd, gazd-ai dormit,
Ioi, flori dalbe, doi de măr,
Iată, Crăciun a venit etc.
Flori pe Domnul răsărit
Şi pe faţă,
Şi pe braţă.
Trei cucoşi galbeni cîntară,
Zori de ziuă revarsară.
Printre zori şi sfîntul soare,
Sfîntul soare cu trei raze;
Două raze
Răzămează.
Colo jos, Doamne, mai jos,
La luncele
Cu grînele.
Colo sus, Doamne, mai sus,
La vîrşezul munţilor,
Pin crucişul brazilor,
Pin crucişul pe fereastă,
La mijloc dragă de masă.
Şi colinda să găteşte,
Cată colac bărbăteşte,
Or colac, or covrig,
Dă-mi-l iuti, că mor de frig,
Ş-un colac, ş-un godinaş,
Ş-o oiagă de vinars.

De la un transilvănean din Bulzeşti

Colindiţă,
Cu codiţă,
Vedeai coaste şi cărnaţi,
Sculaţi, gazde, şi ne daţi.

Şcheia, Bucovina

E. Florile Dalbe

Florile dalbe,
Colo-n deal,
După deal,
Florile dalbe,
Răsărit-a sfîntul soare.
Florile dalbe,
Ş-acela nu-i sfîntul soare etc.
Da-i o monăstire mare,
Cu nouă uşi, cu nouă altare.
Da într-însa cine şede?
Măicuţa cu fiu-n braţe.
Taci, fiule, nu mai plînge,
Că eu ştiu ce ţi-oi da ţie,
Nouă stele-ncornorate,
Cu topoare-ncunjurate,
Două mere roşioare,
Cheiţele raiului,
Scaunul judeţului,
Lumina botezului.
La Ispas,
Un boţ de caş.
Pe părete, păun verde,
Pe portiţă, rîndunţă.

D-na Maria Siretean, Siret

F. Sînt Ioan

Sculaţi, gazde, nu dormiţi,
Că nu-i vremea de dormit,
Da-i vremea de-mpodobit
Cu podoabe de argint,
Cu canafi păn' în pămînt.
Sculaţi, sculaţi, boieri mari,
Că vă vin colindători,
De la uşi, la chiotori.
Să se scoale slugele,
S-aprindă luminele,
Or de ceară, or de său,
Înaintea lui Dumnezeu.
Dinaintea istor curţi,
Sînt doi meri mîndri-nfloriţi.
Da sub măr este un pat,
Patul e făcut din brad.
Da în pat
Cine-i culcat?
Tot Ioan,
Cu Sînt Ioan,
Nănaşul lui Dumnezeu.
Măi Ioane,
Sînt Ioane,
Tu beai şi te veseleşti
Şi de rai nu mai gîndeşti,
Raiul că ţi s-a prădat.
Şi din rai ce s-a luat?
Ciubărul botezului,
Păhăruţul mirului,
Scaunul judeţului
Şi cofiţa vinului.

Ileana Puiţău, Brăeşti

G. Colinda Domnului Hristos

Sculați, sculați, mari boieri,
Că vă vin colindători,
Pe la miez de cîntători.
Nu vă venim nici c-un rău,
V-aducem pe Dumnezeu,
Așa mîndru-mpodobit,
Tot cu aur și argint.
Fășețel ș-îmbrăcățel.
Fașă dalbă de matasă.
Chitiuța-i de bumbac
Bătută în diamant,
Diamant din Țarigrad,
De la Dumnezeu lasat.
Dar în vîrful chitiuței
Este o piatră năstrapată
Ce plătește o lume toată.
Țarigradul jumatate,
Rusalimu–a treia parte.
A cui sînt acestea curți
Așa nante, minunate,
Cu stobol împrejurate,
C-un șărvănt păn' în pămînt?
Și-nc-așa că n-am văzut,
De cînd maica m-a născut,
M-a născut și m-a crescut!
Dinaintea istor curți,
Sînt doi meri și doi peri,
De tulpină-ntulpinați,
De vîrfuri apropiați.
Da în vîrful istor curți?
Este un divan de-ncheat
Cu dalbe scînduri de brad.
Da într-însul ce-i așternut?
O pilotă de mătasă
Tot argint și aur varsă.
Dar într-însul cine-mi doarme?
O dalbă de cuconiță
Cu doi cuconași la brațe,
Dumnezeu să mi-i trăiască.
Lăptișor în merișoare,
La căpătăi de-un gutăi,
La picioare merișoare.
Merișoarele-mi sunau,
Mari boieri să deșteptau.
S-a sculat o cuconiță,
Ne aprinde o luminiță.
S-a sculat un cuconaș,
Vîră mîna în buzunare,
Pe sub poale de taftale,
Și ne dăruiește parale.
Dumnezeu să vă dăruiască
Cu mult bine
De la sine.
Noi umblăm
Să colindăm,
Cinci galbeni să cîștigăm,
Galbanași de vinetici,
Să ne dați și nouă cinci.
Să-mi trăiți,
Să-mi vecuiți,
Ca vara,
Ca primavara,
Ca și toamna cea bogată,
Că-i de toate îndestulată.
Să-nfloriți ca merii,
Ca perii,
Ca-n mijlocul verei.
După acestea, după toate,
Vă dorim, boieri, sănătate.

Onofrei Dănilă, lingurari,
Mihalcea

H. Junelui bun

Ce-i, Junel, de nu te-nsori?
Junelui bun.
Or de-acasă
Nu te lasă?
Junelui bun.
Ba de-acasă
Tot mă lasă etc.
Numai așteptăm puțuntel
Păn' în dalba primăvară,
Să-mi fac o grădinioară,
Da-n grădină
Ș-o fîntînă.
Pe piatra fîntînei,
Flori vinete am sămanat.
De vinite
Năsădite.
Fete la flori își venea,
N-alegea
Cum culegea.
Da eu fată mi-am ales,
Fata cea mai mititică,
C-aceia-i mai frumușică.
Că la brîu,

E spic de grîu
Și la față,
Iarbă creață.
Și la păr
E calapăr.
Și la frunte,
Flori mărunte.
Ieși tu, fată, din cetate
Să te bată vînturile
Ca pe june gîndurile.

Bulzești

I. Dimineața lui Crăciun

Oi, sarmană barbioară,
Dimineața lui Crăciun.
Dimineață se scula,
Dimineața lui Crăciun.
Fața albă își spala,
Dimineața lui Crăciun.
Chica neagră-și peptăna etc.
La icoane se-nchina.
Frîul din cui îl lua
Și la grajd iute alerga.
Pe murgul mi-l cersala,
Cu naframă-l scutura.
Pe dînsul se-ncălica
Și-n pețite să lua.
Taci, copilă, nu ofta,
Că ți-oi tăie cosița
Și ț-om strînge-o păturele
Ș-or lua-o păsărele
Ș-or sui-o în cer la stele
Ș-or face cuiburi în ele.

D-na Saveta Andruhovici, Siret

(În Suceava, de la locul acesta se adaug și următoarele versuri:)

Știe gazda ce ni se cade,
Dimineața lui Crăciun.
O glăjiță de vinars etc.
Ca s-o tragem pe sub nas.
Și-o funie lungă de porc
Ca s-o tragem pe sub foc.

(La Siret, se mai adauge aceasta:)

Rămăi, gazdă, sănătoasă,
Dacă n-ai fost bucuroasă
Să mă vezi sara pin casă,
Dimineață pin grădină,
C-un buchet de flori în mînă.

J. Ho lerum

Ferici[1], Doamne, ferici dragă,
Ho lerum și flori de măr.
Ferice de-această casă,
Ho lerum și flori de măr.
Mult cinstită, mult aleasă etc.
Unde este fată mare,
Ține casa ca o floare.
Dar pe dînsa cum o cheamă?

(Aici spune numele fetei de casă.)

Marghiolița cea frumoasă
Șede la gherghef și coasă,
Nu știu, coasă ori descoasă,
Din ochi lacrămi știu că varsă.
Dar pe dînsa cine-o cere?
Mare fiu de crăișor.
Multă zestre nu vă cere:
Grădina cu floricele.
Dar cu dînsa ce mai cere?
Munțele
Și curțele,
Turmușoara cea de oi,
Ciobanașii amîndoi.
Dup-aceasta ce mai cere?
Turmușoara cea de boi
Și vacarii amîndoi.
Dup-aceasta ce mai cere?
Murgul din grajd înșeuat,
Numai bun de-ncălecat.

D-ra Panoria Zus, Siret

(Altă dată, colinda aceasta să începe precum urmează:)

Saraca vecina noastră,
Să mărită și ne lasă
Cu inima friptă arsă.
Dar pe dînsa cine-o cere?
etc. etc.

---

1. Se pronunță mai adesa: „Feriș, Doamne” etc.

K. Mărului măr

Sculați, sculați, mari boieri,
Mărului măr.
Că vă vin colindători etc.
Pe la miez de cîntători.
Scoală-ți, doamnă, slugile,
Să-ți măture curțile
Cu poalele fustelor.
Boierașu-acestor curți
Trage-n grădină la sorți.
La picioare-i stau pistoale,
Arme-i stau la căpătăi.
Dinainte-acestor curți,
Sînt doi meri și sînt doi peri.
Este-o piatră nestimată
Ce plătește-o țară toată;
Bucovina jumătate,
Țarigradu-a treia parte.
Duducuța cea frumoasă
Să mărită și ne lasă
Cu inima friptă arsă.
Rămăi, gazdă, sănătoasă,
Dacă n-ai fost bucuroasă
Să mă vezi îmblînd prin casă,
Dimineața prin grădină,
C-un buchet de roze-n mînă.

Suceava

L. Colinda gospodarilor

Buna sara, boieri mari,
Nu vă suparați pe noi,
Nu-i începutul de la noi,
Dar este de la Adam,
Cînd el pe pămînt îmbla,
El aceasta ne-nvăța.
Înaintea cestor curți,
Sînt doi brazi și doi fagi
La tulpină-ntulpinați
Și la vîrf învîrfurați,
Vîrfurați ca și doi frați.
La tulpina bradului,
Este un divan de-așazat.
Cine naiba l-a lucrat?
Șepte meșteri din Bîrlad.
Scînduri galbeni, lemn de brad
Poleit cu diamant.
Și cu ce l-au așternut?
Mohor verde și-nfrunzit,
Păn' în pămînt slobozit.
Cine-ntr-însul hodinește?
Brancoveanu, boier mare,
Și cu draga-i gospodină.
Și cu ce s-au coperit?
Prostirică de bumbac,
Bătută cu diamant.
Doi porumbei au zburat,
Din somn dulce i-au deșteptat.
Nu vă fie de banat,
Rămîneți cu sanatate,
Că-i mai bună decît toate.

Ioan Străjac, Roșa

M. Colinda fetei

Scoală, dragă, nu dormi
Și deschide porțile,
Că îți vin colezile[1].
Ș-aprinde făcliele
Ș-așterne mescioarele
Ș-așază osloanele[2].
Scoală, dragă, nu dormi,
Că nu-i vremea de dormit,
Da-i vremea de-mpodobit
Cu podoaba tîrgului,
Cu florile cîmpului,
Cu roadele pomilor,
Cu mirozna florilor.
Busuioc am samana,
Trandafiri împrejurat,
Dinaintea astor curți.

(Urmează ca în colinda precedentă, cu sfîrșitul acesta:)

Scoală, dragă, nu dormi
Și-n fereastă îi prăvi.
Pe fereastă te-ai plecat
Și colinda v-am urat.

Același

(O altă variantă a colindei lui Brancoveanu începe astfel:)

Bravaș, bravaș, bravaș dragă,
Bravaș patul cel de brad,

1. În limba ruteană, colinda se numește „coleadă."
2. „Oslon" se numește laița în limba ruteană.

De şepte meşteri lucrat,
Pe patru stîlpşori de fag etc.
Ostafi, Roşa

(În Ostriţa să începe ca în colinda G, apoi:)

Sînt doi meri
Şi doi peri.
În mijlocul celor meri,
Este un pat durducat,
De 12 meşteri lucrat.
– Cine doarme-n cela pat?
– Tot Ioan, Sînt Ioan,
Nănaşul lui Dumnezeu.
– Da sub cap ce i-aţi pus?
– Perini moi, boireşti,
La mijloc,
Busuioc,
La picioare,
Lăcrămioare.
– Cu ce l-aţi acoperit?
– Mohor verde şi-nfrunzit etc.

(În Corovia, aceeaşi, apoi:)

– Cine doarme-n acel pat?
– Boieraşul cel de casă.
– Ce i-aţi dat de aşternut?
– Pîsle moi, boireşti.
– Ce i-aţi dat căpătăi?
– Perne moi, alămăi.
– Ce i-aţi dat de-acoperit?
– Covor verde mohorît
Păn' în pămînt slobozit.
Da pin casă,
Iarb-aleasă,
Masa-i toată de matasă,
Doi colaci de grîu pe masă.
Cine şede după masă?
– Dumnezeu
Cu soţul său[1] etc.

(Altă dată să începe:)

Duminică dimineaţa s-a sculat
Pe ochişori s-a spalat
Şi-n rochiţă s-a-mbracat
Şi la biserică s-a gătit.
În mîna stîngă ducea busuioc,
Da în cea dreaptă crucea.
Intru-n casă,
Cat la masă,
Masa-i toată de matasă,
Doi colaci de grîu pe masă.
Cine şede după masă?
Dumnezeu cu soţul său.
Intru-n casă,
Cat în casă,
Casa-i toată de matasă.
Pen unghere,
Clopoţele,
Pe podele,
Aurele,
Sus la horn,
Flori de corn,
Jos la uşă,
Flori de rujă,
Pe fereşti,
Flori domneşti,
Jos la prag,
Flori de mac,
Pe păreţi,
Păuni verzi,
Jos pen casă,
Iarb-aleasă.
Da pen tindă?
Flori de mintă,
La icoane,
Flori de doamne.
Da pe-afară?
Grîu de vară.
La portiţă,
Păuniţă.

(Aici se sfîrşeşte sau se mai adaugă:)

Didiţa băieţilor,
Busuiocul fetelor,
Vîzdoagele babelor,
Rujele mătuşelor,
Rămîneţi cu sanatate!

(În Igeşti, colinda să sfîrşeşte astfel:)

La portiţă, păuniţă,
Cere apă şi guriţă.

1. Poporul nu spune „soţia mea", ci „soţul meu."

N. Patul. Masa

Este un pat,
Tot de brad,
Numai stîlpii roși de fag.
Și ce-i așternut în pat?
Scoarță verde, mohorîtă,
Păn' în pămînt slobozită.
Dar într-însul cine este?
(Se spune despre cea de casă.)
Tot lelița, cuconița.
Și nu poate adormi,
De glasul paserilor,
De sunetul frunzelor,
De șuierul șerpilor.

Colo-n vale să nazare,
Nu știu, zare sau foc mare,
Or o masă de matasă.
Cine șede după masă?
Tot lelița cea frumoasă.
Nu știu, cîntă or descîntă,
Ori îmi ține sfînta slujbă.
Nu știu, coasă or discoasă,
Văd că lacrămi tot îmi varsă.
Lăcrămele,
Mănunțele,
Și le varsă-n săhănele
Și le strînge-n păhărele.

Să se scoale cuconița,
Să ne-aprindă luminița,
Să să scoale cuconașul,
Să ne-aprindă fînarașul,
Să ne scoată galbanașul.

Mahala

O. Colinda lui Iulia

De la Nistru păn' la Prut
Țară nouă s-a făcut.
Dar cine s-o stăpînească,
Leahul din țara leșască[1],
Împarații cu toți craii
Zideau zidurile cu aii,
Vrau pe Iulia[2] să-l zidească
Și moartea să nu-l găsască.
Da moartea cînd a venit,
Zid de piatr-a risipit
Și pe Iulia l-a găsit.
Iulia a prins tare a plînge,
Da maică-sa-a prins a-i zice:
Taci, măi Iulia, taci, nu plînge,
Că mama ție ț-a aduce:
Straiele județului,
Ciubărul botezului.
Da Iulia tot nu tăcea,
Da maică-sa-l mîngîia.
Taci, măi Iulia, că ț-oi da:
Două mere roșioare,
De pe mărul lui Adam,
Din grădina lui Avram
Ni trăgem viță și neam.

Gh. Melișinschi, Voloca

§ 2. Steaua

Steaua de sus răsare,
Ca o taină mare,
Steaua strălucește,
Pe Hristos vestește.

Din Crăciun și pănă a doua zi de Bobotează se îmblă cu steaua. Băieții fac o stea cu 12 raze din hîrtie colorată. În mijloc, într-un cerc, pun un fînaraș cu lumînare, iară pe la colțuri clopoței. Mai fac

1. În Voloca, sat pe teritoriul istoricului Cosmin, unde să cîntă această colindă, să află într-o poiană un monument rădicat în amintirea craiului leșesc Sobieschi, la care pelerinează polonii din Cernăuți.
2. Cei mai mulți pronunță ca mai sus, o colindătoare însă a pronunțat „Iurlia."

şi-o steluţă mică, numită luceafăr, cu 8 raze şi cu scripţi, ca să se întindă încotro vor ei. Straiele lor sînt nişte fustanele scurte, albe, iar pe cap au coroane de hîrtie feli de feli. Cu steaua merg patru; unul e înger şi trei sînt crai. Jocul lor închipuie cei trei crai şi steaua ce s-a aratat, cînd s-a născut Domnul Hristos. În Bucovina, obiceiul acesta e aproape părăsit; mai ales în susul ţării. A fost însă demult în foarte mare vigoare, chiar prin sate, în toate părţile; aceasta o dovedesc şi cîntecile de stea care, rămîind, se întrebuinţează acuma simplu ca colinzi. Cu steaua se îmblă noaptea.

Cînd merg cu steaua pe drum, strigă:

Stea frumoasă,
Luminoasă.
De la Dumnezeu trimeasă!

(Doritorii îi cheamă în casă.)

*

Cîntece de stea

ÎNGERUL:

Eu sînt îngerul lui Dumnezeu,
Ascultaţi ce vă spun eu:
Ştiţi că sfinţii prooroci
Pe pămînt s-au pogorît
Şi cîte au prorocit,
Toate că s-au împlinit.
Aşadar, spre neuitare,
Spre o mare ruşinare
A neamului ce-a urît
Hristos de la început,
Vă vin cu aceşti trei crai,
Care, prin versuri frumoase
Şi cîntări melodioase,
Vor arăta adevărat
După cum s-a întîmplat.
De nu mă credeţi pe mine,
Iată steaua care vine.

CRAIUL ÎNTÂI ZICE:

Buna sara, cinstiţi şi onoraţi boieri,
Iată vă vin şi eu cu aceşti trei crai
De lume luminători,
De Dumnezeu binecuvîntători,
Şi orice s-ar întîmpla,
Eu voi răspunde.

CRAIUL II

Prin ce ?

CRAIUL III

Prin cîntare.

(Mai întăi încep cîntînd toţi:

„Naşterea ta, Hristoase, etc."

Ş-apoi urmează cîntecele:)

I
Trei crai ai pămîntului

(Vorbit)

Iată-l vine cel dorit,
Iată-l vine umilit
Cătră ai săi ucinici,
Cel mai mare peste mici.
Mişcaţi buzele spre bine,
S-arătăm de-nvăţătură.
Vom începe cîte-şi doi
Versuind cîntări din gură:

(Cîntă)

Trei crai, ai pămîntului
Veniţi la-nchinarea lui,

Domnul Hristos! *(bis)*
Hristos s-a născut curat
Din Maica făr' de barbat,
Domnul Hristos! *(bis)*
În iesle de boi culcat,
De îngeri încunjurat,
Domnul Hristos! *(bis)*
Craii dacă au aflat,
Cu daruri s-au închinat,
Domnul Hristos! *(bis)*
Aur, smirnă și tămîie,
Precum e și-n prorocie,
Domnul Hristos! *(bis)*
Hristos prin a sa-ntrupare
Ni-a scos pre noi din pierzare,
Domnul Hristos! *(bis)*
Ce te-ai dat în chip de rob
Și ne-ai scos pe noi din foc!
Domnul Hristos! *(bis)*
Ce te-ai dat în chip de slugă
Și ne-ai scos pe noi din muncă!
Domnul Hristos! *(bis)*
Răsărind! Răsărind!
Hristos cu trupu-nflorit!
Domnul Hristos! *(bis)*
Și de acum păn' în vecie
Mila Domnului să fie,
Cu mult dar și bucurie
Și la mulți ani să vă fie!
De la d-nul Gh. Calfă, Botoșani

În orașul Vifleem

În orașul Vifleem,
Veniți, boieri, să vedem,
Că astăzi ni s-a născut
Domnul cel făr' de-nceput.
Și astăzi ni s-a umplut
Prorocia de demult,
Că se va naște Hristos,
Mesia, cap luminos,
Din fecioara Mariam,
Din numele lui Avram,
Mîntuirea lui Adam.
Din sămînța lui David,
Din Duhul Sfînt zămislit.
Trei crai de la răsărit
La-nchinare i-au venit.
Daruri scumpe i-au adus
Și lîngă Hristos le-au pus
Și cătră Hristos cîntînd:
Culcă-te, împarat ceresc,
În salaș dobitocesc,
Te culcă pe fîn uscat,
De îngeri încunjurat.
Slavă întru cei de sus
Și pace păn' la apus.
Idem

Trei crai de la răsărit

Trei crai de la răsărit
Spre stea au călătorit
Și au mers, precum cetim,
Pănă la Ierusalim.
Acolo dac-au ajuns,
Steaua lor li s-a ascuns
Și li-a fost a se primbla
Și prin oraș a-ntreba
Unde s-a născut, zicînd,
Un crai tînăr de curînd?
Iară Irod împarat
Pe crai grabnic i-a chemat
Zicînd: Mergeți de aflați
Și aflînd mă-nștiințați,
Să merg să mă-nchin și eu
Ca la un mare Dumnezeu.
Craii dacă au plecat,
Steaua iar s-a aratat.
Și-au mers pănă a stătut
Und' era pruncul născut.
Pe Iisus dacă l-au aflat,
Cu daruri s-au închinat
Ca la un mare împarat.
Înapoi dac-au purces,
Pe altă cale au mers,
Precum li-a și fost lor zis
Îngerul noaptea prin vis.
Iară Irod împarat,
Auzind, s-a tulburat,
Grele oști a rădicat
Și-n Vefleim a întrat,
Paisprezece mii de prunci,
Toți sub sabie i-a pus
Ca să-l afle pe Iisus.
Pe Iisus nu l-a aflat,
Tatăl său l-a aparat.
Și de acum pănă-n vecie,
Mila ta, Doamne, să fie etc.
Idem

II
Adam afară din rai

Raiul din gur' a grăit
Pe Adam l-a osîndit.
Of, Adame, ce-ai lucrat
Mare poronc-ai calcat.
Poronca lui Dumnezeu,
De care mă tem și eu.
Fugi, Adame, de la mine,
Că raiul nu-i pentru tine,
Că poronca ai calcat,
Pe Eva ai ascultat
Ș-ai mîncat din pom oprit,
De la viața te-ai lipsit
Și-n pămînt te-ai rînduit,
De unde te-ai și zidit.
Adam cata și plîngea
Și tremura cînd vedea.
– Raiule, grădină dulce,
Nu mă-ndur din tine-a duce
De dulceața pomilor,
De mirosul florilor,
De glasul păserilor,
De slava îngerilor.

Ropcea

Tînguirea lui Adam

Șede Adam în poarta raiului
Și-și plînge greșala lui,
Cu amar și tînguire
De-a raiului despărțire.
– C-am fost îngrădit cu bine
Ș-acum mă despart de tine.
O, raiule, locaș dulce,
Nu mă-ndur a mă mai duce
De mirozna florilor,
De șuieratul mierlelor.
– Ce n-ai păzit trei cuvinte,
Ca să stai în rai cu cinste?
Te-ai lăcomit ca un om
Ș-ai întins mîna la pom.
Din pom dacă ai gustat,
Cu moarte te-ai îmbracat.
Adam dacă a greșit,
Domnul din rai l-a gonit,
Din raiul cel din edem,
Osîndit cu greu blăstăm.
Și de acum pănă-n vecie,
Mila ta, Doamne, să fie
Cu dar și cu bucurie,
O, Hristoase, slavă ție.

Botoșani

Urație în ziua de Crăciun sara

Ieși, Adame, tu, din rai,
De la viața cea de trai!
– Că Eva m-a înșalat,
Mi-a dat poamă de-am gustat.
Adam plînge, tînguiește
Și din gură povestește:
Of, raiule, grădină dulce,
Nu mă-ndur din tine a duce
De miroazna florilor,
De glasul îngerilor,
De dulceața pomilor.
Unii-nfloresc, poame leagă,
Alții să coc, din crăci pleacă.

Elena Bahrin, Broscăuți

Eva mîngîie pe Adam

Șede Adam înaintea raiului
Și-și plînge greșala lui,
Cu amar să tînguia
Și foarte rău îi părea.
Tînguia cu tînguire
Și cu amară bănuire,
Căci poronca au calcat
Și de Eva au ascultat.
– Taci, Adame, nu mai plînge,
Nu varsa lacrămi de sînge,
Nu vezi crinii cîmpilor
Și lemnele codrilor
Cum cresc vara și-nverzesc
Și iarna să veștezesc,
Așa și viața noastră este.
Noi la rai ni-om înturna
Și locurile ni-om capata,
Vom capata locul de cinste
Unde am fost mai dinainte.

Panoria Zus, Siret

III
Cîntece despre moarte

Amin,
Amin.
Așa ne grăiește Domnul,
Ca să ascultăm tot omul,
Că în lume este moarte
Prea nemilostivă foarte,
Care în orișice vreme
De nimică nu să teme,
Bătrîn, tînăr, nu alege
Și pe care-l întâlnește
Mort în pămînt îl trîntește.
Și de a făcut ceva bine,
Bine-l cuvîntă oricine,
Iară de a făcut rele,
Îl aștept blăstămuri grele.

Cînd moare omul

Oh, amar și grea durere,
Jale făr' de mîngîiere
Și plângere necurmate,
Lacrămi de pară-nfocate,
Că azi moartea ne desparte
Și mă duce-n altă parte,
Unde n-am fost niciodată,
Pe o cale neumblată.
O, vină, tată, acuma,
Vină, preaiubită mumă,
Veniți, prieteni, cu toții
De-mi petreceți ceasul morții.
O, vin, mă rog și ție,
Preaiubita mea soție,
Și-mi dați acum fiecare
Cea din urmă sărutare,
Că de acuma înainte
Nu voi mai grăi cuvinte
Nici nu vom îmbla-mpreună
Cum m-ați văzut totdeaună,
Ci mă duc unde m-așteaptă,
La judecata cea dreaptă.

Domnul Gh. Calfă, Botoșani

Urație[1]

Împarații și cu craii
Fac cetățile cu aii
Și-ncă să mai nevoiesc
De cu ziduri le-ntăresc.
Cu ziduri groase
Și cu turnuri frumoase
Ca moartea să nu-i găsască.
Da moartea, cînd vrea să vie,
Nu dă de veste să știe.
Dar el cînd se veselește,
Atunci moartea îl găsește.
Și din scaun luminat,
Îl trîntește mort în pat,
De nici nu se mai rădică,
Nici nu grăiește nimică.
Din curți bine-mpodobite,
Îl pune în săcrii cernite.
Din cetate, sus, la vînt,
Îl pune mort sub pămînt.
Of, tu, moarte mânioasă,
Cum m-ai scos astăzi din casă.
Alt nimic nu mi-ai dăruit
Numai un pustiu de mormînt.
Of, amar și grea durere,
Moarte făr' de mîngîiere.
Așa ne grăiește Domnul,
Ca să-nțelegem tot omul,
Și să ascultați ce voi zice,
Grăindu-vă cu blîndețe:
Să lăsați inimi sumețe,
Că nime să nu gîndească
Că-n lume va să trăiască
Și moartea să nu-l găsească.

Elena Bahrin, Broscăuți

Cîntec de stea

Așa ne grăiește Domnul,
Să să bucure tot omul,
Și din gură așa ne zice,
Că s-ascultăm făr' de price.
Că nime să nu gîndească
Că-n lume va să trăiască
Și moartea să nu-l găsească.
Moartea-n lume este mare,

1. Se spune în ziua de Crăciun sara, de căseni și străini.

Pe nime prieten n-are.
Nu să teme de domn tare.
De bătrîni nu i-i ruşine,
La cei tineri încă vine.
Împaraţii şi cu craii,
Dac-aşa au auzit,
Foarte rău s-au îngrozit.
Cetăţi mari că au pornit,
Cetăţi mari cu ziduri groase
Şi cu turnurile frumoase,
Acolo să benchetuiască
Şi moartea să nu-i găsească.
Cînd bea şi să veselea,
Atunci moartea mi-l găsea,
La pămînt că mi-l trîntea.
Îl lua din scaun luminat
Şi mi-l trîntea mort în pat,
Sub oghial şi sub macat.
Îl lua din curte luminoasă
Şi-l trîntea-n groapă-ntu
necoasă.
Şi din gură mi-l mustra:
Omule, tu ai fost bogat,
Cîţi ani pe pămînt ai stat.
De moarte tu n-ai gîndit,
Pre sarac n-ai miluit,
Pre cel gol n-ai îmbrăcat,
Pre flămînd n-ai săturat,
Pre însătat n-ai adapat.
Pentru averea ta cea multă,
Ce-ai strîns-o cu multă trudă,
Pentru aceea să sfădesc
Şi frate pe frate urăsc.
Unii mi te scot din casă
Şi alţii se bat la masă.
Vai de acela ce nu lasă
Pre cel gol, flămînd, în casă,
Că aceluia s-a gătit
Frig mare şi ger cumplit.
Iar de acum păn' în vecie,
Mila ta, Doamne, să fie
Cu dar şi cu bucurie,
Doamne sfinte, slavă ţie.

D-na Tasiluţa Nastasi, Siret

Judeţul

Auziţi acestea toate,
Neamuri multe şi noroade,
Să-nţelegeţi tot cuvîntul,
Omul de pe tot pămîntul,
Că judeţul să găteşte,
Tatăl pe Fiu va mîna
Şi lumea va judeca.
Îngerii vor trîmbiţa,
Morţii din veac s-or scula.
La judeţ că vi s-or strînge,
Păcătoşii toţi vor plînge,
În valea de foc vor merge
Ş-or arde cei făr' de lege.
Tălharilor sînt gătiţi
Vermii cei neadormiţi,
Cupizilor sînt gătate
Paturi de aramă-nfocate
Cu cămări nestîmpărate.
Vai de cela ce nu lasă
Pre sarac într-a lui casă,
Aceluia s-a gătit
Frig mare şi ger cumplit.
Iar de acum păn' în vecie
Mila ta, Doamne, să fie,
Doamne sfinte, slavă ţie.

D-na Tasiluţa Nastasi, Siret

Iadul

Ticăloase om de lut,
Ca mîini întri în pămînt,
Nu cată că ai feciori,
Cînd îţi vine vremea, mori.
Las' feciorii să-ţi trăiască,
Sălindare să-ţi plătească,
Să-ţi dea milă pentru tine,
Ca să mergi la rai cu bine.
Lesne-i a merge în rai,
Pe astă lume de dai.
Da-i mai greu la rai a merge
Dacă faci fărădelege.
Fărădelegi de vei face,
Dracii în iad te vor trage.
Ian vezi Iov cel bogat
Cum îl trag dracii la iad!
Şi mi-l puse greu la muncă,
Şi el nu putea să fugă,
Nici să iasă păn-afară,
Să scape de cercetare.
Sau să-i pice o picătură,
Să-i stropească limba-n gură.

Domnul Calfă, Botoşani

Rugăciune

O, dulce al meu părinte,
Dumnezeule prea sfinte!
Cu ce obraz mă voi duce
La al meu părinte dulce?
Căci sînt gol de golătate
Și sînt plin de răutate.
Măinele-mi sînt împlîntate
De ale mele greli pacate.
Doi de mînă mă luară,
Unul rasa-mi așazară.
Pe la rai cînd mă dusei,
Ce văzui, mă spăimîntăi.
Văzui raiul încuiat
Poate pentru al meu pacat
Pîn' la vremea de județ,
Cînd va sta Hristos în jelț
Ca să judece pre toți,
Pre cei vii și pre cei morți.
Fă-o, Doamne, mila ta,
De noi nu te departa,
Tu ne-ai zidit, tu ne știi,
Iartă-ne ca pre ai tăi fii!

Idem

Călătoria pe ceea lume
(Orație, la urmă fără glas)

Acum ceasul mi-a sosit
Și lumea am părăsit.
Îngerul stă-naintea mea,
Din lume ca să mă ia.
Astăzi mă călătoresc
La părintele ceresc,
Unde m-a chemat Hristos,
La orașul cel frumos.
Bune ori rele să-mi iau,
Sama de toate să dau,
Păn' la cîte le-am aflat,
Păn' la cel mai mic pacat.
O, suflete ticălos,
Negru și-ntunecos,
În lume cît ai trăit,
În rele te-ai tăvălit.
Îngrijai numai de trai
Negîndind la iad și rai.
Îngerul morței acum
Mă însoțește la drum;
Și mă trece păn' la iad
Unde păcătoșii ard.
La iad cînd eu mă uitai,
Ce văzui, mă-nspăimîntai:
Văzui mulți popi iritici,
Cu dascali și gramatici,
Aruncați cu capu-n jos
În focul cel flăcăros.
Și de-aice la alt vad,
Tot la iad!
Tot la iad!

Iarăși dacă mă uitai,
Ce văzui, mă-nfricoșai:
Văzui negustorii rînd,
Care-nșel și lipsă vînd.
Unii, cu măsuri de nas,
Să văitau în mare glas.
Alți, cu foarfeci și cot,
Îi ducea para înot.
Alții, cu cîntari de gît,
Să tînguiau amărît.
Și de-aice la alt vad,
Tot la iad!
Tot la iad!

Iarăși dacă mă uitai,
Ce văzui, mă-nspăimîntai:
Văzui o ceată de barbați,
De bețivi și desfrînați;
Unii de limbi spînzurați,
Alții de gît aninați.
Și de-aice la alt vad,
Tot la iad!
Tot la iad!

Iarăși dacă mă uitai,
Ce văzui, mă spăimîntai:
Văzui și-o ceată de muieri
Tînguindu-se-n dureri,
Petrecînd în mare munci,
Că ș-au ucis ai lor prunci.
Și de-aice la alt vad,
Tot la iad!
Tot la iad!

Iarăși dacă mă uitai,
Ce văzui, mă-nspăimîntai:
Văzui bogați ne-ndurători,
Care-n lume cît au trăit
Pe saraci n-au miluit.
Deci acea cale lăsînd

Şi mai înainte mergînd,
Spre dreaptă cînd mă uitai,
Ce văzui, mă bucurai:
Văzui raiul cel frumos
Ca soarele luminos
Şi mese-ntinse de rînd,
Pe ele făclii arzînd.
Şi pahare cu vin pline,
Date de pe astă lume.
Şi de-aice la alt plai,
Tot la rai!
Tot la rai!

Iarăşi dacă mă uitai,
ce văzui, mă bucurai:
Văzui cete de mucenici,
De tineri, bătrîni şi mici,
Împrejuru-i dănţuind
Şi pe Dumnezeu slăvind.
Şi de-aice la alt plai,
Tot la rai!
Tot la rai!

Iarăşi dacă mă uitai,
Ce văzui, mă bucurai:
Văzui şi sfinte muieri,
Petrecînd în măngîieri
Cu cununi de diamant
Şi podoabe de brilant.
Şi bucurie gusta,
Unde cu toţi drepţii sta.
– La poartă cînd mă uitai,
Ce văzui, mă-nfricoşai:
Văzui raiul încuiat,
Poate pentru al meu pacat,
Păn' la vremea de judeţ,
Cînd va sta Hristos în jelţ,
Ca să judece pre toţi
Pre cei vii şi pre cei morţi.
Fă-o, Doamne, mila ta,
De noi nu te departa,
Tu ne-ai zidit, tu ne ştii,
Iartă-ne ca pre-ai tăi fii.

Domnul Calfă, Botoşani

*

IV
Cele 12 întrebări

– O, diece pre-nvaţate,
Ce-nvăţai la şcoală carte,
Spune-mi, spune-mi
Ce este unul?
– Unul fiiul Mariei,
Care în ceriuri locuieşte
Şi pre noi ne stăpîneşte.

– O, diece pre-nvăţate
Ce-nvăţai la şcoală carte,
Spune-mi, spune-mi
Ce sînt două?
– Două table a lui Moisi,
Unul fiiul Mariei,
Care-n ceriuri locuieşte
Şi pre noi ne stăpîneşte.

– O, diece pre-nvăţate,
Ce-nvăţai la şcoală carte,
Spune-mi, spune-mi
Ce sînt trei?
– Trei sfinţi arhiereşti,
Două table a lui Moisi.
Unul fiiul Mariei,
Care-n ceriuri locuieşte
Şi pre noi ne stăpîneşte.

– O, diece pre-nvăţate,
Ce-nvăţai la şcoală carte,
Spune-mi, spune-mi
Ce sînt patru?
– Patru sfinţi evanghelişti.
Trei sfinţi arhiereşti,
Două table a lui Moisi,
Unul fiiul Mariei,
Care-n ceriuri locuieşte
Şi pre noi ne stăpîneşte.

– O, diece pre-nvaţate,
Ce-nvăţai la şcoală carte,
Spune-mi, spune-mi
Ce sînt cinci?
– Cinci ranele Domnului,
Patru sfinţi evanghelişti,
Trei sfinţi arhiereşti,
Două table a lui Moisi,
Unul fiiul Mariei,

Care-n ceriuri locuiește,
Și pre noi ne stăpînește.

– O, diece pre-nvațate,
Ce-nvățai la școală carte,
Spune-mi, spune-mi
Ce sînt șese?
– Șese crini a precinstitei,
Cinci ranele Domnului,
Patru sfinți evangheliști,
Trei sfinți arhierești,
Două table a lui Moisi,
Unul fiiul Mariei,
Care-n ceriuri locuiește,
Și pre noi ne stăpînește.

– O, diece pre-nvațate,
Ce-nvățai la școală carte,
Spune-mi, spune-mi
Ce sînt șepte?
Șepte taine dumnezeiești,
Șese crini a precuratei,
Cinci ranele Domnului,
Patru sfinți evangheliști,
Trei sfinți arhierești,
Două table a lui Moisi,
Unul fiiul Mariei,
Care-n ceriuri locuiește,
Și pre noi ne stăpînește.

– O, diece pre-nvațate,
Ce-nvățai la școală carte,
Spune-mi, spune-mi
Ce sînt opt?
– Opt coroane împărătești,
Șepte taine dumnezeiești,
Șese crini a precinstitei,
Cinci ranele Domnului,
Patru sfinți evangheliști,
Trei sfinți archierești,
Două table a lui Moisi,
Unul fiiul Mariei,
Care-n ceriuri locuiește
Și pre noi ne stăpînește.

– O, diece pre-nvațate,
Ce-nvățai la școală carte,
Spune-mi, spune-mi
Ce sînt nouă?
– Nouă cete îngerești,
Opt coroane împărătești,
Șepte taine dumnezeiești,
Șese crini a precinstitei,
Cinci ranele Domnului,
Patru sfinți evangheliști,
Trei sfinți arhierești,
Două table a lui Moisi,
Unul fiiul Mariei,
Care-n ceriuri locuiește
Și pre noi ne stăpînește.

– O, diece pre-nvațate,
Ce-nvățai la școală carte,
Spune-mi, spune-mi
Ce sînt zece?
– Zece porunci dumnezeiești,
Nouă cete îngerești,
Opt coroane împărătești,
Șepte taine dumnezeiești,
Șese crini a precinstitei,
Cinci ranele Domnului,
Patru sfinți evangheliști,
Trei sfinți arhierești,
Două table a lui Moisi,
Unul fiiul Mariei,
Care-n ceriuri locuiește
Și pre noi ne stăpînește.

– O, diece pre-nvațate,
Ce-nvățai la școală carte,
Spune-mi, spune-mi
Ce sînt unsprezece?
– Unsprezece sfinți cerești,
Zece porunci dumnezeiești,
Nouă cete îngerești,
Opt coroane împărătești,
Șepte taine dumnezeiești,
Șese crini a precinstitei,
Cinci ranele Domnului,
Patru sfinți evangheliști,
Trei sfinți arhierești,
Două table a lui Moisi,
Unul fiiul Mariei,
Care-n ceriuri locuiește
Și pre noi ne stăpînește.

– O, diece pre-nvațate
Ce-nvățai la școală carte,
Spune-mi, spune-mi
Ce sînt doisprezece?

– Doisprezece sfinţi aposto
leşti,
Unsprezece sfinţi cereşti,
Zece porunci dumnezeieşti,
Nouă cete îngereşti,
Opt coroane împărăteşti,
Şepte taine dumnezeieşti,
Şese crini a precinstitei,
Cinci ranele Domnului,
Patru sfinţi evanghelişti,
Trei sfinţi arhiereşti,
Două table a lui Moisi,
Unul fiiul Mariei,
Care-n ceriuri locuieşte
Şi pre noi ne stăpîneşte.

D-ra Panoria Zus, Siret

V
Cîntec de Bobotează.

Astăzi Domnul cel pre sfînt,
La Iordan dac-a venit
Şi cătră Ioan zicînd:
„Vin', Ioane, mă botează,
Căci lumea să îndreptează."
– Cum te-oi boteza pe tine
Cel ce m-ai zidit pe mine?
Căci eu sînt un lut uscat
Şi tu te ceri botezat? –
„Vin', Ioane, mă botează
Căci lumea să îndreptează."
Iisus botezîndu-se,
Ceriul deschizîndu-se,
Glas din ceri s-a auzit:
Tu eşti Fiiul meu iubit,
Întru care am voit!

D-l Calfă, Botoşani

§ 3. Irozii

ÎNGERUL

Dumneavoastră dacă binevoiţi
Să ne daţi voie a întra
În palatele Dumneavoastră,
Noi, prin stihuri frumoase
Şi cîntări melodioase,
Vom arata adevărat
După cum s-a întîmplat

(După o pausă)

Eu sînt îngerul lui Dumnezeu,
Ascultaţi ce vă spun eu etc.

(Unul din irozi)

Buna sara, buna sara[1],
Cinstiţi şi onoraţi boieri!
Iată şi eu am venit
Cu aceşti trei filosofi,
De lume luminători,
De Dumnezeu binecuvîntători,
Şi orce s-ar întîmpla
Din partea lor,
Eu voi răspunde.

(Întrebare)

Prin ce?

(Răspunde acelaşi)

Prin cîntare.

(Toţi cîntă ca şi la stea: „Naşterea ta, Christoase", „Iată, vine cel dorit!" etc. Apoi: „Trei crai ai pămîntului.")

ÎMPARATUL

Eu sînt Irod împarat,
Carele de pe cal am descălecat,
Cu piciorul în pămînt am dat,
Pămîntul s-a cutremurat,
Eu sînt Irod împarat!

Filosofia lui Stratiod

(Împaratul strigă.)

Stratioade! Stratioade!

STRATIOD

Poroncă, –mparate!
Să trăieşti, prea-nalţate
împarate,
Eu am fost foarte departe.
Am îmblat ş-am cercetat,

1. În Ropcea să spune: Buna florea, buna florea etc.

Dar nimica n-am aflat.
Căci în Ierusalim dac-am
întrat,
O grea veste m-a-ntîmpinat,
Căci poporul este mare
Și îmblă trei crai calare,
Trei crai de la răsărit,
Despre-un copil mic întrebînd.

ÎMPARATUL

Și dacă este așa,
Trebui însă a-ntreba
Pe ai noștri farisei,
Să vedem ce zic și ei.

STRATIOD

Iertare să căpătăm
De pacatul ce-l făcem.

ÎMPARATUL

Așadar, numaidecît,
Pentru cel mai mic cuvînt,
Pe cai iute-ncălecați
Și la Vifleim plecați
Și orce v-ar sta vouă-n cale
Faceți-i lui întrebare:
Fie tînăr sau bătrîn,
Fie cel mai mic copil,
Căci prin copii puteți afla.
Uitam să mai spun ceva:
Poate cu craii să vă-ntălniți,
De alta nimică să nu le vorbiți
Decît de noul împarat,
Ce foarte m-a tulburat.

STRATIOD

Voi merge, prea-nalțate îm
parate,
Și voi face aceste toate.

Filosofia Ciobanului

(Vorb. este singur.)

He hei, da oare ce are să
mai fie
Cu așa multă-mpărăție?
Nu-i destul numai un împarat
Irod,
Ce stăpînește al său norod?
Ce trebuie să mai fie
Și alta-mpărăție?
Tulburare în norod
Ce va mai face Irod!
Eu știu bine
Că de mine
N-are să se anine
Nime.
Căci cu această armă,
Ce-i a păstorului fală,
Șeptezeci de vor fi,
Cu toți m-ași împotrivi.

STRATIOD

Bre! Ce tare mai ești!

CIOBANUL

Eu mă lupt cu urși, cu lei,
Ce-mi răpesc ai mei miei.
Și pe lup de-l văd în drum,
Nu mă tem, îl fac scrum.
Și pe urs de-l întălnesc,
Cu această cață-l lovesc.
Eu sînt păstor, trăiesc bine,
Ce au împarații cu mine?
Ei își caut de-ale lor,
Păstorii de turma lor.

STRATIOD

Ce vorbești, nene păstor,
Parcă ești un rîzitor,
Parcă ești ieșit din minte,
Nu mai ești ca mai-nainte.
De cîte ori te-am întălnit,
Nu te-am auzit vorbind
De împarați și de războі,
Tot de lupi, de urși și oi.

CIOBANUL

Ehei, fraților,
Voi nu știți ce vă zic eu!
Eu vă zic adevarat
După cum s-a întîmplat.
Căci cetatea ce-o aveți
În curînd o s-o pierdeți,
Că pe lume s-a născut
Alt împarat de curînd,
Mesia cel de demult.
Și stăpîn are să fie
Pe a sa împărăție,
Tot ce el va poronci
Toate să vor împlini.

STRATIOD

O, tu, om făr' de rușine,
Cum vorbești tu cătră mine
Cu așa mare îndrăzneală?
Au nu știi că-n astă țară
Irod este împarat
Decît toți cel mai înalt?!
Toată lumea să să strîngă,
De nime n-ar avea frică!
Că s-a născut un împarat de
curînd,
Poate că spui povești?
Te rog, spune-mi lămurit
În ce fel ai auzit?

CIOBANUL

Ehei, fraților,
Iată cum am auzit:
Într-o zi, pe cînd pășteam
Oițele mele,
Sub poalele Carpaților,
Culcat pe iarbă verde,
Unde adesea mă umbream
Cîntînd din fluierașul meu
Lîngă un limpede părău
În mirosul brazilor,
Izvorul lin șoptind curgea
Și îmi părea
Că îmi zicea:
Ferice de viața mea!
Inima în mine mereu, mereu
salta
Vedeam că vroiește să-mi
spuie ceva.
Și ascultăi...
Ce vă zisăi!...
Acest gînd dară, bun sau rău,
Fie cum va vrea Dumnezeu!

STRATIOD

Ehei, nene păzitor, ce lucruri mari ne spui, încît mult ne mirăm cum de n-am auzit și noi?

(Apoi răstit:)

Cum vorbești cu îndrăzneală
Și sumeț te arăți cu noi,
Parcă vrai s-aduci sminteală
Cetățenilor eroi?!
Îns-aceasta nu va fi
După cum tu socotești,
Irod știe și păzește
Pe poporul ce-l iubește!
Mai bine ț-ai cata
De meseria ce-ai învățat
Și ai păzi oile
Ce tatăl tău ț-a dat!

CIOBANUL

Ehei, bre, că bine mai zici!

(Cîntă cu toții cîntecul ciobanului.)

Măi ciobane, măi

Frunză verde baraboi,
Măi ciobane, măi!
Tu n-ai grijă, nici nevoi etc.
Tu te culci pe pat de flori
De cu sară pănă-n zori,
Cu capul pe moșinoi
Și cu ochii după oi.
Tot la oi, la oi, ciobane,
Că-ți pier oile de foame!
Nu la fete sub părete,
Că-ți pier oile de sete.
Fetele te-or amăgi,
Oile ți-i prăpădi.
– Macar lupii le mănînce –
Ostași, dragii mei,
Eu la ele m-oi duce,
Ostași, dragii mei.

(Cîntă cu toții cîntecul ostășesc.)

Șoldan Viteazul

Eu sînt Șoldan Viteazul
Din colo, de la Breazul,
Soldat de oaste nouă,
Ce-mi zic voinic cît nouă.
Într-o zi, din pacate,
Mi-au pus un sac pe spate
Și coiful ista-n cap,
În care nici nu-ncap!
Și m-au trăntit la număr
C-o pușcă grea la umăr,
Cu trupul în mindir,
Cu călți ici la chimir.
Ș-apoi mi-au zis: „Șoldane,

Stăi smirna, țopărlane,
Că de-acuma ești soldat."
Soldat!... văzuși pacat?

OSTAȘUL

Să trăiești, prea-nalțate
împarate,
Vă vin trei crai foarte de
departe!
Și voiesc a se adresa
La împărăția ta
Să vă vorbească ceva.

ÎMPARATUL *(cătră Stratiod)*

Să vie.
Mergi de-i cată și îi cheamă
Ca să-mi deie aice samă,
Ce regi și de unde sînt?
Aici, într-al meu pămînt,
Ce caută și pre cine
Să-și ia voie de la mine?

STRATIOD

Voi merge, prea-nalțate
împarate,
Și voi face aceste toate!

STRATIOD *(celor trei crai)*

Fraților și regi măreți,
Rog, dacă binevoiți,
A vă face osteneală
Păn' la împaratul Irod,
Unde s-a strîns mult norod
La a voastră socoteală.

ÎMPARATUL

O, voi, puternici trei crai,
Cari nenumărați ai
Ați calcat prin munți pustii
Numai voi singuri tustrii!
De ce n-ați venit cu oști,
Dar veniți ca niște proști?
Vă poftesc să-mi spuneți drept,
Căci n-am timp să vă aștept.

CRAIUL I

Să trăiți, prea-nalțate
împarate,
Noi îți vom răspunde cu
dreptate!
Căci aice am venit
Spre Vifleimul cel sfînt,
Steaua lui ni s-a ivit,
Am venit să cercetăm,
De noul împarat s-aflăm.
Așadar, nu se cuvine
Să venim așa de bine?
Fără oaste înarmată
Făr' alai, fără de paradă?
Decît numai noi tustrii
Ce-am calcat prin munți pustii.
Am venit să cercetăm
Și smeriți să ne arătăm,
De noul împarat s-aflăm.
Căci acela împarat
Decît toți e mai înalt,
Mai înalt și mai puternic,
Mai milos și mai cucernic.

ÎMPARATUL

Bucuros aș merge și eu,
Dar sînt bătrîn și-mi e prea
greu.
Duceți-vă să aflați
Și pe alt drum vă-nturnați
Mie de știre să-mi dați,
Să merg să mă închin și eu
Ca la un mare Dumnezeu.

(Se duc.)

ÎMPARATUL

Stratioade! Stratioade!

STRATIOD

Poroncă, împarate!

ÎMPARATUL

Eu asară m-am culcat
Ș-un vis mare c-am visat:
– Căderea de împarat! –
Dar cît sînt pe tronul meu,
Nime nu-mi va face rău,
Dar tu bine te gătește
Și la Vifleim pornește,
Să iai oaste o mulțime
Să nu te poată bate nime
Și pe pruncii cei mai mici
Să mi-i faci toți mucenici.

STRATIOD

Voi merge, pre-nalțate
împarate,
Și voi face aceste toate.

(Cîntă cu toții cîntecul împaratului.)

Din a patriei dulci sinuri

Din a patriei dulci sinuri,
Vrăjmașul mă izgonește,
Departat de ea, suspinuri
Zilele mi le sfîrșește,
O, Moldavie iubită,
O, fericire dorită,
Din inimă neuitată,
Totdeauna așteptată!

Unde sînt acele locuri
Ce mi-au dat suflare mie?
Sufletul meu le dorește
Și pre dînsele privește,
O, Moldavie iubită etc.

M-am făcut un alt Adam,
Privind cu nesăturare
Locul strămoșilor mei
Și strigînd cu lăcrămare:
O, Moldavie iubită etc.

Înspre malul unei ape
Dulce, limpede și lină,
Într-o țară liniștită
Și de măngîiere plină,
O, Moldavie iubită etc.

Tu, fragedă rîndunică,
Cu aripile întinsă,
Zbori, te duci și eu rămîn
Strigînd cu poftă aprinsă:
O, Moldavie iubită etc.

Zefir vesel și voi, nori,
Nu vă oprește nimică,
În patrie vă întoarceți
Slobozi, fără nici o frică.
O, Moldavie iubită etc.

Toate-s triste pentru mine,
Toate de otravă pline
Și cea mai frumoasă sară
E otravă mai amară.
O, Moldavie iubită etc.

Dumnezeule înalte,
Ce mai suferi tiranie,
Izgonește-l pe vrajmaș
Și-l izbește cu urgie,
O, Moldavie iubită etc.

Iar tu, patria mea dulce,
Pe noi toți ne adună,
Ca la altarele tale
Să putem cînta-mpreună:
O, Moldavie iubită,
O, fericire dorită,
Din inimă neuitată,
Totdeauna așteptată.

(Craii vin cîntînd „Trei crai de la răsărit.")

CRAIUL II

O, tu, puternic împarat,
Ce mult sînge ai varsat
Din copii nevinovați
Nu știm ce vrai și ce cați,
Căci cetatea de-unde venim
Noi loc sfînt azi o numim.
Mergi dar de te roagă tare
Pentru greșala ta mare,
Căci dacă nu te-i ruga,
Greșala nu-ți va ierta.

(Craiul sare la Irod cu sabia. Irod sare cu sabia la crai.)

O, tu, crai făr' de rușine,
Cum vorbești tu cătră mine
Cu așa mare îndrăzneală?
Au nu știi cine sînt eu?
Că sînt mai marele tău?
Eu sînt Irod împarat,
Decît toți îs mai înalt,
Toată lumea să să strîngă
De nime n-aș avea frică.
Eu voi grăbi pe Stratiod
La Hristos cu al meu norod.

CRAIUL III

Nu te supara, împarate,
Și fii plin de bunatate,
Căci strigarea maicelor
Și țipătul pruncilor

Dumnezeu a auzit
Și foarte mult s-a măhnit.
Și-n locu-ți au rînduit
Pe fiul său mult iubit
Și spre dovadă să mă crezi
Voi arata și dovezi.

ÎMPARATUL

Și ce dovezi aveți voi
Arătați-le și la noi.
Arătați cît de curînd
Să mă-nchin pîn' la pămînt.

CRAII

Se vor arata.

ÎMPARATUL

Prin ce?

CRAII

Prin cîntare.

(Cîntă toți.)

Cîntarea ta, Doamne,
Slăvită și mare *(de trei ori)*
Ce, iată, se cuvine
Puternice părinte,
Decît ție a-ți da!

(Cîntă toți: „Șede Adam înaintea raiului.")

Arapul

OSTAȘUL

Să trăiești, prea-nalțate împarate,
A venit un om negru foarte,
Și voiește a se adresa
La împărăția ta,
Ca să vă spuie ceva.

ÎMPARATUL

Să vie.

ARAPUL *(vorbește șepelind)*

He, hei! Mi duco și eu la împaratu ca să vorbescu si eu ceva cu el. Da a cui oaste sînteți voi, bre?!

STRATIOD

A lui Irod împarat.

ARAPUL

A cui, bre?

STRATIOD

A lui Irod împarat.

ARAPUL

Ha, ha, ha!
Bre, d-apoi asemenea ostire are Irod împaratul? Niste gogomani, cu capetele mari si cu niste oboroace în cap, parcă-i oboroaca tatei de sub sură, cînd cară toamna popusoi de pe cîmp! Bree!
Ce folos că sînteți voi balani,
Dacă sînteți gogomani!

STRATIOD

Dar la voi cum sînt, bre?

ARAPUL

La noi sînt scurţi si grosi
Şi cu fesul ista rosi.
– Bre, da ce bacsisu dam eu la tine, arată tu la mine care-i împaratu la voi?

STRATIOD

Şi ce bacşiş mi-i da tu mie?

ARAPUL

Eu ce bacsis dam ţie? Împaratu, cînd m-a videa pe mino, un palicar amore frumusel ca mine, din cap păn' în piciore numai aur si argint, la cap – galbeni mari, la trup – galbeni mici, la picioare si călcăi *(arată călcăiul)*, dam ţie de-aici!

STRATIOD

Ţine-ţi ţie, măi ţigane, şi-ţi cumpără opinci şi te-i da de Paşti cu fetele în scrînciob.

ARAPUL

Opinci, bre! Dar eu port cipice nerase.

STRATIOD

Apoi tot opinci se cheamă şi acelea, măi ţigane.

ARAPUL

Bre, da ce dam ţie chego arată tu la mine care-i la voi împaratul!

STRATIOD

Iac-acela, măi ţigane!

ARAPUL

Hauleu, d-apoi de-aistia împaraţi aveţi voi?!
Cu ochii căprii, cu barba sură,
Parcă-i ţapul tatei de-acasă de sub sură!
Bre, să-mi fac oleacă de corazo, să-mi trag oleacă de barbă pe împaratu.

(Arapul trage pe împarat de barbă.)

Mi, mi, auleu, mi si sparietu!
Mi si recitu sîngele în mine ca într-un racusoru mort.
Bre, da să-mi fac oleacă de corazo, se vorbesc ceva cu împaratu.
– Sambalera sumbre!

ÎMPARATUL

Captalera sumbre!
Da cine eşti, bre?

ARAPUL

Ț-oi arata cine sînt eu!
Bre, ce dam la mine
Zdrobim oboroaca la tine?!

ÎMPARATUL

Ei, ce bacșiș vrei tu de la mine?
Eu ție ț-oi da:
Două furci ș-un grindei
Ș-o funie de tei
Și sopon ți-i cumpara singur și ț-oi face paradă cu toată armata mea, dincolo de părîul țiganului.

ARAPUL

Decît chego face tu paradă la mine,
Mai bine zdrobim eu oboroaca la tine.
Căci chego sînt harap de la Hărăbie,
De la poartă-mpărăție
Cu acest buzdugan înfricoșat: Chefales Vasiles!

(Sare la împaratul.)

ÎMPARATUL

O, tu, om nesocotit,
La aceasta ai venit,
Ca să mă omori pe mine?
Acum ce va fi de tine?
Ah! Sabie săbioară,
Iubita mea sorioară,
Ia mai ieși din teac-afară,
Pe acest dușman mi-l omoară.
Așa precum și-n războaie
Făceai sîngele șiroaie,
Tot așa să te gătești
Dușmanul să-mi prăpădești!

CIOBANUL

Așa, măi țigane, c-ai dat de dracul?! Mai bine veneai tu la mine la stînă și-ți dam jintiță și te spalai de te făceai alb!

ARAPUL

Văd, bre, că-mi capatatu-se refuzu.

ÎMPARATUL

Luați-l și mi-l duceți la-nchisoare
Și puneți ca să-l păzască,
Nu cumva să se prăpădească.

(Soldații îl duc. – Apoi cîntă toți: „Eu sînt Șoldan Viteazul.")

ÎMPARATUL

Ia să-mi aducă pe arapul negru şi -nfocat, care a vrut să-mi ieie capul!

STRATIOD

Ia să aducă pe arapul negru şi-nfocat, care a vrut să ieie la-mparat capul!

CIOBANUL

Hai, măi ţigane, că te cheamă împaratul!

ARAPUL *(vine)*

Ha, ha, ha! Mi cheamă împaratu! Ha, ha, ha! Se vede că are nevoie de mine!

I-a fatat mîţa cea mijlocie
Si mă cheamă la cumătrie.
Da mi ducu la împaratu
Că mi chematu!

(Ciobanul şi ostaşul pun caţa şi sabia cruce lui în faţă şi-l duc. Harapul să împiedecă.)

Da ce-i aste, bre, aice?

STRATIOD

Spînzurătoare harapului.

ARAPUL

A cui, bre?

STRATIOD

Spînzurătoarea harapului.

ARAPUL *(se opreşte)*

Bre, da frumoasă paradă la spînzurătoare are împaratu ista: Harapu!

Bre, da mi ducu la împaratu
Că mi chematu!

STRATIOD

Unde te duci tu, măi ţigane?

ARAPUL

Mi ducu la împaratu!

STRATIOD *(îl opreşte)*

Da cum te duci tu la împaratul? Da acestea din brîu ce sînt? *(Pistoalele)*

ARAPUL

Niste picioruse de iepuri, să fac împaratului racituri!

STRATIOD

Bre, da cu acestea la noi să împușcă oamenii!

ARAPUL

Na, pusca tu omuli!
Mă ducu la împaratu,
Că mi chematu!

STRATIOD

Stăi, măi țigane, un' te duci?
Da asta în mînă care o ai cum să cheamă? *(Buzduganul)*

ARAPUL

Asta este o vărguță ce mi-a dat babaca de suvenire, cînd m-oi duce la fete, să mă apăr de cuțulusi cu dînsa.

STRATIOD

Ce spui tu, măi țigane, că-i vărguță? Eu văd că acesta este un buzdugan cu care la noi să ucid oamenii!

ARAPUL

Na, ucide tu omuli!
Da mi ducu la împaratu
Că mi chematu!

(Vine.)

Prea înalțate împarate,
Eu mă rog, dacă se poate,
Să fiți cu luare-aminte
L-ale mele dulci cuvinte,
Prin care am să mărturisesc
Pacatul meu strămoșesc.
– Tatăl meu era om mare,
De virtute foarte tare,
El era neguțitor
Și deloc cumpărător.
El vindea si cumpara
Tot ce i se întîmpla.

STRATIOD

Poate și fura?

ARAPUL

Treaba lui era!
Iată că s-au întîmplat
Că la noi în oraș
Un împarat a-nsarat
Ș-au trimes pe-ai lui ostași
Ca să-i caute locaș.
Iar ostașul s-au uimit,
Drept la tata au venit
Și i-au zis c-un gros cuvînt:
Ia ascultă, fătul meu,
De acum să te gătești
Palaturile să-mi grijești
Și pe sus, și pe jos
Cum va fi mai frumos,
Ca pe-mparatul să-l primiți
Și bine să-l mulțumiți.
Nu mult timp apoi trecură
Și împaratul sosiră,
C-o sviteră numeroasă
Și c-o trăsură frumoasă.
Tata supus s-a aratat,
De subsori l-a luat
Și la masă l-a așazat.
Dar iată că tatăl meu
Avea o roabă aleasă
Vrînd cu ea să ție casă,
Căci murind a lui soție
Vra s-o ia cu cununie,
Să-i fie dreaptă soție.
Iar împaratul n-a mai mîncat,
Numai la roabă s-a uitat.
Tatăl meu semn roabei a făcut,
Roaba îndată a dispărut,
Iar împaratul, dac-a mîncat,
Pe tatăl meu l-a chemat
Și i-a zis c-un gros cuvînt:

Ia ascultă, fătul meu!
Unde este acea figură
Ce nevăzută să făcură
Şi care, cu profund respect,
Ş-a pus mînile la piept?
Iară tatăl meu cu drept i-a zis:
Aceea roabă e mie aleasă
Şi vrau să ţin cu dînsa casă.
Că mi-a murit a mea soţie
Şi vreau s-o iau cu cununie,
Ca să-mi fie dreaptă soţie.
Iar împaratul tatei i-a zis:
Dă-mi mie pe această roabă
'Ţi voi da bani, 'ţi voi da avere,
'Ţi voi da tot ce vei cere
Din avuţiele mele.
Iară de te vei împotrivi,
Foarte rău vei greşi.
Tatăl meu s-a-mpotrivit
Şi foarte rău c-a greşit.
Căci împaratul a doua zi s-a sculat
Şi roaba tatului meu a luat.
Şi-n durere l-au lasat
Cel mai nefericit barbat.
Tatăl meu, de suparare,
Două zile a mai trăit
Şi-a treia zi a murit.
Apoi de acolo m-am apucat,
Averea mi-am regulat
Şi am vîndut
Tot ceea ce n-am avut...

CIOBANUL

Bre! Da mult ai mai avut!

ARAPUL

Apoi uite-te, pre-nalţate împarate,
Oare a fost cu dreptate
Pe tatăl meu a-l desparte
De un lucru mult iubit
Ce foarte mult a preţuit?

ÎMPARATUL

Eu, de-aşi fi fost în locul tău,
Aşi fi înfipt în pieptul său
Un cuţit înfricoşat,
Macar că el era împarat.

ARAPUL

Ha, ha, ha! Vezi că mi am si eu dreptate! Dă la mine o iapă chioară s-o femeie frumoasă, să mi duc la împaratu la moară, să rîsnesc o fiertură de rîsniţă.

Daţi la mine armele, bre, că m-a iertat împaratul!

(Cîntă toţi:)

Asta-i zi prăznuitoare,
Preaslăvită sărbătoare!
Fericiţi mulţi ani vă fie
Cu mult dar şi bucurie
Şi cu dragă sănătate
Cu deplină bunătate.
Şi ca pomii să trăiţi,
Ca pomii să-nfloriţi
Şi ca ei să-mbătrîniţi[1]!

De la d-l Iancu Glavan, Botoşani

1. Precum la stea, astfel şi la irozi să cîntă cîntecul religios Cana Galileea, de asemenea şi alte cîntece.

Cap. V

Anul Nou

§ 1. Uratul. Plugușorul. Capra Malanca. Ursul. Calul.

În Moldova, merg la urat cu clopot, cu cărceile de la plug, pentru ca să facă zgomot. Un alt zgomot se face cu buhaiul. Întind o piele pe o putină, prin piele petrec o viță de păr de coadă de cal, părul acesta îl ung cu sacîz și un băiet îl trage, producînd astfeli un muget, întrerupt numai de tactul trasului, care însemnează mugetul de buhai. Apoi, din timp în timp, pocnesc la sfârșitul versurilor de recitațiune din bice, strigînd „Hăi! Hăi!", ca și cum ar pocni pe lîngă boi, îndemnîndu-i la arat. Un flecău tot timpul povestește la fereastă lucrarea grîului, strigînd cînd sînt gata: „Ha, ho! Ha, ho!", pentru a opri plugul cu boii și astfel se zice că au îmblat cu plugul și au arat. A doua zi dimineață, sfârșesc lucrul început de cu sară, mergînd pe la case cu „samanatul", aruncînd în oameni cu grîu, „samănîndu-i", iar din gură felicitînd.

Tot în Moldova, spre Sfîntul Vasile, se îmblă cu „capra." Prin împrejurimile Hîrlăului, capra se face astfeli: un flecău ce știe s-o joace se pune în patru labe, așezîndu-i-se pe spate corpul caprei din lemn, acoperit cu laicere frumoase și la cap foarte frumos împodobită cu oglindă în frunte, cu mărgele și flori. Botul e destul de lung, făcut din două scîndurele, înlăuntru lipite cu postav roș, din care purtătoriul tot una clempănește cît o joacă. În Sarafinești, lîngă Botoșani, mai demult, îmbracau capra cu pielea sa, iară în tovărășia caprei venea un teatru întreg: turci, jidani, precum și alte deosebite personagii, imitîndu-i și spuind istorii de ale lor. Petrecerea ce o produceau era deosebit de frumoasă.

În Mihalcea, de Bobotează, un băiet mic se îmbracă ca capră cu un cojoc pe dos și într-o mînecă ține capul caprei, tot behăind.

În Botoșani, nu se îmblă cu capra, iar petrecerea ce o produc persoanele deghizate e slabă; singură îmbrăcămintea produce ilaritate. Aceștia fac deosebire de cei ce îmblă cu uratul, ei vin cu muzică tot în părechi, ca să joace. Mai întâi întră un general, un căpitan, soldați, un mire, o mireasă, un moșneag, o babă, un turc, un jidan și apoi țiganul cu ursul de lanț (un flecău îmbracat cu cojocul pe dos). Toți joacă, fac nebunii. După ce-i pune la masă, joacă iar și apoi se duc.

În satele de prin Bucovina, primesc oamenii foarte cu drag „malanca" în casă. În Mihalcea, malanca constă din o babă ș-un moșneag. Moșneagul cu gheb, cu fuior în loc de barbă, cu o mască de pînză

slută, unsă cu cărbuni, cu dinți rari de sîmburi de bostan și atît de urît, încît te sparii. Baba, din contra, gătită ca o nevastă tînără și fără mască pe față. Ea e foarte rușinoasă și tot ține basmaua la gură – de multe ori pentru că feciorilor cari figurează ca babă le înfierează musteața. Atunci fetele se păzesc să le fie tare curat în casă, căci ei poartă un hîrb cu funingine și, dacă nu-i curat, tămînjesc tot. S-apucă de mătură, spală și mai ales fac de-ajuns rîs spuind celor de casă o mulțime de adevăruri, pe care alți oameni trebuie să le tacă, căci moșneagul să îmbizuiește în masca sa. Moșneagul să sfădește cu baba, descoperindu-și secretele căsniciei lor, sau îl prinde mila și o dragostește, cerînd să i se dea pentru babă ba una, ba alta din casă. Fetele și copiii se ațin să prindă moșneagului un feli de coadă sucită, din paie, ce o are la spate, și el trebuie să se păzească necontenit. Malanca mai întăi vine de urează la fereastă – un alt flecău care-i însoțește spune cuvinte după o melodie acompaniată de fluier. În cuvintele de la malancă să trătează despre samanatul busuiocului.

În Roșa, sat românesc, cu malanca îmblă și capra. Capra, pentru a face haz, se suie pe paturi, pe mese, mușcînd și apucînd cu gura lucruri din casă.

În Camina, duce malanca cu sine și un urs. Moșnegii spun că acesta e copilul lor, făcut din greșală spre sărbători. Urs se face un flecău învelit peste tot cu un odgon de paie. Pentru mai mult haz, îl aprind, iar el se aruncă în omăt și se stînge. Tot astfeli se face și în Ropcea.

În Șcheia, lîngă Suceava, se face malancă, dar nu spun afară deloc versuri din gură; atîta că aduc multă veselie, făcînd pozne și jucînd. Aice, mai întăi, întră ursul îmbracat cu un cojoc și apoi țiganul ce-l ține de lanț. Apoi vin: feșterul și feșterița, moșneagul și baba, turcul ș-o nevastă, țiganii cu țigancele lor, și joacă în părechi. Dară mulți nu-i primesc, pentru că trebuie să se ferească, căci țiganii fură de prin casă tot ce găsesc.

În Mahala, sat aproape de Cernăuți și aproape de Moldova, malanca cîntă la fereastă rusește, deși e satul românesc. Abia în timpul ultim s-au întrodus versuri românești de către cărturari; de altfeli, toate nebuniile ce urmează în casă sînt românești. Căpitenia e turcul; el întră mai întăi cu turcoaica, pe urmă vine un „ghenerari", un revizor ce păzește granițele (fiind aproape de graniță), un canonieri, un „Manole" (prost), un huțan, un jidan și apoi baba cu moșneagul. Toți au femeile lor, cu cari joacă pe rînd, după ordinea de mai sus, sărind și schimonosindu-se fiecare în felul lui. Muzica pentru fiecare e potrivită, fiind aranjată din ariele popoarelor ce reprezintă: țigăneasca, jidoveasca, colomeica, dar cele mai multe sînt arii vechi românești. Țiganul vine cu cleștele și cu ciocanul, potcovește pe omul de casă, să sfădește și vorbește țigănește, jidanul jidovește ș.a.m.d. Apoi îi pun la masă; mai întăi pe turc și apoi pe toți, după rînd.

În Moldova, la Dorohoi, se îmblă cu calul. Un călăreț întră pe un cal de lemn împodobit frumos și joacă. Să suie pe masă; în fine, face haz.

În Cărăpciu, pe Siret, jud. Strojinețului, să face de asemenea „cal", dar calul îl alcătuiesc doi flecăi ce se pun îndoiți față în față. Pe spate, acopăr calul cu laicere și un alt flecău, îmbrăcat ca un turc, cu coroană de hârtie pe cap, stă tot timpul calare și joacă calul. Calul acesta face parte din malancă, care aduce cu sine și capra, de care să ține un băiet cu donița s-o mulgă, iar un țigan cu pușca o împușcă sau o lovește cu securea și ea cade jos, sîngeră etc. De aseminea, vine și ursul și toate persoanele stravestite, între care sînt și mai multe țigance cu copiii de peteci în brațe, aducînd linguri, ace etc. de vîndut.

Cîntecul românesc al malancei, ce se cîntă la fereastă, e cel ce urmează, nu e o traducere din rusește, ci e compoziție proprie populară, de prin acestea părți.

*

A. Cîntecul malancei

Gospodarilor din casă,
Sloboziți malanca-n casă,
C-afară plouă de varsă
Și straiele ne-a strica,
Straie mîndre-mpărătești,
Nu ești vrednic să le plătești.
Că malanca chef va face
Și malanca va juca,
Focu-n vatră v-ațîțare
Și casa va măturare
Și blidile va spălare.
Prin pomătul lui Ion,
Toate paserile dorm,
Numai una n-are somn
Și zboară din pomn în pomn
Și zboară din creangă-n creangă
Și strigă: „Ioane dragă!"

Auzită de la lingurarii din Camina

*

Cîntecul malancei în Mahala

Mîne anul se-nnoiește
Și malanca să pornește,
Malanca noastră frumoasă,
Dați-i drumul s-între în casă,
C-afară plouă de varsă,
Baba cas-a mătura,
Moșul gunoiul l-a da.
Fericit-această casă,
Mult cinstită, mult aleasă,
Că este-o fată frumoasă.
Cuconița,
Odochița,
Șede la gherghef și coasă
Naframă frățini-său,
Guleraș tătîni-său.
Și de maică-sa-ntreba:
De ce bate vîntul lin
Cînd e cerul mai senin?
Fata mea, nu-i vîntul lin,
Dar mulți flecăi te cer pe tine.
Dacă mult vrau de la mine:
Vrau cirezele de boi
Și vacarii amîndoi.
Vrau turmuțele de oi
Și ciobanii amîndoi.
– Cînd m-oi duce-n strat de flori
Și frumos cînd m-oi găti
Și mi-oi pune prigitoare
Și la joc cînd voi ieși,
Toți la mine vor cata
Și de mînă m-or lua,
Or cata la ochii mei
Ș-or uita de boii tăi,
Or cata la sprîncenele mele
Ș-or uita de oile tale[1].

Acsinia lui Roman

*

1. În Ostrița, sat apropiat, aceeași colindă cu malanca abia anul acesta (1902) s-a întrodus.

B. Cu plugul

Hăi, hăi!
Stați, frați, și nu mînați,
De badea Vasile vă întrebați,
Din care parte să-mbrazdați,
Din gios or din sus?
– Din gios,
Că-i locul mai norocos
Să fie și lui badea Vasile de folos.
A pornit badea Vasile într-o sf. Gioi
Douăsprezece pluguri cu boi,
Boi boronei,
La frunte streinei[1],
În coadă codălbei,
Iuți ca focul,
Negri ca corbul.
A arat badea dealul Galariei,
Șesul Năsăliei.
Brazdă neagră-a răsturnat,
Grîu roșu a sămănat.
Unde grapa întorcea,
Grîul înverzea,
Unde grapa rădica,
Grîul înspica.
A mers la o lună,
La o săptămînă
Să vadă grîul cît de mîndru-i?
Grîul 'nalt ca casa,
Verde ca matasa,
În spic ca vrabia,
În grăunț ca mazărea.
A luat bădița trei spicurele
Ș-a dus acasă și-a aratat gazdei.
Gazda a zis că-i copt, răscopt,
Și le-a pus în deal în piscurele,
Ca să nu-i pară badei jele.
Badea, de bucurie,
S-a dus în grajd ș-a scos
Un murg ghihalei,
De nouăzeci de lei,
Murgul întărnițat,
Pe murg s-a-ncălecat,
La tîrgul mare a alergat,
La tîrgul mare,
La meșterul cel mare.
El, de meșter ce era,
O oboroacă nu știa a-nfunda.
Și s-a dus pe uliță mică
Ș-a aflat un meșter mai voinic
Ș-a făcut nouăzeci și nouă de securele
Cu mănunchi de floricele
Și cu dinți de vioarele.
De acolo n-a venit pe acasă,
Da s-a dus pe la Ceahor
Ș-a catat fete cu feciori,
Babe cu nurori
Și vro două-trei babe bătrîne
Care știa rîndul la pîne.
Și s-a dus
De le-a adus
În fața pămîntului,
Împotriva vîntului.
Ele de mănunchi trăgea,
Vîntul aburea,
Ele jos cădea,
Rușinea badei ce pățea!
Apoi încă a secerat
Ș-a strîns spic la miertic,
Snop la oboroc,
Claie la o dobaie.
S-a dus acasă și-a pus la arie
Ș-a scos un murg păntănog,
Cu urechele de un cot,
Murgul tropăie,
Grîul îmblăte.
Murgul strănuta,
Grîul vîntura.
Murgul din urechi țepușe,
Grîul în saci pune.
A pus nouă saci
Și o păreche dasagi.
Harabale încarca
Doisprezece juncani înjuga
Și la moară coboria.
Roatele scărțiia
Și argintul curgea,
Maica în poale strîngea
Și în hărăbi arunca.

1. Într-o urătură din Gemenea să zice: „stelenei".

A dus la moară la Ileana,
Da ea bea și hăinuia
Și cu barbatul în pat hodinea.
Zice: „Lăsăm-o pe asta,
Haidem la cealaltă!"
Dar cealaltă
Au dat moara în cea parte,
Pe o coastă arsă,
Care plouă de varsă.
Dar ea a luat un fir de trifoi
Și rînje haita dinții la noi.
Dar era un moraraș buzat
C-un cojoc mare mițos
Și l-a întors pe dos
Și-a luat luleaua în dinți
Ș-a luat ciocănele,
Bocănele,
Ș-a luat din toate ungherele
Ș-a dat de un fund de poloboc
Ș-a dat moara-napoi la loc
Ș-a măcinat un tăboltoc
Ș-adus acasă
Ș-a pus în cheotoarea casei.
Da gazda s-a sculat,
Pe ochi negri s-a spalat,
Mînicuțele a suflecat
Și-n camar-a alergat,
A apucat o sită rară,
De nagară,
Care i-a părut d-sale prea rară,
A aruncat-o pe ușă afară.
Ș-a alergat a treia casă
De la noi ș-a luat o sită deasă,
De matasă,
Cu veșca de argint
Ca pentru aiști boieri gătit.
Și-nc-a cernut
Ș-a făcut,
Un colac frumos
Ca fața lui Iisus Hristos.
Cu must stropit
Ca pentru aiști boieri dăruit.
A rupt în două,
Ni-a dat și nouă,
A rupt în trei,
A dat și lui Andrei,
A rupt în patru,
A dat și celui de pe vatră.
A rupt în cinci,
A dat istor afară cu opinci.
Da dumneata, cucoane,
Nu sta așa suparat
Pe pat.
Da cată în cotruță
Că este o ulcicuță
Și-n ulcicuță
este o punguță.
Și-n punguță
Sînt vro două, trei părăluțe.
Scoate nouă să ne cumpărăm
Cîte o măntăluță,
Fie cît de răruță,
Macar în două ițe,
Să ne fie pe astă ploiță.
Că noi nu sîntem de aici,
Da sîntem de la Cîmpulung
Unde trag două copile în plug.
Și-o maică bătrînă,
Cu-n inel de sărmă,
Maica, cînd le croie,
Ele mai mare pas făce.
Noi am ura, ce am ura,
Pe la curțile D-voastră vom însăra,
Curțile Dumneavoastră
Îs cu șindile șindilite
Și cu var văruite.
Da a noastre bordeie
Așa-s de hîde!
Cu boz acoperite
Și cu humă mîzgălite.

Cînd om veni la anul,
Să vă găsim înfloriți,
Ca merii,
Ca perii,
Ca pe la mijlocul verii.
Să vă steie Sfîntul Vasile
În spori
Și ajutori
În vite,
În dobitoace,
Că-s mai bune decît toate.
Să vă fie de bine,
Opriți! Ha, ho! Ha, ho!

A doua zi se zice:

Bună dimineața!

Cu sanatate An Nou,
S-ajungeţi şi la alt An Nou!

(Samănă cu grîu, flecăii cu nuci.)
Ion a Domnicăi, Horecea

*

C. Pluguşorul

Aho, aho, sara lui Sfîntul Vasile
Să ne fie, boieri mari, de bine.
Sara au însarat,
Noi cu plugul ne-am luat,
Că aşa Dumnezeu a lasat.
Jupînul gazda a pornit într-o vineri
Optzeci de pluguri
Tot cu giuncani tiniri.
Ş-a pornit într-o joi,
La tot plugu cîte doisprezece boi.
Multă rouă am scuturat
Pînă am găsit de arat
La merii rotaţi,
La cîmpii buraţi.
Am brazdat valea Ierusalimului,
Pe sub crîngul ceriului,
În capătul cel de gios.
Ş-a ajuns fierul într-un ochi de rîmă
Şi s-a făcut plugul mic şi fărîmă.
Jupînul gazda s-a spăimăntat,
La plugaraşi a strigat,
Fierele în spate le-au luat
Şi la Ioan ţiganul au alergat.
Iar la Ioan ţiganul
Dă bine cu ciocanul,
Din foi foia,
Din ciocan plesnea,
Fierul gata mi-l da
Şi pe plaz mi-l aşeza.
Plugăraşul aşa-mi zicea:
Din fluiere trăgănaţi
Din cărcei zîngăluiţi,
Din harapnice pocniţi.
La asta oară, cinstiţi boieri,
D-voastră sînteţi mîndri-mpodobiţi
Ca nişte mălini înfloriţi,
Da nici noi nu sîntem
Hoţi, nici cazaci,
Să furăm boi şi vaci.
Sîntem fii dumnezeieşti,
Îmblăm cu aceste dalbe domneşti
Pe la salaşi împărăteşti.
N-am venit să furăm vaci cu viţei,
Nici scroafe cu purcei,
Mîţe potcovite,
Gîşte-mpodobite.

Jupînul gazda sta,
Pe un pat mîndru culcat,
În pat mîndru înrotat
Cu scîndurele de brad,
Cu stîlpii de fag.
Dimineaţă s-a sculat,
Pe ochi negri s-a spalat,
La icoane s-a-nchinat,
În oglindă s-a uitat
Şi la vizitei a strigat.
Murgul graur a gatat
Şi-n paloş s-a razamat
Şi în scară s-a lasat,
Pe murg s-a încălicat,
La cîmpii a alergat
Dintr-un hîrtop
Într-un pîrlog.
În lanul cu soarele,
Din bici a rotat,
Trei fire a apucat,
În mînă le-a frecat,
În buzunari le-a aruncat,
La jupăneasa dalbă de ştire a dat
Şi tare s-a fost suparat.
– Ce să facem, măi femeie,
Că grîul mi se scutură?
– Lasă, măi barbate, pănă-n sară,
Că şi roua-i călătoare
Şi pînea lăsătoare.
El nici cuvînt n-a cuvîntat,
Nici în sama n-a băgat.
Şi iar s-a culcat

Pe un pat mîndru înrotat
Cu scîndurele de brad,
Stîlpii de fag,
S-a culcat.
Și dimineața s-a sculat,
Pe ochi negri s-a spalat,
La icoane s-a-nchinat,
În oglindă s-a catat,
Și la viziteu a strigat
Murgul geriș[1] l-a gătat,
Foarte bine încingat.
Și iară în paloș s-a răzămat
Și-n scară s-a lăsat,
Pe murg a încălicat,
Cușma-n cap au apasat
Din degete-a șuierat
Ș-a adunat:
Tot fete și feciori,
Că-s făcuți de negustori.
Jupînul gazdă a alergat
În tîrg la Țarigrad.
A alergat
Și-a îmblat
Pe uliță mică.
Marfă ce a căutat,
Nimic n-a aflat,
De ciudă a luat pe un jidan de chică
Și l-a azvîrlit într-o rîpă.
A îmblat pe ulița mare,
Cu mînurile în buzunare,
A aflat fesuri și tulpane,
Șaluri și țimbale.
Cu cîntare le cîntarea,
Cu galbanași le plătea.
Cu galbanași încărcate corăbiele
Și cu șaluri acoperite,
Pe Dunărea în sus pornite.
Dar a venit un vînt turbat,
Corăbiele într-un strop de apă le-a-necat.
Numai un biet corăbieri a ramas
Pe o scîndură de brad.
Săriți, slugi și hărgați,
Și ni-l legați.
Că noi avem cîrduri de boi
Și cirezi de vaci,
Că mai mare rușine ne faci.

Jupînul gazdă la jupăneasă dalbă
De știre a dat,
Tare s-a supărat,
S-a culcat
Pe un pat
Mîndru rotat
Cu scîndurele de brad,
Cu stîlpii de fag.
Dimineața s-a sculat,
Pe ochi negri s-a spalat,
La icoane s-a-nchinat,
În oglindă s-a catat
Și la viziteu a strigat
Murgul din visor a gătat,
Foarte bine l-a-nchingat
Și în scară s-a lăsat,
Pe murg s-a încălicat.
Murgul cînd a rînchezat,
Munții s-au cutremurat,
Apele s-au tulburat,
Frunzele de pe fagi au picat.
Care unde pica,
În opt să despica.
Jupînul gazda alerga
În tîrg la Movilău,
C-a auzit cum e fierul de bun și rău.
Ș-a luat 99 de ocă de fier
Și 99 de ocă de oțel.
Unde să mergem?
Unde să mergem?
La Constantin țiganul,
Cu cobza în spinare,
Bată-l mama cui îl are.
Nici din foi nu foia,
Nici din ciocane nu plesnea,
Numai fierele mi le sleia,
Săceri îmi făcea.
Săceri mici, mai mărunțele,
Pentru copile frumușele,
Cu mănunchi de văzdogele.
Ș-a făcut săceri zimțoase
Pentru neveste frumoase.

1. La Șcheia fiind ardeleni, pronunță g în loc de d.

A făcut săceri cîrne
Pentru cele babe bătrîne,
Care știu rîndul la pîne.
Ș-a luat din fundul pămîntului,
Din fața vîntului,
Cum îi dat voinicului,
Doi moșnegi și-o babă.
Moșnegii făcea or nu făcea,
Babele îi tot înțăpoia.
Cara la o față de arie de aramă,
Care numai Dumnezeu îi știe
de samă.
Jupînul gazdă a adus 90 de
iepe,
De nouă ani sterpe.
Cu picioarele treiera,
Cu cozile felezuia,
Cu nărele vîntura,
Cu urechile în sac turna,
Nici căuși nu trebuia.
Ș-au încărcat 9 care țărănești
Și 9 care mocănești.
Unde să mergem?
Unde să mergem?
Să mergem la moară la Melincea
C-acolo e omul cel cuminte.
Da haita de moară,
Cînd văzu atîtea care
Cu povoară,
Puse coada pe spinare
Și fugea pe o gîrlă la vale.
Dar morariul, meșter bun,
Cu barba pănă la brîu,
A întors cojocul pe dos
Ș-a făcut mai pe din jos.
Tupiliș, morișca mea,
Că nu-i moșia pe acolea,
Că mai multă voie rea ne
făcea.
A luat-o de grindeie
Ș-a trîntit-o între părăie.
A luat-o de dîrlog
Ș-a trîntit-o drept în loc.
Și i-a dat cu un ciocan în gură
Ș-a prins făina a cură.
Da nu cura făină,
Da cura aur și mărgăritari
Pe la curțile D-voastră, boieri
mari.

Jupînul gazdă tare s-a fost
bucurat,
La jupăneasa dalbă de știre a
dat.
Jupăneasa dalbă sta pe-un
pat
Mîndru rotat
Cu scîndurile de brad,
Cu stîlpii de fag,
C-un brîu de matasă pe șele
lasat.
Și s-a sculat
Prin casă s-a primblat
Ș-a strigat:
Că de nime-n lume nu-i pasă,
Că i-i gloată frumoasă!
A strigat o slugă nantă,
Sprincenată,
A trimăs-o-n a cincea camară
După o sîtă rară, de nagară,
Pentru cei plugari de-afară.
Și s-a dus în a zecea camară
După o sîtă deasă, de matasă,
Pentru cei boieri din casă.
Ș-a strîns șepte babe
Din șepte sate,
Alta cu zahar îl zăhăre,
Alta cu miere îl îndulce,
Alta îl împlete,
Alta îl suce,
Alta în cuptior îl trînte.
Ș-a făcut un colac frumos
Ca fața lui Hristos
Și l-a pus în cuiul cel din dos,
Să fie la plugarași de folos.
A rupt în două,
Ni-a dat și nouă,
A rupt în trei,
A dat și lui badea Andrei,
A rupt în patru,
A dat și lui badea Hnatu,
A rupt în cinci,
A dat și la cei cu opinci,
A rupt în mai multe bucățele,
A dat și la cei cu ciobotele.
Am mai ura,
Am mai ura,
Că mai știm cîte ceva:
La anu cînd ne-om înturna,

Pe stadol șezînd,
Galbeni numărînd,
Nouă cîte unul aruncînd.
Dacă nu cîte un galben,
Batîr cîte un leu,
Dacă nu cîte un leu,
Batîr cîte o para,
Să ne facem glugi la manta.

Pe cea vale aburată,
Să rădică o ploaie întunecată,
Da nu ne temem de ploaie,
Da ne temem de o babă
fărămătoare,
Vine asupra D-voastră, boieri
mari,
Noi am trecut trei frați,
Ca trei brazi,
Pe trei cai cracanați.
Am trecut ca niște voinici de
treabă,
Nu ne-am pus mintea c-o
babă.
Da Ioan a lui Zmîncău,
Osîndească-l Dumnezeu,
A luat baba de bezărău
Ș-a trîntit-o în părău
Cu capul la resteu
Cum pică la babă mai greu.
Am zis: Zău și premelege
Și Grigori s-o dezlege.
Am zis: Zeă și pre-a me cruce
Și Gheorghică s-o descurce.

Zoiță Ichimciuc, Șcheia, Bucovina

*

D. Plugul

A purces Domnul Vasile
Într-o sfîntă Gioi
Cu plugu-n doisprezece boi.
Boii bourei,
În coadă codălbei,
În trup de o mie de lei,
Dumnezeu să-i facă parte din ei.
Au purces la mărul rotat,
La cîmpul curat,
Multe pluguri au arat.
Ș-atîta au arat
Și-n lungiș, și-n curmeziș,
Cît cu ochii au cuprins.
Brazdă neagră au răsturnat,
Grîu de vară au samanat,
Grîu mai mult cu arnăut,
C-a dat Dumnezeu și s-a
făcut.

Și-nc-a rugat gioile
Cu ploile,
Ca să se coacă grîiele.
Ș-au pus la uitare
Păn' la Sîntămăria mare.
La Sîntămăria mare s-a
sculat,
Apă pe obraz ș-a dat,
La icoane s-a-nchinat.
A întrat într-un grajd de
piatră
Ș-a scos un cal graur,
Cu șaua de aur,
Cu frîurele de fluturi,
Cu chinga de tunuri,
Cu scărele de mărgăritari,
Ca pe la boieri de cei mai
mari.

Și s-au dus să vadă
Grîul de-i copt,
De-i răscopt.
Grîul de departe roșea,
De aproape de secere se
gătea.
În spic ca vrabia,
În pai ca trestia.
Într-o scară să lăsa
Și trei spice cînd lua,
Le lega-ntr-o năfrămiță
Să le-aducă acasă, la d-na lui
din credință.
Și s-a dus la tîrg la Bărlad
Ș-a cumpărat:
Săcerele mănunțele,
Cu dinții de zgripțurele,
Ca să-mi taie grîu cu ele.
Ș-a făcut o clacă,
Nici mai mare, nici mai mică,
Numai de douăsprezece sate.
Au strîns cini

Cu vecini,
Dar mai mulţi oameni bătrîni,
Că ştiau rîndul la pîni.
Stau săcerătorii ca florile
Şi snopii ca stelele.
Da unde-om pune aria?
La capul pămîntului,
În veliştea vîntului.
Cînd vîntul bătea,
Grîu ales îmi rămînea.
Ş-au scos douăsprezece
Iepe sirepe,
Cu copita de argint,
Să-mi lipească la pămînt.
Cu cozele felezuia,
Cu nărele vînt trăgea,
Cu urechile în sac turna,
La moară găta.
La moară la Mihăileşti,
Unde am măcinat şi anţerţ.
Da moara cînd a văzut atîtea
cară
Cu pohoară,
A pus coada pe spinare
Şi plecă pe plai la vale.
Se sui la costişele,
Ca să-mi pască brînduşele.
Dar morariul, meşter bun,
A luat moara de lătoc
Ş-a trîntit-o tronc la loc
Şi i-a dat un pumn în şele
Ş-au aşezat-o pe măsele.
Şi nu cura făină,
Da cura aur şi mărgăritari
Ca pe le boieri de cei mai mari.
Da cucoana, de părere bună,
A bătut în sîtă şi-n covată
Ş-a făcut un colac mare şi
frumos
Ca faţa lui Hristos,
Să fie plugaraşilor de folos.
Să ni dăruiţi un galbăn de
aur,
Să tocmim plugul la faur,
Că nu-l tocmeşte fiecine,
Numai un ficior al Catargiului,
Din fundul pămîntului,
Cu ciocanu îl ciocăneşte
Şi cu pila mi-l pileşte.
A ieşit dumneaei cucoana
Tare de dimineaţă afară,
Au pus mîna în streşina casei
Ş-au luat o săgeată
Mîndră şi-mpănată
De 99 de meşteri lucrată.
A tras în sus, n-a mers,
A tras în jos, n-a mers,
A tras într-un pîlc de
porumbi,
Să se răsipească porumbii.
Doi cîte doi,
Patru cîte patru,
Şese cîte şese,
Păn' la doisprezece.
Aşa să se risipească boalele
Şi fărmăcătoarele
De la curţile d-voastră, boieri
mari.
La mulţi ani cu sănătate.

Onofrei Daneliuc, lingurar din Mihalcea

(În o altă colindă din Mihalcea se spune că stăpînul:)

A alergat pe o ulicioară mare
Ş-a găsit douăsprezece
secerătoare
Cu mînicele suflecate
Cu poalele-n brîu rădicate.
(Cari au venit la secerat.)

*

E. Plugul badei

Plugul badei cu 12 boi
boureni,
În coadă codălbeni,
În frunte străinei,
Negri ca corbul,
Iuţi ca focul,
Mînaţi măi, hăi, hăi!

Acei de dinainte,
Cu coarnele poleite,
La bot botăţei
La unghii mititei,
Cu jugurile zugrăvite,

Cu răsteiele de argint,
Care de cînd sînt n-am văzut
Mînați măi, hăi, hăi!

A pus badea plugușorul sub
părete,
Vînt de vară l-a bătut,
Penele la pămînt i-au căzut.
Badea dă o dutca ș-o para
Cine plugul i-a-ndrepta.
Badea sama bine ș-a luat,
Plugușorul a-ndreptat,
Brazdă neagră a răsturnat,
Grîu de vară a sămănat.
S-a dus la luna,
La săptămîna,
Să vadă grîul de-i răsărit.
El înspicat,
Îmbrîncat,
Cum îi mai bun de lucrat.
Badea ochii-n pămînt a țintit,
La inimă s-a ugilit,
Mînile-n cap a aruncat
Ș-acasă a alergat,
Mîna-n ladă a bagat
Bani de cheltuială ș-a luat.
Ș-a-ncălecat pe sura
Și tiulea la Sadagura.
S-a dus la dugheana lui
Ghiorghiță
Ș-a cumpărat șepte ocă de
criță.
S-a dus la Costache țiganul,
C-a auzit că bine bate cu
ciocanul.
A făcut săcerele mărunțele,
La mănunchi cu viorele,
Pentru neveste frumușele
Și pentru fete tinerele.
Ș-a făcut altele mai mari,
Pentru voinici mai tari.
S-a dus pe ulița mică
N-a aflat nimică,
S-a dus pe ulița mare,
A aflat nouă babe cu nurori
Și moșnegi cu feciori,
Pe toți mi i-a adus,
Pe toți mi i-a pus
În capătul pămîntului,
În jeleștea vîntului.
Ei cu dreapta secera
Și cu stînga lega,
Voinicește în car arunca.
Ș-au-ncarcat 12
care-mpohorate,
Cu lanțuri de fier legate,
La moară plecate.
Roțile scîrția,
Argintul cura.
Maica de la cer să cobora,
În poale strîngea,
La cer suia
Mînați măi, hăi, hăi.

Da hoața de moară,
Cînd văzu atîtea care
De pohoară-mpohorate,
Cu lanțuri de fier legate,
A pus coada în spate
Și tiulea, în ceea parte.
Dar morarașul, meșter bun,
S-a încins c-un brîu de lînă
Și ș-a luat ciocanu-n mînă
Ș-o scăfiță de tărîță
Ș-a amăgit moara ca pe-o mîță.
A dat: cioc, boc,
Într-un fund de poloboc
Ș-a dat moara la loc.

A zis: ptru, ptru, ptru!
morișca me,
Nu ți-i drumul pe-acole,
Mai pe vale, mai pe coastă,
Pe unde-i iarba mai proastă.
Pe unde sînt frunze de căpșuni,
Să nu spunem, bade, astă-sară
minciuni.
Hăi, hăi, mînați măi!

Pe la miez de cîntători,
Cu trei lemne în cuptori,
A ieșit lelea afară
Și cata în zare
De nu vine badea de la moară.
Odochia cea frumoasă
A auzit tocmai din casă
Scîrțiitul roților,
Chiuitul flăcăilor,
Opintitul boilor.
S-a dus în camară
Ș-a adus o sîtă rară,

De nagară,
Badea a dat-o cu genunchiul
afară.
Ea s-a dus de la noi a noua
casă,
A adus o sîtă deasă,
De matasă,
De 12 meşteri aleasă.
A cernut un sac
Ş-a făcut un colac,
Aşa de frumos
Ca faţa lui Hristos,
Cu drucul carului întors.
A tăiet lelea în două,
Ni-a dat şi nouă,
A tăiet lelea în trei,
A dat şi lui Andrei,
A tăiet lelea în cinci,
A dat şi celui cu opinci,
Opincele scîrţie şi colac cere,
Uraţi, feciori, hăi, hăi!
Şi mînaţi măi, hăi, hăi!
Vasile Maslovschi, Mahala

*

F. Pluguşorul

Ha, ho! Ha, ho!
Buna vremea, buna vremea,
Buna vremea, logofete!
– Ce mi-i spune, măi băiete?
– A venit sara lui Sf. Vasile
Ca să vă urăm de bine.
Tot de bine, măi stăpîne,
C-a venit Sfîntul Vasile.
Sara a-nsarat,
Noi pluguşorul ni-am luat,
La d-voastră încă n-am urat.
Ni-am făcut un plug vestit,
Cu grindeie zugrăvit,
Cu coarnele de molid,
Care nu mai este pe pămînt.
Ni-am pornit şi ni-am dus la
arat,
La cîmpul curat,
La mărul rotat,
C-acolo-i bine de arat.
Brazdă neagr-am răsturnat,
Grîu de var-am răvărsat
Şi din mînuri samanam
Şi din gură tot uram:
Păn' în sară
Să răsară,
Să se facă grîu de vară.
În spic ca vrabia,
În pai ca trestia,
În grăunţ ca mazărea.
Jupînul gazdă s-a sculat
Într-o sfîntă joi,
Cu feciorii amîndoi,
Pe ochi negri s-a spalat,
Biciul din cui s-a luat,
La Dumnezeu s-a rugat
Şi la grajd au alergat,
Ş-au ales un cal graur,
Cu şaua de aur,
Cu poclăzele de argint,
Calcă bine la pămînt.
Cînd calca,
Scîntei varsa,
Munţii se cutremura,
Apele să tulbura.
– Măi viziteu blastamat,
Tu calul nu l-ai primblat?
– Eu calul cînd l-oi primbla,
Munţii s-or cutremura,
Apele s-or tulbura,
Furnza-n codru a pica,
În patru s-a despica.
S-a dus la săptămîna
Să vadă grîul de-i copt.
Grîul era copt,
Răscopt,
În spic ca vrabia
În pai ca trestia.
De departe să cocea,
De aproape să-ngălbinea.
Doamne, mîndru să făcea,
Doamne, bine-i mai părea.
De trei ori lanul a încunjurat,
În baltag de aur s-a răzămat,
Trei spice de grîu a apucat
În buzunar le-a bagat,
Pe murg a încălecat,
La jupîneasa găzduleasa a
alergat,

Pe masă le-a varsat.
Taci, jupîneasă găzduleasă,
Nu te supara,
Nu te căina,
Că lanul s-a secera,
Pînea nu s-a scutura.
– Na-ți nouă ocă de fier
Și nouă ocă de oțel.
Și s-a dus printre țigani,
A dat peste Luca țiganul,
Care bate bine cu ciocanul.
I-a dat să facă săcerele
mănunțele,
Pentru copile ocheșele
Și neveste tinerele.
Care secera,
Care lega,
Care loc de arie căuta.
În jeliștea vîntului,
În crîngul pămîntului,
Unde-i îndămînă voinicului.
A pus nouă iepe,
Cîte de nouă ani sterpe,
Cu copita farma,
Cu cozile felezuia,
Cu nările vînt trăgea,
Cu urechile prin saci zvîrlea,
Căuș nu mai trebuia.
Au încarcat 12 saci vargați,
Cu sîrmă legați,
De la Dumnezeu lasați.
S-au dus la moară,
La Catinca, fătul meu,
Șepte pietre pe-un părău,
C-acolo am măcinat și eu.
Și nu curge făină,
Dar curge aur și mărgăritari,
Ca pe la d-voastre, boieri mari.
A venit Ileana Cosînzana
C-o lopată mare, lată,
Mi-a luat făina-ndată
A venit al doilea cu gugiul
măntălei
Și ni-a turnat-o în chelna
hărăbălei.
A încarcat 12 care mocănești
De la moară de la Ibănești,
Cîte 12 saci vargați,
Cu sîrmă însemnați,
De la Dumnezeu sfîntul lasați.
Dar jupîneasa găzduleasa,
Cînd a auzit carele scîrțiind,
Boii gîfîind,
Flăcăii din harapnice pocnind,
A alergat din camară în
camară,
Păn' la al nouălea camară.
Din papuci pleoscăind,
Din fuștă fălălăind.
A ales o sîtă rară,
De nagară,
I s-a părut prea rară,
A dat-o pe ușă afară.
A ales o sîtă deasă,
De matasă,
Din Țarigrad aleasă.
Ș-a cernut, ș-a plămădit,
A făcut un colac mare și frumos
Ca fața lui Hristos.
Cu posteuca îl frămînta,
Cu drucul carului îl înturna,
Cu miere îndulcit,
Cu zahar stropit,
Pentru plugarași gătit.
L-a pus în cuiul cel de jos,
Ca să fie plugarașilor de scos.

Da d-voastre, boieri mari,
Bagați mîna în buzunari
Scoateți un galbăn de cei mari
Și plătiți la iști plugari.

Cîți cărbunași în cuptor,
Atîția gonitori în ocol,
Cîtă cenușă în vatră,
Atîția pețitori la fată,
Cîte pietre în fîntînă,
Atîtea oale cu smîntînă.
Corlate împreunate,
Dumnezeu vă facă parte
De copii și de bucate.
Șepte hopuri hopurate,
La mulți ani cu sanatate.

(Altă dată se mai adaugă în rîs și aceasta:)

Copilița cea frumoasă
Țes-o pînză după casă,
Țes-o natră,

Rupe-o spată,
Ţes-un cot,
Zvîrle-n pod.
Pe sulul de dinapoi,
Şeptezeci de lătunoi,
Da pe cel de dinainte,
Corbii le mai ţine minte.
De la iţe păn' la spată,
Merge-o capră-mpiedicată,
Pintre iţe şi fuscei,
Paşte-o scroafă cu purcei.

Vasile Lupu, comuna Tudora, judeţul Botoşani

*

Urătură spre Anul Nou în Voloca

Sus pe malul Prutului,
Jos pe poala codrului,
Este-o masă
De matasă,
De voinici înconjurată.
Toţi bea,
Toţi mînca,
Numai Gruia-i cu banat,
Şede singur suparat.
Da maică-sa l-a-ntrebat:
– Ce şezi tu, Grui, suparat
Nebăut şi nemîncat?
Or ţi-i poftă de-nsurat?
Or ţi-i dor de Ţarigrad?
– Nu mi-i poftă de-nsurat,
Da mi-i dor de Ţarigrad.
Cînd am pus picioru-n scară,
Am ajuns a noua ţară,
Cînd am pus ş-acelalalt
Am ajuns la Ţarigrad.
Ţarigradu-i oraş mare,
Numa crîşme-ntr-însul are.
Cînd în crîşmă mi-a întrat,
Trei buţi de bere-a deşartat
Ş-o mălig-a răsturnat,
Tot deodată mi-a mîncat
Şi înc-o dat-o chiuiat!
Crîşmăriţa-i de român
– Dă-mi tu vin de cel mai bun.
Dă-mi tu trei litre de vin,
Ţ-oi da trei galbeni deplin.
Şi mai dă-mi trei buţi de bere
Ţ-oi da parale mănunţele.
– Măi armene[1],
Măi Codrene,
Ce ţii banii lîngă tine?
Pune banii sub copaci,
Să-i găsască cei saraci.
Cei saraci copaci tăia,
Banii lui Codrean găsea
Şi frumos îi mulţămea.

La anul cînd vom veni,
Să vă găsim înfloriţi
Ca merii,
Ca perii,
Ca-n mijlocul verii,
Ca toamna cea bogată
De toate-ndestulată.

Ghiorghi Melişinschi

*

În ziua de Anul Nou, des-de-dimineaţă, semănătorii, atît în Moldova, cît şi în Bucovina de jos, te samănă cu grîu firitisindu-te:

Să trăiţi,
Să-nfloriţi
Ca merii,

1. Andrei Motoc, lingurar din Mihalcea, spune că e român „armân." „Noi sîntem armeni, zice el, nu ruşi, ca ceilalţi, şi nici ţigani. Pe mine să mă omori, că nu ştiu un cuvînt ţigăneşte." Are foarte multe ardelenisme în vorbă. De ex., „obliceiuri" în loc de „obiceiuri" – dar mai cu samă dialectul lingurarilor de aice e cel din Muntenia.

Ca perii
Pe la mijlocul verii.
Ca toamna cea bogată,
De toate-ndestulată!

În susul Bucovinei se zice numai:

Anul Nou cu sanatate,
La anul și la mulți ani!

Sămănînd cu orce sămînță apucă: cînepă, păpușoi etc. Lingurarii, în Mihalcea, nu lasă să-i samene cu mazăre, zic că face omul bube peste an.

§ 2. Credințe la Anul Nou

De Anul Nou să mărește ziua. *Roșa*

Dumnezeu, la începutul anului, e tînăr și, la sfîrșit, bătrîn. De aceea se cheamă „Anul Nou", pentru că atunci Dumnezeu întinerește: tot atsfeli, și învățătoriul pe care l-a pus Dumnezeu oamenilor. *Roșa*

Anul Nou de aceea se cheamă, pentru că atunci să schimbă crîngurele ceriului, să schimbă pînele, pornește spre un alt an nou. *Maria Ciobanu, Botoșani*

De Anul Nou se îmblă cu uratul, că atunci se împlinește anul și e pacat să dormi. Spre Crăciun, spre Anul Nou, spre Paști, nu se cade să doarmă oamenii și se cuvine să ardă toată noaptea lumînarea în casă. *General*

Spre Anul Nou, de bucurie mare că vine alt an nou, se urează, se îmblă cu plugul, ca să fie anul roditori, adecă să se împlinească.

Atunci se înnoiesc toate și de aceea se dorește ca să fie toate de bine.

Oamenii se firitisesc, ca să fie cum mai bine peste an, să le dea Dumnezeu sănătate, bucurie, noroc și spori. În ziua aceea, să pui gînd bun la toate și a bine să le minești, că rămîn așa. Atunci să te păzești să nu te superi, să nu te sfădești, să fii vesel și tot anul așa vei fi. Dacă te apuci atunci că nu-i mai greși, și Dumnezeu îți iartă toate pacatele. *D-na Elisaveta Reus, Mihalcea*

În ziua de Anul Nou, dimineață, dacă îți întră întăi în casă băiet, tot băiet va naște și femeia grea ce se află în casă. Sau vitele ce sînt însărcinate la gospodărie vor naște de parte bărbătească și viceversa. *Bagiurea, Moldova*

În Bucovina, peste Prut, la ruși, e obiceiul ca în ziua de Anul Nou să între cu o vită frumos împodobită în casă: cu un miel, vițel sau cal, și astfeli felicitează.

În Moldova, se împărțesc de Anul Nou daruri la copii, la cunoscuți și se dau bacșișuri sau daruri la slugi.

Spre Anul Nou vorbesc vitele. Atunci să li se aştearnă bine şi să li se dea bine de mîncat, că ele să întreabă unele pe altele de sînt sătule, de li e bine şi-l blastămă sau îl fericesc pe gospodariul de casă, să trăiască sau să nu mai ajungă a ţinea vite. E tare pacat a asculta ce vorbesc. Omul vorbeşte tot anul, dar lor numai o dată pe an le dezleagă Dumnezeu gura şi atuncea să nu aibă cum vorbi? – Un om s-a pus să asculte şi a auzit cum îl blastamau că li-i rea ţierea. Apoi a zis un bou cătră altul: „Hai, hai, frate, caută şi mănîncă, căci poimîne avem să ducem pe stăpînul nostru la groapă." Stăpînul lor a doua zi a murit, iar a treia zi boii l-au dus cu săniuţa la mormînt. -

Aceasta se povesteşte în toate părţile. Spre Anul Nou, toate celea vorbesc, nu numai vitele. *Andrei Motoc, Mihalcea*

Spre Anul Nou să laşi porţile deschise, ca să între norocul.

§ 3. Cum va fi anul

De Anul Nou dacă va fi chidie pe copaci, dacă-s copacii îmbracaţi, e anul mănos. *General*

Spre Anul Nou, pentru ca să ştii care pîne va rodi, să pui cîte un cărbune viu pentru fiecare pîne pe vatră: unul pentru grîu, altul pentru popuşoi, pentru poame, în fine, pentru ce vrai. A doua zi, care cărbune va fi ars şi va rămîne numai cenuşa, va fi pînea ceea bună, care numai pe jumătate, va fi mijlocie, iară care va fi stîns fără să ardă, din aceea pîne nu va fi. Şi zice că e tare drept. *General*

Tot de Anul Nou, ca să cunoşti lunile cari vor fi ploioase şi cari nu, să face călindariul cepei. Pui 12 coji de ceapă, însemnînd fiecare ceapă pentru o lună, începînd de la ianuari pănă la decemvre. Pui în fiecare coaje sare deopotrivă şi în care va fi sarea topită, acea lună va fi ploioasă, în care uscată, secetoasă. *General*

§ 4. Vrăji

În Moldova, spre Sf. Vasile, fac fetele toate vrăjile ce le fac şi spre Sf. Andrei. În Bucovina, mai ales de Sf. Andrei, vrăjesc fetele şi numai unele vrăji le fac de Anul Nou.

În ziua de Anul Nou, e bine ca fetele să deschidă poarta des-de-noapte, că se mărită. *Mihalcea*

În Mihalcea, spre Anul Nou, la miezul nopţii, pune fata cămeşa pe uşă, aleargă de trei ori dezbrăcată în jurul casei şi, cînd vine a treia oară, îşi vede ursitoriul, se închipuie dracul.

În Broscăuţi, spre Anul Nou, sara, cînd se culcă, fetele pun straiele pe masă şi visază ursitoriul.

În Botoşani, spre Anul Nou, se pregătesc două tăcîmuri şi se pun bucate pe masă. Cînd sînt drept 12 oare, zice fata: „Poftim la masă!" Atunci, acel ce are să o ia – umbra lui – vine şi se pune şi mănîncă cu dînsa.

Spre Anul Nou, ascund fetele în colțurile șervătului: inel, pîne, cărbune, bani sau alte celea, or acopăr cu strachine. Vraja aceasta o fac și cei bătrîni, puind ceea ce doresc ei să știe și ce descopăr aceea li se împlinește. Fata, dacă descopere cărbune, îi va fi ursitoriul negru sau țigan, dacă cuțit, va fi rău, dacă descopere inel, se va mărita, dacă floare, va mai sta etc.

Spre Anul Nou, se razămă lemne de părete pentru toți cei din casă – le însemni anume pentru care – și a cărui lemn cade, acela moare peste an. Aceasta să face pretutindene. În Mihalcea, fac cu linguri în loc de lemne și polonicele însemnează cei bătrîni.

Ca și de Ajunul Crăciunului și al Bobotezei, tot așa și de Ajunul Sf. Vasile, sara mătură casa de la ușă spre fund, să vie oamenii cu cinste, ca la Ajun, și gunoiul a doua zi îl dau în pomăt, să rodească pomii. *Mihalcea*

Spre Anul Nou, ca și la celelalte ajunuri, se pune apă la crescut de noroc.

În Camina, spre Anul Nou, scriu țidule cu: sănătate, noroc, moarte și ce scot se împlinește peste an.

În Moldova, spre Sf. Vasile se face „plăcinta cu sorți." Fac o plăcintă de foi subțiri de aluat, puse una peste alta și pintre foi se presură carne hăcuită prăjită, amestecînd sorți tipăriți sau scriși, cari se află și la bomboane. Seara, cînd se pun la masă, scoate fiecare partea sa și, peste ce sorț nimerește, aceea îi va fi menit.

În Cuciur-Mic, spre Anul Nou, pun o cofă de apă sub masă, ca să le meargă tot anul ca din apă.

În ziua de Anul Nou, des-de-noapte, femeile și fetele scot apă din fîntînă cu lumînare aprinsă la toarta cofei, turnîndu-și pe cap, pe piept, altele se spală cu totul la fîntînă spunînd: „Nu scot apă, dar scot jocul și norocul, cinstea și voia cea bună etc." Și să spală tot farmecul ce li-a fost dat peste an. *D-na Elena Braha, Mihalcea*

§ 5. De Anul Nou să deschide ceriul

Spre Anul Nou, să deschide ceriul de trei ori, repede una după alta, să deschide și iar se-nchide iar înlăuntru să vede o lumină foarte mare și Dumnezeu stînd la masă cu sfinții și uitîndu-se la noi. Alții zic că să văd mese cu lumînări și sfinții stînd împrejur. Alții iarăși zic că numai Dumnezeu cu Sf. Niculai stă la masă.

Ceriul deschizîndu-se îl vede numai acela care e tare bun la Dumnezeu. Mulți spun că au văzut pe cînd erau copii de 7 ani. În ziua de astăzi nu să mai deschide, căci sînt oamenii păcătoși și să pun toți să se uite și Dumnezeu nu vrea, dar de demult, pe cînd erau oamenii buni, ceriul să deschidea de 3 ori pe an: de Sf. Vasile, de Bobotează și de Paști.

Unii spun că ceriul să deschide o dată la 7 ani.

Cînd vezi deschizîndu-se, să ceri trei lucruri de la Dumnezeu, că ţi le dă. E bine să ceri: sanatate, noroc şi raiul. Acestea sînt mai de căpetenie.

Unii zic că numai un lucru să ceri, mai mult nu. Cel cuminte cere raiul. *Credinţă generală*

Capul cît oboroaca

Un om sarac a deschis spre Anul Nou fereasta şi a scos capul afară ca să vadă cînd să va deschide ceriul, să să roage lui Dumnezeu să-i dea o oboroacă plină bani. Iar de cu sară a aşazat o oboroacă pe prispă, s-o aibă la îndămînă; o oboroacă mare, mare. Cînd s-a deschis ceriul, el a împreunat degrabă mînele şi a zis: „Dă-mi, Doamne, un cap cît oboroaca!" În loc să zică: „Dă-mi, Doamne, o oboroacă de bani!" Şi pe loc i s-a făcut capul cît oboroaca! Amu, ce să facă? În casă înapoi nu putea să-l bage, că fereasta era mică; să-i taie capul, iar nu să putea! Au chemat oameni şi au stricat păretele de l-au scos. Nu destul că era sarac, acu şi asta i-a mai fost trebuit!

Maria Spînul, Mihalcea

În Moldova să spune: „Mi-a făcut capul cît oboroaca", cînd i-ai vorbit cuiva prea mult. Sau: „Mi-i capul cît oboroaca", cînd are cineva griji multe pe cap.

Cînd să deschide ceriul, să preface apa în vin, vezi *Vinul şi Sf. Vasile*, partea IV, D.

Cap. VI

Domnul Hristos, Sf. Vasile şi busuiocul

§ 1. Despre busuioc

Pe Domnul Hristos îl cheamă „Vasile." Numele Hristos, adecă „creştin", i-au pus tocmai cînd era de 30 de ani, cînd s-a botezat.

Domnul Hristos s-a născut de Crăciun, iar la săptămîna, de Sf. Vasile, l-au botezat în legea cea veche şi i-au pus numele „Vasile."

Busuiocul: latineşte „Basilicum", ruseşte „Vaselioc", nemţeşte „Basilienkraut", se numeşte astfeli, pentru că, venind atunci la botez la Domnul Hristos oamenii, fiecare au adus busuioc şi l-au acoperit tot. De atunci e busuiocul în biserică şi preoţii fac agheasmă cu el. (Prin părţile aceste se duce numaidecît o creangă de busuioc la rodini, ca să fie copilul plăcut ca busuiocul.)

Și „Anul Nou" tot de la Domnul Hristos se cheamă, pentru că el a capatat atunci nume și de la dînsul toate din nou s-au înnoit. A făcut lege nouă și rînduială nouă, n-a mai fost aceea de pănă atunci.

D-na Elisaveta Reus, Mihalcea

Busuiocul a răsărit în locul în care s-a născut Domnul Hristos, iar de Sf. Vasile l-au stropit pe Domnul Hristos cu busuioc.

Ștefan Pita, Mihalcea

Dintre flori, singur busuiocul e floarea Domnului Hristos, căci, cînd s-a născut, a răsărit împrejurul lui, l-a cuprins și l-a acoperit tot și de aceea preotul nu poate face agheasma fără busuioc.

Busuiocul e lauda Iordanului, căci cu busuioc se sfințește apa.

Busuiocul de aceea se samănă, căci, fără busuioc, „troița" (obicei la Iordan, urmează) nu se poate face. *Mihalcea*

Busuiocul e crucea. Sfînta cruce în busuioc s-a găsit de Sfinții Împarați Constantin și Elena. Altfeli s-ar lua la făcut agheasma?

Vasile Langa, Botoșani

Crucea Domnului Hristos a fost ascunsă în gunoi, dară deasupra, pe locul acela, așa cum sta, în curciș, a crescut busuioc și de pe urma ceea Sf. Împarați Constantin și Elena au găsit-o; și pentru asta se pune la cruce.

(În Voloca, se spune că și berbenoc a crescut.) *Broscăuți, Bucovina*

Busuiocul e din lacrimele Maicei Domnului. *Bagiurea, Moldova*

Busuiocul s-a făcut din sîngele Domnului Hristos, cînd a picurat de pe cruce. *Botoșani*

Busuioc de la „Ziua Crucei" poartă în Camina fetele la brîu, ca să joace și să aibă cinste; iar barbații în buzunar, pentru cinste, să le sărute mîna. *Bucovina*

În Siret, busuiocul se samănă anume pentru cinste; îl samănă pănă a nu răsări soarele în ziua de Sf. Gheorghe dimineața. Stratul se pregătește mai înainte, dar de cade Sf. Gheorghe duminica, nu se poate samana; sau poți să-l sameni într-o luni pănă în ziuă, că lunea e ziua cea mai curată. Sămănîndu-l, îl sorocești și dacă te speli cu rouă de pe el, ești de toată lumea cinstit. Busuiocul, cînd se culege, se pune după icoane sau pe grindă, la loc curat.

Mireasa, cînd merge la cununie, ca să fie cinstită, ia busuioc de la icoană și se împrejură de trei ori, apoi îl pune în sîn.

În Botoșani, busuiocul se samănă de dragoste, în ziua de Sf. Gheorghe, în zori, și-l stropesc din gură. Cu acela se gătesc fetele cînd merg la joc, punînd în cap sau în brîu.

Busuiocul nu se aruncă în gunoi, că e pacat. *General*

C-un fir de busuioc de lovești o broască de cele de gunoi și-l arunci în casă la cine vrai, acolo se face tăiere, nu ceva.

Maria Cloșca, Suceava

Borş de împli luni, să arunci în borş o bucăţică de busuioc, căci atunci necuratul nu gustă din el.

Cînd îţi cade ceva în ochi, să iai un fir de busuioc şi să-l pui în ochi şi firul acela va merge de jur-împrejurul ochiului şi scoate afară, fie muscă, fie ce va fi. *Botoşani*

Pentru nebuneală sau la tifus, cînd vorbeşte cineva într-aiurea, să iai sîmbătă dimineaţă trei crenguţe de busuioc, căci busuiocul fiecare crenguţă are trei crăcuşori ca crucea; şi trei crenguţe de trifoi de cel roş, căci şi acela e a Domnului Hristos, le pui în agheasmă şi-i dai bolnavului să bea şi îi e de ajutor. *D-na Elena Braha, Mihalcea*

Busuiocul şi văzdoagele sînt bune de lăut pe cap, pentru creşterea părului şi pentru cinste. Cu busuioc se fac mai multe descîntece de dragoste. (Să va vedea la descîntece*.)

Cap. VII

Grîul şi Domnul Hristos

§ 1. Faţa şi trupul lui Domnul Hristos

Pănă la Domnul Hristos, pămîntul nu era aşa de mare, atunci a crescut şi pămîntul şi grîul l-a dat Dumnezeu. *Mihalcea*

De Ajun, de aceea se mănîncă întăi grîu, pentru că, Domnul Hristos cînd s-a născut, a dat Dumnezeu şi a ieşit grîul pe lume şi în toate părţile pe unde mergea Domnul Hristos să făcea grîu.
Ştefan Pita, Mihalcea

De la Crăciun în 8 zile este „odovania praznicului", atuncea se duce colivă caldă la biserică şi aerul acela merge la suflete.
Profira Zvorîşteanu, Botoşani

Grîul e cea dintăi pîne, mai mare peste toate pînele. Grîul îl sfinţim de Paşti, cînd ducem nafora (pasca) la biserică.
Catrina Daniliuc, Mihalcea

Pe grîu de vară e scrisă faţa lui Domnul Hristos: ochii, nas, gură. Ian ia sama bine şi vei vedea. De aceea prescurele la biserică numai pe grîu de vară să fac. *Mihalcea*

Faţa lui Hristos e pe tot grîul, nu numai pe cel de vară, şi prescurele să fac cu orşice grîu. *General*

Faţa lui Hristos e pe grîu de atuncea cînd fugea maică-sa cu dînsul de jidani – unii spun că mai tîrziu, de cînd voia să-l răstignească. – Fugind, Domnul Hristos a ajuns pe lîngă un om ce sămăna grîu, dar nu ştia să-i zică grîului pe nume. „Ce sameni

acolo?", îi zise Domnul Hristos. „Ia, niște pîne!" „Acela e grîu, să știi că astfeli se cheamă, silește-te degrabă și mergi acasă de adă seceri, căci îndată va fi copt." Omul a ascultat și, cînd au venit jidanii pe la amiază-zi, grîul era copt, l-au găsit pe om secerînd. „N-ai văzut fugind un om pe aice?" „Ba l-am văzut." „De mult?" „Pe cînd samanam grîul acesta." „Ei, apoi cine știe unde va fi!" Și s-au întors înapoi. – Și de atunci stă pe grîu scrisă fața Domnului Hristos. *Ioan Pisarciuc, Roșa*

Jidanii toate pînile samănă, numai grîul nu, căci, după dînșii, nu se face. *Broscăuți*

După cum noi sîntem făcuți din lut, astfel și trupul Domnului Hristos e făcut din grîu.

Grîul este de mare însemnătate înaintea lui Dumnezeu, căci cu grîul se slujește în biserică. Pe grîu face preotul litia, iar pe prescure de grîu se face slujba în biserică. (În Mihalcea se crede că numai pe 12 fire de grîu se face litia.)

Dintru-ntăi era mult grîu pe lume, precum și vin, dar oamenii au fost nemulțumitori și Dumnezeu le-a luat darul. A lasat numai atîta grîu și vin cît să aibă cu ce sluji preotul în biserică.

§ 2. Grîul pentru leacuri, cinste, dragoste

În ziua de Anul Nou să arunci spice prin casă, iar sara să le strîngi și să le arunci și în ziua de Sf. Ioan; apoi fă un mănunchi din ele și le pune undeva, căci sînt foarte bune de durere de cap să te speli. *Motoc, Mihalcea*

Ca să-și viseze fata ursitorul, să puie spre Sf. Andrei 41 de fire de grîu sub cap și să zică:

„Voi, 41 de fire de grîu!
Eu voi dormi și voi hodini,
Dar eu mă rog lui Dumnezeu
Să-mi trimeață îngerul meu,
Să-mi arate pe ursitorul meu,
Cel ce mi-i dat de la Dumnezeu."

Și noaptea visează că-i ia brîul[1]. *Catrina Dumitrașcu, Mahala*

Grîul care se samănă de Anul Nou e bun de pus în sîn la fete, pentru dragoste. *Mihalcea*

Să iai din 9 ogoare 9 spice de grîu și din tot spicul cîte un fir – să-l pui într-un șipușor cu agheasmă și să-l porți în buzunari, căci oriunde, și la judecată de te vei duce, vei izbîndi. Căci, dacă te iubesc oamenii, te și cinstesc și vorba-ți e bagată în samă, le place să te

1. Despre grîu ca mijlocitor al producțiunei se va mai vedea la farmece, povești etc.

asculte și izbîndești ce grăiești. Tot acelea fire le poți și samana și grîul ce va răsări tot așa îl porți, pentru cinste și dragoste. *Ropcea*

Grîul e bun ca aparare împotriva farmecelor. Să să puie 9 fire de grîu sau 12 pe sfînta masă, în altar, fără ca să știe preotul. Pe acesta, dacă slujește 12 liturghii, să-l ia și să-l păstreze cu naforă, că nici un farmec nu să poate apropia. *Ropcea*

Tot cu grîu să apără nuna și la nuntă împotriva necurățeniei miresei. (Să va vedea partea V.)

§ 3. Vrăjitul cu bobii

Bobii, se aleg 41 de fire de popușoi, la nevoie și altă sămînță, cum e fasola etc., și se învîrt grămăgioară cu mîna dreaptă în dreapta, cum merge soarele, descîntînd:

„41 de bobi, bine știți, bine gîciți, dacă va fi să fie bine și după gînd, să pice pe 9, colac în prag și bucurie într-amîndouă mînile, dar dacă nu, să pice unul și doi și să nu se aleagă nimică din voi."

Mihalcea

„41 de bobi, ați fost în ceri ș-ați fost în pămînt, spuneți-ne și nouă ce ați văzut, ce are să fie și ce are să pățească «X», de rău sau de bine. Cu adevărat să-mi spuneți, că de nu veți gîci, în foc v-oi zvîrli și v-ăți face cenușă." *Broscăuți*

„Patruzeci de bobi și unul,
Spuneți-mi drept pînă la unul,
Dacă va fi de bine,
Să fie tot locul plin
Și-n prag unul.
Dar dacă nu, să pice:
Doi și unul,
Doi și unul,
Doi și unul." *Ropcea*

Apoi face cruce cu mîna pe grăunțe și le desparte în trei grămăgioare. O grămăgioară vine de-a stînga, acolo să cheamă „în mînă străină", alta în mijloc, se numește „în casă", și a treia în dreapta, aceasta e „în mîna sa", a acelui ce caută. Din aceste grămăgioare, se numără – începînd de la cea din mijloc – cîte patru bobi și tot să dau deoparte, iar cei ce rămîn, fie 1, 2, 3 sau 4, să pun în linie sus, făcîndu-se tot astfeli și cu celelalte două grămăgioare. Iară bobii rămași se amestecă și iarăși se face un rînd de bobi gîcitori, puindu-se sub rîndul de sus. Tot așa se face și a treia oară și restul să dă deoparte, ca netrebuitori. Bobii – rîndul întâi luat în lat, trebuie să cadă sau pe 5 sau pe 9. De cad pe 5, are să fie lucrul în grabă, de cad pe 9, mai sigur, dar mai tărziu. 3 fire, unde cad la un loc, e bucurie, 4 sînt vorbe, iar dacă cad 4 bobi la mijloc, în casă, însemnează că ești plin la inimă, sătul, mulțămit. 2 fire însemnează îndoială sau supare, 1 e în deșert sau veste, dacă e sus, iar dacă cade jos, e bob

sositor, are să sosească cineva. Dacă cad doi cîte 1 sau trei în rînd, însamnă drum. 3 dacă cad sus, la mijloc, se numește bucurie în cap sau colac. De cad în rîndul de jos, la mijloc, e colac în prag. Unul de cade jos în prag, în casă, e bob sositor și de astfeli e bine; se va împlini ce gîndești, căci e drumul slobod, pe cînd, dacă sînt 4 jos, în prag, e drumul închis; nu se va împlini sau sînt vorbe. De-ți cad în bobi lîngă 4, 3 însamnă vorbe de bucurie; de cad lîngă 4, 1 și 2 sînt vorbe de supărare și deșărte. Cînd cad la mijloc, în curmeziș sau jos, tot cîte 4 în rînd, nu se va împlini ce gîndești, e închis, sau vei avea proces, huit. În alte locuri, spun că e bine, e masă. Dacă cad bobii cîte 1 și 2, atunci să n-ai nici o nădejde, căci „e mai rar decît apa", nu e nimic în deplin. Dacă însă fiind așa răi, numărînd toți bobii, găsești că sînt 17, atunci tot va fi bine. Bobii din mîna stîngă arată ce gînd are persoana ce ai pus gînd, pentru tine. Dacă bobii din mîna stîngă sînt tocmai așa ca cei din dreapta, atunci ești cu aceia gînd la gînd și, prin acesta, se arată dragostea. Bobul sositor din corn, din mîna dreaptă jos, e împlinirea gîndului; de sînt mai mulți bobi în corn, arată întîrziere. Bobii ce rămîn afară cîte 4 se cheamă „mese", dacă sînt mesele cu soț, e bine.

O altă căutătură în bobi e și aceasta: desparți bobii în 3 părți și de la două grămăgioare iai cîte doi, iar de la a treia, unul și-i pui sus, cîte unul, la distanțe egale în șir.

Apoi începi a trage afară tot cîte 4 bobi, ca și la cealaltă căutătură, iar bobii ce rămîn îi alăturezi la cei de sus, să fie tot cîte 4 în grămăgioară; numai cînd rămîn 4, nu să pot alătura, îi scoți afară. Și iar amesteci bobii de faci trei grămăgioare, din care cei ce rămîn îi alăturezi iar sus, așa pănă în de trei ori. Dacă în timpul acesta cele 5 grămăgioare nu s-au umplut să fie tot cîte 4, atunci gîndul nu ți se va împlini, dar dacă are să se împlinească, iese încă cu spori. De e păn' la mijloc plin, tot poți să tragi nădejde. Acești bobi unii îi aruncă, ca și ceilalți, păn' în de 3 ori. Sînt cunoscuți în Basarabia, Moldova și în Bucovina unde să află români curați, sub numire de „bobi tălhărești." Tâlharii, cînd porneau la pradat, mai întăi oracolul acesta îl întrebau și, dacă nu erau toate grămăgioarele pline, nu porneau.

Bobii, ca și cărțile, gîcesc bine marța și sîmbăta dimineață, gîcesc la miezul nopții și cînd e liniște, cînd nu se îmblă, altfeli, nu pot arăta bine.

Cărțile, ca să gîcească bine sîmbăta, să le pui spre sîmbătă pe fereastă. *D-na Elena Braha, Mihalcea*

Cărțile gîcesc bine cînd le întinzi pe pernă.

Bobii gîcesc bine cînd îi tragi pe sîtă.

Cine nu spune 7 ani visurile gîcește bine în cărți și în bobi.
Andrei Motoc, Mihalcea

*

B. Cărţile

Cărţile, cînd le mesteci, le mineşti făcînd mai întăi cruce la gură cu cartea persoanei căreia-i cauţi, zicînd în taină ceea ce doreşte:

„Douăzeci şi patru de cărţi,
Bine ştiţi, bine gîciţi,
Cum a ştiut cel ce v-a zugrăvit,
Aşa să ştiţi şi voi mie să-mi spuneţi,
După cum v-am sorocit.
Dacă mi-ţi gîci, v-oi pupa
Şi-n sîn v-oi baga.
Da de nu mi-ţi gîci,
V-oi stupi
Şi-n foc v-oi zvîrli."

(sau:)

„24 de cărţi (sau 32, sau 36),
Cum a ştiut cel ce v-a zugrăvit,
Aşa să ştiţi şi voi mie să-mi gîciţi,
După gîndul ce l-am gîndit.
Dacă va fi după gîndul meu,
Să se arate pe roş şi în plin.
Da dacă n-a fi după gîndul meu,
Să se arate pe negru şi în deşert."

Tasiluţa Nastasi, Siret

În cărţi se caută în 24, în 32 sau în 36, ba şi în 41. *Botoşani*

În cărţi, la români, figurile regilor însamnă persoana bărbătească, iar a valeţilor – sau a fanţilor – însamnă gîndul femeiei sau a barbatului ce-şi caută, precum şi figurile femeieşti însamnă inima acelor persoane. Dacă cauţi pentru o femeie, atunci regele e inima ei, iar fantele , ca şi mai sus, gîndul. Colorile cărţilor în limba veche, poporală, să numeau astfeli: cupa se chema „de roş", caraua – „de dobă", pica – „de ghindă" şi trefla – „de cruce."

Omul de roş e roşcovan, cu ochii căprii şi părul castaniu. Omul de dobă e balan cu ochii albaştrii. Omul de ghindă – cu ochii verzi. Omul de cruce – negricios.

În o căutătură în 36 din Botoşani, cărţile se explică astfeli:

Asul de cupă însamnă casa.
Asul de caro .... veste.
Asul de pică .... dragoste.
Asul de cruce .... interes.
Zece de cupă .... bucurie.
Zece de caro .... bani.
Zece de pică .... drum.
Zece de cruce .... norocire.

Nouă de cupă .... vorbe.
Nouă de caro .... săvărșire.
Nouă de pică .... crisoare.
Nouă de cruce .... grijă mare.
Opt de cupă .... hotărîre.
Opt de caro .... pagubă.
Opt de pică .... scîrbă.
Opt de cruce .... lacrimi.
Șepte de cupă .... așternut.
Șepte de caro .... deșertăciune.
Șepte de pică .... vreme de sară.
Șepte de cruce .... grijă mică.

Iară toți cei de trei sînt mulțămirea persoanei de a cărei maslă să țin.

În căutătura aceasta, cărțile se pun astfeli: mai întăi, căutătoarea le mestecă bine, scoțînd figura ce reprezintă persoana afară și, punînd-o la gură, face cruce cu ea sau numai așa o ține la gură, menind ceea ce vrea. Apoi taie cărțile drept la mijloc cu cartea aceasta și caută trei cărți din față și trei cărți în dos, să vadă ce-i va cădea. Pe urmă scoate iarăși cartea ce reprezintă persoana și o pune jos pe masă. Scoate, fără ca să vadă, o carte din mijloc și o pune sub aceasta; acea carte să cheamă că o îmbrățoșază pe persoană. Pune apoi la fiecare colț al persoanei cîte o carte, începînd din sus din dreapta, apoi jos în cruce, pe urmă iar sus, în stînga, și iar jos. Astfeli să face un patrat lung. Începe apoi rîndul al treilea, puind la mijloc, între cele două cărți, sus, o carte, apoi jos și pe din părți – făcîndu-se o cruce. Alături de cartea de sus, în dreapta, iar pune o carte, apoi alta jos, în cruce, și tot astfeli vis-a-vis. Pune tot astfeli și la planul al doile din afară, unde e deșert, apoi iar la planul al treilea, sus și jos, pănă complectează, rămînînd înlăuntru o cruce deșartă, lîngă persoană, pe care tot astfeli o umple începînd de sus. În totul sînt 5 rînduri, cîte 5 cărți în rînd. Mai rămîn 10 cărți, cu cari se acopăr mai întăi persoana și cele patru cărți de pe lîngă ea, cari fac crucea, și apoi acopere cari cărți mai vrea. Apoi să caută în cruciș, explicîndu-se.

Într-o căutătură din Basarabia (Năsipureni), persoanele sînt tot astfeli cu gîndul și inima lor, ca și mai sus. Aice fiecare as e casa persoanei cu aceeași maslă sau veste de la ea. Toți cei de *zece* sînt darul acelorași persoane.

Toți cei de *nouă* sînt vorbele acelorași.
Toți cei de *opt* sînt supărarea acelorași.
Toți cei de *trei* sau de *șese* sînt drumul lor.

Dacă cad două cărți de același feli alături sau în cruciș, de ex. două gînduri, sînt gînd în gînd amîndoi, sau dacă două supărări: sînt supărați unul pe altul. Dacă două drumuri, se întălnesc, dacă două așternuturi, e și mai rău și tot a.m.d.

Dacă cade 3 de pică și 9 de cruce, apoi se supără cel de pică de vorbele celui de treflă sau se supără de darul celui de treflă, dacă

cade cu darul acelui sau de casa lui, dacă cade cu casa şi aşa mai departe. Căutătura se face întăi puind cărţile în rînd, patru rînduri, iar cu 4 ce rămîn să acopăr, de trei ori. Apoi să mai caută de trei ori, puind persoana la mijloc şi cărţile în jur în cruce, precum şi prin deşerturile crucei şi apoi să acopăr.

Căutăturile din Bucovina sînt înfluenţate de străini.

§ 4. Cioarele
Grîul din Valahia. Diferite

Mai înainte, pe aice nu era grîu; oamenii făceau pînea şi nafora în biserică din orz, dar paserile au adus sacara şi grîul în cioc de preste mare, din o ţară depărtată tare: din „Veleca Volohaia" (Valahia Mare) şi Sf. Vasile a samanat atunci cel întăi grîu. De aceea, de ziua lui să samănă grîul. Acolo, în ţara aceea, e totdeauna cald şi acolo nu este împarat, nici domni nu sînt, nici greu şi pedepse ca pe la noi. Ei trăiesc singuri, fără stăpîn, de la începutul lumei, de la Domnul Hristos, aşa le-a dat ca să trăiască. Volohii aceia au venit peste mare aice şi au adus cărţi moldoveneşti şi s-au însurat cu fete de aice şi aşa s-a făcut ţara Moldoveî, unde sîntem noi. Că noi sîntem moldoveni şi toate cărţile şi legea noastră ce o ţinem, ei ni-au adus. Cărţile cele mai dihai de acolo vin, iar la sfîrşitul lumei, numai moldoveneşte şi ruseşte are să se vorbească. Ţara aceea e tare departe; acolo sînt de toate bunătăţile şi de acolo ni-au adus şi paserile în cioc săcara şi grîul, de le avem astăzi[1].

Cioarele în tot anul au boieresc. Ele merg într-o ţară la împaratul lor şi cară în cioc spice; pun pînile în clăi şi apoi iarăşi vin înapoi[2].

Roşa

Stancile se duc la o mînăstire, la buricul pămîntului, la nişte călugăriţe sfinte, de le cară spice în gură şi fac girezi. Din spicele acele, călugăriţele fac prescuri la biserică şi pîne. Acolo sloboade Dumnezeu cărţi din ceri şi, cînd să trezesc, ele găsesc cărţile în biserică. Din cărţile acelea se fac apoi scrisori, de se trimit în toată lumea, pe la toate mînăstirile.

Acolo-i Sf. Miercure, Sf. Vinere etc., toate zilele, şi să cheamă Sf. Agura (muntele Athos). *Nastasia Corneanu, Botoşani*

Cioarele, cît e vara, acele trei luni, nu le vezi, că ele cară spice în cioc la Mănăstirea Neamţului, unde sînt „14 şi în unul se sprijineşte" (14 călugări şi stareţul). Nu stancile cară, dar cioarele.

Profira Zvorîştean, Botoşani

---

1. Dănilă Oloinic, Mihalcea, român rutenizat. De la el am auzit povestea lui „Medelean", a lui „Giumac" şi despre „Apolot."
2. Vezi Simion Stîlpnicul şi boierescul paserilor, partea III, Aerul.

Cioarele duc spice în gură peste mare rohmanilor, la oamenii cei sfinți, cari postesc și pentru noi. Ei nu mănîncă din ele, numai să uită și să satur. Paștele lor sînt a treia săptămînă, miercuri după ale noastre. *Dănilă Oloinic, Mihalcea*

*

Cînd cade copilului dintele, să-l arunce peste casă și să zică:

„Cioară, cioară!
Na-ți un dinte de fier,
Dă-mi unul de oțel!" *Botoșani*

Copiii, de jucărie, pun mînile una peste alta, se țin cu degetele de pielea mînei de deasupra și zic:

Cîr, cioară,
De la moară,
Cu făina-n poală,
Cu mînile de aluat,
Că buzele ț-ai spurcat
Cîr, cîr!

Și zicînd așa, împrăștie îndată mînile, ca și cum ar zbura cioarele. *Botoșani*

Un alt joc copilăresc cu cioara e și jocul „de-a puia-gaia".

*

Cioarele, cînd îmblu cîrduri și cîrîie, are să ningă.

Din cîte paseri sînt, nici una nu se scoală așa dimineața ca cioara. *Cărăpciu*

Cioarele, în povești, aduc apa cea vie și cea moartă.

*

Cioarele sînt făcute din țigani. Niște țigani tot ziceau „cîr, cîr" și Dumnezeu i-a făcut cioare. *Motoc, Mihalcea*

Românii îi iau în rîs pe țigani cînd îi văd, strigînd „cîr, cioară, cîr", fiindcă-s negri.

Țiganul, văzînd o cioară, stătu pe gînduri:

Să-i zic cioară,
Mi-i că sboară
Și mă fac pe mine de ocară.
Vai, săraca oarece,
Cum te-a mîncat nu știu ce,
I-ași zice pe nume,
Dar mă pîcîlesc pe mine! *Broscăuți*

Proverburi

„Nu da vrabia din mînă pentru cioara din par." Nu da ce-i sigur pe nesigur.

„O cioară de pe par şi zece pe par." Se zice în Roşa despre slugi; că una se duce şi zece în loc vin.

Să zice: „Ştie-l cioarele!" Cînd nu ştii să dai relaţii despre un om despreţuit.

„Lasă-l la cioarele!" Adecă, dă-i pace, tot aceluiaşi.

„Mînca-l-ar cioarele!" Blăstăm ca să rămîie neîngropat şi să-l mănînce corbii şi cioarele.

(Legenda oilor din cioare se va vedea la *oi*.)

(Povestea celor 7 cioare, povestea cu broasca-cioară, în *Poveşti**.)

Cap. VIII

Cum stă pămîntul. Mineralele

§1. Cutremurul

Pămîntul e încunjurat de apă – şi deasupra noastră, şi sub noi e tot apă.

Pămîntul stă pe mare ca o frunză de stejar într-un ţarc de fîn.

Ioan Pisarciuc, Roşa

Pămîntul stă pe un urs. *Plopeni, România*

În mare este un peşte, pe peştele cela stau patru stîlpi şi pe stîlpi pămîntul; cînd peştele clatină din coadă, atunci şi pămîntul se cutremură. De ar vra să se întoarcă sau s-ar clătina mai tare, şi pe noi ni-ar prăpădi. Cei patru stîlpi sînt cele patru posturi. Noi posturile le postim de aceea, ca să nu ne cufundăm. Dar amu un stîlp e mai mîncat, căci oamenii nu postesc. *General*

Ceriul îl ţine pe umere Samson cel tare. Dar amu, un picior a lui e în apă, numai cu un picior stă pe uscat. *Ecaterina Ulanu, Broscăuţi*

Cînd se cutremură pămîntul, să uită Dumnezeu din ceri pe pămînt. Să uită supărat de cele ce vede, dar numai oleacă deschide ochii, că dacă i-ar deschide mai tare, s-ar prăpădi lumea.

Se mai zice că cutremurul se face cînd se scarpină scorpia de stîlpul pămîntului – scorpia ce ţine stîlpul de sub pămînt – legat de ea c-un lanţ. De n-ar ţinea scorpia, nici pămîntul n-ar mai fi.

Focşani, România

Pămîntul e ca şi omul: el, cînd slăbeşte, cînd prea tare rodeşte, tremură, de aceea se cutremură. *Un ţăran din Corceşti*

*

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

§2. Aurul și argintul

Pămîntul în tot anul lucrează ceva. Într-un an lucrează aur și atunci e arșița mare; în alt an spijă, și atunci plouă mult; în alt an argint, atunci e potrivit, dar tot e mai mult ploaie și pînele-s slabe.
Pisarciuc, Roșa

Aur și argint, mai întăi dracul a sapat, ca să facă bani.

Aurul și argintul e bun de purtat, căci nu te doare capul. Astfel, și povestitoarei nu-i merge decît în coloarea albă și neagră, aurul, fiind galbăn, nu-l poate purta. *Ilinca Balan, Roșa*

La sfîrșitul lumei, după ce va arde pămîntul, toate apele au să fie de aur. *Aceeași*

Aurul și argintul sînt de sub soare. *Șcheia*

În toate descînticele, curățenia cea mai mare se exprimă astfeli:

„Ca argintul strecurat,
Ca aurul de curat,
Ca sfîntul soare în senin,
Amin."

*

Banii

Galbeni de visezi, e sfîntul soare. *Botoșani*

Foc, cărbuni de visezi, sînt bani.
Bani de argint de visezi, sînt vorbe bune. *General*

Dacă visezi bani de argint, dai bani; dacă de aur, vei avea un cîștig sau vorbe bune.
Gologani de visezi, e supărare mare, bataie, gîlceavă.
Aceleași, precum și boală, se spune și de bani de argint.
Nuci de visezi, sînt bani. *Mihalcea*

De visezi că ai zestre în cap, capeți bani. *General*

De te visezi tăvălit de ceva necurat, tot așa.
Rane de visezi că ai, tot așa.
De te stupești singur pe straie, tot așa.
De se aprinde țigara cu pară, tot așa.
De pocnește chibritul, tot așa.
Foc de visezi, să pui la loterie, că ai să cîștigi.
Soldați de visezi, asemenea.

*

Comorile de bani ard spre zile mari, cum e spre Crăciun, spre Anul Nou, spre Paști și spre Sf. Gheorghe. (În Moldova se spune că numai spre Sf. Gheorghe ard comorile).

Cine nu doarme spre Paști vede cum ard comorile. *Moldova*

(Despre bani, se va vedea la *dracul*; despre comori, la *noroc*.)

§3. Fierul

Fierul l-a făcut diavolul, vezi pag. 26, §10.
Lemn să nu furi, că pe cea lume să face fier și-l duci greu în spate.
Fier dacă găsești, să nu duci acasă, că-i sărăcie.
Fierul e cel mai tare. Despre fier și tăria omului se va vedea, vol. II la *Sănătate**.
Țiganul sau fierarul e foarte iubit de Domnul Hristos și blagoslovit de Maica Domnului, vezi vol. de față – pag. 53.

A. Încă o versiune despre facerea lumei

Dintăi și-ntăi, atîrna în aer, purtat de vînt, un munte, din vîrful căruia ieșea foc. Din focul acesta suflat de vînturi s-a făcut o femeie, dar nu era vie, avea numai trup. Suflînd vîntul și mai tare, a rădicat-o și a dus-o pănă la vîntul cel mai de sus. Acolo ea a capatat suflare și s-a coborît pe munte înapoi. Aicea a găsit două bucăți de fier și, de iuțală mare ce avea înlăuntru, le-a mîncat. Din acestea a purces grea ș-a făcut doi băieți de gemene, doi necurați, și anume: pe cel șchiop, dar cuminte, și pe celălalt, mai prost.

Îmblînd ei amîndoi, le veni în cap că, dac-ar avea lut din mare, ar putea să facă multe lucruri. Dar unde să găsească lut, căci acolo mare nu era? A zburat cel prost și a căutat pănă ce a găsit. S-a cufundat și a apucat lut cu mîna și l-a adus sus. Din acesta el a făcut un cal, ca să aibă frate-său cel șchiop cu ce îmbla; iar acela a făcut din fier o căruță. Au înhamat calul, dar calul nu trăgea. S-a vîrît cel prost în cal, vîrîndu-și mînele și picioarele în picioarele de lut ale calului, iar frate-său s-a pus în căruță și calul l-a tras cum să cade. Apoi, ieșind acela, a zis frăține-său să între el, să tragă pe rînd amîndoi. Cel șchiop s-a vîrît și el, lăsînd un picior afară, și-a tras bine căruța, macar că șchiopata. Cînd la ieșit, frate-său nu vra să se ție de vorba ce au avut. Văzînd că e mai bine în căruță decît în cal, nu i-a dat drumul, ci l-a închis înlăuntru, și cine știe cît a trebuit cel șchiop să se chinuiască trăgîndu-l, pănă ce acela s-a săturat de îmblat, și atunci l-a lăsat și s-a dus.

Dracul cel prost a mers să scoată lut din mare. Acuma vroia să facă pămînt, dar nu știa cum. „Este undeva un Dumnezeu, își zise el, acela dac-ar vra să-mi ajute, eu aș face!" Deodată s-a auzit un glas de sus: „Ce vrai de la mine, ce mă chemi?" Diavolul i-a spus că vra să facă pămînt și-i arătă turta ce o avea în mînă. Dumnezeu a suflat și turta a început a crește pănă cînd n-a mai putut-o ținea și-a lăsat-o

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

pe apă. După ce a stat de crescut, Dumnezeu i-a spus diavolului că pămîntul trebuie să fie al amîndorora în jumătate: cît a lui, cît a lui Dumnezeu. Diavolul a început a să sfădi cu Dumnezeu, că de ce nu s-a bagat Dumnezeu în mare, dac-a vrut să aibă pămînt? Și-a început să măsure pămîntul, zicînd că trei șferturi vor fi a lui și numai unul a lui Dumnezeu. De la asta s-a stîrnit și mai mare sfadă; Dumnezeu cu atîta nu să primea. Stă diavolul și se gîndește ce să facă? Își aduce aminte de frate-său. „Dac-ar fi și el, gîndește diavolul, ar avea cine-mi ajuta să mă lupt cu Dumnezeu." S-a dus la dînsul și i-a spus că a făcut pămînt cu Dumnezeu, să vie și el la împărțeală.

A venit și acela pe pămînt. Să uită și vede că pămîntul nu se ținea bine, să rădica cînd în sus, cînd să pleca în jos în apă. „Ai făcut tu pămînt, îi zice el, dar pămîntul așa n-are să poată să steie. Ian vîrî-te sub pămînt și rădică-l drept la mijloc cu capul, să vedem cum va fi?" Acela l-a ascultat ș-a rădicat pămîntul din apă, dat tot era prea ușor, nu să ținea în loc. „Așteaptă, zice cel șchiop, că eu am să fac ceva să steie bine." Să duce pe munte și face niște lanțuri strașnice; pe acestea le-a adus și le-a pus fratelui său pe mîni și pe picioare și a mai pus atîta fier pe el, pănă cînd a capatat pămîntul cumpăna ce i-a trebuit. „Amu, dacă l-ai făcut, îi zise el, trebui să-l și ții; și-l vei ținea întruna cu capul pănă la sfîrșitul lumei. Acesta este canonul ce ți-l dau și eu ție pentru munca ce mi-ai dat-o tu, cînd m-ai închis în cal."

Atunci diavolul a început a răcni, a să sfarma, a să smunci, gîndind că va putea rupe lanțurile, dar degeaba, căci mînele și picioarele-i erau legate. Ș-acuma cînd să cutremură pămîntul, el se scutură de mînie, ar vrea să-l dea jos de pe cap și nu poate, căci oamenii sînt cuminți: unde să fac gropi mari, ei le astupă, unde sînt păduri mari, le taie și pămîntul nu se poate pleca nici într-o parte.

El tocmai atunci are să scape, cînd oamenii, căutînd întruna după minerale, vor ajunge cu săpăturile pănă de cea parte, atunci pămîntul se va despica în două și va cădeą o bucată de o parte și alta de altă parte lîngă dînsul. Și după aceasta lumea tot va fi, căci cineva va lipi pămîntul la loc, așa cum a fost, numai cît nu să știe cine: dracul sau Dumnezeu.

Diavolul cel șchiop, venind pe pămînt în locul frăține-său, pămîntul a ramas tot așa cum a fost măsurat la început: numai un șfert a lui Dumnezeu și trei a diavolului; atîta numai că nu să știe care anume e a lui Dumnezeu.

El, cum a venit, ș-a adus calul și Dumnezeu l-a înviat; apoi a întrebat pe mumă-sa cum ar putea să fie lume. Mă-sa i-a zis ca să mute trei stînce din loc și să așteapte acolo. Apoi a mers și s-a făcut o fată frumoasă și, viind la dînsul, i-a spus că este partea lui, menită de la Dumnezeu, cu care să aibă copii. (Istoria oamenilor acestora din draci va urma la alt loc.) Alții spun că diavolul a făcut pe oameni din lut, frămîntînd lut din toate patru părți ale lumii. Din acesta a făcut patru oameni: două femei și doi barbați – și i-a pus în cele patru părți ale pămîntului, tot o femeie ș-un barbat față în față: unul la răsărit, altul la asfințit, la miezul-nopței și la amiazăzi: cu gîndul că Dumnezeu le va da duh și ei, venind unul spre altul, să vor întâlni.

Dumnezeu a înviat numai pe barbați și s-au întălnit amîndoi. „Ce-ai făcut, zice diavolul, de ce n-ai înviat și pe femei, căci ei trebuie să înmulțască!" „Îi voi învia, zice Dumnezeu, dar să fie ai mei." „Ba nu, zice dracul, las-să fie în jumatate: o păreche a mea și una a ta"; și Dumnezeu i-a înviat.

Oamenii cei dintăi care i-a făcut diavolul erau negri și el tare s-a bucurat că-i samănă, dar apoi s-au spalat în mare și s-au făcut albi. Diavolul, văzîndu-i albi, de ciudă s-a lepădat el singur de dînșii.

Fiindu-i urît într-o zi, să duce diavolul cel șchiop la frate-său sub pămînt și-l întreabă cum îi e. „Nu mi-ar fi rău, zice acela, numai cît e tare întuneric." „Lasă că voi face eu și va fi lumină", zice cel șchiop. „Voi strînge toate focurele de pe unde se află prin lume și focul de pe muntele nostru și le voi aduce pe pămînt și astfel să va vedea."

Apoi s-a dus întins la mă-sa s-o întrebe și pe dînsa. „Nu-i face bine, îi zise ea, căci focul acela ar arde totul. Eu știu cum ar putea să fie lumină și ț-aș spune, dar mă tem!" El atîta s-a pus cu binișorul pe lîngă dînsa, pănă ce i-a spus: „Ochiul meu acest stîng, a zis ea, „scoțîndu-l cineva și dîndu-i drumul pe ceri, ar putea să lumineze toată lumea, dar atunci eu aș rămînea oarbă și de aceea mă temeam să-ți spun, ca să nu mi-l scoți!" „N-ai nici o grijă, mamă, cum ț-aș scoate eu D-tale ochii?" i-a răspuns ficiorul. Dar abia mumă-sa a adormit, și el i l-a scos. De îndată ochiul a început a crește pănă ce nu l-a mai putut ținea și, dîndu-i drumul, a zburat de s-a făcut luna pe ceri.

Plin de bucurie, s-a dus sub pămînt la frate-său și l-a întrebat de e mulțămit cu ceea ce a făcut. „Acuma e mai bine, dar tot nu e destulă lumină și e frig, luna nu dă căldură deloc", a zis acela. Cel șchiop iar a venit și a întrebat pe mumă-sa. Ea s-a temut să-i spuie la început, dar apoi i-a descoperit că ochiul ei cel drept, dacă l-ar slobozi cineva în focul din muntele lor, ar lua atîta foc în sine, încît ar ajunge pentru a încălzi și lumina toată lumea. El iarăși a așteptat pănă ce-a adormit, i-a scos ochiul și l-a aruncat în gura cea de munte și de acolo a ieșit soarele nostru luminos. La cîtva timp, diavolul iar s-a dus la frate-său și l-a întrebat de e bine acuma. „Acuma e bine, numai cît noaptea, cînd nu e lună, e tare întuneric și urît; dac-ar fi ș-atunci ceva, cît de puțin să lumineze, încă și mai bine ar fi." „Voi întreba pe mama și voi face", i-a răspuns fratele lui. Și iar a alergat la ea. „De-acu asta-i moartea mea", a zis bătrîna și nu vroia defel să spuie. Dar după ce ficiorul a încredințat-o că nu-i va face nimic, i-a spus totul. A zis că dacă i-ar tăia bucăți trupul și l-ar arunca în aer, ar avea aceea ce doresc. Îndată după ce a adormit, diavolul a tăiat-o și din carnea ei s-au făcut stelele, unele mai mari, altele mai mici, după cum au fost și bucățelele ce le-a aruncat. „Dar acum e bine?", îl întreabă iar pe frate-său. „Acuma e tare bine, numai cît e totul mort, pustiu peste tot locul, nu e nimică viu pe lume." „Și cum să fac ca să fie ceea ce vrai tu?" „Du-te la locul unde a dormit mama noastră și ia pietricelele pe care a dormit; adă-le pe pămînt și din ele să va face cea ce-ți spun".

Dar gîndul lui era ca să-l prăpădească pe frate-său, căci, îndată ce ar fi calcat pe locul acela, l-ar fi ars. Acesta însă era hîtru. El a tras din acel loc pietrele cu un cîrlig și apoi luîndu-le, le-a adus pe pămînt. Apoi le-a ales după coloare și a făcut trei grămezi: o grămadă de pietre albe, alta – roși și a treia vinete. Pietrele cele roși le-a aruncat în mare. Aice s-au făcut mai întăi jaratec, apoi s-au făcut pești și au început a înota. Dar cu cele albe și cu cele vinete nu să pricepea ce să facă. A trebuit să cheme iar pe Dumnezeu să-i ajute. Dumnezeu a luat mai întăi pitrele cele vinete, le-a suflat duh și îndată au început a zbura în aer päserele. Apoi a suflat duh și celor albe și au început a mișuna pe pămînt tot felul de dobitoace. Diavolul s-a tocmit cu Dumnezeu că, pentru că le-a înviat, să fie a amîndorora pe jumatate. „Ba nu, zice Dumnezeu, dacă le vei putea numara, să fie toate ale tale." Dar păserele zburau și vitele alergau și să amestecau ș-au ramas toate a lui Dumnezeu. Ciuda lui pe Dumnezeu, că l-a înșalat!
S-apucă să împărțească soarele, luna și stele. Cu stelele, a zis Dumnezeu ca să fie tot așa: să le numere. Dar, sau că se punea în dreptul stelelor vrun nour, sau că îl apuca ziua, ș-au rămas nenumărate. Iar mînie și sfadă cu Dumnezeu. Încă luna și soarele nu ș-au fost împărțit. „Dacă crezi că te înșel, alege-ți tu singur pe care vrai", i-a zis Dumnezeu. „Eu îmi iau soarele", zice diavolul. „ Fie și așa, zice Dumnezeu, a mea va fi dar luna și cu ea voi rîndui; iar tu cu soarele vei avea de lucru." Dar soarele tare îl frigea, căci el avea de lucru cu dînsul. De focul acela unde să se ascundă? A alergat să se ascundă în mare, dar Dumnezeu a luat apa. Să ascundea sub năsip, dat tot îl frigea. A început a alerga pe pămînt, doar s-ar răcori, și alergînd își făcea vînt. Așa a văzut că e bine și ș-a făcut două aripi, făcînd cu ele vînt peste toată lumea. Fratele său l-a învățat să taie fiecare aripă în două și să le înfigă în cele patru părți ale pămîntului, căci singure vor face vînt între ele și va fi mai bine. Diavolul a făcut cum l-a învațat și astfel s-a făcut vîntul.

Și cînd tună și fulgeră, tot el e pricina. Atunci scapără de mînie asupra soarelui, că-l frige, și pune nouri împotriva lui să-l apere; mai ales la amiazăzi, cînd îl frige tare. Și ploaia tot el o dă. Își aduce c-un ciur apă din mare și toarnă peste dînsul ca să se răcorească și, cînd dă cu ciurul prin văzduh, plouă pe pămînt.

El pe soare și pe lună are mare ciudă, ar vrea să le mănînce, și de aceea sînt cîteodată întunecimile; mai ales de lună, căci luna e rece și el să poate apropia; dar îndată soarele sloboade razele sale, el fuge. Și de soare să apropie, însă mai cu greu, de aceea întunecimele de soare sînt mai rare; și cînd timp de 100 de ani nu se va întuneca soarele, atunci nici diavolul pe lume nu va fi.

Zice că oamenii care au fost la început erau tare mari. Odată a fost mers diavolul la frate-său sub pămînt și acela l-a întrebat că ce se aude pe pămînt, căci simte hurducături, bocănituri în cap. Diavolul i-a spus că sînt oamenii ce lucrează și că sînt tare mari. „Eu văd că-mi e mai greu acuma pe cap, dar n-au să fie totdeauna așa, căci

din 500 în 500 de ani să vor face tot mai mici, iar cînd să vor împlini 10.000 de ani, vor fi aşa, că vor îmblăti 12 într-un cuptori. Dar pe ce va merge, tot mai cuminţi vor fi, aşa că au să ajungă să ştie zbura ca păserele", a zis acela.

Odată, după ce s-a mai fost înmulţit lumea, s-a dus diavolul cel şchiop la o casă şi s-a pus sub fereastă, să asculte ce se va vorbi. Acolo era un flecău ş-o fată şi vorbeau cum s-ar putea sui la Dumnezeu. Diavolul întră şi le spune că el îi va duce, dar să-i deie ceea ce vor avea amîndoi. Flecăul a spus că-i va da. „Iscăleşte-te pe basmaua asta c-o picătură de sînge din deget." El a iscălit. I-a luat în spate şi i-a suit la ceri. Ajungînd la Dumnezeu, ei s-au închinat până la pămînt şi l-au întrebat cum ar putea face avere. „Averea v-a face-o copilul ce-l veţi avea." „Vai de noi, zice flecăul, pesemne noi pe copil l-am dat!". „Căutaţi şi-l luaţi înapoi", li-a zis Dumnezeu. Cînd, la întors, diavolul nu vra să-i ducă păn' ce nu vor iscăli că-i dau şi fata ce o vor avea. Au iscălit, dar femeiei i-a venit în minte să zică că nu-i va da decît în „Ierusalim."

Copiii acuma erau mărişori şi dracul tot una îşi bătea capul unde să fie „Ierusalimul", căci pe pămînt nu era. Îi vine în minte să facă o crîşmă şi să scrie pe tablă „Ierusalim", iar el s-a făcut crîşmari. Trece într-o zi omul cu femeia, cu căruţa cu copiii pe acolo şi văd tabla. Ei întră înuntru, dar pe copii i-a lasat în căruţă; li-a venit în minte că poate să fie o prinsoare. Diavolul s-a fost schimbat la faţă cu totul. Dă o ploaie. El le zice ca să aducă copiii înlăuntru." Nu pot, zice omul, căci aice am avut vorbă să dau ceva unui domn. N-a fost pe aice?" „Nu", zice diavolul. „Atunci poate să vie şi-mi prăpădesc copiii." „N-ai nici o frică, doar de la mine nu ţi-i poate lua!" „Îmi dai înscris?" „Îţi dau." „Însamnă aici cu o picătură de sînge din deget." A însămnat. „Mai însamnă cu o picătură." A mai însămnat. „Amu, zice omul, rămîi sănătos. Bine că mi-am luat eu înscrisul înapoi; de-amu ştiu că nu-mi vei mai lua copiii!", şi s-a dus. Atunci dracul a bătut din palme: „Na, zice el, că amu-s mai cuminţi oamenii decît mine!" Şi de atunci nu s-a mai bagat pintre oameni.

Dar pe locul acela s-a făcut mai apoi „Ierusalimul".

*

B. Despre oamenii făcuţi din necuraţi

Povestitorul zice că toate acestea le-a auzit din bucăţi. Astfel, spune el că mama dracilor, după ce a avut o fată ciuntă de mînă ş-un băiet cu ficiorul ei cel şchiop, murind după cum ştim, cel şchiop a ramas fără femeie. Copiii aceşti doi, însoţindu-se, au avut şi ei o fată şi pe aceasta a vrut s-o ia fratele celui şchiop, despre care nu spune că ţine pămîntul. Aice e confuzie: altădată spune că fata cea ciuntă era sora lor, că mama lor a avut 3 copii: 2 feciori ş-o fată şi cu aceasta a avut cel şchiop pe copiii cei doi sau numai pe fata ce vroia s-o ia

fratele său – e demult de cînd le-a auzit acestea de la oameni bătrîni, cari azi nu mai sînt. – Nevrînd părinții să o dea pe fată, uncheşul ei a făcut o masă şi i-a poftit pe toți la dînsul şi, pe cînd petreceau, a furat fata ş-a fugit cu ea pe muntele „Defonia."

Aceştia au avut şi ei o fată, dar era albă şi foarte frumoasă. Într-o zi, pe cînd răsărea soarele, fata a mers la părîu să se spele. Dumnezeu a văzut-o ş-a întrebat-o de nu voieşte să fie a lui. Fata nu i-a răspuns nimica şi, cum a venit acasă, a spus tatălui ei ce i s-a întîmplat. Tatăl ei, de frică ca să nu i-o fure Dumnezeu, a legat-o c-un lanț de fier în casă. Odată, după multă rugăminte, fata a scapat şi, mergînd iar cînd răsărea soarele să se spele – s-a gîndit că, decît să o ție tatăl său legată, mai bine să va duce – şi Dumnezeu a luat-o în ceri.

După fata aceasta, între alți copii negri li s-a născut necuraților şi un băiet alb. Diavolul l-a legat de un bolohan şi l-a dat în mare, ca să nu-l ia şi pe acesta; dar un rac a tăiat funia şi Dumnezeu a luat şi pe băiat în ceri. Acestor doi copii, Dumnezeu li-a pus numele „Adam şi Eva."

După ce au crescut mari, Dumnezeu i-a adus pe pămînt şi i-a ascuns într-un munte în vîrful căruia era o pădure frumoasă, iar împrejur a făcut un semn şi li-a spus că dincolo de semn să nu treacă, căci acolo unde sînt ei, necurații nu pot să între, dar îndată ce ar trece semnul, i-ar lua. Tatăl lor, după ce a înecat băietul, s-a dus în mare şi l-a căutat, dar negăsindu-l, îndată a ştiut că Dumnezeu îl luase şi atîta a scotocit în toată lumea pănă i-a aflat unde sînt. Ca să-i amăgească la dînsul, s-a făcut cu toți dracii lui nişte păsări frumoase şi s-au pus dincoace de semn să cînte. Dar atît băietul, cît şi fata erau cuminți, au înțeles cine sînt şi nu s-au dus.

Trăind ei astfel singuri, a început a li fi urît în pădure şi să gîndeau cum să facă, să fie mai mulți. Într-o noapte, Eva a visat că să meargă în cutare loc, căci va găsi un nuc, şi să mănînce fiecare cîte 2 nuci. – De atuncea sînt nucele. – Cum au mîncat, au început a face la copii. Dumnezeu a venit şi li-a spus că nu e frumos ceea ce au făcut, nu li era mai bine înainte? „Doamne, ziseră ei, trebuia să ne înmulțim, nu vezi ceilalți cît sînt de mulți? De vom fi noi singuri şi vor veni asupra noastră, ce ne vom face, dar aşa vom avea şi noi putere şi ne vom lupta." „Aşa-i", a zis Dumnezeu.

Diavolul cel bătrîn amu nu mai putea de ciudă pe oamenii cei albi. A mers la Dumnezeu ş-a cerut voie să se bată cu ei, ca să se ştie odată cari sînt mai mari pe lume. Dumnezeu a zis că pot să să bată numai pe muntele „Alelei", în alt loc, nu. Dar el nu ştia unde e acel munte. „Du-te în cutare loc, i-a zis Dumnezeu, şi numără atîția munți şi al atîtelea e acel ce-ți spun eu." Diavolul a făcut astfeli şi l-a găsit. Dar pe muntele„Alelei" nu să puteau bate, căci era lung şi îngust. A stat el şi s-a gîndit cum ar putea să facă şi i-a venit în minte să ia un băț tare şi de o parte de munte să să prindă toți dracii lui de băț, iar de cealaltă parte – copiii lui Adam şi Eva. Acestora Dumnezeu li-a spus ca să meargă la bataie şi, prinzîndu-se aşa, au tras pe toți

dracii de partea lor ş-au ramas ei stăpîni. (De atuncea zice că să joacă astfel copiii, trăgîndu-se peste hotar, de băţ.)

Din ceasul acela, atît fiii lui Adam, cît şi cei negri au ramas acolo în vale şi au trăit bine la un loc. Dumnezeu a poruncit celor negri ca să meargă la apa „Şemuş" să se spele şi s-au făcut cu toţii albi, dar apa a rămas neagră şi de atuncea i-a ramas numele „Marea Neagră". Văzîndu-i Dumnezeu buni şi curaţi la inimă, i-a luat în ceri la dînsul şi i-a făcut îngerii săi. Acolo au trăit fericiţi mai mult timp, dar diavolul cel mare, prinzînd ciudă pe Dumnezeu, a început a face planuri cu ceilalţi ca să-l dea jos şi să fie el în locul lui Dumnezeu. Dumnezeu, pentru aceasta, s-a mîniat şi i-a aruncat din ceri pe pămînt ş-au curs 13 milioane.

El, cum a venit pe pămînt cu diavolii lui, a început a face intrigă între Dumnezeu şi oameni, spuindu-le cît e de rău Dumnezeu şi că să nu-l asculte, căci iată ce a făcut cu dînşii; să nu mai creadă în Dumnezeu, dar să-l asculte pe dînsul; şi mulţi îl ascultau.

Între acestea, Adam şi Eva au fost îmbătrînit – trăise acum 700 de ani – şi cînd au fost să moară, au spus ca să-i îngroape pe muntele Alelei. I-au îngropat; şi la 12 ani a crescut pe mormintele amîndorora cîte un munte. Pe mormîntul lui Adam – un munte verde, iar pe al Evei – unul negru.

Într-o zi au venit la primblare pe Alelei doi strănepoţi de-ai lor: o fată ş-un ficior, şi s-au culcat acolo; el cu capul pe muntele cel verde şi ea cu capul pe muntele cel negru, ş-au adormit. În somnul lor, amîndoi au avut acelaşi vis, şi anume că din ei se va naşte un fiu care pe muntele acela va suci capul diavolului.

La timpul hotărît li s-a născut fiul, dar, nefiindu-le drag, mama lui l-a pus într-un coş şi l-a dat pe apă. Trei femei, scăldîndu-se la mal şi prinzîndu-l, una din ele, avînd copil mic, l-a luat şi l-a crescut cu ai ei puindu-i numele „Moisi." Moisi a crescut mare şi, fiind tare cuminte, jidanii tare îl iubeau şi îl ascultau ca pe o căpitenie a lor. Dar în această ţară era un împarat care nu putea să sufere rasa roşă jidovească şi, ca să scape de dînşii, a spus jidanilor că are să vorbească cu ei pe degete şi care nu va şti să-i răspundă, îl va omorî. Jidanii s-au spăriat, căci nime nu ştia vorba aceasta; dar Moisi le-a spus să nu să teamă, căci va merge el şi va vorbi pentru dînşii, şi a trimis la împaratul să întrebe dacă primeşte să vorbească unul pentru toţi? Împaratul a spus că primeşte şi Moisi a venit înaintea lui. Mai întîi, împaratul i-a aretat 2 degete de la mîna dreaptă: arătătorul şi celalalt. La care întrebare, Moisi a aratat numai un deget. Împaratul s-a minunat de răspunsul lui. Apoi împaratul a luat o mînă de grăunţe ş-a împrăştiat-o pe jos. Moisi a strîns grăunţele şi le-a pus în sîn. „Foarte bine", zise iar împaratul. Apoi a uns o bucată de pîne cu unt ş-a vrut s-o mănînce, dar Moisi s-a repezit şi i-a luat-o de la gură şi a pus-o în sîn. Şi răspunsul acesta a fost bun. Împaratul a zis lui Moisi că poate să se ducă, căci i-a răspuns acea ce el a vrut. Dar un ministru a ieşit înaintea lui Moisi şi l-a întrebat că ce vroiau să zică semnele dintre dînşii?

Moisi i-a răspuns: „Împaratul mai întîi a zis că-mi va scoate ochii cu amîndouă degetele și eu lui i-am aratat că-i voi scoate ochii numai cu unul. Împaratul a aruncat cu grăunțe pe jos, arătînd că țara lui e așa de avută, încît are de unde să arunce pînea pe jos și eu, strîngînd-o și puind-o în sîn i-am spus că noi nu avem și că vom lua pînea. A treia oară el mi-a aratat că pînea numai unsă cu unt o mănîncă și eu i-am răspuns că și bucata lui cea mai bună îi vom rupe-o de la gură și i-o vom mînca!” Cum aude ministrul aceasta, aleargă la împaratul și-i spune ce a zis Moisi.

„Ce spui, zice împaratul, asta crede el? Ei i-am spus cu totul altceva. Mai întîi, arătîndu-i două degete, am spus că sînt doi dumnezei și el mi-a răspuns că e numai unul. Eu lui i-am spus că neamul jidovesc ca grăunțele îl voi împrăștia pe suprafața pămîtului și el mi-a răspuns că îl va strînge. Și i-am aratat că se vor topi ca untul la fața soarelui și eu îi voi înghiți, iar el mi-a răspuns că nu va lasa și-i va lua sub scutul său. Să meargă dară degrabă după dînsul să mi-l aducă!”

Au alergat să-l caute dar nu l-au putut găsi. Moisi știa ce-l așteaptă. A dat de știre la jidani și cu toții au fugit. Împaratul a rădicat oastea și s-a luat pe urma lor și cît pe ce era să-i prindă, căci Moisi, ajungînd cu ai săi la un munte mare, nu putea să-l treacă și l-ar fi ajuns. Atuncea, cu toții au început amar să plîngă și Dumnezeu, dînd lui Moisi un băț în mînă, i-a zis: „Lovește în stîncă!” Moisi a lovit, muntele s-a deschis și ei au trecut.

După isprava aceasta, Dumnezeu i-a poruncit lui Moisi ca să meargă să se bată cu diavolul, după cum s-a fost prorocit. Moisi a mers la diavol acasă și i-a spus să iasă la luptă. Diavolul a zis că bine, dar să se bată pe apă. Moisi s-a primit; și ducîndu-se amîndoi la mare, au început a se lupta. (De atuncea sînt valurile în mare.) Diavolul însă să temea tare de bățul lui Moisi și, ca să nu-l lovească, s-a cufundat în adîncul mărei și s-a prefăcut în cea mai urîtă dihanie de apă, care mănîncă oameni și pe care o aduc cîteodată la menagerie. (Se pare că e crocodilul, povestitorul însă spune că animalul acela e cu musteți ca omul și că e cel mai rău, e foca.) Moisi a văzut dihania aceasta, dar n-a gîndit că e diavolul și, crezînd că el a fugit acasă, s-a dus să-l găsească. Femeia diavolului, cum l-a văzut că vine, temîndu-se și ea de bățul lui Moisi și gîndind că acuma vine s-o omoare și pe dînsa, a alergat iute și s-a ascuns în mare, prefăcîndu-se într-un pește jumătate om, care să află și astăzi. În mare, s-a întălnit cu barbatul ei și i-a spus ca să nu să teamă, căci ea știe niște cîntece frumoase, care, cum va cînta, Moisi îndată va adormi și el îl va putea omorî.

Moisi, auzind cîntecele, a început a-l bate somnul, dar i-a venit în minte că în alt loc nu e bine să doarmă decît pe muntele Alelei. Diavolul ș-a luat iar chipul său, a rupt dintr-un munte o stîncă și s-a dus s-o arunce peste Moisi. Dar în acelaș minut, un glas din pămînt l-a trezit și Moisi, sărind repede în sus stînca a căzut lîngă el. Diavolul s-a prefăcut într-un șerpe și s-a ascuns între stînci. Moisi l-a prins și i-a sucit capul, apoi, luînd un lemn, a făcut o cruce și l-a aninat sus pe cruce și a înfipt-o în pămînt zicînd: „Aice ai să șezi pînă

ce va veni un altul mai mare decît mine, acela te va preface în pulbere şi va spala pacatul din lume." Diavolul era tot viu, macar că Moisi îi sucise capul. El a ramas acolo spînzurat, iar Moisi s-a dus.

Trei sute de ani după aceasta – o fată Maria din neamul lui Moisi, mergînd printr-un pomăt cu poame frumoase, a rupt un măr şi l-a mîncat şi din mărul acela a născut pe „Mesiiaş". Pănă la 12 ani, Mesiiaş a stat ascuns la un unchi al său şi a învaţat, apoi s-a dus în pustii şi a trăit pănă la 32 de ani. Atunci a pornit să se boteze şi, în drumul său, a ajuns pe la muntele Alelei. Aice găsind crucea, a scos-o din pămînt şi a sfarmat capul diavolului prefăcîndu-l în pulbere, pe care a luat-o într-un sac şi a aruncat-o în mare şi din pulberea ceea apoi s-au făcut toţi şerpii care sînt. Crucea a luat-o Domnul Hristos în mîna dreaptă şi a mers înainte făcîndu-şi apostoli, pănă ce a ajuns la apa Iordanului, unde s-a întălnit cu Sf. Ioan, care şi el avea o cruce în mînă; ş-a fost făcut-o singur după cuvintele ce le zicea, făcîndu-şi cruce cu cele trei degete, întocmai cum o facem şi noi astăzi şi zicînd aceleaşi cuvinte: „În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sf. Duh, Amin." El ştia că are să vie Fiul lui Dumnezeu pe lume, pentru că el era înainte mergătorul mîntuitorului. Sf. Ioan l-a botezat pe Mesiiaş, puindu-i numele Hristos şi, cînd a turnat apa, pata de sînge ce era pe cruce de-a curmezişul, de cînd îl pusese Moisi pe şerpe, s-a spalat, dar a ramas apa Iordanului atunci roşă şi aceasta au însamnat cuvintele ce Moisi atunci a zis: adică că va spala pacatul ce diavolul l-a făcut cînd a fost alungat de Dumnezeu din ceri. Apoi, după ce s-a botezat Domnul Hristos, s-a dat şi muncei, l-au răstignit, numai ca să scoată oamenii de la muncă.

*

C. Diavolul şi covalii

Diavolul ce stă ferecat în mare, el necontenit îşi roade lanţurele şi s-ar desface, dar covalii îl întăresc la loc. Lor li-a lasat învăţătură strămoşii lor că duminica, cum e să asfinţească soarele sau chiar cum dă după amiază-zi, să bată o dată degeaba cu ciocanul pe ilău şi atunci lanţurile diavolului să fac din nou.

Demult zice că covalii aveau două zile pe săptămînă de sărbătoare: joia şi duminica, dar fiindcă, dacă nu lucrau, diavolul să desfăcea, s-au apucat să lucreze şi joia.

Lui iarna îi e bine, că e ziua mică şi să lucrează puţin; el atunci aşa să întăreşte! Şi cum dă în vară, iar slăbeşte.

Dar mai tare să întăreşte cînd, lucrînd covalii, dau şi degeaba cu ciocanul pe ilău.

Zice că odată a mers un covali la dînsul sub pămînt şi el a început a-i zice: „De ce mă băteţi voi, de ce ne ucideţi voi pe mama mea şi pe mine!" Căci ei sînt din fier.

Acel covali s-a fost dus să-l întrebe că, dacă i-ar da drumul de acolo, ce ar face? „Aș sfarma lumea, zise el, pentru binele care l-am făcut eu oamenilor și ei acum mă țin aice legat!" Covaliul acela a venit înapoi și li-a spus celorlalți: „băteți cît puteți, nu-i dați drumul, căci iată ce a spus...!" Și ei acuma tot una bat.

(Iftime Pita din Mihalcea, fără să aibă idee de cele narate aice, spune că Diavolul tot anul roade lanțurile și în ziua de Paști ar scapa, dacă n-ar da o dată covalii degeaba cu ciocanul pe ilău. „Nu e pacat – zice el – fiecare covali dă!")

*

D. Lupta cea de pe urmă

Dumnezeu, în tot anul, ține sesie la masă cu îngerii săi și vra să prăpădească lumea pentru faptele rele ce le fac oamenii pe pămînt. Îngerii lui Dumnezeu sînt cele 24 de stele, cum e găinușa și altele care îmblă pe ceri, ele nu lasă să ne prăpădească și să roagă lui Dumnezeu să ne mai lese un an, ca să ne iaie sama de e cu adevărat că sîntem așa de răi și atunci ele vor spune lui Dumnezeu și ne va prăpădi.

Iarăși unii spun despre lună că Dumnezeu a făcut-o cu diavolul, ca și pămîntul, și că în lună să află ape, munți ca aice. Diavolul, după ce au făcut luna, cerea numaidecît la Dumnezeu ca s-o împartă.

„Așteaptă, zice Dumnezeu, pănă la sfîrșitul lumei și atunci cînd vom împărți sufletele, vom împărți și luna și ne vom duce acolo, tu cu sufletele tale și eu cu ale mele, și vom ședea!"

Dar cine știe de va ajunge el aceasta, căci, după ce să va face judecata, Dumnezeu și cu diavolul au să aibă luptă întocmai așa cum au avut la începutul lumei diavolii cu fiii lui Adam. Să vor prinde de curcubeu, drept la mijlocul lumei, diavolul cu toți dracii lui și cu sufletele cele păcătoase de o parte și Dumnezeu cu îngerii săi și cu sufletele cele bune de alta – ei zic că curcubeul e șfară, anume făcut de la începutul lumei prin mijlocul ceriului ca să fie odată hotar; – și atunci, care pe care va dovedi, aceluia vor rămînea toți ceilalți. Dacă vor ținea oamenii legea, atunci pe partea lui Dumnezeu vor fi mai mulți și Dumnezeu va dovedi pe diavol și vor fi toate sufletele a lui Dumnezeu. Atunci și diavolii se vor face buni și-i va lua Dumnezeu în rai, dimpreună cu ai săi, dar mai întăi vor trebui să-și ispășască pacatul prin un canon. (Povestitorul mai adaugă că sufletele atunci vor trebui să locuiască pe muntele acela, de unde toate s-au început.)

Neculai Maftei, român rutenisat, Bobești.

*

§ 4. Aurul, argintul și fierul
(Poveste)

Un om avea trei fete: pe una a furat-o Soarele, pe alta luna, iar pe a treia Necuratul. Fratele lor s-a dus să le caute și a găsit-o pe cea mare la răsărit, în fericire mare, în curțile de aur ale Soarelui, unde erau porțile de aur, patul de aur, lingură și totul de aur. Pe a doua a găsit-o la amiază-zi, unde trăia iarăși în bine; porțile și totul era de argint. Pe a treia, la asfințit, în sărăcie mare, aice porțile, patul și totul era de fier. *Petrea Beicu, Mihalcea*

Diavolul stă în pietre, în stînci, în „piatra sacă." Să zice ca blăstăm: „Duce-te-ai în piatra sacă!"

Cu privire la fier, aur și argint, să va vedea *Norocul și scaunele* la *noroc*.

Cu privire la aur, să va vedea, la *Povești*, *Fata din perj*, *Copacii ce nu rodesc*, iar la *oi*, *Ciobanul și mărul, șerpele**.

(Despre sare ca mineral, să va vedea la locul cuvenit.)

Cap. IX

Cine e pămîntul?

§ 1. Mama noastră

Pămîntul, zice că se jeluiește lui Dumnezeu: „Doamne, zice el, mă zgîrie, mă taie, nu mai pot!" „Rabdă, zice Dumnezeu, că acuma se îngrașe omul de pe tine, dar pe urmă te vei îngrășa tu de pe el."
Domnica Culincu, Mihalcea

Să zice ca blăstăm: „Mînca-te-ar țărna!" „Mînca-te-ar pămîntul!" Mai ales zic mamele la copii. *Moldova*

Pămîntul e sfînt; la pămînt să bați mătăni și să te închini, să-l săruți, că pămîntul ne hrănește și ne ține, din pămînt avem hrana, din pămînt avem apă, pămîntul ne încălzește, pămîntul e mama noastră. „Băteți mătăni și sărutați pămîntul, zic eu la copiii mei, și vă rugați să ne ție, că din pămînt ieșim și în pămînt avem să mergem."
Paraschiva Malec, Mihalcea

Pămîntul e femeie și în el Dumnezeu a pus de toate semințele, ca să ne hrănească. *Mihalcea*

Pămîntul e femeie, e mama noastră care ne hrănește și ne face, iar Dumnezeu din ceri e soțul ei, e tatăl nostru, noi fiind copiii lor.
Mihalachi Munteanu, Botoșani

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Pămîntul e jumatate femeie și jumatate barbat, pentru că Dumnezeu din coasta lui Adam a făcut pe Eva.

Vasile Jemna, Cernăuți

Pămîntul cel de deasupra e barbat, iar cel mai dinăuntru, femeie. Lui i-i ciudă pe femeia lui și o mustrează: „Pe mine mă taie, mă muncesc, dar ție ți-i bine, tu nu numai că nimică nu faci, ba încă și oamenii îți dau de mănînci.” *Andrei Motoc, Mihalcea*

Dintru-ntăi, pămîntul era străveziu ca stecla, tot ce era într-însul să vedea. Dar cînd l-a omorît Cain pe Avel și l-a ascuns în pămînt, el l-a acoperit ba cu crengi, ba cu buruiene, dar toate erau degeaba, că tot să vedea. Dumnezeu a văzut pacatele omului și din ceasul acela a făcut ca pămîntul să fie întunecat.

D-l Grigori Constantinovici, Mihalcea

Dumnezeu îmbla pe pămînt, pe cînd era încă curat pe lume. Dar mai apoi, perzîndu-și fetele și femeile, omorîndu-și rodul lor și ascunzîndu-l în pămînt, Dumnezeu s-a suit la ceri. *Budenița*

Dumnezeu s-a suit la ceri de nelegiuirile fermăcătoarelor și, la sfîrșitul lumei, va arde pămîntul de 12 stînjini, să-l curețe de farmecele lor. *Ioan Pisarciuc, Roșa*

Cînd o fată prăpădește un copil și-l îngroapă, pe locul acela musai să fie piatră. Ea sfarmă pămîntul ca să descopere ce s-a făcut.

Manoilă Pietrarul, Cuciur

Pămîntul să nu-l bați cu bățul, că-i pacat, căci pămîntul ne hrănește. Destul îl bate piatra.

Nouă joi după Paști, să nu bați pămîntul, să nu-l sapi, căci bate piatra.

Cînd e soarele drept la amiază-zi, să nu sapi pămîntul, căci plînge, pentru că pămîntul atunci să hodinește ca și omul. În Moldova, oamenii lasă lucrul și dimineața la prînz, lăsînd să se odihnească pămîntul, ba chiar și sapa o pun culcată jos – și sara după toacă, cînd e soarele de a chindii, cînd mănîncă și apoi lucrează pănă noaptea, ba și pe lună. În Mihalcea, Roșa, spun că e pacat a sapa după asfințitul soarelui și mai ales noaptea, căci pentru lucru este ziua, noaptea să-l lași să se odihnească (pămîntul).

Pămîntul trebuie să se odihnească ca și omul. Dacă rodește cîțiva ani de-a rîndul, pe urmă trebuie să fie secetă, căci el atunci se hodinește.

Dacă faci o groapă în pămînt sau sapi o buruiană și rămîne bortă, trebuie s-o astupi. În Botoșani, spun că, dacă nu astupi, cînd ești mort, stai cu gura cascată; alții spun că pe ceea lume stai cu gura cascată. În Mihalcea, zic că de n-o astupi, cazi într-însa, adeca mori.

Fata nu-i bine să facă gropi în pămînt, că-i mor părinții. Sau copii dacă să joacă și fac gropițe și cruci, e tare pacat: „Uite-te, zic oamenii, de pe acum vrau să-și vadă părinții în pămînt.” *Stanești pe Molniță*

Cînd cosește barbatul, să nu bată cu capătul coasei în pămînt, că-i moare cineva. *Idem*

§ 2. Pămîntul și Maica Domnului
Femeia. Curățenia

Pămîntul așa vine, că ar fi al Maicei Domnului.
Ștefan Pita, Mihalcea

Pămîntul este al Maicei Domnului, pentru că ne hrănește,
Andrei Motoc, Mihalcea

Femeia nu se cuvine să îmble cu capul gol, căci arde pămîntul de 7 stînjini sub picioarele ei.

Femeia lehuza, pănă nu are moliftă, să nu calce jos, căci arde pămîntul.

Femeia care trăiește în fărădelege, pe unde calcă pămîntul, arde sub picioarele ei. În cîmp să n-o trimiți la lucrat, la prășit, căci nu va fi nimica în urma ei. Pe unde calcă, totul se tulbură și nu-i spori. Vaca, de-i va calca în urmă, să strică și stîrpește.

Femeile ce sînt curate, pentru dînsele dă Dumnezeu roadă și pîne pe pămînt. Ele țin și pe celelalte fete și femei, cari nu sînt cum să cade și din pricina căror Dumnezeu dă piatră și secetă, de nu e pîne. După o femeie sau fată curată, crește totul ca din apă și iarba cea uscată, pe unde calcă, înverzește. *D-na Maria Reus, Mihalcea*

Din pricina femeilor rele, vitele sufăr și se pedepsesc, căci nu-i iarbă. Pămîntul arde și se usucă și nu dă Dumnezeu roadă și pîne pe pămînt. *Auzit de la mama autoarei, Botoșani*

Fărmăcătoarele pe unde calcă, iarba se usucă și arde pămîntul de 7 stînjini. Să nu lași niciodată să-ți calce o fărmăcătoare prin grădină, că nu-ți va rodi nimica. *Roșa, Siret*

Femeia să nu meargă în cîmp cu flori pe cap, că nu rodește cîmpul; prin casă poate îmbla. *Broscăuți*

Dacă pune femeia sau fata necurată flori în cap, bate cîmpul piatra. Femeia sau fata să nu șuiere în cîmp – sau chiar și așa să nu șuiere –, tot pentru că nu rodește cîmpul. *Broscăuți*

Pentru ca să ploaie, să furi o oală de la o femeie îngreunată, să-i faci în fund 9 borți, să torni mac și s-o arunci în fîntînă și îndată plouă.

§ 3. Lutul. Cărămida. Oala

Cărămida întăi dracul a făcut-o și Adam a pus mîna, înscris, că i se dă cu tot neamul lui.

Apoi diavolul a făcut cărămidă multă și zidea curți; dar ce zidea ziua, noaptea se cufunda în pămînt. „Dă-mi-o mie", a zis Dumnezeu. El i-a dat-o. Dumnezeu a blagoslovit și s-au rădicat la loc zidurile, gata făcute, din pămînt.

Dracul a făcut ciurul, ca să care apă, și a tot carat 2 săpămîni. Dumnezeu a venit și i-a zis să facă o ulcică de lut și cu ulcica să care; dar mai întăi a cerut să i-o deie lui.

Bine că stă el prins, de ar fi el pe lume, nu am fi noi; ar sfărma totul. Acela-i putere! *Mihai Bunduc, Mihalcea*

Olariul, zice că va avea mare muncă pe lumea cealaltă, că arde și chinuiește pămîntul. Mă rog: pănă face el o oală, cîtă muncă îi dă! Pămîntul ce-i, or noi ce sîntem, nu din pămînt? Pămîntul ne ține și de la pămînt avem toate, din pămînt sîntem și în pămînt avem să ne prefăcem. *Ioan David, Botoșani*

A fura oala nu-i pacat; îi e mai ușor aceluia țărna în pămînt, căci și-a furat din lut. *Stănești*

Unui boier îi spunea un preot că să se pocăiască, să mai dea ceva pe la biserici, căci ca mîne are să moară. „Da, da, zice el, am să mor și vor face oale din dosul meu!"

În Siret, cînd se vorbește că a murit cineva de demult, se zice: „Hi! hi! de cînd a făcut acuma dracul din dosul lui oale!"

Omul dacă fură o oală de la olari, Dumnezeu zice: „Iată cum fură lut pe lut!" *Ioan David, Botoșani*

Dracul rîde cînd furi oala, zice că fură lut pe lut. *Mahala*

(Se va vedea *Olariul și îngerul.*)

Lui Dumnezeu tare-i place cînd să dragostește barbatul cu femeia, rîde și zice că se dragostește lut cu lut. *Dochia Hurghiș, Mahala*

Cînd o fată se mărită și nu e curată, nănașa strică o oală nouă, poate să fie cu apă sau și deșartă, și astfeli depărtează răul de la dînsa.

Cînd iai oala de la foc, să strîngi cenușa gramadă, să nu lași locul deschis, căci, cînd ești mort, stai cu gura cascată. (În Roșa, zic că stai cu ochii deschiși.) *Botoșani*

Cenușa de sub oală să strînge, ca să astupi gurile oamenilor, să nu te vorbească. *Mihalcea*

În Bagiurea (Moldova), zic că să astupi gura soacrei.

Cînd se face o bortă într-o oală, s-o arunci afară, căci se risipește familia.

Oală spartă să nu ții, căci dacă trece un șoarece prin borta aceea sau vro muscă, trebuie să moară cineva din casă. Și nu numai oală, dar și covată de e spartă sau orișice, să nu ții. *Mihalcea*

Nimic ce e spart, stricat la casă să nu ții, căci nu-i a bine. *Botoșani*

Femela să nu zică „crai nou" în casă, căci se strică blidele; să zică „lună nouă." *Botoşani*

În Broscăuţi, în Bucovina, zic „om nou!"

Secerea nu se ţine în casă, căci se stric oalele. *Mahala*

Cînd cîntă cucoşul după ce asfinţeşte soarele, este talhari în sat. Atunci să iai cîteva linguri şi să faci cu ele huit într-o oală, că-l prind.

D-ra Profira Braha, Mihalcea

Lingura noaptea să nu steie în oală, căci nu poţi dormi.

Peste hîrb de oală vaca să nu treacă, căci stîrpeşte laptele. Hîrbul îl trage, are aşa un magnet. *D-na M. Reus, Mihalcea*

La fîntînă, să nu mergi cu oala de la foc, căci fuge izvorul; trebuie să ai ceva anume, curat.

La vacă, dacă o mulgi, nu se poate să mergi cu oala de la foc, căci stîrpeşte laptele.

Dacă vrei să faci cuiva rău, dă-i de pomană o oală nouă cu făină de orz sau de sacară în ea şi să-i meneşti în gînd: „Cum n-a fost oala ceea cu nimica la foc, aşa să n-aibă acela nimic!" Şi în curînd va perde tot, sau va bea, sau îl vor fura alţii. *Maria Gabora, Stăneşti*

Cînd nu plouă, să furi o oală de lapte şi s-o arunci în fîntînă, sau şi altă oală.

Nouă hîrgăie de apă dacă dai la nouă moşi de pomană, se face izvor pe ceea lume, tot adecă din lut. *D-na T. Dimitriu, Botoşani*

Sînt oale că, dacă le pui la foc, apa creşte în ele. *Mahala*

Dacă, luînd apa de pe foc, totuşi fierbe, e semn că ai să trăieşti mult. *Botoşani*

Din oală să nu mănînci, că ai vreme rea la nuntă – plouă.

General

Să nu mănînci din oală, că plîngi. *Botoşani*

Fata dacă mănîncă din oală sau din hîrgău, îi e barbatul pleşuv şi dacă linge talgerile, oalele, lingurile, încă. *General*

Cînd mănînci, să nu laşi lingura în strachină, că te ia un bătrîn.

Botoşani

(În România, copilele se joacă un joc „de-a ulcica" – se va vedea la *Jocuri* vol.II*.)

Lingurile să nu le laşi în strachină, căci te vorbesc oamenii.

Cînd speli, sa nu faci huit cu blidele şi să le pui toate cu gura în jos, ca să nu aibă oamenii gură asupra ta.

Cînd cineva îţi face farmece, rău, să întorci toate asupra casei aceluia cu gura: ciubere, oale, etc. şi apoi lasă-l!

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

(Cînd se naște un copil, dacă vrai să aibă glas frumos, strici o oală nouă.) *Moldova*

La lună nouă, să întorci toate blidele cu gura în jos, de guri. *Roșa*

Unde e femeia lehuză, toate blidele se întorc cu gura în jos, să nu vie strigoaica. *Catrina Pantea, Mihalcea*

(Se va vedea: Sf. Vinere, ursitoarele, Mama-Pădurei.)

Blidele numaidecît sara să le speli, căci peste noapte lincheşte dracul din ele.

Dracul și băieții.

Dracul numai de băieți să teme și el atunci să ascunde sub oale, căci băieții în toate părțile se vîră și izbesc cu pietre, numai cît în oale nu. De aceea e păcat să pui oale în gard.

Odată a fost un joc în sat – o nuntă – și dracul îmbla tot una pintre oameni să-i îndemne la rău, să se bată. Da băieții și ei pe acolo, cu bețe, cu bulguri. El de frică unde să se bage? Se vîră sub o oală. Băeții, bof... cu un bulgăre în oală. Oala s-a sfarmat și el la fugă... „Na, zice dracul, că și aice m-au găsit." (Altă variantă se va găsi vol. II, la *nuntă**.) *Botoșani*

(Se va vedea povestea: *Țiganul și oala*, la capitolul *Țiganii.*)
(De § acesta ține și cuptoriul, hornul și vatra, part. V, la *Foc.*)

Cap. X

Sămănătura
Începutul religiunei

§1. A. Femeia e vinovată

Noi nu era să muncim cum muncim astăzi; mîncarea noastră în rai avea să fie mierea, iar în loc de apă, să bem vin. Dar acolo în rai era feli de feli de pomi și Diavolul și-a pus și un pom al lui – măcieșul –. El a iudit pe Eva de a mîncat și i-a dat și lui Adam. Adam nu are pacat, lui i-a stat poama în gît, dar Eva e cea greșită. Ei, cum au mîncat, îndată s-au trezit goi, numai unghie pe dînșii. Atunci Dumnezeu li-a zis: „Adame, ai greșit; ia hîrlețul și lopata în spate și te du de-ți caută hrană și muncește!" Iar Evei i-a dat furca și cocioarva. – Dară ei nu știau de ce să se apuce, de aceea Dumnezeu s-a prefăcut om și a venit pe de altă parte, de le-a arătat cum să lucreze.

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Mai întăi le-a aratat cum să sape și apoi i-a dat lui Adam sămînță și a samanat. Iar Evei i-a dat cînepă în furcă și-a învățat-o să scoată fir și din firile acele cum să țese pînză și să-și croiască cămeșă. Apoi ea s-a învățat a face mîncare și s-a făcut gospodină.

Condurache Faloș, Mihalcea

B. Pedeapsa pentru blăstăm

O femeie tot una blăstăma pe Eva strămoașa noastră, că din pricina ei muncește, din pricina ei sînt saraci etc. Aude boieriul despre aceasta și trimite să-i aducă pe amîndoi la curte; le dă o odaie frumoasă ca să șadă, să nu lucreze nimica, căci totul are să le vie de-a gata, numai cît ei au să împlinească o poruncă: să nu să uite ce e în talgerul ce sta acoperit pe masă. Au stat ei vro săpămînă; femeia se războlea. „Oare ce să fie acolo, omule, eu am să mă uit!" „Femeie, șezi binișor, că cine știe ce belea poți să-ți faci capului!" „Da fie ce-a fi, că eu nu mai pot rabda, eu mă uit!" Și ridică capacul – da un șoarec, care era acolo închis, face ciuști afară și mîța l-a prins și l-a mîncat.

Vine boierul. „Așa-i c-ai căutat, n-ai ascultat ce ț-am poruncit eu! Apoi tu ai blăstămat întru una pe strămoașa noastră Eva, că n-a *ascultat și de aceea lucrezi, da tu de ce n-ai ascultat*, că ț-a fost bine, ce ț-a lipsit aice? Afară să ieșiți!" Și i-a alungat. *Cuciur-Mic*

C. Femeia și lucrul cîmpului

Femeia a păcătuit, de aceea lucrăm noi acuma așa de greu pămîntul, căci Dumnezeu i-a spus lui Adam că numai atîta să lucre cît va ajunge împrejurul lui cu mîna, cînd va sta jos, și de acolo îi va fi de ajuns pe un an. Dracul a venit și a spus femeiei ca să prindă o bucată mai mare de pămînt, că să aibă mai mult. Adam a ascultat-o și a început a prinde la pămînt cît a putut și de aceea acuma trebuie să muncim. Dar de nu asculta pe Eva, în bucățica ceea de toate s-ar fi făcut: popușoi, sacară, grîu, poame, în sfîrșit, ce trebuie omului, cît pentru casa lui. *Mihail Bunduc, Mihalcea*

§ 2. A. Începutul religiunei
De cînd se roagă oamenii lui Dumnezeu

Adam tot sapa și sapa; dar ce sapa ziua, peste noapte nu se mai cunoștea. Așa a muncit el fără spori cîteva săptămîni; la urmă a început a plînge. Dumnezeu i-a zis: „Întoarce-te în patru părți și te închină și zi: «Doamne ajută!»" Așa a făcut și cînd s-a uitat, era totul arat! Apoi Dumnezeu i-a dat feli de feli de sămînță și a samanat și i-a mai dat ș-o greblă, care ajungea pănă la capătul ogorului, cu aceasta a greblat și pănă în sară a fost gata. „Mîne să vii să-ți vezi pînea!" i-a

zis Dumnezeu. El avea de gînd să nu vie; ce era să găsască așa în grabă? Dar tot și-a tras pe samă ca să-l asculte pe Dumnezeu.

Cînd a mers a doua zi, grîul era gata copt. Atunci a cunoscut bunătatea lui Dumnezeu; a căzut la pămînt și s-a închinat și i-a mulțămit. Și dacă a căpătat el atunci minte, o avem și noi astăzi, că ne știm ruga lui Dumnezeu și mulțămi. *Condurachi Faloș, Mihalcea*

B. Cele întăi pluguri. Cultul lui Orion

Trei oameni s-au fost apucat de arat; dar pănă atunci nu se arase, nici samanase. Dau ei în dreapta, dau ei în stînga, dar tot pe loc stau; n-aveau nici un spori. Vine Dumnezeu. „Da ce samanați aice?" „Noi singuri nu știm ce, căci sămînță n-avem!" „Luați o mînă de gunoi și presurați și la trei zile veniți să vedeți." Ei au făcut așa, dar nu le venea a crede că va ajuta ceva. Au întrebat însă pe Dumnezeu că, dacă vor ara, unde să puie plugurile? „Ia acolo pe deal", a zis Dumnezeu. (Pănă atunci pluguri încă nu fusese.) Cînd au venit la trei zile, au găsit niște popușoi foarte frumoși. Caută plugurile să mai are. – Nu-s nicăiri. – Dumnezeu le-a fost luat și le-a pus în ceri și de atunci stă plugul, care-l vedem noi acolo. (Constelația lui Orion, în Mihalcea și în alte sate, ba chiar și în Botoșani, se numește de unii „plugul." Acolo văd ei coarnele plugului, cele două stele din jos, precum și fierul și doi boi înainte, asemenea și pe omul ce merge alături, în fine tot.)

Iată vine un moșneag și-i întreabă – era Dumnezeu și vroia să audă cum vor vorbi. – „Aveți pîne frumoasă?" „Avem, mulțămim lui Dumnezeu", zic ei. „Bine, dar învățați-vă a vă ruga și a mulțămi lui Dumnezeu și v-a fi bine și vă va da tot ce-ți cere de la el."

De atunci oamenii cred în Dumnezeu și se roagă. Dumnezeu le-a dat alte pluguri, iară acelea au ramas de pomenire în ceri. (Despre Orion, se va mai vedea vol. III*.) *Ana Sava, Mihalcea*

§ 3. Sămințele. Oamenii

Dumnezeu, după ce a făcut pămîntul, a trimis sămănători, să are și să samene. Le-a dat grîu, sacară, ovăz, în fine, de toate sămințurile cele bune. Dumnezeu a vrut ca grîul și toate pînele să fie curate preacurate, să nu fie nici o buruiană într-însele; și le-a spus la sămănători: „Voi dacă veți ara și samana, să nu cumva să vă culcați și să dormiți!" Dar ei n-au ascultat ce le-a spus Dumnezeu și s-au culcat și-au adormit. Atunci „Detuna-lar" a venit ș-a aruncat prin sămănături sămințuri de-a lui: măzeriche, neghină, oset. Cînd s-au trezit ei, văd că au răsărit printre grîu toate buruienile. S-apucă să

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

le plivească, dară iată vine Dumnezeu: „Ce-aţi făcut, zice Dumnezeu, aşa-i că n-aţi ascultat ce v-am spus şi «Detuna-lar» a samanat şi buruienile lui? Lăsaţi, nu mai pliviţi, căci cu cele rele scoateţi şi cele bune, lăsaţi de acum aşa. Eu, zice Dumnezeu, de aceea v-am spus să nu dormiţi, că am vrut să samăn să crească pînile curate, pentru ca şi oamenii să fie curaţi, dar de-amu nu să mai poate să fie curaţi, vor fi amestecaţi." Şi de aceea unii oamen sînt aşa buni ca grîul, iar alţii au fire rea ca neghina. Că oamenii au răsărit din pămînt odată cu grîul, cînd a samanat Dumnezeu. Pe semne, acei ce au samanat erau sfinţi trimişi de Dumnezeu. *Gheorghe Bejan, Broscăuţi*

§ 4. Mîţa şi cînele

Dumnezeu, la începutul lumei, a dat pînea, că era ciocălăul de jos de la pămînt şi pînă în vîrf şi spicul era cît paiul, de la rădăcină şi pînă sus. Dară o femeie a făcut batjocură de pîne şi Dumnezeu a văzut şi, de mînie, a apucat popuşoiul şi grîul cu totul, să nu mai aibă oamenii ce mînca. Atunci Maica Domnului a sărit şi a prins cu mîna de spic şi de ciocălău şi a zis: „Doamne, îndurăt-e, macar atîta lasă, cît să fie pentru mîţă şi pentru cîne!" Şi *cît a apucat atunci în* mînă, atîta a ramas popuşoiul şi spicul de mare; iar noi azi de pe partea cînelui şi a mîţei trăim, de aceea se cuvine să-i hrănim bine. Maica Domnului e tare bună pentru noi; de nu era ea, am fi perit.

General

(Se va vedea de ce mănîncă mîţa şoarecii, vol. III*.)

§ 5. Obiceiuri la samanat. Aratul

Cînd se porneşte primăvara întăi omul la arat, pune înaintea boilor foc şi-i afumă cu tămîie, îi stropeşte cu agheasmă, precum şi sămînţa din sac. Dar femeia atunci n-are voie să treacă pe dinaintea boilor, căci ea e greşită, de la ea se trag toate, că noi ne chinuim.

Mihai Bunduc, Mihalcea

În Cuciur-Mic, înaintea boilor se pune numai foc fără tămîie, ca să treacă, ca să fie iuţi, să meargă iute lucrul. Femeia să nu treacă atunci pe dinaintea boilor, că le merge lucrul greu, fără spori, că ea e păcătoasă. *Ana Stratulat*

Cînd mergi întăi la arat, stropeşti boii cu agheasmă în cruce şi faci dinaintea boilor cruce cu coada biciuştei pe pămînt, face şi omul cruce şi porneşte. *Roşa*

În Mihalcea, cînd pornesc la arat, iau o pîne întreagă, pe care o aduc înapoi. Tot aice, cînd pornesc la arat, arunc înaitea boilor un ou sau coji de ouă, că li-i uşor, nu li să pare boilor grea arătura.

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Cînd faci aluat de Crăciun, întăi face femeia un „crăciun", așa un colăcel îngemanat ca sfinţişorii, în formă de 8. Acela se strînge şi cînd se porneşte întăi cu aratul, afumă boii cu tămîie și pun colăcelul pe bîrsa plugului, iar cînd ajung în cîmp, îl mănînc amîndoi tovarășii (flecăii amîndoi ce ară). *Dumitru Moraru, Botoșani*

În Botoșani, de demult, cînd avea să înceapă aratul de toamnă, lua grîul ce era secerat întăi și, după ce-l îmblătea, îl ducea la moară și făcea făină. Apoi făcea singuri colaci din acel grîu și cînd pornea plugurile, puneau la boi în coarne cîte o lumînare și un colac, iar la argați dădea cîte un colac mare. Apoi tămăia boii și făcea rugăciune la Dumnezeu să fie în pîne roadă și astfel porneau plugurile în șir. *De la mama autoarei*

§ 6. Samanatul

În Roșa, stropesc sămînța cu agheasmă și pun în sac sfinţituri de la Paşti: pască, coji de oauă, slănină; și cînd încep întăi a samana, zic: „Dă, Doamne, roadă pentru toată dihania și pentru mine" şi atunci rodește. Omul să nu zică: „Dă-mi, Doamne, mie roadă", căci atunci nu are nimic.

Zice că, dacă ar vedea omul cîte guri stau cascate în pămînt, cînd începe el a samana, ar muri de spaimă. Toate cer hrană și mîncare și din aceea ce omul samănă Dumnezeu la toate le dă. *Ilinca Balan*

Ca să rodească popușoii și să nu facă tăciune, cei întăi ciocalăii ce-i desfaci să nu-i arunci pe foc, că de aceea să face tăciunele; dar să-i dai pe apă, că se face roadă frumoasă ca din apă. *Botoșani*

Ca să rodească bine, să sameni în ziua în care a nins întăi, căci iarna are o lună, care merge ca vara. *Ioan David, Botoșani*

E bine să sameni în ziua în care a fost întăi chidie pe copaci. *Cernăuți*

E bine să sameni dimineața pănă la amiază-zi, căci mai bine și mai frumos rodește decît cînd sameni după amiază-zi. *Broscăuți*

Aceea ce să face din pămînt: cartofe, sfecle etc., să sameni la lună veche, iar ceea ce să face de-asupra: popușoi, grîu etc., la lună nouă. *Broscăuți*

(Despre lună și sămănătură, se ve vedea la *Lună*.)

Florile, ca să fie frumoase, și straturile (cu legume) să samănă în joia și sîmbăta Paștelor. *Camina*

Pănă ce nu sameni singur, altora să nu dai sămînță, că merge la acela norocul și singur nu ai parte. După ce ai samanat, poți să dai. *General*

§ 7. Ca să nu mănînce vrăbiile

Pentru ca să nu-ţi mănînce vrăbiile pînea, să sameni pe inima goală. *D-l Ilie Dulgheri, Broscăuţi*

Ca să nu-ţi mănînce vrăbiile pînea, în ziua de Ajun să nu guşti din grîu, până nu te pui la masă. *Olăniţa, Broscăuţi*

În Mihalcea, ca să nu le mănînce vrăbiile, şoarecii din cîmp, – postesc – nu mănîncă nimic, cînd samănă.

Sîta, de o scoţi afară, s-o duci întoarsă, nu cu gura afară, că-ţi mănînc vrăbiile pînea în cîmp. *Mihalcea*

Ca să nu-ţi mănînce paserile, să arunci peste sămănătură nafără de la Paşti, – pască.

Ca să nu-ţi mănînce paserile pînea, să nu mănînci de ajun sara pe afară şi la masă, să nu bei apă, ci vin sau altăceva.

Ca să nu-ţi fure nimene din cîmp, în ziua de Sf. Andrei să nu împrumuţi şi să nu dai nimică de la casă. *Elena Braha, Mihalcea*

Tot pentru asta, unii stau tot timpul la masă cît ţine cina, nu se scoală. *Mihalcea*

Ca să nu-ţi fure din cîmp, să nu dai în sîmbăta Paştelor nimic. *Elena Braha, Mihalcea*

(Grîul să nu-l mănînci, păn' nu pui pe masă, că se tund spicele). *Broscăuţi*

§ 8. Tăciunele

Tăciunele se face, dacă fumezi ţigară cînd mergi la samanat. *Mihalcea*

Tăciunele se face, dacă astupi soba, după ce s-a samanat. *Mahala*

Tăciunele se face, dacă îţi fură cineva din pîne.

Tăciunele se face, dacă pui cuşma pe masă, dar mai ales de Crăciun; sau dacă îţi întră întăi ţigan în casă. *Roşa*

Tăciunele se face, dacă de sărbătorile de iarnă: Crăciun, Anul Nou şi Bobotează stîngi focul sau tăciunii; trebuie să laşi să ardă, până să stîng singuri. Sau dacă în acele sărbători dai cărbuni pe pămînt. Sau chiar dacă şi duminica stîngi tăciunele în apă sau orşicînd să nu-l stîngi în apă. *Mihalcea, Roşa*

Tăciunelui să nu-i zici tăciune, că de aceea se face în pîne; să-i zici jar. *Mihalcea*

Cîntece de plug, de cîmp

§ 9. Cucul

M-aș duci, m-aș duci
Unde ară cucii,
Să văd cucul cornărind,
Boii brazda răsturnînd.
Ciocîrlia, fată mare,
Li cara la cuci mîncare,
Ciocîrlia li făce,
Rîndunica li pune,
Prepelița li-așterne.
Dar haita de pupăza
S-a suit sus pe răsteie
Ș-a strigat la boi să steie.
Da cucu
Mi-a proptit plugu.
Și din guriță grăia
Și polița curățea.
Ce ai, pupăză, cu mine,
Că eu nu-nșir sfat cu tine.
Eu, cînd s-a disprimăvara
Și cînd oi prinde a cînta,
Toată lumea m-a asculta.
Da tu, cînd îi pupăi,
Toată lumea te-a urî
Și cu bulgări or zvîrli.

Corovia

*

Eu dau häisa,
El dă ceala,
Bat-o focul socoteală,
Că-i decît să mă prăvală.
Prepelița pe răsteie
Tot striga la boi să steie.
Ciocîrlanul pe cotiugă
Tot striga la boi să fugă.

Ropcea

*

Plugarii și fetele

Frunză verde antonică,
Mă suiam în deal la stîncă,
Toate plugurile ară
Și de grîu, și de sacară.
Pus-am gînd la Dumnezeu
C-oi porni și plugul meu,
Dar plugarii-s pe la fete,
Boii pasc la iarbă verde.

Corovia

*

Leliță săcerătoare,
Ce ești pîrlită de soare,
Pune secerea-n pămînt,
Suie-te la deal cu vînt
Și vezi plugurile arînd
Și voinicii șuierînd.
Toate plugurile ară,
Numai suie și coboară.
Voinicii sînt pe la fete,
Boii pasc la iarbă verde,
Da plugurele șed sub părete.

Strojineț

*

Copilă săcerătoare,
Seceră ziua pe soare,
Mijlocelul nu te doare?
De te-a durea mijlocul,
Pune secerea-n pămînt
Și te suie-n deal la vînt,
Îi vedea pluguri arînd
Și băieții boi mînînd.
– Mînă, bade, boii bine,
Nu ținea ochii la mine,
Ochii mei sînt frumușei
Și ț-or bea bouții tăi.
Nici nu-i fi, bade, cu boi,
Nici n-om fi noi amîndoi.

Brăești

*

Foaie verde, floare albastră,
Mă suii cu plugu-n coastă,
Scoase boala o nevastă,
Nici prea hîdă, nici prea
proastă,
Numai de potriva noastră.
Eu cu ochii după ea,

Plugu-n două să rupea.
– Bade, nu-i de bănuit,
Ţ-a fost plugul hîrbuit,
Da-i veni pe joi
La noi,
Că avem vro patru boi
Şi i-om vinde cîte doi
Ş-om trăi halal de noi.

Botoşani

*

Leacul

Valeu, mamă, că mi-i rău
Şi-i departe leacul meu,
În ţarină sub un spin,
La bădiţa Constantin.

*

M-aş duce tocma-n Buceag,
Pănă ce-aş da peste leac,
Peste gardul ţarinei,
În braţele Mariei,
Sub o tufă de marari,
La bădiţa-n buzunari.

Corovia

Grîiele coapte

Fă-mă, Doamne, -un curcubeu,
Să vedem pe soţul meu,
Să mă-ntrebe ce fac eu?
Să vie şi la mine
Cînd grîiele s-or coace,
Să mă vadă ce-oi face.

*

Ochii verzi

Hop, leliţă cu pieptari,
Gura ta, mărgăritari,
Da ochii, matasă verde,
Rău mă tem că mi i-oi perde.
– De i-i perde, i-i găsi,
La vară, cînd om cosi.

Corovia

Frunză verde de porumbari,
Mihăluţă cu peptari etc.
....

Te-oi cata din loc în loc,
Te-oi găsi în busuioc,
Te-oi cata din fir în fir,
Te-oi găsi în trandafir.

Roşa

Busuiocul

Frunză verde peliniţă,
Mă dusei în grădiniţă,
Să-mi plivesc busuiocu
Şi-mi găsii ibovnicu,
Cu cal negru păntănog,
Priponit în busuioc.
Busuioace,
Nu te-ai coace
Ş-ai saca din rădăcină,
Ca puica de la inimă.

Gemenea

*

Mărioara

Măndiţă cu ochii verzi,
Mor, puiule, mor.
Ieşi afară de mă vezi,
Mor, puiule, mor.
Păn' ce-s grîiele mai verzi etc.
Că dacă s-or secera,
Mult în cale mi-i cata,
Or ne-om mai vedea, or ba.
Măndiţă cu ochii verzi,
Niciodată să n-o crezi,
Cînd a zice zău şi zău,
Atuncea face mai rău.

Botoşani

Frunză verde sălcioară,
Dragă Mărioară,
Să-mi scoţi şaua din camară
etc.
Să mi-o pui pe prisp-afară.
C-am să plec mîne la ţară
Să vînd grîul şi sacară
Să-ţi cumpăr o sălbioară.
Amîndoi zăcem de-o boală,
Tu pe-un pat şi eu pe-un pat,
Pe două scînduri de brad,
Dragă Mărioară!

Bacău

Păr galbîn

Mărioară, păr galbîn,
Cînd te văd, eu mă legîn.
Mă legîn ca ierbele,
Mă scutur ca grînele.

Mihalcea

Nunul, nuna

Vine nuna de la grîu
Cu rochița pusă-n brîu,
Șede nunul ș-o prăvește
Și musteața-și răsucește,
Mustacioară galbănă,
Bate vîntu, o leagănă.

Corovia

*

Cîntec a doua zi de nuntă

Să te faci, grîule, faci,
Să te dai la secerat
Ca mîndra la sărutat.
Să te dai la îmblătit,
Ca puicuța la iubit.

Mahala

*

Cîntec la nuntă. Mama

Tot ai zis, măicuț-, ai zis
C-ăi veni ca să mă vezi
Cînd or fi grîiele verzi.
Grînele s-au secerat,
Dumneata nu te-ai arătat.
De știam c-a fi așa,
Nu-ți mai ziceam: Mama mea!

Botoșani

Altul

În jos înspre răsărit,
Ce-am samanat, n-a ieșit.
Am samanat văzdogele,
Mi-au răsărit floricele[1].
Am samanat busuioc,
N-a răsărit mai deloc.
Busuioc prin floricele,
Nu le pot plivi de jele.
Ș-am nămit
De plivit,
Măicuța mea n-a venit.
Of, maică, n-ai făcut bine
Că m-ai născut tu pe mine.
Cînd pe mine m-ai scăldat,
Apă din Prut ai luat,
M-ai scăldat și cu din iaz,
Să trag în lume nacaz.
Hai, maică, și m-ăi petrece
Pănă în fundul grădinii,
Că mă duc cu străinii.
– Cine ț-a fost drag te ducă,
Ai cui zice amu mămucă.
– Taci, măicuță, nu mai plînge,
Inimioara mi se frînge.
Eu m-oi duce ș-oi veni,
Tot tu măicuță mi-i fi.

Roșa

(Despre *Speranță și roadă*, să va vedea vol. II.*)

1. În alt cîntec să spune: „Mi-a răsărit dor și jele."
* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Cap. XI

Despre săminți
Pînele scoase de la diavol

§ 1. Cum a adus Dumnezeu sămînțele și vitele

Sămînțele de pîni și vitele le-a adus Dumnezeu din alte părți și le-a dat oamenilor învățîndu-i ce să facă cu dînsele. Dar ei rîdea, nu voia să facă cum îi învăța. Ei spuneau că vitele sînt sălbătăciuni și că au să-i mănînce. Dumnezeu atunci s-a făcut om și a sămanat singur și a lucrat pămîntul, apoi a făcut mîncare, de au văzut și au făcut și ei întocmai. Iar cînd au văzut că vitele sînt de folos, s-au apucat asemenea de prăsila lor. *Maria Gabora, Stănești*

§ 2. A. Cînd s-a prăpădit sămînța pînelor
Bătrînii ce se omorau

De demult, pe moșnegi și pe babe îi omorau, ziceau că, dacă nu pot să lucreze, la ce să mai trăiască pe lume, să fie de nacaz celorlalți? Dar unui om tînăr, fiindu-i milă de tatăl său, l-a ascuns într-o groapă și acolo îl ținea și-i da de mîncat. Într-o primăvară, îi spune bătrînul ficiorului ca să nu are dealurile, căci anul acela va fi secetos, dar să samene pe bahnă. Cei bătrîni cunosc anul după iarnă: dacă ninge iarna de ajuns, atunci anul e bun – ploios –, da dacă nu, e secetă. Ficiorul a făcut așa. La toți oamenii nu se făcuse pîne, dar la dînsul s-a făcut. În alt an, bătrînul iar l-a învățat: „Tu să nu sameni pe șes, să sameni pe deal, că are să fie multă ploaie" și tot așa cîțiva ani de-a rîndul. Toți oamenii se mirau cum de știe el așa bine să potrivească, că doar nu era nazdravan și l-au apucat din scurt. Atunci el a spus că tatăl său îl învață. Oamenii au scos pe moșneag afară și de atunci s-au pus la cale ca să nu mai omoare bătrînii, căci tot sînt buni la ceva, chiar dacă nu pot lucra, dar învață pe cei tineri.

Se povestește pretutindeni

B. Copiii
De cînd s-au prins oamenii iar la sămînță

Zice că demult, dacă era un om bătrîn ce nu putea lucra, îl da de rîpă. A mers și un om de l-a dat pe tatăl său cu săniuța într-o rîpă, dar nu l-a omorît, numai l-a lăsat acolo. Vine acasă, da băietul lui îl întreabă: „Tată, la ce l-ai dus pe moșul în rîpă, că așa te-om duce și

noi pe D-ta." Omul, cînd a auzit, a mers și l-a adus înapoi și l-a ascuns în pivniță, ca să nu știe ceilalți oameni, și-i da acolo de mîncat. Dă Dumnezeu și ia pînea la oameni, că n-a fost cîțiva ani de-a rîndul pîne și amu n-aveau ce samana.

„Arați drumurile, îl învață bătrînul pe ficiorul său, căci va răsări ce s-a scuturat din cară." Omul acela a îndemnat și pe alții și au arat drumurile. – Dar de demult n-a fost grîul și sacara ca amu; ci la tot nodul era cîte un spic, tot așa și popușoiul. – Așa s-a făcut pîne multă și oamenii au avut de unde să să prindă iar la sămînță. Vorbesc oamenii din sat despre aceasta și aude și boieriul. „Oare de unde a știut el să are drumurile? Trebuie să aibă – zic ei – undeva pe tatăl său ascuns, că-l învață." Îl cheamă boieriul pe om la curte și-i poruncește că numaidecît să vie la el „și îmbracat, și dezbracat." Omul merge acasă și-i spune tătîne-său. „Ia volocul și te îmbracă și te du așa" zice bătrînul. Boieriul nu a zis nimică, căci era și îmbrăcat și dezbrăcat. Îl cheamă a doua oară. „Să-mi vii și cu dar, și fără dar." Merge acasă și spune iar tatălui său. „Prinde o pasere și-i du, și cînd va întinde mîna s-o ia, să-i dai drumul din mînă și va rămînea fără dar." A făcut așa. Amu zice boieriul: „Mîne să-mi vii cu un dușman și cu un prietin!" „Amu, zice moșneagul, e sfîrșitul meu! Ia cînele și femeia și te du." Merge la boieri cu cînele și cu femeia. Boieriul îi dă un băț și-i spune să dea în cîne. Da cînele schiolălau, schiolălau, să duce sub un gard – și iar vine de să gudură. „Dă și-n femeie", zice boieriul. Merge și dă un băț și-n femeie. Da ea: „Bată-te Dumnezeu să te bată, tu mă ucizi pe mine pentru ticălosul de tatăl tău! El șede în pivniță și eu îl hrănesc și amu te învață să mă bați" ! Și să duce mînioasă. „Vezi dar, zice boieriul, că ai pe tatăl tău în pivniță. Du-te și adă-l încoace, nu te teme." S-a dus și l-a scos pe moșneag de acolo și l-a adus la boieri. Boieriul l-a luat și l-a pus în scaunul său și nu l-a mai lasat să se ducă de la dînsul; iar omului i-a dat un sat și a fost și el boieri, pentru binele ce l-a făcut oamenilor.

Și de atunci nu se mai omoară bătrînii.

Dumitru Grigorașciuc, Mahala

§ 3. Ovăzul. Osetul[1]

Dracul toate le-a făcut, și grîul și popușoiul, dar Dumnezeu le-a luat de la el. „Apoi mie nu-mi lași nimică, Doamne!" „Lasă să fie ovăzul al tău", a zis Dumnezeu. Dracul să duce și tot zice din gură: „ovăz, ovăz", ca să nu uite. „La ce i-ai dat, Doamne, ovăzul, zice Sf. Petru, că și de acela-i păcat." „Lasă că îl iau eu înapoi" și fuge iute înaintea dracului, de se ascunde sub un pod și-l sparie. Dracul, de frică, a uitat. „Unde mergi?", îl întrebă Sf. Petru. „Mă duc să spun

1. Osetul e un fel de spin ce crește printre pînea cea albă, numit și de către românii ce trăiésc în contact cu rușii tot oset; românește însă, după cît îmi e cunoscut, să cheamă „pălămidă" (Carduus acanthoidea, Stacheldistel).

stăpînului meu ce ni-a dat Dumnezeu." „Da ce ți-a dat?" „Dacă am uitat!" „Poate grîu?" „Nu." „Poate sacară?" „Nu." „Poate oset?" „Da, da, acela-i!" Și a alergat drept la stăpînul său, de i-a spus ce dar au capatat – și de atunci a rămas osetul al lui.

Gheorghe Macovei, Cuciur-Mare

§ 4. A. Baba și doina. Malaiul

Un om a fost samanat odată niște malai și toate pînile creșteau, numai malaiul nu. Să duce omul o dată, să duce a doua oară, malaiul sta pe loc. „Iaie-l dracul", zice omul. Dracul l-a și luat și din ceasul acela a început malaiul a crește ca din apă. Cînd a fost de secerat, să duce omul ca să-l secere, dar nu să poate apropia. „Lasă-l acolo, că-i al meu, zice dracul, nu mi l-ai dat tu?" Ce să facă el? Să duce la o babă și-i spune. „Bine, zice baba, eu ți-l voi scoate, dar să-mi dai o păreche de ciubote, o cătrință și un ștergar." „Ț-oi da", zice omul. Să duce baba la mălai și să întâlnește cu dracul. Să sfădește baba, se ciondănește cu dracul, pînă la urmă a făcut tocmeală, că aceluia să rămîie mălaiul, care va ști cînta mai multe cîntece. Dar cum? Să ia unul pe celalalt în spate și, în vremea aceasta, cel din spate să cînte. Mai întăi a luat baba pe drac și l-a purtat trei zile în spate, pănă ce a cîntat el toate cînticele ce le-a știut. Acuma a venit rîndul ca să ia dracul pe babă. Ea a început doina și tot doina și doina a ținut-o vro două săptămîni. „Mai ai mult?", întreabă dracul. „Stăi, că de-abia am început", răspunde ea. „Apoi dar tot mai multe cîntece știi tu decît mine!" Și așa a prăpădit dracul mălaiul.

„Dar poate te ții cu banat, zice baba. Ca să nu fii cu inima rea, hai ș-om samana amîndoi napi." „Hai." „Dar vîrful să fie al tău și rădăcina a mea", a zis ea. Dracul s-a prins, dar la urmă a văzut că s-a înșalat. „Să sămănăm dar altăceva, să sămănăm grîu. Amu las să fie rădăcina a ta și vîrful al meu", i-a zis iar dracului. El iar s-a găsit nedreptățit și a ramas ca să se bată cu ea, pentru cele ce i-a făcut. Baba a luat două țăpoaie, dar la unul a rupt un corn. Pe cel cu două coarne i l-a dat lui, a zis că acela e mai bun și cel cu unul și l-a oprit ei și a zis ca să se bată prin gard, căci astfeli el o va omorî de ispravă. Dracul s-a necăjit cît s-a necăjit, – dacă a văzut că baba îl sparge de tot lovindu-l cu sulița n-a mai putut rabda și a rugat-o să se lese de bătaie. Mai bine să arunce bețe amîndoi, să vadă care va arunca mai departe. Baba a zis că bine. Dracul cînd a aruncat, n-a venit bățul lui trei zile. Acuma a venit rîndul babei. „Stăi să te leg la ochi, a zis ea, căci eu cînd voi arunca bățul meu în sus, are să facă așa un huit, că poți să asurzești sau să orbești." După ce l-a legat, a luat un ciomag și i-a dat peste cap cît a putut; apoi a aruncat ciomagul într-o parte și s-au pus să aștepte, poate va veni înapoi. Dar fiindu-le urît și fiind acolo aproape un cireși, dracul a plecat o creangă să culeagă cireșe și, prinzîndu-se și baba de creangă, cînd a slobozit el creanga, baba slabă s-a rădicat în sus, cu creangă cu tot, și a căzut de ceea parte pe o movilă de paie. Din întîmplare, în acel loc unde a căzut, dormea un

iepure; și ea l-a prins. „Hei, da știi că bine poți sări; eu n-ași putea să sar așa departe ca D-ta", a zis dracul. „Ian hai să ne apucăm amîndoi la fugă!" „D-apoi am sărit, că mi-am fost văzut acolo copilul meu pe care l-am fost prăpădit de 7 ani și abia acuma l-am găsit. Dragul mamei! Dar tu, drace, ce prost mai ești! Dacă vrai fugă, nu te pune cu mine, dar pune-te cu copilul meu ist mai mic și atunci vei vedea ce pot eu!" Baba a dat drumul iepurelui să fugă cu dracul; dar iepurele l-a întrecut. „Ai cîștigat, zice dracul, dar bățul d-tale de ce nu mai vine?" „Nici n-a mai veni, zice ea, pentru că s-a oprit în lună!" Și așa a scos baba pînele de la drac. *De la un român din Caliceanca, Cernăuț.*

(În o poveste din Siret, în locul babei ce s-a luptat cu dracul, să pune un călugăr.)

*

Maica Domnului era tare frumoasă și diavolul a îmbiat-o să fie a lui. Maica Domnului i-a dat lui un țăpoi cu două coarne, iar ea ș-a luat unul cu un corn și i-a zis ca să se împungă amîndoi prin gard; de o va dovedi, va fi a lui. Dar țăpoiul dracului să oprea și nu o putea străpunge pe Maica Domnului. Așa s-a luptat cu dînsul pănă au cîntat cucoșii. Atunci el a perit și Maica Domnului a scapat.

Agafia Popovici, Mihalcea

B. Mălaiul măruntel. Pasatul

Mălaiul întăi moașa l-a samanat. A luat o mînă de mălai și sămănîndu-l a zis: „Să fii de leac și să fie sămînță din tine!" Și vezi D-ta, că chiar e de leac. Dacă-l doare pe cineva înlăuntru, să puie turtă de mălai la pîntece și-i trece. *Andrei Motoc, Mihalcea*

Cînd îl mușcă pe cineva helgea, numai atunci poate scapa să nu moară, dacă numără o baniță de pasat. *Mihalcea*

De demult, pe cînd nu erau păpușoii, oamenii mîncau mălai. Pînea proaspătă era foarte bună, numai cît, după ce să învechea, să învîrtoșa prea tare. Acuma din malai se face numai pasat, din care se fac găluște de ajun. O altă mîncare din pasat la moldovenii de demult era ceapa împlută cu pasat.

Ca proverb să zice:

Vrabia malai visează,
Pițigoiul
Păpușoiul
Și calicul praznicul.

Cînd cineva vorbește fără să vrea despre un lucru ce-l are în inimă și în gînd.

Mîncarea dracului e malaiul; tocmai noaptea, la miezul-nopței, mănînc grăunțe fierte de malai, fără sare. *Ioan Pisarciuc, Roșa*

Cu cei răi ce fac pacate, ară dracul malai în iad.

(„Malaiul cucului" să numește în Ilișești un fel de iarbă, un feli de pipirig subțire și foarte mărunt.)

§ 5. Grîul. Sacara. Papușoiul
Ursul și diavolul

La începutul lumei, fiindc-a făcut diavolul toate, a cerut la Dumnezeu că grîul să fie al lui. Vine ursul la Dumnezeu și zice: „Doamne, eu mă voi apuca ramașag cu Necuratul, că el să secere cu mînile și eu cu picioarele și care va fi mai degrabă gata cu partea lui, pănă înainte de amiază-zi, al aceluia să rămîie grîul, – dacă-mi vei ajuta tu, Doamne; – și va fi grîul al tău." S-au apucat ramașag și ursul cu picioarele lui de dinapoi mai mult spori făcea și înainte de amiază-zi cu jumătate de ceas a fost gata, pe cînd diavolul a rămas cu mult în urmă. Pe diavolul l-a luat Sf. Petru, Sf. Paul și Sf. Ilie și l-a scos la hotar și l-a detunat, căci el se pusese de pricină cu ursul; îi punea tot lanțuri, dar ursul le sfarma. Și de atunci a ramas grîul a lui Dumnezeu, căci diavolul nu voia să fie nicicînd Paști, ca să fie grîul sfințit. El gîndea că dacă va vrea el va rodi, dacă nu, apoi nu va rodi.

Andrei Motoc, Mihalcea

Mama pinilor, știma păpușoiului

Sacara are mamă. Este în sacară un fir lung negru; acela să cheamă „mama săcării", tot astfel este și în grîu „mama grîului."

Păpușoiul are știmă. Știma păpușoiului e păpușoieșul cel alb, cu frunza albă, ce cîteodată răsare printre păpușoi. Pe acela, cînd îl vezi, să-l săruți, căci e semn de roadă. Mai apoi să face și el verde ca ceilalți. *Catrina Olăniță, Broscăuți*

Păpușoilor ce cresc îngemanați căte 3-4 la un loc, în Mihalcea li să spun „babă", aceia sînt buni de sămînță; iar popușoilor ce sînt păroși li să spune „moșneag."

Cînd să fac în vîrf pe spic grăunțe e semn că a fost anul mănos, însemnează mană. În Broscăuți, îndată ce văd un asemenea spic, îl arată ca amintire cum au fost păpușoii de demult, avînd ciocalăul de la rădăcină pănă sus.

Păpușoii cei pestriți sînt huțanești, cei negri țigănești.

(Despre timpul cînd să samănă păpușoii și bostanii, se va vedea part. III, la *Tunet*.)

Grîul și sacara

Sacara e a țiganului. A luat țiganul sacară, ș-a făcut o turtă și a mîncat. „Bună e, Doamne, numai cît e neagră." „Neagră e, a zis Dumnezeu, să fie dar sămînța ta!" Sacara e țigan.

Andrei Motoc, Mihalcea

Grîul cu sacara să perecește. Sacara zice că ea e mai mare, că crește mai naltă și toți oamenii se hrănesc cu ea. Da grîul zice: „Ce

folos că tu ești nantă și eu mic, dacă numai eu ies la oameni, la lume; că de-i la Pași, norodul pe mine mă duce și mă sfințește; de-i cumătrie, de-i nuntă, pe mine mă duc de cinste, mă fac colaci, pe tine nu."

Domnica Culincu, Mihalcea

*

Grîul mergea la biserică și s-a întălnit cu sacara. „Hai cumătră la biserică!" „Mergi sănătos, căci eu văd biserica și de aice, nu-s mic ca D-ta!" Și de aceea preoții numai cu grîu slujesc, iar sacara nu se primește în biserică, că ea a fost sumeață și a greșit.

Profira Zvorîșteanu, Botoșani

*

„Cinste dai, cinste găsești"

S-a întălnit odată malaiul și cu pînea: „Bună dimineața, malai crapat!" – zice pînea de grîu mălaiului de păpușoi. „Mulțămesc D-tale, joaca copiilor", îi răspunde malaiul. Vede pînea că nu-i bine, că a pîcălit-o și pe dînsa; se întoarce iarăși și zice: „Bună dimineața, sațul casei!" „Mulțămesc D-tale, cinstea mesei!" – i-a răspuns atunci și malaiul. „Acuma mai vii de-acasă", zice malaiul. Vezi: „cinste dai, cinste găsești." Nu era nici unul, nici altul de lepădat, pentru că, macar că pînea e bună și frumoasă, dar tot cu păpușoiul rădici greul și saturi casa. Pînea iar, ce-i ca pînea de grîu bună? Dar malaiul i-a găsit și ei pricina, căci cu pînea de grîu la popor mai mult copii să hrănesc.

De la mama autoarei, Botoșani

*

Grîul și păpușoiul la Dumnezeu

S-a dus grîul și păpușoiul la Dumnezeu, să se jeluiască ce fac oamenii cu dînșii:

„Mă ară, Doamne, și mă samănă, zice păpușoiul."

„Bine fac, crești!"

„Mă prășesc odată și a doua oară."

„Bine fac, crești!"

„Și mă taie și mă desfac."

„Bine fac, crești, sporești!"

„Și mă usucă, mă duc la moară, mă sfarmă și mă fac făină."

„Bine fac, crești, sporești!"

„Și mă pun pe foc, mă fac mămăligă, mă fierb."

„Bine fac, crești, sporești!"

„Și mă fac malai; – și pe mine mă fac pîne, zice grîul, ne pun la dospit, ne frămîntă și ne chinuiesc."

„Bine fac, creșteți, sporiți!"

„Și ne pun în cuptor, ne coc."

„Bine fac, crești, sporiți!"

„Și pe urmă mă scot și mă pun înapoi în cuptor, zic că încă nu-s coaptă", zice pînea.

„Apoi aceasta rău fac; să nu crești, să nu sporești!"
„Și pe mine mă taie bucățele și mă pun pe cărbuni și mă frig", zice mămăliga.
„Și aceasta rău fac; să nu crești, să nu sporești!"

D-na Victoria Tușinschi, Mihalcea

De aceea zice că e pacat de a pune pînea a doua oară în cuptor și că totdeauna dă înapoi. Cum ai scos-o așa să rămîie. Mai bine lasă să fie mai crudă, dacă n-ai știut a potrivi focul, și altădată să te păzești, decît s-o coci de două ori; și nici mămăliga. Dacă este ea fiartă o dată, la ce s-o mai pui pe cărbuni să se frigă? Căci atunci așa se strînge și *rămîne mică, și e pacat.*

Femeia îngreunată, care va mînca pîne de cea întoarsă în cuptor, i se întoarce copilul în pîntece. Tare să se păzească femeiele să nu mănînce, căci au naștere grea. *Ilinca Cosma, Roșa*

*

Mama-Pădurei și mămăliga

Demult, zice că Mama-Pădurei îmbla. – E nantă și cu păr lung pănă în pămînt și tot una bocește prin pădure. – Odată un om a făcut foc și a pus o fălie de mămăligă pe foc, ca să se frigă. Aude el plîngînd, da tot stă pe loc și așteaptă să i se frigă mămăliga. Da mămăliga de pe foc îi zice: „Ce stai, ascunde-te și fugi, că ea amuși vine și te mănîncă." Omul iute se vîră într-o boștură de copac. Vine Mama-Pădurei și-o întreabă pe mămăligă. „De ce ai țipat așa tare?" „Că mă frigeam", zice mămăliga. Ea a luat mămăliga de pe foc, a pus-o deoparte și s-a dus. Da de-l găsea îl mînca. Apoi cum gîndești, că Mama-Pădurei e bună? Ea mănîncă oamenii ca și capcînii cei cu un ochi în ceafă și unul în frunte, ce venea și ținea cu ai noștri bătaie. Ai noștri făceau pivniți și să ascundeau în pămînt, da ei veneau și strigau: „Gavrile, Dănile, ieșiți că s-au dus cei ce mănînc oamenii!" Și care ieșea îl lua și-l ducea la dînșii, îl hrănea cu nuci și-l mînca.

Catrina Beicu, Mihalcea

În o variantă a povestei aceștia, să spune că omul acela s-a dus noaptea în pădure și căuta lemne de material, care erau mai drepte, – de aceea în pădure sînt atîția copaci strîmbi, pentru că pe cei drepți îi iau, ca și pe oamenii cei frumoși – și s-a apucat la cioplit. Mama-Pădurei a venit tocmai la miezul nopții, în ceasul ei, și a început a vorbi la copaci: „Tu ai să fii tăiat, tu ai să crești etc." Omul nu știa, tăia mai departe. De venea Mama-Pădurei și-l găsea, îl omorea. Da mămăliga i-a zis, – căci pusese o bucățică să se frigă: „Ascunde-te degrabă, căci altfel ești prăpădit!" Vine Mama-Pădurei și întreabă: „Ce huit e aici?" „Eu, a zis mămăliga, am țipat mamă, că mă frig." Mama-Pădurei a dat-o deoparte și s-a dus. *Petrea Beicu, Mihalcea*

Un altul spune că ea venise noaptea, în ceasul ei, să dea piept copiilor – la copaci –, și găsind pe om a vrut să-l mănînce, dar mămăliga s-a pus pentru el, răspunzînd ca și colacii la nuntă, după cum se va vedea.

Cap. XII

Sarea

§ 1. Ce e mai dulce ?

A fost un împărat și avea trei fete. Ce i-a venit într-o zi împăratului ca să întrebe fetele cît de tare îl iubesc ele. A întrebat pe cea mai mare și ea a spus că-l iubește ca zaharul. A întrebat pe a doua, ea a spus, ca mierea. A întrebat pe a treia, aceasta a spus că-l iubește ca „sarea în bucate." Fetele cele mai mari au început a rîde. „Bravo, tataie, bravo, știu că tare te iubește fata matale cea mică!" Împăratul s-a suparat tare și-a surgunit-o de la casă. Bucuria surorilor ei; că erau mai urîte decît dînsa.

Fata cea mică s-a dus în lume, a ajuns la un împarat și s-a bagat în slujbă. Acolo, ficiorul împăratului era bolnav și mama lui sta zi și noapte în genunchi la patul lui. Acuma nu mai putea nici ea și a pus-o pe fată să-l păzască. Fata păzîndu-l, ficiorului de împărat i s-a făcut tot mai bine și, pănă s-a făcut sănătos, s-a amorezat de ea așa de tare, încît a zis că numaidecît vra s-o ia . Părinții lui au chemat familia și au făcut sfat; toți au zis să-i deie pace după gustul lui, să nu-l oprească. L-a lasat și împaratul. Au pregătit nunta și au chemat pe toți împărații. Da fata a mers la bucătărie și a spus că, de toate felurile de bucate ce vor face, să facă deoparte tot aceleași feluri, dar fără sare; care va pune oleacă îl omoară. S-a făcut nunta și a venit și tatăl ei. S-au pus la masă, – ea a aratat la cine au să puie dinainte bucatele cele nesarate, – iar în solniță înaintea tatălui ei au pus, în loc de sare și chiperi, zahar și miere. Aduc un feli de bucate, aduc altul, împaratul nu mănîncă; aduc al treilea, al patrulea fel, n-au nici un gust. Ia împaratul și gustă de la un împarat, de la altul alăturea cu dînsul, – bucatele bune, cum se cade. – Dintăi i-a fost rușine să zică ceva, dar pe urmă s-a sculat și a zis: „Mă rog, spuneți-mi D-voastră, vrați să vă faceți caraghios de mine, or ce-i că-mi dați mîncare nesarată și înaintea mea, în loc să-mi puneți sare, ca la toată lumea, mi-ați pus miere și zahar?" Împaratul cel de casă s-a mirat ș-a strigat îndată să cheme pe bucătar. Atunci mireasa s-a sculat în picioare și a zis: „Stați, nu-l chemați, căci eu sînt vinovată; eu nu sînt slugă, cum mă știți, ci sînt fată de împarat. Și anume, împaratul de față e tatăl meu. M-a izgonit de la casă, că nu am zis și eu ca surorile mele că-l iubesc ca mierea și ca zaharul, ci am zis că-l iubesc ca «sarea în bucate». Și acuma i-am pus dinanite să vadă de prubă, ce e mai bun." Atunci împăratul a cunoscut-o și a căzut în genunchi înaintea ei. A luat împărăția de la celelalte și-a pus-o pe aceasta în scaun, dimpreună cu barbatul ei, împarat.

D-na Sevastița Dumitriu, Botoșani

*

§ 2. Credinţi despre sare

Sarea e mana lui Dumnezeu.

Sarea e dreptatea. Sfînta sare e sfînta dreptate. *Motoc, Mihalcea*

Sare dacă furi de la o casă, ai luat dulceaţa, ai luat folosul din casă. Acel ce vrea să-ţi ia sporiul din casă vine lunea sau în zi de săc de ia sare şi apoi nu mai ai spori, – merge la el. – De aceea nu-i bine să dai luni nimic. Cine ştie să desfacă desface în zile de frupt şi vine înapoi.

Sare dacă-ţi fură de la vite, pot muri toate; e pricaz, îţi face între vite rău. Ori de la oi de fură sare, sînt duse toate. *Botoşani*

Dacă ţi-a furat cineva din sare or altceva, ţi-a făcut pricaz; ia şi-i dă aceluia pîne şi sare, că nici liturghie la biserică nu trebuie să dai; şi nu se mai alege nimică de capul lui.

Pricaz mare să face la gospodărie, dacă-ţi fură cineva din sare sau ou, îndată ai pagubă între vite sau în casă ceva. Sînt oameni cari anume îţi fură, dară dacă dai degrabă că ţi-a furat şi ştii, nu-ţi strică nimică. Povestitoarei i-a furat o vecină sare şi i-a perit un bou.
Elena Braha, Mihalcea

Ba eu aşi vrea să-mi fure cineva din sare, că de acela nu se alege nimic şi mie îmi merge atunci bine. *Mihai Bunduc, Mihalcea*

Sare de-ţi fură cineva, îţi ia răul din casă. *Marianciuc, Mihalcea*

Dacă împrumuţi de la cineva sare, să i-o dai înapoi, căci ţi-i viaţa sarată. *Siret*

În Broscăuţi, lîngă Mihalcea, tare se păzesc, cînd împrumută sare, ca să deie mai mult înapoi, să nu le strice pe urmă.

Cînd o femeie îţi toarce şi nu i-ai plătit bine, să-i dai sare. La tors totdeauna să dă sare, pentru cîtă putere i s-a dus femeiei îmbălînd tortul, căci altfeli ai pacat. *General*

Sare cine ţi-a fura, e pentru acela pricaz; 7 ani nu se poate prinde la nimică şi, pănă ce n-a fura, n-a mînca. *Maria Cloşca, Suceava*

Sare cine fură, norocul aceluia e ca sarea, amu-l vezi şi amu nu se ştie ce s-a făcut. Tot aşa şi cine fură oul scade ca oul.
Catrina Daniliuc, ţigancă, Mihalcea

Sare cine fură, sarea îl descopere că a furat. *Aceeaşi*

Sare e tare pacat a fura, că ea una cu pînea merge. Dacă furi sare nu e bine în casă, căci sarea nu poate fără pîne şi pînea fără sare.
Domnica Culincu, ţigancă, Mihalcea

Cînd ştii că îţi trimete cineva farmeci, îţi face rău, nimică alta să nu-i dai decît pîne şi sare; taie o fălie ş-o sară şi i-o dă. Mai mult nu-i trebuie. *Roşa*

Care-ți e dușman niciodată nu-ți va mînca în casă, nu-ți mănîncă pînea și sarea, căci simțește că-ți e rău și să teme, căci dacă va mînca, va cădea pe dînsul. Ca pînea și ca sarea nu-i alta în lume, care să pedepsească pe cel vinovat; pe cel nevinovat nu.

D-na Elena Braha, Mihalcea

În Moldova, să blastămă astfeli: „Batăte-te pînea și sarea mea!" iar despre dușman se spune că el nu-ți va sta la masă. Sau dacă vrai să-i faci cuiva vrun rău, altul îți spune: „Vei avea pacat, că i-ai măncat pînea și sarea!"

Dacă îți vine broască, fapt în casă, să nu-i faci nimică. Dă-i pîne și sare și să duce cu fuga pe capul celuia ce a trimis-o, cu ceea ce ți-a vrut el ție. *Botoșani*

Cînd huiește focul, te vorbesc dușmanii de rău, presură atunci iute sare pe foc și ei vor face pușchea. *Siret*

Cînd îți trimite cineva pe necuratul, să te necăjască noaptea prin somn, să presuri pragurile cu sare sfînțită, că nu se mai poate apropia. *Mihalcea*

Sare să porți în papuc, că nu se prind farmecele. *Mihalcea*

Noaptea e bine să steie sarea pe fereastă, căci dormi bine și nu se apropie nici un rău. *Mihalcea*

Pînea și sarea e de mare ajutor, ea alungă tot răul de la casă. Noaptea e bine să pui o bucățică de pîne și sare pe fereastă, căci cîte răutăți îmblă. Poate să te pocească vrun strigoi să mori. Dar dacă pui o bucățică, trebuie a doua zi s-o arunci, să n-o mănînci. Alții pun și apă, dar să n-o bei, s-o arunci. Răutățile ce vin mănînc și beu și apoi se duc – și atunci nu-ți fac nici un rău. *Ana Bulbuc, Mihalcea*

Pînea și sarea nu să pune pe fereastă, căci la pîne tot răul trage. *General*

Unde este copil mic în casă, pentru ca să doarmă, să pui o bucățică de pîne și sare pe fereastă, ca să asfînțească soarele pe pîne și pe sare. *General*

(Descîntecele cu pîne, ce să fac ca să doarmă copilul, se vor vedea la *somn.*)

Cînd se naște copilul în casă, să nu steie sarea pe fereastă, căci nu poate veni îngerul, îi e drumul sarat. Ba chiar orșicînd să nu steie, căci fuge norocul, îi e drumul sarat. *Mihalcea*

Sarea nu se poate să steie pe fereastă, că se duce tot norocul din casă pe ferești. Locul sarei e pe masă. *Stănești*

În ziua de Paști, să nu îmbli cu sare pe mîni, căci asuzi la mîni tot anul. *D-ra Maria Dumitriu, Botoșani*

Sarea să nu steie pe horn sau sub horn, că nu poți dormi. *Mihalcea*

Cînd se aprinde casa, să pui îndată sarea pe masă, că te îngăduie focul până scoți lucrurile. *Siret*

Sarea să nu steie pe fereastă, că e huit în casă. *Mihalcea*

Sare să nu dai luni din casă, că e huit toată săptămîna. *Idem*

Cînd să varsă chiperiul, presuri îndată sare, ca să nu fie huit. *Moldova*

În ziua de Ispas, să nu dai foc și sare din casă; foc, pentru că tot anul vei avea huit, vor avea oamenii inimă rea în casă ca focul; și sare nu se dă, că dacă ai vaci, nu vor avea smîntînă. *Mihalcea*

Cînd dă laptele în foc, presuri degrabă sare, ca să nu ardă mana vacei. *General*

Cînd dai cuiva lapte, să-l sari, că dacă e sarat, nu-ți poate lua mana vacei. *General*

Cînd ți-a dat cineva lapte, nu speli oala, ci pui o bucățică de pîne și sare și-i dai astfeli mana înapoi. *General*

(Vezi cenușa și sarea la *Ajun*, pag. 58.)

Cînd descînți cuiva de o boală și este copil mic în casă, trebuie să presuri copilului pe cap sare ori cenușă, ca să nu să prindă boala celui ce să descîntă de copil. *Botoșani*

Ca să știi de ce sex va fi copilul pe care-l poartă mama în pîntece, să o presuri fără ca ea să știe pe cap cu sare și, de se va prinde cu mîna de gură, va avea o fată; de se va prinde de nas, va avea băiat; sau de alte părți, precum: ochii, sprincenele, închipuie gen femeiesc; capul, bărbătesc etc. *Botoșani – Siret*

E tare bine cînd greșești mîncarea sau mămăliga nesărată.

În Mihalcea, sînt case unde se face mămăliga nesarată, că le merge bine.

Pe necuratul cine-l are, îi dă mîncare nesarată. Ian să puie sare și ar vedea! Doamne ferește ce face!

Ca să-și vadă ursitoriul fetele, să facă o turtă sarată tare și coaptă între focuri, spre Anul Nou sau spre Sfîntul Andrei și cînd se culcă, s-o mănînce. Pe cine va visa că-i dă apă, acela i-i ursitoriul.

Ca să-și viseze fata ursitoriul, să plămădească vineri noaptea și sîmbătă până în ziuă să coacă pînea. Și din cea întâi pîne ce o va scoate, să muște o îmbucătură și s-o puie în brîu, iar restul să-l împărțească la oameni. Sara să puie brîul jos și să bată mătăni și să zică: „dacă nu te-a aduce brîul, te-a aduce sarea, dacă nu sarea, pînea, în vis să te visez și să vii să te văd." *Broscăuți*

(Sarea pedepsitoare, se va vedea vol. II, la *Prag**.)
(Vezi călindariul cepei și sarea, la *Anul Nou*).

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Cap. XIII

Pînea pentru om. Căsătoria

§ 1. A. Pînea e om

Odată o femeie tînără era îngreunată și s-a dus la secerat, dar era tare cald și îi era tare greu. „Vîntule, vîntișorule, zice ea, vină de mă răcorește, că-ți voi da pe fata mea." Vîntul a venit și a răcorit-o, iar ea, cînd a născut, tocmai fată a avut. Fata s-a făcut mare și vîntul a venit la dînsa ca flecău și i-a spus că are să vie s-o ia, căci mă-sa i-a făgăduit-o lui încă din pîntece. Fata a întrebat pe mă-sa cine e flecăul ce a venit și cui a făgăduit-o ea, pănă nu era încă pe lume. Ea ș-a adus aminte de vînt și s-au pus amîndouă pe plîns. Dar sacara, ce a fost secerat-o cînd era grea, s-a făcut om și a întrat în casă. „Nu plîngeți, dar ascultați-mă pe mine și eu v-oi învăța ce să faceți." Le-a spus cum s-o gătească pe fată de nuntă și să puie pe masă dinaintea ei pîne de sacară și cîțiva săminceri de papușoi, căci ei le vor scăpa. Cînd a fost totul gata, a venit și mirele s-o iaie; mă-sa și fata au început a plînge și amîndouă a-l ruga să n-o ia. „Nu se poate, zice vîntul, tu la ce m-ai chemat și mi-ai giuruit-o, că eu n-ași fi venit." Atunci au început a vorbi pînea și sămincerii de pe masă: „Pe noi ne-a samanat, ne-a grapat, ne-a tăiat, ne-a bătut; la moară cu pietre ne-au sfărmat și-am iertat; iartă și tu." Și vîntul n-a luat-o, le-a iertat.

Ana Bulbuc, Mihalcea

*

B. Sămințele și oamenii

Odată s-au fost prăpădit sămințele de la toate pînile; a fost foamete mare și oamenii mîncase totul. Iată că, mergînd un băietan pe drum, găsește un fir de păpușoi. El de bucurie a luat și l-a samanat. Diavolul a văzut ce a făcut flecăul și a venit la dînsul: „Măi prostule, zice el, ce gîndești tu că ai să poți face cu un grăunte? Da ascultă-mă ce te voi învăța eu. Dacă vrai să fii om – la împaratul catanele pier de foame – mergi și spune că i le vei hrăni, dar să-ți deie avere cît vrai tu și eu îți voi da pentru catane hrana trebuitoare, numai cît să mi te dai tu mie, cînd vei fi mire." Flecăul era sărac și, cînd a auzit așa, s-a prins. A capatat o mulțime de bani și în scurtă vreme ș-a făcut curți frumoase, avea gospodărie mare, numai cît nu se putea însura, căci se temea. Într-o zi, pe cînd să gîndea el cum ar putea să se însoare, păpușoii ce au ieșit din firul acela de sămînță, i-au zis: „Însoară-te, stăpîne, nu te teme, căci noi te vom scoate de la diavol, numai cît fă-ne pîne și să ne pui pe masă dinaintea ta, cînd vei fi mire."

El ş-a căutat o fată după plac, a pornit nunta şi a făcut aşa cum i-au spus păpuşoii. Vine diavolul: „De acum hai, zice el, căci eşti al meu, după cum ni-a fost cuvîntul." Mirele a tăcut, nu a răspuns nimică, dar a răspuns de pe masă pînea. (Să va vedea în povestea următoare.) *Maria Cloşca, Suceava*

*

C. Mirele şi lupul. Grîul. Inelele

Un flecău, odată, a vrut să se însoare şi venea noaptea cu peciul acasă. Iacă îl întâlneşte un lup. „De unde vii?" îl întreabă lupul. „Am scos peciul, că vrau să mă însor." „Hei, că degeaba l-ai scos, că eu am să te mănînc!" „Ba mă rog D-tale, nu mă mînca, îi zice flecăul, mai lasă-mă să-mi văd părinţii acasă; da vină sîmbătă sară, cînd voi fi mire în capul mesei şi atunci mă vei mînca." Lupul s-a lasat aşa.

Sîmbătă sara amu începuse nunta şi sta toţi la masă, iacă şi lupul la uşă. Ţiganii, cînd l-au văzut, au încremenit cu scripcele în mîni şi toţi au fost amuţit de spaimă. Mirele gîndea că oamenii îl vor apăra, de va veni lupul sîmbătă. Oamenii au început a striga, el nici nu se uita, ci dă să sară la mire. Atunci jemnele de pe masă – căci totdeauna se pun două jemne împreunate pe masă înaintea mirelor – îl întreabă: „Ce vrai, lupule?" „Vrau să-l mănînc pe mire!" „Da ian mai rabdă oleacă şi ascultă ce ţi-oi zice eu; că pe mine m-au luat spic, m-au bătut şi m-au îmblătit şi-am rabdat, rabdă şi tu. Şi m-au făcut sămînţă şi m-au pus în pămînt şi am rabdat, rabdă şi tu. Şi iar m-au bătut, m-au îmblătit şi m-au dus la moară, m-au făcut făină şi am rabdat, rabdă şi tu. Şi m-au dat pe mîna femeilor şi m-au frămîntat şi-am rabdat, rabdă şi tu. Şi m-au pus în cuptor şi olecuţă am crăpat, crapă şi tu!" Atunci şi lupul a crapat. Şi de atunci se pun şi să schimbă inelele în grîu şi se pun jemnele numaidecît la masă; până atunci nu se punea, nici mirele cu cuşma în cap nu şedea. Dar tot pînile cele, atunci, i-au spus că el să steie acele zile cu cuşma în cap, că el, cît e mire, e împarat şi nici pe ceea lume nu-l judecă acele 2-3 săptămîni, cît a fost mire cu cuşma în cap.

Da ţiganii, cînd a crăpat lupul, au început a cînta de bucurie; şi amu cînd îi la vro nuntă, să strigă la ţigani: „Ia cîntaţi măi, cînd a crăpat lupul!" *Gheorghe Postolache, Bagiurea, Moldova*

*

D. De cînd să taie vitele
Bou Balan

De demult zice că vitele vorbea.

Era odată un om ş-avea un bou balan. Dar păn' atunci vitele nu să taia, de atuncea să taie. Într-o zi omul s-a apucat să ascută coasa, să

taie pe Bou Balan. La omul acela era un băiet în slujbă, el a alergat pe toloacă la bou și i-a spus că vreau să-l taie. Atunci boul a zis: „Sui pe mine ș-om fugi amîndoi." Au fugit păn' într-o pădure și acolo ș-a făcut băietul o colibă și trăiau.

Într-o zi a spus boul băietului că el trebuie să meargă să se bată cu un purcel de fier, la un pod de fier, și că Dumnezeu știe de s-a mai înturna înapoi. Boul a mers, a biruit pe purcel și s-a înturnat înapoi. În altă zi, iar a spus că amu trebuie să se bată cu un bou de fier, la podul de fier, dar că amu nu mai are nădejde să se mai întoarcă înapoi. I-a dat băietului o alună și i-a zis ca să aștepte cîtăva vreme, poate s-a înturna, da dacă a vedea că nu vine, să știe că-i mort și tocmai atunci să strice aluna, dar nu afară, ci în ogradă.

Băietul era tare suparat că nu venea boul și într-o zi, cum mergea pe drum, strică aluna. Îndată au început a ieși ș-a zbura din alună vite, păsări fel de fel și s-au dus care încotro. Începe el a plînge. Iată că un șerpe mare îi iese înainte. „Nu plînge, că eu pe toate vitele ți le voi strînge în ocol, la tine acasă, dar să-mi făgăduiești că m-ăi lasa să te mușc în ziua cînd vei fi mire." El nu s-a gîndit mult și i-a făgăduit. Au trecut vro zece ani de atuncea, amu băietul să făcuse flăcău stătut și toți oamenii îl îndemnau să se însoare, dar el nu vra. De la o vreme s-au pus oamenii pe lîngă dînsul, doar vor afla ce-i pricina, căci vedeau că are avere așa de multă și n-avea cui rămînea. El le-a spus. Oamenii l-au sfătuit că tot să să însoare, că mare-i puterea lui Dumnezeu.

Ș-a găsit o fată după gustul lui și s-a cununat. Cînd au venit de la cununie acasă cu nunta și s-a pus mirele în capul mesei cu nuntașii împrejur, iaca și șerpele pe pragul ușei. Atunci oamenii au început a zice:

„Noi am samanat și mult am rabdat, mai rabdă oleacă și tu."

„Noi am săcerat și mult am rabdat, rabdă și tu." (Șerpele tot să umflă cît rabda).

„Noi am legat ș-am pus în căpiți ș-am rabdat, rabdă și tu."

„Noi am adus acasă ș-am îmblătit ș-am vîrturat ș-am rabdat, rabdă și tu."

„Noi am dus la moară ș-am măcinat ș-am rabdat, rabdă și tu."

„Noi am adus acasă ș-am plămădit ș-am rabdat, rabdă și tu."

„Noi am pus în cuptor ș-am scos colacii și amu stau pe masă să-i mîncăm."

Atunci șerpele s-a răpezit să-l apuce, dar așa era de umflat cît rabdase, încît a crapat. – Și mirele a scapat. Mihalcea

*

E. Toderică Făt-Frumos. Colacii

Era odată, zice că, un om și avea un băiet. De frumos și de cuminte ce era, i-au pus numele „Făt-Frumos." Fiind omul văduvoi, s-a însurat c-o vădană cu trei fete: două ca toți oamenii, cu doi ochi, da a

treia mai avea un ochi și în ceafă. Ea avea mare ciudă pe băiet și, cînd mergea cu vitele la păscut, altă mîncare nu-i da decît o turtă de orz cu cenușă. Da băietul avea un bou nazdravan: „Breazul lui Breaz" și, cum îi era foame, boul îi zicea: „Toderică Făt-Frumos, scoate cornul meu cel drept și-ți așterne de mîncat și de băut." Băietul atunci da drumul turtei la vale în părău, să punea pe iarbă și din corn mînca ce inima îi poftea, iar cînd mergea sara acasă și-i da mașteha-sa cine știe ce lături, el nu mînca, era sătul. Dar ea nu mai putea de ciudă, că să ținea băietul așa gras și frumos.

Odată, ca să afle ce-i pricina, trimite pe fata ei cea mai mare să-i ducă mîncare. El cum o vede, o cheamă lîngă dînsul pe iarbă. „Hai soro, zice el și ț-oi căuta în cap" și, căutîndu-i, fata a adormit. El a luat turta și i-a dat drumul la vale ș-a mîncat ca totdeauna. Pe urmă vine la sora-sa ș-o trezește: „Soro, soro, scoală și mergi acasă, să nu te bată mama, c-ai șezut așa de mult." Fata s-a dus acasă și cînd a întrebat-o mă-sa ce-a văzut, ea a spus c-a dormit și n-a văzut nimică. A doua zi trimite pe cea mijlocie. Ș-aceea a adormit tot așa. „Mă duc eu", zice cea mai mică, care avea trei ochi. „Eu chiar de voi dormi cu ochii iștia doi, dar cu acela tot am să văd."

Băietul a îndemnat-o și pe dînsa să-i caute în cap ș-a adormit și ea, dar cu ochiul cel din ceafă a văzut toate și, mergînd acasă, a spus mîne-sa. Cătră sară vine omul de la pădure și găsește pe femeie bolnavă. „Da ce ai femeie?" „Vaileu, barbate, mor. Taie pe Breazul lui Breaz, or de nu, să știi că rămîi făr' de mine." Omul să înțelege că lui îi era mai scumpă femeia decît boul, – și a pus de gînd să-l taie. – Dar Breazul lui Breaz toate știa; și i-a spus băietului: „Toderică Făt-Frumos, noi cînd vom merge acasă, să pregătesc să mă taie. Vor închide porțele, s-or strînge oameni ș-or cerca să mă prindă, dar nime n-a putea să puie mîna pe mine decît tu. Atunci să le spui, ca să te lese pe tine, să mă prinzi. Să-mi sai în spate și să te ții de coarne, că eu am să sar peste poartă ș-om fugi." „Bine", zice băietul. Sara cînd vin acasă, oamenii i-au îngrădit din toate părțile, dar boul să răpede pintre dînșii să-i ieie în coarne, că toți s-au spăriet ș-au fugit. „Stați, zice băietul, să vi-l prind eu, că el la mine a ședea." Băietul cum s-a apropiet, el a stat locului; s-a apucat de coarne și numai a fost pe spate, da boul cu dînsul la fugă, a sărit peste poartă și s-au dus...

Cum a scapat boul la drum, a fugit, ș-a fugit, ș-a fugit, păn' a ajuns într-o pădure deasă, cu iarbă păn' la brîu și niște izvoare limpezi ca lacrima. Au trăit ei acolo multă vreme. Iată că într-o zi vine un bou mare și gras, – boul pădurei acelia – și-i zice băietului: „Toderică Făt-Frumos, iarba mi-ați mîncat, izvoarele mi-ați băut; să-i spui boului tău, c-am venit să-l omor." Băietul a început a plînge. „Nu plînge stăpîne, zice Breazul lui Breaz cînd a venit, că eu l-oi dovedi!" Adevărat, Breazul lui Breaz l-a dovedit pe boul pădurei aceleia, l-a omorît ș-au rămas ei stăpînitori.

Au stat în pădurea ceea păn' a gătit Breazul lui Breaz tot de mîncat. Au mers în altă pădure și mai frumoasă, cu pășuni mai grase și izvoare mai limpezi. Ș-aice s-a arătat la cîtăva vreme un bou și mai strașnic; și iar așa a spus lui Toderică că l-a omorî pe Breazu,

dar Breazul şi pe acela l-a omorît şi au rămas ei stăpîni. Cînd a scos în capăt şi pădurea asta, au întrat în alta. Aice era şi mai bine de trăit decît dincolo, erau ca în rai. Dar iată că vine, într-o zi, un bou slab, numai pielea şi oasele: „Toderică Făt-Frumos, zice el, iarba mi-aţi mîncat, apa mi-aţi băut; să spui lui Breazul că am venit să-l omor." Toderică a început a rîde. „Nu rîde, stăpîne, a zis Breazul cînd a venit, ia şi-mi fă o groapă, că aista-i moartea mea!" Toderică nu vra să creadă. „Fă cum îţi spun, zice boul, numai cînd m-ăi îngropa, să dezbaţi coarnele şi să le iai cu tine. Din cornul drept vei avea de mîncat şi de băut pe toată viaţa, dar cornul cel stîng, să nu-l deschizi pănă nu-i ajunge la casa ta şi nu-ţi vei face îngrădituri." A plîns băietul, dar nu i-a ajutat nimic, că boul cel slab era mai tare decît Breazul lui Breaz; amu pre tare să îngrăşase şi l-a omorît. Toderică a luat coarnele în spate şi s-a dus plîngînd.

A mers el cît a mers, de la o vreme se gîndeşte: „Oare de ce să nu deschid eu cornul cel stîng, să văd ce-i într-însul? Cine ştie cînd mi-oi face ocoale, da eu vrau să văd amu ce am acolo!" Şi l-a pus dracul, de-a deschis. Cînd au început a ieşi din corn vite, cai, oi, cîtă frunză şi iarbă, şi a să împrăştia, – că te lua groaza! Toderică ce să facă el? Vedea cu ochii cum i să risipea averea, dacă n-avea nici o putere. Iată că trece un zmău: „Toderică Făt-Frumos, zice zmăul, eu ţ-oi strînge la loc toate bogăţiele tale, dar m-ăi lasa tu să te iau, cînd ţ-a fi mai drag să trăieşti pe lume?" „Te-oi lasa", zice Toderică. Atunci zmăul a şuierat o dată şi toate vitele au întrat în corn la loc. Toderică a pus coarnele în spate şi s-a dus.

A mers el, pănă a ajuns acasă la tatăl său. Mai întăi, a pus de i-au făcut ocoale mari şi după aceea a dat drumul la vitele lui. Peste scurtă vreme, el s-a făcut aşa mare gospodari, că nu mai era ca dînsul pe podul pămîntului; şi cum era amu bun de însurat, ş-a catat o fătucă de stamba lui, să se însoare.

Nunta era gata, oaspeţii adunaţi, numai să se pornească la cununie. Iată că să arată pe prag zmăul. „Toderică Făt-Frumos, zice zmăul, cînd ţi-i ţie mai drag să trăieşti pe lume?"

„Amu", zice Toderică.

„Hai dar!"

Toţi oaspeţii tac de frică, nime nu îndrăzneşte să vorbească un cuvînt. Iată că respund colacii de pe masă:

„Zmăule, zmăule, zic ei, aşa-i că noi sîntem colaci?" „Colaci", zice zmăul. „Aşa-i că mai înainte am fost grîu?" „Grîu", zice zmăul. „Aşa-i că stăpînul nostru întăi a arat pămîntul?" „Aşa-i", zice zmăul. „Şi grîul l-a samanat?" „Samanat." „Şi ni-a grapat?" „Grapat." „Şi noi am încolţit?" „Încolţit." „Ş-apoi am răsărit?" „Răsărit." „Şi cînd am fost cu spicul copt, picioarele ni-au tăiat?" „V-au tăiat." „Şi ni-au bătut, ni-au îmblătit?" „V-au îmblătit." „Şi ni-au dus la moară de ni-au sfărmat, ni-au măcinat?" „V-au măcinat." „Şi cînd ni-au adus, ni-au plămădit, ni-au muncit, ni-au frămîntat?" „V-au frămîntat." „Şi ni-au făcut colaci şi în cuptor ni-au bagat, ni-am fript ş-am crapat?" „Aţi crapat." – „Crapă şi tu", au zis colacii; şi zmăul pe loc a crapat. Iar Toderică Făt-Frumos a scapat şi s-a însurat.

Ionică Pisarciuc, Roşa, Cernăuţi

În o altă poveste, fata ce a mers să-l păzească pe băiet avea 6 ochi. El a zis: „Închideţi-vă 6 ochi!” şi s-au închis. O a doua avea 5 şi alta 3; doi în faţă şi unul în ceafă. El a zis: „Închideţi-vă 2 ochi!” şi ea cu cel din ceafă a văzut. După ce au fugit, a venit un bou cu coarnele de argint şi l-a chemat să se bată la podul de argint. Apoi un bou cu coarnele de aur, la podul de aur, şi la urmă unul tăvălit, la podul tăvălit. – Boul i-a spus că, după ce l-a omorî, să-şi ia cornul, să aibă cu ce să hrăni; şi cu cornul acela a mers apoi prin lume şi a trăit.

Nastasia Motoc, Mihalcea

*

F. Nea-aude, Nea-vede, Nea-greul pămîntului

Odată, un băieţel grapa pe cîmp; şi rupe cu grapa piciorul la o păsărică, care tot căuta vermi prin brazde. Văzînd băietul că i-a rupt piciorul, o prinde. Ea începe a să ruga la dînsul: „Nu mă omorî, da ia-mă mai bine şi mă du la mama, că mama ţ-a da ce-i cere.” „Da ştiu eu unde-i mama ta?” zice băietul. „Hai cu mine şi eu ţ-oi arata”, zice pasărea. „Da tu să nu ceri altă nimică să-ţi deie decît scaunul pe care şede, perna pe care doarme şi măciucuţa cea de după uşă.” Merg ei, merg, iată că ajung la casele mamei paserei; dar ea era zmeoaică. Cum ş-a văzut puiul, s-a bucurat aşa de tare ş-a vrut să-i dea băietului fel de fel de lucruri şi bani, dar el n-a primit, a cerut să-i dea ceea ce l-a învaţat pasărea. Ea nu vrea, el a zis că alta nu-i trebuie. N-a avut ce face şi i le-a dat. A pornit de acolo, dar n-a întrebat ce să facă cu lucrurele. A ajuns într-o poiană şi s-a pus jos şi tot învîrteşte perna ceea în toate părţile. Avînd un cuţitaş, s-apucă ş-o descoasă. Cînd au început a ieşi la furnici, s-a umplut poiana. Deodată, din furnicele celea s-au făcut fel de fel de vite. Ce să facă acum, căci vitele să împrăştiau şi el nu ştia cum să le strîngă. Să pune jos şi plînge. Vine un lup. „Ce plîngi băiete?” „Cum n-oi plînge, dacă iacă ce am păţit”, şi-i spune... „Eu ţie ţ-oi strînge vitele, zice lupul, dar tu să ştii, că cît vei trăi, n-ai să te însori, căci cum te-i însura te mănînc.” Băietul a făgăduit că nu se va însura. Lupul i-a strîns toate în pernă la loc, iar el a pornit cu perna acasă şi, după ce ş-a făcut şuri, ocoale ce i-a trebuit, şi ş-a tocmit ciobani, vacari, le-a dat drumul. Şi era bogat cum nu mai era altul ca dînsul.

După ani de vreme, el a uitat ce vorbă a avut cu lupul şi viindu-i chef de însurat, a mers să ceară fata la împaratul. Au început nunta – cînd să meargă la cununie, îşi aduce aminte că el n-are voie să se însoare! Nu porneşte, stau cu nunta pe loc. Împaratul îl întreabă ce-i asta? El îi spune patima lui. „N-ai grijă, zice împaratul, că pe lup l-om împuşca noi!” Au pornit la biserică. Iaca şi lupul. Trag cu puştele într-însul, nu se prinde glonţul; el numai să trîntea jos şi iar să scula. Au văzut că nu-i pot face nimic şi s-au înturnat de la biserică. Mirele a cerut un cal bun de la socru-său ca să poată fugi. Împăratu i-a dat – şi el la fugă! A alergat cît va fi alergat în goana calului, iată

că vede o căsuță învîrtindu-se pe o labă de găină. Bate la poartă, acolo ședea Sf. Mercure. Îl întreabă de e om bun. El a spus că bun. I-a dat drumu-n casă și el i-a spus Sfintei Mercuri că vine lupul să-l mănînce. Sf. Mercure i-a dat de mîncat și de băut și i-a zis să doarmă, să nu să teamă, că ea are o cățea, care de 100 de mile îl simțește și, cînd a latra, l-a trezi. Cît a dormit el, Sf. Mercure a copt un colac și l-a pus în desagi, da i-a spus să nu-l mănînce, că i-a prinde bine. El i-a mulțămit ș-a pornit iar la drum și iar a început a alerga în goana calului. Iar vede o casă învîrtindu-se pe o labă de găină. Aici ședea Sf. Vinere. Iar așa l-a primit și i-a făcut un colac. Cînd a latrat cațaua, l-a trezit și iar la fugă. A ajuns la Sf. Luni; i-a dat un colac tot așa. Pornește el și de-aice în goană. Cînd n-a mai putut, a poposit; a dat calul să pască și el s-a pus să doarmă. Cînd să trezește, lîngă el trei cîni, – s-au fost făcut din colacii cei trei ce-i avea. – Unuia i-a pus nume „Nea-aude", altuia „Nea-vede" și altuia „Nea-greul pămîntului." Amu și lupul venea, nu era departe. Să suie iar pe cal și la fugă. Ajung pînă la mare. Dar cum s-o treacă? „Stăpîne, stăpîne, zice calul, bagă mîna în urechea mea cea dreaptă și-i găsi un ștergari, scoate-l și-l aruncă pe mare, că s-a face drum ș-om merge, dar tu tot să tragi ștergariul în urma ta." A aruncat ștergariul ș-au trecut. Iată și lupul la mal. Flecăul a tras ștergariul și lupul n-a avut cum veni, a ramas acolo.

Au trecut ei de ceea parte. Acolo a tras la o zmăoaică; aceea era mama lupului și s-a bagat la dînsa în slujbă, cioban la oi; – fără să știe la cine. După un timp, ajunge și lupul pe-mprejur și spune mîne-sa că acela pe care vra el să-l mănînce, paște la dînșii oile. „Bine, zice mă-sa, ascunde-te sub covată și desară, cînd va veni și s-a pune să mănînce, îi sări și l-îi mînca." Cum s-a făcut sara, mă-sa l-a ascuns pe lup sub covată. Flecăul a venit în casă, cu cînii împrejurul lui și s-a pus să mănînce. Da face un cîne: „Eu văd ceva!" Da altul: „Eu aud ceva!" Da al treilea: „Ba eu știu ceva!" Și Greu-pămîntului să trîntește răpede pe covată. Cînd s-a sculat flecăul și s-a dus să se culce, s-au dus și cînii cu el. „Vaileu, zice lupul, că puțin ce nu m-a înădușit, blăstamatul de cîne, bine că s-a dus, de mai sta oleacă pe mine, muream!" „Las', zice mă-sa, că mîni te-oi ascunde între perne." Cînii cum au venit, iar așa au făcut. „Nu-i chip mamă, zice lupul, cînii ceia cît or fi, eu n-am să pot să-l mănînc, da zi-i mîne că să-și închidă cînii în moara cea cu 100 de porți de fier, că ei de-acolo n-or putea ieși și eu voi merge și-l voi mînca." Cum să scoală dimineața, baba începe la dînsul, că mai mult să nu-l vadă cu cînii, că i-au tăvălit toate pernele, să meargă să-i închidă în moara cea de fier, că ea nu-i poate suferi. El a ascultat-o și i-a închis. Amu rămăsese singur cu oile în cîmp. Vine lupul. El, cum l-a văzut de departe, fuga să suie într-un brad. Lupul începe a roade bradul la rădăcină, da cînii din moară iar au simțit. Unul zice: „Eu văd ceva!" Altul zice: „Ba eu aud ceva!" Ș-au început a scurma cu labele pe sub moară, iar Greul pămîntului, cînd s-a izbit, s-a deschis poarta și au ieșit. Au venit la lup și l-au făcut bucăți. Cînd a venit sara ciobanul acasă, strigă la babă ca să dea la cîni mai bine de mîncat decît lui. După ce

au mîncat, le-a făcut semn ş-au rupt-o şi pe babă bucăţi. Pe urmă, cînii s-au făcut iar colaci, el i-a pus în traistă ş-a pornit înapoi. A ajuns la Sf. Luni. Sf. Luni a luat colacul şi l-a tăiat bucăţi şi l-a tăiat şi pe cioban, l-a pus în dasagi pe cal şi i-a dat drumul. A ajuns calul la Sf. Vinere. Sf. Vinere a spalat frumos carnea, a luat colacul şi calul a pornit. A ajuns la Sf. Mercure. Sf. Mercure l-a întrupat şi l-a înviat. El a spus că greu a fost dormit. Da Sf. Luni de aceea l-a tăiat, că dacă fusese mort şi nu mai era pe lumea asta, să nu mai aibă nime treabă cu dînsul, cînd va fi viu. – Sf. Mercure, după ce l-a înviat, i-a zis că dacă s-a întoarce la împaratul, să iaie sama, că împaratul vrea să-l înşele, a pus două fete care samănă cu fata lui alăturea şi, de n-a nimeri care i-i mireasa, are de gînd să-l omoare. Da el să să uite pe care s-or pune trei muşte, – că acele vor fi ele: Sf. Mercure, Sf. Vinere şi Sf. Lune – şi acea va fi mireasa lui.

El cînd a ajuns acasă, nunta încă juca. Împaratul i-a zis ca să gîcească, care i-i mireasa, că altfel e dus. Ea a început a să apara de muşte, el a gîcit şi s-au cununat.

Glicheria Costandiniuc, Stăneşti (Ceremuş)

(De poveştele acestea, în care puterea duşmană caută să nimicească producţiunea, să leagă şi *Lupul de fier sau De cînd să taie vitele*, *Sora necredincioasă* şi cele ce urmează, care se vor găsi în volumul de poveşti; dar mai întăi este a să vedea: *Povestea poveştelor*, precum şi *Focul şi colacul*, partea V.)

§ 2. Vitele pentru om. Nănaşul

A fost un om sarac tare şi nime nu vrea să-i boteze. A apucat el pe un drum prin pădure şi mergea. Întâlneşte pe Dumnezeu. „Unde mergi, omule?" „Mă duc şi eu, poate mi-oi găsi un cumătru, că pe la noi, pe cîţi i-am rugat să-mi boteze, nimene nu s-a primit." „Ţ-oi boteza eu, zice Dumnezeu. Du-te şi-mi adă copilul încoace." A venit el cu copilul la Dumnezeu, de i l-a botezat. „Amu, zice Dumnezeu, na-ţi vaca asta drept dar finului de la mine, dar ia sama să nu cumva s-o sudui păn' îi ajunge acasă." El a luat vaca şi s-a dus. Da ea să trăgea cînd într-o parte, cînd în alta. El, cu copilul în braţe, nu putea s-o ţie. Nu s-a putut rabda ş-o suduie. Ea s-a smuncit de la dînsul şi la fugă prin pădure, de n-a mai văzut-o. Vine omul acasă, iar sarac cum a fost. A crescut copilul cela, amu era mare. Îl întreabă într-o zi pe tatăl său: „Tată, nănaşul cela, care m-a botezat pe mine, nu mi-a dat nimică?" „Ba ţ-a dat, zice el, ca dar, o giuncă – dacă eu nu m-am putut rabda ş-am suduit-o şi ea a fugit." Ş-îi spune băietului pe unde a fost locul acela şi încotro giunca a apucat. Băietul zice: „Bine că ştiu, numai de n-ar fi mîncat-o vrun lup, o găsesc eu." Să duce el pe drumul cela, să duce, dă într-o poiană plină cît vedeai cu ochii de vite. Gîndeşte el: aicea trebuie să fie şi vaca mea, dar oare cum aş cunoaşte-o eu? Numai ce vede că să apropie de dînsul o vacă mîndră cornorată: „Ce cauţi, stăpîne?" „Ia caut o vacă aşa ş-aşa..." „Eu sînt",

îi zice vaca. „Da vitele aste a cui sînt?" „A tale. – Toate sînt prăsilă de la copiii mei, – de cînd te-a botezat Dumnezeu pe tine." „Da oare cum aș face, zice el, să le duc toate acasă. Așa-i că n-am să pot, că-s vite salbatice?" „Ba-i putea, dacă-i face cum ț-oi zice eu. Ia și fă-mi întăi o groapă și adă preot și mă îngroapă cum să cuvine și pe urmă să mergi între vite și să zici: «Nea Bou Murg!» c-acela-i nazdravan și el îndată a veni; ș-a lua vitele și le-a duce păn' acasă; că ele după dînsul merg." Face el așa cum i-a spus vaca. Merge între vite și spune: „Nea Bou Murg!" „Pornește înainte că ți le voi duce." Apoi a pornit boul înainte și vitele după el. Cînd au început a curge, s-a spăriet tot satul – și el s-a fost făcut cum nu mai era ca dînsul alt gospodari.

Aude el că,într-o țară, un împarat a dat de veste că cine i-a ara lui o arie de aramă și i-a samana și, păn' ce va asfinți soarele i-a aduce colaci calzi pe masă, aceluia îi dă fata de soție. Să gîndește el: oare cu boul cela a lui, n-ar putea face ceva? Merge la bou și-i spune. „Ba vom face, zice boul, da eu singur nu pot, îmi mai trebui unul ca mine; ș-acela este fratele meu; că mama, de cîte ori fata, tot gemeni făcea. Dar el s-a despărțit de noi ș-a luat jumatate de turmă, că eram prea mulți, de nu ne încăpea locul, – dar du-te în cutare poiană și zi-i și lui ca și mie: «Nea Bou Hulub!» că el ț-a aduce toată turma pîn' acasă și cu dînsul voi ara." Face el așa cum l-a învățat. Amu mai avea pe atîta avuție.

Pornește el cu boii lui și ajung păn' la împaratul. Face vorbă cu împaratul; îi arată aria. El s-apucă de arat. Împaratul vede că nu-i bine, încă nu era soarele de amiază și erau mai gata, numai să samene. Face ce face împaratul și-i dă băietului ceva de băut, de-l adoarme. Ce să facă boii? Văd că ziua trece, soarele era spre sară. „Ce putere ai tu frate?" zice cel mai mare. „Eu am putere, cînd voi rage, să-l trezesc. Da tu?" „Eu am putere s-apuc soarele în coarne și să-l duc de la asfințit înapoi spre răsărit." A luat unul soarele în coarne și celălalt l-a trezit ș-au samanat. Păn' la amiază, era numai bun de secere. Împaratul vede iar că nu-i bine, iar îl adoarme. Iar se întreabă ei. Iar duce cel mare soarele în coarne la răsărit și îl trezesc. Au secerat, au îmblătit, au măcinat, – trebuia numai să plămădească. Iar îl adoarme pe băiet. Soarele era mai la asfințit. Boii iar îl trezesc și duc soarele la răsărit. Îndată au făcut pînea și i-au dus-o împăratului, încă n-asfințise soarele, – dar ziua ceea a ținut trei zile.

„Amu încă una să-mi faci, dar nu cu boii iștia. Să-mi sameni vie și pănă mîni să-mi aduci vin." Boii s-au schimbat în piele și iar au făcut cum s-a cerut. Împaratul n-a avut ce face și i-a dat fata și jumatate de împărăție, dar a cerut la ginere-său să taie boii, să vadă el. Boii au zis: „Taie-ne, dar ia coarnele noastre și unde îi vra să te așezi, să arunci coarnele." – El le-a aruncat și s-au făcut niște curți și niște ziduri, mai dihai decît la împaratul, și acolo s-a dus cu femeia lui.

Gheorghe Postolachi, Bagiurea (Moldova)

*

§ 3. Pînea rugăciune

Odată mergea la drum o babă cu fata ei şi, tîrziu noaptea, au ajuns într-un sat. Au văzut la o casă lumină, numai acolo era lumină în tot satul, şi au întrat. Da baba, cum a întrat în casă, a cunoscut că barbatul şi femeia sînt strigoi. Vede că-i prăpădenia lor, ce să facă? Rugăciune în casă la strigoi nu se poate spune, că ar fi omorît-o. Scoate pînea şi zice: „Doamne, cum e de muncită pînea, că mai întăi sameni păpuşoii, pe urmă îi prăşeşti de două ori" . „Taci, babă", zice strigoiul. „Eu nu zic nimică, da zic cît e de muncită pînea... Pe urmă tai păpuşoii, îi desfaci şi-i pui în coşniţă." El iar striga la babă; ea spune ca şi întăi. „Şi-i scoţi iarna, şi-i desfaci, şi-i pui în saci." El iar strigă; ea spune mai departe... „Şi-i duci la moară, şi-i macini şi-i plămădeşti, şi dospesc, şi-i frămînţi, şi-i pui în cuptor, şi să coace pînea, şi apoi o mîncăm." Atunci a rupt o bucăţică de pîne şi a mîncat. Să culcă ele, dar baba nu doarme. Vede cum se scoală strigoii şi pun foc în cuptor şi zice el femeiei: „Ia ţevia, pune-o în urechea fetei şi-i trage tot sîngele în covată!" Strigoaica a făcut aşa, a cernut făină de grîu şi-a făcut două turte şi le-a pus în cuptor să se coacă. De babă nu se puteau apropia, pentru că de la ea mirosea a usturoi, pentru că spusese jumătatea cea de rugăciune. După ce au pus turtele în cuptor, s-au culcat. Baba s-a sculat şi a luat fata subsuoară şi cele două turte şi la fugă. Fata era moartă. Ea tot i-a bagat cîte o bucăţică de turtă în gură, pănă le-a gătit, şi fata a înviat. „Unde sîntem?" a întrebat fata. „Nu mai întreba, hai degrabă să fugim, că-ţi voi spune pe urmă" – şi aşa au scapat. *Maria Curuliuc, Mihalcea*

(Despre strigoi ce sug sîngele, se va vedea vol.II*.)

(Despre vidmele şi vîrcolacii ce mănîncă oameni, se va vedea vol. prezent, la *Cînepă*.)

(Despre tricolicii şi vîrcolacii ce mănîncă soarele şi luna, se va vedea vol. III*.)

---

* Aceste volume nu au fost publicate de autoare (n.ed.).

Cap. XIV

Moara

§ 1. A. Moara scoasă de la diavol
Bradul și moara

Diavolul a făcut moara și Dumnezeu a zis să i-o dea lui păn' va cădea frunza de pe brad. Diavolul, dacă a văzut că nu mai cade, a făcut cuie de fier ș-a bătut în brad, ca să se uște, dar Dumnezeu a dat că cuiul a făcut creangă și primăvara o frunză cădea și alta creștea, da de uscat nu să mai usca; ș-a ramas dracul fără moară.

Pintea Maeran, Șcheia

B. De cînd nu-i moara a dracului

Moara, înainte, era a Dracului, dar s-a găsit un morari, că tare bine știa cînta din scripcă. Dracului tare i-a plăcut și l-a rugat să-l învețe și pe dînsul să cînte. „Bine, a zis morariul, eu te-oi învața, dar te-i lasa să-ți îndrept degetele?" „M-oi lasa." Morariul a făcut într-un butuc cinci borți și i-a zis dracului să-și vîre degetele acolo. Apoi, atîta l-a bătut cu ciocanele peste degete, pănă a zis dracul că nu-i mai trebui nici scripcă, da nici moară. – Omul l-a pus de a iscălit și amu dracul nu mai are treabă la moară. *D-l Ilie Dulgher, Broscăuți*

(De moară să ține în strîns conex *Stratenia și ursul*, vol.II*, precum și poveștele din ciclul lui *Pepelea*, care să vor găsi la *Povești**.)

C. Baba alungă pe dracul din moară[1]

A fost odată un om sărac și cu o casă de copii și n-ar fi fost el așa sarac, căci avea o moară ș-un ogoraș în țarină, ar fi avut din belșug cu ce-și hrăni casa, dar ce folos: nici din ogor, nici din moară n-avea parte. Moara, de cînd o ținea minte satul, nu îmbla, parcă secase matca izvorului, cît trăia lumea, părîul era uscat; iar ogorul, deși-l lucra omul cît de bine și-l gunoia, nu-i da nici o roadă. Așa un an, așa doi..., cerca omul feluri și chipuri, dar, ca din piatră, orice ar fi samanat nu creștea!

Samanase de toate pînile rînd pe rînd, doar-doar i-ar da în pîrte, dar pace. – Poate că an nu s-a făcut, unde am samanat sacară, își zicea omul, și nu-i priește locul, ia să încerc cu cartofi anul acesta.

---

1. Poveste publicată de autoare în „Românul" din 22 Septembrie 1890.
* Aceste volume nu au fost publicate de autoare (n.ed.).

Dar nici cartofii nu rodeau, aşa că, văzînd bietul om tot lucrul şi munca lui în zadar, copiii zdrenţăroşi şi flămînzi cerîndu-i mîncare şi el neavînd nici o putere, îi venea să-şi ia zilele, nu ceva.

Sămînţa ce samana era bună, căci răsărea, banul ce-l băga în lucru era muncit cu dreptate, nu era furat ori de haram, ca să nu-i fie de spor. Ce să fie dar?

Numai un lucru nu samanase şi avea de gînd să-l samene la anul, de-i va ajuta Dumnezeu, şi de nu s-o face nici acela, atunci nu ştia de ce să se mai apuce. Încă nu samanase grîu; şi cum să desprimăvără anul viitor, se şi puse pe lucru.

Numai Dumnezeu ştie cum îi tremura inima, cînd puse fierul în pămînt, ochii lui să uitau aşa aprinşi la brazda răsturnată, ai fi gîndit că din puterea lui vroia să-i dea putere; iar a doua zi, cînd făcîndu-şi cruce de ajutor, luă sacul cu sămînţă pentru a-l atîrna în gît, aşa de cu căldură îl strînse la piept, aşa rugătoare-i era faţa, pe cînd buzele lui şopteau nişte cuvinte dulci şi înduioşitoare, parcă pentru a mişca, a fermeca colţul firului de grîu, spre a-i fi lui pe parte. Cu obrajii aprinşi şi pletele în vînt, îl vedeai păşind potrivit, tot aruncînd în dreapta şi în stînga sămînţa prin deschizătura degetelor. I să părea că să vedea încunjurat de nişte grîu frumos şi verde, întins ca o apă şi bătut de vînturi, clăi frumoase de aur aşezate în rînduri şi copiii alergînd, ascunzîndu-se şi strigînd „cucu" pe după ele... Dar deodată se opri şi numai negru i se făcu dinaintea ochilor, nevoia ce o ducea în fiecare iarnă îl prea stăpînea, căsuţa acoperită de omăt i se arăta într-o departare, iar copilaşii goi şi plîngînd, lingînd gheaţa de pe fereşti, stau dinainte-i cerîndu-i paapăă!... Îşi petrecu mîna prin stuful de păr din frunte şi aşa de tare o încleştă în el, că l-ar fi smuls cu totul, de nu ş-ar fi simţit îndată degetele moi şi fără vlagă desfăcîndu-se încetişor. „Doamne! zice el, întinzînd braţele cătră cer, aibi milă de mine!"

Într-astfel de chinuri îşi sămănă omul ogorul; şi odată grîul samanat nu-l mai prindea nici somn, nici mîncare; s-o face ori nu s-o face?, era necontenit grija lui. Cum se scula dimineaţa, se spala, se închina şi fuga la grîu alerga. Se uita în pămînt, îl scurma cu băţul, privea firul, lua ţărna-n palmă parcă s-o întrebe ce are şi ce-i lipseşte, că nu poate purta roadă; dar toate erau în zadar: grîul celorlalţi oameni ce samanase mai tîrziu era mare, pe cînd a lui nici nu încolţise. Cu vai şi amar şi după multă trecere de timp, zări şi el pe ogorul lui ca o perie roşiatică deasupra ţărnei uscate; dar cum s-arătase, aşa înţepenise.

Cu toate acestea el nu se descuraja şi mai fierbinte ruga dimineaţa pe Dumnezeu şi mai iute alerga la cîmp, să vadă cu cît i-a sporit peste noapte munca. Cînd s-apropia de ogoraş, inima-i bătea aşa de tare, de să-i pocnească, iar picioarele numai i se tăia, cu cît mai tare să apropia. Ce o fi oare, ce-l aşteaptă, se va arăta vrun semn, va mînca pîne la anul?

Tot rabda, tot gîndea că de nu azi, mîne, de nu mîne, poimîne, îl va bucura Dumnezeu, dar niciodată din gura lui cuvînt rău nu scotea. Să uscase cum e toaca, numai ochii îi rămaseră blînzi şi pătrunzători

în fundul capului, de-ți era mai mare mila cînd te uitai la dînsul și-i vedeai pelea neagră și lucie întinsă pe ciolane, parcă era afumat.

Așa petrecu el o bună parte de vară, tot aștepta, tot gîndea că s-o face vro minune, dar minunea nu se făcu. Odată, mergînd la cîmp și văzînd că pînele oamenilor sînt ca mîne coapte, pe cînd grîul lui e de abia bine verde și că de ar fi crescut tot așa, abia la iarnă ar fi fost bun de secerat, își perdu cumpătul și zise:

– Ducă-se dracului și cîmp, și grîu, și tot!

– Ce spui, bădică, mi-l dai mie – zise dracul de la spate, căci el asta o păștea – de acu să știi că-i al meu, iar tu nu mai ai ce căuta pe acolea!

– Aici mi-ai fost, Sarsailă, zise omul, tu ți-ai vîrît coada, că nu-mi merge în nimic? Ține-ți-l, fie-ți de cap și de ciolane, că tot nu aveam nici un folos din el! – și scuipînd pe drac drept în frunte plecă.

Se ducea într-aiurea... Inima i se închise, mintea-i stătuse pe loc, neștiind și nevăzînd pe unde și cum merge. O amestecătură i se făcuse în capul lui, un întuneric și nici o rază de lumină nu se arăta; atît că mașina trupului îl mai purta.

Dimineața era răcoroasă, soarele, ce abia răsărise, strălucea cu bucurie lumei. Pe jos, prin iarbă și printre frunze, picături de rouă scînteiau cu nenumărate culori la soare; grierii țîrîiau voios în companie și, sub cer, sus, ciocîrlia cînta dulce și armonios cînturi de dor și fericire. Tufe de trandafiri de cîmp își deschideau vesel florile, alături cu drăguții de bobocei mai mici și mari, ce să arătau printre frunzele verzi. Ce frumos! Ce miros! Ce răcoare! Totul era făcut să te bucure, să-ți deie viață și putere, să te trezască; numai românul nostru nu simțea, nu vedea, nu auzea nimica! Un vînt ușor, plăcut, îi flutură pletele, atingînd ca o aripă fața lui prostită, și trecu înainte ca să sărute florile, ce parcă vroiau să-i alerge pe urmă, așa de cu dor se înclinase la trecerea lui. La această atingere, își veni și bietul om în simțiri și, ca trezit din somn, își scutură capul, își trecu mîna pe frunte și pe ochi și, stînd pe loc, să uită împrejur: „Doamne, ce-am pățit eu astăzi și unde mă duc? În ce parte am apucat?"

Satul era departe în vale, la poalele ogoarelor, iar el pe deal deasupra. Apucă cu grăbire printre holde, ca să-și scurteze din drum, tot ținîndu-se pe hat, cînd ferindu-se de o tufă, de unde zbura spăriată o păsărică, lăsînd gol cuibușorul cu ouăle, cînd păzîndu-se să nu strice păpușoii frumoși, prășiți dintăia oară. De astă dată mergînd cu sufletul liniștit, ca omul ce nu are a-și face nici o mustrare cugetului și gîndindu-se – să înțelege – cu durere la toate întîmplările lui. Luptase, muncise cu sudoare și cu dreptate, răbdase cît poate un om să rabde, își făcuse toate datoriile; mai mult nu i se putea cere, își dăduse odihna, viața, sănătatea, inima lui, acum nu mai avea nimic. Mergînd astfel cu capul în jos, împovărat de gînduri, picioarele îl scoase singure la drumul de atîtea ori bătut și, fără să știe cum, să pomeni dinaintea morei. Sta moara neagră și părăsită, ca o pasere de noapte smulsă de pene. O ciudă mare îl cuprinse și zise cu glas de mînie: „Iei-o și pe asta dracul, că nici din ea n-am avut parte!"

– Ce spui, bădică, mi-o dai mie, zise dracul, ieșind repede de sub roată? Să știi că de acum e a mea, iar tu hait, cară-te n-ai ce mai cata pe aici!

– Ia-o, satana, ia-o, căci şi până amu tot a ta a fost, ucigă-te crucea!...

Apoi, dînd cu dezgust din cap, clocotind de furie şi neputinţă, să duse...

Să ducea ca ş-un om beat, beat de scîrbă şi de amar. De n-ar fi avut casă şi copii, care să i se fi ivit dinaintea ochilor, întinzînd mînuţele lor rugătoare spre el, s-ar fi tot dus, unde l-ar fi dus ochii, nu i-ar mai fi fost nici foame, nici sete, nici nimic. Cu un cuţit dacă i-ai fi dat atunci prin inimă, nu ar fi simţit; datoria însă îl cheama, el s-a supus. Lacrămi de duioşie îi curgeau pe faţă în jos: pe cine să mai roage, la cine să alerge, de la cine să mai aştepte ajutor?! Cu nimic nu e vinovat şi copilaşii lui sufăr atîta...!

Dar totuşi să îmbărbătă şi zise: sînt sănătos, am două mîni, voi munci şi voi trăi; dar cei ce n-au nimic, cum trăiesc şi eu să-mi fac atîta inimă rea pentru un petec de pămînt şi o hodoroagă de moară, – n-ar mai fi fost! căci de nu erau ele şi de nu-mi bagam munca mea de atîţia ani într-însele, nu ajungem la halul acesta. Trecute-s însă toate, dacă mă voi jăli şi plînge, nu mi va folosi nimica, de aceea cu Dumnezeu şi înainte la lucru!

Îmbărbătat, îndreptîndu-şi trupul şi paşii, strînsă bine în mînă băţul, tot împlîntîndu-l cu putere în pămînt şi mergea parcă nu era el cel ce să legănase înainte, parcă nu era el cel ce scăpase lacrimi de duioşie din ochi. Să-i fi ieşit atunci un leu în cale, numai una i-ar fi dat şi l-ar fi culcat la pămînt. Va lucra de aici înainte şi Dumnezeu îi va ajuta! Dumnezeu ajută pe toţi cei ce cu credinţă să roagă la el şi urmează calea binelui şi a dreptăţei.

Astfel se gîndea dînsul şi, ajuns acasă, îşi mîngîie copiii, merse de-şi căută uneltele, care, de cînd sta degeaba aşteptînd roada cîmpului, să împrăştiase în bucăţi prin poduri şi hîjuri, le drese, le curăţi şi chiar a doua zi merse în sat după lucru.

El păţise ca şi spînul ce trăgea nădejde de barbă şi tot să uită în oglindă, să vadă dacă-i creşte, dar împrejurul lui nu căuta la nimic. Dar dă, – ferească Dumnezeu cînd se dă omul scîrbei şi cînd numai dintr-un loc îşi aşteaptă scăparea, nedînd şi el din mîni, dacă vede că se îneacă...

De atunci a fost început a-i merge omului bine. Femeia, văzînd pe barbatul său în voie bună, s-a fost şi ea înviosat. Casa era grijită, copiii curaţi, ograda măturată, grădina plivită, parcă era altă casă, parcă erau alţi oameni, binecuvîntarea lui Dumnezeu şi fericirea întrasă în mijlocul lor. Femeia, care până atunci era ca fiartă în oală, fără inimă şi fără putere de lucru, acum prinsăse la viaţă ş-ar fi lucrat, ş-ar fi lucrat, că nu s-ar mai fi săturat, pe cînd copiii voioşi şi rumeni se jucau împrejurul ei. Despre moară şi cîmp nici nu mai voiau să-şi aducă aminte, măcar că toţi oamenii se minunau ce grîu frumos se făcuse pe stîrpitura cea de pămînt şi ce straşnic venea apa la moara cea părăsită. Mai vorbeau oamenii cu spaimă de un glas piţîgăiat ce ieşea din moară şi din grîu, cînd s-apropia cineva şi vrea să macine sau să treacă pe acolo: „Care-i acolo, moara sau grîul e al meu, n-aveţi ce căta pe aice!" striga glasul din lăuntru; şi oamenii

fugeau de-și scoteau ochii, vedeau ei bine că nu-i lucru curat, numai nu puteau pricepe ce s-a întîmplat, căci omul nu se mai vedea pe acolo și nu vrea să spuie la nimeni nimic.

Astfel să stăpînise el multă vreme, dar de un timp, ațîțat din cale afară de povestirile oamenilor, își puse în gînd să meargă, să vadă minunea cu ochii. Grîul era așa de nalt și spicos, că nu văzuse de cînd era așa mîndreață – îi fugea inima cînd se uita la el –, dar ce folos dacă amu nu mai era a lui. Întinsă mîna să rupă un spic, să-l cate la sămînță. Numai ce aude dintre tufari: „Care-i acolo? Grîul e al meu, haiti, cărăbănește-te de aice, n-ai ce căuta!"

N-avu ce face, trebui să plece suparat și să-și cate de drum. Dar din ziua aceea nu mai avu odihnă, parcă-l tot trăgea cineva să meargă la grîu. Ș-apoi, lucrul dracului: nici nu se scutura, nici nu se pleca, măcar că-i trecuse demult vremea seceratului și veneau vînturi și grindină peste el, parc-anume sta așa galbăn și frumos, cu spicul îndoit, să-i facă lui în ciudă. Dar cum mergea, așa se înturna, căci totdeauna dracul îl alunga.

Acuma îi era și de moară ciudă: ar fi trebuit să lucreze omenesc, cînd avea el averea lui? Cu așa o moară putea să fie fruntaș. De peste șepte sate ar fi venit la el la măcinat.

Umblînd odată așa suparat prin preajma morii, iată că să întîlnește cu o babă.

– Bună ziua, bade!

– Mulțămesc D-tale, mătușă!

– Da ce mergi așa de îngîndurat, ar fi să fii voios, că, slava Domnului, norocul ți s-a înturnat, apa la moară ți-a venit, pînea ți s-a făcut...

– Ia lasă-mă, mătușă, nu mă mai întreba, fiecare își știe a lui, eu ale mele și D-ta ale D-tale.

– Ba chiar nu te-oi lăsa, ci te-oi întreba, de-i bănui ori nu, că-ți priesc și-mi pare rău de D-ta. Oamenii din sat vorbesc că ai făcut tocmeală cu dracul și azi ai ce mînca, dar mîni, poimîni nu te-or primi nime, or fugi de D-ta ca de ciumă. Mai bine spune-mi mie toată pățenia și nici nu știi cum te-oi ajuta și te-oi scăpa din nevoie.

– Ce-mi poți D-ta ajuta, mătușă, numai unul Dumnezeu îmi poate, dar nu vrea!

– D-apoi dacă-i aștepta pe Dumnezeu să se scoboare din cer anume pentru D-ta, apoi vei aștepta mult și bine. Dumnezeu are griji mai mari, iar omului i-a dat minte să se povățuiască, ajutîndu-se la nevoie cu sfaturi și oamenii cei buni. Spune-mi, bade, și-i vedea că nu ți-o părea rău, babele pot multe și de dînsele pănă și dracul să teme.

– Oare să se teamă dracul de babe, mătușă? Să fie asta drept?

– Ia-i drept, dragul mătușei, așa merge vorba din bătrîni și cei bătrîni, pănă n-au băgat de seamă că-i așa, n-au vorbit. Ascultă-mă pe mine, că și eu îs babă și știu ce-ți spun.

– De toate babele și de toți copiii, cum merge vorba, nu s-a mai fi temînd dracul, că unele-s becisnice și păcătoase, de te miri cum mai trăiesc pe lume, – dar sînt altele așa ca D-ta, cuminți și pățite, care din cîte văd, tot minte învață, de acelea poate să tem; și cum te văd pe D-ta cătînd așa adînc și priincios la mine, parcă ai ști ce am în

inimă şi a-i vrea să-mi fii de ajutor, apoi ţi-oi spune şi Dumnezeu îţi va răsplăti mai bine decît mine, dacă vei putea să-mi dai vreun sfat bun, să mă scoţi din beleaua în care mă aflu.

– Spune-mi, dragul mătuşei, spune-mi şi eu de bine te-oi învăţa şi bine-ţi voi prinde; căci ca mîne am să mor şi de voi face bine, bine m-aşteaptă şi pe cea lume. Vai de aceia ce fac rău, saracii, nu mai au la ce muri! Ei, făcînd cuiva rău, gîndesc că fac numai aceluia, nu ştiu că fac la toţi cei ce aşteaptă binele de la acela şi la copiii copiilor lor. Dacă loveşte în mamă ori în tată, loveşte în toţi urmaşii lor, cine ştie până la al cîtelea neam, şi, pentru un fleac de mînie a unui om, pot să fie nenorociţi sute şi să nu se mai poată scula pe picioare. În Sf. Evanghelie scrie că toţi sîntem fraţi şi Dumnezeu tatăl nostru pe toţi ne iubeşte deopotrivă şi la toţi ne-a pregătit mai dinainte fericirea aici pe pămînt şi în cer şi dacă vine vreunul şi sminteşte întru ceva *cu vorbe sau fapte rele fericirea gătită fiului său, – tare păcătuieşte,* căci ce a stricat nu se mai poate îndrepta, şi el lucrează împotriva lui Dumnezeu, de cum a hotărît el să fie. De aceea, dacă un fiu rău aduce stricăciune fraţilor săi, Dumnezeu îl dă peirei, izgonindu-l de la sînul său părintesc în iad, cu dracii (căci numai dracii fac rău la oameni), cari şi ei odată, pentru răutatea lor, au fost izgoniţi de la faţa sa şi aruncaţi în fundul tartarului. Acuma duşmanul caută să facă lui Dumnezeu în ciudă, îndemnînd pe fii săi iubiţi să-l mînie şi să-i dea perzării, pentru a-şi umplea iadul şi a se scula împotrivă lui Dumnezeu, ca să rămîie el stăpînitor lumei. Dumnezeu însă e tare bun şi, dacă omul se căieşte de pacatele sale şi caută a-şi răscumpara greşala prin faceri de bine fraţilor săi, care iarăşi să revărsa asupra tuturora, îl iartă, aflînd iarăşi har înaintea sa.

Pătruns omul de vorbele babei, îi dastăinui toată întîmplarea, făgăduindu-i că de îi va ajuta, cît va trăi, nevoie nu va duce, îi va purta el de grijă, să aibă de toate cele.

Baba, cum auzi, nu ştiu ce să facă de bucurie. – Las' că ţi-l scot eu de acolo, de ţ-a păre că nici n-a fost, zise baba, ştiu eu cum să mă port cu dînsul, căci dracul, cît e de drac, dar tot e prost; Dumnezeu i-a luat lumina minţei, cînd l-a aruncat în întuneric – şi cu oleacă de şiretlic, faci ce vrai cu dînsul. Pe un om nu l-aş înşela şi nu i-aş face nici un rău, Doamne fereşte, dar pe drac, zise baba, – dînd cu ameninţare din cap –, îl jupuiesc dacă pot! Adu-mi acum o baniţă de păpuşoi, să am eu cu ce merge la moară, şi-i vedea ce treabă bună am să-ţi fac!

Cum aduse omul grăunţele, baba le înşfăcă în spate şi fuga la moară. Simţind dracul că vine cineva, strigă: „Care-i acolo? Moara-i a mea, n-ai ce căuta pe aici!"

Atunci baba cu glas bolnăvicios şi moale începu a-l îmblînzi:

– Mă rog d-tale, fie-ţi milă, nu mă lăsa, că tare-s săracă şi nu vrea nimeni să-mi ia sacul în car degeaba până la moara din celălalt sat şi eu sînt slabă... şi n-am cu ce-i plăti... î... î... î... Mă rog d-tale, fă-ţi milă şi pomană, deschide şi mă lasă să macin... î... î... î... Auzind dracul văiturele babei, deschise puţin uşa să vadă cine miorlăieşte acolo. Cum zări pe babă, vru să închidă, dar baba îşi şi băgase vîrful degetelor între uşă. Dracul vrea să închidă, – baba ţiuuu!... Ţipa de-i

lua gura: degetele mele. Vaileu, degetele mele, deschide să le scot! Dracul deschide puțin așa. – Ea bagă fuga toată mîna! Dracul vrea să închidă – baba răcnește cît poate: vaileu mîna! Lasă să-mi scot mîna! Dracul deschide și de astă dată, baba pe loc băgă un picior. Vaileu, piciorul meu! striga baba din toate puterile. Deschide, să-mi scot piciorul că mooor!

Așa tare se spărie dracul, încît deschise ușa mare. – Baba ciuști în moară și fuga toarnă în coș. Dracul vrea s-o dea afară, ea începe a țipa, ș-a se sfădi, și a plînge că-i e făina în coș și ea numai atîta are, că el vra să i-o ia... Îl blăstămă cu lacrimi, și țipă, și strigă, încît fiindu-i dracului lehamete, o lăsă să-și macine făina.

În timpul acesta, baba se îmbunează, face focul, pune de mămăliguță și începe a vorbi cu dînsul:

„Măi Nichiduță, așa, măi Nichiduță, pe dincolo. Măi Nichiduță, cum trăiești tu aici așa singur-singurel? Nu-ți e ție urît, săracu? Ce bine ar fi să ai pe cineva să te caute, să-ți facă mîncărică bună, să te spele, să te leie... Cum ești tu de neîngrijit, săracu!" îi tot spune baba cu glas trăgănat și priincios.

– Știi ce, Nichiduță? Eu singură, tu singur, hai să trăim amîndoi la un loc! Așa te-oi căuta... Așa te-oi îngriji, că ți-a părea că ești în rai!

Bietul Nichiduță, înduioșat de vorbele babei, zise: – Bine, hai.

– Apoi dacă-i așa, zise baba, dacă vine treaba să-mi fii tu bărbat și eu ție femeie, atunci trebuie să te lau, căci așa îl lam și pe bărbatul meu, Dumnezeu să-l ierte. Iacă pun apă la foc și până s-a încălzi, vină și ț-oi căuta în cap, saracu – că tare ești neîngrijit, nu ș-a mai făcut nimeni pomană cu tine.

S-apucă baba să-i caute în cap și, în timpul acesta, fel de fel de vorbe bune a-i spune: „Nichiduță dragul meu, eu te-aș la, numai tare mă tem că nu-i sta la lăutoare." „Voi sta, voi sta", zicea Nichiduță blînd. „Ba nu-i sta, căci eu știu că nici bărbatul meu, Dumnezeu să-l ierte, nu sta. Cum prindeam a-l la, de bucurie mare începea a sări și a juca și nu puteam face nimic cu el. Dar tu fă așa cum te-oi învăța eu, căci așa făcea și el și tare era bine! Ai tu vrun lanț bun prin moară, pe aicea?" „Am", zise Nichiduță. „Atunci, dacă ai, iată apa e îndată caldă, ia lanțul și te leagă bine cu el de moară. Dar cată, leagă-te bine, să nu te rupi."

Merse dracul și cătă lanțul și se legă bine cît putu. „Ia încearcă, îi zise baba, și vezi nu te-i rupe?" Se zgîțîi de vro două-trei ori și rupse lanțul.

Să duse dracul a doua oară și-și căută, pe unde știu el, lanțuri mai bune și așa să cetlui, că nici Solomon nu l-ar fi cetluit mai bine. Cearcă dracul și de astă-dată și să întinde de să rupe, dar acum era bine legat.

Încredințîndu-se și baba de adevăr, luă un sac în mînă, apucă căldarea cînd clocotea mai bine și... ciorști pe capul lui Nichiduță.

Cînd începu Nichiduță a țipa, gîndeai că s-au adunat toți dracii din iad și țipă... S-a smuncit el cu toată puterea, până ce a rupt lanțurile și tiulea, băiete, pe ușă... Și odată scapat, nu s-a mai văzut.

Omul, care era pe acolo, cînd l-a văzut fugînd și cînd a văzut pe babă în prag, nu știa ce să-i mai facă de bucurie...

Sărutatu-i-a picioarele, sărutatu-i-a mînile, ar fi ridicat-o în slavă, dacă s-ar fi lăsat.

– D-apoi ştii, mătuşă, că nu te-aş fi ţinut de aşa haină la inimă, să opăreşti pe bietul drac aşa de tare, zise omul rîzînd!...

– Hei, dragul mătuşei, zise baba, de bună seamă că i-am făcut usturime, dar răul cu rău să scoate. De făceam aşa cu un om sau cu un dobitoc, Doamne fereşte! era pacat; dar dracului nu i-a fi nimic, a schimba altă piele şi tot drac va rămînea. Pentru dînsul numai spaima-i mai mare. Amu du-te acasă şi-mi caută un ţol mare şi-l unge cu păcură. Mai caută şi vrun poloboc cu pene şi mi le adă aici, că ţi-l scot şi din grîu îndată.

Într-un suflet caută omul tot ce-i zise. Aducînd babei ţolul uns, ea se învăli cu totul, apoi, mai punînd şi o cioată mare în cap, ca să pară mai înaltă, să tologi prin pene şi, cînd să sculă coşcogea nămilă neagră şi cu pene pestriţe pe ea, parcă era spaima lumei, fugeau şi cînii cînd o vedeau.

Aşa gătită, se duse tocmai la grîu. Cum auzi dracul că vine cineva, pe loc strigă: „Care-i acolo? Grîul e al meu, n-ai ce căta pe aici!"

– Ba-i ş-al meu, că-ţi sînt nevastă şi te caut pe tine, puiule, ţipa baba cu glas răguşit! Nu ţ-am spus eu c-ai să fugi? Dar de-amu lasă, – te-oi ţinea eu singură la lăut, nu mi-i mai fugi. Şi prinse a alerga după drac. El, cum o văzu şi auzi că i-i nevastă, la fugă!...

De atunci nu l-a mai văzut nimene pe drac pe acele locuri. S-a fost dus pe pustii, iar omul a rămas deplin stăpînitor pe moştenirea de la părinţi, bucurîndu-se cu femeia şi copiii lui şi ţiind pe babă ca pe un odor scump la casă, iar aceasta ajutînd şi mai departe pe oricine la nevoi. *Mihalcea*

(Între cei ce s-au luptat cu dracul la moară este şi Pepelea, se va vedea în vol. de poveşti. De aceeaşi natură e şi povestea de la cap. *Gemenii*, sub titlul *Baba şi carnea de broască*.)

(Despre farmecul din moară se va vedea tot la poveşti, *Broasca-Cioară* şi altele.)

(Despre moara dracilor ce macina fier şi animalele priinciose se va vedea în povestea *Finul lui Dumnezeu*.)

§ 2. Dracul la moară

Dracul la moară numai atîta are drept cît să stea sub roată. Dacă n-ar fi dracul, roţile nu s-ar învîrti. – Parcă drumul de fier cine-l poartă, nu el?

Pe dînsul dacă-l superi, îndată să strică ceva la moară şi nu poţi măcina. *Roşa*

De nu măsuri morarului drept, dracul îşi scrie. *Bagiurea*

Moara la lună nouă nu e bine să îmble, ca atunci are „el" putere şi năcăjeşte pe om. Atuncea, la moară e cu frică a merge, căci poate

să-l pocească pe om (să sufle asupra lui), să se îmbolnăvească sau să moară. *Mihalcea*

Stavila de la moară dracul a făcut-o din stejar. Stejarul e al lui.

Odată, într-o moară dormeau mai mulți roșișani, da unul era treaz. Pe la miezul nopței a văzut cum a venit un băiețel și s-a dus la toți de s-a uitat în ochi, apoi a venit și la dînsul și i-a suflat în liulea și s-a dus.

§ 3. Încercările din moară
A. Povestea cu minciuni și morarul cu părul roș

Un om a fost trimes pe ficiorul său la moară să macine, dar i-a spus ca să nu să ducă la moara unde va vedea pe morar cu părul și barba roșă, ci să macine unde va fi morarul cu părul alb și barba albă. Băietul s-a dus, dar negăsind altă moară, a întrat la morarul cel cu părul roș. „Bine c-ai venit, băiete, că de mult te așteptam. Ia și toarnă în coș!" Băietul a turnat. „Dar să știi că la mine așa-i rîndul: dacă mi-i spune o poveste în care să nu fie un adevăr, capeți făina, da de nu, rămîne a mea!" „Bine, zice băietul, ț-oi spune, dar mai întăi spune-mi D-ta, că ești mai bătrîn."

Morarul a spus că, pe cînd era el mic, a văzut niște pepeni și că din pepenii ceia s-a făcut tîrg și catane ce să muștruluiau.

„Ba la noi, zice băietul, cînd avea tata albine și le da la păscătoare, una a mers ș-a păscut grîul boierului. Un argat a văzut-o ș-a prins-o, a înhămat-o la jug ș-a arat cu dînsa 2 fălci. Tata vede că toate albinele să întoarnă numai Nastasia nu-i, să duce s-o caute ș-o găsește cu gîtul rănit de jug. Tata cere la boieri să-i plătească 300 de lei, că i-a stricat la gît albina. Boierul cere de la tata 100 de lei, că i-a păscut grîul, și cu mare greu s-au împăcat. Tata a luat pe Nastasia ș-a dus-o la spital. Acolo au pisat nucă și i-au pus la gît. Cînd să uită, din rana ceea a fost crescut coșcoge nuc! Cioarele vinea și tot apuca nuci, da noi tot aruncam cu bulgări în sus, c-amu pe vîrful nucului nostru 3 fălci de pămînt s-au făcut; iar noi l-am arat ș-am samanat grîu și din acela am adus de măcinat amu la moară!"

„Capăt făina ori ba?" „O capeți", a zis morarul. Băietul, bun-bucuros că a scăpat, ș-a luat făina și s-a dus.

Acsinia Roman, Mahala

(Povești de minciuni să vor mai vedea vol. II, la minciuni*.)

B. Fata cea harnică și cea leneșă la moară

A fost o babă ș-un moșneag ș-amîndoi aveau cîte o fată. Fata moșneagului era harnică și frumoasă, da fata babei leneșă și urîtă.

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

S-au luat ele şi s-au dus amîndouă la şezătoare. Fata moşneagului a tors un ciur plin de fuse; da fata babei numai trei; s-a hîrjonit toată sara cu flecăii. Vin ele acasă, cînd, la pîrlaz, fata babei a trecut înainte, da a moşneagului nu putea de ciurul cu fusele. „Na ,soro, zice ea, ţine-mi ciurul să sar şi eu." Aceea a luat ciurul şi aleargă fuga în casă: „Iaca, mamă, ce-am tors eu, – da fata moşneagului toată sara s-a hîrjonit numai cu flecăii!" Da căţaua: „Hau, hau, fata moşului cea harnică a tors un ciur plin de fuse, da a babei cea leneşă s-a hîrjonit numai cu flecăii!" Baba alungă pe căţea mînioasă şi spune moşneagului ca să-i ducă pe leneşa de fata lui de-acasă, că n-o mai poate suferi. Fata ş-a luat cîteva caiere în traistă, o găină ş-un cocoş, un pieptene şi a pornit cu tatăl său în ştirea lui Dumnezeu. Au mers ei păn' ce au ajuns la o moară. „De amu rămîi aice, draga tatei, cum ţ-a ajuta Dumnezeu, că eu mă întorc înapoi", a zis moşneagul. Ş-a lăsat-o acolo.

Amu să făcuse sara. Fata a făcut focul, a pus de mămăliguţă şi s-a pus să toarcă. Iată că întră ursul în moară; da tăvălit, da dupuros şi plin de scai! „Fată frumoasă, zice el, lă-mă şi mă piaptănă, că ţ-oi sta într-o mînă de ajutor." Ea a luat uncropel şi l-a făcut potrivit, l-a spălat şi l-a pieptănat frumos şi ursul s-a dus. – Vine lupul, tăvălit şi plin de glod. O roagă să-l spele, să-l pieptene şi pe el. Ea l-a pieptănat şi l-a grijit şi s-a dus. – Vine vulpea, scarmanată şi tîrmozită! Spunea că de-abia a scapat cu suflet, cît pe ce era s-o găbjască la nişte găini. A luat-o ş-a pieptănat-o şi pe ea. – Vine iepurele, tot aşa, zicea că l-au fost fugărit nişte puşcaşi prin nişte gloduri. L-a grijit şi pe el frumos şi s-a dus.

Pe la miezul nopţei, întră un flecău nant, voinic, bine îmbrăcat şi vine la ea. „Fată frumoasă, hai cu mine la joc." „M-aş duce, dacă n-am papuci. Încă-s desculţă!" El merge şi-i aduce un vrav de papuci. „Fată frumoasă, hai cu mine la joc." „Dacă n-am rochie de matasă." S-a dus şi i-a adus. Iar o cheamă. „Dacă n-am ghiordeie frumoase (salupuri, caţaveici)." Merge şi-i aduce. Apoi i-a spus că n-are şaluri, că n-are ladă, scorţuri, că n-are căruţă. Toate i le-a adus. I-a spus că n-are cercei, inele. Cînd a venit cu inelele, şi cucoşul a cîntat, iar strigoiul a picat cu faţa în jos, jumătate în casă şi jumătate în tindă.

A doua-zi dimineaţă vine ursul, lupul, vulpea şi iepurele la fată. „De amu, fată frumoasă, încarcă-ţi lucrurele în căruţă şi noi te-om duce de-aici până mai încolo, unde-i da de oameni, nu sta!" De la un loc fiarele au lasat-o, iar ea ş-a tocmit un om cu cai, care a dus-o păn' acasă. Simte căţaua: „Zau, zau, vine fata moşneagului cea harnică şi gospodină şi cu o mulţime de zestre!" „Taci, bată-te Dumnezeu, zice baba, na-ţi mămăligă cu unt şi zi că fata mea-i harnică!"

Baba, cum a văzut-o, numaidecît la moşneag ca să i-o ducă şi pe fata ei acolo unde a dus-o pe a lui. Moşneagul a luat-o ş-a dus-o.

A făcut şi ea foc şi s-a apucat de tors. Vine ursul tot aşa tăvălit. „Fată frumoasă, spală-mă şi grijeşte-mă, că ţ-oi sta într-o mînă de ajutor." „Da, mi-oi tăvăli mînele mamei ş-a tatei! Dă-mi pace, nu vezi cît am de tors!" Şi tot aşa a spus la toţi. – Vine flecăul ş-o trage la joc. O pişcă. Ea rîde şi să bucură. „Fată frumoasă, hai cu mine la joc!" Ea

a început a înșira de toate. „M-aș duce, dacă n-am papuci, rochie, șal etc, etc." El deodată toate i le-a adus. Apoi a apucat-o ș-atîta a jucat-o păn' ce a rupt-o bucăți. *Ioan Pisarciuc, Roșa*

În o poveste din Mahala, moșneagul a dus fata la o casă pustie și acolo a venit ursul. După ce fata l-a grijit, el i-a spus să bage mîna în urechea lui cea dreaptă și din ureche a scos cai, căruță, straie și tot ce i-a trebuit. Cînd a venit fata babei, n-a vrut să-l spele, a zis că să teme și n-a capatat nimic.

În o altă poveste din Botoșani, moșneagul duce pe fata lui tot la o moară părăsită și la miezul nopței vin o mulțime de draci. Ei au chemat pe fată la joc și ea a început a le spune lucrurele ce-i trebuiesc, cîte unul pe rînd și cînd n-a mai avut ce să mai spuie, a cîntat cucoșul. A doua zi a venit fata babei. Dracii i-au adus toate lucrurele deodată, au apucat-o la joc, ș-au făcut-o bucăți.

În Stănești pe Ceremuș, începutul e ca și la povestea cu Sf. Duminică, grijind cuptorul etc., apoi ajunge la o casă pustie. La miezul nopței, vine un cap de cal și să cere să-l treacă pragul, apoi să-i dea de mîncat, să-i caute în cap și pe urmă să meargă la joc. – De aici urmează după cum știm. *Glicheria Constandiniuc*

*

Altă variantă e aceasta:

Mama pădurei are căruță înhamată cu cerbi. Roțele sînt din un lemn îndoit rotund și, în loc de spițe, două lemne puse în cruce, iar în căruță e așternută piele de cerb. În povestea cu baba și moșneagul, cînd a alungat baba pe fata moșneagului, ea mergînd noaptea prin pădure, drept la curțele mamei pădurei a ajuns. Mama pădurei s-a făcut lăutari ș-o mulțime de draci ș-a chemat-o pe fată la joc. „Hai fată și-i juca." „Dacă n-am ciubote." Și tot așa a spus, pănă a cîntat cucoșii, ș-atunci dracii au perit. Dar aceia nu erau draci, ci numai așa să făceau din puterea ei. A doua zi, ș-a luat fata lucrurele și s-a dus acasă. Apoi a venit ceialaltă și a pățit cum știm.

De la d-l Cornel Dumitrescu, Roșa

§ 4. A. De cînd au oamenii saț
De cînd se dă de pomană

După ce a făcut Dumnezeu lumea ș-a făcut de toate celea, a făcut și moara ș-a pus pe morar. Da morarul cela așa de mult mînca! Făcea mămăliga într-un ceaun mare, mare, și n-ar fi dat nimărui o fărmăturică, Doamne ferește! Tot mînca și nu să mai sătura. Da a venit acolo la moară un om, care n-avea noroc și zicea că vrea să meargă la Dumnezeu, să întrebe de ce el, de cînd slujește, de nimic n-are parte? Slujea la un om pe o piatră și piatra cea în toată noaptea vinea ceva ș-a tot ciuntit-o, că, păn' ce-a înplinit anul, a fost toată fărîme! Înc-un

suman mai avea ș-acela s-a culcat lîngă foc ș-a ars. „Dacă mergi D-ta la Dumnezeu, zice un om care avea doi giuncănași tineri, roagă-l pe Dumnezeu și pentru mine, să-mi deie mai mare avere, ca să mă pot hrăni." Da morarul zice: „Să întrebi și de mine, mă rog, ce să fac eu ca să am saț, că o mămăligă așa de mare fac și alții să satură, da eu nu mă pot sătura!"

A mers omul acela la niște călugări, care-s ei pusnici, numai o dată în zi la amiază beau un pahar de vin și mănîncă o bucățică de pîne și nu mănîncă păn' a doua zi la amiază, da pe obraz sînt acoperiți cu rasă subțire, să nu-i vadă omul și nici trupul nu-l vede nime, că stau în casă și omul e afară la fereastă și așa vorbesc; – Dumnezeu le spune ce au să spuie.

Omul acela a spus că e fără noroc. „Apoi dar să te însori, că poate va avea femeia ta noroc, or de n-a avea ea, vei face copii și va avea vro unul din copii și de pe norocul aceluia toți veți trăi." -„Da ce v-aș mai întreba: mai era acolo în moară un om cu doi giuncani ș-a pus ca să-l rog pe Dumnezeu să-i dea mai multă avere." „Spune-i că și giuncanii ceia-i voi lua." -„Și m-a rugat și morarul să vă întreb, ce să facă, că tot mănîncă și mănîncă, și tot n-are saț?" „Morarului să-i spui că, de vrea să aibă saț, să nu mănînce singur, să deie și la alții și atunci va avea saț." A mulțămit omul și s-a dus și, înturnînduse pe la moară, a spus la toți ce-a auzit.

Morarul ia și face mămăliga ceea mare și împărțește la toți oamenii din moară cîte o bucățică și i-a ramas și lui o fălioară. Ia și să pune și mănîncă. Vede că să satură, ba încă i-a ramas – pentru că Dumnezeu l-a săturat. „Mulțămesc lui Dumnezeu, că am saț!" a zis el ș-a făcut cruce la Dumnezeu. Și de atunci să dă de pomană. Dumnezeu dă omului, ca să deie și altuia, da dacă tot lui îi dă, și-i dă, și nu să mai satură, nici Dumnezeu nu-i dă saț.

Omul cel cu giuncanii s-a dus păn' la un părău glodos ș-au ramas acolo în părău, nu i-a putut scoate ș-a ramas și fără aceia. Că omul la Dumnezeu să nu ceară avere, că averea nu să capătă așa, – averea să face cu muncă. *Maria Ciobanu, Botoșani*

*

B. Fata cu coromîsla

Zice că atunci cînd a fost omul cel ce mînca mult, el era morar ș-a mers la Dumnezeu să întrebe de ce face mămăliga cît roata carului, de o mănîncă și tot nu se satură. Pe drum, mergînd el așa la Dumnezeu, a ajuns la o casă unde erau două fete bătrîne, nemăritate. „Dacă mergi la Dumnezeu, zic ele, mă rog să întrebi și de noi, bădișorule, de ce am îmbătrînit și nu ne-am putut mărita." „Voi întreba", zice omul. – Mai merge, mai merge, dă de un ogor ș-un om ara de 3 zile cu plugul cu 6 boi și, cît ara, nimica nu să cunoștea, era pămîntul ca dintăi. „Dacă mergi la Dumnezeu, bădișorule, mă rog să întrebi și de mine, că iaca eu de cîte zile ar, și tot degeaba." – Mai merge, dă de

un cîne, că tot să tologea și nici nu murea, nici nu trăia. „Mă rog să întrebi și de mine, bade, de ce nu-mi dă Dumnezeu odată or să mor, or să mă scol." „Voi întreba." – Mai merge, ajunge la o baltă mare și frumoasă și dă s-o treacă, da balta îi zice: „Mă rog să întrebi și de mine, de ce n-am eu pește, că uite ce apă curată și frumoasă am și pește n-am de cînd sînt." „Voi întreba", zice el.

Ajunge la Dumnezeu, da Dumnezeu nu era acasă, numai mama lui Dumnezeu. Îi spune el toate la ce a venit. Mama lui Dumnezeu ia fuga și strică vatra cuptorului și-l bagă înăuntru și pe deasupra lipește, să nu-l găsască ficioru-său cînd va veni, că de-i mirosea a carne de om, îndată avea să-l mănînce. Vine Dumnezeu acasă. Mă-sa i-a dat să mănînce, pe urmă l-a chemat să-l leie: „Ia vin, dragu mamei, și te-oi la." Și cum îl la, tot îl întreba. – Da omul din vatră auzea. „A fost un om aice ș-a întrebat că de ce el așa de mult mănîncă și nu să mai satură?" „Îl știu eu, da el de ce, cîți oameni sînt în moară, nu li dă și la aceia cîte o bucățică, da-și întoarce spatele de la dînșii; că s-ar sătura!" „Da a zis că sînt două fete bătrîne: de ce nu s-au putut mărita?" „Da ele de ce dau gunoiul din casă în ochii soarelui, cînd răsare, îmi umple toată fața de colb, de aceea nu s-au măritat și nu să vor mărita nici ele și nici cele ce fac ca dînsele!" „Da este un om că tot ară și tot stă cu lucrul pe loc?" „Da el de ce-i fudul și nu să închină lui Dumnezeu. De ce cînd începe lucrul nu zice macar: «Doamne ajută!» dacă ar face cruce și ar zice așa, pe loc tot cîmpul cît l-a arat, s-ar face gata arat înintea lui!" „Da un cîne ce este în drum de ce tot să tologește și nu mai moare?" „Acela nu-i cîne, da-i norocul unui om, să știe să-l lovească îndărăpt cu mîna, s-ar răsipi și banii ar fi ai lui!" „Da este o baltă mare și frumoasă cu apă limpede și n-are pește?" „Acea baltă nici n-a avea păn' n-a mînca cap de om."

A doua zi, după ce s-a dus Dumnezeu – el adecă tot e o față cu soarele, că și soarele e a lui Dumnezeu, – a pornit și omul la drum. Mai întăi a ajuns la balta ceea, da balta a prins a-l întreba. „Stăi, mai întăi să trec ș-apoi ț-oi spune." După ce a trecut ș-amu era departe, a strigat: – „A zis Dumnezeu că nici nu-i avea păn' nu-i mînca cap de om." „Ara, și cum n-am știut eu mai înainte, că te mîncam pe tine!" „Dacă eu n-am fost prost să-ți spun!" – Să mai duce el, ajunge la cîne și dă îndărăpt cu mîna, da banii fac: zuurr! A luat cît a putut și ceialalți i-a lasat. – Mai merge, ajunge la omul cel care ara și-i spune. Atunci omul a ridicat cușma, ș-a făcut cruce ș-a zis: „Doamne ajută!" Și îndată tot cîmpul a fost gata arat. – A ajuns și la fetele celea. „Da de noi ai întrebat?" „Am întrebat", a zis omul. Și le-a spus... – El s-a dus acasă ș-a făcut mămăliga ș-a făcut cum a zis Dumnezeu, a dat și pe la alți oameni, da el, cu ce a ras de pe caldare, s-a săturat.

Da pe fetele celea le-a pus Dumnezeu în ceri – și sînt stelele ce se văd trei rînd și la care le zice „Fata cu coromîsla"[1] – ca să știe și

1. „Fata cu coromîsla", prin satele acestea, să crede a fi cele 3 stele rînd, de-a curmezișul, din constelația lui Orion; nu constelația „Vulturului", după cum e cunoscută în Moldova și de unii și aice.

altele că de aceea nu s-au măritat, pentru că au dat soarelui cu colb în ochi. – Cît vei trăi, dimineața cînd răsare soarele, să nu arunci gunoiul înspre soare, nici peste zi; pentru gunoi să cați să ai un loc, ia încolo după casă, spre miezul-nopții, nu pe unde îmblă soarele, în calea lui. *Dochița Hurghiș, Mahala*

C. Sf. Varvara e pentru saț

Un om își făcea mămăliga dintr-o demerlie de făină și de abia să sătura cu ea. Dumnezeu a văzut asta și a trimes pe Sf. Varvara să-i deie saț. Ea a mers și l-a găsit făcînd mămăligă. „Dă-mi și mie o bucățică să mănînc", a zis Sf. Varvara. „Dacă n-am de unde", zice omul. „Da acolo în sac ce-i?" „Acolo-i numai o demerlie de făină și-mi trebuie mie." „Dă-mi măcar un pumnișor!" După ce i-a dat, ea s-a dus deoparte să-și facă o mămăliguță. A răsturnat-o și-l îmbie și pe el să mănînce, dar omul nu voia. Cu mare greu s-a pus la masă și atunci s-a trezit sătul. „Da oare ce să fie asta, că m-am săturat numai cu o fărămătură? Altădată mîncam o mămăligă de o demerlie și tot nu-mi ajungea!" „Pentru că n-aveai saț, zice Sf. Varvara, de aceea m-a trimis Dumnezeu pe mine, ca să-ți dau saț." Ea a dat saț la om, că până atunci nu avea; și de atunci se dă de pomană.

Ioan Pisarciuc, Roșa

*

D. Morarul

Era un morar ce făcea pentru sine o turtă cît roata morei și singur o mînca și tot nu să sătura. Iată vine Adam cu două mertice de grîu, le pune în coș și scoate făină și dă și morarului partea lui. Morarul s-apucă și-și face turta. „Să-mi dai și mie o bucățică, moșule", zice Adam. „Da de unde ț-oi da, dacă mie singur nu-mi ajunge!" „Ian lasă că-i vedea că-ți va ajunge", zice Adam. Apoi cînd a fost turta gata, Adam a luat și a tăiat-o bucățele și a dat la toți oamenii cîți erau în moară și i-a dat și morarului tot așa o bucățică. Mănîncă morarul, să satură și-i mai rămîne. „Cum se face asta, zice el, că eu înainte mîncam toată turta și tot nu-mi ajungea?" „Pentru că mîncai singur, zice Adam, dar iată, dacă dai și altuia, vezi că ai saț?"

Nichifor Filip, Mihalcea

*

Dintre dobitoace, calul e blăstamat că numai atîta să aibă saț cît va trece cararea. Tot astfel e blastamată și femeia să n-aibă saț ca și calul, dar în alt sens.

*

§ 5. Credinți

În ziua de Paști, moara poate să îmble, dar în ziua de Blagoviștenie nu!

Grăunțe de la moară, e bine să dai la găini, că să oauă mult.

Cu făină furată de la moară e bine să te afumi de guturai.

Cu ață luată de la vrun sac de la moară să leagă gura lupului. Faci 9 noduri și zici: „Eu nu leg sacul, nu leg țolul, da leg gura la lup." Și ața ceea omul o poartă și nu să teme. Acei ce îmblă în chirii toți au. *D-na E. Braha, Mihalcea*

Ață, funie de la moară să nu iai, că-ți vin șoarecii și guzganii la casă. *Horecea*

Stropii de la moară luați până în ziuă, să nu te vadă nimene, sînt buni de spalat de uri, pentru măritare și pentru orce; mai ales pentru bube și pentru rane. – Dacă-i e făcut omului și să spală cu stropi și apa aceea o toarnă înapoi pe läptoc, atunci moara să strică. Morarii tare să păzesc, și pe care femei le prind, așa le bat!

Bagiurea, Moldova

Despre o femeie gurișă să spune „că îi îmblă gura ca moara" sau că e „moară stricată", tot în una hodorogește.

Cu untură de la roata morei dacă ungi pe cineva, nu-i trebuie mai mari uri; huiește toată lumea asupra lui ca moara.

Ca să să facă sfadă, ură și huit între doi, să iai într-o duminică dimineață, cînd e sărbătoare mare, cînd slujește preotul în biserică, să rîșnești grăunțe îndărăpt de crupe și să zici: „Cum huiește piatra asta și cum să sfarmă grăunțele, așa voi să vă huiți și să să sfarme traiul între voi." Crupele celea le presuri pe unde îmblă ei și într-aceea casă nu mai este trai. Copacul în pădure, de-l vei presura cu crupe de acelea, să usucă! *Maria Spînu, Mihalcea*

(Despre moara ce macină duminica se va vedea la *sărbători*.)

Cu spița de la roata morei sau de la roata căruței, s-o arzi și s-o dai cuiva în mîncare, îl faci pe om, fie cel întăi gospodari, să nu se mai uite la casa și la gospodăria lui. Cum îmblă roata așa îi îmblă mințele în cap și nu mai este de nimic. *Camina*

Moara în visuri:

Moară, rîșniță de visezi, e huit, sfadă. *Stănești*

Moară, rîșniță de visezi, e vînt. *Mihalcea*

Moară, rîșniță de visezi, isprăvești un interes. *Broscăuți*

Ca proverb să zice:

„Mi-a veni el apa la moară!" Adică: „Mi-a veni un timp priincios intereselor." – Sau:

„Mi-a veni el apă și pe moara mea!" Adică: „Vor veni vremele, că mi se va împlini și scopul meu."

Sau cînd o partidă stă la putere, ceialalţi zic: „Acuma să macină numai făina lor." Adică: „Îşi fac numai înteresul lor."

Cimilitura morei:

Am o mîţă
Cotofîţă,
Pe la nări
Cu lumănări,
Pe la pîntece
Cu descîntece.

Ropcea

§ 6. Moara şi dragostea

O femeie mergea totdeauna la apă la preotul, dar ficiorul preotului, de cîte ori o vedea, totdeauna făcea:

I ha ha!

Într-o zi, femeia s-apucă şi-i spune barbatu-său. Da el îi zice: Tu, cînd a mai face el aşa, să-i răspunzi:

„Să vii cînd a însera!"

Femeia a făcut cum i-a spus. Barbatul ei s-a făcut că să duce la moară şi pe însarate vine şi ficiorul preotului. Femeia a pus bucate pe masă, el a început a o săruta, a şugui. Iaca s-aude barbatul cu carul de la moară. Unde să-l ascundă? – Ea avuse vorbă ca să-l ascundă sub pat – şi aşa a făcut. „Deschide femeie mai degrabă, ce mă ţii afară în frig, ce şuguieşti, or ai pe cineva în casă?" Intră omul mînios suduind, cată şi găseşte pe domnişor sub pat. – El a început a să ruga: „Mă rog, ţ-oi plăti cît îi vra, numai cît nu face rîs de mine!" „Vină-ncoace", zice omul. Şi-l duce în tindă la un lădoi. „Vîrî-te aice!" Se vîră. Tremura ca varga şi se ruga. Omul să duce şi mănîncă şi vine înapoi. „Amu ieşi de acolo. Ş-amu, vezi sacul ista de grăunţe? Ai să mi-l rîşneşti şi pînă mîni dimineaţă să mi-l dai gata!" Omul să duce şi să culcă cu femeia. Cînd să zărea de ziua întră ficiorul în casă. „Am rîşnit. Ce mai vrai alta de la mine? Vrai bani, vrai vite, îţi dau numai lasă-mă să mă duc!" „Nu vrau nimic, de-amu poţi să te duci."

La cîtva timp o întreabă omul pe femeie: „Da amu nu-ţi mai zice nimică ficiorul preotului?" „Nu." „Ian zi-i tu cînd l-îi vedea: I ha ha! şi vezi ce ţ-a răspunde." Femeia îl vede primblîndu-se pin cerdac, îşi face treabă la apă şi-i zice:

I ha ha!

Da ficiorul preotului îi răspunde mînios:

Aha, legea ta,
Ţi s-a mîntuit făina!
Şi s-a tot dus.

Todosia Opaiţ, Iordaneşti

*

Cîntece despre moară

Barbatul la moară

Vai de mine, ce m-oi face
Că nevasta-n casă-mi zace.
Iau sacul și merg la moară,
Vin de la moară-napoi,
Da din cas-au ieșit doi.
Un al treilea a ramas
C-a fost mai gros la obraz.
Da eu am luat biciul din cui
Și i-am dat și ei și lui.

Iordănești.

Tot aista *eram eu!*

Frunză verde de dudău,
Tot aista eram eu.
Șepte mori sînt pe-un părău
etc.
Toate macină la grîu.
La murișca cea din *jos*
Tot aista eu am fost.
Macină grîu și ovăz etc.
Stai leliță nu turna,
Tot aista am fost, da.
Pănă nu te-oi săruta etc.
Și-ncă ț-oi mai da ceva
Și vamă nu ț-oi lua.

Brăești. Botoșani

(Altă dată să zice: „Stai bădiță nu turna" etc.)

Copilă bălăoară

La murișca cea de vînt,
Fetele guriță vînd,
Băitanii nu-și dau rînd.
Cum este una bălaie,
Fața-i coala de hîrtie
Treb-un gramatic s-o scrie
Cu cerneală vișinie
Și cu condeieș de pană,
Gura ei strugur de poamă.

Botoșani

Mărioara

Măriuță, Mărioară,
Trag voinicii ca la moară.
Sau:
La copila bălăoară,
Trag voinicii ca la moară.
Care-i tînăr și frumos,
Cum ajunge, toarnă-n coș.
Care-i bătrîn și urît
Toată noaptea așteaptă rînd
Și la moară tot flămînd.

Mahala. Iordănești

Mama

Cîte mori sînt pe Prut,
Toate maice mi-au avut,
Numai moara cea de vînt
Macină grîu și sacară,
Mi-aduce dor de surioară.
– Vino, soro, să mă ierți.
– Ba eu, soro, nu m-oi duce,
Da-n grădină voi întra
Și cu tine m-oi ierta.

Mahala

(A se vedea moara în colinzi.)

Cap. XV

Lucrarea pînei

§ 1. Uneltele trebuitoare
A. Cociorva. Lopata. Covata

De ce se zice la cununie: „Femeia să se teamă de barbat și barbatul de cociorvă"?

Cociorva e dată de Dumnezeu femeiei atunci cînd l-a alungat Dumnezeu pe Adam din rai. Lui Adam i-a dat hîrlețul, ca să lucreze pămîntul, iară femeiei i-a dat furca și cociorva, ca să se îmbrace și să hrănească casa. *Mihalcea*

Cînd e ploaie mare cu piatră, femeia să arunce afară, în cruce, cociorva și lopata și piatra stă îndată. *General*

Cu cociorva în mîni de ieși noaptea, nu te temi de nimică, de cociorvă toate răutățile fug, că ea îmblă prin foc și nici dracul, nici altă răutate nu se poate apropia, căci de foc să tem. Cociorva dacă o pui lîngă copil mic, poți să-l lași și singur în casă fără grijă, că nu să va apropia nimică de el.

De Crăciun, dacă ai împrumutat ceva, să aduci lucrul acasă, să știe că are stăpîn. Și mai ales lopata, cociorva, sîta, halaturile de țesut, că atunci este spori la casă, să nu facă sărbătorile pe la străini. *Botoșani*

De Paști, cînd ai mîntuit de pus în cuptor, de ai ploșnițe sau șvabi în casă, să întorci lopata în jos și, deschizînd ușa, să te faci a mătura cu lopata zicînd că nu mături gunoiul, dar ploșnițele și le dai afară – și atunci să duc.

De Paști, covata și lopata, cînd ai mîntuit de făcut pasca, să nu le speli, ci numai să le uzi cu apă, căci de le speli, bate piatră, iar de nu le uzi, te usuci. *Camina*

Cu cociorva să nu pălești pe nime, căci acela se usucă. *Mihalcea*

Cînd se despart doi ce să iubesc și nu să pot uita, pentru ca să nu să îmbolnăvească, să nu capete oftigă, să rade de pe cociorvă și de pe lopată și li se dă în rachiu. *Maria Chiseliță, Mihalcea*

De pe covată, de pe cociorvă, de pe colișeri, să rade pînea și să dă la vită, cînd are vițel întâi, ca să-i vie mana.

În ziua de spolocane în postul mare, să spală lopata și cociorva, ca să treacă degrabă postul. *Corcești*

Apă de pe lopată și de pe cociorvă să dă la femeie și la vită, cînd nu poate naște copilul sau locul, să nască așa degrabă, cum să aruncă pînea de pe lopată.

Femeia îngreunată să nu bată cu cociorva, că nu poate naște copilul. *Mihalcea.*

În Botoșani, să spune ca să nu calce peste cociorvă și lopată.
Ca să facă femeia fete, să treacă peste lopată. *Broscăuți*

Ca să facă femeia fete, să șadă pe covată. *Botoșani*

Să nu treci peste lopată, cînd să pune pînea în cuptor, căci nu crește pînea. *D-l David, com. Buhalnița, jud. Neamț*

Cu coada cociorvei, în cuptor să nu dai, că-ți întorci de la casă norocul. *Ropcea*

Cu cociorva e pacat să bați pe cineva, pentru că cociorva îmblă prin foc și atunci oamenii sînt asupra celuia ca focul de răi. *Mihalcea*

Cu cociorva să nu lovești pe om, că ucigă-l crucea atunci pune mîna pe dînsa și mai mult nu să teme. *Elena Braha, Mihalcea*

Lopata totdeauna să steie în sus și cociorva în jos.

Cimilitura cociorvei

Am o vacă neagră: ea cînd întră în pădure nu face urmă, da cînd iesă face urmă. *Bagiurea, Moldova*

*

B. Melesteul

Să nu mănînci mămăligă de pe melesteu, că n-ai saț. *D-l David, com. Buhalnița, jud. Neamț*

Să nu dai cu melesteul în foc, că de aceea mănîncă soarele vîrcolacii. *Bagiurea, Moldova.*

Dacă pui melesteul în foc, vita capătă sînge.
Melesteul, lingura, nu se dă pe foc, că-i sărăcie.
Melesteul, cînd nu-ți trebuie, nu se aruncă să-l calce oamenii în picioare, dar să dă pe o apă curgătoare. *Mihalcea*

Cu melesteul părăsit și mătura părăsită se afumă de boala cea rea.
Să nu bați pe nimene cu melesteul, că acela pe care l-ai bătut slăbește, se usucă. *Mihalcea*

Cu melesteul pe cine bați, acela să duce de la casă.
Cu melesteul să nu bați pe nimene, că acela-i fricos. *Mihalcea*

Cu melesteul să nu bați, că acela să teme să iasă noaptea afară. *Șcheia*

Melesteul să nu-l rozi, căci ești fricos. *Mihalcea*

(Pentru ca să nu te temi, să mănînci coajă de pe ceaun.)
D-na Ana Onicescu, Botoşani

(De spăriat, să mănîncă cir de mămăligă, până a nu apuca a dormi.) *D-na Maria Stavrat, Botoşani*

*

C. Pirosteiele

Despre pirosteie se zice în glumă, cînd să cunună cineva, „că i-a pus pirosteiele în cap."

Pirosteiele nu să lasă să steie în foc degeaba, unde este fată mare, că-i arde acelei fete cununia şi nu să mărită.

„Luaţi pirosteiele, să se mărite fetele!" – să zice şi apoi nu-i primejdie. *Botoşani. Roşa*

Să nu laşi pirosteiele în foc, că soacra stă cu gura cascată cînd moare. *Bagiurea, Moldova*

Sau că arzi dosul soacrei. *Botoşani*

Să nu laşi pirosteiele în foc, că barbatul stă mult unde să duce.
Botoşani

*

D. Lingura

„Să aibă ea hodina fusului şi eu a lingurei", zice aceea ce doreşte rău unei alteia. *Roşa*

Lingura să nu steie în oală peste noapte, căci nu poţi dormi. Numai ce auzi dimineaţa: „Ara, ai lăsat lingura în oală, mă miram eu de ce nu am putut dormi astă noapte!" Ba de multe ori să scoală oamenii noaptea şi caută prin oale, de n-a ramas vro lingură.
General

Lingura să n-o laşi cu gura înspre casă, cînd o laşi din mînă, ci s-o pui cu gura în jos. Şi cînd speli lingurele, să nu faci huit cu ele, căci ai în casă huit.

Lingura zice că aşa-i făcută, să huiască asupra omului.

Linguri de visezi sînt limbi, te vorbesc oamenii. *Mihalcea*

Dacă cîntă cucoşul sara, să huieşti cu lingurile în oale sau în altă ceva, or chiar numai aşa cu ele. (S-a văzut la oale).

Cînd ieşi din casă şi laşi copilul singur, pui lîngă el o lingură sau un cuţit şi nu se poate apropia necuratul, pentru că lingura e curată; doară cu dînsa mănînci! *General*

Cînd ai copil mic, ca să nu-ți iaie somnul de la copil, pui, cum asfințește soarele, o lingură în fereastă și macar cît să descînte o alta, că nu i-l poate lua. *Botoșani*

Femeia ce descîntă pe copilul ei pune lingură în brîu, căci altfeli nu-i de samă descîntecul. *Botoșani*

În Roșa, femeia ce descîntă cuiva mai bătrîn decît ea, își pune o lingură în brîu, să nu cadă boala aceluia ce-l descîntă pe ea sau pe copilul ei.

De babițe – o boală la copii –, se descîntă cu 7 linguri, 7 fuse, cuțit etc. Toarnă din lingură în lingură și dă copilului să beie și să îndreaptă.

Pentru legat giunghiurile, se sucește șfară pe lingură.

În ziua de Ajun seara, ca să-ți meargă tot anul bine și să izbîndești vrun gînd, să nu lași lingura din mînă; și-ți merge ca din lingură. *Cuciur-Mic*

De Ajun, să puie fata toate lingurele cu care s-a mîncat, așa nespalate sub cap și visează ursitoriul. Sau să iasă afară cu lingurele ce s-a mîncat grîul și să sune într-o strachină și, de unde vor bate cînii, de acolo o vor lua. Dacă dinspre țintirim, va muri. Tot așa se face și de Anul Nou.

În Broscăuți, pun 9 linguri, 9 fuse și un cuțit într-o cofă deșartă și bate în fiecare corn de casă, dar trebuie să postească în acea zi.

Lingurile să razămă spre Anul Nou, pentru fiecare om din casă, de părete sau de fereastă. Pentru tată și mamă pun polonicele și a cărui lingură cade, acela moare peste an. *Mihalcea*

Cînd are cineva un narav, se zice: „Atunci își va lăsa el năravul, cînd va lăsa lingura de la gură", adică cînd va muri.

Fata să nu mănînce sare din lingură, că-i va fi barbatul bețiv. *Camina*

Să nu mănînci cu polonicul, că te bate soacra cu melesteul. *Iordănești*

Să nu lingi lingura, că-ți e barbatul pleșuv. *Mihalcea*

Lingura nu să dă pe foc, e pacat, să aruncă în gunoi. *Mihalcea*

Lingura, melesteul, mătura nu să dau pe foc, că-i sărăcie. *Botoșani*

Lingură să nu furi, nici să iai, dacă găsești, că iai sărăcia acelui a cărui e. *Siret*

Lingura să n-o pui în foc, căci capeți beșici pe limbă. *Stănești*

*

E. Sîta

Sîta cînd o cumperi, nu cerni deodată cu ea, dar o sui în pod să steie o zi, apoi o speli cu busuioc şi zici: „Cum izvoreşte apa, aşa să izvorască pînea în casa mea şi totdeauna să fiu cinstită, curată şi luminată." Şi după ce s-a uscat, o aduce în casă şi o pune în cui; iar cînd să învecheşte, să pune să stea în pod; o întrebuinţezi turnînd în ea ceva: fasole etc. *Stăneşti*

De Crăciun, cînd scoţi plăcintele, umpli sîta de plăcinte şi le acoperi zicînd că „aşa cum e atunci, plină de toate, să fie tot anul". După ce s-au luat plăcintele, pui de toate mîncările în sîtă şi laşi peste noapte şi a doua zi să dă la găini.

Sîta nu-i bine să o împrumuţi prin sat,că-ţi ia toată mana.
Maria Gabora, Stăneşti

Sîta dacă o împrumuţi la cineva noaptea, sau chiar la gospodăria ta, să n-o duci afară descoperită, căci nu-i bine, s-o ascunzi sub un strai. Unii spun că se duce tot binele de la casă, iar alţii că nu ştiu pentru ce. *General*

Sîta nu se dă sara din casă unde este copil mic, că-i ia somnul copilului. *Siret*

Cu sîta se poate face de dragoste, uitîndu-te prin sîtă spre răsărit la soare, – (Se va vedea descîntecul vol. II.)

(În poveşti, să spune despre urieşi ce au un ochi în frunte cît sîta.)

Ca să uiţi mortul, să te uiţi prin sîta la lună. *Şcheia*

Ca să uiţi mortul, să te uiţi prin sîta la ţintirim. *Botoşani*

Sîta să n-o pui în cap, că faci bube. *General*

Sîta să n-o pui în cap, că-ţi cade părul şi e pînea subţire ca părul.
Stăneşti pe Molniţă

Pentru bube e bine să porţi o bucată de ciur. *Şcheia*

Din sîtă sau ciur de se dă mîncare la găini, fac cobe. La mascuri asemenea nu se dă, căci fac linţi. *General*

Prin sîtă să nu te uiţi, că orbeşti. *Botoşani*

Sîta să n-o cîrpeşti, că nu vezi bine. *Mahala*

Să nu te uiţi prin sîtă, că la bătrîneţe vezi ca prin sîtă.
Cînd plouă mărunt, se zice că cerne ca prin sîtă.

În Siret, la petreceri, la priveghiuri, se face următoarea glumă: Unul zice: „Ţ-oi da un leu, să-mi aduci sîta în gură." Fiecare gîndeşte că nu e mare lucru şi vine de afară cu sîta în gură. Celălalt se aţine la uşă c-o oală de apă şi-i toarnă între ochi şi el scapă sîta.
D-ra Panoria Zus, Siret

Sîta nu se lasă cu gura înspre casă, că te vorbesc oamenii, să o pui cu gura înspre pãrete sau cu gura în jos pe masă.

Pe dosul sîtei cu mînile îndărăpt, să cerne cenușă pentru boala copiilor „babițe".

Să cerni făină pe dosul sîtei joi, marți și sîmbătă până a nu răsări soarele și cînd ț-a veni un dușman, să faci mămăliguță,căci cum va lua o dată în gură,va tuși și atunci vei ști bine că-ți e dușman.

D-na Elena Braha, Mihalcea

Cînd se fură ceva, înfigi foarfecele în sîtă și doi țin foarfecele de sub urechi, iar altul zice: „Sîtă, sîtă, de a luat cutare, să te învîrtești" și spui mai multe nume și la cine sîta se învîrtește, acela a luat.

Botoșani

Dacă ți se prăpădește ceva de la casă și vrai să știi cine ț-a furat, iai și cerni cenușă pe dosul sîtei cu mînile îndărăpt pe vatră, seara și faci cu degetul semnul casei tale și a caselor din jur. Iar împrejur faci un cerc ca îngrăditură și a doua zi vezi drumușor, cum a îmblat o muscă – de la casa ta până la a celuia ce ți-a furat.

Dochița Marianciuc, Mihalcea

Să iai sîta și să învîrtești cu gavanul lingurei înlăuntru și descînți că cutare – pe care ai ciudă – să sărăcească, să se îmbolnăvească. Razi cu lingura făină de pe fundul sîtei din afară și torni înlăuntru. După aceea o pui în cui și stă o săptămînă. Apoi iai și torni făină în borticică și lași să steie până noaptea. Noaptea te uiți prin borticică și vezi pe acela căruia îi dorești rău. *Siret*

Proverburi

„Îmblă ca sîta la cumătra" să zice despre cineva ce îmblă încoace și-ncolo.

„Sîta, cît e nouă șede în cui, după ce să învechește, să aruncă și pe sub pat." Proverb pentru omul proaspăt venit, care mai întâi să bagă în samă, dar mai apoi, ca și sîta, e neprețuit.

„Din coadă de cîne, sîtă deasă de matasă ai mai văzut?"

De la un om ce e de soi rău, te poți aștepta la ceva bun? Netrebnicul e tot netrebnic!

Cînd o fată ț-a făcut o îndătorire și vrai să glumești, îi zici: „Să mă poftești la nuntă, că-ți voi cara apă cu ciurul." Adică: la rîndul tău, de asemenea, o vei îndătora.

Cîntec

– Olio, lio, lele Catrină,
Eu ș-asar-am fost la tine
C-o papușă de smochine
Și tu n-ai ieșit la mine.
Nu-ș n-ai vrut, or n-ai știut,
Or pe alții i-ai avut!
Nici n-am vrut, nici n-am știut,

Nici pe alții n-am avut,
Dar m-a pus mama la cernut
Ș-am bagat mînile în pîne
N-am putut ieși la tine. *Iordănești*

Cimilitură

Cinel, cinel:
Sus bat tobele,
Jos curg negurele. *(Cernutul)*

§ 2. Coptul pînei

Pînea cînd o plămădești, mai întăi pregătește totul: covată, polonic, ca să fie curate, și cînd începi a cerne făina, faci cruce și zici: „Doamne ajută". În plămădeală, după ce s-a răcit, se pune aluat dospit, oprit de la altă pîne – despre care s-a văzut la Ajun – sau drojde. Apoi să bate bine cu polonicul să n-aibă boțuri și, cînd e gata, să presură pe deasupra cu făină, se face cruce apăsînd cu lungul mînei în aluat și să moțăie din gură ca să crească, se acopere și se pune la loc cald.

După ce a dospit aluatul, se frămîntă și să pune iar la dospit. Dacă să fac beșici, să nu te miri, tot astfel și cînd pui în cuptor și vezi că crește, căci să dioache și dă înapoi.

Cînd începi a tăia din aluat și pornești a face pîne, de adaus se poate adăugi, dacă e pînea prea mică, dar de luat, ca să fie mai puțin, nu se poate, că e păcat; așa să rămîie.

Din răsăturile de pe covată fac fetele o turtiță ș-o mănîncă, ca să fie dragalașe la flecăi și să se mărite degrabă. *General*

Cînd pui pînea în cuptor, se face cruce deasupra gurei cuptorului cu lopata.

Cînd ai pus numai o pîne în cuptor sau două și a întrat cineva, se zice că acela e gol, are numai una sau două cămeși. *Mihalcea*

Pînea în cuptor nu se numără, că nu ai pîne; – alții spun că dacă numeri, mori. *Mihalcea*

Pînea, dacă e în cuptor, nu se numără, căci crapă.
D-l David, com. Buhalnița, jud. Neamț

Pînea cînd e arsă, în Mihalcea să zice că cel ce a făcut-o moare.

Pînea cînd o scoți, mai mult să n-o pui înapoi. (S-a văzut.)

Să nu întorci pînea înapoi, că se întorc pețitorii și nu pot face vorbă; tot așa și mămăliga, dacă o mai întorni, după ce ai răsturnat-o; iar omul însurat dacă o întoarnă, să trudește mult la moarte și nu poate muri. *Roșa*

Laptele cînd a dat în foc și l-ai luat deoparte, să nu-l mai pui pe vatră, ca și mămăliga greșită, pe care să n-o mai mesteci, căci se întoarce vaca la alungat. *Mihalcea*

Mîncarea întoarsă din cîmp, cînd duci vara la lucrători, dacă rămîne ș-o aduci acasă, fata să n-o mănînce, că se întoarnă de la barbat după ce să mărită, să desparte. În cîmp poate mînca.
De la d-ra Aglaia Brahna, Mihalcea

Cînd sînt două fete în casă și mesteci mămăliga, să se puie una de o parte și alta de cealaltă parte de mămăligă și, din care parte vor sări mai sus stropii, aceea se va mărita mai curînd. *Camina*

Cînd scoți pînea din cuptor, dacă o uzi cu apă, ai moarte ușoară, pentru că ai răcorit-o. *Mihalcea*

Cînd, după ce ai scos pînea, mai bojbăești în deșert cu cociorva, mai tragi gîndind că să mai află vro pîne, atuncea tragi moartea.
Mihalcea

Mămăliga cînd o mesteci, să n-o pătulești de tot, s-o lași străfoșată în mijloc, căci de aceea sînt oamenii pleșuvi. Dacă pătulește femeia îngreunată mămăliga, îi va fi copilul pleșuv. *Zvoriștea, Moldova*

Dacă are femeia copil cu capul ascuțit, cînd scoate pînea din cuptor, să iaie două pîni îngemănate și să le rupă pe capul copilului. Aceasta să facă pănă se va îndrepta.

(Femeia, cît e îngreunată, să nu șadă pe sacul cu făină, că e copilul cu său pe trup.)
Ambele de la d-l David, com. Buhalnița, jud. Neamț

Cînd curge făina pe vatră, Maica Domnului stă în genunchi pănă ce o mături, să nu ardă în foc trupul fiului ei. *Botoșani*

Cine aruncă ciocălăi cu grăunțe în foc, trupul aceluia pe ceea lume e cu arsuri, așa ca „cucoșii", ca grăunțul ars pe ciocălău.
De la d-ra Aglaia Brahna, Mihalcea

(Cucoșii să fac astfel: să pun grăunțe în sîtă și se învîrtesc deasupra focului păn' ce pocnesc, atunci din fiecare grăunte să face ca o floare albă și sînt buni de mîncat.)

Cînd tragi oala de la foc și, după ce ai luat-o, tot clocotește, ai să trăiești mult. *Botoșani*

Pînea ce o uiți în cuptor să n-o mănînci, sau mîncarea uitată în vatră, căci uită oamenii de tine. Astfel de pîne se strînge pentru farmece, se dă la fete, ca să le uite lumea și să nu se mărite; să dă la vite, cînd prea mult se alungă; să dă în băutură la bețivi, ca să uite de rachiu. *General*

În Mihalcea, să spune că cine uită pînea în cuptor moare.

Femeia îngreunată să nu mănînce de după foc, căci i-i copilul tălhar. Fără să vrea, fură ce vede cu ochii.

Îndată cum scoți pînea, să arunci lemne în cuptor, ca să ai pe ceea lume scară de suit la ceri. *Stănești pe Molniță*

În Mihalcea, pun lemnele, ca să aibă punte peste o apă mare pe ceea lume; unii spun că peste iad, căci fiecare suflet trebuie să meargă și să vadă cum e în rai și cum e și în iad.

În Siret, spun că pentru roada cîmpului.

În Botoșani, pentru ca să nu rămîie cuptorul gol, să-i lași ceva.

În Halaceni, ca să nu șezi pe ceea lume cu gura cascată.

Pînea tare blastamă pe aceea ce nu știe s-o lucreze, poate e nefrămîntată, arsă sau crudă. Ea atunci zice: „Din toate relele am scapat, dar de mîna cea rea n-am scapat." A scapat de grindină, de secetă, în scurt de toate prin cîte trece pînea pănă ce e gata.

General

Cînd lucrezi ceva și vine altul de te întreabă ce faci și nu vroiești să-i spui ce anume, zici: „Boț m-a făcut mama, boț fac și eu."

Povestea acestui proverb în Bucovina e următoare[1]:

„A fost odată o fată tare proastă și s-a măritat. S-apucă într-o zi să facă pîne. A plămădit cum a plămădit în știrea lui Dumnezeu, a frămîntat, dar cînd la făcut pînea, nu poate. Fuga la bărbatul său afară: „Barbate, barbate, eu nu mai fac pîne, fac colaci". „Fă, femeie!" – Vine în casă, să apucă de colaci. Nici atîta nu poate. Fuga înapoi la bărbat afară: „Barbate, barbate, eu nu mai fac colaci, fac tot pîne". „Fă, femeie." – S-apucă de pîne, iar nu poate. Merge iar la el: „Barbate, barbate, eu nu mai fac colaci, nici pîne, dar am să fac boț: boț m-a făcut mama, boț fac și eu." „Fă, femeie." El gîndea că cine știe ce plăcinte bune sînt acelea. – Ea vine în casă și face tot aluatul boț în covată și-l dă în cuptor cu covată cu tot. Cînd a venit barbatul său să mănînce, mănîncă dacă ai ce! Ce o fi zis mai pe urmă nu știm, căci aici se sfîrșește povestea; – dar noi avem o zicere ce pare că se leagă cu aceasta:

Fata mamei cea bălaie
Bine face la malaie,
Că le pune cu covata
Și le scoate cu lopata!

Se vede că numai cu atîta a putut să se răzbune barbatul pe soacră, cîntîndu-i cîntecul, căci femeia îi era dragă."

O nevastă nu știa bine face malaiul și a crapat la copt. Intră barbatul în casă și sare la mama lui cu gura, de ce a făcut malaiul crapat. – „Dacă nu l-am făcut eu, nevasta ta l-a făcut." – „Nu strică nimică mamă, lasă că-i bun și așa!" *Stănești pe Ceremuș*

1. Extras din publicația dată de autoarea în revista Rondunica din Iași 1893, pag. 195, sub titlul: De ale noastre.

Despre o femeie ce a trăit cu mulți bărbați și vice-versa, se zice că: „A mîncat pîne din mai multe cuptoare!" Tot astfel se zice și despre cineva ce a îmblat mult. *Mihalcea.*

Un tînăr se ruga la tatăl său să-l lese s-o ia pe aceea care îi place. „Ia-o, a zis el, căci și eu cea ce nu-mi place nu mănînc."
Motoc, Mihalcea

Fata căreia îi place să mănînce pîne vîrtoasă și coajă de pe ceaun, cînd se mărită, are bărbat sănătos și voinic, iar care mănîncă numai pîne proaspătă și moale are bărbat slab. *Siret*

În Camina, miresele ce nu se știu de treabă roagă pe druștele ce au cusut cununa să înfigă acele cu care au cusut, cu urechea în jos și vîrful în sus, în colacii de cununie dedesupt, pentru ca să n-aibă mirele nici o putere.

La cumătrie, se cîntă copilului de curînd născut:

Hop, hop, hop, malai de bob!
Că n-am lemne să te coc,
Nici brînză să te-mbrînzesc,
Nici unt să te netezesc. *Voloca*

În Botoșani, cînd se naște copilul, îl bat cu o bucată de pîne peste gură, să fie bun.

Proverburi

„Azima coaptă, buni oaspeți așteaptă", se zice despre o fată stătută, care capătă un noroc bun.

Cînd fata se mărită și nu se mai gîndește la părinți, se zice: „Ți-i degeaba, odată ce s-a tăiat fălia de la pîne sau de mămăligă, mai poți s-o lipești la loc, să fie cum a fost?"

Despre un om bun se spune că e „ca pînea".

Un om de origine proastă se zice că e „malai crapat".

„A prins mămăliga coajă" se zice despre un obraznic fudul, care din nime a ajuns la ceva.

„Ia, o mămăligă crudă" se zice despre un om ce n-are vrednicie, de un păcătos.

Cînd nu mai poți să mergi cu un lucru sau cu un interes mai departe, se zice că „ai pus-o de mămăligă".

Neamul

Iarbă verde pen pomete,
Eu, bade, urma ț-oi perde.
Iarbă verde pen pomăt,
Bade, urma să nu-ți văd.
Du-te, bade, nu pîndi,
Că cu mine nu-i grăi.

Du-te, bade, şi nu sta,
Că eu nu-s de dumeta,
C-a mea viţă nu-i de-a ta.
C-a mea viţă-i grîu de vară,
D-a ta, badeo, de sacară
Ş-a mea viţă-i grîu ales,
D-a ta, badeo, de ovăz. *Mahala*

Cînd scoţi pînea întăi, să dai cuiva să guste şi apoi să mănînci şi mai ales dacă este cineva în casă, e pacat dacă nu-i dai să guste o bucăţică. *Siret*

În Corceşti, dacă nu se află cineva străin, mai întăi trebuie să guste gospodina şi apoi să dea la copii.

În Mihalcea, pănă ce nu gustă gospodina din orşice are, nu dă la străin.

Pînea cînd se începe, să face cruce cu cuţitul dedesubt.

Pînea să nu steie cu faţa în jos, că e mare pacat; casa să vezi că arde, să nu ieşi pănă nu vei întoarce pînea ca să steie aşa cum trebuie.

Pînea să n-o calci în picioare, că e pacat. Fărmăturele nu se scutură pe unde îmblă oamenii, dar în lături undeva. O bucăţică de pîne dacă cade, omul o rădică şi o sărută ş-o pune înapoi pe masă, căci, dacă faci batjocură de pîne, te bate şi ea, că n-o ai. În drum dacă găseşti o bucăţică de pîne, să o rădici şi să o pui undeva sus, deoparte s-o mănînce vro pasăre.

Marginea pînei să cuvine s-o mănînce gospodina de casă, pentru cinste şi dragoste. *General*

Femeia ce mănîncă marginea e iubită de bărbaţi. *Mihalcea*

În Mihalcea, mănîncă fetele marginea, să se bată flecăii după dînsele, cum să bat ele, după margine. Tot pentru aceasta se mănîncă şi răsăturele de pe caldare, cînd rad mămăliga, după ce să răstoarnă.

*

Pămîntul, sămănătura, pînea în visuri

Iarbă verde de visezi e sanatate, viaţă lungă. *General*

Sacară verde de visezi e sanatate, viaţă lungă. *General*

Brazde cu iarbă, e veacul omului. *Botoşani*

În cîmp verde de te visezi, viaţă bună. *Mihalcea*

Boi păscînd, viaţă bună.

Păpuşoi verzi, sacară, grîu, iarbă, ovăz, voie bună.

Hrișcă păn' la brîu, petrecere îndelungă și bună. *Stănești*

Fîn, de ești de-a însuratului, te însori, de ești fată, te cearcă ursitoarele. *Ilișești*

Sacară e viață. Barbatul, de visază sacară coaptă și alta încă ne coaptă, va avea viață cu două femei. *Mihalcea*

Pînea treierată, în girezi, e viață lungă. *Stănești*

Pîne de visezi că mănînci e sanatate.

Pîne de sacară, e viață bună cu de toate. *Molodia*

Pîne de grîu e bucurie. – Colaci, asemenea.

Pască e bucurie mare. *Stănești*

Pîne de păpușoi, cuptorul plin sau pe masă, e cinstea omului. *Broscăuți*

Pîne de grîu, colaci, mare cinste. *Șcheia*

Grîu de visezi e față frumoasă, e om frumos.

Colaci sînt fețe de oameni. *Botoșani*

Mîncînd de te visezi, vin oaspeți.

Mîncînd pîne de sacară sau de păpușoi de visezi sînt vorbe bune. *Broscăuți*

Pîne de orz e supărare. *Stănești*

Colaci de visezi sînt vorbe tainice. *Broscăuț*

Plăcinte sînt minciuni, huit. *Mihalcea*

Pîne de grîu tăind, colaci, sînt vorbe proaste. *Mihalcea*

Colaci sînt huit, bataie. *Idem*

Mîncînd de te visezi, te mănînci în casă. *Idem*

Cosînd, secerînd de visezi, sfadă, vorbe.

Fîn, paie, snopi de visezi este huit.

Iarbă cosită, suparare mare. *Stănești*

Orz bun de cosit, suparare mare. *Mihalcea*

La iarbă verde de te visezi e jele, scîrbă. *Șcheia*

Fîn de visezi, în Șcheia spun că e bucurie, – iar în Botoșani, e scîrbă, e moarte.

Grîu verde, păpușoi verzi sînt jele, lacrimi. – De altfel, tot ce e boabe, precum: grăunțe, mazere etc., sînt lacrimi. *Mihalcea*

Sacară căzută în cîmp, va fi zloată și, din cauza aceasta, foamete. *Mihalcea*

Arînd cîmpul de te visezi e sărăcie.

Arînd, săpînd, făcînd șanț, e supărare sau moarte pe locul acela.
General

Gropi în pămînt de visezi sînt vorbe, te vorbesc oamenii.

De visezi că dai de pomană, dai binele de la casă.

Calic de visezi că vine e sărăcie.

Cap. XVI

Hrana

§ 1. Pentru ce mîncăm?

De n-ași bea și n-ași mînca,
Ca frunzița m-ași usca. *Botoșani*

Cineva se plîngea că nu e în deplină sanatate în următorul mod:

Nu-ș ce am, că nu mi-i bine:
Cum mă scol, cum mi-i foame,
Cum mănînc, cum mi-i somn,
Cum mă culc, îndat-adorm!

„Lungească-ți Dumnezeu boala, i s-a răspuns; cît vei trăi altă boală să nu mai ai." – Dacă doarme bine și mănîncă bine, iată că omul e sănătos!

E bolnav de moarte
Și ar mînca de toate! *Botoșani*

Pe om mîncarea îl ține; mîncarea e mai înainte decît orce, chiar și decît îmbrăcămintea, căci la o foame dezbraci de pe trup și vinzi, ca să mănînci. Așa sîntem blastamați de Dumnezeu ca să mîncăm, de cînd a greșit strămoașa noastră Eva. Numai acei oameni cari vor fi după noi, după ce se va sfîrși lumea, nu vor lucra, nici vor mînca ca noi, ci se vor hrăni din duhul sfînt.

Fumatul și mîncarea

Era un om care fuma tare. El s-a sfătuit cu femeia să lepede luleaua. Din aceea a cunoscut că se îmbogățește și a zis: „Măi femeie, eu am să lepăd și mîncarea! M-oi vîrî într-un zămnic și cînd voi flămînzi și voi striga că am flămînzit, tu să strigi atunci: – Rabdă, rabdă, că ți-a trece foamea, cum ț-a trecut și luleaua!" Femeia l-a ascultat și a făcut așa. De la o vreme, omul a stătut de strigat; cînd a mers să-l caute, l-a găsit mort. *Nicolai Nandriș, Mahala*

Dumnezeu și Maica Domnului, cînd au făcut pe Adam și pe Eva, au făcut și alte păpuși de lut – pe iștealalți oameni – și le-a pregătit masă. Apoi a suflat de s-au trezit și îndată i-a și pus la masă și atunci li-a dat Dumnezeu săminţuri și i-a învăţat cum să-și lucreze pămîntul și să se hrănească. *Maria Ciobanu, Botoșani*

(Se va vedea partea V, la *Foc*, cum focul o învață pe femeie să facă bucate.)

„Însurătoarea de tînăr și mîncarea de dimineață" e sfat bătrînesc la români.

Atîta e a omului: „Cît va bea și va mînca o bucățică bună, că dacă moare, toate rămîn."

Omul, dacă mănîncă ceea ce-i ticnește, se face gras și frumos, rumen, are putere, dar dacă e stricat în coș și nu poate mînca, se usucă, slăbește în trup, slăbește de la inimă, se-ngălbenește și moare.

„E ca bătut în palme" se zice despre cineva ce n-are forme, pîntece, despre o vită ce să vede că e flămîndă.

„E ca scîndura" se zice despre cineva slab, uscat.

Cînd vorbești că cineva e uscat, în Mihalcea să zice: „Usca-s-ar lemnele în pădure", de frică ca să nu se prindă uscăciunea și de cel ce vorbește. (Se va vedea la *Socote*.)

„E numai pielea și ciolanele" să zice despre cineva slab.

„Parcă mănîncă ploșnițe" să zice despre cineva slab.

„Parcă i-au luat pînza de pe obraz", e galbăn ca un mort.

Despre un om tare, voinic, se zice că: „răstoarnă munții", „că tremură pămîntul în urma lui", că e „cît un tun", e „Spatălat", „să nu fie de deochi, cum n-aude nimic, așa să nu-i fie nimic."

Cînd e cineva flămînd, zice: „sînt rupt în coș de foame", „parcă mi-au mas șoarecii în pîntece", „mi-a venit soarele drept inimă", e vremea de mîncat.

„Foamea e bun bucătari" se zice cînd cel ce a fost flămînd laudă bucatele ce a mîncat.

§ 2. Bucatele la români

La țaran, hrana cea mai de căpitenie e „păpușoiul", din acesta face malaiul sau pînea de păpușoi coaptă în cuptor și mămăliga pe care o fierbe în toate zilele, despre care zice rusul:

> Faci mămăliga, măi Ivane,
> Fie crudă, numai mare!

Din mămăligă se face „urs", un boț rotund de mămăligă în mijlocul căruia pui brînză de oi și-l pui pe jaratec să se prăjască. Tot din făina

de păpuşoi se face se face la stînă „balmuşul", o mămăligă rară, fiartă pe jintiţă, în care, cînd se mestecă, pun unt. Balmoş se poate face şi acasă pe smîntînă, – se mănîncă ca un fel de bucate cu lingura. Mămăliga se mănîncă cu orce mîncare, numai cît cu mîncare de făină se înţelege că nu. Alăturea cu mămăliga, tîrgovăţul mănîncă pîne de grîu, – pînea de sacară e la români puţin cunoscută. Doară cînd nu erau păpuşoi pe la ţară, se făcea pîne de sacară, altădată şi de orz, dacă nici sacara nu era.

În pîne, ca să crească, se punea de demult „ţaică", care se lua de la berărie – un fel de plămădeală ca spuma de la bere, care însă era scumpă: 3 lei vechi litra. Cine obicinuia a face totdeauna pîne în casă, îşi făcea drojde de casă numite „votcale." Acestea se făceau şi să fac în modul următor: să lasă de la pînea făcută cu drojde o bucată de aluat, pe care o pune să dospească 3 zile pe cuptor. A treia zi dimineaţă se toarnă o litră de vin în aluat şi-l lasă o jumatate de zi să se moaie. Cînd se pune vinul, dacă vrai, pui şi-o ceaşcă de miere. Deoparte se pregăteşte într-o covată tărîţe de grîu cu de păpuşoi, iar la foc să pune să fiarbă o oală cu hămei – vro cîţiva pumni – ş-o sîtă plină de coji de ceapă cu creastă cu tot şi o mînă – nu plină – de perje afumate. Cu fiertura aceasta se opăresc tărîţele şi, cînd sînt reci, se amestecă şi aluatul. Apoi se apucă la frămîntat şi se lasă să dospească iar trei zile pe cuptor. A treia zi se cerne pe masă făină de păpuşoi sau presori tărîţe şi, luînd cu mîna aluat, faci din el turtiţe mici şi le baţi în făină, ca să nu se prindă de masă, apoi le aşezi rînd pe scînduri şi le pui să se usuce pe horn. Afară, la vînt, nu se pot da. Într-o săptămînă sînt gata, le pui în saculteţe şi le păstrezi la loc uscat – după o sobă. Cînd vrai să faci pîne, pui la muiat cu apă abia caldă decuseară 3 sau 4 turtiţe şi ai pînea cea mai gustoasă ce poate fi.

De la mama autoarei, Botoşani

Pentru malai, femeile la ţară fac cu o zi mai-nainte oleacă de aluat în o strachină, din făină şi apă caldă. Pe acesta îl pun la căldură şi pănă a doua zi e acru. În Mihalcea şi alte sate, femeile lasă aluat din pîne şi cu acesta fac data viitoare pînea; prea mult însă nu e bine să steie, că nu are putere. În Mihalcea, în malai pun şi făină de sacară.

Din bucăţi de pîne de orişice făină, numai coaptă să fie, mai ales la nunţi, cînd rămîne pîne multă, se face „brahă" care să bea. În satele din jurul Cernăuţului, se făcea înainte vreme la fiecare casă. Iar în oraşele din Moldova, se aflau o mulţime de „brăhări" de la care îşi trag multe familii numele „Braha"

Aice trebuie să arăt contrastul între băutura aceasta sănătoasă şi băuturele ce încep a se întrebuinţa în timpul din urmă. E vorba că jură oamenii să nu bea rachiu, dar la nunţi, hramuri etc., tot le trebuie o băutură. Pentru acest scop, iau esenţă de oţet, pe care o amestecă cu cîteva cofe de apă, apoi fierb ciucoare, ce se dă la cafea, chiperi, inibahar, cuişoare şi, amestecînd toate la un loc să fiarbă, au băutură la masă. *Horecea, Ceahor etc.*

O altă mîncare – băutură la români e „covașa." Se cerne de cu seară prin sîtă deasă, de toate făinele în covată: de păpușoi, de sacară, de grîu, de hrișcă etc., se moaie cu apă caldă și să lasă până a doua zi să dospească; a doua zi se pune în budăi și se umple. Covașa ca să o facă bună, trebuie să fie cineva meșter să o potrivească din făină și din umplut. Pentru a o umple, trebuie să torni mai întâi o tingire de apă caldă numai „înfierată", apoi alta „cu mărgele" (cînd face apa mărgele) și alta fiartă. Putina se pune pe cuptor și până sara e gata, că altfel se face cum e borșul, iar sara se fierbe într-o caldare mare, ca să rămîie dulce. Apoi se pune iar în putină la răceală și, cînd trebuie, o încălzește ș-o mănîncă cu pîne sau cu malai, ca laptele, cu lingura. Mai ales se face covașa în post. Dară dacă vrai să faci cuiva o șotie, pui o mînă de sare în covașă cînd dospește și curge toată pe cuptor, fuge ca laptele.

Aluaturele cele mai plăcute la popor sînt plăcintele și colțunașii, dar mai ales plăcintele. Acestea se fac de mai multe feluri: „scuturate", „cu poalele în brîu" etc., iar după ce să coc, să toarnă smîntînă fiartă pe deasupra, ca să fie moi, lăsîndu-se să stea cîtva timp lîngă foc astfel înădușite ș-apoi tot să mănînci!

Da ce-i acea?

Plăcințică rumenită
Cu smîntînă smîntănită,
Pen pară purtată
Pe după spate dată. (*Plăcinta dată ibovnicului*)

Vărzările sînt plăcinte de post, umplute în loc de brînză cu curechi, mac, ceapă etc.

„De plăcintă,
Gura-ți cîntă.
De varzare,
Și mai tare."

Alivencele se fac vara, cînd e frunza de curechi mare. Întocmai cum trebui să ai cîrnați de Crăciun și pască de Paști, tot astfel și de Sf. Petru trebuie să ai alivenci. Se fac din făină de păpușoi cernută prin sîtă deasă, amestecînd și puțină făină de grîu. Făina de păpușoi se opărește cu lapte, apoi se pune smîntînă, unt, o oală de chișleag scopt sau brînză, se pune mărunt tocat: marari, harpacică și știr roș și se amestecă înlăuntru să dea gust; se toarnă cu lingura pe frunze și se coc în cuptor. Cînd sînt gata se așază cu smîntînă fiartă și, după ce a întrat bine smîntîna, se dau la masă: „Alivenci, plăcinte moi."

„E lesne a zice plăcinte!" spune proverbul, dar cîte-ți trebui ca să le faci! – Și vorba țaranului: „Cînd e brînză, nu-i bărbînță." De aceea aluaturele se fac numai la zile mari, la sărbători.

La starea mai de sus, se face cu predilecțiune „învîrtita" sau „strudelul", se umple cu brînză, mere, migdale, nuci sau cu dulceț de vișină. Mai de demult, se făcea un fel de învîrtită cu mult unt și cu

brînză de oi, care după ce se învălea, să strîngea cu mînele, să gîtuia, să sucea și apoi îi da forma de învîrtită. Iar cînd era gata, se desfăceau ca firele din ea.

Alt soi de strudel era în vechime și „paclavaua." Se făcea din făină de crohmal, pisată în piuliță de marmură și cernută prin batist, era albă ca neaua. Să întindea cu sucitorul foi foarte subțiri, rotunde ca tipsia pe care să coceau; așezîndu-se o foaie pe care o stropea cu unt și presura cu migdale pisate și zahar, apoi deasupra altă foaie și, tot astfel, pănă se împlineau 300. După ce se cocea, se scotea din cuptor și se stropea cu zahar legat cu apă de flori, apoi iar se da la cuptor și cînd era destul de rumenă, se scotea și se tăia în bucățele (romburi) numite „paclavale" și astfel se conserva în cutii pentru mai mult timp.

„Plăcinta cu carne sau cu brînză" se face cam tot în acest mod, dar cu mai puține foi. Să întind pe tingire foaiele ca de strudel, una peste alta, stropindu-se cu unt și presurîndu-se între ele cu brînză sau carnea tocată și prăjită, preparată cu ceapă prăjită, sare și piper.

„Cataiful" se face din tocmagi puși la tigaie cu unt, să se prăjească, și apoi se stropesc cu zahar legat și apă de flori și, lăsînd să se coacă, se răstoarnă ca o budincă.

„La plăcinta de tocmagi", se așază o foaie subțire de aluat în tigaie și în aceasta să toarnă tocmagii fierți în lapte și amestecați apoi cu ouă, zahar, coajă de alămîie, scorțișoară, acoperindu-se apoi cu aceeași turtă deasupra. Tot astfel se face și plăcinta cu orez numită „pohace" și care era pe plac demult.

Aș mînca pohace,
N-are cine-mi face,
Zăhăruca știe
Și nu vra să vie!

Astfel să plîngea un bătrîn.

„Scoverzele" ce să făceau de demult sînt „clătitele" de astăzi, iar cu termenul bucovinean (polon) „nalisnichele".

Un alt aluat ce să făcea în vechime la curțele boierești era „burungiucul", care se lucra foarte greu și care, cînd era gata, să părea că e o pînză de burungiuc.

Cu deosebită preferință, s-au mîncat totdeauna „prăjiturele". Aluatul făcut cu oauă, rom și zahar, întins apoi pe masă și tăiat cu o rotiță zimțuită, dîndu-i-se diferite forme și fiert apoi în untură.

„Gugoașe" fac tîrgoveții de vîndut. Aluat moale, de post, fiert în oloi.

„Lucumuri" se numeau un fel de dulciuri făcute din 2 părți unt și o parte miere și făină cît prindea. Din acest aluat, să forma turtițe mici, făcîndu-se deasupra flori cu degetarul.

„Alvaua de casă" să făcea ca sosul de făină, turnîndu-se apoi lapte cu zahar și lăsînd să fiarbă păn' ce era des.

„Bulgurul" era o mîncare grecească, din crupe de grîu făcute la moară și fierte cu lapte. – În Botoșani să spunea:

Bulgur, bulgurache,
De care mănîncă și d-rul Hristache
Și Sturza Sandulache!

„Pilavul de orez" – orezul fiert cu apă, la care apoi să da unt, zahar și dulceț de vișine pe deasupra, era o mîncare aleasă, să făcea mai ales la praznice după morți.

De altfel, poporul mănîncă cu plăcere: lapte cu tocmagi, cu orez, cu frecăței, cu pasat, cu bostan alb (fiert), mai fac țaranii niște crupe din orz ca harpacașul, pe care-l mănîncă cu lapte sau de post, – astfel fac în Horecea, Mahala etc.

Țaranul, la frupt, mănîncă brînză de oi, brînză de vacă cu smîntînă, lapte acru, lapte dulce, brînză cu unt și cu mămăliguță, scrob etc. Dar mîncarea cea mai de căpitenie la dînsul, atît la frupt, cît și la post, este „udătura" – borșul –, care fiind făcut din sucul tărîțelor de făină, samănă a fi destul de nutritor, mai nutritor decît supa ce o mănîncă alte popoare, numai din legume fierte cu apă. Borșul să face cu fasole, cartofe, sfecle etc., cînd e la frupt, se mai direge cu ou și cu smîntînă, iar dacă faci borșul numai din verdețuri, cum e primăvara, că să mîntuie de toate, atunci se numește „borș holtei" (Mitoc). Borșul poate să fie și „de topor", (să zice în glumă), pui toporul în borș să fiarbă, dar dacă are într-însul ce-i trebuie e tot bun. Borșul, dacă e cu carne, să numește „zamă." „Potroc" se numește zama de pasere, făcută cu moare în loc de borș.

„Zamă" se mai numește și paserea fiartă în zama ei fără borș, mai ales puiul să face la țară astfel, adăugîndu-se smîntînă multă. (Aceasta nu e „pui cu smîntînă", care mai întăi să prăjește, precum și verdeața, și apoi se fierbe numai în smîntînă pănă ce scade.)

La românii din România, se mănîncă mai mult bucate de carne de vită, care, după felul cum sînt făcute cu legume, sînt foarte sănătoase și nutritoare. La bucatele acestea, mai întăi carnea să fierbe, cu de toate verdețurile ca de supă, apoi să pune bucățele la prăjit cu unt, iar de altă parte să prăjește leguma cu care ai s-o faci. De ex., dacă faci cu curechi, se prăjește curechiul hăcuit; sau de o faci cu cartofe, cartofele tăiate; sau de faci cu morcovi, morcovii tăiați felii; în fine, cu ce legumă să face. De faci cu păstăi tinere de mazere, fasole sau bob, acestea mai întăi le opărești și apoi le pui la prăjit. De faci mîncare cu ceapă numită „ihnia", pui ceapă foarte multă la prăjit – și după ce, atît carnea, cît și zarzavatul e prăjit, să pune la tigaie cu carnea la un loc, amestecînd și zama în care a fiert carnea, și să lasă să fiarbă pănă scade toată zama, rămîind numai ca un sos. La mîncare de morcovi, să adauge și zahar rumenit, tot astfel și la stufat cu usturoi – acesta să face ca și ihneaua –, să adaug și cîteva fire de usturoi, sos de zahar rumăn și puțin oțet. La carne cu curechi, să adauge sos de patlagele roși, să pune piperi întreg, inibahar și

frunze de dafin. Tot astfel să face și rața cu curechi, la care să zice în glumă că trebui 5 ocă de vin vechi.

La „ostropățul de rață", se dă numai un sos rumen de făină, oțet și aceleași mirodenii și să lasă să scadă. Ostropățul e o mîncare de vînat, dar să face și din pichere, avînd și aceasta gustul de sălbătăciune. O altă mîncare de vînat este „iepurele cu măsline", care de asemenea să poate înlocui prin rață sau pichere. La această mîncare atît carnea, cît și ceapa să prăjesc cu untdelemn, apoi să așază la fiert cu masline, fălii de alămîie și aceleași mirodenii, iar în zamă să pune și vin; și fierbe pănă scade, servindu-se răce la masă.

O mîncare de asemenea foarte delicată e și limba de vacă cu stafide și migdale, cu sos de zahar rumăn, făcută după același calup românesc. Nu mai puțin picantă e și mîncarea de pasăre cu tarhon. La aceasta să face un sos rumăn de făină, în care să pun cîteva crenguțe de tarhon de „să omoară", apoi să dă zahar rumăn și fălii de alămîie. Carnea de pasăre să face și cu nohot, cu strafide, apoi să mai face cu „capere" dar la aceasta, carnea nu să rumenește (caperele să pun după ce li s-a scos sarea), de asemenea, nu să rumenește nici la „ciulama", care să face mai ales de pui, cu sos alb de făină; și nici la pilav de orez cu pasere. La popor, pilavul să numește „plachie", care să face și cu crupe sau pasat, cu sau fără carne, dînd numai grăsime -- sau cu carne de porc; din aceeași carne, să face mîncare cu de toate legumele: cu curechi, cu cartofe etc., amestecînd laolaltă carnea crudă cu leguma, cu destulă ceapă și cîte un chipăruș roș sau cimbru la fiert, pentru gust. Carnea de porc e bună și cu perje uscate, carnea prăjită. În Bucovina, să fac sarmalele din carne de porc, fiind grasă. De altfel, carne de porc la clasa cea bună nu să mănîncă; numai părțile cele afumate, cum e șunca, slănina, mușchi, limba etc. Costițele afumate să mănîncă prăjite. Slănina afumată să face cu curechi murat apoi cîrnații numiți trandafiri și doba, de asemenea, să mănîncă.

Cu deosebită plăcere însă mănîncă românii, primăvara, carnea de miel pănă la Duminica Mare, mai apoi, mieii îmbătrînind, carnea nu mai e bună. Din carnea de miel să face borș, din cap „răsol": capul fiert în apă cu verdețuri și, după ce să scoate, să garnisește frumos și să servește înaintea mesei, răce; să face friptură de miel frigînd armul întreg în frigare; friptura să mănîncă cu ceapă tînără sau usturoi or alte sălăți. Din carnea de miel, fiind fragetă, să face „mîncare cu spanac", cu „alunele" un fel de cartofele, ce se găsesc primavara în pămînt, cu tarhon, ciulama etc. Din carnea tocată să fac „zbîrciogi umpluți" și fierți în smîntînă, „sarmale", iar din plămăile fierte și tocate, dîndu-se ceapă prăjită, pintrijel verde mărunt, ou, piperi și apoi învălindu-se în „prapur" ca o plăcintă, ce apoi să prăjește, să face „plăcinta de cighir." Se mai fac „cotlete" sau „piftele", în care să înfige cîte o costiță de miel. La acestea se servește pirea de cartofe sau de spanac. Cartofele să fierb și să rad pe răzătoare, apoi să dă lapte și zahar. Tot astfel să face și spanacul cu lapte, unt și

zahăr. La spanacul acesta, cînd nu e carne, să pot face „friganele": franzolă taiată fălii, muiată în lapte și bătută în ou și apoi prăjită.

Alt soi de bucate foarte iubit la români sînt legumele umplute cu carne tocată, amestecată cu ceapă, orez, sare și piperi. Astfel să umplu: ceapa, prajii, pepenii, bostăneii, chipărușii etc., prăjindu-se îndată după ce s-au umplut în unt și apoi dîndu-se zamă, sau apă, sau smîntînă, să fiarbă.

Tot astfel să fac și „sarmalele", mîncarea națională a românilor, învălindu-se carnea în frunze de curechi sau, vara, în frunze tinere de vie, de podbal, de sfeclă, de stevie etc. Pentru iarnă, la sarmale să murează curechiul căpățini, dacă nu să poate conserva verde. Alții conservă frunză de vie în sare. În sarmale, la fiert, să pune apă și puțin borș, dacă frunza e dulce, tocmai la urmă să pune și smîntînă. Sarmalele și curechiul, cu cît mai mult fierb, cu atît sînt mai bune. Sarmalele să fac și din piept de gîscă sau de rață, cînd e grasă.

O altă mîncare ce să face din carne tocată este „musacaua", dar fără orez. Musaca să face din patlagele vinete, din bostănei etc. Patlagelele sau bostăneii, după ce s-au tăiat felii, să bat în făină și să prăjesc în unt. Carnea tocată, de asemenea, să prăjește și, puindu-se un rînd de patlagele și un rînd de carne, ceapă prăjită, să toarnă zamă de carne sau numai apă și să lasă să scadă. Patlagelele să fac și împanate cu usturoi, fără carne. Din carne tocată, cu ou, ceapă, pîne muiată, să fac și „piftelele cu sos", acestea se formează rotunde, mici, să bat în făină și să prăjesc. Apoi, adăugînd un sos rumen de făină și dîndu-se zamă de carne, frunză de dafin, piperi întreg și oțet, fierb pănă scad. Din aceeași carne să fac „pîrjoalele sau șnițle", dar bătute în posmag. Acestea să servesc la urma mesei.

„Ghiveciul" e un fel de mîncare din tot felul de carne: de vită, de pasăre etc., și tot felul de legume. La fiert să dă și vin. „Vinograda" să face din pui fript la frigare, apoi carnea să scarmănă și, așezînd pe farfurie o dungă de carne, alta de albuș fiert tocat mărunt, alta iar de carne, a treia de altăceva, precum: masline, gălbănuș, sfecle mărunte, capere etc., are un aspect foarte plăcut. Deasupra să toarnă oțet și untdelemn și să servește înaintea mesei. Afară de acestea, să fac mai multe alte feluri de bucate, despre care, neputînd da relații, nu le scriu.

„Fripturele" să fac la frigare, de regulă, fiind cele mai gustoase, friptura de mușchi, de pui etc., sau pe gratar, afară de fripturele de paseri umplute, cum e: curcan umplut etc., acestea să fac în cuptor. Umplutura să face dulce, din miez de pîne rumenită, ceapă prăjită, ouă, strafide, zahar. Tot astfel, și purcelul umplut.

Ca salată la fripturi, de cu primăvară e „păpădia", „grîușorul", „fetica", „hațmațuchii", „frunza de bob", apoi vin „marolele", „salata de pepeni verzi", iarna se face salată de țelină, de curechi roș, castraveți murați, usturoi murat, chipăruși murați umpluți cu curechi roș etc.

Salata de patlagele, de chipăruși, de țiri etc., nu să mănîncă la friptură, ci ca mezeluri înaintea mesei, nu desert. Pentru acest scop să fac mai multe feluri de conserve, sălăți, marinat etc.

Bucatele de pește la români să fac de post, prepărîndu-se cu untdelemn. Să face borș, răsol: cu untdelemn și alămîie, după ce s-a fiert în apă, prăjit – și ca „mîncare de strafide" prăjindu-se mai întăi peștele.

Despre bucatele de post voi vorbi în treacăt, acestea făcînd o parte principală din hrana vechilor români.

La post, dimineața să bea „cafea cu tahîn." Tahînul se cumpără în borcane pe la băcălii și, subțiindu-se cu apă caldă, servește ca lapte la cafea. Alt lapte pentru cafeaua de post e laptele de migdale, iar alții fac cafea cu lapte din sămînță de cînepă, numit de către popor „lapte de buhai." (Cu acesta, la țară, direg borșul, îl fierb cu crupe, cu frecăței etc.)

Din sămînța de cînepă, de soarea-soarelui, sîmburi de bostan, să face oloiul. Sîmburii, după ce sînt bine uscați în cuptor și pălăiți (vînturați), să bat în piuă, să cern de cîteva ori făcîndu-se făină, pe care, ducîndu-o la „oloiniță", o stoarce și scoate oloiul. Mai de demult, în Moldova, la bucate se întrebuința și „untuldelemn de nucă", pe care îl făcea cine avea mulți nuci, cum era pe la monăstiri.

Bucatele de post să fac din icre, moron, cracatiță, nerve, hribi, scoice, culbeci și din toate legumele cunoscute. Sînt cele mai bune, dar și foarte scumpe. Din materialul acesta, bunicele și mamele noastre știau să facă sute de feluri de bucate. Bucatele de post nefiind sățioase ca cele de carne, la masă nu te mulțămești cu două, trei feluri, ci trebuiesc mai multe. Astfel, din hribi să fac: borș, ihnea, sarmale, pilav, piftele și hribi prăjiți. Din moron: răsol cu untdelemn, alămîie și hrean sau cu oțet și usturoi, sarmale, pilav. Din raci: supă de raci, raci umpluți, raci răsol, scordărea și așa mai departe; și tot astfel și din legume, cum spune proverbul cînd sînt mai multe feluri de bucate din același soi pe masă:

Șepte feluri de bucate,
Tot fasole mestecate!

Aluaturile ce să fac de post sînt: strudel, plăcinte, colțunași și altele.

Ca desert, la bucatele aceste se mînca alva, smochine, curmale. Poame fierte să mănîncă de către popor la post cu deosebire; perje fierte sau mere cu pere tăiate de cu vară felii și uscate în cuptor. În Bucovina, fac din aceastea o băutură foarte răcoritoare. După ce sînt fierte, să toarnă într-o putinică și, mai adaugînd apă caldă, să face un mușt foarte bun. Alții fac de cu vară must de mere în poloboace.

Ca conserve pentru desert, să fac toamna: „perje umplute cu nucă", uscate în cuptor și bătute în gavanoase cu zahar; „chitonoagă de gutăi", un fel de povidlă fiartă des cu zahar și tăiată bucăți; „lisă de pere", pere zăhărite, fierte în zahar și conservate în chiupuri; „dulceț de merișoare". De demult, să făceau „răcele de bostan", din

bostani turcești tăiați felioare subțirele, în pătrate, acestea mai întăi se puneau în var ca să se întărească, apoi să fierbeau cu miere și se conserveau în gavanoase.

De altfel, arta romăncelor în ale dulceților, șerbetelor, e cunoscută – și se pare că obiceiul de a face dulcețuri datează de demult, căci în Bucovina de sus, unde astăzi dulcețurile nu să știu bine face, totuși au ramas cîte o tufă, două de trandafiri de dulceț, din vremile de demult pe la casele românești. În Mihalcea, se află trandafiri la tot răzeșul, deși puțini din ei îi mai întrebuințează.

Dulcețurile nu sînt pentru mîncare; cu dulceț și cu un pahar de apă se cinstește musafirul ce-ți vine în casă, ca semn de bună venită, și cu o cafea neagră. Vara și la petreceri, se dă de mai multe ori dulceț și apă, pentru răcorire. Cafeaua să bea după masă.

*

De cîte ori pe zi se mănîncă la români?

La români, de regulă, se mănîncă de trei ori pe zi, iar vara, lucrătorii la cîmp mănîncă de 4 ori. Mănîncă dimineața, cînd e soarele a-prînz, cam pe la 9 ceasuri; apoi mănîncă cînd e soarele drept amiază-zi; apoi mănîncă puțin „de-achindii", cam pe la 5 ceasuri, cînd dă soarele în de-seară; și mănîncă, după ce vin seara acasă, „cina", după care îndată să și culcă.

La burghezie, să mînca de demult tot de trei ori pe zi. Dimineața pe la 10 oare gustarea, constînd din ouă fierte sau ochiuri, brînză, o mîncare și friptură. Apoi masa între 1-2. La masă, mai întăi să bea un păhăruț de rachiu – mai mult nu –, după acesta să gustau mezelicuri, precum: ghidum, salame, pastramă de gîscă etc., de era iarna, să mînca răcituri, apoi venea „ciorba", răsolul (carnea din supă) cu un sos sau castraveți murați or hrean cu oțet, apoi un fel de mîncare și apoi friptura, iar la urmă aluatul. În timpul din urmă, s-a luat obiceiul de a se da friptura după aluat. Seara, să mînca „cina", care consta, de regulă, din bucate simple, ușoare. Astăzi obiceiurile mesei sînt mai aceleași, cu deosebire că pe la 12 se mănîncă dejunul, iar prînzul pe la 5, 6, ba și mai tîrziu, astfel că de cină nu mai e trebuință. Numai în Bucovina a ramas obiceiul cel vechi de a se mînca prînzul la amiază și sara cina – de altfel, condiționat și de oficii, de împrejurări.

§ 3. La masă

La popor, masa stă sub icoane, la răsărit. Masa trebuie să fie acoperită cu față de masă albă și pe masă să stea pîne și sare, să nu fie goală.

Talger deșert, garafă deșartă pe masă nu să pun, că nu-i a bine.

Omul totdeauna pe masă să cuvine să mănînce, nu în alt loc, pe laiță sau unde apucă, căci pentru aceea i-a dat Dumnezeu masa.

Masa, cînd e plină de toate, parcă rîde. Cînd să varsă pe masă băutură, ea să bucură și zice: las' să fie de unde varsa!

Pe masă să nu șezi că e pacat, nici coatele să nu le pui pe masă cînd mănînci, căci zice că șezi ca cînii pe brînci.

În Mihalcea, se spune că, dacă stau doi cu coatele pe masă, aceia iau pacatele de la toți ceialalți din jur.

Cușma e pacat s-o pui pe masă (vezi la tăciuni).

Dacă pune barbatul cușma pe masă, i-i femeia surdă. *Voloca*

(Despre masa la nuntă, să va vedea vol. II*).

Cele trei zile ale Crăciunului, masa să cuvine să fie întinsă și cu de toate pe dînsa. În Mihalcea, nu să strînge păn' la Bobotează. – Tot masa întinsă să cuvine să fie și cele trei zile de Paști.

Țaranul, cînd să pune la masă, totdeauna își spală mînile, facînd cruce și cînd să pune și cînd să scoală.

Cînd vine cineva în timpul mesei, se zice că aceluia „îi e tare soacra".

Cînd vine cineva în timpul mesei, zice:
„Bună masă!"
„Poftim la dînsa!" i să răspunde.
„Ospătați sănătoși, că noi am ospătat!"
„Nu-i nimică, două bătăi strică, da două mîncări nu!"
Și nici să nu-l întrebi pe om: „Îi mînca?" „căci numai bolnavul să întreabă"; pune-i dinainte să mănînce.

Cînd mănînci ceva și te vede un copil, totdeauna să-i dai să guste, că-și pierde sămînța. De aceea nu au unii oameni copii și e pacatul aceluia ce nu i-a dat. – Tot astfel și femeia grea, dacă vede ceva de mîncare și nu i se dă, de poftă poate să piardă.

Cînd îți cade bucățica de la gură, îți vine cineva flămînd.
Botoșani

De-ți cade bucățica, cer morții. S-o lași să n-o mănînci. *Mihalcea*

Ba s-o mănînci, căci e semn că vrun dușman vra să-ți mănînce ce-i al tău. *Gogolina*

În Buhalnița, jud. Neamț, spun că bucățica ceea să n-o mănînci, căci e a dracului. *D-l David*

Omul care e harnic pe mîncare să cunoaște: dacă mănîncă repede, lucrează repede; iar cel leneș, încet. Sînt stăpîni care, dacă au văzut o dată cum mănîncă sluga, îndată îi și dă drumul.

La mîncare să nu stai în picioare, ci șezînd să mănînci, căci Domnul Christos a șezut la masă și tot astfel trebuie să facem și noi.
Stănești

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Omul totdeauna să fie cumpatat la masă, să nu mănînce prea mult, căci e pacat. Cînd să scoală, să nu fie prea sătul.

Din tot ce-i mînca, să rămîie o bucățică, căci de mănînci tot, Maica Domnului plînge și zice: „Iaca a mîncat totul!"

De mănînci tot e sărăcie, foamete și n-ai noroc. *Ropcea*

În Botoșani, spun că bucățica ce rămîne e „rușinea." Cel ce o mănîncă pățește rușine.

Cînd te scoli de la masă, faci cruce și zici:

„Mulțămesc, Doamne, că m-ai săturat
De bunătățile tale cele pămîntești,
Nu mă lipsi nici de cele cerești."

Sau:

„Mulțămesc ție, Doamne,
De pîne și de sare
Și de darurile tale."

Sara, să nu scuturi fărmăturele, așa să lași masa întinsă peste noapte, că e bine.

Sara de scuturi fărmăturele afară, vin lupi la casă și e sărăcie.
Botoșani

Cel ce mănîncă supă să bea vin, ca să nu-l împungă vrun bou.
Siret

Cum să nu mănînci

Să nu mănînci din vatră, că-ți moare mama, îi mănînci puterea.

Să nu mănînci din oală, că plîngi sau ai vreme rea la nuntă.

Prin grădină să nu mănînci sau pe drum mergînd, că plînge Maica Domnului și blastămă să fii ca vita, să tot rugumi și saț să nu mai ai.
Stănești

Fata să nu mănînce cuprinsă pe după horn, că nu să poate mărita.
Mihalce

Cînd două fete mănînc cuprinse pe sub mîni, rămîn nemăritate, nu să mai despart. *Idem*

Sîmbătă dimineață, pănă a nu răsări soarele, să nu mănînci, că ți să împărtășește îngerul.

Duminica și sărbătoarea, să nu mănînci de dimineață că-i pacat, căci slujește preotul în biserică!

Cine merge la biserică nu mănîncă, ca să ia nafora pe inima goală.

Fata care mănîncă duminica dimineaţa are la vreme tocmai cînd sînt mai mari sărbători şi nu poate merge nicăiri. *Roşa. Mihalcea.*

Cînelui să nu-i dai de mîncare duminica tare de dimineaţă, că e pacat. *Roşa*

Care fată hrăneşte cînele bine hrăneşte şi barbatul.

Fetele şi feciorii să nu mănînce mult, că-şi mănîncă din noroc. *Botoşani*

Cînd o fată să plînge că n-a mîncat, i se răspunde că e frumoasă şi fără mîncare.

Să nu mănînci c-o coadă împletită şi una despletită, că rămîi vadană. *Botoşani*

Să nu mănînci cînd te piepteni, că-ţi mănînci viaţa, mori. *Siret*

Copilul, cînd învaţă, să nu mănînce, căci uită ceea ce citeşte. *D-l David, com. Buhalniţa*

Fata ce mănîncă pe prag nu să poate mărita şi chiar orşicine să nu mănînce pe prag, că-şi mănîncă norocul. *Botoşani*

Să nu mănînci pe prag, că te despărţeşti de barbat. *Cărăpciu*

De pe braţe să nu mănînci, că-ţi mănînci dragostele şi norocul. *Botoşani*

Din poale să nu mănînci, că-ţi mănînci dragostea. *Ropcea*

Pe prag să nu mănînci, că uiţi totul şi te prosteşti, nebuneşti. *General*

Să nu mergi pe drum mîncînd, că uiţi şi-ţi mănînci norocul. *Stăneşti*

Să nu mănînci pe la spatele cuiva, că-i mănînci mintea şi norocul aceluia şi aşa slăbeşte şi se usucă! *Siret*

În Mihalcea, să spune că acela moare, îi mănînci viaţa.

Să nu mergi la altă casă mîncînd, că să sfădesc tot anul pănă în ziua ceea. *Siret*

Nu-i bine să zici: „mîncăm" sau „mănînc", căci te mănînci în sine; să mănînc, se sfădesc cei de casă, e huit, foc în casă. Dar zici: „Stăm la masă", „Ospătăm." *Roşa*

Să nu muşti din acelaşi loc de unde a muşcat altul, căci te muşti cu acela şi-ţi e duşman. *Botoşani*

Bucata ce cade pe mămăligă, cînd răstorni, s-o dai la cîni, să n-o mănînci, că-i huit. *Mahala*

Dacă vrai să faci cuiva rău, torni prin casă răsături de mămăligă şi păn' în seară să bat. *Siret*

Ce rozi de pe tingire să nu mănînci, pentru napaste. – De fața de masă să nu te ștergi, tot pentru aceasta. *Botoșani*

Cînd te scoli de undeva de la masă, să nu te duci îndată, să șezi oleacă, că nu-i bine pentru guri. *Broscăuți*

În picioare nu-i bine să mănînci și pe drum, că te vorbesc oamenii. *Mihalcea*

(Tot astfel nu să mănîncă în picioare de Ajun – vezi.)

Să nu mănînci cînd asfințește soarele, că mănîncă soarele și luna vîrcolacii. *Mihalcea*

§ 4. A. Foametea

Să nu mănînci cu spatele la ușă și cu fața în casă, că e foamete. *Mihalcea*

Să nu mănînci pe prag, că e foamete.

Să nu dai nimic peste prag, că ți se duce pînea din casă, e foamete.

Să nu-ți vie cineva spre casă mîncînd, că-i foamete.

Lingură să nu furi, că-i sărăcie, foamete.

Lopata să nu steie în sus, că-i foamete.

Gainele dacă caută mîncare pănă tărziu și nu se culcă, va fi foamete.

Tot semn de foamete e cînd rag vitele seara, noaptea. *Botoșani.*

Dacă ling vitele gheața de pe ferești e semn de foamete. *D-l David, com. Buhalnița*

Cînd se face botez, cununie și înmormîntare într-o zi, atunci se apropie foametea. *Stănești*

În Roșa, să povestea în anii din urmă că, într-un sat (în Hălăceni), s-a născut un copil la un om și, cum s-a născut, a cerut mîncare, – vorbind ca un om mare. Tatăl său, om cuminte, s-a dus afară ș-a adus o bucată de gheață și i-a dat să mănînce. Copilul a mîncat-o și acuma 7 ani de zile iarna n-are să fie. De atunci sînt trei ani de cînd nu avem ger și omăt și încă are să mai ție patru. Dar de i-ar fi dat pîne să mănînce, atunci 7 ani de zile pîne nu am fi avut și ar fi fost foamete. Copilul acela îndată a murit.

(Despre „Aspida" ce s-a născut cu dinți și care a mîncat toată împărăția tătălui său, se va vedea la *Povești**.)

Sînt oameni care mănîncă mult și nu să mai satură, acelora li se zice: „foamete."

La cei ce mănîncă mult li să zice și „Folticoși" sau „Foltea."

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Da tu, Folteo, ce-i mînca?
– Ap-aș bea!

Căci acuma nu mai putea mînca. Dar dacă totuși unii mănîncă și mănîncă, acelora li să zice: „sac spart", „sac fără fund", „ne-mplut." Om care nu mai are saț.

„Mamă, taie bînețul că căp!" striga un copil alergînd la mamă-sa.

„Crapă" să zice într-o mînie pentru „mănîncă", ca cuvînt de ocară.

Mama să nu deie copilului să sugă pintre degete căci nu mai are saț.

Stănești

Pentru ca să aibă omul saț, femeia ce-i dă copilului întăi de supt (nu lehuza) trebuie să fie sătulă; o pun întăi la masă să mănînce, o cinstesc și apoi îi dau să aplece copilul și atunci să ține totdeauna sătul.

Dacă ești sătul cînd îți cîntă cucul întăi primăvara, ești sătul tot anul, nu duci foame.

Tot astfel să spune în Camina și despre tun, cînd îl auzi întăi.

În Hălăceni, cînd să sfîrșește pînea, să zice că „a întrat nebunul în casă".

Despre luna lui Mai să spune:

Va veni luna lui Mai
Ș-om da cîrpa[1] pe malai!

*

B. Cine mănîncă mult

Erau doi oameni tovarăși de demult. De demult, era lumea rară, nu ca amu. Dar ei, macar că erau tovarăși, dar la mîncare nu se loveau. Unul mînca de post și celalalt de frupt. Cel ce mînca de frupt mînca puțin; iar cel ce mînca de post mînca mult. Amu, ei au prins a se sfădi pentru mîncare. „Măi, care va fi mai bun la Dumnezeu?" „Eu voi fi mai bun, căci mănînc de post!" Să duc ei să întrebe – căci demult erau glasuri cari, la vro judecată sau ceva, răspundeau. – Să duc și întreabă, glasurile răspund: „Tu ai fi mai bun, zice glasul, dacă ai mîncat ca dobitocul, dar tovarășul tău, macar că n-a postit, dar a mîncat puțin și de aceea el e la Dumnezeu mai bun!"

Pavel Bojescul, Iordănești

*

1. Cîrpa se numește găteala de cap a țarancelor de pe aice.

C. Norocul

A fost o babă care avea casă și trăia foarte bine; sta toată ziulica pe cuptor și oamenii vineau la dînsa să împrumute bani și să se sfătuiască. O fetiță ce o slujea îi zice într-o zi: „Ce bine ți-i D-tale, mătușă!" – „Că așa mi-i norocul", îi răspunde ea. „Doamne, cînd ț-ași videa eu norocul, să știu cum e?" – zice fata. „L-ăi videa; du-te mîne și-i du mîncare în cîmp și-l cheamă să vie, că va veni." A doua zi, baba o învață cum să facă mîncare în trei ulcele mititele, să ducă în cîmp pe ogorul ei și să-l strige: „Noroace, noroace, vină încoace și vei mînca!" Fata a făcut așa și norocul a venit, ud totul de roua ce o lua de pe toate cîmpurile și o aducea pe cîmpul babei – și pînea la toți era proastă, numai la ea frumoasă și cu spicele plecate în jos. Norocul s-a pus să mănînce, dar de unde mînca, la loc creștea. Vine fata acasă și-i spune babei ce a văzut. – „Amu, cînd l-ași pute videa și pe al meu!" – zice fata. „L-ăi videa și pe al tău", zice baba. „Fă mîncare, da în oalele cele mai mari, și du-te în cîmp și-l strigă." Fata a făcut așa. A venit și norocul ei, dar uscat, nu ud ca al babei, s-a pus la mîncare și a mîncat totul. Ba la urmă încă i-a zis: „Mîne să-mi aduci mai mult, cînd vei veni!" și s-a culcat.

Fata a venit plîngînd și a spus bătrînei ce i-a zis norocul. „La ce să-i duci încă de mîncare, dacă nu te slujește!" – a zis baba. „Da oare de ce nu-i norocul meu ca al D-tale?" „C-așa a rînduit Dumnezeu, pentru fiecare altfel. Nu-s toate noroacele întru una."

Marița Foca, Mihalcea

*

D. Sf. Petru și mîncarea

Sf. Petru mînca foarte mult. Cît îmbla cu Sf. Paul și cu Dumnezeu, tot una cerea: mîncare și mîncare, Doamne! Dumnezeu amu nu știa ce să mai facă. Odată, mergînd ei la drum și fiindu-i lui iarăși foame, Dumnezeu l-a adormit și i-a scos mațele și le-a aruncat pe o rachită. Apoi l-a trezit și s-au dus mai departe, fără ca să știe el ceva; dar acuma foame nu-i mai era. La cîteva zile, să întorc înapoi pe acolo și văd rachita toată boștură. „Ce să fie asta, Doamne, zice Sf. Petru, mai alaltăieri am trecut pe aice și rachita era sănătoasă, doar m-am culcat sub dînsa?" „Da ție amu nu ți-i foame?" „Nu." „Apoi iată ce-i... Au mîncat-o mațele tale!" Și i-a spus totul.

Alții spun că Dumnezeu a pus mațele pe un măr și, la cîteva zile, cînd s-au întors, era mîncată toată frunza, iar mațele țipau și chiorăiau. Întrebînd Sf. Petru ce țipă, Dumnezeu i-a spus.

În Roșa, să spune că din mațele lui Sf. Petru atunci aruncate s-a făcut porumbrelul.

(Legenda aceasta să povestește pretutindene.)

§ 5. A. Cine cîrtește asupra mîncărei

Omul să nu cîrtească asupra mîncărei, căci e pacat. Cînd cuiva nu-i place un lucru, zice: „Ba facă-mă Dumnezeu ce m-a face, dar mie cutare lucru să nu-mi deie de pomană" și sub aceasta să înțelege că acel lucru nu-i place. Și pentru că e pacat a respinge darul lui Dumnezeu și Dumnezeu pe acela îl pedepsește, de aceea să exprimă ca mai sus. Sau te exprimi astfel: „Cutare lucru, dă, Doamne, să să facă și pe piatră, dar pe mine, Dumnezeu să mă ierte, căci nu-mi place sau nu-mi sufere". *General*

Omul ce tot cîrtește asupra mîncărei, acela, cînd moare, nu i să nimerește nimic la copt. Era unul că, în ziua de Paști, punea pe fete să-i facă mămăligă și le ocărea că pasca nu-i bună; – și cînd a murit, tot ce s-a fiert și s-a copt pentru dînsul a fost rău. *Mahala*

*

B. Vrabia. Stiglețul

Vrabia e făcută din o copilă de poleac. O femeie avea o copilă rea, că nu-i putea întra în voie cu mîncarea. Mă-sa a rugat pe Dumnezeu să o prefacă în ce va ști, numai să scape de dînsa. „Voi face-o, zice Dumnezeu, să-ți cînte lîngă casă"; și a prefăcut-o în doi stigleți păreche. Dar ea și ca astfel nu-i da mîne-sa pace; o lovea cu aripele, bătea în ferești, o ciocănea în cap. Mama ei iar s-a rugat la Dumnezeu să o prefacă în ceva mai rău; și a prefăcut-o în vrabie, iar puii ce-i născuse ca stigleț au ramas stigleți pănă astăzi.

Maria Gabora, Stănești

Vrabia e blastămată de Domnul Hristos, că ea, cînd îl chinuiau jidovii, se învîrtea pe lîngă cruce și tot striga că-i viu, e viu! Ca să-l mai chinuiască.

Vrabia strică pînea și cînepa în cîmp ca nici o altă pasăre.

*

C. Bivolii. Cei ce căutau mama grîului

Dumnezeu ce a făcut cu preoții? Zice că au fost odată doi călugări, cari aveau de toate bunătățile și numai pîne de grîu mîncau și amu s-au fost săturat de pîne de grîu. „Haidem, zic ei, ș-om căuta mama grîului!" Să duc ei, să duc... Iată că întălnesc pe Dumnezeu și pe Sf. Petru. „Unde mergeți d-voastră?" îi întreabă Dumnezeu. Da Dumnezeu știa – cum n-avea să știe! Dumnezeu de aceea venise pe lume, ca să vadă cum sînt oamenii. – „Mergem, zic ei, ca să căutăm

mama grîului, că amu de grîu ne-am săturat." Atunci Dumnezeu a dat cu baltagul de trei ori și i-a prefăcut în bivoli și tot Dumnezeu a făcut c-a venit tocmai atunci acolo un om și i-a zis omului: „Iată, îți dau bivolii aceștia, să-i ții și să te hrănești cu dînșii. Da să nu încarci nimică alta decît: pietre, bolovani, lut, prund, năsip, altăceva mai ușor nu. Și să nu le dai nimică alta de mîncat decît numai paie de grîu. Așa să faci cum îți spun eu, c-apoi eu pe tine te voi pedepsi. Da bataie să le dai cît vei putea." Omul a luat bivolii ș-a carat cu dînșii așa cum i-a zis Dumnezeu: pietre și bolovani și-i bătea că pocnea pielea pe dînșii, sta buboaiele unul lîngă altul, numai cît cocea și spărgea. Cînd s-a împlinit anul – că așa a avut omul vorbă cu Dumnezeu –, tocmai în ziua ceea a luat și i-a dus în locul acela de unde i-a fost luat. Dară acuma se făcuse bogat, bivolii erau tari și cîștigase o mulțime de bani și își făcuse curți. Vine el acolo cu boii: „Ei, zice Dumnezeu, ai făcut așa cu dînșii cum ți-am zis eu?" „Am făcut." „De amu, du-te." Atunci Dumnezeu a făcut iar cu baltagul cum a știut și i-a prefăcut iar în oameni cum au fost. Erau așa de slabi și așa de negri, numai pielea pe dînșii, coșcovită. – „Ei, zice Dumnezeu, amu ați mîncat mama grîului – că mama grîului a fost paiul; – nu v-a fost bine cu pîne de grîu? Dacă nu ați fost mulțămit cu aceea ce eu v-am dat și ați vroit mai mult, ați găsit ce ați căutat!" Atunci ei au căzut la picioarele lui Dumnezeu și i-au sărutat poalele, l-au rugat să-i ierte și s-au dus. *Marghioala Ciobanul, Botoșani*

§ 6. A. Cînd s-a mîniat Dumnezeu

Dumnezeu, de cu-nceput, îmbla pe lume cu Sînpetru pintre oameni; mergea la nunți, mergea la oameni la mas și le făcea bine. Dară pe urmă, oamenii s-au înmulțit, s-au făcut răi și au început a-l sudui și a-l alunga pe Dumnezeu. Pămîntul s-a umplut de răutăți și Dumnezeu s-a mîniat, s-a dus la ceri și mai mult n-a venit. Cînd s-a mîniat Dumnezeu și s-a suit la ceri, le-a luat oamenilor pînea și apa. Amu, zice că oamenii pereau și așa jălanie era pe lume, că plîngea și copilul cel de țîță. Dumnezeu a trimis pe înger să vadă ce fac? Îngerul a venit și, fuga, merge înapoi la Dumnezeu să-l roage ca să le deie înapoi pînea și apa, că de amu îl vor cunoaște pe Dumnezeu și se vor pocăi. Dumnezeu le-a dat iar toate cum au fost. La cîtva timp, trimete iar pe înger ca să vadă. Amu a zăbăvit îngerul mult, că oamenii erau voioși, cîntau din fluiere și jucau. Dumnezeu s-a suparat, de ce a șezut așa de mult și l-a certat. „De ce ai stat așa de mult? De cînd te-am trimis... Tot te aștept și nu vii mai degrabă!?" „Dacă, Doamne, să vezi ce frumos e acu pe lume! Să vezi cum oamenii joacă și se veselesc, de ți-i mai mare dragul să stai!" „Da dăunăzi, cînd te-am trimis, de ce ai venit îndată?" „Dăunăzi am venit de jale, că nu puteam sta să-i văd plîngînd." *Matei Puzdreac, Mihalcea*

*

B. Îngerii

Cînd a fost foametea cea mare, era tot frig și ploaie, că nu putea crește nimic. Atunci Dumnezeu avea să trimită asupra oamenilor, pentru că nu țin legea și nu se roagă lui Dumnezeu și să dușmănesc, șerpi din ceri ca să-i mănînce; și au mers toți îngerii la Dumnezeu să-l roage ca să ne ierte, dară Dumnezeu nu a voit, s-a întors cu spatele de la oameni. Numai Maica Domnului s-a pus pentru noi și l-a rugat ca să deie șerpii ceia pe copaci, pe păduri și macar 30 de ani să ne mai lese să trăim, iar pe urmă să facă ce va vrea cu noi. Dumnezeu a ascultat-o și a dat șerpii pe copaci, pe frunze. Să fi văzut pe toate frunzele copacilor, pănă și pe captalan, stau scriși șerpii cu capul roș în sus! Femeile puneau în pepeni frunze și ei înviau și trebuiau să arunce pepenii cu totul afară!

Atunci a fost mare spaimă și despre aceasta a venit scrisoare din ceri, de la Dumnezeu, la preotul din Roșa – s-a găsit pe un vișin. În scrisoare, spunea care a fost gîndul lui Dumnezeu și că ne mai lasă, dar de vor trece cei 30 de ani și nu ne vom pocăi, atunci ne va prăpădi cu totul; va deschide pămîntul sub noi și ne va izărî.

Matei Puzdreac, Mihalcea

C. Oamenii ce nu vroiau să știe de Dumnezeu Dumnezeu și Sf. Petru

Zice că, după ce a făcut Dumnezeu lumea, îmbla cu Sf. Petru și Sf. Paul pintre oameni, să-i vadă cum trăiesc și ce fac. Dară după ce a văzut cît sînt de păcătoși și cum trăiesc în fărădelege, a fugit înapoi la ceri, n-a mai voit să-și întoarcă fața cătră dînșii.

Zice că odată a mers Dumnezeu cu Sf. Petru și Sf. Paul într-un sat în Moldova – nu știu unde – și n-a vrut nime să-i primească la mas, numai o femeie cu 7 copii s-a îndurat și i-a primit. Copiii femeiei tot cereau de mîncare, că erau flămînzi. Dumnezeu a întrebat-o de ce nu le dă, că iată cum plîng! „Lasă c-or tăcea îndată", zice femeia.„Ia și pune niște baligă în cuptor și copiii, cînd au văzut, s-au molcomit și s-au pus să aștepte. De la o vreme, iar au început a țipa. – „De ce nu le dai?", zice Dumnezeu. „D-apoi mi-i și rușine să vă spun: acea nu era pîne ce am pus în cuptor, ci era baligă." „Da ian tot du-te și te uită", zice Dumnezeu. Cînd merge ea, pînile erau una cu cuptorul de mari!

A doua zi dimineață, Dumnezeu i-a spus femeiei să iaie copiii și să meargă pe un deal, dar să nu se uite înapoi, până n-a fi sus. Cînd s-a uitat mai tărziu în urmă, satul nu să mai videa – era numai apă.

Acolo zice că se aude cum latră cînii înlăuntru, cum cîntă cucoșii, clopotele la biserică cum trag. Îi ține Dumnezeu vii, pesemne de pedeapsă!... *Maria Struț, Mihalcea*

*

D. Maica Domnului
Pentru ce ne mai ține Dumnezeu pe lume

Ca Maica Domnului nu-i nimene cu priință oamenilor. Dumnezeu de mult ne-ar fi prăpădit pentru pacatele noastre, numai cît Maica Domnului s-a pus și-l roagă de ne mai ține. Maica Domnului s-a întors de la noi, de păcătoși ce sîntem, dară nu să îndură de copiii cei mici și de cei din leagăn, că ei, până la 7 ani, sînt îngeri, fără de pacat, și pentru ei se roagă de ne mai ține.

*

Sfîrșitul lumei cînd va fi, au să moară mai întăi toți copiii până la 8 ani, ca să nu să chinuiască cu cei păcătoși. Așa cum zice că a fost moarte între copii cînd s-a născut Domnul Hristos, are să fie și acu, căci să apropie sfîrșitul lumei, iată cîți copii mor!

Sofia Andriciuc, Mihalcea

E. La sfîrșitul lumei

La sfîrșitul lumei, nu se va face pîne trei ani de zile și va fi foamete și nici apă nu va fi. Oamenii vor fi arși de sete și lihniți de foame. Numai Lucifer va avea o grădină frumoasă cu poame și cu de toate cele și două poloboace de apă (așa va zice el) și cine nu va putea răbda și va mînca și va bea de la el va fi al lui. – Lucifer se va naște din o jidaucă și, la 7 ani, va avea un picior în ceri și unul în pămînt. – Cari însă vor răbda și nu vor mînca (numai aceia vor putea rabda, care nu mănîncă nimică în ziua de ajunuri), vor veni niște pasări cu clonțul de fier și-i vor ciupi în cap și vor muri în durere, dar vor rămînea a lui Dumnezeu. *Stănești*

§ 7. Lucrul. Sărbătorile

Dacă nu-i lucra, foametea-i gata. Omul, cît poate, dă din mîni, lucrează, numai ca să nu moară de foame. Trebuie să muncească și în sudoarea feței să-și cîștige hrana. Toată stradania omului numai pentru trai merge: pentru îmbrăcăminte și pentru gură. Și cu îmbrăcămintea ar mai fi cum ar fi, dar gura, bat-o s-o bată – pe aceea n-o mai poți astupa! Gura dacă n-ar fi, toate ar fi bune. Și încă dacă are omul mai multe guri de hrănit – și pentru lucru n-are decît două mîni, ca să le hrănească? De aceea trebuie să lucreze cu toții pentru ca să mănînce, nu să trăiască de pe spatele unuia. Pentru aceea și zicala:

„Cine a lucra
A mînca,
Cine n-a lucra
N-a mînca”.

Lucrul e sfînt.

A şedea degeaba e pacat.

Musafirul numai păn' la 3 zile să ţine, pe urmă să pune la lucru.

Cînd mănînci, totdeauna să te întrebi: „Oare ai cîştigat în ziua ceea ceea ce mănînci?"

Dacă omul lucrează, şi Dumnezeu îi ajută. Cu hărnicia să alungă sărăcia.

Alt om este sarac că n-are ce lua o dată în gură, dar dacă e sănătos şi munceşte – cîştigă.

De aceea, noi trebuie să ne rugăm totdeauna la Dumnezeu, ca să ne ţie în deplină sanatate, că atunci toate le biruim. Dumnezeu dă boale şi sărăcie, foamete, pentru pacatele oamenilor, pentru răutatea lor, căci Dumnezeu nu bate cu băţul, dar pedepseşte altfel. Dar dacă să roagă la Dumnezeu şi să pocăiesc, dacă ţin legea şi nu fac răutăţi, atunci şi Dumnezeu să milostiveşte şi le rădică pedeapsa – le dă roadă, sanatate şi spori în toate.

*

Noi, pentru ca să nu fie foamete, postim posturele şi ţinem sărbătorele: Crăciunul, Boboteaza şi Paştele; şi pînea o sfinţim şi o stropim cu agheazmă, ca să o ferească Dumnezeu de toate relele; iar în sămînţă, cînd sămănăm, punem naforă de la Paşti şi stropim cu agheazmă, să o ferească Dumnezeu de grindină şi de toate ce vin de la vrăjmaşul – să se facă. *Ursana Filip, Mihalcea*

Pentru foamete, să posteşte postul Sf-lui Petru, de asemenea, şi pentru grindină, să nu bată, şi pentru sanatate la om şi la vite.
Camina

Cap. XVII

Jertfirea de sine

§ 1. A. Sărbătorile. Zilele. Postul

Noi, sărbătorile le ţinem, pentru că şi ele pe noi ne ţin. Noi ne rugăm pentru sănătatea noastră şi a copiilor noştri; pentru noroc, să n-avem pagubă în vite şi la gospodărie, şi ne sînt de ajutor, dacă le ţinem şi le cinstim. Dară dacă n-am face aceasta, ar fi rău de noi. Pe cît mergem la biserică şi aprindem lumănări, postim, ne rugăm, pe atît ne merge mai bine şi Dumnezeu cu sfinţii ne păzesc şi ne ajută. Noi trebuie să ne rugăm la sfinţi şi la zilele cele mari, ca ele apoi să se roage pentru noi lui Dumnezeu.

De demult, zilele îmblau pe pămînt, da amu nu mai îmblă, că-s oamenii păcătoşi.

Zilele ţi se arată prin vis şi îţi spun ce să faci la o vreme de nevoie, la vro boală, ceva. Ele îţi dau prin vis pe care s-o ţii şi dacă nu-ţi prieşte, îndată se arată, cum lucrezi, că ţi se întîmplă ceva. Dacă te apuci a ţine vro una, trebuie numaidecît s-o păzeşti, să n-o sminteşti cu nimic, c-apoi e mai rău. *General*

O femeie avea barbat tare rău. Într-o sară, l-a aşteptat cu mîncarea caldă până la o vreme şi pe urmă a adormit. Barbatul ei întrase în ogradă şi descarca fînul. Ea simte că o scutură cineva, se trezeşte şi vede un moşneag cu barba albă: „Scoală-te, îi zice el, „că barbatul tău a venit. Aprinde iute focul, că n-a găsi mîncarea caldă şi te-a bate!”, şi s-a făcut nevăzut. Numai că era ceva curat, vro zi, căci trecuse de miezul nopţii. *Roşa*

B. Săptămîna la femeiele cele leneşe

Din părinţi am apucat:
Lunea, marţa n-am lucrat.
Miercurea-i zi împărătească,
Toată lumea s-o slăvească.
Joi: joile sînt legate
Şi mă tem să fac pacate.
Vineri: e Vinerea Mare,
Aş lucra, şi-i sărbătoare,
Da sîmbătă, de-a tuna,
De-a fulgera,
Eu din pat nu m-oi scula!
Duminică, de-a lucra popa,
Voi lucra şi eu. *Botoşani*

Alta

Luni, lunei,
Marți, Marcovei (sau Macovei),
Miercuri ne-om duce la tîrg,
Joi vom tîrgui,
Vineri vom veni,
Sîmbătă vom dormi,
Duminică, de-a lucra popa,
Vom lucra și noi. *Bucovina și Moldova*

C. Zilele săptămînei poporal-bisericește

Luni e a Sfinților Arhangheli, cari iau sufletele și dau sufletele; – cînd cineva e leșinat, dau sufletul înapoi; – a Sf. Arhangheli, ce îmblă pe punțile iadului și a raiului. Lunea, bisericește nu e pusă să fie postită, numai cît oamenii au apucat-o ș-o țin mai tare decît orce post; nici în lunea Paștelor nu mănîncă, căci zic că le e de ajutori. Lunea cine o postește lungește zilele omului și orce dorință ai avea, ț-o împlinește.

Marți e a Sfîntului Ioan. *Botoșani*

Marți e a Sfîntului Ilie. *Broscăuți*
Miercuri e ziua Maicii Domnului, întru cinstea ei să postește. *Idem*

Joi e a Sfîntului Niculai. *Idem*

Vinerea e a răstignirii, a crucei; se postește. *General*

Sîmbăta e a morților, a Sfîntului Lazar. *General*

Duminică e ziua Învierii, zi plină de lumină. *Botoșani*

Duminica e a celor vii și a toată lumea. *Ileana Olăniță, Broscăuți*

D. Zilele săptămînei la popor

Luni e bărbat; ține cheia de la cea întăi poartă a ceriului.
Marți e barbat.
Miercuri e femeie.
Joi e barbat.
Vineri e femeie.
Sîmbăta e femeie.
Duminica e femeie, e o zi foarte mare. *Mihalcea*

În săptămînă sînt patru barbați: luni, marți, miercuri, joi; și trei femei: vineri, sîmbătă și duminică. Alții zic că și sîmbătă e barbat.
Ioan Pisarciuc, Roșa

§ 2. A. Povestea Sf. Duminici
Fata harnică și cea leneșă

Era o babă și un moșneag, baba avea o fată și moșneagul, iar. Fata moșneagului era harnică și cuminte, da a babei leneșă, leneșă. – „Moșnege, zice odată baba, să-ți alungi fata la slujbă, că de nu, te las și nu trăiesc cu tine, mă duc eu." Moșneagul a zis fetei să se ducă unde va îndrepta-o Dumnezeu; fata și-a luat cameșuicele în traistă ș-a pornit.

Merge, merge și întâlnește o cățea slabă, viermănoasă și dupuroasă. – „Fată frumoasă, îi zice cățeaua, curăță-mă și grijește-mă, că ț-oi prinde un bine odată!" Fata a grijit-o, ș-a pieptanat-o, ș-a spalat-o și s-a dus mai departe. Mai merge ea, merge, găsește o fîntînă stricată, plină de mătreață și de glod; îi spune tot așa și fata o grijește și pe aceasta. Mai departe, găsește un măr plin de spini și de omizi – și mărul îi zice tot așa; ea grijește și mărul. Se mai duce, găsește un cuptor stricat și năruit – cuptorul îi zice să-l ungă. Ea aduce lut de la părău și-l îndreaptă și-l unge și pornește mai departe.

Să duce, să duce, ajunge la Sf. Duminică – tocmai atunci se pornise la biserică. O întreabă ce caută. Ea îi spune că slujbă. „Nu te-i tocmi la mine?" „Ba m-oi tocmi." „La mine nu-i nimică alta de lucru decît în toată dimineața să faci lăutoare la copiii mei, nici rece, nici fierbinte, să-i lai, să-i scalzi și să le dai mîncare. Eu mă duc pe trei zile de acasă, da tu, cînd îi găti totul, să ieși afară și să strigi: «Puii mamei, pui!», și ei îndată vor veni. Tu să nu te temi cînd i-i vedea, căci aceia sînt copiii mei, ci să-i hrănești și să-i grijești frumos și eu îți voi plăti tare bine pentru lucrul tău." Fata a ascultat. A doua zi dimineață, cum s-a sculat, a făcut mîncare și a făcut lăutoare întocmai așa cum i-a spus Sf. Duminică; apoi a ieșit afară și a strigat: „Puii mamei, pui!" și cînd au început a veni la șerpi, la broaște, la șopîrle și tot felul de jivine! Fata întăi s-a spăriat, dară pe urmă ș-a adus aminte de vorbele Sf. Duminici că sînt copiii ei și i-a chemat în casă, le-a dat de mîncat, nici rece, nici fierbinte, i-a lăut frumos, apoi s-au dus cu toții care de unde au venit. A doua zi a făcut iar așa și a treia zi, iar.

Vine Sf. Duminică: „Ei, ai făcut așa cum ți-am spus?" „Am făcut!" „De-acuma trebuie să-ți plătesc și să te duci, căci ți s-a împlinit anul." Iese Sfînta Duminică afară și strigă: „Puii mamei, pui!" Jigăniile cele iar au venit. „Spuneți-mi, v-a hrănit bine fata asta, v-a grijit?" „Ne-a grijit, Dumnezeu să-i dea sanatate!" Sf. Duminică i-a zis să se ducă în pod și să-și aleagă o ladă care va voi ea. Fata a mers și ș-a ales o ladă mai veche, i-a sărutat mîna Sf. Duminici și s-a dus.

Ajunge pe la cuptor. Da așa miros de plăcinte venea, că-ți lasa gura apă; și fetei îi era foame de nu mai putea! Ea scoate plăcintele din cuptor, mănîncă, iar pe celelalte le-a strîns în traistă ș-a pornit. Mai merge, mai merge, i se face așa o sete! Ajunge la fîntînă. Apa din fîntînă era limpede ca lacrima și două pahare de aur o așteptau ca să bea. Cînd s-a aplecat să ia, apa s-a rădicat pănă sus. Fata a băut, a luat paharele și s-a dus. Ajunge la măr; merele de departe străluceau

și așa o miroznă făceau! Ea a întins mîna și ramurile s-au plecat, pănă ce le-a cules pe toate; le-a pus în traistă și s-a dus. Mai merge, îi iese înainte cațeaua, cu o salbă de galbeni atîrnîndu-i la gît! Ea a luat salba și s-a dus.

Ajunge acasă. Tatăl ei și maștihă-sa, cînd au văzut toate, s-au minunat. Deschide și lada să vadă ce este în ea. Cînd au început a ieși la vite: boi, vaci, oi și fel de fel, că au umplut grădina și ograda.

„Să te duci și tu la slujbă, ardă-mi-te focul", a început a răcni baba la fata ei. A pornit și ea. Întălnește pe drum o cățea viermănoasă. „Fată frumoasă, îi zice cățeaua, curăță-mă și grijește-mă, că ț-oi prinde un bine odată!" „Da, cum nu, zice ea, că mi-oi tăvăli mînuțile mămuței ș-a tătuței!" Și s-a dus mai depare. Tot așa a făcut și la măr, și la fîntînă, și la cuptor.

A ajuns la Sf. Duminică și s-a tocmit întocmai ca și cealaltă la slujbă. Sf. Duminică s-a dus pe trei zile de acasă. A doua zi, fata a făcut niște uncrop fierbinte și niște lături rele de mîncare și a strigat pe copii. I-a smucit, i-a trîntit, i-a opărit, că de-abia au scapat din mînile ei și s-a dus care încotro schiolălăind. Cînd a venit Sf. Duminică, și-a chemat copiii să-i vadă: unul era chior, altul șchiop, altul cu mîna ruptă.

„V-a hrănit bine fata asta, v-a grijit?" „Ne-a hrănit, n-ar mai ajunge nici ea să se hrănească!" Sf. Duminică i-a zis să meargă în pod și să-și iaie o ladă, ce va vrea. Ea a ales pe cea mai nouă și mai frumoasă.

Se duce și ajunge la cuptor flămîndă, flămîndă. Da plăcintele miroseau de departe. Dă să iaie o plăcintă, cuptorul o frige. Ea se duce văitîndu-se și ajunge însetată la fîntînă. Dă să beie apă, apa fuge mai afund. Ajunge la mărul cu merele cele frumoase, cu crengile aplecate spre pămînt. Cum a întins ea mîna, crengile s-au ridicat hăt sus. Întălnește cațeaua c-o salbă frumoasă de galbeni la gît și dă să i-o desprindă, da cațeaua face „hîîr!" și ea, la fugă.

Ajunge acasă. „Mamă, deschide ocoalele, ca să aibă unde întra vitele!" Mă-sa, fudulă, îi iese înainte. Deschid amîndouă lada. Cînd au început a ieși la lupi, urși, șerpi, balauri; – le-a făcut pe babă și pe fată bucăți. *Din Botoșani*

(Despre ficiorul Sf. Duminici, să va vedea vol. II, precum și în vol. de *Povești**.)

B. Duminica. Credinți

Din toate zilele, Duminica e cea mai mare, căci Duminica este ziua Învierii Domnului Hristos.

Cine se naște duminica e vesel.

Dumnezeu Sfîntul Duh e născut duminica și astfeli spune el la oameni: „Voi ziua mea n-o țineți; voi lucrați, voi tăieți și dacă nu vă

* Aceste volume nu au fost publicate de autoare (n.ed.).

veți pocăi, am să deschid pămîntul și am să vă înghit de vii, fără judecată, sau am să trimit foc să vă ardă." În pămînt, sub noi, e apă; va deschide pămîntul și ne va îneca. *Matei Puzdreac, Mihalcea*

„Duminica Mare" e tot duminica asta, numai cît ea e mai mare decît toate duminicele de peste an. Duminica Mare e mama Domnului Hristos. *Andrei Motoc, Mihalcea*

Duminica, omul să se scoale dimineața, să nu doarmă cînd face preotul liturghia, căci necuratul anume îl îndeamnă, doară ar dormi. Și după ce se scoală, să nu mănînce îndată, că-i pacat.

Duminica nu e bine ca omul să doarmă cît timp preotul slujește în biserică, căci nu se apropie sfinții 40 de zile de el.

D-l David, com. Buhalnița

Duminica dimineața să deschizi ușa încă pe întuneric, că, de găsește Maica Domnului deschis, întră și lasă noroc; dar de e închis, nu întră.

Duminica, dacă nu trage omul din lulea pănă nu sfîrșește preotul liturghia, dracul stupește și se udă în ea. De aceea, oamenii nu așteaptă să se mîntuie slujba, macar că femeile îi ocăresc. „Ce încă și lui să-i rabd?" – zic ei. *Corovia*

Dumnezeu, pentru că oamenii nu țin legea și duminica, trimite pe vîrcolaci (vîrcolacii sînt cînii lui Dumnezeu) să mănînce soarele – și de se întîmplă să bea ei apă cînd merg, nu-i pot face nimică soarelui, dar de nu, dau de tot să-l mănînce.

Atunci Sf. Duminică – vară primară cu soarele – îl acopere cu poala și-l scapă. *Ana Darie, Broscăuți*

Vîrcolacii sînt niște viermi ca țînțarii de mari. Ei să suie la soare pe ața ce o sucesc femeile duminica. De aceea e tare pacat a suci duminica ață. Sînt cîțiva ani de cînd au mîncat soarele vîrcolacii și cît pe ce era să prăpădească Dumnezeu lumea, că nu țin oamenii cum se cade duminica. *Dimitrie Volcinschi, Ropcea*

Duminica să nu iai măngalăul în mînă, că face vîntul în cînepă vîrticușuri, o încîlcește. *Mihalcea*

Duminica să nu faci foc, Doamne ferește, că din pricina ceea Maica Domnului e toată arsă. Să mănînci ce poți. *Ioan David, Botoșani*

Duminica, chiar dacă faci foc, din acea mîncare să nu rămîie pe altă zi, că e pacat. Dar mai tare să te păzești să nu tai nimică: lemne, păseri, chiar nici pintrijel în mîncare, că tai pe Sf. Duminică. *Mihalcea*

Din pricină că femeile îngreunate taie duminica, li sînt copiii cu buza tăiată. Duminică nici să iai cuțitul în mînă.

Feoronia Constantinovici, Mihalcea

Duminica să nu pui lemne pe foc.

E tare pacat c-o frig ş-o coc pe Sfînta Duminică. La Sf. Ioan din Suceava este icoana ei cu copilul în braţe şi zice că e toată neagră, tăiată şi supărată. Numai jidanii pe duminica lor o cinstesc şi cît e de veselă pe curcubeu! (În Mihalcea, se spune că dunga roşă de pe curcubeu e duminica jidovească şi cea albastră – creştinească.)

Duminica e tare friptă, arsă şi afumată. Ea în somn te întreabă: „Da mult ai să mai trăieşti?" *Mahala*

Toţi sfinţii te iartă dacă ai lucrat în ziua lor, numai Duminica nu. Odată, a copt o femeie pîne duminica şi au venit doi băieţi în casă şi i-au zis: „Toată săptămîna n-ai avut cînd coace, astăzi te-ai apucat de copt? In ia şi rupe pînea." Ea a rupt-o şi din pîne a curs sînge. „Amu, spune ce te primeşti: să zaci doi ani sau să te sugă doi copii?" Femeia a zis că s-o sugă doi copii. Ei au deschis uşa şi au venit doi şerpi, care s-au încolăcit pe lîngă dînsa şi au luat-o la supt.

Mihalcea

Alţii spun că ar fi venit Sf. Duminică singură şi i-ar fi spus că acela e sîngele ei.

O altă femeie a copt pîne spre duminică şi i-au crescut coarne.

Mihalcea

(Moartea, spune Aniţa Maslosca din Mahala că e junc şi Sf. Duminică îmblă cu dînsa. Ea spune că odată a fost murit şi a văzut cum sărea la dînsa un junc s-o împungă, un taur, şi Sf. Duminică a aparat-o. Sf. Duminică avea în traistă o pîne, a luat şi i-a tăiat o felie şi i-a dat-o zicînd: „Du-te înapoi, că ai 6 copii", şi a înviat.)

Spre duminică să nu umpli borş, că peste duminică creşte.

Dacă faci sîmbătă leşie, s-o arunci, să nu o laşi peste duminică.

Zice că era un om ce ţinea duminica aşa, că n-ar fi rădicat o aţă de la pămînt – cum ţin jidanii sîmbăta. Omul acela a avut o fată şi a măritat-o. Fata, pănă la anul, a avut un copil. Ei aveau moară. Într-o zi, tatăl ei şi cu mă-sa nu erau acasă, da făina nu era; ea ce să facă, că nu avea cu ce face mămăligă? Merge cu copilul în braţe la moară. Ia şi pune copilul în lada care curgea făina şi se duce să deie drumul morei să îmble. Moara a început a măcina. Cînd s-a uitat înapoi, nu ştiu cine face „hîrşti!" capul copilului, de a căzut cine ştie unde! Atunci ea a oprit moara şi fuga plîngînd acasă. Găseşte pe tatăl ei şi pe mumă-sa şi le spune. – „Cine te-a pus pe tine să macini, că tu ştii cum ţin eu duminica: că nu ridic nici o aţă de jos!" Să pune ea şi plînge şi se roagă lui Dumnezeu şi la Sf. Duminică toată noaptea s-o ierte. Acuma se făcuse ziuă: „Sf. Duminică, spune-mi, a trecut ziua ta, să mă duc să-mi văd copilul, că nu mai pot?" „Ba încă n-a trecut, zice un glas, tocmai cînd va răsări soarele va trece!" Cînd s-a dus ea, după ce a răsărit soarele, şi a deschis moara, a găsit copilul jucîndu-se în făină. Sf. Duminică i l-a dat înapoi, pentru că s-a rugat cu credinţă. *D. Grigoraşciuc, Mahala*

În an, sînt atîtea sărbători mărunțele și atîtea sărbători își fac femeile, mai ales acele care nu voiesc să lucre, că dacă te vei potrivi și nu-i lucra, nu-i avea nici cămeșă pe trup. – O femeie leneșă, odată, tot ținea toate sărbătorile, ba și în zile de lucru nu voia să lucreze, așa că, murind, nu a avut cămeșă cu ce s-o îmbrace, ședea pe laiță goală. Dar, de demult, îmblau zilele pe lume. Au venit toate sărbătorile de peste an și toate zilele la femeia ceea și au început a se mira cum de nu are cămeșă. Femeile au început a le spune că n-a lucrat nimică și a ținut prea multe sărbători. „Eu ași fi iertat-o , zice o sărbătoare, dacă lucra de ziua mea". „Și eu ași fi iertat-o, zice alta, numai să nu fi stat moartă goală." „Și eu ași fi iertat-o." Și tot așa, au zis toate sărbătorile c-ar fi iertat-o. Să fi tors numai cîte un fir în toată sărbătoarea, și ș-ar fi făcut cămeșă! Da Sf. Duminică zice: „Ba eu n-ași fi iertat-o, dacă ar fi tors în sărbătoarea mea!" – Toate zilele te iartă dacă lucrezi, numai duminica – nu! *Mahala*

*

Duminica să nu înșiri mărgele, căci diavolul te pune să treci prin ele de trei ori pe ceea lume. (Cu toate acestea, la țară, mărgele numai duminica să înșiră, ba să fac și ghiordane, în alte zile neavînd timp.)

*

Sf. Duminică e fată, e cea mai mare și mai frumoasă decît toate zilele.

Cînd merg zilele la pădure, Sf. Marți scoate un copăcel mititel, da Sf. Duminică o ocărește, apucă copăcelul de vîrf și-l îndoaie și-l rupe, apoi iar să împacă. *De la o țigancă din Camina*

Sf. Duminică e o doamnă. Cînd o visezi, să închipuie ca jidaucă.

Cînd visezi spre duminica o femeie despletită, aceea e duminica.

Duminica e femeie și barbatul ei e Sîmbăta. Era o femeie despletită în ziua de duminică. Dumnezeu a venit și i-a spus: „Împletește-te și-ți fă în cap semnele tale de femeie (cîrpa), căci astăzi are să fie ziua ta și să va chema Duminica." Andrei Motoc, Mihalcea

*

Spre duminică, totdeauna trebuie să te lai, să te piepteni, ca să fii curat pe duminică și dimineața te priminești luînd alte haine curate, căci așa se cuvine, să fim curați și să serbăm cu veselie duminica.

Duminica dimineața se face de dragoste, de asemenea și alte leacuri, ce să vor vedea la locul cuvenit.

Duminică dimineață să mături casa din patru cornuri cu mătura și să arunci gunoiul în drum, aruncînd și mătura, căci, de sînt ploșnițe, sau îți aduc farmece, sau ai huit, suparare în casă, toate se duc. *Mihalcea*

*

Unii postesc duminica pentru duşmani, dar e tare pacat, căci duminica ni e dată să ne veselim, nu să postim şi să avem inimă rea. Ba chiar şi duminica Paştelor o postesc pentru o dorinţă oareşicare.

În duminica cea întăi la lună nouă, să dă liturghie pentru noroc, trai bun, sanatate. Atunci să te păzeşti să nu te sfădeşti cu nimene, să nu faci vrun pacat, că toată luna tot în sfadă şi rău îţi merge, dacă rău ai început-o. *D-na Elisaveta Reus, Mihalcea*

Duminica să fac jocuri, nunţi. Oamenii merg unii la alţii, sfătuiesc, cîntă; în sfîrşit, să petrece şi să benchetuieşte după pofta inimei.

*

Cîte zile-s într-un an,
Toate le petrec cu amar,
Că numai Duminica
Răcoreşte inima. *Corceşti*

*

In mai zi, bădiţă, zi,
Ca să-mi treacă din cea zi,
Să vie Duminica,
Să-mi prăvesc ibovnica. *Corovia*

*

Frunză verde ş-un şalău,
Paşte cucul vara grîu
Şi pupăza cînepa,
Bată-mi-o Duminica,
Că n-am avut ce lucra
Ş-am învaţat a cînta! *Horecea*

Duminica şi joia vin flecăii la fete. *Strojineţ*

§ 3. Lunea
Sporiul. Vitele. Ceea lume

Luni e barbat, e începătorul obştiei, e bun pentru toate cele de început.

La români, tot lucrul ce să începe lunea merge bine, cu spori, uşor şi ţine mult, e trainic. Românul lunea începe totul, dar nici într-un chip marţa sau sîmbăta.

Lunea să te păzeşti, să nu te sfădeşti cu nime, să nu baţi, să nu fii mînios, că eşti aşa toată săptămîna. Cum îţi merge lunea, îţi merge toată săptămîna, şi mai ales lunea cea întăi la începutul lunei.

Cînd ţ-a întra în casă un om cu noroc, îţi merge ca din apa, da cînd ţ-a întra unul fără noroc, sărăceşti şi flămînzeşti.

Lunea e pentru negustorie şi, la tot ce-i gîndi, te îndreaptă pe drumul cel bun; e purtător de mană. În Moldova, sînt case în cari

vine în toată lunea preotul și face agheazmă și stropește casa – pentru sanatate, noroc și ca să meargă bine.

Lunea să postești pentru viață, ai zile lungi; e de mare ajutor pentru noroc și orce, pentru sanatate la om și la vite, dar de o înfruptă omul, se îmbolnăvește. *Botoșani*

Unui om i s-a făcut beșica cea rea și cum a făgăduit c-a posti, nu s-a știut ce s-a făcut.

Lunea se ține pentru ochi, pentru videri. *General*

Luni, miercuri și vineri, să plătesc slujbe pentru dușmani, căci e de ajutor. *Cuciur Mic*

Lunea în Botoșani, nu se dă focul de la casă (vezi *Cenușa*).

Jidanii, lunea, nu dau nimică pe datorie, până nu capătă ceva bani. *Botoșani*

În Bucovina, sîmbătă sară nu dau nimică.

Lunea nu să dau bani, numai să iau. *Mihalcea*

Luni să nu dai nimică din casă, că dai toată săptămîna și nu se ține lucrul de casă. De-ți vine o megieșă bună și-i dai ceva, iai din lucrul acela oleacă înapoi, că se cheamă că iai la casă.

Domnica Culincu, Mihalcea

Nici gunoiul să nu-l dai lunea afară, că să împrăștie găinile.

Lunea, dacă dai ceva din casă, poate să-ți iaie acela tot sporul și norocul, dacă îți ia începutul săptămînei.

D-na Tinca Dumitriu, Botoșani

Sînt unele că anume vin și cer, ca să-ți facă rău, și cu acel lucru ce ia îți poate lua pacea și liniștea și lasă în casă huit și traiul cel rău, dacă menește, luînd lucrul, astfel în gînd.

Elisaveta Reus, Mihalcea

Luni să nu dai frupt din casă, sare, făină – pentru vite, că poate să dea vro boală, mai ales la lună noauă. *Mahala*

Lunea, miercurea și vinerea, cine are oi să nu dea sare din casă, că pot peri.

Și cînd ai vițel mic, luni să nu împrumuți nimic, că nu se ține vițelul de casă și n-ai frupt mult. *Botoșani*

Luni nu se împrumută borș și aluat dospit.

*

Luni dimineața, până la răsăritul soarelui, nu se lucrează, că se cheamă că e tot duminică.

Nu să lucrează până nu vezi urmă de vită înaintea casei, că atunci să cheamă că-i tărzior. *Mahala*

Lunea ține, poartă săptămîna. Luni, să fie o sărbătoare cît de mică, s-o ții, să nu lucrezi, că de n-o ții, nu-ți merge. Se ține pentru gospodărie, nici nu se lucrează, nici vita nu se înjugă lunea până la

amiazăzi. Afară în grădină, mai poți lucra, dar în casă nimic, căci, cum ai îndrăzni, îndată ți se arată vro pagubă, piere vro vită. Dar la unii le sufere, chiar dacă și lucrează. *Ilișești*

Cine nu postește lunea, pe ceea lume e alaci ca vita.
Ursana Filip, Mihalcea

Sf. Luni e vacari; el e pe vite, pe oi, pe toate vitele; numai pe cai nu, căci caii sînt ai dracului. La dînsul dacă te rogi și-l postești, n-ai pagube între vite, în gopodărie. *Elena Braha, Ropcea*

Lunea tare să mînie, dacă s-apucă oamenii să-l ție și-l mănîncă, pe ceea lume zice: „M-ai mîncat tu pe mine, te mănînc și eu!"
O țigancă din Mihalcea

Lunea e ziua cea mai grea din săptămînă, e începutul tuturor lucrurilor. Cînd mori, mai întăi la Sf. Luni mergi și te întreabă de i-ai postit ziua. Dacă i-ai purtat cinstea, te ia sub scutul lui, de nu, te trimete la alții. Pe ceea lume, sufletele la Sf. Luni se duc și el le ia în seamă și le rînduiește unde au să șadă.

Sf. Luni, pe ceea lume, îți arată drumul pe unde ai să mergi. Îngerul vine cu moartea la om să-i iaie sufletul și moartea taie pe om cu coasa; sufletul iesă și îngerul îl ia și-l duce de-l dă în seama lui Sf. Luni. Sf. Luni ia toate sufletele și le duce cale lungă de 6 săptămîni, de aceea să face praznic la 6 sptămîni, căci atunci sufletul ajunge pe ceea lume în ceri și Sf. Luni rînduiește pe fiecare unde să steie la locul lui, în iad sau în rai, pentru că e cea întăi zi a lumei. Pe tineri îi așează la tineri, pe bătrîni la bătrîni. El la bătrîni se arată bătrîn, la tineri, tînăr etc. Tot ce dai de pomană pe lumea asta, Sf. Luni strînge și, cînd mergi acolo, găsești. *Ursana Filip, Mihalcea*

Noi aice, cînd facem pomenire, cumpărăm toate din tîrg lunea (luni e iarmaroc în Cernăuți), cofițe, ulcele, toate aici la dînsul le cumpărăm și cînd mergem acolo, el ni le dă înapoi. Dacă dai sîmbăta de pomană, Sf. Luni împarte. *Calena Caliniuc, Mihalcea*

Luni e ziua morților; tot ce facem aice pe pămînt luni, ei acolo văd și mănîncă din toate mîncările noastre. De aceea, luni nu se face leșie, nu se umple borș, că pe ceea lume morții le beau.

(Singura ce-mi spune aceasta e d-na Maria Reus, din Mihalcea, de altfel, aceleași lucruri nu se fac sîmbăta pentru morți.)

Sf. Luni să postește, că el ține cea întăi cheie de la rai.

Cine păzește lunea și nu face leșie, pe ceea lume, Sf. Luni îl scapă de la greu. *Broscăuți*

Luni să nu te lai, că te ia bătrîn. Luni e Sf. Niculai. Barbatul sau femeia de să lau luni rămîn văduvi. Luni e văduvoi.
Botoșani, Mihalcea

Fata să nu se leie luni, că-i mor frații de are mai mari.
O țigancă din Mihalcea

Luni să nu te lai, de uri, ca să nu ai uri peste săptămînă.

Luni să nu aduci lut, că se fac gîngănii, ploșniți în casă.

Botoșani

Luni să nu aduci lut, că cumpănește asupra capului. *Mihalcea*

Luni să nu dai cenușa din casă, că ia uliul găinele.

Luni de faci leșie, n-ai smîntînă.

(Să va vedea: Lunea Spolocanelor, cea întăi zi în postul mare; lunea cea întăi din postul Sînpetrului, după Duminica Mare; lunea de după Duminica Tomei.)

§ 4. Miercuri

Miercuri e ziua Maicii Domnului, întru cinstea ei să postește.

Miercurea și vinerea sînt ale crucei, „de viață dătătoare."

Miercuri s-a născut soarele.

Miercuri cade Miezul-Păreței de postul mare. Atunci se numără ouăle, ca să se facă mulți pui, zic unii.

Miercuri a patra săptămînă după Paști, în Bucovina, cad Paștele Rohmanilor, iar în Moldova, Rusaliile.

Miercuri se ține de „dînsele." La o seamă de femei nu li se arată a lucra miercurea. Cum lucrează în ziua aceea, fac bube pe la încheieturi, capătă dureri și li se schimonosesc mînile și trupul, iar dacă țin, nu li-i nimică.

Miercuri să nu faci leșie, să nu zolești și nici spre miercuri.

O femeie, marți seara spre miercuri, s-a apucat la zolit călepele. O alta străină a întrat în casă și i-a zis că-i va zoli ea. S-a apucat și tot punea în zolniță o chită de cînepă ș-un copil. Femeia s-a dus spăriată la o megieșă și i-a spus. Aceasta a învățat-o să strige de afară: «Cumătră, ieși afară că ard horaițele!» (Horaițele sînt ale ei.) Și cînd a zis așa, îndată a lasat de zolit și a fugit. Dar altfeli, avea să-i opărească copiii. *Mahala*

Cenușa cu care faci focul în miercurea Paștelor e bună de aruncat pe straturi. *Mihalcea*

Miercuri să nu te lai, căci nu-ți putrizește capul, ca și vinerea.

Miercuri să nu te lai, că rămîi vadană.

Un an de zile de te lai miercurea la lună nouă, îți moare barbatul.

Miercuri dacă te lai, să arunci apa ceea pe un cîne și să menești pe cineva ce-ți e dușman, și acela nu se poate apăra de cîni, așa dau la el.

Luni, mirecuri și vineri să nu te lai, că te urăsc oamenii.

Miercurea se postește, ca să ai cinste. *Broscăuți*

Întocmai ca și vinerile cele mari ce cad peste an, sînt de ajutor și miercurele ce cad înaintea acelor vineri, cine le postește (nemîncînd toată ziua), tot astfel și miercurele din postul mare, iar mai cu seamă cele din sptămîna întăia și a doua mare. *Broscăuți*

§ 5. Vinerea

Sf. Vineri e cea mai mare din toate zilele, e jumătate de duminică, dacă o ții, e de mare ajutor. E a crucei.

Vineri l-a străpuns pe Domnul Hristos în coastă și în sîngele ce a curs, toate sufletele ce erau în iad au venit de s-au botezat. Iar pe locul unde s-a pus crucea, s-a găsit căpățina lui Moș Adam; de aceea, la picioarele Domnului Hristos e zugrăvită o căpățină.
D-na Xenia Sevastos, Botoșani

În ziua de Vinerea Sacă, cine se scaldă nu are nici o boală peste an; sacă tot răul. În aceea zi, oamenii se scaldă la părău de bube, dar cine e sănătos să nu să scalde în urmă, căci se poate umplea.
General

Cine se naște luni, miercuri și vineri e fără noroc și lucru rău, pentru că s-a zămislit și s-a născut în zile așa oprite, în zile grele.

Vinerea cine se naște e evlavios. *Mihalcea*

Lunea, miercurea și vinerea să nu dai frupt din casă, dacă ai vite, că n-au frupt. Dacă ții oi, să nu dai sare, căci pot să piară. Cari îți voiesc rău vin anume și-ți cer. *Botoșani*

În aceleași zile, nu se dă cenușă afară, că-ți ia uliul puii; și pentru sărăcie. *General*

Crăciunul dacă cade vineri, e iarna grea. *Broscăuți*

Vinerea e zi de primejdie, zi grea. Lunea, miercurea și vinerea sînt zile grele. În acestea zile, lut nu se aduce, pentru ploșnițe etc.

Vineri sara să nu mănînci ceapă, că-ți cere sufletul să i-l dai (Vinerea). *Mihalcea*

Vinerea sara să nu mănînci usturoi, căci a doua zi ți se împărtășește îngerul. *Botoșani*

Vinerea se postește pentru iertarea pacatelor, pentru ochi, pentru durere de cap etc.

Vinerea cine o postește, tare e de ajutor pentru orișice va pune gînd.

Dacă o fată postește trei vineri, fără să mănînce nimic – dar trebuie să se păzească ca să nu se atingă toată ziua de vrun părete sau de vrun ușor, căci nu se ține postul în seamă (frații însă, cari știu

scopul fetelor, le izbesc de păreți, anume, în rîs) și sara, cea întăi îmbucătură să o puie în brîu și apoi sub cap, visează pe ursitorul ce o va lua, iar dacă nu se va mărita, visează un săcriu. *Siret*

Unui om slab tare i se spune că „parcă e Sf. Vinere", pentru că vinerile tare să postesc. Sînt oameni care nu mănîncă toată ziua nimic, mai ales în vinerile cele mari.

Vinerea e foarte rea și năpăstoasă. Vinerea să nu vorbești mult, să nu cînți. Vinerea să iai sama să nu începi sfadă, că ajungi la rău. *Andrei Motoc*

Bădița cu păr negruț,
De trei ani l-am prins drăguț,
Dar amu, de-o săptămînă,
L-am urît pentr-o minciună.
Usca-mi-l-ar Vinerea
Pe cel ce-a spus minciuna.
Vinerea din postul mare,
C-aceea usucă tare. *Siret*

Vinerea e slabă și cu colții de fier, ea ar face mult rău oamenilor, dac-ar putea. Alții zic că Vinerea e pîcla. *Ioan Pisarciuc*

Vinerea să nu te lai, că te doare capul; o femeie a făcut viermi în cap, pentru că s-a lăut. *Mihalcea*

Tot omul are un păr de noroc în cap; de te lai vinerea, și acela cade. *Mihalcea*

În alte locuri, se spune că de te lai miercurea, părul cel de noroc cade, iar în Botoșani, se spune că lunea.

În nouă vineri să te lai și să arunci apa pe un cîne rău, și cu bună seamă îți moare barbatul. *Roșa*

Să nu zolești vinerea, că stai pe ceea lume pănă în gît în zoală. *Roșa*

Leșia ce o faci vineri stă ciubere înaintea sufletelor noastre. *Mahala*

Adăpi neamurile moarte cu ea. *Botoșani*

De faci leșie luni, miercuri și vineri, cînd mori, îți curge venin și, pe ceea lume, leșia o bei în loc de vin. *Șcheia*

Pîne de coci vinerea și de umpli borș, să face sînge. *Mihalcea*

O femeie a copt vinerea pîne și a murit. *Tomnatec, Ardeal*

Dar nu-i mai mare pacat decît a coace în săptămîna mare vinerea. Cîtă dihanie este pe lume: șerpi, șopîrle, toate la pînea ceea vin! *Roșa*

Borșul ce să umple lunea și vinerea e a necuratului. Ca să nu fie a lui, să pui sare și cîțiva cărbuni în borș, cînd îl umpli, și nu se poate apropia. *Idem*

Dracul și moașa

Odată, s-a dus o moașă în pădure, după bureți. Acolo, a întâlnit-o dracul și a luat-o la femeia lui. Ea nu voia să meargă, da el a vîrît-o cu de-a sila sub un corci; acolo, el avea niște case așa de frumoase! Femeia lui, zice, că-i tare neagră. După ce ș-a făcut rînduiala de moașă, el s-a apucat să facă de mîncat pentru moașă. A sapat pintrijel – pintrijelul ce-l săpăm noi duminica și-l punem în mîncare e al lui. I-a dat pîne de ceea ce coc femeile vinerea și lunea; iar în loc de vin și în loc de bere, i-a dat leșie, zoală de cea de la cămeși de vineri și luni.

Acele sînt toate ale lui, i-a spus dracul – și femeia a venit și a spus apoi la oameni. *Ana Ciuntuleac, Roșa*

Cîntecul vinerea

Oamenii orișicînd să cînte, dar în zile mari de post și mai ales vinerea să nu cînte. Zice că tare pedepsește Dumnezeu pe cei ce să veselesc și cîntă în ziua care a murit el. Odată zice că era o fată care făcuse nouă copii și-i aruncase într-o fîntînă. Fata ceea nu avea părinți, ci ședea cu frate-său într-o casă. Împrejurul fîntînei a fost pus spini și nu bea nime apă din fîntînă, numai frate-său și ea. Trece Domnul Hristos și cu Sf. Petru ș-o văd ducîndu-se cu cofele la apă și cer de la dînsa apă. „Dacă apa asta nu-i bună", zice fata. „Apa aceasta a fost bună, dară tu ai aruncat în ea nouă copii și ai spurcat-o", zice Domnul Hristos. După o vreme, a murit fata și a mers să ardă în foc și ș-a făcut canonul cît a trebuit. Domnul Hristos a trimis în iad pe Arhanghel și i-a zis: „Sloboade de acolo pe fata ce și-a ucis copiii, dară cată, pe acei ce-s cu dînsa acolo, cari cîntă vinerea, în ziua morții mele, nu-i slobozi." *Ilinca Olănița, Broscăuți*

(Povestea aceasta zice că să cîntă într-o baladă rusească.)

Torsul vinerea

Vinerea să nu coși și să nu torci.

O femeie torcea spre vineri și a venit la ea altă femeie care, uitîndu-se la tort, i-a zis: „Ăra, cît de frumos torci și ce harnică ești! Ian dă-mi și mie să-ți ajut ; n-ai caiere?" Femeia a adus un oboroc de caiere și Sf. Vinere s-a apucat de tors și-a tors, că nici n-a bagat de seamă cînd a gătit totul. „Știi ce?", zice ea. „Dă ceaunul, să pun la foc și ți le voi zoli, să fie încaltea gata!" „Dacă nu am ceaun, zice femeia, da are vecina mea." Merge ș-o strigă: „Cumătră, cumătră, împrumută-mi ceaunul că mi-a picat o femeie așa de harnică! Mi-a tors toată cînepa, a rîșchiet-o și amu vrea să-mi zolească torturile." „D-apoi aceea-i femeie?", zice cumătră-sa. „Amu, în puterea nopții,

vrea să-ți zolească? Aceea e Sf. Vinere, îți spuneam eu să-i ții ziua! Mergi fuga și o amăgește ca să iasă din casă; – strigă așa de afară: «Vai de mine, ian uită-te cum arde casa bojei, pe dealul Galariului!», și ea are să fugă; că așa o cheamă de dînsa. Da tu pe loc să întorci toate din casă cu gura în jos."

În vremea ceea, Sf. Vinere a făcut focul, a luat copilul și l-a pus în zolniță și avea de gînd să toarne uncrop peste el. Femeia, venind repede, a strigat de la fereastră cum a învățat-o. Sf. Vinere s-a spăriat ș-a fugit, iar femeia a închis ușa și a întors totul cu gura în jos.

Vine Sf. Vinere înapoi: „Deschide ușa", zice ea. Femeia tace. „Ai, fată de lele ce ești, că bine m-ai înșelat!" „Deschide-mi ușa, cofă!" „Nu pot, că-s cu gura în jos." „Deschide-mi ușa, oală!" Iară așa i-a răspuns. Și tot așa le-a pomenit pe toate. „Deschide-mi tu, opaițule, ușa!" Opaițul a sărit să-i deschidă ușa, dar s-a stricat. Dară femeia tot n-a putut scăpa de dînsa, că tot o întreba: „Ce vrai să mănînci, carne de om viu sau de om mort?" Femeia a spus că de om mort. Atunci ea s-a dus și i-a adus pe unul, nu de mult îngropat, cu raclă cu tot, și l-a trîntit pe vatră. Cînd au cîntat cucoșii, ea s-a făcut nevăzută.

A doua zi, femeia a trecut pe lîngă vatră și nici nu s-a uitat, ca să nu să spărie. A mers la vornicul, de au venit și au luat mortul, iară ea a fost multă vreme bolnavă de spaimă. *Auzită în Botoșani*

(Să povestește pretutindene unde sînt români.)

Marți sara

Demult, îmblau zilele pe pămînt: se suiau în car la oameni și, dacă le lucra de ziua lor, le strica ceva; da carul peste om. De „Marți-sara" mai ales tare se temeau. Odată, a fost copt o femeie fuioarele marți sara și a venit la fereastă „Marți-sara" și a început a vorbi cu celelalte, că erau trei; era Miercurea și Vinerea cu dînsa. „Haide ș-om coace copilul ei!" Femeia s-a spăriat cînd a auzit așa, da altă femeie a învățat-o ca să întoarcă toate în casă și să încuie ușa. Marți-sara vrea să deschidă, dar nu poate. „Vină, oală, și-mi deschide", zice ea. „Baiu, că mă bate." Femeia sta cu bățul și poc! în oală. Așa a strigat ea pe toate și nici una nu i-a deschis, numai cît cofa s-a dus și i-a deschis, nu i-a pasat de bataie. Ele au întrat în casă, au făcut focul, au pus leșie, au așezat ștubeiul în mijlocul casei ș-au pus torturele deasupra, da înlăuntru copilul. – Femeia fugise afară și să uita pe fereastă ce fac. Văzînd așa, a strigat: „Săriți degrabă, că ard munții Canagalilor", și ele au fugit. *Auzită în Odobești*

Ursoaica
De cînd postesc polonii sîmbăta

Un polon s-a fost prins la ciondănit cu un român. El îl întreba de ce postesc românii cu atîta frică vinerea și a început a-l lua în rîs pe

român, că ar vra şi el s-o vadă pe vinerea noastră, e tare mare, aşa cum spun românii? „Dacă vrai s-o vezi, zice românul, hai cu mine şi eu te-oi duce şi ţ-oi arăta-o." Şi-l duce într-o pădure unde ştia vizunia unei ursoaice. „Stăi oleacă aice şi aşteaptă, că ea îndată are să iasă şi-i videa-o." Apoi el s-a dus şi l-a lasat pe polon acolo. Polonul se primblă fără grijă. Numai ce iesă înaintea lui o ursoaică mare şi se rădică în două labe. „Doamne, Dumnezeule! că mare-i vinerea, strigă el cu spaimă, scapă-mă de astădată de ea, că ţ-oi posti şi sîmbăta!" Dumnezeu l-a scapat – şi de atunci postesc polonii sîmbăta.

Pavel Bojescul, Iordăneşti

A. Cele douăsprezece vineri

Afară de vinerile din săptămînă, sînt peste an 12 vineri mari, în care se cuvine ca omul să nu mănînce nimic până a doua zi. Alţii mănîncă înspre sară o bucăţică de pîne şi apă, iar toată ziua o petrec în post şi rugăciune. De regulă, se posteşte pentru scopuri anumite; – fetele postesc ca să se mărite. – Vinerile aceste se încep de la Sf. Andrei şi sînt:

Una înainte de Sf. Andrei.
„ „ „ Crăciun.
„ „ „ Stratenie.
„ „ „ 40 de sfinţi.
„ „ „ Blagoviştenie.
„ „ „ Duminica Mare.
„ „ „ Sînzieni.
„ „ „ Sf. Petru.
„ „ „ Schimbarea la faţă.
„ „ „ Sf. Maria.
„ „ „ Tăiarea capului Sf. Ioan.
„ „ „ Ziua Crucei.

În Broscăuţi, zilele aceste sînt hotărîte pentru ce ajutor să le posteşti. Aşa, de ex.:

Vinerea înaintea Crăciunului, se posteşte pentru sanatate şi întărirea neamului; pentru viaţă.

Vinerea înainte de Ziua Crucei, pentru întărirea cinstei.
Vinerea înainte de Sf. Andrei, pentru fapt. (Celelalte nu le ştie povestitoarea.) *Anastasia Constantinovici*

§ 6. A. Alte zile de post
Tăierea capului Sf. Ioan şi Ziua Crucei

În 29 august, cade Tăierea capului Sf. Ioan. În ziua aceasta să mănîncă de post. Nu să mănîncă nimic ce are cap: măr, usturoi şi

altele, întocmai precum și de Ziua Crucei nu se mănîncă nimic ce are cruce, precum: nucă, pepene etc.

În 14 septembrie, toamna, cade Ziua Crucei, zi mare; – să posteşte. Unii oameni nu mănîncă toată ziua nimică. Tot astfel și vinerea ce cade înainte. Cei mai religioși țin 3 zile de post la Ziua Crucei, începînd cu 2 zile înainte.

B. Sf. Paraschiva. Vinerelele

Poporul, atît în Bucovina, cît și în Moldova, numește Sf. Vinere pe Sf. Paraschiva de la Iași. Iar în satele de pe lîngă Cernăuți, să serbează două Sfinte Paraschive. Cea dintăi la 14 octombre, pe care unele femei o postesc; și a doua după Sf. Dumitru, numindu-le pe amîndouă „Vinerelele."

Între Vinerele, să nu sameni sacară, că mori, zic în Mihalcea, precum și în Mahala. În Mihalcea, unii zic „Vinerele" și la vinerele Sîmbetelor Morților, de toamnă, pe care femeile le postesc, pentru boale.

C. Pocroavele. Sf. Varvara. Sf. Caterina

Sfintele acestea au fost muncite și, pentru aceea, cine le postește sînt de mare ajutor. Sînt sărbători femeiești. Femeile, fetele care au vro cerință, le serbează și le postesc fără ca să mănînce nimic; dar nu în toate părțile. În Mihalcea, Broscăuți, Camena, pe Sf. Pocroavă (la 1 octombrie: Acoperemîntul Maicii Domnului), fetele o postesc, să le acopere capul, să le mărite, iar femeiele, pentru ca să roage pe Dumnezeu să ție lumea, să nu ne prăpădească. În Boian, să face hram de Pocroave și scot icoanele în cîmp. În Mihalcea, Sf. Varvara e patroana femeilor (în 3 decembrie), o postesc, dau de liturghie și fac praznic la biserică. E pentru ajutor la nașteri, la varsat, la boale, precum și pentru ajutor de napaste, te scoate de la orice; pentru dureri de cap etc.; iar fetelor, pentru ca să se mărite. Ca sărbătoare femeiască e serbată și Sf. Caterina (24 noembrie); mai rar e și postită. Femeile o țin pentru boale, pentru nebuneală – căci ea a fost nebună, să nu nebunească.

§ 7. Postul pentru dușmani

Pentru sanatate, noroc, se postesc cele 3 zile cari sînt de post ale săptămînei, dar pentru dușmani, sîmbăta sau duminica.

Duminica se postește pentru dușmani, fără a mînca nimic, dar e mare pacat (s-a văzut).

Pentru dușmani, să postești marța.

Pentru dușmani, la lună nouă, marți, să plătești liturghie, dar să nu fie omul nimic de vină, căci atunci cade asupra lui. *Cuciur-Mic*

Să ai un dușman de moarte, dar dacă postești marțele ce cad înaintea sărbătorelor celor mari, trebuie să-l culci. Dar cum să postești? – Să nu mănînce pănă la asfințitul soarelui nime, nimic în casă: nici mîță, nici vită, nici om, toți să postească. Așa a făcut o femeie un an de zile, că o bătea tare barbatul său – să fie lucrat cît de mult, și ea nu mai avea la dînsul dreptate. – Sara, după ce asfințea soarele, aprindea opt lumînări: 2 pe prag, 2 în fundul casei și cîte două în celelalte două părți de casă și tot timpul cît ardeau lumănările, bătea mătăni și făcea rugăciuni – iar la anul, barbatul ei a murit. *Maria Reus, Broscăuți*

În Mihalcea, să postesc 3 zile la începutul luminei, nu de-a rîndul, ci vineri, miercuri și iar vineri. Postitoarea să dezbracă și să despletește, să nu știe nimene, iar sara încheie ca mai sus și, părn' în scurt, să arată pedeapsa lui Dumnezeu asupra dușmanului. Zice că e pacat, dar ce să faci alta, cînd el îți face necontenit rău, doar nu-i lua piatra să-i dai în cap, căci te-or închide – numai cît la Dumnezeu să te rogi ca să-l dobori.

Afară de post asupra dușmanilor, să cetește și „psaltirea." Plătești de-ți citește o psaltire sau mai multe, păn' la 12. Dar mai ales să-ți citească „psaltirea neagră" miercuri sau vineri noaptea, cu lumînarea întumată în jos, să picure în apă și, păn' la 9 zile, îl culci cum l-ai culca cu coasa. *Maria Reus, Broscăuți*

(Despre postul negru, se va vedea.)

A. Postul la lună, pentru dușmani

Dacă îți face cineva întruna rău și te amărește, îți face nenorociri, pagube, dacă postești postul acesta, trebuie să-l pedepsească; dară, dacă e așa de la Dumnezeu, atunci nu să întîmplă nimărui nimică, se trece așa.

Postești într-o lună 9 zile și începi cu cea întăi duminică, cînd e lună nouă; pe urmă, lași o zi și postești marți, apoi a treia zi joi, sîmbătă, luni, miercuri, vineri, duminică și iar marți – până se împlinesc 9 zile. Zilele acele care le-ai postit fiecare îmblă după dînsul și trebuie să-l nimerească. Marța e napaste, joia altăceva, așa fiecare – că el nu rămîne nepedepsit.

Povestitoarea spune că ea a postit două luni asupra unui om, care îi făcea multe supărări și nacazuri, dară a treia n-a mai postit, căci, cînd au început a-i muri copiii și cînd a văzut că-i moare și femeia, s-a spăriat ea singură și l-a lasat.

Un alt post pentru dușmani e acesta: să postești la 7 luni nouă, tot ziua cea de-ntăi, în care să priminește lumina, fără a mînca nimic, și Dumnezeu cu acela în scurt timp trebuie să facă capătul. *Maria Struț, Mihalcea*

§ 8. Postul Maicei Domnului

Dacă ai vro dorință, postești postul Maicei Domnului și dacă îl ții cum trebuie și te rogi cu credință, trebui să ți să împlinească; numai, atunci cînd postești, să nu fii mînios cu nimene. Începi într-o lune și nu mănînci toată ziua nimic pănă a doua zi dimineața, – alții gustă o bucățică de pîne și beau apă, după apusul soarelui, dar să nu să sature – candela sau lumănarea să fie aprinsă și tot timpul să-l petreci rugîndu-te și bătînd mătăni. A doua săptămînă, postești tot astfeli marți, a treia miercuri și tot astfel timp de șepte săptămîni, păn' ajungi la duminică și atunci e mîntuit. Mulți postesc în timpul postului celui mare, dar atunci mîntuie în ziua de Paști. În Mihalcea, unii încep a posti de sîmbătă.

§ 9. Steaua ciobanului

Ciobanii n-ar mînca frupt în zile de sec, Doamne ferește! Țin pentru oi. Tocmai sara, după ce a răsărit „Steaua ciobanului" („Luceafărul", steaua care mai întăi răsare), atunci să înfruptă. De același obicei să țin și ceilalți oameni, în zilele de post ale săptămînei, care nu voiesc să ție păn' a doua zi. De aceea să zice că steaua ciobanului e pentru post. – Unii mănîncă mai tîrziu, după ce au răsărit toate stelele. *Moldova*

Cap. XVIII

Postul mare. Legea dată de Domnul Hristos

§ 1. Cîșlegele și posturele

Noi posturele le postim pentru peștele cel ce ține pămîntul în mare. (Vezi pag. 119)

În an sînt 4 posturi: unul primăvara, altul vara, al treilea toamna și al patrulea iarna; și după fiecare post urmează și cîșlegi – cînd se poate mînca carne, să pot face nunți, să poate petrece.

Postul cel întăi e postul cel mare – primăvara. Acesta începe pe la sfîrșitul lui februar sau la începutul lui mart și ține 7 sptămîni, până la Paști. E postul Paștelor și al patemilor Domnului Hristos, cînd s-a jertfit pentru noi ca să ne scoată de la pacat – închipuind cele 40 de zile ce a îmblat prin pustii și nu a mîncat, pregătindu-ne legea dată de el. Postul acesta e de 9 săptămîni, dar fiind prea lung, 2 săptămîni s-au rupt și s-au pus înaintea Sîntă-Mariei, spre lauda ei. După Paști

urmează cîşlegele, ce ţin pănă luni, la săptămîna după Duminica Mare, cînd începe postul Sf-lui Petru. Se posteşte pentru Sfinţii Apostoli, propovăduitorii legei Domnului Hristos. Săptămîna de la începutul cîşlegelor de după Paşti şi cea de la sfîrşit e „hîrţa", adecă să mănîncă de-a valma carne. Cîşlegele acestea sînt cele mai frumoase şi cu deosebită plăcere să fac atunci nunţi, după cum merge şi vorba:

După Paşti în sărbători,
Cînd e cîmpul plin de flori,
Pusei gîndul să mă însor
În frumoase sărbători.

Numai cît nu să prea fac, căci oamenii n-au cu ce, atuncea toată pînea strînsă de cu toamnă e sfîrşită şi cea de cumparat e scumpă.

Cu o săptămînă înaintea lasatului de săc, să face pomenirea cea mai mare din an, pentru morţi – sînt „Moşii" sîmbătă, înaintea Duminicei Mari. Postul Sf. Petru e uneori mai lung, alteori mai scurt; el merge una cu cîşlegele de iarnă; la un loc trebuie să aibă 10 săptămîni. Dacă au fost cîşlegele mai lungi, e postul mai scurt şi viceversa. Postul acesta nu e aşa de aspru postit ca postul cel mare, se poate mînca şi peşte, afară de miercurea şi vinerea – ca şi în postul Crăciunului; e însă foarte greu de postit, căci nu e cu ce; pămîntul atuncea încă n-a rodit. Ţaranii spun că să posteşte pentru sanatate. În Moldova, cîteodată să fac şi cununii.

Sf. Petru cade în 29 iunie, iar cîşlegele acestea ţin păn' la 1 august. Nunţi nu se fac mai deloc, căci oamenii sînt ocupaţi cu lucrul cîmpului.

În ziua de Macovei, începe postul Sf. Măriei şi ţine 2 săptămîni, pănă la 15 august. E foarte aspru ţinut şi numai în ziua de Probajine să poate mînca peşte; dar e foarte cu plăcere postit, căci atuncea să află de toate.

De la Sf. Marie încep cîşlegele de toamnă. Acestea sînt cele mai lungi. Atuncea să fac şi cele mai multe nunţi, după strînsul din cîmp, căci este cu ce; toamna e bogată. Cîşlegele ţin păn' la 15 noiembre. Înainte de a întra în post, să face în 3 sîmbete pomenire pentru morţi. De Filipi cade lasatul săcului de postul Crăciunului, care ţine aproape 6 săptămîni; postul naşterei lui Hristos.

§ 2. Cîşlegele de iarnă

Cu 5 zile înainte de Crăciun, în ziua de Ignat, oamenii taie porci ca să aibă carne pentru cîşlegi. Fac cîrnaţi, pun slănină, coaste la afumat, iar o parte de carne o pun în sare ca să se conserve pentru un timp. Care n-are mascuri cumpără de sărbători cîteva ocă de carne de porc, iar altul, care e sarac, e bucuros să taie macar o găină, să se poată înfrupta. Dar de multe ori lipseşte şi aceasta, să uită numai cu jale la carnea vecinului:

Chişte şi cîrnaţi,
Că departe staţi!

Și carne cu sînge,
Cu milă te plînge!

– Cel ce te vede, să înțelege! de aceea, cam adese colindătorii, apropiindu-se, sînt puși în ispită și se lipesc de cîrnați.

Odată, au venit niște băieți la fereastă să colindeze, pe cînd boierii stăteau la masă. Ei însă știau că este un porc tăiat în pod, ș-au început:

„Constantine, du-te-n tindă,
Colimandros.
Constantine, sui pe scară,
Colimandros.
Că boierii stau la masă,
Colimandros.
Cele late[1] dă pe spate,
Colimandros.
Ce nu-i putea dă și jos,
Colimandros.
Boierii că s-au sculat,
Colimandros.
Noi frumos am colindat,
Colimandros."

La popor, porcul e pentru mîncare, nu vita. – De ce slănina se duce de Pași la sfințit? În Broscăuți, spun că pentru ca să aibă gust la mîncare de carne peste an. În Bucovina, se sfințesc chiar purcei fripți întregi, puindu-le și un hrean în gură. Țaranul carne de vită nu măîncă, sînt oameni cari în viața lor n-au pus carne de vită în gură și nici n-ar pune, țiind aceasta de mare pacat. Vita te hrănește, cu boul lucrezi și te înavuțești și încă s-o mănînci! În Horecea, de demult, cînd vedeau pe cineva mîncînd carne de vită, ziceau că e liftă rea. În Mihalcea, au greață de carne de vită, mai bine postesc. Tot astfel și în Moldova, spun că dacă-i mănîncă laptele, și carnea să i-o mănînce?!

Mănîncă carne de miel; toamna să taie oi și fac pastramă, bujiniță etc., iar carnea proaspătă o pregătesc, ca și cea de porc, cu curechi etc.

De la Crăciun și pănă la Bobotează e „hîrța", se mănîncă tot una carne, nu se postește decît o zi înaintea Bobotezei – ajunul; apoi de la Bobotează și pănă în Cîrneleagă, să mănîncă vîrstat, adecă postindu-se vinerea și miercurea. Cîrneleaga cade a treia săptămînă înainte de lasatul de brînză. Săptămîna următoare după Cîrnileagă să mănîncă iar vîrstat și în duminca aceasta să face lasatul secului de carne.

În sîmbăta lasatu-secului de carne sînt „Moșii de iarnă." Atunci să dă de pomană pentru morți, să face parastas la biserică, să dă la saraci, cine vra face și praznic acasă.

De duminica lasatu-secului de carne, mai demult, pe cînd erau oamenii mai cu frica lui Dumnezeu și țineau legea, se făceau fel de

1. Slăninele.

fel de bucate de carne și mîncau în aceea zi cît le trebuia și atunci se lasa carnea, mai mult n-o mînca pănă la Paști; dar acuma mănînc de-a valma; tocmai de lasatul secului de postul mare, cînd e lasatul de brînză, lasă și carnea. Cine vra însă ca să postească cum se cade, în lege, nu mănîncă nici defel carne, o săptămînă întreagă înaintea postului, ci numai frupt alb: lapte, ouă, aluaturi, și de aceea se cheamă săptămîna aceasta „săptămîna albă", pregătindu-se ca să între cu sufletul curat în post. *Botoșani*

În săptămîna albă nu să toarce, ca să nu să facă peste an din puzderia ceea viermi în frupt. *Mihalcea*

Joi în săptămîna albă spală femeile cameșile, ca să fie albe peste an. *Camina, Mihalcea*

Tot în satele acestea, nu torc femeile joi, în săptămîna albă, ca să nu li se primejduiască barbații la pădure, să nu-i ucidă copacii.

Duminică de lăsatul secului de postul mare, se adună toate neamurile la un loc și serbează lăsatul secului; atunci să fac multe aluaturi, plăcinte învîrtite. În noaptea ceea, să petrece și se chefuiește pănă spre ziuă, dar mai tîrziu decît la 12 de miezul nopții nu poate să fie masa.

Într-așa o noapte de chef și de bucurie, a zilei de lăsatul secului de postul mare, are să se prăpădească lumea.

De la mama autoarei, Botoșani

În Camina, Mihalcea, de lasatul săcului, fiecare trebuie să mănînce cîte un ou fiert, ca să le treacă degrabă postul. Cît să face oul, așa să le pară de ușor.

În Botoșani, în vremea veche era același obicei.

A doua zi, să zice că s-a înecat carnavalul în polobocul cu curechi.

A. Păpușele

Una din petrecerele carnavalului de iarnă, la poporul român, cum întrau în cîșlegi și păn' la sfîrșit, erau mai demult și păpușele. Păpușerii îmblau noaptea pe drum, cu o ladă mare ca un dulap, strigînd: „Păpuși! Păpuși!", și cine dorea îi chema în casă. Rîndul de sus al dulapului era cu steclă și luminat de un fînar. Aici se jucau păpușele, pe care le scotea în sus de pe dedesupt și, purtîndu-le cu niște sîrme, le făcea „să joace", adecă să îndeplinească acțiunea ce vroia, vorbind pentru ele acel ce le juca. La păpuși, vedeai de toate cele: scene de vînătoare cu cîni și iepuri, scene din viața animalelor, șerpi etc. Pănă și acuma să mai ține minte versurele spuse de șoarec:

Unde-i mîța să mă vadă,
Să-i dau coada să mi-o roadă!

Scene din viața socială, în care să parodia partea cea slabă; ba chiar și persoanele ce făcuse scandal cu purtarea lor în societate

erau puse în păpuși, spunîndu-li-se istoria. Scene din viața casnică. Scene de gelozie între femei, ce să băteau. Bătălii cu turcii, răzmiliță, armata cea nouă:

Căpitan de oaste nouă,
Fură cloșca de pe ouă.

Căpitane, dă-ne pace,
Căci sîntem fete sarace.

Păn' și pe preoți nu-i lasau în pace: între altele, să mai țin minte versurele:

Prohodit, neprohodit,
Ia-l de chică și-n pămînt!

Să reprezentau nunți: mireasa cu peteală pe cap; și, în fine, tot ce reprezintă viața românului. Pacat numai că s-a pierdut obiceiul.

B. Jocul și nunțele

Jocul să începe de a doua zi de Crăciun sau chiar și din ziua de Crăciun și ține până la lasatul săcului de postul mare (Despre joc, se va mai vedea vol. II.*) De lasatul secului, după ce merg fetele de la joc acasă, să strîng la crîșmă gospodarii și femeile și joacă până după miezul nopții. În Roșa, chiar jocul fetelor să face atunci noaptea, la o casă; merg cu părinții, gătite mai deosebit ca altădată, și joacă și tineri, și bătrîni; petrec până spre ziuă, ca să le fie pe tot postul.

Nunțele să încep după Bobotează și țin până în ziua de lasatul săcului de carne. În săptămîna albă, nunți nu să mai fac. De aceea, și fetele care nu s-au măritat în timpul cîșlegilor, spre sfîrșit încep a se îngriji:

Trec cîșlegele pustii,
Aștept, staroste, să vii,
Și-l aștept, mamă, pe-al meu,
Doar m-oi mărita și eu.
Va veni de undeva
Și m-oi mărita cîndva.

*

Din Cîrnileagă însă încep a despera:

Păn' în Cîrnileagă,
Tot mi-a fost de șagă.
Da din Cîrnileagă,
Mi-a trecut de șagă.

*

Dar cînd văd că a venit și lasatul de săc, atunci e rău de tot:

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Duminică-i lasat de săc.
Mă duc, mamă, să mă-nec
Unde a fi balta mai largă,
Să-mi încapă zestrea întreagă.
Să mă -nec cu şepte odată,
C-am ramas nemăritată!

Flecăilor ce nu s-au însurat în cîşlegi li să zice că poartă chiua-n spate. „Însoară-te, măi, că ţ-or pune chiua-n spate." Sau: „Aista are să poarte chiua-n spate!" (pe care îl văd că n-are de gînd să se însoare).

§ 3. Postul. Pocăinţa

Posturele însamnă mare lucru înaintea lui Dumnezeu. Cine posteşte mare dar îşi cîştigă şi sînt de mare ajutor.

Cu postul, cu rugăciunele şi cu faptele cele bune să capătă împărăţia ceriului.

Posturele sînt aşazate de Domnul Hristos şi de Sf. Apostoli ca să le postim.

Postul cel mare să posteşte pentru Domnul Hristos, că el a dat legea.

Postul lungeşte zilele omului.

Cine posteşte săptămîna cea dintăi a postului, de luni pănă joi, fără ca să mănînce nimic, ştie cînd are să moară cu trei zile înainte.
Broscăuţi

Un om a postit toată viaţa lui, fără să mănînce nimic vineri şi sîmbătă înaintea Paştelor, şi a trăit 106 ani. *Bobeşti*

Postul e înfrînare, să nu mănînce omul să se desfăteze; e înfrînare de la toate. Dacă mănîncă omul bine, are gust de toate; trupul îi e greu, doarme mult, îi e lene să lucreze şi de la aceasta vin toate răutăţele.

A nu posti numai celui drumeţ i să iartă, cum zice şi proverbul:

Baba călătoare
N-are sărbătoare.

Asemenea şi celui bolnav i să poate să nu mănînce, căci: „Postul bolnavilor şi rugăciunea beţivilor, Dumnezeu nu le ţine în samă".

Unul din cuvintele Domnului Hristos despre post să află în *floarea sfintei scripturi* şi este acesta:

Cine posteşte
Bună faptă face.
Iar cine nu posteşte
Nicidecum nu greşeşte. *Botoşani*

„Nu-i pacat ce întră în om, dar e pacat ce iesă din om", adecă: dacă înșală, vicleneşte, pizmuieşte şi altele, care sînt mai mari decît pacatul de a nu posti.

În postul cel mare să abțin de la orice petreceri, să abțin de la cîntec; numai a cînta din fluier, zice că nu e pacat.

Urzica

Urzica e buruiana lui Mart, e ca și Mart de iute și tare, cine o mănîncă să întărește. E cea întăi buruiană. *Mihalcea*

În săptămîna mare de mănînci urzică, îți iartă Dumnezeu pacatele; e ca și cum ai plăti un sălindari. Urzica e buruiană de primejdie; ea e de toate bună: și de leacuri, și de scaldat, și de spalat oalele, pentru mana laptelui etc. *Ilișești*

În com. Buhalnița, în ziua de Paști, oamenii, după ce ies din biserică, se urzică unul pe altul, ca să fie iuți ca urzica.
D-l David, com. Buhalnița

În Botoșani, să urzică în ziua de Sf. Gheorghe.
În sîmbăta Paștelor de mănînci urzică, nu te mănîncă purecii peste an.
De Dochia e bine să mănînci urzică, să nu te mănînce purecii.
Roșa

§ 4. Săptămîna mare. Spolocanele

Luni, în ziua întăi a postului, sînt „Spolocanele." În ziua de Spolocane, în Moldova, să mănîncă numai moare de curechi cu hrean și azimă nedospită, coaptă în vatră – căci iartă Dumnezeu pacatele. În ziua ceea, să spală toate vasele, cheile, ușele, dulapurele, ca să nu fie înfruptate; să freacă toate cu leșie, să fie curate pentru post.

În Moldova, obiceiul acesta e foarte strict ținut. A fierbe mîncarea într-o oală de frupt sau a mînca cu o lingură ce s-a mîncat și de frupt nu mai e a posti, ci se cheamă că ș-a spurcat sufletul. Românii din Bucovina, fiind în atingere cu străinii, nu fac această deosebire.

În ziua de Spolocane, să bea la țară foarte mult, în tot locul, zic că-și spală gura și stomahul, să fie curați.

În Șcheia, femeile beau să li se facă cînepa frumoasă.

În Camina, Mihalcea, toată ziua beu și joacă – pentru cînepă și aduc pe cineva nalt în casă, să fie cînepa subțire și naltă.

În Zvorîștea (Moldova), apa de la vase, din Spolocane, o strîng ș-o dau la vite pentru „nijit" (umflătură la pulpă), e bună de albeață, să

se spele vita la ochi. Tot aice, femeile în aceea zi fac chef și aruncă cu paharul în pod și joacă bine, să le fie bătută pînza.

Joi, perie cînepa ș-o încep a toarce, ca să aibă spori la țesut, la tors, la călepe peste an.

Leșie și borș nu se umplu în săptămîna aceasta.

Zilele cele din săptămîna mare sînt bune pentru vînzare, mai bune decît peste tot anul. *Profira Zvorîșteanu Andreescu, Botoșani*

Spolocanele se țin pentru sugei, cine are să lege 9 noduri îndărăpt pe 9 ațe și să le îngroape în picușul cofei, că pier. *Bagiurea, Moldova*

Ziua de Spolocane se ține pentru lupi. Se ung vetrile ca și la Filipi, ung gura lupului și a altor dihănii. Nu îmblă cu perie, cu pieptene, nu torc, ca să nu tragă acestea la casă.

În Camina, femeile, cum se scol, ung vetrile, căci zic că sînt înfruptate.

Borș în săptămîna mare nu se umple, că se face pe ceea lume leșie la suflete.

Sf. Toader și peștele

În Ilișești (Bucovina), toată săptămîna cea mare numai pîne uscată și bureți se mănîncă, fasole sau altăceva nu; mănîncă curechi, moare, hrean etc.

În Botoșani, de demult, în săptămîna mare mîncau numai post uscat. Făceau din ziua de Spolocane azime de ajuns și, pentru slugi, malai și fierbeau o oală mare de pere uscate, perje, de aveau pe toată săptămîna, mîncînd ce puteau: curechi murat cu hrean, masline, smochine, alva, iar cei bătrîni mîncau numai o dată în zi, tocmai după ce asfințea soarele. Masa deloc nu se punea, mîncau pe apucate, până în ziua de Sf. Toader. Vineri făceau foc și fierbeau grîu și, în ziua de Sf. Toader, duceau la biserică. Atunci era dezlegare de vin și de untdelemn și făceau masă ca la Paști, atîta că era de post, dar făceau bucatele cele mai scumpe; din icre, cracatițe, nerve etc. Făceau chef și veselie, singură muzica lipsea.

Aceste să făceau întru amintirea unei minuni, de pe timpul împăratului Domițian, care prigonea pe creștini și care, în săptămîna mare, a dat ordin să se taie vite și să se arunce prin fîntîni, fiindcă creștinii posteau, să-i silească să beie, dar creștinii n-au băut și n-au mîncat nimică toată săptămîna până vineri. Atunci Sf. Toader a făcut o minune, căci el era o căpitenie a lor, și, făcînd rugăciuni, a ploat (sau a izvorît apă), iar el le-a zis ca să fiarbă grîu și au mîncat vineri și sîmbătă grîu fiert. Romanii, de ciudă, l-au ars pe Sf. Toader. Și întru amintirea ceea, se duce la biserică, de Sf. Toader, grîu. Tot de atunci, nici peștele în post nu se mănîncă, pentru că are sînge; până atunci zice că peștele n-avea sînge și se mînca. Icre se pot mînca, dar pește nu. Slobozenie de pește, în postul mare, este numai

în trei zile: de Blagoviștenii, de Florii și de Probajine, în postul Sîntă-Măriei. *De la mama autoarei*

Peștele, demult, se mînca în post ca bureții; dar, de un post mare, au făcut jidanii pîne cu sînge de vită, să cumpere oamenii, și Sf. Toader le-a poruncit să nu mănînce. Ei au tăiat-o fălii și au dat-o în iazuri, în ape, s-o mănînce peștii și de atunci are peștele sînge și nu se mănîncă. *Gh. Morar, Botoșani*

Sînt sate în Moldova, că preoții dau voie și de Sf. Toader să să mănînce pește. *Comănești*

Peștele zice că înainte era de post, dar de cînd l-a apucat un pește de deget pe Domnul Hristos și l-a încruntat de a curs sînge – de atunci nu se mănîncă. *Bagiurea*

Un om s-a dus la scaldat și s-a înecat, iar peștii l-au mîncat – și de aceea au peștii sînge. *Botoșani*

Peștele e a naftemei; cine poate să nu-l mănînce macar 7 ani îi iartă Dumnezeu pacatele. (Poate de aceea că Sfinții Apostoli au zis că anaftima să fie gîtlejul aceluia care va mînca pește vinerea și miercurea în post.) *Idem*

Cînd își dă omul sufletul, peștele cel întăi gustă din om. Omul cînd moare, stau diavolii lîngă dînsul cu cuțite și cu strachini și-l spărie că au să-l taie și să-l deie la pești, iar peștii așteaptă împrejur și omul, mai mult de frică, moare. Diavolii nu-l pot tăia, dar așa se cheamă că peștele întăi gustă din el, căci de spaima lor a murit. *Andrei Motoc, Mihalcea*

*

Peștele cel din mare zice că a avut 3 pui. – Dumnezeu, cînd a săturat norodul cu 2 pești și 5 pîni, a luat 2 pui de la pește și numai unul i-a ramas. Dar să nu să fi săturat atunci cu cei doi pui și să-l fi luat și pe al treilea, s-ar fi prăpădit lumea, căci peștele ar fi dat din coadă și pămîntul cădea; așa însă, tot i-a ramas unul lîngă el. *D-l Iancu Stavrat, Botoșani*

Noi, și pentru peștele cel din mare, ne rugăm și postim.

O glumă

Odată, de niște Blagoviștenii, a fost o serbare între preoți, la care au fost și mai mulți arhierei. Puindu-se la masă, arhiereul cel mai mare a luat ș-a tăiat capul peștelui din borș zicînd: „Hristos este capul bisericei!" și l-a pus pe farfurie să-l mănînce. Un alt arhiereu i-a tăiat mijlocul zicînd: „În mijlocul bisericei te-am slujit, Doamne, și m-am hrănit!" și iar l-a pus pe farfurie, pentru sine. Iar al treilea arhiereu a luat coada și a zis: „La ușa altarului slujesc și mă hrănesc!", așa că la ceialalți nu le-a ramas nimică. Atunci unul s-a sculat și, apucînd castronul cu borș în mînă, a zis pe ton bisericesc:

„Și preste voi, preste toți, s-a stropit darul Duhului Sfînt!" Atunci, învîrtind cu crastonul împrejur, li-a turnat la toți cu borșul în cap.

Botoșani

(Urmare despre pește vol. III*)

Așazarea postului. Laptele și peștele

A fost odată o vînătoare mare în ziua de Blagoviștene, de 600 de persoane. Unii mîncau de post, alții mîncau de frupt; adecă lapte, frupt alb. Boierii ce mîncau de frupt îndemnau și pe ceilalți să mănînce și au zis arhiereului să blagoslovească, că era într-un craston pește și într-altul lapte. Arhiereul a blagoslovit laptele și s-a despărțit în craston: de o parte iarba și de o parte apa; și a blagoslovit peștele și s-a despărțit sînge și carne. „Iacă, au zis boierii, postul vostru!" Atunci unii au mîncat, iar cei ce n-au vrut tot n-au mîncat, s-au ținut de postul lor. Și de atunci s-a făcut unire, că până atunci unii mîncau numai frupt, da alții numai post, dar atunci s-a așezat.

P. Zvorîșteanu, Botoșani

§ 5. Faptele. Călugării. Postul

Zice că au fost odată doi călugări greșiți și i-a pus să-i facă schivnici, spre pedeapsă. I-au închis într-o casă, în pădure, i-au cusut în straiele lor, să nu se poată mișca, pe cap le-a turnat miere și alta nimică nu le da de mîncat pe zi decît o bobiță de prescure și 7 fire de grîu fiert în zama lor. Dar de lucru tot le da: făceau caușe de lemn și alte cele, ca să nu steie sîngele într-înșii.

Au stat călugării ceia acolo un an; amu auzise și boierul cu moșia și toți că se află și ei acolo în pădure. Face într-o zi boierul către cucoană: „Oare ce am trimete călugărilor celora să mănînce și să trimetem pe cineva cuminte, cu cuvînt, ca să vorbească cu dînșii?" Le-au trimis niște lapte. Asta era în vinerea Paștelor. Călugării s-au bucurat, au pus laptele prin căușe și mai rămăsese oleacă, că n-aveau unde îl pune. Face unul: „Știi ce, frate? Eu gîndesc să bem laptele ista." – „Dac-ăi bea d-ta, voi bea și eu", zice celalalt. Așa, au băut amîndoi lecuța ceea.

Omul acela se duce acasă și spune boierului toate cîte le-a văzut. Vine acolo arhimandritul și boierul îi spune și arhimandritului aceasta. – „Cum se poate, zice arhimandritul, așa au făcut? Dar am să-i mai pun încă un an să stea la pedeapsă!" – „Ba asta să n-o faci, părinte! Ian blagoslovește laptele și vezi ce-i laptele?" Cînd a blagoslovit, s-a făcut apă și iarbă și nu i-a pedepsit.

Profira Corneanu Zvorîșteanu, Botoșani

*

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Faptele, faptele,
Nu oala cu laptele!

Era un pustnic și el a fugit de lume în pădure, da oamenii tot mergeau la dînsul și se spovăduiau. Odată, de niște Paști, în vinerea Paștelor, a mers la dînsul o femeie ș-un om să se spovăduiască și i-au dus o oală de lapte. Călugărul nu avea nici oală, nici nimic în ce să-l puie, că el se hrănea cu rădăcini. A luat și a băut laptele. Omul cu femeia s-au dus prin sat și au spus la toți că mai mult să nu se ducă la dînsul, că acela-i un înșelător, un păgîn, nu sfînt, cum îl credeau ei. Din vorbă în vorbă, faima s-a lățit și a mers până la urechile mitropolitului. Îndată au mers și l-au rădicat de acolo în fiere și l-au adus înaintea judecății. Dar Maica Domnului i s-a arătat și i-a zis: „Nu te teme și fii cu curaj, că vine vremea încercării pentru tine".

El n-a tăgăduit, a spus că a mîncat. Arhiereii și mitropolitul l-au judecat să-l deie pentru pacatul acesta la moarte, și anume ca să-l ardă cu foc. „Bine, a zis el, ardeți-mă, dar vă rog să mă mai lasați trei zile." L-au dus îndată în temniță. Acele trei zile cît a șezut, Maica Domnului iar i s-a arătat și i-a zis: „Mergi înainte și nu te teme, că se apropie ziua ta." El a gîndit ce a gîndit – or că era nazdravan, or că i-a dat Maica Domnului în cuget – și în ziua a treia l-au dus la locul de moarte. Lemnele ardeau în rug și toți oamenii strigau: „Să se ardă înșelătorul!" „Să se ardă păcătosul!" – „Mai lăsați-mă, zice călugărul, două minute, să-mi caut un prieten." L-au lasat sub paza slujbașilor. El a mers prin norod pînă ce-a dat de o femeie cu un copilaș de o jumătate de an în brațe. A luat-o și a adus-o acolo sus, unde era el. A rădicat mîna și a făcut asupra copilului cruce și a zis în gura mare: „Prunce, în numele Domnului, arată-ne care e tatăl tău!" Mitropolitul a îngălbenit cînd a văzut acolo femeia, dar copilul a rădicat degetul și, arătînd asupra mitropolitului, a zis: „Aista e tatăl meu!"

Toată lumea s-a spăimîntat cînd a văzut așa o minune și a început a striga că pe mitropolitul să-l deie la moarte, că el e păcătosul. Îi mai mare păcatul lui decît al călugărului, care a băut laptele. Atunci, și călugărul le-a zis:

„Faptele, faptele,
Nu oala cu laptele!"

„Eu ce eram să fac cu laptele, dacă n-am avut în ce să-l torn, căci eu nu am nici oală, nici vatră, nici pat, mă culc unde apuc și mănînc rădăcini și ce pot, iar dacă ași fi înapoiat omului laptele, Dumnezeu s-ar fi suparat pe mine, de aceea l-am sorbit."

Și au ales toți arhiereii și poporul pe pusnic de mitropolit, iar pe acela l-au aruncat să ardă în rugul de foc.

*

Omul, şi în lume muncind, e sfînt

A fost un talhar foarte mare, da el, cîte răutăţi a fost făcut, gîndul lui îi era totdeauna la Dumnezeu: „Doamne iartă-mă, Doamne, miluieşte-mă", şi numele lui Dumnezeu nu-i mai ieşia din gură. La o bătrîneţă, se duce talharul cela să se spovedească, să se pocăiască, şi ajunge în pădure departe, la doi călugări. Unul era tare sfînt şi postea, da unul nu era aşa tare; acela nu postia, ci mînca numai frupt. Merge talharul şi se spovăduieşte la călugări. Da călugării îi spun: „Apoi d-tale, pentru păcatele mari ce le-ai făcut, nu-ţi putem da canon, du-te mai departe şi-i da peste cel mai mare peste noi şi acela va şti ce să facă cu d-ta, altul nu, că prea multe răutăţi ai făcut pe lume."

Se duce talharul mai departe, ajunge pînă la o fîntînă şi cade jos. Trimete Dumnezeu îngerii lui şi-l iau cum a fost, cu trup, la cer. Da călugărul cel ce postea s-a fost luat după dînsul şi a văzut. Gîndeşte el: „Dacă aşa un ucigaş a fost primit de Dumnezeu în împărăţia cerului, pe mine mai degrabă mă va primi, ian să mă duc şi eu." Merge pînă la locul acela, cade într-o rîpă şi rămîne mort. Sufletul lui se duce la Dumnezeu. „Da la ce-ai venit, netrebuinciosule, îi zice Dumnezeu, locul tău nu-i în împărăţia ceriului, aici." – „De ce să nu fie, Doamne, dacă eu postesc şi nu fac nici un rău ş-am văzut că tu pe talharul şi ucigaşul cela l-ai luat, poţi să mă iai şi pe mine." – „Aşa-i, zice Dumnezeu, talharul a pradat şi a omorît, dar gîndul lui îi era totdeauna la mine, dar tu, macar că posteşti, dacă nu plăteşti nici cît tovarăşul tău, care nu posteşte şi mă are pe mine în inimă, pentru că inima şi gîndul tău cine ştie pe unde-s, nu-s la mine. Să te duci înapoi, că aici n-ai ce cata, nu-mi trebuieşti!"

Se duce sufletul călugărului înapoi la trup. Nişte oameni l-au găsit acolo în rîpă şi l-au scos. Se ia el pe încetul şi merge înapoi la chilia lor în pădure. Da celălalt, cum îl vede, îl alungă: – „Unde-ai fost, ticălosule, la femei rele? Du-te de aici, să nu te văd!"

Se duce el ca vai de dînsul, plîngînd. Merge el, merge şi ajunge noaptea într-un sat, la o casă de om. Gospodariul îl primeşte la mas; da el, toată noaptea, n-a dormit; tot una ofta şi se ruga lui Dumnezeu; „Doamne, îndreaptă-mă, Doamne, povăţuieşte-mă!" Femeia aude. – „Barbate, ian întreabă pe călugărul cela ce suspină şi nu doarme toată noaptea, ce are la inimă?" – Omul îl întreabă. – „Of, Doamne, zice călugărul, cum n-oi ofta, că-s străin şi dus în lume; pe mine la mănăstire nu mă primeşte şi ce-oi face eu acuma?" – „Da d-ta nu ştii lucra, ca să poţi să te hrăneşti?" – „Dacă aşi şti, ce mi-ar fi! Aşi sluji pe cineva un an degeaba, numai să mă înveţe, că nu ştiu!" – „Omule, zice femeia, hai şi l-om lua noi, tot nu l-a văzut nimene cînd a întrat, că era noaptea; eu mîne îi voi da straie de ale tale şi ne va sluji." – „Bine zici, femeie", şi-i spune călugărului că-l primeşte el. A doua zi, femeia i-a dat de toate curate şi l-a îmbracat. L-a luat omul şi l-a dus la vite de i-a arătat cum să hrănească vitele, le-a adapat, pe urmă l-a pus la tăiat lemne şi, după ce au mîncat, s-a dus cu dînsul să facă capiţi în cîmp şi i-a arătat cum să facă stogul. Pe urmă, s-a apucat de

arat și de samanat. A mers la pădure după lemne; l-a trimes să ducă la moară; în sfîrșit, toată treaba. Da femeia îl prinsese drag, că era mai tînăr decît barbatul ei. Barbatul ei îi zicea: „Femeie, tu-i dai mai bun de mîncat lui decît mie!" „Că-i străin, saracul." Pînă la anul, a dat Dumnezeu că barbatul femeiei a murit și ea s-a măritat cu acela și a rămas el gospodari în loc. Și așa l-a îndreptat Dumnezeu, că lui Dumnezeu îi era netrebuincios. *Anița Haidău, Costîna*

Cîte rabdă Dumnezeu

Un om avea femeie bolnavă și ea tot una îl mîna după leacuri, după babe să-i descînte, și nu să mai însănătoșa. „Ce-i mînca, îi zice într-o zi omul – era în postul mare. – Poate-i mînca o găină, să-ți tai!" A tăiat el găina, i-a făcut zamă; ea a mîncat vro două linguri și a zis că mai mult nu poate. Ce să facă omul? S-o arunce, îi pare rău; să bagă într-o poiată, să nu-l vadă nimene, și mănîncă el toată găina și zama. A mîncat-o, a mîncat-o!.. Dumnezeu nu i-a dat cu bota-n cap.

Amu, cum a fost, că l-a luat Dumnezeu și l-a pus în scaunul lui. Cînd s-a uitat în jos de acolo, a văzut cum un om lua spice din clăiele lui. El iute a luat bățul și poc! omului în cap.

„De ce ai făcut așa?" – zice Dumnezeu. „Da el de ce fura grîu de la mine din clăi?" „Vezi, zice Dumnezeu – și eu te-am văzut pe tine atunci cînd ai mîncat găina în poiată, da eu ție nu ț-am dat cu bățul în cap! Amu, vedeți voi cîte rabd eu?" *Grigorașciuc, Mahala*

Țiganul la mănăstire

Un țigan, auzind de răsplata ce capătă omul pe ceea lume pentru înfrînarea de la toate, în viața aceasta trecătoare, s-a dus și el la mănăstire și s-a făcut călugăr. Cît au fost posturele celelalte, a mers cum a mers, dar cînd a venit postul mare, în săptămîna mare, călugării mănîncă numai o dată în zi, după asfințitul soarelui – toată ziua numai toaca să auzea, chemîndu-i la rugăciune, dar de mîncare nici vorbă. Țiganul nu mai putea rabda; să duce la călugărul de la bucătărie și îl întreabă: „Mă rog:

Ce tot atîta toc, toc
Și nimică la foc!"
Sau:
„Ce atîta tocare
Și nimică mîncare!"

„Apoi, așa-i la mănăstire, trebuie să ne înfrînăm, dacă ne-am dat la viața monahicească", a zis călugărul. „D-tale, dacă nu ț-a plăcut, de ce te-ai călugărit?" „Stăi, că m-oi descălugări eu, dacă-i așa!", zice țiganul. Și mergînd la un par, își aplecă capul și-și scoase cu vîrful parului comanacul zicînd:

„Nici nu te-am pus,
Nici nu te iau!"

şi, lăsînd comanacul în par, s-a dus. *De la mama autoarei, Botoşani*

Turcul la mănăstire

Un turc, venind la o mănăstire şi auzind de călugări că au să meargă în ceri, s-a făcut şi el călugăr. A aşteptat cît a aşteptat, dar, văzînd că e tot pe pămînt şi că nu mai merge, numai degeaba se chinuieşte cu nesomnul şi nemîncarea – cum era în postul mare – prinse într-o zi o găină şi o puse la fiert. Iată că vine alt călugăr în chilie la dînsul şi vede găina cum scosese picioarele din oală fierbînd. „Da ce-ai pus acolo să fiarbă, frate?" „Nişte fasole." „Ce spui că-s fasole?! Eu văd că-i găină, nu fasole. Fasolele au picioare?" „D-ta vezi că-i găină, dar eu ştiu că am pus fasole. Dar dacă Dumnezeu a blagoslovit şi s-a făcut găină...! Aşa ca şi pe mine: Eu înainte cum eram turc? Şi dacă Dumnezeu m-a blagoslovit, acum nu sînt călugăr?"

De la Mănăstirea Putna

§ 6. Pacatele. Diavolul şi sfinţenia

Diavolul la mănăstire bate mai tare, la lume nu se îndeasă, căci zice că şi aşa toţi sînt ai lui. Dar la mănăstire, acolo-i place lui să spargă, unde-s cetăţile mai tari, şi nici o faptă a lui nu-i aşa răsplătită ca cînd va face el la mănăstire sau preoţilor vro năzbute, aceea îi bucuria lui cea mai mare. *De la mama autoarei, Botoşani*

*

Un călugăr s-a apucat în post să-şi coacă la lumînare un ou, pe furculiţă. Vine un tovarăş de a lui şi să minunează: „Încă n-am văzut, zice el, de cînd sînt să se coacă oul la lumînare!"– „Nici eu n-am văzut!", zice diavolul de sub masă. Dacă a auzit călugărul aşa, n-a mai mîncat oul, l-a aruncat cine ştie unde!

De la un călugăr din Putna

Naluceala

Odată, ducea un calugăr la o mănăstire o femeie, într-un sac, la chilia sa; dar, fiind sacul rupt, i se vedeau picioarele. Iată că-l întâlneşte arhimandritul. „Ce duci acolo, frate?" – „Ia, duc nişte curechi!"– „Ian arată-mi să văd şi eu, mare, frumos e?" Călugărul nu a avut ce face, a pus sacul jos. Da femeia, ciuşti din sac şi la fugă!

Ptui, ptui! Piei, drace! Începe călugărul a stupi şi a-şi face cruce. – „Ia uită-te, preafinţite: satana! Eu am gîndit că am luat curechi şi el

era necuratul; uită-te cum m-a orbit!" N-a avut ce zice nici arhimandritul, căci satana multe le face, și a scapat. *Din Suceava*

Oile și berbecii Domnului

Odată, niște maice poposise într-un oraș la o crîșmă și au cerut să le deie de mîncat. După mîncare, au cerut și un pahar de vin. Acolo în crîșmă era și muzică și oamenii jucau – s-au apucat să joace și ele, într-un colț, cîntînd cu glas subțirel:

„Oițele Domnului,
Haide să jucăm și noi.
Noi, oile Domnului!"

Dar în crîșma ceea se întîmplase să vie și niște călugări. Jucînd măicuțele așa singure, numai ce aud cu glas gros, la spate:

„Noi, berbecii Domnului,
Să jucăm și noi cu voi,
Noi, berbecii Domnului!"

De la ieromonahul Tomovici, Mihalcea

Tiutea

A fost un diavol, îl chema Tiutea. El a stat 7 ani într-o mănăstire ca călugăr. Făcea toată slujba, toată rînduiala în biserică, numai cînd era aproape de ieșit cu darurile fugea din biserică, își căuta vro treabă și nime nu i-a luat sama. De aceea, zice că tare e pacat să nu fii la daruri în biserică. Cît a stat el acolo, s-a gîndit întruna cum ar face și ce ar face ca să îndemne pe călugări la pacat. A luat și a făcut niște slove și le-a vîrît în cărți, că de-amu călugării pot să se însoare. Călugării, cum au cetit, îndată s-a buntuluit toată mănăstirea. Se scoală unul care era mai sfînt, un schivnic de aceia: „Bine că pot eu să mă însor, am auzit că este una frumoasă tare. Tocmai acolo mă duc, să știu bine că mor!" Se scoală dimineață tare și pornește. Merge el, merge toată ziua și ajunge sara la un deal ca de steclă, drept ca păretele; vede că nu se poate sui în sus și se culcă jos acolo. Pe la o vreme de noapte, aude un schiolălau, un huit. Se uită – era o mulțime de draci adunați și cel mai mare al lor în mijloc; lui îi spuneau pe rînd care ce pozne a făcut prin lume. Iacă vede că mai vine unul, hăt tărzior. – „Da, bine, ticălosule, strigă cel mare, amu se vine?" – „Am așteptat, prea înălțate, pănă s-au culcat călugării." Schivnicul se uită și îl cunoaște: „Aista-i Tiutea! Da oare ce caută el pe aice?"

„Bine că ai venit, blastamatule! De 7 ani te-am trimis în lume să strici mănăstirea cea de călugări și încă n-ai făcut nici o ispravă!" – „N-a fost cum, prea înalțate împarate, da degeaba nu am șezut. Într-acești 7 ani m-am gîndit și am făcut așa niște slove și le-am pus în cărți, ca să-i fac pe călugări să se însoare. Călugării, cum au cetit,

îndată s-au aprins și unul din cei mai sfinți chiar azi a plecat să-și găsească mireasă." – „Bravo!", au strigat toți ceilalți.

Călugărul până la ziuă n-a mai dormit și, cum a văzut că se zărește, la mănăstire înapoi! El a auzit acolo cum spunea Tiutea, că se ferește, cînd se scot darurile. A doua zi, tronc! zăvoarele pe toate ușele, că Tiutea n-a avut pe unde să iasă. În biserică au slujit slujbă cu sobor și din Tiutea numai păcura a ramas, în mijlocul bisericei pe pămînt. Îndată au răzăluit și au aruncat păcura ceea afară din mănăstire. La cîtva timp, văd călugării că în locul acela a ieșit o buruiană și au apucat-o la gustat, la fumat. Arhimandritul, cum a auzit, a poruncit s-o taie. – „Ba nu, au prins a zice ei, fiindcă a slujit Tiutea 7 ani la biserică, să lăsăm buruiana asta în amintirea lui și să-i punem numele «tiutiun»." Și de atunci fumează oamenii până azi.

Ileana Puricioaea, Botoșani

Ciubotele și rachiul

Diavolul, după ce s-a făcut lumea, el a împărțit pe draci fiecare la treaba sa, a mai fost ramas unul, mai slăbuț și mai mic. – „Tu ce lucru mi-i face?" – întreabă Schițemverul cel mai mare. – „Voi face aceea la ce m-ăi pune", zice diavolul. – „Tu să te duci la mănăstire." „Ei, zice acela, la mănăstire nu mă duc până ce nu-mi vei da un șipușor cu apă, ca să nu se mai sfîrșească oricît voi bea, și o păreche de ciubote. Da apa ceea, cînd îi gusta-o, să uiți de tată, de mamă, de soră, de frate, de supărări și să-ți vie a cînta și a juca."

Schițemverul i-a făcut așa o apă și i-a dat-o și o păreche de ciubote și s-a dus. Ajunge la o mănăstire cu 360 de călugări și tocmai atunci părintele bucătari și părintele portari erau bolnavi. Începe el a striga: „Bucătari bun, bucătari bun!" Călugării aud și-l cheamă. Îl duc la starețul și-l tocmesc. Le face el o săptămînă bucate, că erau cu toții mulțămiți. Într-o duminică, în loc să facă bucate, se încalță cu ciubotele și trage un gît din șip. Îndată a început a bate în palme și a cînta și a juca, de se răsuna bucătăria. Călugării aud și trimit pe unul la dînsul, să vadă ce este. Acela îl întreabă ce a pățit, a nebunit sau ce? – „Ba n-am nebunit, zice el, da eu am o apă, că numai oleacă beu și îndată uit de toate, de griji, de supărări, și îmi vine îndată a cînta, a juca și a chiui." – „Cum se poate?! Ian dă-mi și mie să gust." Cum a gustat, s-a apucat și acela la chiuit și la jucat. Vin ceilalți călugări și-i găsesc chiuind pe amîndoi. Întreabă și ei și le dă și lor de băut și, cînd au început toți a juca, se răsuna mănăstirea. Au început a arunca cu potcapele unul în altul, au ieșit afară, s-au prins de mînă și au tras o horă în jurul bisericei; Da din ciubote faceau un huit și băteau în pinteni cît puteau; că el pe toți i-a încalțat ca și pe dînsul, în ciubote. S-au dus la poarta mănăstirei și au stricat spițeria și tot una întrebau: „Unde-i satul cu nevestele?"

Aude starițul și merge în bucătărie. Mîncare la foc nimică nu-i, că ei, dacă erau beți, nu le trebuia mîncare. Merge la dînșii și-i întreabă ce au pățit? Ei îi spun de apa ceea ce are bucătarul: că, cum îi bea,

uiți de toate și-ți vine curaj de a chiui și-a juca. Cere și stareţul să guste dintr-însa. Îndată l-a încalţat și pe dînsul în ciubote și au întins o horă în mijlocul ogrăzei mănăstirei, toți călugării în șir, iar starețul și cu bucătarul, în mijloc, se țineau de gît.

Cuibotele-s de la diavolul, numai opincele îs de la Dumnezeu; cu opincele de merge un om, nu se aude, da cu ciubotele, ce huit faci!

Profira Zvorîșteanu, Botoșani

De cînd nu se mai însoară vlădicii

Era odată un vlădică și, mergînd într-o zi cu trăsura prin eparhie, aude în sacară un copil plîngînd. Trimete pe vizitiu și-l aduce. Da copilul, frumușel și grasuț, țipa cît putea, întinzînd gura după piept. Vlădica l-a luat și l-a dat la o mancă; apoi l-a luat acasă. Băiatul creștea văzînd cu ochii și se făcuse isteț și cuminte, că vlădica nimică nu făcea fără să-l întrebe și să se sfătuiască și cu dînsul, Într-o zi, pe cînd stau ei de vorbă, îi zice băiatul vlădicăi: „Doamne, tată, de ce nu te însori? Iată, de toate cele ai și amu ai ajuns la bătrînețe; eu ca mîne m-oi dezlipi de d-ta și ai să rămăi singur." – „Da cum să mă însor, măi băiete, că-s bătrîn, n-a vrea nici o fată de samă să meargă după mine și eu cu vro babă nu vrau să-mi leg lumea." – „Ara, tată, n-ai nici o grijă, că merg să te stărostesc eu și-i videa ce lucru de fată am să-ți aleg, că îi vrea să mai ai o viață să trăiești."

Ca întotdeauna, se lasă și de astădată vlădica sfătuit de ficiorul său. Se face starostia, se fac pregătiri, se hotărăște nunta, se poftește lume, preoții aleargă din toate părțile aducînd daruri, lucruri scumpe și odoare, alții din ale gospodăriei, după cum li era și punga: gîște, curcani, rețe, curcani, unt, brînză, oi, vaci. Un preot însă, fiind mai sărăcuț și neavînd nimică alta lîngă casă decît un cucoș, îl ia pe acela și se duce. Mergînd el așa cu cucoșul, iată că înnoptează pe drum. Ce să facă? Unde să meargă? Era întuneric bine și locul necunoscut, întră la o moară. Pune cucoșul pe un lădoi lîngă dînsul și stă acolo. Era mai să adoarmă, cînd aude un zgomot de mai multe glasuri. Deodată, dau buzna în moară o mulțime de draci, chiuind și hăulind. Cum vin, se apucă și fac foc, se așează împrejurul focului și încep a povesti fel de fel de isprăvi, ce făcuse de cînd nu se întâlnise; și alții tot veneau necontenit. În cele din urmă, vine unul gîfîind și, cum îl văzură ceilalți, se sculară și se puseră împrejurul lui, parcă cine știe cine era – și începură a-l întreba ce mai face, cum îi merge și, de cînd nu s-au văzut, ce trebi a făcut? – „Eu, zice el, l-am făcut pe vlădica să se însoare, iacă mîne-i nunta."

Dar, deodată, cucoșul a cîntat și dracii toți au perit, iar preotul, făcîndu-și cruce, își luă cucoșul și porni. Mergea spăriat în fuga mare, doar n-ar ajunge prea tărziu. Ajuns la vlădica, cînd a avut să-i închine poclonul, înaintea oaspeților, i-a spus tot ce a văzut și ce a auzit în moară. Vlădica îndată a stricat nunta și de atunci, nici păn' în ziua de azi, nu se mai însoară vlădicii. *Tasiluța Nastasi, Siret*

Ispita

Ispitele vin de la necuratul. Odată, merge un om şi, înnoptînd pe drum, s-a culcat sub un stog; acolo era o mulţime de draci şi vorbea. Unul spunea că merge să facă cutare rău la cutare, altul la cutare, da altul zice: „Ba eu mă duc la popa, să-l fac să nenorocească pe fiica sa."

Omul s-a sculat şi tot s-a dus, pe unde spusese ei că au să facă rele, şi le-a tot stricat cît a putut – ajunge şi la preot. Da fata răcnea din casă cît putea şi-l ruga pe tatăl său: „Tată, mîne îi duminică şi ai să slujeşti, tată, aşa, tată, pe dincolo." Atunci omul trînteşte cu mîna în fereastă, stupeşte şi zice: „Piei, satană!", făcîndu-şi cruce. De spaimă, popa a fugit şi fata a scapat. *Tasiluţa Nastasi, Siret*

Dracul nu face mănăstiri! El se bagă acolo unde-i mai mare sfinţenia. Unde e mai linişte şi mai frumos, acolo îşi vîră el coada!

Ce face diavolul?

Era un călugăr, că el la mănăstire n-a vrut să şadă, că făcea pacate, s-a dus în pădure să trăiască singur. Acuma, s-apropia 7 ani de cînd trăia acolo în linişte şi păzind legea lui Dumnezeu; şi, cînd s-ar fi împlinit 7 ani, era să se ducă la ceri. Da diavolului îi era ciudă. Se preface în un cunoscut al lui şi vine la dînsul. „Doamne, frate, cum poţi trăi de atîta amar de vreme singur aici, nici nu mănînci, nici nu bei? Ian hai cu mine pănă în sat ş-om cinsti amîndoi un păhar de rachiu." Călugărul s-a dus. Pe de altă parte, se duce la un om care îşi temea tare femeia ş-o uideşte, îi dă chef să meargă la crîşmă. Femeia ia furca şi se duce. Cînd întră, călugărul îi zice: „N-ai cinsti d-ta de la mine un păhar de rachiu?"... Apoi tot diavolul merge la barbat, unde lucra, şi-i spune: „D-ta năcăjeşti şi lucrezi, nici nu ştii cu cine bea femeia d-tale în crîşmă!"

Tocmai cînd îi întindea călugărul femeiei paharul, întră şi omul. „Ei, zice el, tu eşti acela care îmi strică casa?" Şi se răpede la călugăr. Călugărul l-a plesnit îndărăpt şi omul cade jos mort. Se strîng oameni, vin jandarmii, îl leagă şi-l duc la spînzurătoare; – din ceea ce avea să meargă în rai, în cîteva zile! Iată ce face duşmanul. *Broscăuţi*

Preotul. Curăţenia

Era odată un preot tînăr, foarte cuvios; de cîte ori slujea în biserică, îl vedea soţia sa cu o cunună de raze în jurul capului lui. Diavolului îi era ciudă şi a aţîţat pe o femeie să se puie în calea preotului. Într-o sară, vine preotul tîrzior acasă şi vede pe femeia sa dormind pe prispă; s-a culcat şi el lîngă dînsa. A doua zi, vede el că femeia sa doarme în casă şi că aceea a fost alta cu care a păcătuit.

Cînd a mai săvîrşit liturghia, acuma soţia sa n-a mai văzut raze în jurul capului său, ci draci urîţi stăteau cu limbele scoase să-l

apuce și el era așa de urît! Cînd a venit acasă, preuteasa i-a spus ce a văzut și el, aducîndu-și aminte, a plîns și s-a mărturisit ei, apoi a plecat la un arhiereu să se mărturisească. Arhiereul i-a dat canon, că trei ani să steie închis în casă, să nu mănînce decît pîne și apă și necontenit să citească și să se roage lui Dumnezeu, și atunci îl va ierta, dar liturghia tot nu o va putea mai mult face.

Preotul ș-a făcut canonul și, cînd s-a împlinit termenul, era atît de sfînt încît, trecînd un mort pe acolo, el, ca să-și cerce pocăința, a zis mortului: „Scoală", și mortul s-a sculat. A mers apoi la arhiereu și i-a spus că este amu iertat deplin de Dumnezeu, căci și morții, prin cuvîntul său, a înviat. „Da, zice arhiereul, și morții vei învia, dar taina lui Dumnezeu nu o mai poți săvîrși!"

De la mama autoarei, Botoșani

Diavolul și popa

Un diavol s-a întâlnit cu un popă, – s-a făcut ca un băiat. „Părinte, ce-mi dai mie să te fac bogat? Eu știu undeva o comoară, mergi s-o iai?" „Merg, de ce nu, zice popa – și apoi ț-oi da ce-oi gîndi." Se duce diavolul noaptea cu popa tocmai la haznaua împărătească și, cum au trecut, că nime nu i-a simțit. Au încarcat în dasagi cît au putut și au fugit. Trec ei prin o poartă, străjile dorm, trec prin a doua, tot așa, da cînd să treacă prin a treia, pun mîna pe dînșii. Diavolul s-a făcut nevăzut, da pe popă l-au luat și l-au închis. L-au canonit cît au vrut, amu rămăsese să-l spînzure, dacă el, ca popă, a făcut așa lucru. Spînzurătoarea era gata, s-a strîns norodul, iată că vine și un boier mare într-o droșcă. „Stați, nu-l spînzurați! Eu vă dau cît îți cere pe dînsul, numai stupiți-i fiecare din norodul acesta între ochi." Judecătorii s-au învoit. – Acela era diavolul ș-a fost făcut rîs de popă! Dacă-i diavol, el alta ce-a face?! *Botoșani*

*

(Dumnezeu, pe draci, în postul cel mare, i-a izbit din ceri, de au curs 40 de zile și 40 de nopți.) *Motoc, Mihalcea*

§ 7. Sfinții
Sf. Ilie. Tunul. Pălie

Diavolul, după ce făcut cu Dumnezeu lumea, i-a spus Dumnezeu: „Tu ai norod, oameni, dar eu sînt singur." Dumnezeu l-a dus la apă și i-a aratat cum să moaie mîna și să stropească să-și facă draci. El a făcut așa de mulți, că nu încăpeau. „De-amu, zice el lui Dumnezeu, avem să ne bătem, avem să ținem bataie amîndoi!" „Ne-om bate." Dar sfinți încă nu avea Dumnezeu, căci încă nu se dăduse nime la muncă. A chemat tot norodul și li-a spus că cineva trebuie de bunăvoie să se arunce în mare, pentru ca să fie sfînt, să se poată lupta cu

diavolul, căci altfel cu toţi sînt perduţi. „Care e mai urît din voi să se arunce", a zis Dumnezeu. Oamenii nu se da, toţi ziceau că-s frumoşi. Iată că vine o trăsură cu 4 cai, c-un boier. Era Sf. Ilie; şi întreabă ce stau oamenii toţi adunaţi? Dumnezeu îi spune. „Mă arunc eu, zice Ilie, cu trăsură, cu cai, cu tot." Şi a poruncit la vizitiu să lege ochii la cai. Vizitiul, după ce a legat, zice: „Eu de d-ta nu mă las, dacă te arunci d-ta, mă arunc şi eu!" S-au aruncat în mare şi Dumnezeu a dat să se facă înaintea lor drum pănă în ceri, nu s-au înecat. Şi i-a dat lui Sf. Ilie sabia şi tunul şi, cînd a pornit asupra diavolilor, pe toţi i-a omorît. Unii au ramas în ceri, de atunci, spînzuraţi cu capul în jos şi cu picioarele în sus, de aceea zice că nu e bine să te uiţi cînd cade vro stea din ceri, căci stelele acele sînt diavolii cei spînzuraţi, cad pe pămînt.

Apoi Sf. Ilie i-a luat diavolului coroana, căci avea o coroană tare frumoasă şi avea 24 de aripi, dar i le-a tăiat cu sabia.

Cînd fulgeră în ceri, Sf. Ilie dă cu sabia, iar cînd tună, atunci Pălie, vizitiul lui, arde cu tunul. De atunci, întruna sînt la un loc.

Ioan Voroneţchi, Camina

Vînătorul. Puşca

Diavolul a fost luat toate sufletele la dînsul în iad şi lui Dumnezeu îi părea foarte rău. Odată, un vînător, văzînd pe diavolul cum se întorcea cu dosul la Sf. Ilie, cum e obiceiul lui, şi că Sf. Ilie degeaba îl urmăreşte cu săgeţile, căci el se ascundea în piatră, vînătorul, fiind mai aproape, a tras cu puşca într-însul – încărcată cu piatra, căci piatra n-o poate lega, fie cît de mare farmazon; haliciurile, plumbul, le poate. – Diavolul a şi căzut mort la pămînt.

La cîtva timp, moare şi vînătorul cela şi se duce în iad. La poarta iadului găseşte pe acelaşi drac pe care îl omorîse pe asta lume, mutînd necontenit două pietre din loc. Dracul s-a spăriat de vînător şi a început a ţipa: „Şi aici ai venit?" La ţipetul lui s-au strîns toţi dracii. „Uitaţi-vă, aista este acela care m-a împuşcat, pe ceea lume." Dracii, auzind, au dat toţi buluc pe poartă de frică şi toţi au fugit; porţile iadului au ramas descuiate şi sufletele au ieşit toate şi s-au rădicat la Dumnezeu la ceri.

Dracii, dumerindu-se ce au făcut, s-au înturnat înapoi, dar iadul acuma era gol. Degrabă au alergat la Scaraoţchi, să-i spuie ce li s-a întîmplat. Scaraoţchi, cu o falcă în cer şi cu una în pămînt, fuga la Dumnezeu să-i deie înapoi sufletele. Dumnezeu îi spune că acuma nu se mai poate, dacă au venit la dînsul – şi a rămas iadul gol. Iar vînătorul acela, Dumnezeu a dat că la trei zile a înviat. *Botoşani*

*

Domnul Hristos. Rugăciunele

Domnul Hristos s-a primit ca să moară pentru a scoate sufletele din iad. Ș-a ales apostoli și i-a învațat cum să propovăduiască la oameni legea și să-i învețe rugăciunile. Dar cînd s-a dus Domnul Hristos în iad, diavolul îi pregătise niște fiere să-l închidă și l-a poftit să șadă în scaunul acela. Atunci Domnul Hristos a început a spune rugăciunile: „În numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, amin! Tatăl nostru etc." și fierele, de la cel întăi cuvînt, au început a se închide și, cînd a fost gata cu rugăciunile, a fost și diavolul închis acolo de veci. *Ioan Motoc, lingurar, Mihalcea*

Uciganii. Preoții

Uciganii sînt 3; unul e tare bun, dar doi sînt strașnic de răi. Pe dînșii trei, îi ține Dumnezeu în lanțuri, ei nu mai văd lumea. Al lor e postul cel mare, pentru dînșii se postește. În postul acesta, îl cetluiesc preoții cu postul și cu rugăciunile, iar de Paști, atunci cînd e Învierea și închid ușile, cînd preoții întră în altar și nu se aude nimică, atunci pe dînșii îi gîtuie. Ei, dacă ar scapa, ar arde pămîntul de 7 arșini. Chipul lor e de balaur. *Ioan David, Botoșani*

(Vezi credința de a da covalii, de Paști, cu ciocanul pe ilău, pagina 130)

§ 8. Răscumpărarea de la pacate
Îngerul și dracul

Dracul scrie toate pacatele ce le face omul și îngerul scrie iar toate faptele cele bune, dar tot dracul îl cumpănește cu pacatele. Odată, dracul se apucă și se face om și merge la înger. Îngerul pe loc l-a cunoscut. Prinde pe drac și-l începe a-l bate, de ce are el scrise mai multe pacate decît îngerul fapte bune? Dracul, de durere, îi spune că el se amestecă în toate părțile: și în jocul copiilor, și între bătrîni, și unde se bat, și unde petrec. Colo face de-și rupe piciorul, dincolo de jură omul strîmb, dincoace face de spune minciuni și tot așa păcătuiesc. – „Și nu-i chip să-și șteargă omul pacatele?" – întreabă îngerul. – Dracul nu vrea să-i spuie. Îngerul iar îl bate. Dracul spune: „Numai prin milostenie se pot șterge. Să aibă omul un răbuș cît palma și, cum a făcut un praznic cu toată inima, pe loc s-a șters."

Zice că lui Dumnezeu mai tare îi place păcătosul care se știe răscumpara decît cel care n-are nici un pacat. *Ioan Pisarciuc, Roșa*

Dumnezeu nu voiește moartea păcătosului, de aceea îi dă zile ca să-și caute de suflet, să se pocăiască, să nu meargă la iad.

Botoșani

Manea tîlharul și pusnicul

A fost odată un talhar mare, Manea, mii de oameni omorîse și prădase cît trăise. Într-o zi, ce-i vine lui în minte – să meargă în iad și să ceară de la draci să-i arate patul pe care are să doarmă cînd va veni în iad! Îi arată dracii un pat cu totul din cuțite, cari se forfecau tot una între-olaltă. Cînd a văzut Manea că-i rău, aleargă iute la fratele său, care era pusnic în pădure, tare sfînt și bun la Dumnezeu; el, de bun ce era la Dumnezeu, îi aducea îngerul în toată ziua de mîncare. – Cum ajunge, cade în genunchi și spune toate pacatele cîte le-a făcut și întreabă pe pusnic cu ce s-ar putea ispăși? – Pusnicul îi spune așa: „Cumpără atîtea cuțite cîte zile sînt într-un an și cu fiecare cuțit să tai cîte o bucată de carne de pe tine." Cumpără el cuțitele. Iată că-i iesă înainte prin pădure un băitan. „Măi, ia-mă tu, îi zice Manea, și mă leagă bine cu funia asta de matasă de un copac și ia cîte un cuțit și îmi tot taie carnea de pe trup. Eu voi țipa și te voi ruga, dar tu să faci așa cum ț-am spus, că de nu, te omor." Ce să facă băiatul? A ascultat.

Amu, iată că la pusnic nu venise îngerul de 4 zile cu mîncarea; vine a 4-a zi și pusnicul îl întreabă de ce a zăbovit? „Cînd ai știi tu, zice îngerul, ce bucurie mare avem noi de 40 de zile în cer! 40 de îngeri am mers de am luat sufletul lui Manea talharul!" – „Da cînd voi muri eu, cîți veți veni?" „Numai eu!" „Așa, apoi mai bine să mă iaie 40 de draci!", a zis el. Și deodată au venit 40 de draci și l-au pus pe patul lui Manea talharul. *Tasiluța Nastasi, Siret*

Răsplata pocăinței

Era un om bețiv și păcătos și femeia lui, tot așa. Dumnezeu i-a mai dat că s-a îmbolnăvit și, după boală, a slăbit foarte tare și acuma nu se mai putea hrăni. „Doamne, zice el, dă-mi putere ca să mă pot hrăni; dă-mi putere mare, să nu fie nimene ca mine tare, și mai mult nu voi bea, voi fi de treabă." Dumnezeu i-a dat putere, dar i-a zis că, orișicît ar lucra pe la oameni, plată să nu iaie; el l-a ascultat pe Dumnezeu. Lucrînd, oamenii i-au dat lemn și de toate – și a făcut o mănăstire – a lasat femeia și s-a făcut călugăr la mănăstire. La el, cîți veneau, el pe toți îi trăgea de la fapte rele și de la beție și în curînd s-au făcut o mulțime călugări. Apoi a trimis prin oameni răspuns femeiei sale să se călugărească și ea. Cînd a murit, Dumnezeu l-a luat în ceri și l-a pus să rînduiască cu îngerii, să-i trimită să iaie sufletele de la oameni.

Odată a trimis pe doi îngeri la doi preoți; unul, catolic, făcuse foarte multe fapte rele și dracul sta lîngă el să-i iaie sufletul și el nu putea muri din pricina unei lăzi de bani, că-i părea rău să-i lese. Vine îngerul și zice: „Împărțește banii pe la saraci și vei muri." Cum i-a împărțit, îngerul i-a luat sufletul și l-a dus în împărăția ceriului. – Preotul ortodox a făcut numai fapte bune, dar pentru că n-a vrut să

deie nimică din averea lui, a mers în iad. – „Vezi, îi zice preotul catolic, de ce n-ai făcut și tu ca mine, ț-a trebuit să te chinuiești? Roagă pe Dumnezeu, să te lase pe ceea lume, să împărțești tot ce ai." El a făcut astfel și a scăpat. *Maria Gabora, Stănești*

Patul boieriului

A fost un om tare sarac, avea 9 copii. Se ia el și se duce să caute ceva mîncare pentru dînșii și întâlnește un boier cu trăsura cu 4 cai. „Unde mergi, omule?" „Mă duc să caut hrană la copii." „Da mulți ai?" „Nouă." „Dă-mi-l mie pe cel mai mare și eu ț-oi da, că vei avea toată viața de unde trăi." „Ți-l dau." „Da eu nu vreau așa, hai ș-om face contract." „Hai!" După ce au făcut contractul, a mers cu boierul cela într-o moară și i-a zis: „Vezi moara asta: nu îmblă, da cum vei veni și te vei așeza într-însa, va începe a măcina. Tu n-ai să pui nimică în coș, nici n-ai să te uiți ce este, ia-ți făină de aceea ce curge și vinde, mănîncă, fă ce știi cu dînsa, pănă într-un an, atunci am să viu să-mi dai ce mi-ai juruit." Da boierul cela era dracul.

Cum a venit omul cu femeia și cu copiii, căci acolo era și casă, și s-a așazat – moara a început a măcina strașnic. A făcut mămăligă, a dus la tîrg și a vîndut cît a vrut, că a făcut o mulțime de bani, ș-a cumparat vite, locuri. La un an, vine dracul la miezul nopții la fereastă. „Măi Gheorghe, am venit să-mi iau copilul." „Cum să ți-l dau?" „Trimite-l afară cu mîncare la cîne și eu l-oi lua." „Ian scoală, măi Toadere, îi zice tatăl său, și mergi de dă cînelui căușul cu mîncare."

Băiatul să duce și dracul îl apucă. – L-a dus în iad și i-a spus: „Tu ai să mă slujești un an și, de mă vei sluji cu credință, vei scapa. Iacă, aice ai calul ist alb, ai să-i dai numai spini să mănînce." – (Calul acela era o fată de împarat, prefăcută de Dumnezeu în cal, pentru că a îndemnat pe tatăl său să taie capul unui soldat nevinovat.) – „Dincoace, îi zice dracul, sînt două căldări pe foc; atîtea bucățele de lemn ai să pui peste zi aice și atîta dincoace, da înlăuntru să nu te uiți." „Așa voi face, cum ai zis", a spus băiatul dracului – și dracul s-a dus.

Băiatul s-a apucat de treabă. Deschide un cazan, acolo era un vornic. „Hei, zice băiatul, tu ești aice? La mulți ai făcut nedreptate, ai ucis și ai chinuit, stăi să te chinuiesc și eu; bine să mi-ai căzut în mînă", și toarnă lemne pe foc. Deschide și celalalt cazan. Acolo era un boier. „Ei, cucoane, aice e de d-ta! Stăi că ț-oi face și eu dreptate, că amarnic ai muncit pe bieții oameni la boieresc!", și iar toarnă lemne pe foc. Cînd a început a țipa, a venit dracul. „Saracan de mine, d-apoi ce te-ai apucat să-mi faci?! Așa ții slujba? Du-te în plata lui Dumnezeu, na-ți contractul și lipsești!" Taie dracul pulpa, scoate contractul și îl dă. Băiatul, bucuros, ia și se duce. Pe la un loc, îi iesă un drac șchiop înainte, îi ia contractul și fuge cu el în iad. Băiatul merge înapoi și se jeluiește; – dracul nu i-l dă. Strigă Scaraoțchi, îl pedepsește, el tot nu vra. „Puneți-l pe patul boierului", zice S. „Ba stați că vi-l dau, zice dracul, numai pe patul boierului să nu mă

puneți." Băiatul a luat contractul și s-a dus, a ajuns tocmai la boier. Boierul îl întreabă de unde vine și el îi spune toate cîte a pățit. „Și cum îi patul care se pregătește pentru mine?" „Nu l-am văzut." „Aleargă înapoi și-l vezi și întreabă cum m-aș putea răscumpăra" și, ca să vie băiatul înapoi, i-a luat contractul zălog. Băiatul a trebuit să meargă. „Iar ai venit aice, netrebnicule!", strigă Scaraoțchi. „Am venit, că atunci am fost auzit de patul boierului și nu l-am văzut; aratați-mi-l." S-a dus să i-l arăte. Patul era tot din cuțite și dedesubt ardea foc. „Ș-apoi, nu se poate răscumpăra?" „Doar să facă el singur o groapă adîncă și s-o umple cu 7 care cu spini de porumbei, să le deie foc și să sară de viu acolo să ardă, atunci scapă, altfel nu."

Băiatul a mers înapoi la boier și i-a spus. Boierul a făcut înscris, că toate moșiile lui să rămîie băiatului, a făcut o groapă, a umplut-o cu spini, a făcut foc și a sărit în ea. Atunci diavolii au bătut în palme la spatele lui: „L-am scapat!" Sufletul lui a mers la Dumnezeu.

Ioan Pisarciuc, Roșa

§ 9. Preoții. Credința
Preotul, preoteasa. Apa și focul

Preotul, pe ceea lume, stă cu totul în foc, numai două degete, cu care blagoslovește, le ține deasupra, afară, pentru pacatele cîte le ia asupra sa, pentru fărmăturile ce-i cad printre degete cînd face proscomedia și pentru că spurcă sf. liturghie, care nu e curat.

Preotul și preoteasa trebuie să trăiască în foarte mare curățenie.

Preoteasa și preotul sînt foarte păcătoși. Preotul ar vrea să moară de tun și preoteasa de copil, ca să le ierte Dumnezeu pe ceea lume pacatele. *Andrei Motoc, Mihalcea*

*

De demult, cînd se căsătoreau preoții, mai întăi mirii se spovăduiau și se împărtășeau și, cînd veneau acasă după cununie, ca să-i cerce de-s curați, slobozeau un serafim înaintea lor, cu lumînări și două panerașe. Înr-un paneraș turnau apă și, dacă era mireasa cinstită, apa nu curgea; și în altul puneau bumbac, luau un cărbune și-l ungeau cu parafină (un fel de ceară proastă) și-l puneau în bumbac și, dacă era mirele cinstit, sta cărbunele așa învălit în parafină și în bumbac și nu se aprindea, nici ceara, nici bumbacul nu ardea.

Pe preot, cînd moare, nu poate să-l îmbrace în felon, să-l îngroape, decît dacă jură preoteasa că mai mult nu se va mărita. Dacă vrea să se mărite, îl îngroapă numai în straiele lui.

Profira Zvorîșteanu, Botoșani

Preoteasa, dacă-i moare preotul, nu se mai poate căsători, doar să se îmbrace cu o cămeșă unsă cu ceară și să treacă de trei ori prin foc și, de va putea rabda arsura, se poate mărita. *Botoșani*

*

Cînd nimereşti un lucru tare bine sau cînd gîcești ceva, se zice: „Parcă am fost preoteasă, așa am știut!"

Să mai zice: „Dacă aş face cutare lucru sau dacă aşi avea cutare lucru, mi s-ar părea că-s preoteasă!" Așa de tare s-ar bucura.

În Siret, cînd se îndeamnă la băutură și cineva nu vrea să mai bea zice: „Am băut până la brîul preotesei".

Cînd o femeie are la timp, ca să nu se înțeleagă de cătră alții, se zice „că e preoteasă" sau „în sărbători".

*

Pe preot, cînd îl întâlnești pe drum, nu ț-a merge bine. Atunci să arunci un ac sau un bold, sau macar un pai, dacă n-ai altăceva, ca să nu se prindă răul. *Moldova, Bucovina*

Preot dacă visezi, e dracul; mitropolit, dacă visezi, e dracul cel mai mare. *General*

Nu e adevărat că, dacă îți iesă un preot înainte, nu-ți merge bine! Cînd ți-a merge mai bine decît cînd îți iesă înainte un preot sfînțit cu darul lui Dumnezeu? Preotul, cînd te-a blagoslovi în drum, în bună nădejde să te duci. Sau dacă îl întâlnești cu crucea în mînă și te blagoslovește, ori dacă blagoslovește asupra casei cu crucea, sînt scutite casa, gospodăria și vitele de orice rău.

Odată, mergeau doi oameni cu boii de funie și aveau să treacă o apă. Văd un preot de ceea parte: „Părinte, întreabă unul, e bine de trecut pe aici?" „Da ce-l mai întrebi, a zis celalalt, parcă el e Dumnezeu!" – „Bine, zice preotul, în numele Domnului, treci!" – și a blagoslovit cu mîna. Omul a trecut. – A încercat în urmă și celalalt să treacă, dar apa nu l-a rădicat și pe acesta în sus și s-a înecat.

D-na Elena Braha, Mihalcea

De cînd sînt preoții pe lume

Dumnezeu, după ce a făcut lumea, îmbla cu Sf. Petrea și cu Sf. Pavel și atîta au fost îmblat, până ce lui Sf. Paul i s-a fost rupt cămeșa. „Doamne, Doamne, zice Sf. Pavel, nu știu ce să fac, că-s negru și rupt și mi-i rușine să îmblu așa." – „Da îmblă și așa, zice Dumnezeu, că nu-i nimică; cum îmblă oamenii cei saraci?"

Merg ei, da Sf. Pavel vede pe gard niște cămeși. „Doamne, gîndește el, dacă ași putea să fur cămeșa asta!", dar nu zice nimică. – „Da oare unde ne-om culca noi?", întreabă Dumnezeu – „În crîșmă, zice Sf. Petrea, că acolo-i tare bine." – „Dacă-i așa, apoi haide", zice Dumnezeu. Sf. Pavel a așteptat să fie noapte bine, să fie tălhar cum se cade, după aceea a mers și a furat cămeșa, s-a îmbracat și s-a culcat lîngă dînșii.

Da în crîșmă, ca în crîșmă: o mulțime de oameni beți și de toată mîna. Îi văd pe dînșii. „Oare ce vin aiștia de se culcă aice, n-au unde

se culca?" – zic nişte beţivani şi iau şi-i trag lui Sf. Petru o bataie. Sf. Petru s-a dat din mijloc şi l-a dat pe Dumnezeu la margine, da la cealaltă margină era Sf. Paul. – „Da pe acela l-aţi bătut", zic beţivanii. „Bateţi-l şi pe cel de dincolo!", şi-l bat şi pe Sf. Pavel.

A doua zi, Dumnezeu le zice: „Vezi, Petre; ţie ţ-a trebuit crîşmă? Şi ţie, Pavele, ţ-a trebuit să furi cămeşa de pe gard?" – Dumnezeu ştia. – „De ce n-ai aşteptat pănă te-oi sufla să te îmbrac eu? Aceea-i femeie saracă, Dumnezeu ştie cum a făcut ea cămeşa ceea! Ian mergi la fereastă şi vezi cum plînge! Amu să te duci îndată să i-o duci înapoi!"

Se duce Sf. Paul şi gîndeşte: „Mi-a ajutat Dumnezeu că am furat-o, amu de mi-ar ajuta s-o şi pun la loc." Merge şi se dezbracă şi ia cămeşa lui şi o îmbracă şi pe aceea o pune unde a găsit-o. Da femeia în casă plîngea şi blăstăma...

A venit el înapoi, Dumnezeu i-a suflat şi i-a îmbrăcat pe amîndoi preoţeşte şi de atunci sînt preoţii şi biserica pe lume. Iar pe dînşii i-a pus să slujască, pentru pacatele oamenilor şi pentru pacatele ce le-au făcut ei, că pănă atunci nime nu fura.

Dumitru Volcinschi, Ropcea

De cînd sînt blagosloviţi preoţii

A fost odată un om sarac; el altă vorbă nu ştia să spuie decît: „Doamne, mila ta!" Cine îl întreba ceva, el: „Doamne, mila ta!" răspundea – şi oamenii rîdeau toţi de el. Odată, vrînd mai mulţi oameni să treacă o apă şi viind apa mare, stăteau toţi lîngă mal şi se uitau spăriaţi, vorbind între dînşii despre valurile ce veneau. „Doamne, mila ta!", zice şi omul acela şi se aruncă în apă, plutind fără nici o greutate pănă la celalalt mal. „Hai dar să trecem şi noi", au zis unii şi s-au aruncat rîzînd în apă, dar s-au înecat.

Omul acela însă ce a trecut merse pănă la un sat, unde se aprinsese o casă şi ardea. „Doamne, mila ta!", a zis el şi vîntul îndată a încetat şi casa s-a stins. Mergînd mai departe, a trecut pe lîngă un om ce sapa o fîntînă; malurile s-au fost năruit de sus şi erau să-l îngroape. „Doamne, mila ta!", a zis el iarăşi – şi lutul îndată a trecut pe alături, iar omul a ramas deasupra. Oamenii acuma se luară după dînsul, îmblau din sat în sat. La o văduvă, a mîncat vaca ceva şi se înecase şi femeia plîngea. Omul zise cît pricepu şi el: „Doamne, mila ta!" Vaca a tuşit şi a aruncat bucata ce a fost înghiţit. A mers la o biserică, biserica se aprinse de la nişte ştergare puse în jurul icoanelor, luînd foc de la o lumînare. Fumul ieşea gros pe fereastă, oamenii s-au fost spăriat. „Doamne, mila ta!", a zis omul şi focul nu s-a ştiut ce s-a făcut. Atunci preotul a ieşit şi i-a zis: „Dacă eşti tu un sfînt, spune-ne, ca să cădem în genunchi şi să ne rugăm înaintea ta." – „Eu nu sînt sfînt, dar ţie să ţi se închine toţi şi să fii mai mare peste tot satul", a zis acela – şi de atunci, înaintea preotului toţi se închină şi preotul e cel mai mare în satul lui; pănă atunci şi preoţii

erau ca și ceilalți. Și acel om e un sfînt sub a cărui mînă stau vîntul și toamna. *D-na Elena Braha, Mihalcea*

*

Îmblînd Dumnezeu și cu Sf. Petrea la începutul lumei, au găsit într-o pădure un om bătrîn, care tot zicea: „Doamne, miluiește!" – „Fă-l pe acesta preot, Doamne", a zis Sf. Petru și Dumnezeu l-a făcut.
Andrei Motoc, Mihalcea

De cînd fac oile cruce

A fost un cioban bătrîn de 100 de ani, acela a învățat vitele să facă cruce și de atunci oile, cînd se culcă, fac cruce cu piciorul și suspină, în semn de rugăciune la Dumnezeu. Cînd a fost să moară, el a știut. A pus oile în rînd de o parte și de alta și le-a spus să facă toate cruce și să se culce. Iar el a pus mînile la inimă și a strigat o dată, atunci toate au zbierat. A mai strigat și a doua, și a treia oară, și oile iar au zbierat așa de tare, că au auzit oamenii din sat și au venit de l-au îngropat. Iar oile s-au strîns și l-au plîns.
De la d-na Elena Braha, Mihalcea

Ciobanul

Ciobanul e bun la Dumnezeu, că el n-are pacate. Odată era un cioban în pădure, prost tare; el nu știa să zică nici o rugăciune, nici la biserică nu mersese în viața lui. Atîta rugăciune făcea el cît tot sărea peste un părău și zicea: „Una ție, Doamne, și una mie, Doamne!" Cînd sărea încoace, zicea: „Asta ție, Doamne!", și cînd sărea încolo: „Asta mie, Doamne!" Și așa se juca el acolo.

Trec niște oameni și-l văd ce face și îi spun că asta nu-i închinăciune, de ce nu se duce la biserică? Ia el și lasă într-o duminică oile și se duce la biserică. Da cînd a trecut o apă, ce aveau oamenii ca să treacă în sat, a mers pe deasupra apei și nici defeli nu s-a udat. Intră în biserică. Cel întăi pe care l-a văzut el a fost dracul; ședea într-un ungheri lîngă ușă și scria pe o piele de bivol păcatele oamenilor. Cînd cineva vorbeau, rîdeau, el tot scria și atîta a fost scris, că amu a fost umplut pielea ceea, nu mai avea unde scrie. Ia și prinde pielea cu dinții și începe a trage ca să se mai lungească. Da el, cînd l-a văzut pe dracul cu pielea în dinți, trăgînd, a început a rîde; atunci dracul l-a scris și pe dînsul acolo și mai mult n-a văzut. Iese el din biserică și trece apa. Da amu se îngloadă. Făcuse și el un pacat. – „Ei, zice ciobanul, rămîn eu la rugăciunea mea de la parău, de-amu nu mă mai duc eu la biserică, că iată numai o dată am fost și am făcut pacate!"

Omul la Dumnezeu nu trebuie să se roage mult, puțin, dar bine, cîteva cuvinte, și să le zică cu toată inima, că-i mai primit decît dacă va spune rugăciuni multe și nu le-a știe cum se cade, a balamuti.
D. Grigorașciuc, Mahala

Zice că mai era un cioban tare bun la Dumnezeu; el trăia în pădure și altă rugăciune nu știa decît sărea peste o cioată și zicea: „Una ție, Doamne, una mie, Doamne!" Și cînd trecea pe ape, mergea pe deasupra ca pe gheață, nu se cufunda. Oamenii însă îl tot chemau să vie la biserică.

Într-o zi, își ia jordia și vine. În biserică, vede că fac oamenii cruce și face și el. Iată că iesă preotul cu darurile. Da el, pănă atunci, nu văzuse preot. – „Iată dracul", zice el și sare cu maciuca. Da el chiar văzuse pe necuratul, că era bun, fără pacate, cum îmbla pintre oameni și s-a fost prăpădit pe acolo. Oamenii au sărit la dînsul la bătaie. Cînd s-a înturnat, n-a mai putut trece apa; cine știe cît s-a năcăjit pănă a găsit vadul. *D-na Tinca Dumitru, Botoșani*

*

A fost un cioban așa de sfînt și bun la Dumnezeu, că el cu oile vorbea; pe fiecare o chema pe nume, pe una Caprioara, pe alta, Mioara, pe alta, Viorica etc. Da el, dacă trăise în pădure, nu știa cum îi în lume. Îl întâlnesc oamenii de prin sate și-l cheamă să meargă cu ei la biserică. Se ia el și se duce; trece apa pe deasupra – dacă era sfînt! Cînd întră în biserică, vede pe oameni cu cîte o sarcină de paie în spate (acele erau pacatele lor). Merge pînă mai încolo și vede niște paie, face și el o sarcină și vine și el. Cînd întră în biserică, da oamenii încep a-l da afară, a-l împinge și el a început a se bate cu dînșii. Ei l-au alungat. S-a întors înapoi, da n-a mai putut trece peste apă, a trebuit să înoate. Iar cînd a strigat oile pe nume, da ele au zis: „Ce ne strigi? Strigă pe aceia unde ai fost!" Și s-au depărtat de el.

Maria Ciobanul, Botoșani

Sfîntul Ioan, cioban[1]

Sf. Ioan era cioban tare bun la Dumnezeu. Într-o zi, s-a rătăcit un miel; cînd vine sara acasă, vede că cutare miel nu-i. S-a înturnat înapoi și, căutîndu-l, l-a văzut pe cîmpie și tot s-a aruncat și a alergat după dînsul, și pe ape, și pe cîmp, trei zile și trei nopți; Da el pe ape mergea cu mielul pe deasupra. Cînd l-a prins, l-a luat în brațe și i-a sărutat copitele. – „Saracu, zice el, tare trebuie să te fi durut pe tine piciorușile, cît ai alergat!" – Să fi fost altul, dintr-odată îl tăia. Atunci Dumnezeu l-a făcut sfînt și vara se scoate pentru ploaie; cum îi scot icoana lui cu mielușelul, cum ploauă. *Gh. Morar, Botoșani*

*

1. Sărbătoarea Sînzienele.

Omul ce nu credea în Dumnezeu
Credința în Dumnezeu

Era un om care nu credea în Dumnezeu. Într-o zi, pornește el la drum și iată că se face o apă mare împrejurul lui și cît pe ce era să se înece. Dumnezeu însă a vrut să-l aducă la cunoștință și i-a trimis o scîndurică. El, bucuros, se suie pe scîndurică și gîndește că a scapat. Cînd, deodată, îi dă Dumnezeu un copil în spate. Amu trebuia să ție și copilul, și să se ție și pe scîndură. Era tare necăjit. Vine îngerul Domnului. „Ce faci?" – îl întreabă. „Ia mă chinuiesc, îs ostenit de nu mai pot, amuș, amuș, mă înec." – „Laudă numele Domnului și crede în Dumnezeu, că vei scăpa!" „Ce numele Domnului, pentru ce să-l laud pe Dumnezeu, cine l-a văzut? Nu-i Dumnezeu!" Se duce îngerul suparat. Dă Dumnezeu că din copil s-au făcut o mulțime de viermi pe trupul lui. Se spală el, dar ei tot mai tare se înmulțesc și îl rod; el blastămă, stupește. Vine îngerul, da el tot așa, nu vrea să creadă. Îngerul iar se duce.

Amu, iată că se face sara. Viermii îi mîncase toată carnea. Lui i-i foame, slab. Apa, numai viermi, i se bagă în gură. Începe el a ofta. Vine a treia oară îngerul. „Laudă numele Domnului și crede!" „Cred, Doamne, și mărturisesc numele tău, acum și pururea și în vecii vecilor, amin!" Îndată toți viermii au căzut zuruind în apă, iar el a rămas curat. Tocmai atunci un cioban își adapa oile sara, vîntul l-a mînat spre mal, ciobanul i-a întins cîrja și a scapat. Atunci el a cunoscut ce-i puterea lui Dumnezeu și a crezut toată viața.

Tasiluța Nastasi, Siret

„Mare este Dumnezeu!"

A fost un argintar, că el la toată vorba ce vorbea zicea: „Mare este Dumnezeu!" În țara ceea, era un împarat păgîn, da argintarul era creștin. De la o vreme, a prins împaratul ciudă pe dînsul pentru vorba asta. Într-o zi trimete și-l cheamă la curte și-i arată un inel foarte scump. „Te-am chemat, zice împaratul, să-mi curăți inelul ista și poimîne să mi-l aduci." „L-oi curăți, înalțate împarate. Mare este Dumnezeu!" Împaratul ia inelul înapoi să-l învălească în ceva și scoate piatra dintr-însul și a aruncat-o în mare, iar inelul i l-a înapoiat. „Te-oi vedea eu, gîndește el, cît de mare ți-i Dumnezeu!"

Argintarul nu l-a mai căutat, l-a adus acasă și l-a pus pe coardă și s-a apucat de alt lucru, căci ce-i era lui a șterge inelul de rugină, de colb; mai era vreme pănă atunci. A doua zi, iar nu l-a căutat, a ramas pe a treia zi. Merge femeia argintarului în ziua ceea dimineață la tîrg și cumpără niște pește. Începe a-l rade, a-l griji și găsește în stomahul peștelui o pietricică. O spală și o pune pe masă. Barbatu-său își aduce aminte că îndată trebuie să meargă cu inelul la împaratul, îl ia de după coardă și caută. – Inelul este, da piatra nu-i! Ș-a pus mînile în cap: „Doamne, Dumnezeule, mare ești, ce mă fac eu acu?"

Vine femeia lui de la bucătărie. „Uite-te, barbate, ce pietricică am găsit eu în peşte!" „Dă-o încoace, zice argintarul, piatra asta este de aice. Cu adevărat că mare este Dumnezeu!" A pus-o la loc, a grijit inelul şi l-a dus la împaratul. – „Ei, l-ai grijit?" „L-am grijit, prea înalţate împarate. Mare este Dumnezeu!" Împaratul se uită la dînsul: „Cum «Mare este Dumnezeu»?" El ştia că piatra nu-i. – „Apoi aşa, prea înalţate împarate, că: Mare este Dumnezeu!" – „Dă-l încoace mai degrabă să-l vedem!" Îi dă inelul. În adevăr, aşa era cum a fost. „Măi, spune-mi îndată de unde ai luat piatra, că piatra am aruncat-o eu singur în mare!" „Ai aruncat-o, împarate, dacă mare este Dumnezeu!" „Spune-mi mai degrabă cum ai găsit-o, văd şi eu că Dumnezeul tău e mare!" El i-a spus şi împaratul s-a botezat cu toată împărăţia sa. *Auzită de la Părintele Vasile Dumitriu, Botoşani*

§ 10. Soarele şi Domnul Hristos

Soarele e ochiul lui Dumnezeu.
Soarele e scaunul lui Dumnezeu. *Pisarciuc, Roşa*

Soarele e ochiul lui Dumnezeu de zi şi luna – ochiul lui Dumnezeu de noapte. *Ion Arseni, Mihalcea*

Soarele e faţa lui Hristos. *Botoşani*

Soarele zice că de mult era pe lume, dar nu lumina. Tocmai atunci cînd s-a născut Hristos, a început soarele a încălzi şi de la lună a se vedea. Atunci sluga împaratului a zis stăpînului său: „Apolot sfinte, scoală şi vezi că s-a născut altul mai mare decît tine" şi împaratul, de ciudă, a pus de au tăiat toţi copiii de la doi ani în jos, gîndind că-l va tăia şi pe Hristos.

Jidanii totdeauna întreabă pe oamenii noştri cînd e amiază, ei singuri niciodată nu să uită. Lor li-i ciudă pe soare că a început a încălzi tocmai cînd a venit Domnul Hristos. *Danilă Oloinicu, Mihalcea*

§ 11. Luna. Serviciul divin

Începutul lunei e începutul tuturor relelor; toate răutăţile la începutul lunei se înnoiesc şi ţin până se face slujbă la biserică. Chiar dacă luna s-a priminit sîmbata şi dacă a doua zi s-a slujit, acuma luna ceea e curată, nu mai ai de ce te teme. Slujba potoleşte toate relele. *Ana Maslosca, Mahala*

Chiar pe drum a merge noaptea la lună nouă, e cu groază şi cu primejdie timpul acela, până nu se face slujba; atunci e ceasul necuratului, el are atunci slobod de la Dumnezeu să îmble şi toate necuraţeniile. Atunci îmblă strigoii, moroii, ies cei înecaţi, spînzuraţi şi bocesc, chem oamenii, îi trag ca să vie spre ei ca să-i înece, să-i prăpădească. Cei spînzuraţi merg pe la casele lor şi fac pozne; atunci

e timpul lor și pot să îmble să facă orișice, dar cum sună clopotul la biserică, nu mai au putere, pier. *Mihalcea*

La lună nouă, fac fărmăcătoarele farmecele lor cele rele, căci atunci au putere, pentru că ele cu dracul, cu necurățenia îmblă.
Toate farmecele cele rele la lună nouă se fac și totul ce se face de bine se face la lună veche.

Tot răul la lună nouă se înnoiește și rămîne cum a fost până să sfințește luna. Dacă-i cineva bolnav, boala se înnoiește și să întărește, copilul la luna nouă mai tare țipă, chiar visurele atunci sînt mai rele. Iarna, cînd e lună nouă, strînge în ger, iar vara e vînt, plouă.

Dacă sameni la lună nouă straturi, sămînța sacă or nu rodește cum se cade. De pui pepeni, toată vara tot înfloresc, înfloresc și nu mai leagă. Dacă sameni grîu, tot se coace și se coace; pe la amiază-zi mergi, ți se pare că e copt, cînd te uiți sara, e tot verde și dimineața iar – și nu-l poți bine nimeri cu seceratul. Nimic nu e bine să sameni la lună nouă, dar cum s-a făcut slujbă la biserică, poți samana, fie și a doaua zi după ce luna s-a ivit. *D-l Grigori Constantinovici, Mihalcea*

De samanat, e bine să sameni dacă luna s-a învechit, s-a pișcat.
Dacă vrai să ai flori frumoase, le sameni la lună nouă, că înfloresc toată vara, dar dacă sameni ceva de trebuință, atunci trebuie să sameni la lună veche. *Botoșani*

Copacii răsădiți la lună nouă au numai flori și n-au poame, da la lună plină sînt plini de poame. *Botoșani*

Nici cloște nu-i bine să pui la lună nouă, că chiscuie puii și mor.
La lună nouă să nu faci nuntă. Toate interesele cele mai de samă la lună plină să fac. *General*

Cînd e luna plină, merg toate în plin și, la lună veche, îți merge bine, e lucru cu temei și ține.

La lună nouă să nu te muți, că nu-ți merge bine.

Ori în casă, la lună nouă ,să nu grijești. Dacă lipești, se fac ploșnițe; cu lutul acela se aduc.

Dacă sînt ploșnițe în casă, tot la lună nouă se descîntă ca să piară: mergi primprejurul casei de trei ori, dezbrăcată, cu cociorva în mînă, și zici:

„Crai nou în casă!
Ploșnițele afară să iasă!"

Și se duc, te curățești de ele. *Botoșani, Mihalcea*

Luna nouă se numește „crai nou", dar femeia să nu pomenească în casă cuvintele „crai nou", că toate blidele se strică.
(Vezi Duminica și lunea cea întâi la lună nouă.)

În Botoșani, se spune că atunci cînd vezi întâi crai nou, să sari în sus și să zici:

„Crai nou, crai nou!
Sănătoasă m-ai găsit,
Sănătoasă să mă laşi!" *Botoşani*

Sau:

„Crai nou, crai nou!
Cu bani m-ai găsit,
Cu bani să mă laşi!"
(Şi arunci o bucăţică de pîne spre lună.)
Maria Galaţanca, Botoşani

Sau:

„Crai nou, crai nou!
Na-ţi un fedeleş deşert,
Să-mi dai unul plin!" *Mahala*

D-na Maria Braha din Mihalcea spune că la lună nouă, cînd o vezi întăi, să zici de trei ori „Tatăl nostru", iar la urmă zici: „Pe mine să mă laşi cu sanatate, da duşmanilor ştie Dumnezeu ce să le deie." – În duminica cea întăi să dai la trei biserici liturghii şi orice gînd ai se împlineşte. Aşa să faci în trei luni de-a rîndul şi în ziua ceea să nu mănînci nimic până la amiază-zi, iar de la amiază-zi, de vrei să mănînci, să mănînci de post. (Despre duşmani, s-a văzut.)

În dumineca cea dintăi cînd e lună nouă, să plăteşti liturghie la biserică sau să năimeşti anume slujbă, pentru ziua ce urmează îndată ce s-a priminit lumina şi orce dorinţă are omul, orice cerere, pentru sanatate, noroc, trai bun în casă sau orice, ţi se împlineşte.
D-na E. Reus

În Mihalcea, în duminica cea dintăi, năvălesc oamenii la biserică, aducînd jertfă şi plătind liturghii.

D-na Maria Reus, tot de aice, spune că d-sa ştie că, atît pentru sanatate, cît şi pentru tot ce e de bine, să plăteşte slujbă la lună plină, şi numai pentru duşmani la lună nouă.

În Mahala, plătesc slujbă tot în duminica cea întăi pentru toate: fie pentru duşmani sau pentru bine, numai acaftist şi agheazmă nu fac până nu se pişcă luna, până nu se învecheşte. Cînd prinde luna a scădea, scade răul. La lună plină, să posteşte pentru avere şi sanatate.
Ana Maslosca

Credinţa aceasta de a plăti liturghie la schimbatul luminei e în vigoare atît în districtul Cernăuţului, cît şi în al Storojineţului; pe la Siret şi în jos, în Moldova, s-a pierdut. În Botoşani, se află urme. Să va vedea la *Sanatate*. (Vol. II*)

La lună plină, să mergi cu toţi copiii la biserică să cetească preotul pe cap, la femei – acaftistul Maicei Domnului – şi la barbaţi – al Sf. Nicolai, că e de mare ajutor şi li să luminează mintea.
D-na E. Braha, Mihalcea

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Jertfa la biserică

Ca jertfă la biserică să duc colaci și lumînări, plătindu-se și preotului ca să pomenească la proscomedie numele credinciosului, în rugăciunele ce le face la sf. liturghie. Dacă e pentru sanatate, în Mihalcea să dau atît colaci, cît și banii cu soț, dar dacă dau pentru morți, fără soț. Preotul să roagă pentru sufletul mortului și-l pomenește, scoțîndu-l astfel de la pedeapsă și de la greu. În părțile de sus ale Bucovinei, locul colacilor l-au luat niște franzole mici, rotunde; numai cînd e pomenire mai mare să fac colaci.

În Moldova, fie pentru vii, fie pentru morți, atît lumînărele, cît și colacii să dau fără soț. Să dau 3 sau 5 lumînări, mai ales 3. Una se aprinde la jertfă, alta la sfîntul ce dorești: Maica Domnului sau Domnul Hristos etc. și a treia la sfîntul zilei, unde să dă nafăra. Dacă să dau cinci, 2 să pun la heruvim. Cînd să dă de slujbă, se dă și un pomelnic, în care să află numele viilor și al morților ce au să se pomenească.

Cine n-are copii, numai pănă la 7 ani i să primește jertfa ce o dă la biserică; mai mult, nu. De aceea, femeile sînt datoare să se caute cu doctori pentru ca să aibă, căci a nu avea copii e mare pacat. În vremea veche, cei ce nu aveau roadă în biserică nu să primeau. „Pomul ce nu rodește să se taie și să se ardă", ziceau ei. *Botoșani*

§ 12. Săvîrșirea sfintei liturghii. Vecernea. Litia

Pentru a să putea săvîrși sfînta liturghie, trebuie să se facă cu o zi înainte vecernea, iară în dimineața acelei zile, utrinea.

La rugăciunea de sară, numită „vecerne", ce se face sîmbătă la toacă, spre ziua ce se face liturghie, cum e la sărbători mari, să face și litie, pentru ca să înmulțască Dumnezeu roada creștinilor. Să pun pe o tabla cinci pîni, vin, grîu și untdelemn și pe acestea face preotul următoarea scurtată rugăciune:

„Doamne Dumnezeul nostru, cum ai săturat 5.000 de barbați cu cinci pîni și cum ai binecuvîntat, așa binecuvîntează pînea, grîul, vinul și untul-de-lemn și le înmulțește pre acestea în orașul, țara aceasta și în toată lumea ta și pre credincioșii care se împărtășesc dintr-însele îi sfințește. Doamne, ferește-ne de boale grele, de moarte naprasnică, de foc, de potop, de ciumă, de foame, de pușcă și de toate relele." Apoi zice de 40 de ori „Doamne, miluiește!"

O pîne se taie bucățele și se împărțește la oameni la „tratapod", unde vin să-i ungă pe frunte cu untul-de-lemn.

Litie se trimete în Moldova la sărbători mari de către mai mulți credincioși și mai ales cînd e patronul cuiva, iar de la litie se întoarce acasă o pîne și puțin grîu. Pînea o mănîncă cu sfințenie, iar grîul se strînge și se dă la păseri, de boale.

(În carte să spune că pînea aceasta este izbăvitoare de toate relele, cine cu credință o va lua.)

În Mihalcea, femeile cer de la litie, pentru leacuri, grîu sfînțit.

E bun pentru adus mana la vaci, cînd sînt vacele stricate.

E bun de afumat copiii pentru boala cea rea. *Camena*

Ca să nu se apropie farmecele de casă, să iai cîte trei fire de grîu sfînțit la 12 liturghii, să faci cu sfredelul borți în cornurile casei și să pui în toate 4 cornurile. *Broscăuți*

Doboș talharul a cerut de la Dumnezeu putere și că nimenea să nu-l omoare. Dumnezeu i-a zis că totuși nu va putea să trăiască cît lumea, odată trebuie să moară și atunci nu va fi omorît decît cu plumb sfînțit și cu grîu de la 12 liturghii. *Mihalcea*

La hramuri

În Moldova, cînd e hramul unei biserici, vecernea se face cu sobor din 3, 5, 7 sau până la 13 preoți. E foarte frumos cînd toți vin în mijlocul bisericei cu lumînările aprinse și cîntă:

„Lumină lină a Sf. Măriri, a Tatălui ceresc celui fără de moarte, a sfîntului fericitului Iisuse Hristoase, viind la apusul soarelui, văzînd lumina cea de sară, lăudăm pre Tatăl, pre Fiul și pre Sfîntul Duh, Dumnezeu. Vrednic ești în toată vremea a fi lăudat de glasuri cuvioase, Fiul lui Dumnezeu, cel ce dai viața, pentru aceasta, lumea te mărește!"

La unele biserici, se face sara tîrziu priveghere, spre ziua de hram, dimpreună cu utrenea (rugăciunea de miezul nopții).

A doua zi, se face liturghia în sobor. Epitropii bisericei îngrijesc a se face colivă pentru ctitorii bisericei (acei ce au înfrumusețat-o), iar după biserică se dă masă la popor, precum și pentru alții ce vin, acasă la unul dintre epitropii bisericei.

Cheltuiala e mare; pentru acest scop preotul îmblă mai înainte prin oraș și strînge bani de la credincioși, ca sălindare (cine dă sălindar e pomenit 40 de zile la liturghie), și din aceștia se face hramul.

Cum să făcea utrenea de demult

Utrenea ce se face întotdeauna înaintea liturghiei, în Moldova de demult, să făcea de noapte, pe la 2 ceasuri. La utrene, biserica era plină de credincioși. Utrenea se făcea la lumină mică, nu se aprindeau policandrele. În ziuă, se întorceau cei ce au fost la utrene acasă, iar la liturghie mergeau ceilalți căseni.

Tot astfel și în Cernăuți, utrenea se făcea de noapte, îmbinîndu-se cu litia, și, după ce luau oamenii cîte o bucățică de litie, ieșau. – Era mare credință pe atunci!

*

Nafora. Sfînta jertfă. Sfînta copie. Agnețul

Nafora pentru săvîrșirea sf. liturghii o poate face numai o fată curată sau o bătrînă curată, iertată. Cînd face nafora, trebuie să se îmbrace cu cămeșă curată, să zică „Tatăl nostru" de 12 ori și să bată 12 mătăni și apoi să înceapă. În nafora, drojde nu se pune, numai aluat de naforă, iar dacă nu se află conservat, să face din făină și vin, puindu-se cu o zi înainte la dospit. După ce să frămîntă, se lasă să dospească, apoi se fac 5 prescurele rotunde, una ca alta; la 4 puindu-se deasupra pecetea Domnului Hristos: „Is. Hr. Ni. Ka.", iar la a cincea, pecetea Maicii Domnului, care e un con cu vîrful în sus și numele „Maria." Cele 4 sînt lipite una de alta, formînd un patrat, iar a cincea e lipită lîngă cele 4 la mijloc, în afară.

Pentru îndeplinirea sf. jertfe, preotul are trebuință de „copie", un fel de săgeată sau pică, cu care taie și scoate părticelele din prescuri pentru sf. comunicătură.

Operațiunea aceasta se pregătește dimineața la proscomedie, înainte de a fi începută sf. liturghie, în modul următor:

Preotul ia în mînă una din cele 4 prescuri și împlîntă sf. copie de trei ori deasupra pecetei, de trei ori dedesupt și tot astfeli pe din părți, zicînd: „Întru pomenirea Domnului și Dumnezeului și mîntuitorului nostru Iisus Hristos." Apoi înfige copia tăind afund în partea dreaptă a pecetei, zicînd: „Ca o oaie spre junghiere s-a adus", apoi în partea stîngă, zicînd: „Și ca un miel nevinovat, fără de glas împotriva celui ce-l tunde pe dînsul, așa nu ș-a deschis gura sa." În partea de sus a pecetei zice, rădicînd în sus patratul din mijloc, ce l-a tăiat:

„Întru smerenia lui, judecata lui s-a rădicat", iar pe jos, tăind în afund toată bucata pe dedesupt, zice:

„Pe neamul lui cine-l va spune" și, rădicînd cu totul bucata pe dedesupt, zice:

„Și s-au rădicat de pe pămînt viața lui." Această bucată se cheamă „agnețul" sau „mielușelul." Preotul, plecat cu fața în jos, pune mielușelul pe discos, junghiind agnețul pe partea dinlăuntru, drept pe la mijloc, cruciș, de sus în jos și din dreapta spre stînga, încît să facă 4 bucăți mici, zicînd:

„Jertfească-se mielul lui Dumnezeu, cel ce rădică păcatul lumei, pentru viața și pentru mîntuirea lumei."

Întoarce cu pecetea deasupra și face o singură împunsătură, zicînd:

„Și unul din ostași cu sulița coasta i-a împuns, din care a ieșit sînge și apă și cel ce a văzut a mărturisit și adevărată este mărturisirea lui." La aceste cuvinte, preotul toarnă vin și apă în potir. (Pînea e pe discos, deoparte.)

După ce s-a terminat aceasta, preotul ia în mînă prescure cu pecetea Maicii Domnului și taie conul de trei ori: în dreapta, în stînga și la bază. Atunci împlîntă pe dedesubt sf. copie și rădică

deodată părticica. Tăind, zice: „De faţă au stătut împărăteasa, de-a dreapta ta, în haină aurită, îmbrăcată şi prea înfrumuseţată."

Apoi ia prescurea a treia şi scoate din ea cu vîrful copiei 9 părticele, cîte 3 în rînd, superpuse rîndurile unul preste altul. Aceste se scot pentru Sf. Ioan şi pentru cele nouă cete ale sfinţilor.

Pe prescurea a patra scoate tot cu vîrful copiei, roată-împrejur, numind la fiecare părticică cîte un nume. Mai întăi, începe cu împaratul, apoi mitropolitul şi apoi toţi cei ce au plătit de slujbă în aceea zi, iar în mijloc scoate preotul o părticică pentru sine.

Iar din prescurea a cincea scoate părticele mici, în formă de cruce, pentru morţi; pentru acei ce se află scrişi în pomelnicul bisericei şi pentru acei ce s-a plătit slujba în aceea zi.

Acuma vine aşezarea pe discos:

Cele patru părticele ale Domnului Iisus Hristos le aşază preotul: una sus, pe marginea discosului, alta jos, a treia în dreapta şi cealaltă în stînga. Aşezînd sus, zice: „Iisus", jos: „Hristos", la o margine: „Ni" şi la alta: „Ka".

Locul unde se pune părticica Maicei Domnului e însemnat în mijloc pe fundul discosului, ca un con, din dreapta, iară celelalte părticele le aşază preotul în şir, mai în jos. Cînd sînt aşezate, preotul pune deasupra steaua cu 4 raze, ce reprezintă steaua din Vifleem şi care, fiind aşezată pe razele sale ca pe nişte picioare, formează ca un ceri deasupra discosului, iar deasupra acopere cu „pocrovăţul", o acoperitoare. Steaua se pune ca să nu se atingă acoperitoarea de sf. pîne. Tot atunci acopere şi sf. potiri, apoi, c-o acoperitoare mai mare, le acopere pe amîndouă.

Proscomedia se face la utrene, pe masa cea mică din stînga, cum întri în altar. După pregătirea aceasta, începe preotul liturghia. Atunci toacă şi trag clopotele.

Cînd iese cu sf. daruri, preotul ia discosul cu mîna dreaptă şi-l pune la cap, iar sf. potir cu mîna stîngă şi, venind în mijlocul bisericei, pune sf. potir pe capul oamenilor. Intrînd, îl pune pe masa cea din mijlocul altarului, pe sf. aer, şi atunci face rugăciuni, pentru ca să se schimbe pînea în trupul lui Hristos şi vinul în sîngele lui. Apoi vin rugăciunele de mulţămită şi la urmă, cînd e aproape să iasă din biserică, preotul alege părticelele din „agneţ" şi din ale Maicei Domnului şi altele, de le pune în potir, şi cu acestea se împărtăşeşte, împărtăşindu-se atunci şi oamenii cari sînt de împărtăşit în acea zi. Iar restul de la prescuri ce rămîne se taie şi se împărţeşte ca naforă la credincioşi.

Cînd se face slujbă cu sobor, un alt preot scoate la daruri şi sf. copie, pusă în crucişi cu linguriţa de împărtăşenie, urmînd imediat preotului ce duce sf. daruri şi dînd să le sărute la credincioşi.

A doua zi de Paşti, se scot părticele şi se usucă şi se strîng în sfîntul chivot, ca să fie de împărtăşenie bolnavilor peste an.

*

§ 13. A. Din viața Domnului Hristos
Liturghia și jidanul

Un jidan tare sarac și cu o casă de copii, tot văzînd că un român da liturghii la biserică, a întrebat că de ce dă? „Pentru că Dumnezeu mie îmi dă însutit", a zis omul. Jidanul n-avea decît un pui de găină. Îl duce pe acela la biserică. Așteaptă, așteaptă, dar vede că nu-i dă nimic; merge să caute pe Dumnezeu să-i ceară. Pe drum îl întâlnește pe Sf. Petru și-i spune toate. Sf. Petru i-a zis că alta nu-i poate da decît să se facă doftor. Aud ei că undeva este o femeie bolnavă și s-au dus acolo. Sf. Petru a cerut o odaie deosebită, a tăiat-o bucăți, dar n-a curs sînge nici un pic, a blagoslovit-o și s-a făcut sănătoasă cum a fost. I-a întrebat ce să le deie și Sf. Petrea a cerut pîne și un ou, da jidanului a zis să-i deie ce va vrea și femeia i-a dat o ladă de galbeni. S-a luat Sf. Petru și s-a dus în drumul lui, da pe dînsul l-a lasat.

Aude iar jidanul că este undeva o fată de împărat bolnavă; se face el doftor și zice că va lecui-o. A spus ca să-l lase singur în odaie, să nu vie nime și se apucă de taie fata și curge sîngele părîu. Cînd la înviat, nu poate! Sf. Petru a venit nevăzut și a înviat-o, dar i-a zis că altădată să nu se mai apuce de astfel de doftorire. Și aice i-a întrebat că ce să le deie. Sf. Petrea a zis că pîne și un ou, iar jidanul a capatat iar o ladă cu bani. Cînd s-au pus să mănînce, Sf. Petrea a zis că jidanul a mîncat două ouă. „Ba nu, zice el, eu unul și D-ta unul și eu unul." Și i-a zis Sf. Petru: „Vezi, eu mănînc, dar din pînea mea nu se mai sfîrșește". *D-ra Agripina Sîrghevici, Botoșani*

B. Hamăn și Domnul Iisus Hristos

Locuitorii din Stănești, de pe granița Moldovei, au o vorbă cînd îl muncesc pe cineva tare: „Îl muncesc ca pe hamănul cel jidovesc."

Hamănul jidovesc a fost muncit ca și Domnul Hristos. Istoria lui e astfeli:

Cînd îmbla Dumnezeu pe pămînt cu apostolii, a capatat apostol și pe un jidan, Hamăn, dar el nu vroia să se deie la legea lui Hristos. Domnul Hristos îmbla prin lume și vindeca, iar plată nu lua nimică, da Hamăn zicea că, să poată el vindeca, s-ar îmbogăți. Odată, la un om erau doi copii numai pielea și oasele pe dînșii. Părinții copiilor au făgăduit o mulțime de bani Domnului Hristos dacă-i va tămădui. Domnul Hristos a cerut copiii, s-a închis cu Hamăn într-o casă, a adus destulă apă, apoi i-a tăiat bucăți, li-a spalat fiecare parte de trup, a scos de la inima lor o vînă drăcească, care îi făcea răi, încît nu se mai puteau îndrepta, apoi a pus bucățile la loc: mai întâi capul, că era despicat în două, și apoi tot trupul, a suflat și i-a înviat. Copiii erau rumeni și frumoși și părinții lor îi sărutau Domnului Hristos picioarele, rugîndu-l să primească o mulțime de galbeni, dar Domnul Hristos s-a dus fără ca să primească ceva.

Dar la alt om bogat erau, tot așa, doi copii, asemenea bolnavi. Hamăn văzuse cum a făcut Domnul Hristos și a făcut tocmală cu omul, că el îi va vindeca, dacă îi va da o sumă foarte mare. S-a luat, fără știrea Domnului Hristos, și a tăiat copiii, i-a spalat, i-a așezat, dar cînd i-a înviat, nu poate. Domnul Hristos se făcuse muscă și se uita de pe părete la el. Hamăn s-a spăriat și a început a plînge. Domnul Hristos i s-a aratat și i-a zis: „Acuma vezi cît de neputincios ești? Dă-te la legea mea și eu ți-i voi învia." Hamăn s-a dat la legea lui Dumnezeu și Domnul Hristos i-a înviat. Copiii erau sănătoși, omul vine cu banii ca să-i plătească, dar acum Hamăn nu mai vrea să-i ia. Din ceasul acela el a îmblat cu Domnul Hristos și cînd l-au prins pe Domnul Hristos, l-a prins și pe el și l-au chinuit ca și pe Domnul Hristos și l-au pus în stînga Domnului Hristos pe cruce, iar în dreapta era copilul ce se scaldase cu Domnul Hristos într-o scăldușcă. – Adecă cum: Cînd era Domnul Hristos mic, a întâlnit o femeie al cărei copil era plin de bube. Aceasta își scalda copilul și degeaba îl curățea de coji, căci se făceau bubele la loc. Maica Domnului a pus și ea pe Domnul Hristos în apă, dar femeia n-o lăsa; să nu se umple și copilul Maicii Domnului. Maica Domnului a văzut bunătatea femeiei, l-a scaldat pe Domnul Hristos întâi și i-a zis să-și puie apoi și copilul său și, cum l-a pus, îndată s-a curățit și a rămas tămăduit. – Pe acel copil l-a cerut Domnul Hristos să fie lîngă dînsul pe cruce și sta între amîndoi. „Ah!, zice Hamăn, nu mai pot rabda chinurile acestea!" – „Ba mie mi-i totuna, a zis cel din dreapta, dacă poate răbda Domnul nostru, care e bătut cu chiroane, putem să răbdăm și noi, că sîntem numai legați."

– „Rabdă, a zis Domnul Hristos aceluia, căci nu va trece mult și vei fi cu mine în rai." Pe Hamăn însă o jidaucă, cunoscîndu-l, l-a răscumparat de pe cruce și el s-a făcut iar jidan. Domnul Hristos l-a blastamat în vecii vecilor să fie afurisit și el stă legat în iad.

Jidanii de aceea îl serbează pe Hamăn primăvara, îmbrăcîndu-se fel de fel, căci el, cînd a fost chinuit, în toate chipurile s-a prefăcut: și în porc, și fel de fel, ca și Domnul Hristos, ce se prefăcuse în miel și în fel de fel. De aceea să află lîngă Domnul Hristos un miel. Pe băiatul din dreapta însă – acesta era de 16 ani, ca și Domnul Hristos – l-a luat cu dînsul în rai și l-a pus portar și amu el deschide poarta. Numele lui e Spiridon și zice că era țigan, dar era alb la trup. Oamenii spun că Sf. Petru e portar, dar nu e drept, Sf. Petru păzește drumul. Domnul Hristos, cînd era să se suie la ceri spre ziua de Înalțare, li-a rînduit la toți lucrul lor: Pe Sf. Ilie l-a pus să rînduiască cu sufletele și să ajute cînd tună, Sf. Petru taie cu coasa cînd fulgeră, Sf. Arhangheli să îmble cu tunul, Sf. Niculai să scrie pacatele oamenilor, Sf. Dumitru să le cîntărească, Sf. Gheorghe e peste vaci, el ia sufletele la cele ce mor și le paște pe ceea lume. Maica Domnului dă de lucru la fete, să plivască, să samene flori și ține slujbă în biserică, în rai, cu Adam și cu Eva. Și, în sfîrșit, atunci pe toți i-a rînduit, la ce au să fie. *Maria Gabora, Stănești*

*

C. Domnul Hristos, soarele și luna

Pe cînd îmbla Maica Domnului cu Domnul Hristos mic, fugare de frica jidanilor, s-a întîmplat că a ajuns într-o pădure, la casa unor tălhari, 12 de toți. Acești tălhari aveau o femeie care și ea avea doi copii: pe unul îl născuse dimineața și se chema „Vargălată" sau „Vargat" și pe altul sara, acestuia îi pusese numele „Sara." Vargălată era plin tot de bube și cînd aveau să vie talharii acasă, așa de tare țipa! Maica Domnului, cum scalda femeia copilul, îndată ce l-a scos, l-a pus pe al ei, pe Domnul Hristos, în scăldătoare, în loc. – „Vai de mine, femeie bună, ce faci? Nu destul mă chinuesc eu zi și noapte cu copilul meu, vrai să se umple și al tău?" – „Lasă, nu te teme, că nu s-a umple", a zis Maica Domnului.

Dar ce minune! Vargat, cum l-a înfășat mă-sa cînd l-a scos din scăldătoare, a adormit. Mă-sa gîndea că poate-i mort, știa că îndată aveau să vie talharii și el nu țipa. Ia și-l desfașe, dar trupul lui era tafta de curat. A lasat copilul să doarmă și a alergat să le iase lor înainte, spuindu-le că este la dînșii o femeie cu copil mic, să nu-i facă nimică, că iată ce minune a făcut cu copilul lor. „Bine că ni l-a lecuit pe al nostru, n-ai grije, nu-i vom zice nimică", au răspuns ei.

Maica Domnului a doua zi s-a sculat și a plecat. Domnul Hristos a crescut mare și jidanii l-au prins și l-au pus pe cruce între doi talhari. – „Dacă ești tu Dumnezeu, poți să te scapi", a zis unul din talhari Domnului Hristos. – „Tu nu vorbi, a zis cel din dreapta, căci nu ești vrednic să judeci sîngele acesta curat." După ce l-au pus în groapă, a trimis Dumnezeu pe îngerul Vargălată ca să rădice piatra de pe mormîntul Domnului Hristos, cufundată de 7.000 de stînjeni. Domnul Hristos a ieșit și, aducîndu-și aminte de cei doi tovarăși ai lui, cei doi copii, Sara și Vargălată, a cerut lui Dumnezeu să i-i deie, ca să-i fie lui apostoli. Apoi s-a dus Domnul Hristos de a sfarmat lăcățile iadului, ca să deie drumul sufletelor ce să chinuiau. Îmblînd ei împreună, Sara l-a vîndut pe Domnul Hristos jidanilor, de l-au muncit. Domnul Hristos și a doua oară a înviat; dar pe neprietenul său Sara l-a legat și, pănă la sfîrșitul lumei, va sta în lanțuri; și el e „luna" ce îmblă noaptea pe ceri, rămîindu-i tovarăși numai îngerul „Vargălată" sau „Vargat", ce s-a născut dimineața și care e „Sfîntul Soare."

Ioan Cical, Broscăuți

D. Mediaș. De cînd se scaldă copiii

Au fost niște oameni și aveau un băiat, îl chema Mediaș. Copilul cela era de mic dezmierdat și nu-l puneau părinții la nimică. De atunci, de la copilul acela au luat părinții învățătură, ca să deie frică la copii pînă sînt mici, căci, dacă sînt mari, nu ascultă. Băiatul acela, cînd era de 7 ani, a mers în grădină și a rupt un băț, un ciomag de măr; l-a adus acasă și l-a pus în pod. Cînd era acuma flecău mare, părinții îl probozeau că de ce a făcut ceea și ceea și de ce nu lucrează,

da el a mers în pod, a luat măciuca şi i-a omorît; apoi a pornit cu ciomagul în spate în pădure şi s-a făcut hoţ, prindea oamenii, îi ucidea şi le lua avutul. În pădure a prins şi o femeie şi ş-a făcut-o femeia lui, cu care a avut 2 copii de gemene.

Maica Domnului de abia născuse pe Domnul Hristos, trece pe acolo şi să opreşte peste noapte să doarmă acolo. Femeia, cum a văzut-o, s-a spăriat. „Du-te de aice, femeie, că am un barbat rău, că pe cine vede omoară”. „Eu nu mă tem, zice Maica Domnului, că mă va omorî.” Dar până atunci copiii nu se scăldau şi copiii femeiei de casă erau tot trupul o rană. Maica Domnului a cerut o albiuţă, să-şi scalde copilul ei. Dacă a văzut femeia, ş-a vîrît după Domnul Hristos şi pe copiii săi şi i-a scos curaţi, sănătoşi.

Pe acel mai mare, Domnul Hristos l-a luat de ajutor, apostol; şi cînd a fost să facă cina cea de taină, i-a dat 3 arginţi să cumpere pîne. El a mers în tîrg, a mîncat şi a băut paralele şi amu nu avea cu ce cumpara. (De aceea omul, cînd merge la iarmaroc, mai întăi să-şi facă interesul lui, să cumpere, să vîndă, şi apoi să se puie la băut şi la mîncat.) A luat şi l-a vîndut pe Domnul Hristos pentru 3 arginţi, la jidani, şi a cumparat ce a trebuit. Apoi sara, la cină, l-a şters pe Domnul Hristos pe picioare şi jidanii l-au cunoscut şi l-au luat să-l muncească.

Mediaş bătrînul a ucis mulţi ani oameni. Odată a prins un preot ş-a vrut să-l omoare, dar preotul i-a spus că mai bine să se lase să-l spovăduiască şi să-i dea canon pentru iertarea pacatelor, căci e bătrîn şi-i vine vremea să moară. Mediaş, de spovedanie şi de cele ce-i spunea preotul, nu ştia, l-a ascultat şi s-a spovăduit. Preotul îi spuse că băţul acela de măr, cu care a ucis, să-l înfigă în pămînt şi să care apă cu gura, pe coate şi pe genunchi, să-l ude, până va înfrunzi şi va face mere.

Mediaş l-a ascultat. Mărul a slobozit frunze şi a făcut mere. La un timp, trece preotul acela cu trăsura pe aproape şi-i vine mirosul de la mere. Trimite pe vizitiu să vadă de sînt undeva, în adevăr. Acu Mediaş era bătrîn tare, cămeşă nu mai avea pe trup şi păr crescuse pe el. Vizitiul, văzîndu-l, s-a spăriat şi a mers de a spus stăpînului său. Preotul ş-a adus aminte şi, văzîndu-l, l-a cunoscut. I-a zis să se scoale, dar nu putea. „Scutură dar, cum poţi, mărul!” El a scuturat. Toate merele au picat, numai 2 nu. Toate pacatele îi erau iertate, pe cîţi oameni i-a fost omorît, numai pentru tată şi mamă n-a fost iertat. L-a mai spovăduit o dată şi i-a zis să mai scuture. Au picat şi acelea. Acum era deplin iertat şi îndată s-a răsipit ca colbul înaintea preotului.

Ioan Voronetchi, Camina

E. Căinţa

A fost odată un ucigaş care făcuse tare multe pacate şi s-a dus la o mănăstire, să se spovăduiască. Spune el duhovnicului toate cîte le-a făcut, duhovnicul nu vrea să-l ierte, pentru a-i da sfînta comunicătură. El a luat şi l-a ucis. – A mers la altă mănăstire şi s-a

întîmplat tot așa. Astfel a mers el la 99 de mănăstiri și pe toți duhovnicii i-a ucis. Cînd a mers la a 100-a, spuind duhovnicului cum i-a omorît pe aceia, duhovnicul s-a spăriet și, spuindu-i că se duce după sf. taine ca să-l comunice, a ieșit afară, a izbit ușa și l-a încuiat cu cheia acolo. Apoi, mergînd la ceilalți călugări, li-a spus ca să părăsească mănăstirea, că acolo să află un păcătos foarte mare. Cheia a aruncat-o într-o apă ș-a spus că atunci să-l descuie cînd se va găsi cheia ceea. Ei au apucat prin păduri și, hrănindu-se cu rădăcini și cu pești, trăiau cum puteau.

Trecuseră ani de vreme de atunci, călugării cei vechi murise și alții le luase locul. Iată că, într-o zi, pescuind ei, au găsit cheia într-un pește. Tocmai atuncea să împlinise 100 de ani. Acuma trebuiau să deschidă! Cel mai bătrîn dintre călugări a luat sf. daruri și a intrat. Ucigașul era alb ca zăpada și lîngă dînsul curgea un părîu de lacrimi – atîta a fost plîns el. Văzînd pe călugăr, să întoarse și zise: „Da mult ai stat cu sf. comunicătură!" Călugărul l-a împărtășit și el s-a făcut colb. – Îl iertase Dumnezeu.

Auzită de la d-ra Aurora Preda, în Bălăceana

(Variații de ale acestei povești să vor vedea în părțile IV și V.)

§ 14. Lumina. Sărbătorile postului mare
A. Miezul-Păreței

Drept la mijlocul postului, a 4-a săptămînă, miercuri, cade „Miezul-Păreței" sau „Înjumătățirea postului", la ziua de Miezul-Păreței să numără ouăle cîte le ai, că sînt puii frumoși, spun unii. Cînd începi a numara, în loc de unul, zici: „O mie!" Tot din această zi să apucă ouăle la scris, pentru Paști. În ziua aceasta nu se coasă, nu se toarce, nu se țesă, că-i primejdie pentru femei; care lucrează nebunește. – O femeie a urzit ori a țesut, în ziua de Miezul-Păreței și tot anul să învîrtea în toate părțile zicînd: „Tîndă ici, tîndă-ncolea, tîndă-n Miezul-Păreței!" sau: „Tîndă-ncoace, tîndă-ncolo etc." Aceasta să povestește pretutindene. În Ardeal, să spune că femeia zicea: „Miezul-Păreței, Miezul-Păreței, cine a face ca mine, ca mine să pată!"

În ziua de Miezul-Păreței, nu să merge la pădure, că-și primejduiește omul viața. E zi de primejdie, căci atunci e veacul jumatate.

În Botoșani, de Miezul-Păreței să numără călepele.

B. Patruzeci de Sfinți

Sărbătoarea celor 40 de Sfinți, care nu vroiau să se dea la idolatrie, cade la 9 mart. Ei au fost munciți de către romani și i-au pus să-i înece în iezerul Sevastiei. Toți au mers la moarte, cu bucurie, numai unul a fugit din iaz, la mă-sa pe cuptor, că-i era tare frig, și

s-a topit acolo. Îngerii le-au adus la toți 40 coroane din cer, numai o coroană n-avea sfînt și plutea pe apă. Atunci păzitorul lor, care era păgîn, s-a aruncat ș-a apucat el coroana și, înecîndu-se cu ceialalți, s-a făcut sfînt. *De la mama autoarei*

40 de Sfinți au fost 40 de ficiori; și la un chef, la o veselie, s-au făcut toți 40 de frați, adecă prieteni, de aceea să beau 40 de pahare de vin și să dau de pomană 40 de colaci.

De e frig în acea dimineață, de e cît de puțin înghețat, e anul mănos. *Gh. Morar, Botoșani*

Dacă în ziua de 40 de Sfinți, e gheață pe părîu, cît să poată trece iepurele, are să fie degrabă cald, de nu, 40 de zile va fi frig. De plouă atunci, 40 de zile plouă.

Cum e în ziua de 40 de Sfinți, așa e în ziua de Paști. *General*

În Ilișești, în ziua aceasta se fac focuri pen grădini, nu de Sf. Alexi, nici de Paști. – Tot astfel, și în Ardeal, fac focuri de paie și oamenii sar peste foc, să nu-i mănînce purecii – fiecare casnic își face focul său.

În Moldova, de 40 de Sfinți, să fac colăcei mici, numiți „sfințișori", avînd forma pomenilor ce să dau la morți, dar mai cu samă în formă de „8". Colăceii aceștia să ung cu miere, se duc la biserică și să dau de pomană.

Vorba spune că de 40 de Sfinți, să beau 40 de pahare de vin, să mănînc 40 de găluște, 40 de plăcinte și se dau de pomană 40 de colăcei.

Cei 40 de Sfinți și sămănătura

Patruzeci de Sfinți e cea mai mare sărbătoare, că-s 40 de Sfinți într-o zi. Un om a făcut clacă de arat în ziua de 40 de Sfinți și i s-a făcut multă pîne. La anul, omul iar a făcut clacă în aceeași zi ș-au venit și Sfinții și s-au vorbit între ei ce să-i facă omului celuia – și pentru că 40 de Sfinți sînt 40 de luni, i-au pus pedeapsă ca să zacă 40 de luni și n-a murit pân' nu le-a împlinit. *Ioan Pisarciuc, Roșa*

*

Zice că odată, de 40 de Sfinți, mergeau Dumnezeu și cu Sf. Petrea și văd un om arînd, samana mazăre. „Bună ziua!", zice Dumnezeu. „Mulțumesc D-voastre!" – zice omul. „Da cum de ari azi, că-i sărbătoare, îs 40 de Sfinți!" „Apoi, Dumnezeu să mă ierte, că n-am știut", zice omul. Și se duc ei mai departe. „Doamne, zice Sf. Petru, ce-i dai pentru asta?" „Îi dau că de pe ogorul ista să ia 40 de corețe de mazăre, că el n-a știut." Trec oamenii ceia și la anul în ziua ceea pe acolo și iar îl găsesc pe om arînd. „D-apoi, cum de ari astăzi, zice Dumnezeu, că-s 40 de Sfinți?" „Că eu am samanat și an, tot ca azi, și mi-au ieșit 40 de corețe, de aceea samăn și-n ist an!", dar n-a zis: „Dumnezeu să mă ierte", cum a fost zis atunci. „Da pentru asta ce-i

dai?" – a zis Sf. Petru. „Îi dau 40 de ani să zacă", a zis Dumnezeu. Și așa a fost. *Să povestește pretutindene.*

Cei 40 de Sfinți muncesc pe oamenii ca să lucreze.

În ziua de 40 de Sfinți se samănă rasadurele de ceapă, de curechi. – De e omăt atunci, faci rasadnițe în casă.

În 40 de Sfinți, să sapă iarba cea mare și se înșiră pe ață, apoi să duce la biserică și să lasă să șadă 40 de zile. Cu de aceea e bine să afumi în casă de orice boală și de holeră, că te păzește. Pui în cofa cu apă, în mîncare; tot iarbă de aceea să dă în tărîțe la vaci, ca să nu le ieie mana.

În ziua de 40 de Sfinți să scot afară albinele. Atunci nu mai e frică că vor degera.

Ziua și noaptea. Albina

(Rugăciune la Dumnezeu, cînd te temi de tun)

Cruce-n casă, cruce-n masă,
Cruce-n tuspatru unghiuri de casă.
Șede Sf. Nichita în mijlocul casei
Cu hainele scurte,
Cu săbiile crunte.
Șede decusară,
Păn' la cinioară,
De la cinioară,
Păn' la cîntători.
De la cîntători, pănă la vecii veacului.
Din sus de casa noastră
Este o bisericuță mititică.
Cu altar de mărgăritar,
Cu țintirim de tămîie neagră.
Acolo șede Ana Sana.
Surorile lui Dumnezeu au ieșit
Ș-au căutat spre asfințit,
Ș-au căutat spre amiază-zi,
Ș-au căutat spre răsărit.
Au văzut mînică, mînicatori la creștini.
Și viind pe-o cărărușă,
S-au întălnit c-o albinuță
Și din albinuță
S-a făcut o turtiță de ceară.
Din turtița cea de ceară
S-a făcut o făclioară.
Făclioara s-a aprins
Dumnezeu a-nvins ș-a rîs.
Acum și pururea și în vecii vecilor, amin.

Dochița Hurchiș, Mahala

C. Blagoviştenele

De Blagoviştenie (Buna-Vestire – 25 martie), învie toată musca şi iarba atunci începe a creşte, pentru că pămîntul atunci e blagoslovit.

Dacă n-ar fi Blagoviştenielele, nici Paştele n-ar putea fi. Odată căzuse Blagoviştenielele în ziua de Paşti, preoţii începură să cetească cartea Învierei, dar ce folos, că ziua nu se mai făcea şi lumînările în biserici s-au fost stins. Atunci ş-au adus aminte că în acea zi e şi Blagoviştenia şi au deschis cărţile să facă slujba Blagoviştenieí şi îndată s-au aprins toate lumînările singure! Cînd au fost gata cu slujba, s-a luminat şi afară – acuma soarele era la amiază-zi! Copiii toţi dormise pănă atunci şi oamenilor nu le fusese foame, pănă au ieşit din biserică.

Şi de atunci se ia de bunăvoie la catane, căci pănă atunci prindea oamenii cu arcanul şi-i ducea. *Andrei Motoc, Mihalcea*

Pe Maica Domnului Dumnezeu a suduit-o şi din cuvîntul cela a purces grea ş-a făcut pe Domnul Hristos. Cînd era el de 12 ani, a mers în biserica jidovească şi asculta cum citesc jidanii, dar la o carte, cea mai scumpă a lor, ei se puneau dimpotriva lui Dumnezeu şi pe aceea nu vroiau s-o cetească. Domnul Hristos le-a zis ca s-o citească şi s-a dus. Cum au început a citi, pe loc a început a se întuneca, dar nu aşa întuneric cum e noaptea, dar aşa că nici stelele nu se vedeau, şi a ţinut aşa de la amiază-zi şi pănă a doua zi, pe vremea ceea la amiază-zi. Văzînd aceasta, s-au spăriat toţi jidanii, dar unul, mai cu inimă, s-a dus să caute o lumînare. A văzut undeva departe o zare şi a mers pănă la casa ceea. Acolo să năştea un copil mic şi nu i-a dat drumul în casă. Apoi, după ce s-a născut copilul, a luat omul lumina ceea şi i-a dat-o – şi de atunci au la sărbătorile cele de toamnă şi jidanii lumină, că pănă atunci nu aveau. Şi apoi cu lumina ceea s-au dus toţi jidanii pe acasă, iar a doua zi pe la amiază-zi s-a făcut soare frumos. *Dumitru Grigoraşciuc, Mahala*

Şaga de Blagoviştene

Odată, de Blagoviştene, mergeau mai mulţi oameni în cărăuşie, în jos, după vin, şi era unul tare poznaş, că le făcea o mulţime de şotii la ceialalţi. Iată că văd ei o trăsură c-un vlădică venind. Demult, trasura vlădicăi era cu cruce deasupra, de departe să cunoştea. „Ştii ce? – zice cel poznaş, eu am să mă fac mort şi voi mergeţi de cereţi să vă deie bani de îngropăciune."

Vlădica le-a scos 10 galbeni şi le-a dat. Vine şi la dînsul, îl blagosloveşte şi să duce. Oamenii merg la el şi-i strigă: „Scoală de-amu, măi, că vlădica s-a dus!" El nu să scoală. Îl trag, îl împing, el, mort ca toţi morţii. Pentru că a înşelat pe Dumnezeu. De atuncea se cheamă ziua ceea Blagoviştene.

*

Crinul

Buna-Vestire e ziua în care s-a zimislit Domnul Hristos, ziua în care Arhanghelul Mihail, cu o floare de crin în mînă, a adus sfintei fecioare vestea, că Duhul lui Dumnezeu o va umbri și din ea să va naște Mesia, Mîntuitorul lumei, care ne va scoate de la pacat.

Despre floarea de crin să spune următoarea legendă: Un călugăr tînăr, la o mănăstire, nu avea altă vorbă în gură decît: „Bucură-te, născătoare!" Cînd îl întreba cineva ceva, el întăi cu cuvintele acestea începea răspunsul, sau cînd vorbea el ceva, cu cuvintele acestea începea. Pentru aceasta, toți îl țineau de prost. Dar după ce a murit și l-au îngropat, din inima lui sau din gura lui a crescut crinul și de atunci e crinul pe lume.

Această legendă zice că să află scrisă în *Minunele Maicei Domnului.* *De la d-na Mina Dulghir, Broscăuți*

Blagoviștenele și anul

Blagoviștenïele țin tot anul, și anume: dacă în ziua de Blagoviștenie va fi frumos, are să fie anul bun; dacă pănă la amiază va ploua și apoi va fi frumos, are să fie toamnă lungă și să vor pute strînge pînele, dar de va fi ploaie și soare amestecat, nu-i anul bun; numai dacă de dimineață pănă în sara e tot una frumos, atunci anul acela e mănos, au să fie de toate pînele și de toate poamele. *Mihalcea*

În ziua de Blagoviștene nu se doarme, căci ești somnoros tot anul. Tot astfel și despre Sf. Alexi și de Florii.

(Despre Blagoviștene să va vedea Vol. III*.)

D. Săptămîna mare. Deniele

În săptămîna mare să grijește, să fac pregătiri pentru Paști. Numai puțin își grijesc oamenii și de suflet, spovăduindu-se și împărtășindu-se, acei care de Florii sau mai înainte nu s-au împărtășit. Omul trebuie să se grijască de 4 ori pe an, în cele patru posturi – căci împărtășania fără a să posti nu să poate lua – iar cine nu să poate împărtăși în posturile de peste an să împărtășește numaidecît în postul cel mare. Un om ce nu s-a împărtășit 7 ani nu are voie să între în biserică, să zice. (Despre postul din săptămîna mare și împărtășania, vezi partea IV, la *Joia Mare*, asemenea și despre „parastasele Postului", precum și despre scaldatul în joia și vinerea Paștelor.)

Săptămîna aceasta să numește „săptămîna patemilor" lui Domnul Hristos, cînd a fost chinuit pe cruce și îngropat.

În Moldova, din duminica Floriilor încep sara deniele, arătîndu-se prin rugăciuni și cîntări frumoase patemile Domnului – și țin până

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

vineri sara, în ziua ce să îngroapă Domnul Hristos, atuncea merg ca la îngropăciune, cu lumînări.

În Bucovina, să fac numai cele două denii din săptămîna a cincea: miercuri sara, cînd să face „canonul cel mare", al Mariei Eghiptencei şi al lui Andrei Creteanu, şi vineri sara, cînd să face acaftistul Maicii Domnului. În amîndouă serile acestea să bat tot timpul mătăni. Apoi, în săptămîna mare să face denia din Joia Mare, cînd se cetesc cele 12 evanghelii şi să scoate crucea, arătîndu-se Domnul Hristos răstignit. Vineri, după-amiază, crucea să duce în altar şi, să scoate în biserică „aerul" sau „mormîntul Domnului", puindu-se pe o masă, în mijlocul bisericei. Peste corpul Domnului să presură flori şi să stropeşte parfum. Aerul stă aice pănă sîmbătă după miezul nopţei. Sîmbătă dimineaţă să face prohodul, iar biserica stă deschisă toată ziua şi oamenii vin necontenit de să petrec de trei ori pe sub aer, sărută şi să duc. În Botoşani, la Biserica Ospeniei, mai demult, preoţii, sîmbătă dimineaţă, înainte de a începe liturghia, împărţeau la norod flori. Un servitori bisericesc ducea în urma preotului o tabla cu verdeaţă şi flori, stropite cu parfum: toporaşi de curînd înfloriţi etc., ca să închipuiască miresmele aduse de Sf. Mueri, şi preotul le împărţea, aruncînd pe jos pe unde mergea, presurînd pe sf. masă, în altar etc. *De la mama autoarei*

Sîmbătă, clopotele nu trag, ci numai toaca sună.

În Bucureşti, e obiceiul ca în vinerea Paştelor să se facă pomenire la ţinterim pentru morţi.

Nespus de frumoase sînt cîntările şi serviciul ce să face zilele acestea în biserică. Bătrînii nu să mai satură să steie şi să asculte. Cucoanele bătrîne mergeau de demult în doliu, plîngeau şi zilele acele nimic nu mîncau.

Sîmbătă spre duminică, la miezul nopţei, preotul, cînd întră, aduce aerul şi-l pune pe sf. masă, unde va sta pănă la Ispas, şi îndată după aceasta procede la celebrarea sfintei Învieri.

În săptămîna aceasta a patemilor, cine moare să crede că e tare păcătos.

Povestea lui Dumnezeu

A fost un om mare
Ş-a luat un topor mare
Şi s-a dus la pădurea mare
Şi a tăiat un lemn mare
Şi a făcut o mănăstire mare.
Cu nouă uşi, cu nouă altare.
În altarul cel mare
Sta Sîntă-Măria cea mare,
În altarul cel mic
Sta Sîntă-Măria cea mică,
Iar în mijlocul bisericei
Sta Ioan, Sînt Ioan,
Nănaşul lui Dumnezeu.
Maica Domnului
Cată-n cărţi şi-n părţi:
Ca să vadă pe fiul său,
Şi n-a văzut pe fiul său
Dar a văzut pe finul său.
– „Fine Ioane, fine Ioane,
N-ai văzut pe fiul meu

Și pe finul tău?
– „Nu l-am văzut,
Dar am auzit că:
Cînii, păgînii de jidovi
L-au prins,
Pe cruce l-au răstignit,
Păhar amar i-au închinat,
Trestii sub unghii i-au bagat,
Cu cămeșă de urzică l-au îmbracat,
Cu brîu de spini l-au încins,
Coroană de măcieș în cap i-au pus,
Chiroane sub unghii i-au vîrît."
Atunci, Maica Domnului
S-a luat cu mult, cu puțintel,
Cu cuvîntul din poveste,
Dumnezeu la noi sosește.
Acasă s-a înturnat
Ș-a lepadat haine domnești
Ș-a luat călugărești,
A lepădat cîrjă domnească
Ș-a luat călugărească.
S-a luat cu mult, cu puțintel,
Cu cuvîntul din poveste,
Dumnezeu la noi sosește.
Se-ntâlnește cu-n meșter lemnar.
– „Bună ziua, meșter lemnar!"
– „Bună ziua, Maică!
Ce plîngi, ce te văicărezi?"
– „Cum n-oi plînge și cum nu m-oi văiera,
Că am avut un fiu
Și de știrea lui nu știu!"
– „Taci, Maică, nu plînge, nu te văicara,
Talharii de jidovi l-au prins și l-au răstignit
Și eu cruce i-am făcut.
Ei au zis s-o fac mică,
Dar eu am făcut-o mare!"
– „Cît vei trăi, cu barda să dai
Și cîștig să nu mai ai."
S-a luat, cu mult, cu puțintel,
Cu cuvîntul din poveste,
Dumnezeu la noi sosește.
Să-ntâlnește c-un meșter fierar.
– „Bună ziua, meșter fierar!"
– „Bună ziua, Maică!
Ce plîngi, ce te văicărezi?"
– „Dacă am avut un fiu
Și de știrea lui nu știu!"
– „Taci, nu plînge, că talharii de jidovi
L-au prins și l-au răstignit
Și eu chiroane i-am făcut.
Au zis ca să le facem mai lungi,
Eu le-am făcut mai scurte.
Au zis ca să le facem mai groase,
Eu le-am făcut mai subțiri!"
– „Blagoslovit să fii de mine.
Să dai o dată cu ciocanul
Și să-ți cîștigi banul!"
Se duce, se întâlnește cu o broască.
– „Bună calea, Maică,
Ce plîngi și te văicărezi?"
– „Cum n-oi plînge și nu m-oi văicăra,
Dacă am avut un fiu
Și de știrea lui nu știu?"
– „Taci, Maică, nu mai plînge,
Că și eu am avut 12
Și a venit o roată forforoată
Și mi i-a turtit pe toți deodată,
Numai unul mi-a ramas,
La ochi bulbucățel,
La pîntece burduhoșel,
Cu mînile ca rîșchiitoarele."
– „Cheamă-l, să-l văd și eu!"
– „Busuioace, Busuioace,
Vin' la mama-ncoace!"
Maica Domnului, cum l-a văzut,
A început a rîde ș-a zis:
– „Broască, brosculiță,
Să fii blagoslovită de mine
Și oamenii să beie apă de pe tine
Și cînd vei muri, să nu miroși."
S-a luat Maica Domnului
Cu mult, cu puțintel.
Cu cuvîntul din poveste,
Dumnezeu la noi sosește.
S-a dus la dealul Galarimului,

La porțile Ierusalimului.
Dă cu piciorul stîng, nu se deschide,
Dă cu cel drept, se deschide.
Luna s-a întunecat
Și întuneric mare s-a făcut.
Capiteazma bisericei
Drept în două s-a despicat.
Domnul Hristos era în mijlocul bisericei.
– „Fiul meu, fiul meu!
Cum de ai putut
Și nu i-ai făcut
Mici și sfărîme?"
– „Nu plînge, Maică, și nu te văiera,
Că eu nu m-am răstignit
Pentru mine și pentru tine,
Ci pentru toată creștinătatea,
Că pănă amu
Cine se năștea nu se boteza,
Cine se lua nu se cununa.
Copilul după mamă nu plîngea,
Vițelul după vacă nu răgea,
Cîntec de cucoș nu s-auzea,
Șuier de voinic nu s-auzea.
Dar de amu,
Cine se va lua se va cununa,
Cine se va naște se va boteza.
Copilul după mamă va plînge,
Vițelul după vacă va rage,
Cîntec de cucoș se va auzi,
Șuier de voinic se va auzi."
Atunci, în biserică
Lumînările s-au aprins,
Luna s-a luminat,
Capiteazma bisericei s-a împreunat
Și Maica Domnului cu Domnul Hristos s-a bucurat.

D-na Onicescu, Botoșani

Variante

Și a venit Toma, Cotoroma,
Și mi i-a sfărmat.

Voloca

Numai unul mi-a ramas,
Frumușel și ochișel
Și îmblă prin busuiocel.
– „Cheamă-l, să-l văd și eu!"
– „Tumur, Tumuroace,
Calcă-n busuioace,
Vin' la Maica-ncoace!"
Sau:
„Tăbultoace, Tăbultoace."
Sau:
„Seminoc, floare de busuioc"
....
– „Broscă, broscuța mea,
Pe uscat să te usuci
Ș-a strica să nu te strici.
Și unde nu-i fi tu în fîntînă,
Apa să nu fie bună.

Botoșani

Noaptea
(Povestea Maicei Domnului)

S-a sculat Maica Domnului ș-a pornit
La muntele Ierusalimului,
C-a auzit că-i ascuțit
Ca o sîngea de cuțit,
Ca într-însul samă să-și facă.
C-a auzit că Domnul Hristos
E răstignit la curtea lui Pilat
Pe o scîndură de brad.
Așa de tare Maica Domnului mergea,
Din urma ei pulbere sărea,
Din pulbere ceară să făcea.
Femei bătrîne culegea,
Lumînări făcea,
Pe Domnul Cerului și al Pămîntului pomenea.
Ș-a întălnit niște meșteri lemnari.

– „Bună ziua, meșteri lemnari!
Am luat cărțele de la apus păn' la răsărit
Și toate le-am cetit
Toate mi-au adeverit,
Numai pre fiul nu l-am adeverit"
– „Ba l-ai adeveri, că noi i-am făcut
O cruce mare, mare, de l-au răstignit."
– „Să lucrați dar cu anul
Și să vă cîștigați banul.
Să vă fie lucrul mare și prețul mic.
Să dați cu barda
Și să vă luați plata!"
A luat carte albă-n mîna dreaptă,
Carte sfîntă-n mîna stîngă
Și-a purces la muntele Ierusalimului.
A întălnit în cale niște meșteri fierari
Și i-a întrebat:
– „Am auzit că fiul meu
E la curțile lui Pilat
Răstignit pe o scîndură de brad."
– „Noi știm asta, Maică,
Că ne-a dat și nouă fier să-i facem cuie.
Dar noi am făcut așa,
Ca să ne rămîie și nouă,
De cîteva cuțitașe,
De cîteva amnarașe."
Maica Domnului i-a blagoslovit
Ca să deie o dată cu ciocanul pe ilău
Și să cîștige un leu!
Se duce, se duce, ajunge la jidani.
Jidanii au ascuns pe o jidaucă grea sub covată
Și au chemat pe Maica Domnului:
– „Dacă ești tu așa de dumnezeiască,
Să ne spui ce este aici?"
– „Ia, o scroafă neagră cu 12 purcei."
Cînd au rădicat covata,
Era o scroafă neagră cu 12 purcei.
– „Măre, nu ne-om lăsa nici pe atîta,
Amu vedem că-i pe-a ta.
Dacă ești tu așa gîcitoare
Ș-așa dumnezeiască,
să ne faci și asta."
Au luat 3 ouă fierte 3 zile
Ș-au spus: „Cînd va scoate pui,
Va învia Domnul Hristos."
Maica Domnului a blagoslovit cele 3 ouă
Ș-au scos trei pui.
Se duce Maica Domnului,
Întălnește noaptea pe drum un om.
– „Bună sara, om bun!
Dacă n-ai tovarăși, la ce te-ai pornit
Spre miezul nopții la drum?
Ian du-te la casa ceea și uită-te;
Ce-i vedea pe fereastă?

Omul se uită și vede un șerpe pe culme și din coada șerpelui curgea unui om culcat pe pat în gură venin. A venit la Maica Domnului și i-a spus.

„Amu, du-te și la cealaltă casă și te uită pe fereastă!" Omul s-a dus și a văzut un om cu un topor înfipt în spate.

„Mai du-te și la cealaltă!" Omul s-a dus, dar nu s-a putut apropia decît pănă la poartă, căci o roată de foc tot îmbla împrejurul casei și, cînd s-a izbit o dată în poartă, a rupt trei spițe și omul a fugit.

„Amu, vină să-ți spun ce ai văzut", a spus Maica Domnului. „Omul ce l-ai văzut că-i curgea de la șerpe venin în gură, acela, cînd s-a

culcat, ş-a pus cureaua sau brîul mai sus decît capul, pe culme, şi s-a făcut şerpe; totdeauna brîul să-l pui pe ceva mai jos cînd te culci, că se face şerpe pe ceea lume.

Acel cu toporul a lasat toporul înfipt în trunchi, sîmbătă spre duminică, şi aşa are să-i steie întruna pe ceea lume.

Da acolo unde alerga roata, spusese în sara ceea, în casă, poveşti şi roata era strajă împrejurul casei.

De-amu du-te, dar mai mult asupra nopţei, la drum, să nu îmbli; că tu poate ai numai o ceapă în traistă şi altul te omoară, gîndeşte că ai bani!"

Se duce Maica Domnului şi găseşte pe fiul ei înviat. Îl ia şi se duce cu dînsul. Merg ei, merg, vede Domnul Hristos nişte găini scurmînd:

– Mamă, ce-s aiestea?

– Găini, dragul mamei!

– Găinelor, găinelor, blagoslovite să fiţi şi blagoslovit să fie oul vostru, iar cînd va da Dumnezeu şi vom ajunge Paştele, fiecare om, cît de nevoiaş, să se închipuie, să facă macar cîteva ouă roşii.

Mai merg, mai merg, întălnesc nişte vaci păscînd:

– Mamă, da aiestea ce sînt? întreabă Domnul Hristos.

– Vaci, dragul mamei!

– Vacelor, vacelor, blagoslovit şi sfînt să vă fie fruptul vostru şi cînd va da Dumnezeu şi vom ajunge la Sf. Înviere, fiecare om să se închipuie şi să facă pască cu frupt de al vostru!

Şi cine va spune povestea aceasta,
La anul, la luna, la săptămîna,
Îl va lua Dumnezeu de mîna dreaptă
Şi-l va duce pe cararea dreaptă.
La mese-ntinse,
La făclii aprinse,
La cuvinte bune,
La pahare pline.
Şi cine va şti-o
Şi nu va spune-o
Îl va lua de mîna stîngă
Şi-l va duce pe cararea strîmbă.
Prin mese strînse
Şi făclii stînse.

Gh. Morar, Rachiţi, Botoşani

Oul. Soarele

Soarele e totdeauna suparat, numai de 2 ori pe an e vesel, în ziua de Blagoviştenie şi în ziua de Paşti. Atunci e aşa de luminos şi joacă, parcă-s 3 sori. Unii zic că şi de Sînziene e vesel – dar încolo e totdeauna suparat. In ia sama bine cînd merge el şi vei vedea. (Se va vedea vol. III – povestea.*)

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Soarele numai la amiază drept să hodinește, atîta cît ai clipi din ochi, atîta e hodina lui și apoi, cît e ziua și noaptea de mare, tot merge și merge... De aceea, cînd e soarele drept amiază, trebuie și omul atunci să hodinească, e pacat să lucre. Ziua soarele merge pe aice, pe cer, de luminează, da noaptea pe ceea lume, acolo unde-s Rohmanii. Acolo așa-i de departe, că 3 săptămîni după Paștele noastre merg găoacele de ouă ce le aruncăm noi de la pască pe părîu, păn' ce ajung acolo și atunci fac și ei Paștele. Zice că oul, păn' acolo, să face întreg și 12 să înfruptă dintr-un ou. *Ileana Danciuc, Horecea*

(Vezi *Focul la Paști*, partea V)
(Vezi *Ouăle de Paști*, partea III)
(Vezi *Cucoșul, ouăle și copiii*, pag. 54)

Cap. XIX

Paștele

§ 1. A. Pasca. Nafora

Paștele falnicele,
Cu cameșe nouă,
Cu găoci de ouă! *D-na M. Braha, Mihalcea*

*

Hîș, muscă, la Dumnezeu,
Să nu-ți spui un cuvînt de rău:
Crăciunul sătulul,
Da Paștele fudulul!

Zise un țigan căruia i se înecase o muscă în zamă, alungînd-o mînios. *Ion Motoc, Mihalcea*

„Crăciunul e sătulul, iar Paștele sînt joaca copiilor." *Botoșani*

Coptul

Pasca să coace joi, vineri sau sîmbătă, după cum te încape timpul. La țarani, să coace sîmbătă.

Femeia numai o dată în an poate să bată barbatul: în sîmbăta Paștelor. Cînd ar ști ea ce putere are atunci! Dar ce folos, că are mult de lucru și n-are cînd. Dar și de l-ar bate – mai mult nici ea pîne n-ar mînca! Atunci femeia e așa de rea, că ba nu-i dospește aluatul, ba să îmblă pe ușă, ba nu-i prinde cuptorul – și toată ziua tot huiește și strigă. *Corcești*

Un om samana grîu şi tot una zicea: „Ce te-oi tăia, ce te-oi mînca! Ş-am să te ung, ş-am să te mănînc!", şi tot îşi ascuţea cuţitul şi arata cum are să taie el pînea. La cîtva timp, să duce să vadă de e răsărit. Era des ca peria şi înverzit. El iar îşi scoate cuţitul şi începe a-l ascuţi pe toate părţile şi zice ca mai sus. Merge să-l secere, îl îmblăteşte, îl vîntură, îl duce la moară – el una înainte a lui păzeşte. Vin Paştele, face femeia lui pască. El o duce la sfinţit, o aduce ş-o pune pe masă şi iar ia cuţitul şi-l ascute – un cuţit lung şi lat şi iar zice aşa. Apoi ia pasca, o razimă în pîntece şi taie. Cuţitul, fiind ascuţit, a trecut prin pască şi prin pîntece i-a tăiat maţele: „Oi, de-amu nu te-oi mai mînca!" *Cuciur-Mic*

Prin satele din jurul Cernăuţului, pasca ce să face pentru sfinţit şi la care se pune în mijloc cruce să numeşte „naforă", ca şi prescurea pe care săvîrşeşte preotul sfînta jertfă la liturghie.

În Camina, spun că din nafora de la Paşti, din crucea paştei, a făcut Dumnezeu în sîmbăta Paştelor, atunci cînd să coace pasca, toate florile, toate seminţele cîte sînt, toate pînele. A sfarmat crucea mărunt şi a aruncat în 4 părţi şi peste toată lumea au răsărit.

Tot aice, straturile şi florile să samănă în joia şi sîmbăta Paştelor, căci zic că să fac mai frumoase.

Ca să ai cînepă frumoasă, cînd faci focul de pască, să pui să stea sămînţa pe cuptor. *Mihalcea*

Nafora se face cu cea mai mare curăţenie. În Roşa, femeiele, pentru a face pasca, se grijesc, se spală pe cap, se piaptănă, îmbracă cămeşe şi straie curate, bat metane spuind rugăciuni şi apoi se apucă de plămădit.

Pasca se face în modul următor: Se întinde o foaie rotundă de aluat , în jurul căreia se pune o cunună de aluat împletită, umplîndu-se înlăuntru cu brînză preparată cu ouă. Deasupra să netezeşte cu lapte ş-apoi cu o pană se unge cu ou, împodobindu-se apoi cu strafide, din care se fac diferite flori. Pasca ce se face cu caş, de Ispas, sau de Sf. Gheorghe, or Duminica Mare, să împodobeşte cu frunze de leuştean. Pe pasca ce e hotărîtă pentru sfinţit, atît în Moldova, cît şi în Bucovina, se face o cruce de aluat în mijloc, împletit ca şi cununa, pasca aceasta puindu-se mai întîi în cuptor.

Cînd pun în cuptor, fac cruce cu lopata sus, pe truspatru pereţii, şi apoi la gura cuptorului, zicînd:

Cruce-n casă,
Cruce-n masă,
Cruce-n truspatru
Cornuri de casă.

(În Şcheia adaog:)

Dumnezeu cu noi la masă,
Maica Precista la fereastă.

Din acelaşi aluat să fac şi cozonacii. Aluatul de la Paşti să face mai mult pe lapte – dacă are omul, de nu, îl face şi pe apă – să pun

multe ouă, zahar și unt. Cozonacii ce să făceau mai demult în Moldova și să mai fac de unii astăzi au măsura aceasta: două părți de ouă, o parte de unt și făină cît cuprind acestea; cu lapte numai se plămădește. – Apoi să adauge: zahar, rom, scorțișoară și coajă de alămîie. La cozonacii ce să fac acuma, să dă la o chilă de făină, 30 ouă și 1/4 litru unt topit – albușul se bate, dar nu să pune tot, îl potrivești ca și celelalte. Forma ce o are cozonacul în Moldova e următoarea: să ia o bucată mare de aluat, pusă în lung, capetele de la margină, să întind ca să fie subțiri, iar mijlocul să lasă mare ca o pîne, apoi, sucindu-se capetele de cîteva ori unul cu altul, se întorc și se pun deasupra aluatului de la mijloc. Frumusețа cozonacului este a fi înalt, crescut și, încă dacă la scos trebui să strice gura cuptorului, atunci cucoana e meșteră. La miez trebuie să fie moale ca scama și să se desfacă în șuvițe lungi. Aceasta se dobîndește dacă aluatul e bine bătut. Din același aluat să fac „ciurecurele" umplute cu mac și „mazurca" umplută cu dulceț. Apoi, de Paști, să mai fac „lucumuri", „posmagi", „bezele" și altele.

În Roșa, cozonaci se numesc niște colaci cu două rînduri de împletituri, una deasupra alteia și formați ca o semilună, iar cei împletiți ca în Moldova se numesc „culuci."

La țarani, se face numai pască cîteva cuptoare, să aibă pe tot timpul sărbătorilor, cozonaci nu se fac.

Cînd se pun pascele în cuptor, cei de casă minesc fiecare cîte o pască pentru sine, ba și pentru cineva din streini, care nu se află de față; și a cărui pască iese frumoasă, aceluia îi va merge bine, cu noroc; care însă va fi smintită cumva, acela trebuie să pățască ceva peste an. *Bahrinești*

Cînd faci de Paști pască, cel dintăi aluat ce-l iai să faci o pască pentru vaci, s-o sfințești și să le dai tot anul sîmbătă dimineață cîte o bucățică din ea, că nu le strică nimene și au frupt mult. *Mihalcea*

Cînd faci nafora de Paști, cea dintăi păscuță s-o faci pentru „friguri" și s-o dai la un sarac de pomană, că n-ai friguri peste an. *Idem*

Cînd faci pască de Paști, să iai o bucățică din aluatul cel dintăi și să faci o franzolă mică; o pui cea întăi în cuptor și o scoți întăi. E bună să o sfințești și să o mănînci, să fii cea întăi și așa iubită, dorită și cinstită, cum e în ziua ceea pasca. De vrai, o mămînci cu acel ce-ți e drag și e tare bine. *Cuciur-Mic*

Cînd se face pasca, apa cea dintăi, ce se spală pe mîni, după ce o frămîntă, se sfințește de Paști și se spală fetele. Cum apucă oamenii repede pasca și fug acasă, așa s-o apuce pe fată flecăii la joc și cum fiecare își iubește trupul său, așa s-o iubească lumea sau cutare pe dînsa. Cu apa aceea se spală în șepte sîmbete, pănă a nu răsări soarele, și o aruncă pe iarbă sau pe flori, ca să fie ca florile; nu unde se îmblă sau în glod, să fie ca glodul! *Ecaterina Pantea, Mihalcea*

În Ardeal, pască de Paști nu se face. Aice, preotul dă la biserică niște bucățele de pîne tăiate, pe care le face preuteasa, și merg cu niște ulcuțe (ulcele) în care preotul li dă vin.

B. Cu pasca la biserică

Pentru a merge cu pasca la biserică, trebuie să se îmbrace omul curat și, fiindcă atunci ș-au făcut straie de Paști, să îmbracă în straie nouă. Pasca la sfințit să duce într-un șărvăt curat, într-o coșarcă sau pe o tabla, puindu-se două paște: cea cu cruce, care să aduce înapoi acasă, și una fără cruce, aceasta să lasă preotului, și mai pune o bucată de slănină și patru ouă roși. Slănina să aduce acasă, iar două ouă să lasă preotului. În Mihalcea, Siret etc., mai dă fiecare cîte un ou și după-amiază la vecerne, cînd îl miruiește preotul. Pe aicea, odată cu pasca, duc și cîrnațe la sfințit, ba și purcelul întreg; apoi mai pun pentru leacuri: sare, usturoi, unt, tămîie etc., care le întrebuințează pentru vite, pentru sanatate sau pentru farmece. Pănă și mătraguna o sfințesc, o pun cumva dedesupt, să nu să vadă. În Broscăuți, sfințesc și răsteile de la jug, să nu se apropie diavolul. Ba – pentru interesul științei, fie-ne iertat a spune – sfințesc și fundul pantalonilor unui barbat, spalat curat, care se întrebuințează cînd și cînd la strecurat laptele, în contra diochiului.

Ba – ce e și mai urît – sfințesc, învălit într-o petecă, o bucată din cameșa unei fete, ce a avut întăi menstruația, aceasta fiind apoi bună de afumat pentru boala cea rea, spăriet și cînd se umflă piciorul și te doare, că nu poți să calci. *Corcești*

Asemenea, se sfințește și peteca cu care să șterg ouăle cele roși, fiind bună tot de spăriet și de buboaie, înflătură, de afumat vaca, cînd să strică etc. *General*

*

Cine vra să aibă noroc la prins pește, cînd ia nafora din biserică (nafora de la preot, nu pasca), n-o mănîncă, dar se duce și o aruncă în Prut și tot anul prinde pește; dar e pacat. *Dochița Hurghiș, Mahala*

De Paști, cine vra să aibă noroc la împușcat și la vînat, cînd zice preotul: „Hristos a înviat!", el să zică: „Da eu împușc!" Or, dacă e pascari, zice: „Eu prind pește!" Sau femeile ce au vaci, ca să aibă lapte mult, zic: „Eu mulg vacile." Dar ce folos, că e mare pacat. *Mihalcea*

Ca să aibă cineva noroc la împușcat, nafora ce o ia la Paști, din biserică, să o puie în pușcă și să împuște cu dînsa și nimerește orișice vra, dar e mare pacat. Mă rog: împușcă trupul lui Domnul Hristos! Un huțan tînăr a pus nafora într-un copac ș-a împușcat și din naforă a curs sînge. Dar apoi las' că i-a dat și lui tatăl său! *De la d-l Ilie Dulghir, Broscăuți*

*

Cu pasca acasă. La masă

Cînd se vine cu pasca acasă, să pune un lăiceri din tindă peste prag, pănă la masă; și cum trece omul pragul, bate trei matăni în mijlocul casei (un altul îi ține pasca), pe urmă vine la masă și o închină pe masă, de trei ori la icoane, bătînd cu pasca de trei ori în masă și plecîndu-se omul de trei ori cu capul la masă, zicînd: „Hristos a înviat!", și apoi să pun să mănînce. *Ecaterina Pantea, Mihalcea*

Cînd se vine cu pasca, o pune pe capul femeiei, pe urmă pe al celorlalți, tot după vîrstă. Iar dacă este fată de măritat, cînd îi pune pasca în cap, ea să treacă pe dedesupt și să iasă afară, că anul acela se mărită. *Elena Braha, Mihalcea*

De Paști, cînd se aduce pasca, zici: „Hristos a înviat!" și vii drept la masă de o pui; și cînd mănînci din pască, să pui piciorul pe topor, că nu se prinde nimic de om ca de fier. Fata ce vrea să se mărite să guste întăi și, cînd întră cu pasca, să iasă afară pe sub pască.
Mahala

Cînd vin cu pasca, mai întăi dau: „Hristos a înviat!" în casă ș-apoi o duc și-o închină la cele patru cornuri de casă zicînd: „Hristos a înviat!"

În Molodia zic: „Hristos a înviat!" și pun întăi pasca pe prag, apoi zic iar: „Hristos a înviat!" ș-o pun în mijlocul casei pe topor și apoi pe masă. Și de cîte ori zice, de atîtea ori răspund: „Adevărat a înviat!" cei din casă. Dar mai întăi, cum vin de la biserică, merg și zic: „Hristos a înviat!" la vite și le pune pasca pe coarne; și apoi la găini: „Hristos a înviat!" Apoi din pască mănîncă omul, dă și la vite cîte o gură și la găini fărmăturile. Tot astfel și în Mihalcea.

Cînd vii cu blidul de la biserică, mai întăi la vite și la găini să mergi și să zici: „Hristos a înviat!", că se țin pe lîngă casă și găinele nu scurm în grădină.

De Paști mai întăi se mănîncă o bucățică de naforă – pască – zicînd: „Pe sanatate că am ajuns". Apoi ciocnești ouă, zicînd: „Hristos a înviat!"; mănînci slănină, uscături și apoi începi a mînca din celelalte bucate. Unii gustă întăi hrean sfințit, să nu-i mănînce purecii peste an; alții, usturoi, să fie sănătoși, și apoi mănîncă slănină, ouă etc.

Cine postește tot postul, în ziua de Paști trebuie să se ferească de a mînca mult. Ouă să nu mănînce deloc; să bea o ceașcă de zamă limpede, de supă bună – cum să face la Paști, de clapon –, iar din celelalte bucate să mănînce tot cu cruțare. – S-a întîmplat că au murit oameni, de multe ouă. – E pacat a tăia cucoșul de Paști. Găini să pot tăia. – În Moldova, de Paști, e obiceiul a se mînca friptură de miel; în Bucovina, de purcel, iar alții au luat obiceiul de la nemți de a face friptură de vițel, fiindcă se mănîncă și rece; sau poate că urmează cuvintele ce să citesc la Paști: „Vițelul este gras și masa este plină!"...

Sfîntul Paşti e cu păr lung şi tare păros pe trup! Atunci trece peste bucate, peste masă şi se bucură. *Maranda Proţ, Roşa*

În toate părţile româneşti, e obiceiul a merge de Paşti cu pască, barbaţii cu nevestele, la rudele cele mai în vîrstă: la părinţi, la fraţi, la nănaşi etc., ducînd o pască şi cîteva ouă pentru care, în schimb, li se dă altă pască şi mai multe ouă. – Din cauza acestui obicei, femeile se silesc ca să le fie pasca cît mai frumoasă. În Şcheia, să duc miercuri, cu pasca, la moaşă.

Cele 3 zile ale Paştelor, masa stă întinsă şi cine îţi întră în casă îl pofteşti la masă, aşa e obiceiul din vechime de Paşti. *General*

Petrecerile de Paşti

În ziua de Paşti, nu să merge pe la case – aceasta să spune pretutindene –, e ca şi cum ai îmbla cu cerutul. Atuncea fiecare are ce bea şi ce mînca la casa sa şi apoi fiecare e ostenit; oamenii cei mai bătrîni, cum mănîncă, să culcă şi dorm, iar care să pot ţinea să nu doarmă petrec ziua pe lîngă biserică – casa lui Dumnezeu – trăgînd clopotele, ciocnind. În ziua de Paşti, toată ziua să trag clopotele. În Şcheia, zic că pentru ca să crească cînepa. Numai puţin şi tineretul petrece pe lîngă biserică, în Bucovina, nedîndu-se voie a se face în ziua de Paşti joc. În Broscăuţi, să joacă lîngă biserică nişte jocuri numite la un loc „chipăruş." „Haideţi la chipăruş!", să îndeamnă fetele şi flecăii unii pe alţii. Unul din jocurile acestea e ca un flecău să se suie pe umerii altuia şi, ţiind un prapur în mînă, să încunjure astfel de trei ori biserica. Pe lîngă el stau alţi doi, cu nişte druci lungi, de care el să ţine şi pe care aceştia îi tot mută, iar în urma lor merg droaie. Mai demult, însă, jocul acesta era mai frumos: să prindeau 6 flecăi voinici în rînd, iar alţii mai uşori să suiau pe umerele lor, pe a căror umere să mai suiau 3, şi astfel încunjurau de 3 ori biserica fără prapuri. Pe aceştia cautau să-i strice cei ce jucau chipăruş. (Se va vedea.) Alt joc este ca un flecău să se puie în patru labe şi să ducă calare pe un altul. Alţii îmblă în catalige, iar alţii să joacă de-a „jocul dracilor." Jocul acesta e astfel: să pun în şir, la distanţă, unul la spatele altuia, dracii îngheboşaţi şi tupilaţi şi alergînd unul după altul să prind de la spate de mijloc: cel din urmă pe cel dinainte, acesta pe cel de dinaintea lui şi astfel să tot alung, pănă ce ajung în faţa dracului celui mai mare. Acesta ţine în mîni două beţe cu cîte 2 cracane şi cu acestea îl loveşte în cap pe cel ce merge în frunte, ca semn că mai departe nu pot să meargă, şi cu aceleaşi beţe le arată drumul, care iarăşi au să-l apuce şi iar aşa să alung pănă iarăşi vin în faţa lui.

Cam la fel cu jocul acesta să pare a fi şi următorul: să ţin de dinapoi unul de altul, un şir lung de flecăi, cel din frunte are un bici lung în mînă şi, cînd sînt la vro întorsătură, cel cu biciul din frunte arde pe cel din urmă strigînd: „Chipăruş!" Aceştia caută să dea jos pe cei ce merg în piramidă.

În Crisceatec, un sat între stînci, în Munții Bucovinei, la marginea Galiției, să joacă de asemenea mai multe jocuri, împrejurul bisericei. De sînt ele de origină slavă sau romană, nu să poate ști. Broscăuțul e sat numai în parte rutenisat și aceasta abia acuma, în timpul din urmă. Crisceatecul e însă rutenisat complect. Un joc e acesta: să apucă tot o fată ș-un flecău, față în față de mîni, țiindu-le întinse și făcînd astfel un șir, iar pe deasupra mînelor lor merge o fată. Cei de jos cîntă mai multe cîntece, între care sînt și versurele acestea:

Împrumutați-ne un snop,
Căci ducem „joca" la baltă.

Cuvîntul „joca", adecă „joaca", din recitația aceasta ruteană e românesc.

Un alt joc e acesta: pun trei pietre, nu mari, în forma ce știu ei, la distanțe, apoi, ținîndu-se toți de băsmăli, șir, trec pintre pietre, recitînd strigături. Fac apoi o roată în jur și unul ia pe o fată și joacă în mijloc. (Deși hora la ei nu să joacă.) Un alt joc, numai de fete, care să pun în două rînduri vis-a-vis, este ca să ceară o fată dintr-un rînd, ce face pe flecăul, pe o alta din rîndul de vis-a-vis, să i să vîndă de nevastă. Mama întreabă că la ce pîne o duce? Flecăul începe cu cea mai rea: de ovăz. La această pîne n-o dă. El vine de repetate ori păn' ce spune că la „turtă dulce" și atunci o prinde, iar mama i-o arată că așa frumoasă, cum i-o dă, să o ție și el.

Alta petrecere de Paști e „scrînciobul." Pentru acest scop, să fac la unele case scrinciobe (mici, cu un scaun) și copiii, de cu ziuă și păn' în noapte, tot una să dau, pentru care distracție plătesc celui de casă cîte un ou roș. Scrînciobul ține păn' la Ispas. Aice e în mic, aceea ce în Moldova e dezvoltat în mare. Petrecerea cea mai frumoasă a Paștelor în Moldova e scrînciobul. Acesta să face la loc larg, lîngă crîșmă, avînd 4, 6 sau 8 scaune, care, învîrtindu-se, să ridică și să scoboară, iar fetele și flecăii, tot cîte doi, în păreche, să dau în scrînciob, pe cînd, jos, lăutarii cîntă și jocul joacă. Aicea să adună tot satul, tînăr și batrîn, gătiți în haine frumoase și bucurîndu-se de sfintele sărbători. Scrînciobul ține păn' la Înalțare.

În Bucovina, și anume în Roșa, își aduc aminte bătrînii că demult erau asemenea scrînciobe, obiceiul însă tot a ramas în toate satele, după cum am văzut.

Între petrecerele Paștelor sînt și acestea:

În Corcești, e obiceiul la gospodari a merge cu pasca mai întăi la preotul chiar în ziua de Paști. Duc 3-4 paște și vro 10-12 ouă. Din acestea, o pască ia preotul și celelalte le dă înapoi, precum și din ouă; îi cinstește pe oameni și apoi să duc cu pasca la nănași, părinți etc. Apoi, păn' la Ispas, tot una merg cu pască între ei; au zile anumite, în care face cutare sau cutare „benchete", și toți merg cu pasca la acela de petrec.

*

Credinţi

În ziua de Paşti să nu dormi, că-ţi ia strigoiul[1] nafora dintre dinţi şi o vinde diavolului şi atunci nu ai noroc şi e sărăcie în casă.
Stăneşti

Să nu dormi, că-ţi plouă fînul în polog. *Siret*

Să nu dormi, că-ţi plouă la prăşitori. *Cuciur-Mic*

Să nu dormi, că se fac viermi în straturi şi-ţi mănîncă ce sameni sau nu creşte frumos. *Mihalcea*

Cine nu doarme în ziua de Blagoviştene, de Paşte şi în ziua cînd să împărtăşeşte e tot anul treaz, nu e somnoros şi,unde se duce, are vreme frumoasă, nu-l plouă, nici în cîmp fînul nu-i plouă, şi vice-versa.
Mihalcea

De dorm femeiele în ziua de Paşti, n-au vreme la înălbit pînza, plouă. *Mahala*

În ziua de Paşti, să nu îmbli cu sare pe mîni, că-ţi asud mînile.
Botoşani

În ziua de Paşti, cum te scoli, să te uiţi în cofa cu apă, că vezi bine peste an. *Mihalcea*

În Mihalcea, cine n-are noroc la copii vinde de Paşti copilul ce-l mai are la cineva cu noroc la copii – ca să trăiască, căci de Paşti a înviat Domnul Hristos.

Păn' la Ispas, metane nu se bat şi nu se zice „Bună ziua!", ci „Hristos a înviat!" În Mihalcea însă, zic numai păn' la asfinţitul soarelui „ Hristos etc.", iar de acolo, „Buna sara!" sau „Noapte bună!", ca de regulă.

În ziua de Sf. Gheorghe, se dă crucea paştei la vite. *Mihalcea*

Nafora, pasca sau crucea de la pască e bună de friguri. E bună de dat la vacă, cînd o strică. Să zice: „Cum nime nu-mi poate lua mie nafora, aşa să nu poată nime lua mana de la vaca mea." E bună de dat la găini, cînd pier. *Botoşani*

Cu naforă, slănină etc. şi peteca de la ouăle cele roşi, se afumă, încunjurîndu-se de 3 ori vaca şi afumîndu-se ulgerul, cînd e bolohănit sau cînd să strică, ori dacă are vro umflătură la gît etc., tot astfel şi omul. *Mihalcea*

Cu ştergarul de pe pască, dacă baţi vita de 3 ori, nu se dioache.
Cuciur-Mic

---

1. Strigoiul se face din oamenii ce au murit înăduşiţi şi îngropaţi, nefiind morţi deplin; pe aceştia îi găsesc întorşi în raclă. Ei îmblă de îndeamnă să se omoare şi vînd sufletele diavolului. *Maria Gabora, Stăneşti*

În Mihalcea, Camina, apa de la vase, de la Crăciun, o sfințesc de Paști și stropesc vitele, grădina, ca să nu se dioache.

Cu clocotici sfințit de Paști, dacă despărțești vițelul de la vacă, n-o poate nimene strica.

Cu sfințiturile de la Paști și crucea paștei, tămîie, se afumă de tun, ca să se depărteze. (Se va vedea lumînarea de la Paști, la grădină.)

Din fărmăturile de la Paști, dacă le îngropi, se face „cucoana", o plantă numită și „maruncă", bună de băut pentru a face copii.

Moldova

Șoarecul, dacă gustă din nafora de la Paști, se face liliac.

§ 2. Săptămîna luminată. Duminica Tomei

Săptămîna cea de după Paști, pănă la Duminica Tomei, se cheamă săptămîna luminată, pentru că atunci cerul e deschis. Atunci, cine moare e fericit, căci merge drept la Dumnezeu. Cerul e deschis tot timpul păn' la Ispas. În joile acelea, să nu sapi, să nu bați cînepa. (Să va vedea la *Grindină*, part. III.)

Vineri, în săptămîna luminată, e „Izvorul Maicei Domnului", o sărbătoare în care se face în Moldova agheazmă la biserică.

Joi, în săptămîna luminată, în Mihalcea, dau de pomană la ținti-rim, pentru morți, pește etc.

Duminica Tomei e pentru cei înecați. Spre Duminica Tomei se aprinde o lumînărică și se pune pe pămînt și toate sufletele se strîng împrejur, cari s-au înecat fără voie. *Roșa*

În Botoșani, se face, în sîmbăta Duminicei Tomei, pomană pentru morți.

§ 3. A. Paștele Blajinilor

Luni, a doua zi după Duminica Tomei, să serbează în Botoșani, ca și în satele de pe lîngă Suceava, „Paștele Blajinilor", adecă să serba mai dinainte. Bunica autoarei da luni dimineața ouă roși de-a dura pe iarbă la copii, pentru blăjini; „că erau tare blăjini și buni, saracii"; și să chema că le trimite ouăle lor.

Tot pentru blăjini să dau și goacele de la ouăle ce să pun în pască pe părău, căci ei numai pe atîta cunosc cînd sînt Paștele lor.

Cine vrea să serbeze Paștele Blăjinilor merge la cîmp și mănîncă pască și ouă pe iarbă verde – și ei tare se bucură că serbează ziua lor.

*

Cum se petrec Paştele lor

Iată cum se petrecea mai demult Paştele noastre, precum şi ale Blajinilor, la Dracşani, lîngă Botoşani: În ziua întăi de Paşti, mergeau cu pască numai la părinţi, abia luni şi marţi la neamuri. Miercuri mergeau cu pască la crîşmă şi la fîntînă şi beau acolo, ca să aibă roadă la cînepă. Joi duceau la preuteasa pască, ouă roşi şi albe, găini şi petreceau, iar vineri primea fata preutesei vizite de fete şi feciori. Veneau cu ghirlande şi cu săminţuri de flori. Flecăii veneau cu fluierele şi cîntau şi jucau.

Luni, după Duminica Tomei, începeau iar vizitele cu pască, de la părinţi, şi sfîrşeau în aceeaşi zi, la fata popei. Fetele şi ficiorii luau pască şi ouă şi mergeau cu muzică să facă petrecere pe malul iazului Dracşani. După ce mîncau, aruncau pască, găoace de ouă, şipuri cu băutură, păhăruţe şi tot ce rămînea în iaz, ca să meargă la blăjini. Mai jucau ceva şi apoi mergeau pe acasă şi să chema că s-a petrecut şi Paştele Blăjinilor. *Profira Zvorîşteanu, Botoşani*

În Bucovina de Sus, blăjinii se numesc „rohmani", iar Paştele lor se ţin miercuri, în a 4-a săptămînă după Paşti – cum s-ar spune, „la Miezul-păreţei" celor 40 de zile păn' la Ispas; în aceeaşi zi cînd în Moldova să ţin Rusaliele, de vînt.

(Despre ceea ce se mai crede în Botoşani de blăjini, se va vedea în decursul celor ce urmează.)

B. Paştele Rohmanilor

Rohmanii, unde sînt ei, postesc tot anul pentru noi, ei ţin lumea cu postul, ca să nu ne prăpădim. Numai o dată pe an se înfruptă, cu aceea ce rămîne din găoacele de la noi, cînd coacem de Paşti, de aceea e tare pacat să scurgi atunci ouăle.

Dacă nu ţii ziua lor, vine ploaie mare şi-ţi sfarămă, îţi ia toată sămănătura. *Budeniţ*

Rohmanii sînt aşa de buni la Dumnezeu, că Dumnezeu pentru dînşii ne ţine. Ei trăiesc pe apă şi nu se cufundă.

Dacă lucrezi de Paştele lor, plouă cînd ai lucru, atunci se împlineşte ceea ce n-ai ţinut. *Dochiţa Hurghiş, Mahala*

Paştele Rohmanilor se ţin, pentru că şi ei au ţinut Paştele noastre. Ei, cînd văd găoacele de la noi, zic: „Iată, au fost amu Paştele lacomilor!"

Ei sînt cei mai buni oameni, sînt sfinţi. *Mihalcea*

Paştele Rohmanilor de aceea se ţin, că nu se ştie care-s mai mari: a lor sau a noastre, numai cît a noastre sînt mai întâi. Rohmanii sînt în apă, lor le aduc păserile spice în cioc, dar ei nu le mănîncă, ci numai se uită şi sînt sătui. Ei sînt călugării cei mai sfinţi, în ţara lor

nu se primesc oameni de aceștialalți. Ei se roagă la Dumnezeu, dar nu cer nimică. Dumnezeu cum le va da, așa primesc, căci Dumnezeu știe ce face și pentru ce. Rohmanii n-au femei – în țara ceea, femei nu sînt – numai bărbați singuri. *Dănilă Oloinic, Mihalcea*

Rohmanii, pe trup, au drept îmbrăcăminte unghie. *Cuciur-Mic*

Blajinii sînt oameni buni, lor le duc cioarele în cioc grîu și de acolo fac naforă și să hrănesc. *Gh. Bărbacariu, Bagiurea, Moldova*

Blajinii sînt tare blajini, că poți lucra de sărbătoarea lor. *Ioan David, Botoșani*

Rohmanii sînt cei mai frumoși și mai blînzi și mai buni la Dumnezeu. Sînt oameni ca și noi. În Broscăuți, cînd vezi o fată sau o femeie frumoasă, să zice: „Parcă e o rohmăncuță!" – Pănă la dînșii oul se face iar întreg, cum l-a făcut găina.

Paștele Rohmanilor se cuvine să le ții, pentru blîndeța lor, că ei sînt așa de buni, că 12 împărțesc dintr-un ou și nu se sfădesc, se împacă.

Paștele lor e bine să le ții, pentru durere de cap, de măsele, de picioare, că ei se învoiesc 17 de la un ou și nu știu nici de o durere. Sînt mici. *Cuciur-Mic*

Găoacele, deși le arunci pe părău, dar stau cine știe cît acolo. Rohmanii, păn' la 3 zile, își iau ce-i al lor și apoi să poate lua pelicioara din fundul găoacei și e tare bună de afumat, de spăriet; dar nu poate lua orișicine, ci numai o copilă ce n-a atins încă pubertatea sau o bătrînă iertată. *D-na Elena Braha, Mihalcea*

În Carapciu, Paștele Rohmanilor să țin pentru oi. Rohmanii sînt așa de buni, încît Dumnezeu pentru dînșii ne ține. Ei locuiesc pe lumea asta, la capătul pămîntului, este așa un loc deoparte.

În Vijnița, în ziua de Paștele Rohmanilor, se face iarmaroc de oi.

Rohmanii stau în mare; cînd e frumos, lună, ei iese și vorbesc. *Mahala*

Cînd e lună, să nu zici: „Ce bine se vede!", căci blastămă rohmani. Ei zic: „Să ți să vadă ție așa cum ni să vede nouă și nouă cum ți să vede ție!" Căci lor numai de la lună li se vede. Noi, în găoci, le lăsăm lor numai bănuțul de la ou, acela ce-l caută femeile în zare cînd pun la clocit. *Camena*

Blajinii sînt adormiții, morții, ouăle să nu le scurgi de tot, că ei din aceea să înfruptă. Oamenii, dacă mor, nu sînt blăjini? Ei nu mai fac nici un rău! *Maria Ciobanu, Botoșani*

În Mihalcea, unii oameni nu lucrează în ziua de Paștele Rohmanilor, pentru că spun că, la Dorohoi în Moldova, ara în ziua aceasta un om cu doi boi, cu argatul, și era și un cîne lîngă dînșii și toți s-au cufundat în pămînt, iară deasupra a ieșit apă. În ziua ceea, dacă pui urechea la pămînt, auzi pe omul acela ce s-a cufundat strigînd: „Hais, cea, hais, cea!", în pămînt.

Acolo, dacă pun oamenii urechea la pămînt, aud cucoșii rohmanilor cîntînd și cînii lătrînd.

Matei Puzdreac, Gh. Torschi, Mihalcea

Despre iezerul de la Dorohoi

Acolo unde a fost iezerul, zice că a fost odată o mănăstire de maice și, cînd au venit în țară niște păgîni cu bataie, ele atîta s-au rugat la Dumnezeu ca să deie o ploaie să le înece, încît Dumnezeu le-a ascultat. A dat o ploaie mare, de s-a iezerit pămîntul sub dînsele și s-au cufundat cu mănăstire cu totul. Și zice că la lună nouă totdeauna iesă o maică și cîntă; și de Paștile noastre se aud cîntări în biserică. Înainte, cînd era apa mică și trăgeau cu năvodul la pește, zice că dau de crucea mănăstirei. *Auzit de la mai mulți din Botoșani*

Tot despre iezerul acesta se ține și povestea femeiei sărace ce a primit pe Dumnezeu și pe care a trimis-o să meargă cu copiii pe un deal, dar i-a zis să nu se uite înapoi. Dumnezeu a dat cu baltagul, care îl poartă totdeauna cu el, în pămînt și pămîntul a început a să cufunda. Cînd a auzit femeia și copiii huit, căci oamenii țipau, s-au uitat înapoi și au ramas împietriți. Acolo este o cruce și un izvor, pentru că l-a primit pe Domnul Hristos, pe cînd toți oamenii răi l-au alungat, și Dumnezeu de aceea i-a iezerit.

(Baltagul lui Dumnezeu îl poartă și acuma toți vlădicii. – Cîrja mitropolitului.) *Maria Cioban, Botoșani*

Zice că, unde e iezerul, era un sat și, pe cînd îmbla Dumnezeu pe pămînt, a ajuns acolo tocmai cînd era un joc. Oamenii stăteau pîlcuri, bătrîni, ficiori, cu toții la un loc. Dumnezeu avea un bețișor mititel în mînă și-l numea toiag; a luat și l-a înfipt în pămînt. „Care din voi, zice Dumnezeu, va fi în stare să scoată bățul pe care l-am înfipt în pămînt?" Unul zice: „Eu!"; altul spusă că nici n-are ce se apuca să-l scoată, căci ce greutate e acolo? „Cercați!", zice Dumnezeu. S-a apucat fiecare, s-au pus cu toate puterile, dară n-a fost chip să-l scoată. Merge Dumnezeu și atinge numai cu degetul și toiagul a ieșit. Și din locul acela a început a izvori apă și atîta a ieșit, că a înecat satul acela pe două părți; numai o parte a rămas. Un an de zile după aceea, cum să făcea sara, să auzea din apă cum mugeau vitele, cum cîntau cucoșii, cum trăgeau clopotele. După aceea nu s-a mai auzit.

În apropiere de iezer este un părîu, „Buhaiul"; acesta, cum vine sara, face așa un huit, buhăiește, și mai ales cînd are să ploaie.

D-ra Maria Grigorescu, Botoșani

În ziua de Paștele Rohmanilor, să aud în iezerul de la Dorohoi cîntări în biserică. Crucea de la biserica lor să vede. Iezerul s-a cufundat în ziua lui Țar Constantin, acel ce stă cu oastea împietrită într-o peșteră și are să iasă la sfârșitul lumei. *Ana Bulbuc, Mihalcea*

În apă, sub noi, sînt rohmanii; aceia au să iase pe lume pesemne cu împăratul Constantin. De ce-l pomenesc în biserică? El nu credea

în nimică, zicea că ce-i acela soare?, ce-i Dumnezeu? Ba împușca cu pușca în Dumnezeu. Pentru aceea l-a pedepsit Dumnezeu; a deschis pămîntul și l-a înghițit cu tot norodul lui. Acuma i se vede oleacă sabia din pămînt și, cînd s-a vedea toată, atunci are să iasă și are să fie numai un împărat în toată lumea. *Mihalcea*

Rohmanii zice că trăiau printre ai noștri și tare îi chinuiau. Moisi i-a luat pe oameni ș-a deschis marea și au trecut. Cînd au vrut să treacă rohmanii, marea s-a închis și ei au rămas acolo. Ei stau în pămînt și în ziua de Paștele lor, de ai pune urechea la prag, ai auzi cum strigă și se bucură că-s Paștele; dară ai rămînea surd pe toată viața. *Elisaveta Reus, Mihalcea*

§ 4. A. Povești despre Paști
Trei sute de ani în ceri

Zice că era odată un om foarte bun la Dumnezeu. El, în ziua de Paști, până ce nu i-ar fi venit cineva în casă, Doamne ferește, nu ar fi luat naforă în gură. Odată, vin trei oameni la el: era Dumnezeu cu Sf. Petru și Sf. Pavel. „Hai, zice Dumnezeu, la omul cela la masă, că nu mi-i de alta, da de bieții copii, că n-au mîncat." Intră el – și omul îi ospătează. După aceea, să scoală Dumnezeu și-i spune: „Să știi că de azi într-un an ai să vii pe trei zile la masă la mine; am să trimit o slugă de a mea să te cheme." Trece anul și în ziua de Paști dimineață vine un cal alb să-l iaie la masă. Omul se suie pe cal și se trezește la Dumnezeu. În ziua întâia îl opătează Dumnezeu, a doua zi îl duce prin grădină (cum l-a fost dus și omul prin grădina lui). Era tare frumos, așa ca în rai! Vede el trei mese încarcate, acoperite, și întreabă: „A cui sînt acelea?" „Ale tale!", zice Dumnezeu. Merge mai departe și vede o masă goală și un moșneag stînd lîngă ea. „Cunoști pe moșneagul acesta?" „Parcă-i tatăl meu?" „Da, îi tatăl tău." „Și de ce n-are nimic pe masă?" „Că n-a dat nimică cu toată inima." „Îi dau eu o masă de ale mele?" „Bine", zice Dumnezeu. Merge el, merge, și vede iară o masă și pe masă, o litră de apă. „Cunoști tu pe baba asta?", zice Dumnezeu. „O cunosc, parcă-i mama mea; da de ce n-are nici ea nimică?" „Pentru că n-a dat nimic; numai litra asta de apă a dat-o cu toată inima și asta o are." „Îi dau eu masa mea." „Dă-i." Mai merge, vede el niște iarbă păn' în brîu. Niște vaci pășteau acolo, dară erau slabe, numai cît ciolanele pe dînsele. „Pentru ce-s așa slabe vacele acestea, dacă au pășune așa de frumoasă?" „Pentru că nu le-a dat cu toată inima." Mai merge, vede în alt loc pămîntul ros și niște vaci grase și frumoase. Întreabă iar pe Dumnezeu: „Cum de-s aceste așa frumoase?" „Oamenii aceștia le-au dat cu toată inima." Au trecut cele trei zile; se suie iară calare pe calul cela și vine înapoi. Cînd vine, pe locurile lui, era pădure și mai la vale un sat nou. Caută casa lui – nu-i. Caută semnul unde avea el bani în grădină, îl găsește. Merge la preotul și-l întreabă... Preotul îi spune că de atunci nu sînt trei zile, ci trei sute de ani. A rugat pe preot să-i deie pe cineva să-și

scoată banii. El a făcut un praznic mare, cu o mulţime de preoţi, şi cum citea preoţii şi cînta, sufletul lui a zburat la ceri.

Ion Pisarciuc, Roşa

Pasca de Paşti. Sufletele

Erau odată doi fraţi, unul bogat, iar altul sarac. Cel sarac se ţinea tot pe lîngă casa celui bogat. Lucra tot anul la dînsul, parcă i-ar fi fost argat, şi frate-său, cu chiu şi cu vai, îi plătea cîte ceva. El avea noroc de cumnata sa, că ea era bună; se îndura de-i da unele şi altele. Odată, se apropiau Paştele şi el nu avea nici para, nici făină... Mă rog, cîte trebuiesc de Paşti? Merge el la frate-său de-l roagă. „Du-te la lelică-ta şi spune-i c-am zis eu să-ţi deie vro trei ocă de făină de grîu şi oleacă de brînză." Se duce el şi-i spune. Ea îi dă ca o dimerlie de făină şi brînză îi dă vro trei ocă. Da el ceruse şi nişte opinci. Frate-său avea nişte opinci rupte şi-a spus să meargă la femeia lui să le ceară. Ea a căutat alte opinci, cari erau mai bune. „Lelică, ce te-oi ruga eu, ai făcut pomană cu mine, dă şi pentru femeia mea o păreche de papuci, poate vei fi avînd undeva ponosiţi." Caută femeia şi-i dă şi papuci. Cînd a ajuns acasă, a făcut bucurie la femeie şi la copii, că vor avea cu ce se înfrupta. Au venit Paştele, da barbatul face către femeia lui: „Femeie, găteşte o pască şi cîteva ouă, cari ai mai frumoase, să mergem la bădica cu pască, că în alt loc unde ne vom duce?" Se duc ei. Frate-său, cum i-a văzut în ogradă, ia fuga şi se culcă şi îşi pune sumanul pe ochi zicînd femeiei: „Iată, vine ticălosul cela, nici în ziua de Paşti nu poţi scăpa de el!" Frate-său întră, dă „Hristos a înviat!", şi se pune să şadă. Da parcă vede că bădică-său nu doarme: „Hristos a înviat, bădică!, zice el, iacă am venit la d-ta cu pască; să ajungem la anul şi la mulţi ani!" „Du-te la dracu, zice frate-său, şi dă-mi pace, nu-mi trebuie mie pasca ta!" „Bine, zice cel sărac, dacă mă trimiţi la dracu, mă duc; unde mi-i zice, acolo merg." Şi chiar ia pasca şi porneşte.

Se duce el prin o pădure, iată că întâlneşte un drăcuşor mititel. „Da unde mergi, bade, cu pasca?" „La dracu." „Dacă mergi la dracu, haide cu mine, că acela îmi e tată şi se va bucura tare cînd te va vedea." Dracul rădică o stîncă şi-i zice: „Vină pe aice." Omul merge după dînsul păn' au ajuns în iad, la scaunul celui mai mare. „Ce cauţi la mine?", îi zice acela. „Iată, am venit la d-ta cu pască." „Cum se poate că ai venit tu la mine în aşa o zi cu pască, că eu ţie nu ţi-am făcut nici un bine? Numai fratelui tău i-am făcut, că de la mine i să trage averea; şi el n-a venit! Dar dacă ai vrut tu să mă ştii pe mine, în aşa o zi ca asta, ce să-ţi dau eu ţie? Cere ce vrai, iacă bani, odoare, în scurt, ce vrai!" Să uită el în toate părţile şi vede după uşă un ciubăr de păcură. „Nu vreu nimică, zice el, numai păcură de aceea de mi-i da vro două polonice, să ung ciubotele mele şi a femeiei, că tare-s uscate." „Hei, zice dracu, greu lucru îmi ceri, n-aşi da nici mamei mele, dară pentru că m-ai cunoscut tu pe mine la aşa o zi, îţi dau." „Du-te şi-i dă cîteva polonice, măi băiate", zice dracul băiatului.

El scoate basmaua ș-o întinde. Îi dă vro trei polonice. „Da mai dă, mă rog, că tare-s uscați papucii!” Îi mai dă pe deasupra și se duce. „Nu uita să-i spui fratelui tău să vie numaidecît azi pe la mine”, îi zice cel mare. „Îi voi spune!” Iesă el iară pe unde a întrat și se tot duce. Da în basma tot mai ușor se făcea. „Ian să văd eu ce-i aice, gîndește el, că parcă mișcă.” Cînd se uită, basmaua plină de fluturi feli de feli și îndată au început a zbura. Acele erau suflete, le scosese de la pedeapsă. Merge oleacă mai încolo, numai ce aude că-l strigă cineva. Se uită deasupra lui, era îngerul. „M-a trimis Dumnezeu să te întreb, ce răsplată vrai pentru că ai scos sufletele cele de la pedeapsă?” „Ce răsplată? Ia, să am cu ce trăi. Nu am știut eu că acolo sînt suflete, că ceream mai mult.” Merge îngerul și iar vine. „Du-te înainte, c-ăi găsi un burduf de capră cu bani, în cutare loc, da să nu-l iai astăzi. Și mai încolo ai să vezi o vacă cu vițel, are să aibă pecetea din ceri că-i a ta, s-o iai. Numai caută cum îmbli cu banii, nu scoate mulți deodată și să nu spui femeiei.” Să duce el la frate-său. În ogradă acolo erau lăutari și toți finii lui adunați – venise cu pască. „De unde ai vaca, măi, ai furat-o?” „Ba n-am furat-o, mi-a dat-o Dumnezeu, uită-te pe corn pecetea. M-ai trimis la dracu cu pască, dracu a spus că-i e dor de d-ta, să mergi să-ți mai deie bani.” Cum a auzit frate-său de bani, a și pornit. Merge el, îl întâlnește băiatul acela. „Unde mergi?” „La Scaraoțchi.” „Eu credeam că la tata, da dacă mergi la Scaraoțchi, e drumul pe aici”, și îl sloboade prin alt loc. Scaraoțchi era ca un vechil. „Ai venit cu pasca? Da abia acuma se vine?” Și-l începe a croi. „Ce vrai?”, îi zice, după ce l-a bătut. „Bani.” I-a dat bani. Îi tîrîie el greu. Cînd iesă afară, erau numai surcele! Da până ce a venit acasă, i s-au fost trecut o păreche de boi; a doua zi, alții. Casa i-a ars și el a devenit mai sarac decît frate-său și amu îl ținea acela – mai bine însă decît cum l-a ținut el. *Gh. Morar, Botoșani*

Ion Saracul. Împărtășenia. Sufletele

A fost un om care a avut 20 de copii. Într-una din zile, el lăsă casa și se dusă în lume. Copiii erau unii la slujbă, alții acasă, după vîrstă. Ion s-a dus într-un oraș, a lucrat acolo de a cîștigat trei pîni și a pornit mai departe. Pe drum îl întâlnește Dumnezeu și cu Sf. Petru. Îl vede Dumnezeu de departe și zice: „Petre, ian fă-te copil și cere-i lui Ion pîne, să vezi, ți-a da?” Sf. Petru se face copil și întinde la Ion mîna și striga: „Papă, papă!” Ion a scos o pîne și i-a dat. Se duce Dumnezeu și cu Sf. Petru pe de altă parte și se face Sf. Petru un bătrîn. Întinde la Ion mîna și iar cere. Ion îi dă și lui o pîne. A treia oară, Sf. Petru s-a făcut o femeie săracă și a cerut. Ion i-a dat și a treia pîne ce avea și a rămas fără nici una. Atunci Dumnezeu s-a dus la dînsul și l-a întrebat: „Ioane, ce să-ți dau pentru bunătatea ta, căci eu am fost acela care te-am cercat luîndu-ți toate pînile?” „Nimică nu vrau, zice el, decît că niciodată foame să nu-mi fie, straiul de pe mine să nu se ponosească, somn să nu-mi fie și să am un buzdugan, cînd îi voi zice eu, să sară, să bată pe cine voi vrea, și o traistă, cine voi zice

eu, să rămîie acolo închis." Dumnezeu l-a blagoslovit și el s-a trezit îmbracat cu totul în nou. Din ceasul acela nici n-a mai avut foame, nici somn. A pornit în lume ș-a ajuns la curțile unui boier unde erau draci. Boierul sta în niște căsuțe mici, în cele mari nu putea nimene sta, căci cine mînea acolo noaptea, diavolii îl omorau. Ion saracul a rugat să-l lase pe el să doarmă în curtea aceea. „Dacă ți-i greu de viață, du-te", a zis boierul. Peste noapte, diavolii au început a veni și, cînd a început buzduganul lui Ion a-i bate, s-au spăriat așa, că a venit și cel mare să-l scoată pe Ion de acolo. Dar Ion l-a vîrît în traistă și atîta l-a bătut, pănă a făgăduit că va face contract și va iscăli că nu se va mai arata pe acolo, cu toată seminția lui.

A doua zi, a dat boierului contractul și i-a zis ca să meargă să șadă în curțile lui. Boierul i-a dat o mulțime de bani. Ion saracul a zis ca să-i deie la saraci, de sufletul lui, că lui nu-i trebuie.

De acolo, Ion saracul a pornit la iad. Dracii s-au spăriat. „Ce vrai, Ioane?" „Nu vrau nimică, decît să mă lasați să stau la poartă, să păzesc cine unde se duce și de unde vine." L-au lasat, căci nu puteau să-i facă nimică. Ion saracul a șezut acolo mulți ani. Odată, s-a făcut undeva o petrecere, un chef, ș-au vrut să meargă toți dracii. Vine Scaraoțchi la Ion și-i zice: „Ioane, tu stai acuma de mulți ani aice și noi avem nădejde în tine, rămîi tu și păzește iadul, pănă vom veni noi."

„Rămîn, a zis Ion, dar să-mi dați voie să beu și să mănînc cît voi vrea eu." „Ț-om da", a zis Scaraoțchi. Ion saracul a gîndit ca să se facă înaintea lui 70.000 de pîni și 70 de buți cu vin și îndată așa s-au făcut. Diavolii s-au dus în drumul lor. Ion saracul a gîndit să se taie pînea bucățele și să se amestece cu vinul și îndată aceasta s-a făcut. Apoi a zis: „Voi, cîte suflete sînteți aice, veniți și vă împărtășiți cu trupul și sîngele lui Hristos!" Atunci sufletele au început a foi ș-a se desface din locul lor, de pe unde era ferecate, că era întuneric iadul de dînsele. Toate s-au împărtășit. Ion a deschis porțile iadului ș-au început a ieși, până ce tot iadul s-a deșertat. Acuma se apropia timpul să vie și dracii, se auzeau de departe huind. Ion s-a întins pe un poloboc cu mînile lasate în jos și a început a sforăi. „De acuma, ce mi-or face, mi-or face", gîndește el. Cînd întră dracii, iadul – deșert. Nu-i nici poliță, nici caldare, nici laiță, scurt, nimică, căci toate cele în iad din suflete erau făcute. Merg la dînsul, îl trag, răcnesc, strigă. Ion de abia s-a trezit. „Ce ai făcut?" „Ce să fac, zice Ion, m-am îmbatat." „D-apoi uită-te că toate sufletele au fugit, noi te-am lasat să fii cu nădejde și să păzești." „Eu am păzit, dară dacă am adormit, nu știu ce s-a făcut!" Au luat diavolii și l-au alungat.

Ion s-a dus în rai la Dumnezeu ș-a cerut, tot așa, să steie la poartă, să păzească cine unde se duce și de unde vine. Dumnezeu l-a lasat. Vine Moartea. – „Unde mergi?", o întreabă Ion. „Mă duc la Dumnezeu." „Nu se poate, mă duc eu să-i spun că ai venit." Dumnezeu i-a spus lui ca să-i spuie Morței că un an de zile întreg să iaie tot numai unde este un singur copil la părinți. Ion a mers și i-a spus, că un an de zile să caute tot mlada care e singură la copac și s-o roadă. La un an, Moartea a venit. Ion s-a dus la Dumnezeu și i-a spus. Dumnezeu i-a zis că anul acela Moartea să tot secere oameni în

floarea vieții. El s-a dus la Moarte și i-a zis că un an de zile să aleagă din pădure copacii cei mai zdraveni, cei mai verzi, să-i deie la pămînt și să-i roadă. Al treilea an, Dumnezeu a spus ca să ia bătrînii. Ion a spus Morței ca să roadă cioatele, copacii cei stricați, bătrîni. Biata Moarte, la un an, a venit slabă și prăpădită și a mers drept la Dumnezeu să se jeluie. „Acuma, a zis Dumnezeu, un an de zile ai s-o porți tu în spate, dacă ai făcut așa!" Ion a purtat-o prin spini; el se vîrea pe dedesupt, pe sub mărăcini, iară ea se înghimpa toată. A venit la Dumnezeu zgîriată și plină de sînge. „Du-te în cutare odaie, i-a zis Dumnezeu lui Ion, și vei găsi pe masă un pahar, bea!" El n-a fost băut și mîncat de atîția ani. Cum a băut, cum a adormit somnul de veci și a rămas la Dumnezeu în rai.

Dumitru Surugiu, Verești, Botoșani

În o altă variantă din Mihalcea, Ion, pentru bunătatea lui, a cerut bățul și traista de după ușă de la Dumnezeu și cu acestea a scos dracii de la boier; iar cînd a murit, a zis că să i le puie lîngă dînsul în mormînt. Mergînd în iad, s-a apucat să facă o mănăstire și dracii i-au dat drumul, rămîind ca Dumnezeu să-l ia în rai.

Alte variante sînt:

A. Marcu și Moartea

Un băiet sarac, numit Marcu, a pornit la slujbă. Dracul l-a luat să-i care lemne de ars sufletele în iad. Dar tot timpul cît îl va sluji, i-a zis că n-are voie să se spele sau să se curățe. I-a dat un cal căruia n-avea voie să-i spuie: „De!" El însă i-a spus și calul s-a făcut om. Era un boier pe care el îl cunoștea. După ce a slujit anul, acu nu mai putea de necurățenia ce era pe dînsul. Într-o zi, dracul l-a pus să păzească căldărele în iad, în care fierbeau sufletele și să puie lemne pe foc, dar i-a dat de grijă ca să nu caute ce-i înuntru. El a căutat și a văzut în una niște mazere, iar în alta oameni fierbînd. Cînd a venit dracul, a cunoscut și i-a zis să se ducă. El, drept plată cît a slujit, a cerut mazere, cîteva linguri, să aibă ce mînca pe drum; și a cerut și calul; căci îl rugase boierul să-l ceară. Dracii l-au cufundat într-un iaz și acolo l-au spalat și îmbracat frumos. A mers o bucată și a aruncat mazerea jos, căci lui acum nu-i mai era foame. Din mazere, îndată s-a umplut cîmpul de oi; acelea erau suflete! Dumnezeu a trimes pe înger să-l întrebe ce vra pentru sufletele scoase? Și el s-a cerut portar la Dumnezeu. Aice toate s-au întîmplat ca în povestea precedentă și, după ce a năcăjit-o pe Moarte prin spini, a făcut pace cu Moartea, făcîndu-și-o cumătră. Venind însă timpul să moară, tot una o înșala cînd venea. Odată, mergea el cu pluta pe apă și ea vine și se pune pe pluta lui. „De-amu, Marcule, toate ca toate, dar trebuie să te iau!" El s-a apropiat de dînsa și a izbit-o în apă; a făcut cruce și a zis: „Slava Domnului că am scăpat!" Apa era adîncă și ea s-ar fi înecat, de nu făcea el cruce, dar așa, Moartea a ieșit și l-a luat.

Vasile Jemna, Cernăuți

B. Covaliul și dracul

A fost odată un covali foarte sarac. Într-o zi, se gîndește el: „Dacă mi-ar da dracul un poloboc de bani, eu mi-ași da lui sufletul." Dracul a și fost înaintea lui și, după ce au făcut înscris, i-a adus banii. Trece într-o zi Dumnezeu și cu Sf. Petrea pe acolo, calare pe un cal alb, și trimite pe Sf. Petrea cu calul la covali, să-l potcovească. După ce a fost gata, Sf. Petrea a întrebat ce să-i plătească? El a zis că nimic. Dumnezeu a trimis păn' de 3 ori înapoi, să-i spuie ce să-i dea pentru potcovit. El a spus să-i dea un scaun pe care cine s-a pune, până ce n-a zice el, să nu se poată scula. Dumnezeu i-a dat. Amu, banii ceia de mult s-au fost trecut, dar și cei trei ani, cînd era să vie diavolul ca să-i ia sufletul, erau la împlinit. Vine diavolul și-l găsește lucrînd. „Am venit ca să te iau!", zice el. „Stăi oleacă pe scaun, păn' ce mi-oi găti lucrul – și mă duc." Diavolul s-a pus. „De-amu haidem, zice covaliul, că am mîntuit." Dă diavolul să se rădice – nu poate! „Ce să-ți dau, ca să mă pot scula de aici?" „Iscălește-te că n-ai nici o treabă cu mine." A iscălit și s-a dus. Dar, învațat omul cu bani mulți, acu-i era greu fără ei. Iar făgăduiește că își va da sufletul diavolului; și iar capătă un poloboc. El, din banii ceia, la toată lumea da. Vine iar Dumnezeu cu calul la potcovit. A urmat tot așa. Acuma a cerut un păr, în care cine se va sui, păn' ce nu va zice el, să nu se poată scoborî. La trei ani, vine iar diavolul. „Haide!", zice el. „Hai!", răspunde covaliul. Și pornesc amîndoi, dar Dumnezeu a dat că și părul mergea cu ei. Iată să aud departe niște husari. „Ăra, zice covaliul, mă sui iute în copac, că iată vin niște husari și vor zice să le potcovesc caii!" „Ba eu mă sui, că eu te-am cumparat pe tine și, cu tine, și părul e al meu", și s-a suit. A trebuit iar să-i facă înscris că n-are nimic cu dînsul și apoi l-a lasat. Dar el a mai cerut încă o dată bani și Dumnezeu, venind, i-a dat tot așa, un sac. Diavolul a venit să-l ia și, trecînd o apă amîndoi, omul a zis că să bagă în sac, să-l ducă dracul în spate. „Ba mai bine m-oi vîrî eu și tu m-ăi duce pe mine, decît să te duc eu!" Omul l-a zvîrlit cu sac cu tot în apă și el atîta s-a rugat, păn' a făcut înscrisul și i-a dat drumul. – A venit vremea și a murit covaliul și a spus femeiei lui să-i puie cleștele în sicriu. Pe ceea lume, mergînd la draci, s-a pus la poartă cu cleștele și ei, temîndu-se, nu l-au primit. Dumnezeu l-a pus portar la rai. S-a întîmplat cu Moartea după cum știm. (O punea să usuce copacii în pădure.) Ea slăbise de tot și s-a plîns lui Dumnezeu. De pedeapsă, Dumnezeu l-a înviat pe covali, ca s-o poarte pe Moarte în spate, căci ea nu putea îmbla de slabă ce era. Cît a fost ușoară, a dus-o, dar apoi, ea, mîncînd oameni, se făcuse grea. Într-o zi, o întreabă el cum poate întra în o casă închisă, cu 16 odăi? „Mă fac muscă și prin borta cheiei întru", a zis ea. El avea o nucă; făcu o borțiță și-i zise că, de poate, să între acolo. Moartea a întrat. El a astupat borta și a pus nuca în buzunari. Dumnezeu îi dase lui mîncare cu dînsul, pe timp de 7 ani; căci era să fie o foamete mare. Cei 7 ani au fost trecut și acuma nu mai avea ce mînca. Pe cîmp nu mai era nimic. Găsește nuca în buzunari ș-o strică

s-o mănînce. Atunci, și Moartea iesă: „Stăi, zice ea, vrai să mă mănînci tu pe mine? Amu am să te mănînc eu!", și l-a mîncat.

D-ra Aglaia Braha, Mihalcea

Dracul și colacii

Erau doi frați, unul sarac tare, iar celalalt bogat. Cel bogat s-a însurat și a făcut o nuntă frumoasă. Merge și cel sarac la nuntă, poate se va înfrupta cu ceva. Frate-său, cum îl vede, ia doi colaci și un șip de rachiu, dă unui argat și-i zice: „Na, du-te degrabă și dă ticălosului celuia, să nu-mi mai între înlăuntru să-mi facă rușine; și spune-i să se ducă la dracu!" Argatul îi spune așa. Omul, cum aude, pornește să-l caute pe dracul. Iată că la jitărie îi iesă înainte un drac șchiop. „Bună dimineața, nefîrtate, îi zice omul, ce mai faci? Iată ți-am adus colaci de la fratele meu, te poftește la nuntă." Dracul tare s-a bucurat că l-a băgat în samă și i-a zis: „Mare bucurie mi-ai făcut, dar eu n-am ce-ți da, ca să te mulțămesc. Ia mai bine și du celui mai mare preste noi, căci el n-a ști ce să-ți facă de bucurie și îți va da feli de feli de avuții: bani, vite, dar tu să nu primești nimic. Să-i zici: «Eu ți-așî cere ceva, dar mă tem să nu-mi vei da și mai bine tac». El va fi foarte suparat, că nu vrai să iai nimic și te va ruga să-i spui ce? Tu să-i spui să-ți deie cele 5 macahoane; dar să nu spui că ț-am spus eu. El se va mînia cînd va auzi, iar tu, atunci, să-i zici: «Vezi că rău am făcut că ți-am spus, nu-mi trebuie nimic» și să te faci că mergi. Atunci lui are să-i pară rău și tot ți le va da. Cu macahoanele vei avea ce vei vrea; vei bate numai în ele și tot ce-i dori îți va veni." Omul a mers la dracul, a făcut după cum l-a învățat și a capatat cu mare greu macahoanele. Pe drum, gîndește să se facă o trăsură înaintea sa și el, cu straie frumoase. Îndată a stat lîngă dînsul un balon cu vizitiu îmbracat frumos și el era îmbracat în straie de prinț. Cînd îl vede, femeia nici nu-l cunoaște. Cum vine la copii, gîndește să se facă o masă cu feli de feli de bucate. S-a întins înaintea lor o masă, cum numai la împarați poate să fie, și sute de mîni îmbla și-i slujea. Gîndește să se facă curți mari și gospodărie cu vite din bordeiul lor; și îndată s-au făcut. Frate-său vede și se minunează și vine la dînsul să-l întrebe ce comedie e asta? Omul îi spune că, după cum l-a fost trimis atuncea la dracul, el s-a dus și dracul i-a dat macahoanele. Cel mare se apucă și-i dă toată gospodăria, numai să-i dea lui macahoanele. I le-a dat; și el, luîndu-le, a pornit să-și caute loc mai potrivit pentru case. Cînd la jumatate de pod, se rupe podul și el cade cu macahoane cu totul în apă, iar dracii l-au luat și l-au dus în iad.

D-na Tasiluța Nastasi, Siret

*

Fratele cu ochii scoşi

Erau odată doi fraţi, unul bogat şi zgîrcit, iar altul sarac. Într-o zi, a luat cel bogat bucate multe şi a luat şi pe frate-său la pădure. Acel sarac luase şi el o turtă de tărîţe. „Ştii ce, frate, zice cel bogat, hai ş-om mînca întăi turta ta şi apoi vom mînca bucatele mele." El a mîncat turta singur şi frăţine-său nu i-a dat nimic. Pe la o bucată de drum, omul nu mai putea de foame. „Dă-mi, frate, şi mie o bucăţică de pîne, că mi-i foame de nu pot să mă tîrîi!" „Ţ-oi da, zice cel bogat, dar lasă să-ţi scot un ochi." „M-oi lăsa", zice cel sărac. S-a lasat şi frate-său i-a scos ochiul. S-au dus cît s-au mai dus şi iar i-a cerut acela o bucăţică de pîne, căci murea, nu mai avea de unde... „Lasă-te să-ţi scot şi celalalt ochi şi-ţi voi da." „Scoate-mi-l." I-a scos şi celalalt ochi şi l-a lasat acolo în pădure şi s-a dus. Acuma vinea noaptea; bietul orb s-a tîrîit pînă lîngă o cruce ce era la drum şi s-a culcat acolo. Iată că vin peste noapte trei paseri şi vorbesc: „Aicea e un orb, dar în cutare sat e o fîntînă, dacă s-ar spala cu apă de aceea, ar vedea", zice una din paseri. O altă zice iarăşi: „În cutare sat nu e apă, dară dacă ar rădica cutare stîncă, în acel loc va izvorî." A treia iarăşi a zis: „În cutare sat, de şepte ani bate piatra cîmpurile, pentru că un om a făcut jug în ziua de Paşti, şi tot una va bate pănă nu-l vor rupe." Cum au zis vorbele aceste, au zburat. El ş-a făcut cruce şi s-a culcat.

A doua zi s-a dus, întrebînd, pănă la acea fîntînă şi, cum s-a spalat, a văzut. Apoi a pornit întrebînd de satul unde nu era apă şi, scoţînd piatra, a dat drumul apei şi apa a izbucnit. Oamenii s-au bucurat şi i-au dat parale multe. El ş-a cumparat în alt sat pămînt şi s-a aşezat acolo lucrînd cu mînile. În toată ziua mergea în pădure şi pisa la un domn piatră, da el singur nu ştia pentru ce. Acea piatră o luau dracii şi o carau cu sacii în nouri şi sfărmau pînele oamenilor. Domnul acela era însuşi dracul cel mai mare; el spusese la draci ca nu să bată cîmpul omului celuia. Oamenii cum văzură că la dînsul nu farmă piatra, au alergat la boierul din sat şi i-au spus că el trebuie să fie un farmazon. Boierul l-a chemat la el şi l-a întrebat de ce strică la ei piatra pînele? Atunci el a spus ca să cerce jugurile oamenilor, căci acolo trebuie să fie pricina. A trimis boierul de a chemat pre toţi oamenii şi i-a întrebat cum ar face să ţie jugurele la pluguri; că în toată ziua se rup? Atunci unul a ieşit ş-a spus că el are un jug de 7 ani, făcut în ziua de Paşti. Îndată i-a zis să-l aducă – şi după ce l-au ars, n-a mai bătut piatra. Iar pe dînsul l-au încarcat de averi şi, plin de toate, s-a dus la casa lui.

Frate-său, cum l-a văzut, ciuda lui! Hai ca să-i scoată şi lui ochii şi să-l ducă pe acelaşi loc unde l-a lăsat el, căci de la dînsul i se trage toată averea. Dar acesta nu a voit să-i scoată ochii şi el şi-a scos singur. După ce l-a dus acolo, au venit peste noapte cele 3 paseri şi, vorbind, au zis: „În rîndul trecut, cînd am fost aice, ne-a auzit cineva ce am spus; ian să vedem, nu se află şi acum?" Şi găsindu-l, l-au făcut bucăţi.

Tasiluţa Nastasi, Siret

*

În Mihalcea, se spune că cel bogat l-a dus pe orb sub o spînzurătoare, spuindu-i că e cruce, și el s-a culcat acolo. Noaptea au venit trei draci. Cei doi dintăi au spus cum știm, iar al treiela a zis:

„În cutare tîrg, este o fată de împarat foarte bolnavă și tatăl ei dă o jumatate de împărăție cui o va scoate de la moarte. Dacă ar ști cineva să scoată podelele, că acolo este o broască mare (alții zic că sub stîlpul vetrei), care a înghițit împărtășenia ce a stupit-o fata împaratului, și dacă ar fierbe broasca și ar scalda-o cu apa ceea, a doua zi s-ar însănătoșa." Împaratul i-a dat jumătate de împărăție. (Restul e cum știm.)

Cap. XX

Colacii. Jertfa la morți

§ 1. Cinstea. Colăcitul. Dărnicia

Colacii sînt cinstea ce se închină cuiva, la diferite ocazii.

Cînd vine cineva însemnat în țară sau în sat, îi iesă înainte cu pîne sau colaci și sare sau alte daruri, spre semn că sînt bucuroși de el.

Cu colaci se merge și se poftește la nuntă pe nuni și pe alte persoane însemnate, precum pe boier, pe preot. Boierul dă în schimb bani sau rachiu cîteva vedre, drept mulțămită.

La nunți, la cumătrii, toți vin cu colaci, chiar dacă nu duc colacii, ci alte daruri, să cheamă tot colaci.

(Despre colacii ce se închină nănașului la nuntă, la cumătrie, colacul mirilor, prin care să uită în 4 părți, precum și obiceiul mîncărei atunci, se va vedea vol. II.*)

Cu apa de pe colacii ce se duc la nuni, la cumătri, e bine să te speli, de cinste. *Horecea*

Colacii ce se fac de Crăciun, de Anul Nou, de Bobotează, care se dau atunci la preot, la colindători, trebuie să fie rotunzi ca soarele și luna – așa să spunea în Bahrinești, de demult.

D-na Maria Braha, n. Stroici

În Moldova, de Anul Nou, e obiceiul ca fata de casă să facă un colac mare pentru flecăi, cînd vin cu uratul. Ei vin cu lăutari și o joacă și ea le dă colacul.

În Șcheia, copilele ce ies întăi la joc duc de Crăciun la joc (atunci e obiceiul să iasă) un colac mare, foarte frumos împodobit, cu mărgean și cu berbenoc.

(Despre colacul îngemanat, ce să face de Crăciun, pentru samanat, precum și de 40 de Sfinți, s-a văzut.)

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

De demult, era în Moldova obiceiul la țară ca să ducă de Sf. Gheorghe proprietarului cîte un miel, colaci, toți țaranii care aveau oi; iar preoții de la țară duceau protopopului.

În Mihalcea, cînd tună, zic că Dumnezeu îmblă cu colaci prin ceri.

Cînd cineva vroiește să meargă în altă țară ca să trăiască, cei ce nu-l sfătuiesc îi zic în rîs: „Du-te, du-te, că acolo îmblă cînii cu colaci în coadă", adecă e tare bine.

*

Cu colaci, pe fiecare îl colăcești. Se zice: „L-a colăcit pe cutare", adecă și l-a făcut bun, și l-a atras.

Cu colacii amăgești, cînd îți amorțește piciorul, zicînd frecîndu-l:

Ieși, babă, din picior,
Că ț-a murit un ficior.
Care? Care?
Cel mai mare,
Cu cămeșe de fuioare,
Dă-i colac și lumînare
Și pînză, de sufletul ce-l are. *Botoșani*

*

În Mahala, ca să stea ploaia, strigă copiii:

Stăi, ploaie călătoare,
Că mămuca-i vrăjitoare,
Și nenica ghiocel (diecel?)
Și ț-a face-un colăcel
Și ț-a da de suflețel.

„Am rupt colacii cu cutare", adecă au rupt prietenia.

Cînd ești mînios pe cineva, îl amenințì zicînd: „Ș-a lua el colacul!", adecă mulțămita.

„Ț-oi mînca eu colacul!", cînd îl amenințì pe cineva că va muri. Adecă i se va mînca din colacul ce se face la morți.

Colaci să duc jertfă la biserică; – înainte i se aduceau lui Dumnezeu, jertfe, vietăți.

Jertfa adusă lui Dumnezeu
Cînd a murit Dumnezeu

Un om sarac îmblătea grîu la frate-său bogat, dar pe nimică alta decît pe mîncare. „Bădică, zice cel sarac, eu lucrez la d-ta pentru mîncare, dar femeiei și copiilor acasă ce să le duc?" „Să le duci aceea ce vei strînge în opinci." Cîtă pîne va cădea pe timpul îmblătitului în opinci, să fie a lui. Astfel a strîns el zi cu zi cîte zece, douăzeci de fire,

păn' ce s-a făcut un căuș. Vine și-l arată frate-său: „Uită-te, bădică, cît am lucrat eu la d-ta, ce am cîștigat!" „Bine ai cîștigat. La primăvară ț-oi ara o bucățică și vei samana grîul acesta și vei avea și tu, ca oamenii, grîu." Saracul s-a mulțămit cu vorba lui. Dar frate-său îl ținea de prost. Cum a venit primăvara, bogatul a ieșit des-dimineață cu argații la arat – spre sară vine și frate-său cu căușul cel de grîu. „Am venit, frate, că ai zis că mi-i da o bucățică de arătură să samăn și eu." „Da amu se vine, prostule, cînd Dumnezeu a murit? Să fi venit de dimineață, cînd Dumnezeu trăia, și-ți aram." „Cum să poate, frate, Dumnezeu a murit?!" „Se-nțălege c-a murit! Tu de ce nu te scoli păn' în ziuă ca mine, ce ești leneș?" „Dacă n-am ce face!" „Dacă n-ai alt lucru, ia și-ți cîrpește până la ziuă cojocul, că e tot rupt. Dar tîrziu nu te scula!" „Apoi, de amu, așa voi face. Dar m-am întristat tare, c-a murit Dumnezeu. Eu mă duc să-i fac din grîul ista praznic!" și-și ia ramas bun și să duc drept la moară să macine, spuind la oameni că a murit Dumnezeu. Toți rîdeau ca de un nebun de dînsul. El însă cu tot dinadinsul i-a poftit a doua zi la praznic. Femeia lui a făcut un colac frumos și mare. Oamenii au venit o mulțime, ca de comedie, cînd i-a chemat. El a tăiat colacul ca nafora și la fiecare a dat cîte o bucățică. Oamenii au mîncat și cu toții s-au săturat.

A doua zi, se scoală saracul de noapte și să apucă să-și cîrpească cojocul și, tot uitîndu-se de nu se face ziuă, vede pe frate-său și pe cumnată-sa ducînd o caldare în grădină. El se uită ce are să fie mai departe. Ei s-au apucat amîndoi să sape o groapă ș-au ascuns caldarea acolo. Apoi s-au dus amîndoi cu carul să aducă fînul din cîmp. Ist sarac iute s-a dus ș-a destupat să vadă ce-au pus ei acolo. Cînd să uită: era o caldare plină de galbeni. Scoate caldarea și astupă la loc, vine acasă ș-o îngroapă în tindă, după ușă. Dar mai întâi ia cîțiva galbeni și zice: „Doamne Dumnezeule, ajută-mi să mă rădic eu cu banii iștia și păn' la anul îi voi pune la loc, ba și un praznic voi face de mulțămire, pentru fratele meu." Omul ș-a cumparat o vițică, una-alta ce i-a trebuit, ș-a năimit pămînt și păn' la anul s-a întemeiat gospodari cum să cade, ba și banii luați i-a pus înapoi. Frate-său pusese un stog de fîn deasupra locului aceluia și nu mai căutase de sînt banii sau nu. La anul, în aceeași zi cînd făcuse omul pomenire pentru Dumnezeu, face un praznic frumos și cheamă tot satul, iar banii i-a pus cu caldarea pe poliță și i-a acoperit. Stînd frate-său la masă, zărește caldarea și-i arată femeiei: „Uită-te, femeie, căldarea noastră! Ei, frate, zice el, de aceea ești așa fudul, unde te-ai îmbogățit cu banii furați de la mine! Iaca caldarea, gîndești că n-o cunosc?!" „Caldarea este aice, de aceea am pus-o, ca s-o vadă oamenii, că dac-aș fi furat-o, aș fi ascuns-o, și banii, ia poftim, de față îți sînt: – Îți lipsește vro unul? Numără-i!" „Acu să vă spun, meseni d-voastră, întîmplarea: Ț-aduci aminte, frate, cînd mi-ai spus că a murit Dumnezeu și n-ai vrut să-mi dai o bucățică de pămînt, care mi-ai făgăduit, să-mi samăn. Eu am crezut cuvîntul d-tale, ca al unui frate mai mare, dar d-ta ai făcut din mine numai rîs. Oamenii toți mă rîdeau, dar eu am făcut praznic din munca mea, ce cu greu am strîns de la d-ta în opinci. A doua zi, păn' a nu se face ziuă, eu îmi cîrpeam

cojocul, cum mi-ai spus, şi te-am văzut cum ascundeai ceva, ş-am vrut să ştiu ce? D-ta te-ai dus, dar eu am căutat... Să fi vrut, ascundeam banii şi n-ai fi ştiut de dînşii, dar eu, văzîndu-i, am căzut în genunchi şi m-am rugat lui Dumnezeu că, de-mi va ajuta să mă rădic, împrumutînd din ei, păn' la anul, îi voi pune la loc, ba încă şi un praznic voi face pentru sanatatea d-tale, că m-ai ajutat; şi iată, Dumnezeu mi-a ajutat şi am făcut." Oamenii s-au minunat; iar frate-său n-a putut să mai zică nimică, căci numărînd, a găsit toţi banii – dar în inima lui, nu ştia ce să-i facă de ciudă. Ş-a luat banii şi s-a dus. (Astfel mîntuie povestea în Roşa – în Mihalcea să mai spune că, din ceasul acela, omului iar a început a-i merge rău şi păn' la anul a ramas sarac. Atunci a visat că să meargă jitari în cutare sat. (Aice urmează povestea cu sărăcia aruncată în iaz ce s-a legat apoi de gîtul frate-său celui bogat. Acesta pierde totul şi celalalt e silit s-o aducă pe cumnata-sa cu copii la el, ca să-i ajute, iar cel ce fusese întăi bogat, din cauza beţiei, a ramas pentru totdeauna nenorocit.)

Petrea Beicu

(Variante de ale povestei aceştia *se vor vedea la Noroc.*)

A. Copilul-jertfă

Trei flecăi s-au dus la Dumnezeu după noroc. Unul a cerut bogăţie, altul boierie, iar al treilea să nu fie nici bogat, nici sarac şi să aibă o femeie într-un gînd cu dînsul. Dumnezeu i-a prefăcut la faţă frumoşi şi i-a trimis, zicînd celui mai mare: „Tu du-te la un morari bogat, căci până la anul vor muri părinţii şi tu te vei însura cu fata." „Tu du-te la cutare boieri cu fată, i-a zis celui mai mijlociu, şi fă-te slugă în casă, că până la anul vor muri părinţii şi iar te vei însura tot aşa; şi te vei face boier." „Da tu, zice celui mai mic, du-te la grădinari, că are fată."

La cîtva timp, s-au făcut Dumnezeu şi cu Sf. Petru calici ş-au mers pe la ei, să vadă cum îi vor primi. Au mers la morari ş-au cerut oleacă de făină. El a poruncit să le deie de acea ce se şterg pietrele. Calicii au făcut un colac şi l-au copt; era ca de grîul cel mai frumos. Morariul a început a hui pe slugi, iar slugile au spus că ei n-au dat grîu. Atunci morariul s-a priceput, dar moara a ars şi el a ramas sarac. S-au dus Dumnezeu şi cu Sf. Petru la boieri şi au cerut o bucăţică de carne să-şi frigă. „Du-te şi ia mielul ce l-a rupt lupul şi-l dă." Iese Dumnezeu afară pe poartă după argat, ia mielul mort cum era şi-l aruncă peste zid, în ogradă. Mielul s-a făcut viu şi a capatat păr de aur. – „Ce miel le-ai dat?" – „Acela care ai poruncit." Şi acesta s-a priceput îndată, dară curţile i-au ars şi vitele au perit şi el a ramas calic.

Merge Dumnezeu cu Sf. Petru la grădinari. Femeia grădinarului avea copil. Ei ş-au făcut bube, rane pe trup, n-au vrut să mănînce nimic, dară au zis că s-ar unge cu untură de copil, de le-ar da. Ea a luat copilul şi, cum ardea focul în cuptor, l-a aruncat acolo ş-a astupat gura la cuptor. Vine barbatul şi femeia îi spune ce a făcut. „Bine ai făcut", zice omul. Cînd au gîndit ei că va fi gata, caută în cuptor...

Copilul se juca cu două mere de aur și părul îi era totul de aur. Pentru bunătatea lor, le-a dăruit Dumnezeu multe bogății, încît erau cei mai întăi. *Botoșani*

În Mihalcea, povestesc că Dumnezeu, pe cînd îmbla pe pămînt și bogatul n-a vrut să-l primească să doarmă, l-a primit un sarac. Întrebîndu-i ce vrau să mănînce, Dumnezeu a spus că numai carne; dacă n-are, se vor culca și așa. Oamenii de casă, avînd mulți copii și fiind săraci, au făcut focul în cuptor ș-au fript un copil etc. Săracul pentru Dumnezeu și copilul l-a dat, dar bogatul nici la ușă nu l-a primit!

B. Cum va vrea Dumnezeu

Erau doi frați, unul sarac și altul bogat; cel bogat nu-l iubea pe frate-său ist sarac. Odată, au venit la cel sarac Dumnezeu și cu Sf. Petru la mas. Femeia a cunoscut că trebuie să fie cineva mare și li-a zis: „Bucuroasă v-ași primi, dar la mine în casă nu-i curat și mă tem că nu vă veți odihni bine." – „Noi primim și așa, dă-ne o laiță să dormim." Au întrat în casă, da femeia ardea foc în cuptor, să coacă malai. – „Mai pune pe foc", zice Dumnezeu. Ea pune. Amu se făcuse jăratec. – „Trage jaratecul!" Trage ea. – „Amu, zice Dumnezeu, ia și pune copilul în cuptor!" Femeia n-a zis nimică; a gîndit numai în gîndul ei: „Cum va vrea Dumnezeu" și l-a pus. A ieșit pe afară și a început a plînge cu barbatul ei. Da împrejurul casei erau stogurile cu pîne și pe loc au început și stogurile a arde; atunci au cunoscut ei că trebuie să fie Dumnezeu. Peste vro două ceasuri, Dumnezeu o cheamă pe femeie și-i zice să deschidă. Copilul sta pe un scăunaș c-un băț de aur în mînă, strălucind ca soarele și era rumen și frumos ca un trandafir. Atunci ei au căzut la picioarele lui Dumnezeu și i-au mulțămit. Iar Dumnezeu le-a zis: „Cunoașteți voi acu puterea mea?" După ce s-a făcut ziuă, în locul stogurilor acelora văd altele, mai mari. Cînd a văzut frate-său, ciuda lui! „Cum se poate, zice el, că la tine să ardă stogurile și să se facă altele mai frumoase în loc, am să dau și eu la ale mele foc!" Dă și el foc la ale lui și au ars toate; pentru ca n-a fost dat focul de Dumnezeu.

De aceea, omul niciodată, dacă îi vine de la Dumnezeu vro pedeapsă, vro nevoie, să nu zică nimic. „Fie în voia lui Dumnezeu!" să zici, căci Dumnezeu face așa, dar omul nu e în stare să știe ce are Dumnezeu în gînd cu el să facă, poate ceva mai mult. Cum a făcut și la acesta. *Marghioala Ciobanu, Botoșani*

C. Femeia într-un gînd cu barbatul

Erau trei frați saraci și au pornit în lume să se hrănească. Pe drum, s-au pus lîngă o fîntînă să mănînce. Da face cel mare: „Noi nu trebuie să ne punem aici, că amuș va trece cineva pe drum și va cere să-i dăm o bucată de pîne și videți că nu-i de unde, n-avem nici noi ce mînca." – „Da n-a mai trece nimene!", zice cel mic. Numai au vorbit

cuvintele aceste şi iată că vin doi moşnegi înspre dînşii şi cer ca să le deie ceva de mîncare. Cei doi mari n-au vrut, da cel mic a tăiat cîte o felioară de pîne şi le-a dat. Pornesc ei toţi cinci pe un cîmp şi ajung la un pîlc de spini: „Tu ce ai vrea să ai?" îl întreabă Dumnezeu pe cel mai mare. – „Eu aş vra să am lîngă drum o livadă cu poame şi vie şi cine va trece să-i dau." Dumnezeu a blagoslovit locul acela cu spini şi îndată s-a făcut livadă cum a dorit.

„Da tu ce ai vra să ai?", îl întreabă pe cel mijlociu. „Eu aş vra să am o turmă de oi şi cine va trece să dau lapte şi caş." Merge Dumnezeu până la un loc cu pietriş, blagosloveşte cu cîrja şi îndată s-au făcut din pietrile acele oi; rămîne şi cel mijlociu acolo.

Merge Dumnezeu şi Sf. Petrea cu cel mic mai departe. „Da tu ce-ai vra?" – „Eu n-aş vra nimică alta decît o femeie într-un gînd cu mine; să stau lîngă o apă şi cine va trece ud, năcăjit, eu să-l încălzesc, să-l usuc." Dumnezeu a mers nu departe, acolo era o apă şi un om ce sta alături avea o fată. Intră în casă, da acolo mai era un staroste. Dumnezeu zice să deie fata după băietul lor, dar părinţii spun că nu pot, că acela a venit mai demult şi aşteaptă. – „Dacă-i aşa, zice Dumnezeu, hai ş-om pune cîte un băţ în pămînt şi al cărui băţ va înflori pănă mîne dimineaţă şi va face roade, după acela s-o dai." A pus Dumnezeu un băţ de alun şi celalalt unul de cireş. Cînd s-au sculat a doua zi, alunul avea alune şi au dat fata după dînsul.

Merge Dumnezeu cu Sf. Petru pe la livada ceea; amu, perele erau coapte şi aşa de frumoase! Cer şi ei să le deie vro două pere. „Ei, zice stăpînul grădinei, dacă voi da eu la toţi cîţi trec, apoi mie ce mi-a mai rămînea?" Ia Dumnezeu şi blagosloveşte cu cîrja şi face iar pîlcul cel de spini la loc.

Se duce şi la cel cu oile şi cere un caş. „Ei, dacă aşi da eu la toţi trecătorii, apoi eu ce aş mai mînca?" Dumnezeu a blagoslovit – şi acolo a ramas pietriş, cum a fost.

Dă Dumnezeu o ploaie şi se duc uzi, pe la cel al treilea. Acela dormea lîngă pod şi aştepta să iaie în casă pe cine va trece. După ce i-a îmbracat pe moşnegi, zice Dumnezeu cătră Sf. Petrea: „Tare mi-ar plăcea să mănînc pe băieţelul cela" – că omul amu avea un copil. Femeia s-a uitat la dînsul şi el la dînsa şi au fost într-un gînd: „Hai să-l dăm", zice ea. Dumnezeu i-a spus să facă focul în cuptor şi, după ce l-a pus să se frigă, la un timp, i-a zis: „Amu destupă...."

Cînd se uită în cuptor: Maica Domnului îl ţinea pe copil în braţe şi se juca cu el. Au scos copilul. Dumnezeu ş-a luat rămas bun şi s-au dus. Atunci au văzut ei că trebuie să fie Dumnezeu, că mergea pe deasupra, prin aer, nu pe pămînt. *Dl Gh. Dumitriu, Botoşani*

Pe cine iubeşte Dumnezeu

Demult, mergea Dumnezeu cu Sf. Petru şi Sf. Paul ş-au ajuns la o apă. Vine un bogat cu nişte boi frumoşi şi ei se roagă să-i treacă, dară bogatul nu a vrut, a spus că-i e prea greu. Vine un om sarac, cu nişte boi slabi. „Acesta ne va trece, zice Dumnezeu, dar au să i se

treacă boii." Se roagă Sf. Petru, se roagă Sf. Paul să nu-i facă omului pagubă. „Nu se poate, zice Dumnezeu, trebuie să piară, că-i al meu!" Și cum i-au trecut pe celalalt mal, boii au crapat. *General*

§ 2. Jertfa pentru morți. Pomana

Cînd faci pomană, cel întăi lucru ce trebuie a se da e colacul și lumînarea. O vită dacă dai de pomană, i se pun colaci și lumînări în coarne.

În părțile românești, la parastas, să dă cucoșul cu colac în jurul gîtului ș-o lumînare aprinsă.

În Mihalcea, cînd dă cineva de pomană un copac rodit, ca să-l vadă pe ceea lume – de exemplu, un perj din grădină – pune lumînări în crengi și colaci cîți vra și-l dă cui voiește de sufletul său. Acela ia colacii și lumînările și culege poamele de pe el.

Pomană cînd faci, chiar și pentru morți, totdeauna să dai și de sufletul tău, căci ce ai dat te așteaptă cînd mergi pe ceea lume. Cine știe dacă-ți va mai da cineva pe urmă sau nu? *Mahala*

Omul, dacă vra să aibă pe ceea lume, să deie cu mîna sa singur, cît trăiește; numai să deie cu toată inima, să nu-i pară rău.

De pomană se dă ce-ți place mai tare, ca să vezi pe ceea lume, de aceea să trimete la biserică din frupt, din poame etc., ce e mai frumos.

Zgîrcitul

A fost un om foarte bogat, dară și foarte zgîrcit. El, cît a trăit, n-a dat nimărui nimic. Cînd a murit și a mers pe ceea lume, a văzut că fiecare are mese întinse dinainte și el – nimic. Zice el – în gîndul lui: „De m-ași vedea pe ceea lume, amu ași ști eu ce să fac." Dumnezeu a dat că i s-a deschis groapa și el a înviat. Vine la femeie acasă și-i zice ca să-i facă 2 cuptoare de colaci. Apoi încarcă două care cu cîte patru boi și pornește spre groapă. La un pod a căzut un colăcel mititel într-un glod, din car. El și pe acela l-a rădicat și l-a șters, dar iată că-i iesă înainte un sărac și întinde mîna. Dintru-ntăi nu a voit să-i deie nimică, dară pe urmă, văzînd colăcelul tăvălit, i l-a aruncat. Cînd a ajuns la groapă, moartea l-a luat și colacii au ramas. Se duce pe ceea lume, dară masa lui era tot goală. Atîta numai cît colăcelul, ce l-a dat saracului, sta pe masă așa tăvălit de glod, cum era. Dumnezeu a vrut astfel, căci altfel n-ar fi avut nimic. *Mihalcea*

Pînea

Era un bogat zgîrcit tare, că el nu dase în viața lui nimănuia nimic, da un sarac s-a pus ramașag cu alții că lui îi va da; și nu-l slăbea; necontenit mergea la dînsul în ogradă, îi ieșea în cale și îi

cerea, macar că totdeauna îl ocăra şi-l alunga. Într-o zi, venea bogatul de la tîrg aducînd mai multe pîni. Iată că-i iesă înainte saracul şi-i cere. El, de ciudă, neavînd cu ce să deie într-însul, fiindcă ţinea în mîni pînile, îi trînti cu o pîne în cap. Saracul, bucuria lui, a zis „Bodaproste!" şi s-a dus fuga, să arăte la ceilalţi saraci că a capatat.

Muri bogatul şi se duse în iad. Îl chinuiau acolo şi nimic nu-l putea scoate. Numai pînea ceea o vedea şi se tot întindea să o prindă. Maica Domnului ţinea în mînă pînea şi tot se ruga la Domnul Hristos: „Dă voie să-l scot, că el pînea asta cu toată inima a aruncat-o; poate dacă ar fi dat-o de bunăvoie, mai degrabă i-ar fi părut rău, dar fiindcă e dată cu toată inima, ş-a cîştigat ca să-l scot!" Domnul Hristos s-a înduplecat de rugăciunele Maicei sale, iar Maica Domnului, întinzînd pînea, el s-a prins de pîne şi l-a scos.

Auzită de la mama autoarei, Botoşani

Laptele

O cucoană, iar, zice că era foarte zgîrcită, ea nu da nimărui nimică. Da la cucoana ceea era o fată în slujbă, tare bună la inimă. Ea, de cîte ori mulgea vacele, totdeauna da lapte la o vadană cu copii, ce sta alăturea. Dă Dumnezeu că cucoana să îmbolnăveşte şi moare – dar nu moarte adevărată – ci numai a fost leşinat şi, în leşinul acela, îngerul i-a luat sufletul şi l-a dus pe ceea lume. Mai întăi, a dus-o în rai; acolo a văzut un părău de lapte şi pe sluga sa şezînd cu îngerii pe punte şi veselindu-se. Apoi a dus-o în iad, într-o prapastie mare, unde avea să şadă ea. Dar de groaza cea mare, s-a trezit. Fata sta lîngă dînsa şi cucoana, văzînd-o, i-a zis: „Dă-mi tu mie cu toată inima ta ceea ce ai pe ceea lume." „Eu n-am nimic", zice fata. „Ba ai, că iată ce am văzut."... şi i-a spus totul. „Ţ-oi spune drept, zice fata. Eu, de cîte ori mulgeam vacele, totdeauna dam cîte o ulcică de lapte la vecina noastră şi poate din acela s-o fi făcut ce ai văzut. Dar eu cum pot să-ţi dau d-tale aice ceea ce am acolo? Dacă vrai să ai, dă singură şi vei avea şi d-ta." „Bine dar, voi face aşa", a zis cucoana. Şi îndată a chemat oameni saraci, de le-a împărţit averea, şi a murit.

(Se spune în tot locul, unde sînt români curaţi.)

Cine dă... lui îşi dă
Cine face... lui îşi face

Era o cucoană la care venea totdeauna un sarac cărui, cînd îi da ceva, el altă vorbă nu răspundea decît: „Cine dă... lui îşi dă, cine face... lui îşi face." De la o vreme, cucoana a prins ciudă pe calic. „Ian lasă, că ţ-oi face eu, să vedem aşa a fi cum spui tu?" – se gîndeşte cucoana.

Cucoana aceea avea un ficior. Într-o sîmbătă dimineaţă, se duce ficiorul la vînătoare, da ea acasă s-a apucat şi a copt un cuptor de

plăcinte. Cînd le-a scos, le-a uns pe toate cu unt, numai cît pe una a uns-o cu otravă și, cînd a venit saracul, i-a dat-o. „Bogdaproste, zice iar saracul, să fie de sănătatea d-tale! Cine dă... lui își dă, cine face... lui își face." „Lasă, lasă, gîndește cucoana, că de-amu nu-mi vei citi tu la cap evanghelia!"

Mergînd saracul acasă, se întâlnește pe un cîmp cu ficiorul cucoanei, venea de la vînat, da flămînd, mort de foame. Ficiorul cucoanei îl cunoștea. „Moșule, zice el, n-ai fost la mama, nu ți-a dat ceva azi, că tare mi-i foame!" „Ba mi-a dat o plăcintă, e încă caldă, chiar acuma a scos-o din cuptor." „Ad-o încoace, căci, cînd vei veni, ț-oi da două pentru una", ș-o apucă repede și o mănîncă.

Cum a ajuns acasă, el – bolnav de moarte. „Spune-mi ce-ai pățit", zice cucoana. „Poate ți s-a întîmplat ceva pe drum?" „N-am pățit nimică, decît am mîncat o plăcintă de la saracul cela ce vine totdeauna la noi." „Vai de mine și de mine" – a început a plînge și a se văiera. – „Ce-am făcut! Cum mi-am omorît eu singură copilul! Dar tot bine a zis saracul și drepte sînt vorbele lui că: «Cine face... lui își face, și cine dă... lui își dă»." *Auzită de la mama autoarei*

În Ropcea, spun că, de zgîrcită ce era, a dat unui sarac plăcinta cu otravă ca să nu-i vie mai mult, și saracul, dînd-o la cînii ei, au perit toți. Alții spun ca și mai sus.

A. Sufletul cere. Sîmbăta

Pomană să faci toată săptămîna, dar dacă n-ai făcut sîmbăta, nu-i primit.

Sîmbăta cerul e deschis, atunci așteaptă sufletele și se uită, oare li-a trimes ceva de pe astă lume? Dacă nu li s-a dat nimic, se supără și se roagă la sufletele celea cărora li s-a dat de acasă; acelea stau la masă, cu cea ce li s-a dat dinainte. „Împrumută-mi și mie până sîmbătă, zice sufletul, că poate mi-or da și ț-oi da înapoi!" Dar dacă și sîmbăta viitoare nu capătă, atunci sufletul căruia i-i dator vine și-l pișcă și-i cere: „Dă-mi ce-i al meu!" Sufletul plînge și blastămă: „Să dea Dumnezeu păn' la anul să vie și ei aice – neamurele ce are – să vadă cum năcăjesc eu!" *Mihalcea*

Alții spun că morții stau sub pămînt. Omul, dacă moare, pămîntul se deschide și îngerii duc sufletul până la lumea cea de sub noi. Acolo e raiul și Dumnezeu. Dacă verși pe masă rachiu sau vin, sufletele se bucură. Aceea ce s-a varsat e al lor. Poate uiți să dai și ei atunci au. De faci aici praznic și capătă cineva un blid cu mîncare de pomană, acela ce ia să zică „bodaproste" și mîncarea e îndată dinaintea lor.

Dar numai sîmbătă de dai e primit, așa o zi e sîmbăta.

– Pomana e tot pomană, s-o faci orișicînd!

*

Aburul

De obicei, la morți, acelea mîncări li se dau de pomană care le-au plăcut și în viață. La morți, nu merge mîncarea, dar aburul acela merge. Iată ce se spune din bătrîni:

Zice că de demult nu era ca amu, oamenii țineau pînea în gropi adînci. Odată, zice că a mers noaptea un om și a căzut într-o groapă de acelea și, pesemne că era departe de casele oamenilor, că nu a dat nimene de dînsul, ca să-l scoată, nici n-au auzit strigătele lui. Cei de casă l-au căutat cît l-au căutat, pe urmă, gîndind că-i mort, au început a-i face la praznice de suflet și i-au făcut un an de zile necontenit, pănă ce au dat de dînsul acolo. El încă n-a fost murit, macar că nu a avut ce mînca; se ținea sătul și se hrănea cu aburii ce-i veneau, de la praznicele cari i le făcea acasă femeia lui.

Auzită de la d-na Maria Stavrat, Botoșani

(Aceeași se va vedea, partea III, la *Șerpi*.)

Sporiul și sanatatea noastră

Cînd după un mort nu se fac praznicele cerute, ai pagube-n casă și la gopodărie; – pier din vite, căci sufletul cere, îți dă a înțălege ca să faci. Atunci trebuie să faci un praznic, căci altfel moare cineva din casă și atunci, făcîndu-se praznicul pentru mort, au parte și sufetele acele lipsite ce cer. În Mihalcea, avînd la o casă pagube între vite neîntrerupt, au dat o vacă de pomană și pagubele au încetat.

O răzășiță din Broscăuți, sat megieș cu Mihalcea, spunea că după ce a murit barbatul ei, în tot anul, îi facea praznice de două ori pe an: la jum. de an și la anul și îi sporea totul ca din apă, că nu știa singură de unde îi venea averea. Și cum s-au schimbat împrejurările, că n-a mai făcut, și norocul i s-a schimbat.

(Despre sufletele morților recunoscători, se va vedea la *Povești.**)

Sufletul omului, pănă la anul, stă aici pe lume și-și trage canonul și apoi la anul se duce unde i-i rînduit; de aceea se face masă la anul. Povestitoarei i-au perit trei vaci după ginere-său și oamenii au sfătuit-o să nu mai cumpere pănă ce n-a trece anul și se va duce sufletul lui de pe pămînt, căci iar îi vor peri, pentru că i-a părut rău că a murit.

Maria Chiselița, Mihalcea

În Iordănești, e obiceiul că femeia văduvă sau barbatul ce vra să se căsătorească a doua oară mai întăi merge la mormînt și face pomenire de sufletul răposatului, dînd de pomană, dacă are de unde, o vită cu basma legată de corn, colac, lumînare și o cofă cu apă și apoi se căsătoresc.

Cînd dai ceva de pomană, acel ce ia zice: „Bodaproste, să fie de sufletul mortului și de sanatatea d-tale!" Cel ce ia numaidecît trebuie să zică: „Bodaproste!" sau „ Mulțămesc!", căci altfel nu e primit.

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

În Camina, cînd e patronul cuiva care e mai avut, mai întăi, dimineața, face praznic pentru morții ce-i are, la care învită pe orișicine din saraci și, după ce aceștia se duc, își serbează patronul cu prietenii săi. Altădată, praznicul se face lîngă biserică.

Tot în Camina, e obiceiul că, după ce s-a sfîrșit praznicul, să se strîngă toate fărmăturele, toate ciolănelele și să se îngroape sub un măr sau orice copac roditor în grădină și noaptea vin toate sufletele la fărmăturele celea și-și cunosc fiecare bucățica, care a fost dată de sufletul lui. *De la d-na Panoria Petrașciuc*

Morții se roagă lui Dumnezeu pentru sanatatea noastră, ca să trăim, să le dăm și să-i pomenim.

Cînd îți dă cineva de pomană, e tare pacat dacă nu te rogi pentru acela. Zice că era unul, cărui îi ziceau toți „fericitul." Așa avea un noroc, că toți îi da de pomană. Cînd s-a dus el în ceea lume, în toate părțile tot l-au găsit datori și datori, pentru că nu s-a rugat; de la cine ce lua, așa lăsa – și în mare iad a întrat.

Dacă îți dă cineva pentru mort, trebuie să te rogi nouă sîmbete, să-i ierte Dumnezeu pacatele. Iară dacă îți dă pentru sanatate, trebuie să te rogi nouă duminici, pentru sanatatea celui ce ți-a dat. Este aici o femeie de 60 de ani și ea, de cînd își dă numai de suflet, și tot trăiește! *D-na Elena Braha, Mihalcea*

Cînd dai de pomană, să nu zici: „de sufletul morților", căci atunci toți se uită și nici unul lucrul acela nu-l are, dar să numești pe nume cui dai. Tot să iai cîte oleacă și să zici: „Asta e de sufletul lui Ion, asta e de al Anei etc.", pănă ce umpli blidul de ceea ce dai și atunci are fiecare. *Mahala*

Dacă dai cuiva de pomană sau faci praznice, mai bine dă puțin și să-ți pară rău că n-ai dat mai mult, decît prea mult și să-ți pară rău; căci sufletul întinde mîna și tot nu poate apuca lucrul acela, se depărtează. *Mahala*

Care om face masă și îi pare rău că a cheltuit mulți bani sau că a venit cineva prea mult, e pacat. Dumnezeu, cînd faci masă, e acolo și, de e făcută din toată inima, o rădică cu mîna în sus și o săltează de trei ori, iară de nu-i făcută din toată inima, o răstoarnă și, pe ceea lume, cel ce moare așa o vede, răsturnată în glod, pentru că nu a fost primită. *Ana Maslosca, Mahala*

Cînd faci praznic, să nu numeri banii ce ai cheltuit, că e pacat. *Botoșani*

La praznice să chemi pe cel sarac, care n-are, căci pentru acela e primit.

*

Omul făcut cal

Era un om şi avea trei ficiori. El a făcut praznic şi-i punea pe cei bogaţi în frunte, iară pe cei saraci îi da afară, bunăoară ca şi acum. A mers Dumnezeu şi Sf. Petru şi s-au făcut saraci şi el i-a alungat. Stau ei afară. Omul iesă afară şi zice: „Tare-s asudat!" Atunci Dumnezeu a întins mîna şi l-a blagoslovit, de s-a făcut un cal alb şi, ducîndu-se în grădină, a început a mînca la curechi. Ficiorii au luat un băţ şi l-au fugărit şi el s-a dus cine ştie unde. L-au aşteptat ei pe tatăl lor cît l-au aşteptat şi l-au căutat, dar nu l-au găsit nicăire. La anul, s-au apucat şi au făcut o masă tocmai în ziua aceea, de sufletul lui. Iacă vin şi cei doi sarmani. Cînd i-au văzut ficiorii, zic: „Saracii aceştia au fost şi atunci şi tata i-a alungat, ian hai şi i-om pofti la masă." Ei s-au pus la masă să ospăteze. După un timp, iesă Dumnezeu şi cu Sf. Petru afară şi Dumnezeu a gîndit ca să vie calul acela. Calul a venit şi Dumnezeu l-a blagoslovit, de s-a făcut iarăşi om, la loc.

Dar oamenii tot nu se învaţă minte; şi tot numai pe cei bogaţi îi cheamă, îi bagă în samă, îi pun la masă, da pe cei saraci îi lasă afară, uită că saracul e Dumnezeu. *Dănilă Oloinic, Mihalcea*

Pe ceea lume

Odată, făcea un om praznic, da lui îi părea rău că dă şi de aceea nu vinea nime. S-a apucat el cu femeia şi au luat toate mîncările, colaci, găluşte, ce au avut, şi le-au pus lîngă drum, poate pe acolo vor trece oamenii şi vor mînca. Le-au lasat şi s-au dus, dară nici de acolo nu a vrut să iaie nime. A adus omul toate înapoi acasă şi a zis că să duce în lume, să vadă, va mai găsi pe cineva care a păţit ca dînsul?

A mers, a mers şi a ajuns la o casă, acolo era praznic. Omul de casă era aşa de voios şi oameni erau aşa de mulţi, mîncau şi se bucurau. L-au poftit şi pe el. După ce s-au sculat de la masă, el s-a rugat să-l primească la dormit. L-au întrebat unde se duce? El a spus unde. „Ba eu, zice gospodarul, de cîte ori fac praznice, sînt frumoase şi vine toată lumea, dar am să mă duc şi eu să văd, mai are şi altul praznice ca mine?" Şi pornesc amîndoi. Pe unul îl chema Iacob, pe celalalt Ion.

Merg ei, înnoptează într-un sat, văd o casă mare şi vrau să meargă acolo, să se roage ca să-i primească la dormit. Da un om de pe drum le spune: „Voi acolo nu mergeţi, că omul acela nu primeşte pe nimene la mas." – „Apoi bine, zic ei, ne-om culca aice sub gard" şi se culcă. Vine stăpînul casei şi-i vede: „Da voi la ce v-aţi lipit de gardul meu, zice el, daţi-vă mai încolo oleacă, nu vă atingeţi nici defel de casa mea!" Oamenii se dau. Apoi începe a-i întreba unde merg – şi ei îi spun. „Dacă-i aşa, zice acela, mă duc şi eu cu voi, că nici eu nu primesc pe nimene să se hodinească în casa mea, să văd, mi-oi mai găsi păreche?"

Se iau ei şi se duc toţi trei şi ajung la o casă pe un cîmp, unde era un moşneag tare bătrîn. Ei s-au cerut să-i primească la dormit şi

moșneagul i-a primit. A doua zi, le zice moșneagul: „Eu știu unde vă duceți voi și dacă vreți să găsiți aceea ce căutați, iată aice sînt trei drumuri, apucați fiecare pe cîte un drum și apoi să vă înturnați iar pe aice, că eu vă voi spune ce ați văzut."

Se duce Iacob pe un drum și dă de o casă, und era un praznic și de toate cele erau pe masă, oameni – o mulțime, dar toți sta înturnați pe laiță, cu spatele la masă. Ion a găsit un praznic frumos, cu oameni ce ospătau și se bucurau, ca și la el. Se duce și cel hapsîn. Ajunge într-o pădure și vra să se culce sub un copac. Cînd se pune, se face apă pănă în gît. Vrea să se culce sub un altul, tot așa; și astfel a îmblat toată pădurea, fără să se poată hodini.

După aceasta, s-au întors cu toții la moșneag. Acesta le-a spus: „Tu, de aceea, ai văzut oamenii înturnați la masă, că dai și-ți pare rău, faci praznice și oamenii pentru aceea nu pot mînca. Dar tu, cum faci cu toată inima, tot așa e de primit și ai văzut ce te așteaptă pe ceea lume. Iar tu, de nu-i primi pe nime să hodinească la casa ta, vei avea și tu hodina ce ai avut-o acolo." *Dănilă Oloinic, Milhacea*

*

Cine dă saracului împrumută lui Dumnezeu.

Lui Dumnezeu nu-i e mai urît decît bogatul nemilostiv, calicul fudul și bătrînul desfrînat.

Omul să fie darnic, acela îi place lui Dumnezeu. Acela e cu hairlîc (noroc). De unde dă omul, Dumnezeu îi înmulțește însutit. Ca din izvor izvorește, că nu se cunoaște de unde a dat.

(S-a văzut de cînd se face pomana – de la morariul fără saț.)

Pomana de aceea se face, că Dumnezeu cunoaște pe omul care e bun, care e al lui, căci împărțește și la alții din ceea ce are, dar care nu dă, acela e rău, sufletul lui e a necuratului.

Saracul să nu-ți meargă cu mîna goală de la casă, macar ceva să-i dai, căci e pacat.

„Dar din dar se face rai" zice proverbul. Adecă, dacă mai dăruiești din ceea ce ai capatat.

Cînd ești pe ceea lume, banii ce-i dai la saraci pe drum, aceia te scot de la necurații ce-ți iesă înainte. Vine Arhanghelul și te scoate de la ei, dacă ai dat. *Pintea Maieran, Șcheia*

La șesă săptămîni, cînd pleacă sufletul de aice, ajunge la un deal de steclă și acela trebuie să-l treacă. Tare-i e greu, să înghimpă și să lunecă, nu să poate ținea, dar dacă în viață a dus pe cineva în căruță, trece îndată, nici nu știe cînd, îl rădică pe sus. *Mahala*

Peste prag să nu dai de pomană, căci nu-i primit; nici peste poartă, că-i hotar. Sufletul, lucrul acela pe ceea lume, nu-l poate ajunge. Tot astfel și peste fereastă. *General*

Peste prag să nu arunci gunoiul, că se colbăiesc sufletele.

General

Ţiganului să nu-i dai de pomană, că el e al necuratului – faraon. Iară de-i dai, să baţi cu piciorul în pămînt, să ştie şi pămîntul că i-ai dat; că atunci ai pomană; iai martur pămîntul, că el, pe ceea lume, spune că n-a capatat nimică. De aceea, ţiganul, cînd baţi cu piciorul, nici nu vrea să iaie nimică. Ţiganii, macar că sînt botezaţi, ei tot nu sînt de legea noastră. *Mihalcea*

Ţiganului, sîmbătă spre sărbători mari, să nu-i dai nimică de pomană, că-ţi ia frumuseaţa şi totul şi, pe ceea lume, eşti negru ca ţiganul, doară dacă-i dai, să baţi cu piciorul în pămînt.
Catrina Beicu, Mihalcea

Dacă visezi pe morţi – fie şi străin, nu numai neam – că îţi cere ceva sau că mănîncă ceva, el atunci cere lucrul acela. Sau dacă spune că-i e frig, atunci să cauţi să-i dai ceva îmbrăcăminte de pomană, îmbrăcămintea ce o visezi. Căci dacă ţi s-a aratat în vis, numai că nimene din ai lui nu-i dă şi cine ştie cum îi e lui acolo. Şi atunci ai mare pomană.

Cînd visezi mere, sînt sufletele morţilor, cer ceva. Tot aşa şi cînd visezi oi. Tot astfel şi albini. *Mihalcea*

Mortul dacă-l visezi că-ţi aduce ceva la casă, e tare bine.

Ca să nu visezi pe mort, să-i dai ceapă de pomană. *General*

Ca să nu visezi pe mort, să-i dai o păreche de papuci de pomană.
Elena Braha, Mihalcea

În Moldova, i se dă ceva de pomană pe fereastă.

B. Sufletul. Trupul. Pomana la mort

Omul cînd moare, vine moartea cu coasa de-l taie şi umple păreţii de sînge. Dacă-i omul bun, vine Arhanghelul de-i ia sufletul şi Maica Domnului pune mîna pe dînsul sau doar două degete, sau numai un deget, şi atunci stă ca sfînt. Iară dacă nu-i bun, se strică degrabă şi vine numai moartea, de-i ia sufletul. *Mahala*

Mortul zice că vede tot ce-i în casă şi ştie, pănă ce vine preotul. Cum pune preotul piciorul pe prag, nu mai ştie nimică. *Siret*

Mortul aude tot, păn' nu-i trag clopotele; apoi asurzeşte. *Mihalcea*

Îngerul zice că stă cu sufletul trei zile la capul mortului, de aceea zice că la cap să nu te pui. Şi cînd duc mortul la groapă, sufletul boceşte şi zice: „Ce ai făcut pe lumea ta – că trupul face pacate – şi amu tu te duci şi mă laşi şi eu trebuie să trag!" Că trupul ce-i? Lut; îl îngroapă şi putrezeşte, numai sufletul rămîne de pedeapsă. Şi apoi îngerul îl duce pe drumul care ştie el pe cea lume. Acolo cînd ajunge, îi iesă înainte Sf. Niculai, aşa ca şi cum ţi-ar ieşi un om din casă să te primească – şi apoi Sf. Niculai face ce ştie cu dînsul. Dară îngerul

trebuie să iaie sufletul de la orice om, fie el bun sau rău; pe urmă își ia el răsplata lui. *Corovia*

(Despre Sf. Luni și sufletul, s-a văzut.)

Sufletul, cînd iesă din om, îi este așa de greață de trup și n-ar întra, Doamne ferește, înapoi. Zice: „În ce hoit am șezut pănă acum!" Sufletul se face ca o muscă sau ca un fluture și astfel îmblă.

General

De a fost trupul fără pacat, sufletul îl sărută de sus pănă jos și zice: „Trupule, floareo, cum m-ai purtat tu pe mine și m-ai păzit!"

Sufletul de atîta trebuie să se îngrijească, ca să meargă așa înapoi, cum a venit de la Dumnezeu.

Sufletul,cînd vine de la Dumnezeu, e așa de curat și strălucitor ca o lumină strălucitoare și frumoasă, cum nici nu se poate închipui. Un om a fost vrut că, după ce va muri, sufletul lui să meargă drept la Dumnezeu, de unde a venit, dar dacă era plin de pacate. Cîte le-a făcut cît a trăit! *Pavel Bojescu, Iordănești*

Cele trei zile păn' ce se îngroapă mortul, sufletul stă lîngă trup și ascultă ce să vorbește despre el. Dacă spun oamenii că a fost bun și a făcut bine, sufletul acuma știe unde are să meargă, e vesel și atunci la toți din casă li e ușor și sînt voioși; dar dacă îl blastămă și spun că a făcut rău, sufletul e trist și toți din casă sînt suparați și plîng. 40 de zile stă pe lumea asta, de i să fac cele trebuincioase, căci 40 de zile de pocăință și la sfîrșitul lumei au să aibă sufletele și asupra celor 40 de zile vor cădea toate slujbele, ce i să fac în acest timp aici. Iar dacă sfîrșitul lumei va fi cu 20 de zile înainte – aceasta poate să se întîmple, atunci va afla sufletele nepregătite.

Neculai Maftei, Bobești

Pentru ușurarea sufletului și ca să nu se apropie necuratul, să face sara priveghi, la care se joacă felurite jocuri. În Mihalcea, la priveghi, se dă la oameni pîne și rachiu. A treia zi, mortul se îngroapă.

a) Pomenele

Colacii ce să fac la mort și să duc pe masă înaintea mortului, cînd îl duc la groapă, să numesc pomene. Acestea să duc ca să aibă sufletul pe ceea lume, cînd va merge, înaintea sa. Pe masă se așterne o față de masă, iar patru oameni o duc pe umere. (În Bucovina, pomenele se duc în coșerci.) Acei ce duc pomenele capătă fiecare cîte un colac, o lumînare și o basma. Aceasta e plata tuturor acelor ce servesc mortul, acelora care duc procesia, acelui ce trage clopotele și a altora care fac vrun serviciu mai însămnat la mort. Tot astfeli și la cei cărora li se dau de pomană podurile li se dă colac și lumînare. Și la stări, de cîte ori citește preotul evanghelia, se dă peste raclă colac și lumînare, iar în Mahala, să dă și la poduri, cînd vin, pînză, colac și lumînare.

Colacii sau pomenele pentru morţi se fac fără soţ – se fac foarte mari. În Bucovina, *aceşti colaci se numesc „crestăţi", poate pentru* împletitura lor crestată. Forma pomenilor e de mai multe feluri. Mai întăi se face un colac mare, rotund, frumos împletit. În Bucovina, se aşează pe acesta cununiţe de aluat, împletite în două, în curmezişi, una lîngă alta, părînd ca nişte vălurele creţe cînd e copt. A doua formă de colac e crucea. Aceasta, în Moldova, nu se face. Formele cele mai dese, atît în Moldova, cît şi aici sînt: colacul foarte mare în formă de 8; colacul în aceeaşi mărime în forma unui S de tipari; colacul în forma lui X: Doi S crucişi, formînd o roată; doi O crucişi, împletiţi unul în altul; un patrat cu capetele cîrjobate; un triunghi asemenea cu capetele cîrjobate; un trifoi. Mai sînt şi alte forme de colaci lungi, frumos împletiţi şi toţi foarte mari.

În Ropcea, din colacii care se fac, în forma de S, se aranjează o cruce pe masa parastasului, din patru S, puşi cap la cap, iar la capetele crucei să pun patru hulubi de aluat.

La ţară, adese se face un singur colac rotund, cu hulubaşi mici pe el, în care se înfige pomul; ba de multe ori numai o pîne.

Pomul se face orişiunde fără soţ şi se înfige în pomene.

b) Pomul

În sate româneşti ca Mahala, Boian etc., pomul se face din o creangă de perj cu mai multe ramuri, curăţite alb; numai ici şi colo se lasă cîte o frunză. În ramuri să înfig mai în jos strafide, smochine, *perje, iar la mijloc* pun cîte un măr, alamîie sau portocală. Deasupra în sus, iar strafide, smochine şi, în vîrf merişoare mai mici, nuci, hulubi, astfeli că băţul alb nu se vede nicăiri; e totul îmbrăcat. Unele din poame le învălesc cu hărtie poleită, ca să fie şi mai frumoase. Prin crengi, mai anină covrigi, turte dulci, coarne de mari (roşcove), apoi mai aşează hulubaşi ca într-un copac, pe crenguţe. Mai înşiră deosebit, pe lînă roşă, strafide şi covrigi şi le aşează în festoane din creangă-n creangă, ca nişte mărgele, oferind totul o privire foarte poetică. Cînd e gata, îl înfig într-o pîne sau într-un colac.

În oraşe însă, pe la *burghezime, pretutindene,* pomul e făcut din beţe de şindile, cari se îmbrac tot aşa, cu feli de feli de poame, dîndu-li-se diferite forme. Formele cele mai obicinuite sînt: săgeata, care l-a săgetat pe om (astfeli spun în Sireti); steaua cu patru raze, care e steaua lui, luceafărul cu opt raze, care îi luminează calea înainte; soarele cu12 raze; luna în formă de crai nou, numai pe o parte cu raze, apoi se fac pomişori, se face coroana mitropolitului, crucea şi multe alte forme foarte frumoase. Beţele se înfig simetric în pomene. În pomene se aşează şi lumînări, de asemenea fără soţ.

Pe cea lume, din pomul acela se fac copaci mari, *cu tot feliul de* poame, şi sufletul se bucură de toate şi are sub ce se umbri. În Ropcea, se înfig în vîrful pomului paseri de zăhar galbene sau roşi, ce se cumpără anume şi cari cîntă pe ceea lume în pom. Ba fac şi o scăriţă de aluat, să să poată sui pe ceea lume sufletul în pom.

În Mihalcea, pomul e foarte mic, numai din trei crenguțe, mai ales cu perje, dar se fac mai mulți pomișori fără soț. Unul dintre aceștia să dă cînd scot mortul, peste raclă, la ușă, într-o strachină cu un colac și o lumînare; de e bărbat mortul, se dă la un bărbat, de e femeie, se dă la o femeie. Iar ceilalți pomișori se împărțesc la unii oameni, cînd se scoală de la masă, după mort.

Aice, cînd se face pomul mortului, toți cîți sînt de față și ajută la mort pun cîte o poamă la făcut, să aibă și ei parte pe ceea lume. În Șcheia, pune fiecare neam, ca să se vadă pe ceea lume. Tot acolo, se face, afară de pomul ce se face la mort și care se dă preotului, un alt pom, tot așa de mare, pentru nănaș. Dacă nu mai trăiește nănașul, caută pe cineva din seminția lui și-i pun pomul dinainte pe masă, cu trei lumînări, înfipte într-un colac. Adecă mai întâi i-l dau în mînă, cînd se pun la masă, după ce dau cîte un colac și o lumînare la fiecare, îi dau și lui pomul. „Poftim de sufletul lui N.", și dacă lipsește preotul, îl pun pe nănaș cu pomul dinainte, în capul mesei. Iară dacă este preotul de față, îi dau alt loc de cinste. Cînd se scoală de la masă, el împărțește din pom ce vrea și își ia și lui.

c) Coliva

Alăturі cu pomul, la parastas, e și coliva. Pentru colivă, se alege grîul ca să fie curat și se pisează în chiuă, apoi se fierbe până ce e moale și des. După ce s-a răcit, îl mestecă cu miere, mai rar și cu nuci pisate și îl întinde pe o tipsie rotundă mare, anume pentru colivă. (În Bucovina, îl pun și pe o tabla în 4 colțuri, ceea ce în Moldova nu s-a pomenit.) După ce e grîul neted așezat, se cerne posmag pisat pe deasupra, iar peste posmag, zahar pisat preste tot, ca să fie fața colivei albă. Pe colivă se face apoi din cafe rîșnită, crucea lui Hristos avînd la bază trei scări. Împrejur se fac raze, pe la margine să împodobește cu zimți de cafea, puncte și alte flori. Cine vrea să facă coliva mai pompoasă cumpără de la cofetărie crucea făcută gata din zahar, precum și soarele și luna ce se pun sus din ambele părți ale crucei, iar împrejur se înfrumusețează cu bomboane și trandafiri de zahar, fel de fel.

Mai de demult, coliva, în Moldova, se făcea din o dimerlie de grîu, iar grîul fiert îl punea într-o covată ș-apoi, avînd pomelnicul dinainte, femeia ce făcea tot pune cîte o mînă de grîu pe tipsie zicînd: „Aceasta e de sufletul lui cutare, aceasta de al lui cutare", până ce gătea. Tipsiele erau foarte mari, cît o masă mare rotundă. Iar pe colivă făcea cu zahar de toate colorile chipul Domnului Hristos pe cruce sau chipul Domnului Hristos viu, îmbracat cu hainele sale, sau Sf. Treime: Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt, sau Domnul Hristos și Maica Domnului. Cînd făcea două colivi, pe a doua se făcea de regulă Maica Domnului. Era o adevărată artă a zugrăvi colivele aceste. Cînd era mai grele, se făceau cu tipare. În Botoșani, era de demult o preoteasă bătrînă, numită Ananioaia, care le făcea. *De la mama autoarei*

La mijloc, în colivă, se înfig la distanţă trei lumînărele, cari pe la mijloc se împreună şi iar se dispart, avînd forma unui duplu triped: în sus şi în jos; iar sub colivă se pune un colac rotund.

Din colivă, după ce citeşte preotul panachida şi rădică parastasul, fiecare trebuie să guste. În Mihalcea, iau cîte puţin, căci, pentru fiecare fir de grîu ce l-a luat cineva, e îndatorit să bată cîte o matană pentru pacatele celui mort.

d) Blidul cioclului

Afară de parastasul mortului, în Botoşani, să mai face şi „blidul cioclului", care e alcătuit dintr-un colac şi o colivă mai mică, ce stă în biserică la capul mortului. La popor, blidul acesta constă dintr-un castron cu nuci, mere, smochine, covrigi etc. (fără colivă). Cînd pornesc cu mortul la ţintirim, pomenele rămîn în biserică, iar blidul se duce în urmă şi se dă cioclului la mormînt.

e) Panachida parastasului

După ce mîntuie preoţii în biserică de făcut prohodul mortului, se face „panachida" sau rugăciunele parastasului, la care pomeneşte preotul pe toţi morţii familiei, ce sînt puşi în pomelnic, ca să aibă parte şi ei. Iar cînd s-a sfîrşit şi se zice: „vecinica lor pomenire", atunci neamurile, barbaţii ce sînt de faţă, ridică parastasul în sus şi-l săltează, tot timpul cît se cîntă aceasta, iar la urmă să rădică de tot sus. Oamenii de faţă pun toţi mîna şi ajută şi ei, care nu pot ajunge, pun macar mîna unul pe altul, ca astfeli să aibă şi ei parte din parastasul acela pe ceea lume. (Aceasta spun în Mihalcea, alţii spun că pentru ca să se vadă toţi pe ceea lume.)

Parastasul se rădică în sus ca să uşureze sufletul, să-l rădice de la greu, din iad.

Tot astfeli se rădică şi orce parastas ce se face mai pe urmă, la unii însă îl rădică la masă acasă.

f) Masa după mort

După ce s-a îngropat mortul, dacă nu se face praznic la casa mortului, pentru norodul cel sarac, macar pîne şi rachiu se dă la ţintirim de sufletul mortului. În Botoşani, cine nu dă nici aceasta împrăştie bani prin norod, aruncînd pe jos.

La casa mortului, se face masă pentru preoţi şi cei ce au luat parte la înmormîntare. În tot talgerul se află cîte un colac şi o lumînare, care se aprind cînd face preotul panachida la masă. În Bucovina, în unele locuri, se aduce înapoi parastasul de la biserică –

de regulă, însă, să aduce înapoi numai coliva; tot astfel, și în Moldova, și rădicînd, neamurile pun toți mîna și o săltează de trei ori. Tot atunci se rădică în unele locuri în Bucovina și paosul – vinul care se dă la parastas.

g) Paosul

În Moldova, e obiceiul ca să stropească preotul cu vin trupul mortului, în curciș, după ce l-a pus în groapă. În Bucovina, acest obicei s-a dat uitării, numai la unii morți mai de samă stropește cu vinul ce servește pe masa parastasului ca „paos." Paosul e un șip de vin, împrejur cu un colac și cu o lumînare.

În Botoșani, paosul e un pahar de vin care se înfige în mijlocul colivei; pe acesta îl rădică preotul după ce stau la masă, cînd cetește panachida pentru vii și gustă toți din el.

Tot după masă să rădică uneori și în Bucovina, dorind atunci ca să trăiască cei ce au ramas și gustă toți. Alteori însă îl rădică înaintea mesei, îndată după parastas. La țară, unde nu să dă vin, să pune o ulcică cu mursă, cu apă sau cu bere, ca paos, iar pe masă stau mai multe ulcele cu aceeași băutură, care după masă să împart de sufletul mortului cu cîte o lumînare aprinsă, rămîind ulcica acelora; astfel, în Mihalcea etc.. În Șcheia, să pune o singură ulcică cu apă, paos, dinaintea preotului, care să rădică la urmă; alte ulcele nu să mai dau. În Iordănești, e o ulcică de bere și, cînd rădică paosul, dau preotului un cucoș.

În Rarancea, paosul e un șip de vin, care se rădică pentru mort odată cu parastasul. Aicea parastasul se rădică și la biserică și cine dorește se rădică și acasă. După panachida aceasta, preotul binecuvîntează masa, apoi se aduce o găină, friptă întreagă, cu două plăcinte și se pune dinaintea preotului, dară care nu se mănîncă atunci, ci se trimete la preot acasă. Imediat se pun alte găini fripte pe masă pentru toți. După masă face preotul ectenia pentru cei vii, dorindu-le să trăiască. Întru sanatatea lor, se rădică o ulcică cu apă, dacă nu e vin, anume pentru aceasta pregătit. Vinul de la paos a fost anume pentru mort. La oameni să dau ca în tot locul, de suflet, ulcele cu mursă, apă, lapte, bere, cu colac și lumînare.

În Boian, paosul e o ulcică cu apă, iar pentru sănătate se rădică vin. În Ropcea, dacă nu e vin, dau ca paos lapte.

Pe la sate, de multe ori, parastasul mortului să rădică chiar la casa mortului, pănă a nu-l fi pornit. După ce au scos mortul în ogradă, să întorc cu toții în casă și rădică masa cu toate celea în sus: parastas, paos, ulcele, pomișori și, după ce a făcut preotul panachida, blagoslovește hrana și băutura celor de casă și apoi rădică paosul pentru sanatatea celor rămași, șipul cu vin sau cu mursă ce să dă la parastas. Atunci ceilalți oameni rădică ulcelușele cu bere, cu mursă sau cu apă ce se aflâ pe masă și cari să dau după masă de sufletul mortului. Aceasta se face din comoditate mai înainte, ca să nu fie silit preotul să se întoarcă a doua oară de la biserică, să binecuvinteze masa. Ba,

de multe ori se întîmplă că, dacă e departe de sat casa, chiar atunci se pun oamenii la masă şi mănîncă, pentru a nu mai veni a doua oară. De obicei însă, masa se face după ce s-a îngropat mortul.

Cînd să sfărşeşte masa, fiecare zice: „Dumnezeu să-l ierte şi să-l hodinească." „Dumnezeu primească, să fie de sufletul mortului." „Să-i fie ţărna uşoară"; şi apoi se duc.

Ca să nu-i pară ţărna grea, să arunce neamurele cîte oleacă de ţărnă în mormînt. *Botoşani*

În groapă, aruncă ţărna fiecare, de mărturie pe ceea lume, că l-au petrecut pe mort, şi de ramas-bun.

Cînd jeleşte cineva tare după mort, i să pune ţărnă de la mormînt după gît şi-l uită.

În Moldova, neamurele, cînd se întorc de la îngropăciune, întăi se spală afară pe mîni ş-apoi întră în casă.

h) Cele trei sări

După ce s-a îngropat trupul, în locul în care ş-a dat mortul sufletul, se pune în trei sări de-a rîndul un pahar cu apă sau cu vin şi un colăcel deasupra, iar pe colăcel lumînarea sucită ca un culbec, numită „toiag." Sara se aprinde lumînarea, se afumă cu tămîie şi se zice „Tatăl nostru". Laşi lumînarea să ardă puţin şi pe urmă o stîngi. Aceste se pun pentru suflet, că el vine noaptea de bea şi gustă din colac. A doua zi, dai cuiva vinul şi colacul şi sara pui din nou. Iar a patra zi dimineaţa, dai ulcica cu toiag cu tot de pomană. (Astfeli se face în Botoşani.)

În Şcheia, paharul îl pun într-o farfurie cu făină, ca să să cunoască în făină urma sufletului, cînd vine. Iară a patra zi, dau aceluia de pomană, care întră întăi în casă.

În Siret, cern cenuşă împrejur şi cunosc o urmă ca de găzuţă. Tot acolo, se dă la trei zile şi o cofă de apă de pomană.

În Mihalcea, e obicei că, noaptea cea întăi, să doarmă în casă cineva străin, căci vine sufletul şi se tem. Odată, au văzut că a venit o mîţă la pahar, a mirosit şi s-a dus. Se prefăcuse sufletul în mîţă!

Aice, pun în pahar apă sau bere şi un ştergar alăturea, iar de e copil mic, lapte. După ce bea şi mănîncă, sufletul se spală şi cu ştergarul să şterge. Din colacul şi păharul acela bea în vecii vecilor. La trei zile, se dă cuiva de sama şi sexul lui şi care i-a fost drag.

D-na Maria Reus

La mort, de aceea se pune toiagul, apa şi pînea, căci cu acelea se apără pe ceea lume de duşmanii ce-i ies înainte.

D-ra Ecaterina Braha, Mihalcea

*

I) Praznicele după mort

Cînd iese mortul din casă, iese și sufletul și să duce și apoi numai cîte puțin vine la paos de gustă. La trei zile, se face oleacă de masă pentru mort, ceva cald, cît de puțin.

La români în tot locul, a treia zi se văruiește casa, căci păreții sînt stropiți de sînge; să grijește, să scutură și apoi să cheamă preotul de face sfiștanie. Preotul face agheazma cea mică și sfințește casa, iară după sfințire se face masa, la care sînt poftiți mai mulți oameni. În unele sate, după masă, se dă preotului un cucoș; în Stanești, se dă o găină și un cucoș. (Cucoșul e clopot pe ceea lume.) Tot aice se dau atunci și straie de pomană, iar unii dau și o vită peste pragul grajdiului sau al casei. Uneori dau vita tocmai la șesă săptămîni sau la anul; în alte sate, cucoșul îl dau tocmai la șesă săptămîni și nu numaidecît preotului, ci și altuicuiva. Vita, de regulă, se dă cînd scot mortul din ogradă, la poartă sau peste mormînt, după ce îl îngroapă.

În Camina, dacă se dă o vită după o fată sau un flecău, fac o cununiță de berbenoc ș-o pun vitei pe frunte, iar deasupra pun un colac, care e legat de coarne; vita o dau cînd scot mortul din casă. Atunci cînd scot mortul, aice slobod toate vitele din ocol, să-și vadă stăpînul și vitele sînt foarte suparate.

După trei zile, sufletul se duce și îmblă șesă săptămîni prin toate locurile, pe unde a îmblat cu omul; de aceea, zice că nu-i bine să îmble omul mult în viață, că i-i greu pe urmă. El îmblă pe unde îmblă și iar vine la casa lui, iar la șesă săptămîni, după ce i se face masa, se călătorește pe ceea lume.

În Mihalcea, se spune că, dacă nu-i fac masa de trei zile, stă în casă pînă la șesă săptămîni, că nu se poate duce; atunci să-i faci oleacă de masă, macar trei suflete să mănînce și cu aceea se duce. Iară dacă nu-i dă, bocește, că nu știe unde va apuca; masa ceea îl îndreaptă la drum, îi arată, fie macar copil, tot îi trebuie ceva.

D-na Maria Reus, Mihalcea

Unii spun că mortul stă în casă 40 de zile.

În Mahala, spun tot așa, că mortul șede în casă pănă la șesă săptămîni și, dacă scuturi prin casă și el n-are unde se pune, atunci se vîră sub mătură. La șesă săptămîni, cînd îi faci praznic, să fie cît de puțin, numai cald să fie, el cu aburii ceia se satură și se duce voios. Iară dacă nu faci, merge plîngînd și zice: „Nu mi-au dat nimic!"

Ana Maslosca

E mare pacat a nu face mortului mesele cuvenite, căci atunci stă cu țărîna în gură.

În Botoșani, se face masa după mort la 3 zile, la 9, la 20 (adecă cu o zi înainte ca să fie gata la 21), iar la 6 săptămîni se face praznic, trimițîndu-se la biserică un colac mare și colivă, vin și lumînări. Preotul vine apoi acasă și face la colivă panachida, ca și după mort. Apoi se face tot așa praznic și la trei luni, la jumătate de an, la nouă

luni şi la anul şi apoi din an în an, în ziua în care a murit. Cu cît îi dă mai mult, cu atîta mai mult îl rădică din locul de unde stă propit.

Praznice se fac preste an în anumite zile a morţilor, ce se vor videa; dar mai ales se fac toamna, atît în Moldova, cît şi în Bucovina, toamna fiind mai mult belşug. Praznicele se fac numai sîmbăta, pe cînd de pomana sufletului să poate da orişicînd.

În Bucovina, la praznice se face pomul şi masa întocmai ca şi la mort.

Şi în Botoşani, la popor, se face colivă şi pom dintr-o creangă cu fel de fel de poame, turte dulci etc., înfipt într-o pîne şi se scoate la mormînt. Vinul se toarnă peste groapă, apoi vine preotul acasă de blagosloveşte masa şi apoi urmează praznicul. La clasa mai bună, să face cum am spus.

Praznicele, la popor, foarte adese se fac fără preot, făcînd numai o masă între ei.

k) Parastasele mortului

În Moldova, la trei zile după ce s-a îngropat mortul, se duce la biserică, de sufletul mortului, trei sau cinci colaci, trei lumînări şi un şip de vin, tot astfeli să duce şi la 9 zile, la 20 şi la 6 săptămîni. Cui îi dă mîna duce tot anul, în toată sîmbăta, ca să scoată sufletul de la pedeapsă, căci, cu cît îl pomeneşte mai mult, cu atît i-i mai uşor. Altele însă sînt parastasele mortului, care numaidecît trebuiesc purtate îndată, căci stă sufletul la opreală şi e pacatul celui ce-l lasă. Parastasele mortului, cine n-are putere să le poarte atunci, are timp pănă într-un an. Parastasele acestea constau tot aşa, din trei sau cinci colaci, trei lumînări, vin, tămîie şi bani de liturghie – şi se poartă în şepte zile de-a rîndul. Cei bogaţi poartă 40 de parastasuri, purtînd 40 de zile de-a rîndul, angajînd anume un preot, ca să slujească în toată ziua.

Pentru cazul cînd cineva e foarte păcătos, să slujesc 40 de soboare, de 3 preoţi, 40 de zile, una după alta. Să plăteşte toată cheltuiala liturghiei, biserica o îmbracă o dată pentru 40 de zile cu lumînări şi în toată ziua duce o colivă şi un colac mare sub colivă, vin şi 3 lumînări. Preoţii slujesc sobor şi fac 40 de panachizi şi atunci scot sufletul de la cele mai mari pacate – să fi făcut moarte de om şi Dumnezeu îl iartă.

„Dacă ai pe cineva ciudă, să-l pui în pomelnicul morţilor şi pănă în 40 de zile moare; dar e ca şi cum l-ai omorî." *Botoşani*

La popor, cele şepte parastase le duc şi deodată. Pun pe o tabla 7 bliduri, adecă 7 grămăgioare cu cîte trei sau cinci covrigi sau colaci şi, la fiecare grămăgioară, se pun: mere, smochine, portocale, nuci etc. şi cîte o lumînare aprinsă. Un şip cu vin (pentru totul) şi o prescure cu 7 bobiţe pentru liturghie, iar preotului i se dă 70 de bani; cîte 10 bani de liturghie. Preotul slujeşte şi pomeneşte, face ectenia,

apoi fiecare își ia tablaua și merge la mormînt. Pune tablaua pe mormînt, preotul iar citește, o rădică în sus și zice: „Vecinica pomenire”, iar vinul îl toarnă pe mormînt. – Mulți lasă cele 7 parastase și le poartă în post.

În Mihalcea, se poartă „slujbele” după moarte, 6 săptămîni sau 12, adecă duminica, o dată pe săpămînă, căci preotul sîmbăta nu slujește. În toată duminica duc un blid cu 3 sau 5 sau 7 franzole, nuci, mere, turte dulci etc., toate fără soț, trei lumînări și de un crucer tămîie; chiar banii, 5 cruceri sau 9, se dau fără soț.

În Siret, poartă slujbele 6 săptămîni. Duminica, duc 4 sau 8 franzole, un șip de vin și 2 lumînări, iar banii preotului îi plătesc odată înainte, trei coroane, ca să-l pomenească totdeauna la liturghie. În duminica din urmă, fac masă de șesă săptămîni și încheie.

În Ropcea, plătesc 9 sîmbete liturghie după mort și dau tot ce trebuie: făină de prescuri, vin, untdelemn, lumînări, să fie a lui, pentru ușurarea sufletului.

În Broscăuți, duc șesă săptămîni.

l) Pomenirea peste an

Afară de aceste slujbe, în Moldova, peste an, în toată sîmbăta, se face slujbă la biserică pentru morți; și pe cine-l trage inima duce cîte un parastas mic, scoțînd blidul la mormînt, pe care se înfig lumînări aprinse și se toarnă vin. Numai în postul mare nu, pentru că atunci se duc „parastasele postului” pentru morți.

Zilele în cari se face pomenire pentru morți peste an sînt acestea:

În Botoșani, scot de Paști a doua zi sau a treia zi blid cu pască și cu ouă la mormînt, după ce au dus mai întăi în biserică. Apoi de sîmbăta Tomei, care e pentru morți. Tot în sîmbăta aceasta se face și în Siret.

În Broscăuți, joi, în săptămîna luminată, dau de pomană, ca și în joia mare și până la Ispas, duc la biserică în toate sîmbetele, că-i ceriul deschis.

În Mihalcea, de asemenea joi în săptămîna luminată, se dă de pomană pentru morți.

În Camina, de Ispas, se face pomenire la mormînt, tot așa în Molodia și Voloca, aștern masă sau dau blid peste mormînt.

Asemenea se face în Ilișești de Sf. Gheorghe,

Sîmbăta Moșilor sau Duminica Mare e recunoscută în toate părțile locuite de români ca cea mai mare sîmbătă a morților din an.

În Stănești pe Molniță, de Bulci (joi, după Duminica Mare), rădic la țintirim parastasul și fac praznice pentru morți, iar preotului i se dau doi cucoși.

În Botoşani, din sîmbăta Duminicei Mari pănă la lasatul săcului, o săptămînă întreagă, toată ziua e pentru morţi.

În Voloca, se face de Sf. Ilie pomenire la ţintirim şi se fac praznice pe mormînt. În Molodia, tot în aceea zi, duc vin la biserică şi lapte dulce pentru morţi.

În Roşa, se face, cîteva sîmbete înaintea Sf. Ilie şi în acea zi, praznice pentru morţi. Asemenea şi în Broscăuţi etc.

În Botoşani, duc parastase pentru morţi în sîmbăta ce cade înainte de Sf. Ilie şi în sîmbăta înaintea Sf. Pantilemon, de Sf. Ilie şi de Sf. Maria.

În Mihalcea, unde hramul bisericei e Sf. Maria cea mare, a doua zi se face la biserică slujbă pentru ctitori, tot astfel şi a doua zi de Sf. Niculai şi atunci se pomenesc cei înecaţi, mîncaţi de lup şi prăpădiţi. Femeile fac pomenire şi se roagă pentru ei.

În Măzănăieşti, la graniţa Moldovei, afară de Duminica Mare, se face de Ziua Crucei pentru morţi, aducînd la biserică pom şi făcînd praznice în acea zi. Apoi sînt sîmbetele cele de toamnă.

În Bucovina, toamna, sînt trei sîmbete ale morţilor şi anume acestea: două înaintea Sf. Dumitru şi una înaintea Sf. Arhangheli. În sîmbetele acestea, se fac parastase şi praznice. Apoi, atît în Moldova, cît şi în Bucovina, în ziua de Ovidenia, se fac praznice şi se dă de pomană pentru morţi.

În Botoşani, în ziua de Ajun, se dă de pomană pentru morţi, se trimete mîncare pe la case.

În Mihalcea, se pune pe masă, noaptea spre Crăciun, un pahar cu apă şi un colac deasupra, căci vin sufletele.

Apoi, în căşlegile de iarnă, sînt „Moşii de iarnă" în sîmbăta lăsatului de carne; aceasta e a doua sîmbătă însemnată după Moşii de Duminica Mare, peste an.

În post, din sîmbăta lui Sf. Toader, încep parastasurile postului, pretutindene, cari ţin pănă în joia mare.

În Botoşani, e obiceiul a face în sîmbăta Sf. Lazăr pomană pentru morţi.

În Bucureşti, e obiceiul ca, vineri înaintea Paştelor, să se facă la ţintirim pomenire pentru morţi.

În Camina, Mihalcea, spun că sufletul tare aşteaptă joia şi sîmbăta Paştelor, ca să li se deie de pomană. În joia şi în sîmbăta aceasta, se dă de pomană pască şi ouă.

În Ardeal, la Crăciun şi la Paşti, fac colaci şi colivă şi duc prinos la cimitir; acolo pomeneşte preotul repaozaţii şi petrec, bînd rachiu şi mîncînd pănă sara, preotului se mai dă şi cîte o cofiţă de apă.

Bulaeşti

Spicul grîului pe ceea lume și alte flori

Cîte flori sînt pe pămînt,
Toate merg la jurămînt.
Numai spicul grîului
Și cu lemnul Domnului
Șede-n poarta raiului
Ș-așteaptă greșala lui.

Și grîul are pacate! Apoi ce greșală poate să aibă și grîul?

Gheorghi Postolache, Bagiurea

*

În Strojineț, să spune că:

Numai floarea soarelui
Face loc sufletului
Și hodina trupului
Și judecă florele
Ca soacra nurorele.
Lung îi drumu-n ceea lume
Ș-oi ședea unde m-or pune.

Numai floarea macului
Șede-n poarta raiului
Și dă rînd sufletului.

În Mihalcea:

Numai floarea scaiului
Șede-n poarta raiului
Și judecă florile,
Ce au făcut miroasele.

Florile, în tot anul, merg la judecată la rai și le judecă spicul grîului și cu lemnul Domnului. *Botoșani*

Constelația „Crucea"

Despre o constelație „Crucea", ce să află pe ceri, cei bătrîni tălmăceau astfel: luau grîu și puneau sus o grămăgioară, zicînd: „Aceasta e pentru Dumnezeu." Puneau jos, zicînd: „Asta, pentru cei ce slujesc lui Dumnezeu." Puneau în dreapta, la mijloc, zicînd: „Aceasta e pentru cei ce au murit" și apoi puneau în stînga, în cruce: „Iar asta pentru noi, dacă ne va da Dumnezeu". Apoi, alții mai cuminți le explica: „Ne va da, cînd crucea aceasta, care este în ceri, va fi și pe pămînt."

Povestitorul nu cunoaște pe ceri ce constelație e aceasta.

Neculai Maftei, Bobești

Partea III

AERUL

Cap. I

Vîntul

§ 1. Simion Stîlpnicul. Anul. Păserele
1 septembre

Simion Stîlpnicul e zi de mare primejdie, pentru că Simion Stîlpnicul ține cerul și pămîntul – ține stîlpii pe care stă pămîntul, pe peștele din mare (s-a văzut, pag. 119).

Sf. Simion a vrut să fie sfînt și a stat într-un picior un an de zile pe un stîlp, numai cît a rugat pe Dumnezeu să nu ploaie cît va sta el. În ziua ceea merg paserile și-l ciupesc. *Mihalcea*

De Sf. Simion Stîlpnicul, merg vrăbiile să-și facă boierescul, zic unii; alții zic că merg la măsură. – Undeva, într-o vizunie de munte sau codru, este o babă, împărăteasa tuturor paserilor. În ziua ceea vin toate paserile la dînsa și ea le măsură cu dimerlia, numai vîrful îl rade și acela zboară înapoi, iar celelalte îi rămîn, să-i fie de hrană babei peste an. De aceea, în ziua de Sf. Simion, nu-i găsi o vrabie, să dai un galbăn. *Ioan Pisarciuc, Roșa*

De Sf. Simion, vrăbiile merg să facă boierescul, iau din toate pînile în cioc și duc nu se știe unde. *Mihalcea*

Simion Stîlpnicul cade la începutul toamnei, în ziua de 1 septembre. De Sf. Simion, e începutul anului, zic unii, noi însă știm că anul se începe de la Sf. Vasile și nu de la Sf. Simion. *Roșa*

Simion Stîlpnicul ține anul; cum e în ziua lui, așa e tot anul. Dacă dimineața este ploioasă, va fi primăvara ploioasă. Dacă e la amiază frumos, va fi anul bun. Dacă toată ziua e ploaie sau soare, va fi tot anul ploios sau secetos. Dacă este Sf. Simion posomorît, toamna e rea și n-au chip oamenii să-și strîngă pînile. *Maria Braha, Mihalcea*

În mere de stejar (gugoașe de stejar), cine știe să caute în ziua de Sf. Simion e ca și cum ar cata în zodie. De va fi viermele din măr

zburat, are să fie anul săc, de va fi cu aripi, va fi anul de mijloc, dar de va fi încă fără aripi, va fi bogat, roditor.

Dumitru Herghelegiu, Verești

Lunile anului

A fost odată un om care trăise mulți ani cu femeia și n-aveau copii. De scîrbă, omu a pornit să se prăpădească. Pe drum, îl întâlnește un moșneag, acela era Dumnezeu – și-l întreabă unde se duce. După ce i-a spus omul supararea ce are, i-a dat Dumnezeu o buruiană și i-a zis: „Na-ți buruiana asta, du-te acasă și bea tu și femeia ta și-ți avea copii." Ei au făcut așa și Dumnezeu le-a dat 12 ficiori; și din numele lor se trag numele celor douăsprezece luni ale anului, cari sînt astăzi. *Ioan Pisarciuc, Roșa*

Cimilitură:

Am un copac cu 12 craci,
În tot cracul cîte un cuib,
În tot cuibul cîte 4 ouă
Și-n tot oul cîte 7 pui.
(Anul, lunile, săptămînile, zilele)

Anul la noi e an, dară la Dumnezeu, numai o zi. *Pisarciuc*

§ 2. Vrabia. Paserile. Vrabia și stejarul

Un om a mers odată la Dumnezeu și-l întreabă ce să facă, ca să nu aibă pacate. Dumnezeu i-a zis că, dacă va face în toată ziua praznic, nu va avea. „Cum se poate să fac eu în toată ziua praznic?", întreabă omul. „Tu gîndești că așa praznic: să tai două-trei ialovițe și să cheltuiești o mulțime de bani? Așa nu, că omul, dacă dă mult, poate îi pare rău și nu-i primit; da ia așa, o bucățică de pîne – îi arată ca jumatate de palmă – să dai în toată ziua de pomană; să nu guști tu până nu ai dat mai întâi cuiva!" Omul a ascultat pe Dumnezeu și a făcut așa. Într-o zi, s-a fost dus el la arat cu argatul; soarele era mai la amiază-zi și el n-a fost gustat încă nimică, că nu a întâlnit în ziua aceea pe nimene să-i deie de pomană. Amu, nu mai puteau amîndoi de foame. Ei erau într-un capăt de ogor și văd la capătul celalalt un om trecînd. „Mînă mai degrabă, zice gospodariul; chiar dacă ar crapa boul, numai să-l ajungem." Mînă ei, mînă, iată că pică un bou. „Eu alerg, zice el, după omul acela." Acela părea a fi un om sarac, dară nu era sarac, căci Dumnezeu singur se făcuse așa. Merge el și-l roagă: „Nu-i primi d-ta de la mine o bucățică de pîne?" Dumnezeu a luat-o și l-a chemat să meargă cu dînsul la Dumnezeu acasă. A mers el acolo și a șezut trei zile – lui i s-a părut numai așa – da el șezuse trei sute de ani. Dar demult, toate cele trăiau mult și oamenii și paserile trăiau peste 300 de ani. – Vine omul înapoi acasă la locul acela unde

a fost casa lui, amu nici locul macar nu se cunoștea. Lîngă casă fusese un stejar; caută el: nici acela nu-i, numai o vrabie se juca acolo în colb. El cunoaște vrabia și-o întreabă ce s-a făcut cu casa lui, baba lui, că el a mers pe trei zile la Dumnezeu și amu nu mai cunoaște nimică pe locurile acele. „Ce trei zile, zice vrabia, tu n-ai șezut trei zile, ai șezut 300 de ani. Baba ta a murit demult și casa ta s-a răsipit încă demult.” „Da stejarul unde-i, care era lîngă casă?” – „Stejarul? Nu vezi că mă joc eu în colbul lui?” Vrabia a trăit mai mult decît stejarul! Pe urmă a murit și el.

Demult, trăiau și vrăbiile așa de mult, dar amu nu mai trăiesc. Pănă la 100 de ani ajunge ea și acuma și atunci e albă, da mai mult, nu.

D-l Grigorașciuc, Mahala

Vrabia, dacă îmbătrînește, se face cu totul albă. Vrabiei, la 50 de ani mai întăi, îi crește o peniță albă pe spate, pe urmă îi tot cresc pănă la 100 de ani; atunci e albă cu totul. O vrabie de acele cînd se arată, are să fie anul bun. Dacă vezi, să n-o ucizi, căci acela-i norocul.

D-l Cornel Dumitrescul, Roșa

Despre cineva ce să ține tot mic și să pare tînăr, zice proverbul: „Vrabia-i pui, dar dracul știe de cînd îi!”

Vrabia s-a apucat rămășag cu stejarul că ea are să se scalde în colbul lui; are să trăiască mai mult decît dînsul. Și așa e, că stejarul 100 de ani crește, 100 de ani stă pe loc și 100 de ani putrizește și, cînd e stejarul putred, ea merge de se scaldă în colbul lui.

Mihalcea, Roșa

Vrabia e a dracului. (S-a văzut. Vezi *Vrabia și stiglețul.*)

Cine s-a îmbatat întăi

Cînd a făcut dracul rachiul, cea întăi ce a gustat din rachiul dracului a fost vrabia. Dracul zice că a făcut rachiul în o urmă de vită; calcase o vită cînd a fost glod și apoi, uscîndu-se, a ramas bortă și în aceea s-a pus să-l facă. Vine vrabioiul și bea și se îmbată; da mîța vine și, hap!, îl prinde. „Lasă-mă, zice el, să dorm mai întăi, că sînt bat!” Mîța îl lasă. El stă cît stă și deodată, zbrr... pe gard... „Amu, zice el, nu mă poți prinde, că-s treaz!” Întăi și întăi, vrabia s-a îmbatat!

Maria Struț, Mihalcea

Vrăbiuța, găina, uliul

S-a pus o vrăbiuță pe un pai, da paiul nu voia să o ție. Vrabia zice:
„Mă duc la capră să vie să mănînce paiul, că nu vra să ție vrăbiuța.” Da capra n-a vrut să mănînce paiul.
„Mă duc la lup să vie și să mănînce capra, că nu a voit să mănînce paiul și paiul nu a voit să ție vrăbiuța.” Lupul nu vra să mănînce capra.

„Mă duc la oameni să vie să ucidă lupul, căci lupul nu vrea să mănînce capra, capra nu vrea să mănînce paiul, paiul nu vrea să ție vrăbiuța."

Oamenii nu au vrut să omoare lupul.

„Mă duc la foc să vie să ardă oamenii, că oamenii nu vrau să ucidă lupul, lupul nu vrea să mănînce capra, capra nu vrea să mănînce paiul, paiul nu vrea să ție vrabiuța."

Focul n-a vrut să ardă pe oameni.

„Mă duc la apă să vie să stingă focul, că focul nu vrea să ardă pe oameni, oamenii nu vrau să ucidă lupul, lupul nu vrea să mănînce capra etc."

Apa n-a vrut să stingă focul.

„Mă duc la boi să vie să beie apa, că apa nu vrea să stîngă focul etc."

„Mă duc la viermi să mănînce boii etc.."

„Mă duc la găină să vie să mănînce viermii, că viermii nu vrau să mănînce boii etc."

„Mă duc la uli să vie să mănînce găina etc."

Atunci uliul s-a repezit la găină și toate s-au dat iar înapoi, precum a zis. *D-l Grigorașciuc, Mahala*

§ 3. Despre vînt. Paingănul și vîntul

Paingănul e rău, pe dînsul să-l omori, că Dumnezeu, cînd a urzit lumea și a făcut pe Sf. Soare, pe Domnul Hristos, ca să aibă oamenii lumină, paingănul s-a apucat și a urzit pînza pe sus, prin copaci, doar n-ar vedea oamenii, ar fi întuneric și n-ar fi lume. Atunci Dumnezeu a făcut vîntul – până atunci încă nu fusese vînt – ca să rupă pînza lui, s-o curățe, și vîntul ni-a scapat.

Marița Melnic, Mihalcea

Vîntul cu doisprezece ficiori

Vîntul zice că a avut 12 ficiori și cînd pornea el cu toți 12, Doamne-ferește ce era, prăpădea lumea. Dumnezeu a dat de au murit toți 12 și el s-a fost supărat așa de tare, că trei ani n-a fost vînt și erau pînele amare. Dumnezeu s-a dus la dînsul și i-a zis: „De ce te mînii, eu i-am luat și-s la mine, în împărăția mea, dară tu fă treaba ta!" De atunci, s-a apucat iar la lucrul lui. *Marița Melnic, Mihalcea*

Sfîrșitul lumei și vîntul

Vîntul e om cu aripi, da o aripă i-a luat Dumnezeu, că era prea tare. Sfîrșitul lumei are să fie cu vînt, atunci are să fie vîntul așa de mare, că va face una dealul cu valea și toate cele se vor prăpădi. Da

boul va fi aşa de tare, că va pune piciorul în malul mărei şi nu s-a da aruncat, nu-l va putea dovedi vîntul. Atunci el are se zică: „Ei, că tare am fost! Cum n-am ştiut eu mai înainte că am aşa o putere! Pe mine mă bătea şi copilul cel mic, dară să fi ştiut eu de puterea mea, îl luam într-un corn şi cine ştie unde-l aruncam!"

La sfîrşitul lumei, plod n-are să fie de nimică, nici de vită, nici de om.

Dumitru Grigoraşciuc, Mahala

Ion Vîntul

Vîntul e copil făcut de o fată de împarat, fără barbat, numai aşa, din vis. Cînd s-a născut, Dumnezeu a mers şi l-a botezat şi i-a pus numele Ion Vîntul. Apoi a mers Dumnezeu într-o pădure, unde ştia că şede într-un copac un zmău, şi i-a cerut să-i deie copacul. Zmăul i l-a dat şi Dumnezeu, aducîndu-l pe Ion, l-a pus în copac cu voia lui, l-a cercuit cu cercuri de fier, lăsîndu-i o răsuflătoare, şi l-a aruncat în mare şi el acuma îmblă purtat de valuri şi pe răsuflătoarea ceea suflă, căci altfel, de-l lasa aşa, nu mai era lume, pămîntul ar fi răsturnat. *Mihalachi Munteanu, Botoşani*

Vîntul are o bortă pe unde iesă şi la borta ceea păzeşte un om chior, cu un şumuiag de fîn. Cînd cade cîteodată şumuiagul jos şi el nu-l poate găsi, vîntul scapă şi îmblă cîte două săptămîni prin lume, pănă ce găseşte omul şumuiagul şi îl astupă. *Un bătrîn din Botoşani*

Vîntul e voinic tînăr şi aşa aleargă! Da moşneagul îi astupă borta cu şumuiagul. *Dochiţa Irimiţă, Camina*

Anotimpurele şi vînturele

Pe lume sînt trei vînturi: vîntul acesta al nostru, care poartă şi nourii, apoi vîntul turbat, care e mai deasupra şi la care, cum ajunge vro pasere, îndată turbă – pănă la el numai ciocîrlanul să suie, dar cade mort la pămînt; şi al treilea e „şoimul", aşa să numeşte vîntul cel mai de sus, care e şi pe ceea lume deasupra noastră, acolo copacul şi orce creşte într-o zi cît ar creşte la noi într-un an.

Toader Clim, Botoşani

De la Dumnezeu sînt trei fraţi vînturi, unul mai mare şi mai tare, acela e rece de te taie. Altul, mijlociu, care trebuie şi la vînturat, acela e şi cel mai bun. Al treilea e cel de vară, care de abia aligneşte, de pare că-ţi dă sanatatea. *D-na Maria Braha, Mihalcea*

Vînturi sînt 12, cîte luni în an, atîtea şi vînturi, fiecare lună îşi are vîntul ei. *Andron Dragan, Mihalcea*

Dochiţa Irimiţă, ţigancă din Camina, vorbeşte astfel despre vînturi:

Vîntul de mart e vînt tînăr, cu furtune, vînt iute, vînt ce arată primăvara.

Vîntul de aprilie e și el vînt tînăr, vînt de mugur. El este ca să împăneze codrul, pomătul. El curăță totul. În aprilie, te simți așa de ușor și de sănătos, parcă ai zbura!

Vîntul de mai, de iunie e vînt de roadă, vînt de poame.

Vîntul de iulie, de august e vînt mai bătrîn, de strîns.

Vînturele de septembre, octombre sînt vînturi bogate.

Vînturele din postul Crăciunului și din cîșlegi, dacă nu vor avea tărie atunci, își fac pe urmă a lor.

*

Vînturele cele mari primăvara sînt pentru ca să desfacă mugurul, să înfrunzască pădurea; iar cele de toamnă, să deie frunza jos, să usuce, să desfrunzască. *D-na Anastasia Constantinovici, Mihalcea*

Trage, mîndră, și-mi gîcește:
De ce codru-ngălbinește
Și voinicu-mbătrînește,
Pe murg părul însurește?
– Codrul îngălbinește de vînturi,
Da voinicul de gînduri,
Da murgul de drumuri!...

Vîntul din postul Sîn-Petrului

Un om zice că, odată, a întrebat pe femeia lui: „Ți-s drag eu ție, femeie?" „Tare-mi ești drag!" „Cum ți-s de drag?" „Așa ca vîntul cel din postul Sîn-Petrului." „Ce vorbă-i asta?", și trosc! o palmă femeiei. Femeia a și rămas moartă pe loc.

Rămîne el singur cu copiii, muncește, chinuiește. Iată că vine vremea prășitului, era tocmai prin postul Sîn-Petrului. Era așa o fierbințeală că nu mai putea rabda; tot își ștergea sudorile. Trage un vîntișor lin pe lîngă dînsul și îndată i-a fost mai ușor, s-a răcorit. „Ei, zice el, bine a zis femeia mea, biata, și eu am omorît-o; eu n-am știut ce bun e vîntul din postul Sîn-Petrului!" *Mihalcea*

(Vezi povestea despre vînt, la pîne.)

Soarele, gerul și vîntul

Odată, mergeau trei oameni, soarele, gerul și vîntul. Trece un om pe din partea vîntului și zice: „Buna ziua!" După ce a făcut omul cîțiva pași, întreabă soarele pe tovarășii lui: „Ni-a zis omul acesta «Buna ziua!»?" „Ni-a zis", zice vîntul. „Da oare căruia din noi trei?" „Mie", zice vîntul. Soarele zice: „Ba mie!" Gerul: „Ba mie!" „Haide înapoi și l-om întreba." „Haide!" Se duc ei și-l întreabă și omul spune

că vîntul era din partea lui și el vîntului i-a spus. „Nu mi-ai spus mie?”, zice soarele. „Nu.” „Lasă c-a veni ea vara, ț-oi arata eu!” „Nici mie?”, zice gerul. „Nici d-tale.” „Așteaptă dar până la iarnă și vei vedea ce am să-ți fac eu!” „N-ai grijă, nici de unul, nici de altul, zice vîntul, cît voi fi eu pe lîngă tine, nu-ți va fi nimic!”

Vine iarna și omul merge în pădure după lemne. Da era un ger, că i-au fost înghețat picioarele. El începe a îmbla să se încălzească. Gerul începe a-i îngheța omului tot trupul. Atunci un vîntișor cald trece pe lîngă dînsul. El prinde la inimă, dezbracă cojocul și-l prinde a bate, că s-a fost bagat gerul în el. N-a avut gerul ce face și a ieșit. Se îmbracă iar și se duce acasă. Acu-i era cald cum se cade.

Vine vara și el iesă la prășit. Unde nu dă soarele o fierbințeală. Omul gîndea că leșină, nu ceva. Atunci a trecut un vîntișor răcoros pe lîngă dînsul și îndată ș-a venit în fire. „Vezi, zice el femeiei, tot mai puternic e vîntul; bine a zis el că să nu mă tem!” *Mihalcea*

(Se povestește în toate părțile, atît în Bucovina, cît și în Moldova.)

Vîntul și gerul

A fost un om și o femeie; el avea o mamă, da baba ceea tare-i mînca pe dînșii, mai cu seamă pe noră-sa. Ce să facă omul? Se apucă și o duce la pădure, doar a digera. O amăgește că el merge să taie lemne și se duce și leagă o scîndură de un copac, să sune. Baba ș-a făcut un foc și ședea. Vine gerul: „Buna vremea!” „Mulțămesc!” „Da nu te temi, babă, că te-oi degera?” „Ian fugi de aice, prostule, eu de tine să mă tem?” Se duce gerul; vine vîntul. „Buna vremea, mătușă!” „Mulțămesc!” „Da nu te temi c-oi da un vînt?” „Lasă, nu mai da, Domnule, că eu mai vrau să trăiesc.” S-a dus vîntul și se întâlnește cu gerul. „Ce ți-a zis ție?”, zice vîntul. „Mi-a zis: «Prostule, eu de tine să mă tem?».” „Ba mie mi-a zis: «Domnule, mai lasă-mă să trăiesc. Vezi că eu sînt mai tare!”

Se trece aceea. Altădată, merge ficiorul omului aceluia, așa ca de vro 15 ani, în pădure și taie lemne numai în cămeșă. Gerul se sloboade pe jumatate. El nu se sparie. Se sloboade pe trei părți de tare. El tot nu se teme. Se sloboade tot; da băiatului nu-i pasă. Vine vîntul și zice: „Vezi, da ian să alignesc eu numai oleacă!” Cum a alignit, băiatul apucă cojocul. „Stăi să mă mai slobod, zice vîntul gerului, că are să se îmbrace și cu sumanul.” Băiatul chiar haț sumanul, se îmbracă și se încinge peste brîu. „Da ian să mai suflu o dată și-ai să vezi că îndată fuge acasă.” Băiatul leapădă totul și la fugă. „Amu vezi tu cît de tare ești, că tu nu i-ai putut face lui nimică, da eu numai oleacă să mai suflu și-i gata aice pe drum.” A suflat și băiatul a picat mort. Gerul să fie cît de tare, da dacă nu-i vînt, nu-ți pasă. Da vînt dacă este la ger macar cît de puțin, atunci te arde.

Vasile Masloschi, Mahala

*

§ 4. Lupta și prietenia elementelor
Vîntul, luna și soarele

Odată, soarele, luna și vîntul au avut război înaintea lui Dumnezeu. Luna zicea că ea e mai mare, dar sf. soare i-a zis: „Dacă-i așa, de ce, cînd luminezi tu, nu se vede sub gard, că se poate ascunde cineva, dar cînd luminez eu, se vede preste toată lumea?" Vîntul e războinic; el a venit mare, vîjîind și a zis că el e cel mai tare. Atunci soarele i-a spus: „Ești tare și răstorni lumea, nu ceva, dar atîta până nu sînt eu; ian să dau eu numai o ploaie și te faci îndată cîrlig!"

Și așa-i, că vîntul, fie furtuna cît de mare, cum începe să ploaie, se liniștește. Gerul e om bun, dacă e uscat, atunci iarna poți merge unde vrai, numai să nu fie ploaie și vînt. În mart n-a înghețat o femeie sub fereastă la o casă? *Palie Bilig, Mihalcea*

Vîntul și soarele

Soarele s-a luptat cu vîntul; voia ca vînt să nu mai fie; l-a chinuit tare, l-a tras pe roata morei și voia să-l prăpădească, să rămîie soarele singur. Atunci Maica Domnului i-a spus soarelui: „Ai văzut cofă fără toartă; ai văzut casă fără ferești?" Și tot așa mai departe. „Ba n-am văzut", zice soarele. „Dacă n-ai văzut, apoi tot așa nu se poate nici lumea fără vînt." Și i-a dat drumul vîntului, dar l-a rupt bucăți[1], că a zis Dumnezeu ca să fie numai cît trebuie, să nu fie așa tare, că ferească Dumnezeu ce putere avea! Năruia ziduri, case. Dumnezeu l-a fost trimis să facă poduri[2], dar ce folos că nu l-a lasat soarele. Și astăzi, de ce se pune la poduri și la case, ca să ție, un suflet? Lui îi dau, diavolului. Că, înainte, oamenii tot zideau și zideau și se strica tot ce se făcea. Pe urmă le-au venit în minte să-i deie și lui ceva și amu au pace. *Maria Gălățanca, Botoșani*

Vîntul, pîcla și roua

Vîntul e om; stă în al treilea scaun, în jos de la Dumnezeu, și Dumnezeu îi dă voie cînd să deie vînt și cît de tare. Singur din capul lui nu face nimică; el tot una întreabă pe Dumnezeu. Tot el dă și pîcla și roua. „Doamne, zice el, nu mai pot, mă înăduș!" „Sloboade", zice Dumnezeu, și atunci el suflă și sloboade pîcla. „Doamne, mă mănîncă trupul, sloboade ploaie", și Dumnezeu sloboade ploaie. Cînd e frumos, el zice: „Am trebui să dăm oleacă de vînt." „Sloboade, zice Dumnezeu, dar potrivit, să fie la treabă."

---

1. Mi se pare că a zis „12 bucăți."
2. Mi se pare că a zis: „Și a făcut peste Prut că e șes." Povestitoarea era foarte bătrînă și, la moment ce o întrebai încă o dată, uita, negînd de multe ori ceea ce a spus singură. (Septemvre 1896)

Ploaia, căldura, Dumnezeu le sloboade și Sf. Petru; gerul, Dumnezeu. *Toader Cojocari, Broscăuți*

Sf. Ilie, vîntul și focul sînt veri

Sf. Ilie e neam cu vîntul și cu focul, sînt veri. Zice că s-au fost pornit vîntul și focul să-și cerce puterile. „Ian du-te tu, Ilie, și le ieși înainte, să nu facă vro poznă." Da Sf. Ilie s-a făcut tovarăș cu dînșii. Atunci Dumnezeu i-a luat o mînă ș-un picior. Că de-l lasa așa tare cum era, cu vîntul și cu focul, ferească Dumnezeu ce făceau!

Ioan David, Botoșani

Focul și vîntul sînt cei mai tari. Să fie ca să să puie vîntul cu focul împotrivă, focul cum arde – și să vie un vînt mare din sus, ar arde lumea, dar dacă trăiesc bine, atunci e bine.

Dumitru Morar, Rachiți, Botoșani

Vîntul. Vîntoaica. Furtunele

Atunci cînd suflă vîntul mai tare, cînd e furtună, iarna sau vara, acela nu-i vîntul, ci vîntoaica, femeia lui. E mînioasă pe dînsul, că el nu suflă destul de tare și se duce ea în locul lui. Vîntul e mai potrivit, el suflă mai cu chibzuială, dar ea, Doamne-ferește!

Catrina Beicu, Mihalcea

În Moldova, se zice cînd suflă vîntul tare: „Ce vîntoaică mare!"

Vîntul e tare, dar sora lui, vîntoaica, e și mai amarnică. El, cînd se ostenește, vine acasă și atunci merge ea în locul lui. Vîntul nu are femeie, e sfînt. *Botoșani*

Sf. Varvara și Dochia se țin pentru furtuni, că, dacă lucrezi de ziua lor, se stîrnesc mari furtuni.

Cine-i harnic e făcut în zodia cea iute a furtunelor, ca vîntul de harnic. *Mahala*

Vîntul e om, el cînd bate tare, cum e iarna, e cu inima rea; da cînd bate vara, de abia, e cu inima bună.

Vîntul de aceea face cîteodată așa furtună, că poate în casă se face huit, huiești pe cineva, care nu-i vinovat. Atunci el e mînios și bate tare, de mînios ce-i, pentru pacat – că doară e pacat a supara degeaba pe cineva. *Cuciur-Mic*

Vîntul necurat

Vîntul cel ce sfarmă, că poate să-ți ia și casa, acoperămîntul, acela e necuratul, dar la d-voastră n-a lua, că e sfințit (vorbește povestitoarea), și el nu se poate apropia. Acela vînt să vezi d-ta ce

face la pădure! Prin cîmp, pe aice, nu așa, că tot merg preoții vara cu procesia și sfințesc cîmpurile, stropesc macar unde și unde. Dar prin pădure, parcă mai stropește cineva? Copacul cu rădăcina cît de groasă îl scoate din pămînt și-l răstoarnă cu vîrful în jos; pe acela se destoiește el și crengile și copacii îi bate unul de altul.

Catrina Dănilă, Mihalcea

Vînturi rele sînt acelea, cînd se primejduiește cineva. Atunci necurații huiesc, trosnesc, răstorn copacii în pădure.

Vînturile cele mari, furtunile, nu-s cu voia lui Dumnezeu, acelea diavolul le dă de bucurie, cînd se omoară cineva sau cînd se spînzură. Acela-i jocul lui; se bucură că a capatat un suflet.

Vîntul cel repede cu furtună, înainte de ploaie, nu e curat, acela-i necuratul. El atunci pornește cu putere, cu bataie asupra lui Dumnezeu și atunci și Dumnezeu pornește cu tunul asupra lui, până îl grămădește undeva și-l trăsnește. *Mahala*

(Despre vîntul vîrticuș sau necuratul se va vedea la capitolul *Dracul.*)

Frumușelele

„Frumușelele" sînt toamna, atunci e nunta dracului, se însoară un ficior de drac. Vine așa un vînt și rupe frunzile de pe păpușoi și se învîrte cu o frunză până în ceri. Frunza ceea îi „mireasa", zic oamenii în rîs. Așa un vînt dacă trece peste un om, cînd îl găsește dormind, îl ologește, îi ia puterile, îl strîmbă. Și nici să-i zici „vîntoasă", că e rău, dar să-i zici „frumoasă", „frumușelele", că atunci e bine. Fetele, copiii, cînd văd așa un vîrtej, atîta ocăresc pe mireasă (pe frunză) și chiuiesc, de fuge diavolul cu frunza ceea în vîrf, cine știe unde! Ei zic că n-are mireasa acolo; vine aice de-și ia.

Vîntoasa ia jupul întreg de strujeni și toate frunzele cad, numai una o rădică în sus. Anume cînd văd așa un vînt, se uită care va rămînea mireasă.

Mama dacă blastămă copilul cînd e mititel, vîntoasa îl ia. O femeie zicea în una la copil: „Umfla-te-ar vîntoasele!" Și l-au rădicat pe sus cum păștea vacile și l-au izbit într-o rîpă, de a murit.

Elisaveta Buzdugan, Ilișești

(Despre *Iele* se va videa la partea III.)

§ 5. Ce lucru are vîntul. Să nu-l blastămi!

Vîntul poartă pînea. Cînd a samanat Dumnezeu întăi pînea, nu creștea deloc. Dacă a văzut Dumnezeu așa, a zis la Sf. Petru: „Trebuie să-i dăm vînt s-o poarte și va crește." Atunci a dat Dumnezeu vîntul și apoi a crescut. *Ana Haiduc, Costîna*

Jidanii au vrut să precupească cu vîntul, au vrut să-l cumpere de la Dumnezeu, dar Dumnezeu i-a alungat: „Du-te, Iudo! Ce vrai, să-mi vînd norodul?” *Ghiorghi Bejan, Broscăuţi*

Zice că, odată, un sfînt s-a fost dus la Dumnezeu şi a zis să-i deie lui să poarte trei ani vara pînea, dar vînt să nu fie. Dumnezeu i-a dat. Ce folos că pînea a fost tare frumoasă, dacă a fost amară! „De ce n-ai lasat să bată vîntul, căci el curăţeşte rugina de pe pîne şi nu lasă să se facă!”, a zis Dumnezeu. *Toader Andriciuc, Mihalcea*

Vînturile sînt pentru ca să răcorească şi să curăţească pămîntul. Dar atunci cînd e furtună mare, Dumnezeu după necuratul se aruncă şi-l face vîrtej unde-l găseşte, iar alteori dă cu tunul în el. *Mahala*

Zice că sînt vînturi rele, cari dau peste om şi pot să-l muţească, să-l ologească, să-l îmbolnăvească, dar el nu-i vinovat. Vîntul nu-i rău, numai duce multe rele. Descîntătoarele ce descîntă, ce desfac, nu dau desfăcătura pe pădure şi pe copaci, ci dau pe vînt şi vîntul preste cine dă cu ele, boala sau răul de acela se prinde. Din pricina asta se întîmplă că se îmbolnăveşte adesea şi cel nevinovat.

*

Vîntul e om; cînd şuieră tare, atunci el ţipă, că se zgîrie în mărăcinii de prin gard. De aceea, e mare pacat a pune mărăcini în gard, nu-l primeşte Dumnezeu pe acela. *Un ţigan din Mihalcea*

Cenuşa, gunoiul să nu se arunce în vînt, că tare e pacat. El zice: „Nu destul mă înspinez, mă sîngerez eu, da ei încă îmi aruncă cenuşa şi gunoi în ochi, că nu văd pe unde merg!” Spune vîntul, acolo unde stau sărbătorile la un loc. *Ecaterina Pantea, Mihalcea*

Femeia e pacat să îmble pe afară cu părul desplitit, că se încîlceşte vîntul în părul ei. *Mahala*

Vîntul e sfînt; e tare bun. Pe dînsul e pacat să-l blastămi; ba încă, cînd auzi că vîjîie tare şi e furtună, să te rogi la Dumnezeu să-l ierte, căci el tare se rupe prin garduri şi crengi, dar trebuie să-şi facă slujba lui. *General*

Dacă blastămi vîntul, cînd mori ai vînt şi ploaie, că nu pot merge oamenii cu mortul.

O femeie, în Moldova, a blăstamat pe vînt şi toată vara a fost ea şi barbatul ei bolnavi ca din sănin, ba şi un copil li-a murit. Pe alta a luat-o vîntul cu doi copii, cum se jucau cu merişoare. *Roşa*

Un om a vrut să vadă odată pe vînt; tot alerga după dînsul şi nu-l putea videa şi, de ciudă, a aruncat cu cuţitul după el. Merge omul la pădure şi vede un foc – era noaptea – şi la foc, un moşneag, care îşi cîrpea pielea şi cămeşa, iar cuţitul lui era înfipt în pulpă. *Ioan Pisarciuc, Roşa*

Altă poveste spune că omul, după ce a aruncat cuţitul, a venit acasă şi s-a culcat. Un om s-a cerut noaptea la dînsul la dormit şi în

opinca lui era cuțitul. Omul l-a cunoscut și vîntul i-a zis ca să nu mai arunce cît va trăi după vînt, căci vîntul e cel mai bun om din lume. Omul s-a rugat de iertare și vîntul l-a iertat.

Vîntul are curți, femeie și copii. Odată, un om îmblătea și vîntul îi tot împrăștia pînea. Omul a dat cu cuțitul după vînt. Odată, a mers la vînat în pădure, s-a rătăcit și a ajuns la curțile lui. Femeia vîntului se temea să nu-l rupă și l-a ascuns. El a zis că miroasă a carne de om și, abia după ce i-a făgăduit că nu-i va face nimică, i l-a aratat. Vîntul l-a cunoscut și i-a spus că, de cînd i-a aruncat cuțitul în șold, de atunci e șchiop.

Un altul, întîlnind după aceea pe vînt în pădure și puindu-se jos ca să mănînce, i-a zis: „Poftim la masă, vîntule!" „Ai noroc, a zis vîntul, că m-ai poftit la masă, dar altfeli era vai de tine", și a chemat pe om să-i scoată cuțitul din picior.

Un om făcea căpiți și vîntul le răsturna; el a aruncat în vînt cu un topor. Mergînd la pădure, a văzut lumină la o casă și s-a uitat pe fereastră și a văzut un moșneag cu barba pănă în pămînt. Cu barba s-a acoperit și barba ș-a așternut. S-a rugat să-l primească să doarmă și a văzut toporul sub pat. „Ai avut noroc, zice vîntul, că eram atunci cu voie-bună și ți-am luat numai toporul, dar dacă te luam și pe tine și te izbeam de copaci prin pădure?"

Un om vîntura și nu avea vînt cînd îi trebuia; omul l-a suduit și a aruncat cuțitul în el. Mergînd în pădure, a văzut pe vînt șezînd jos cu o rană la coastă. „Ce să-ți fac, a zis el omului, pentru aceasta? Dacă vrei să nu te stric, slujește-mă jumatate de an. Altă treabă nu ai decît, cînd voi fi trudit și mă voi culca pe hat, tu să păzești și, cînd vei videa că vine alt vînt, atunci să mă scoli; să mă tragi, să mă tîrîi, cît îi putea." Omul l-a slujit. Zice că tare se bat cînd dă un vînt preste altul!

I. Pisarciuc, Roșa

Vîntul e sfînt, macar că e însurat. Odată, a mers fratele femeiei vîntului la soră-sa, cînd el nu era acasă. Ea s-a spăriat, că va veni vîntul și-l va rupe bucăți. De frică, l-a pus într-un dulap. El, cînd a venit, a zis că-i mirosa a ceva străin. Femeia i-a spus la început că nu-i nimene, da pe urmă i-a spus că e fratele ei și l-a scos de acolo. El a stat cît a stat de vorbă și pe urmă a spus că se culcă, că-i tare trudit; a aratat cum era de zgîriat și plin de sînge și blastama pe oamenii ce pun spini pe gard și fac deasupra pari ascuțiți.

Pe vînt să nu-l blastămi, că e tare pacat, că el e la mare muncă și mare chin; el e slujbaș, trebuie să-și facă treaba lui. A dormit oleacă și a doua zi, pănă în ziua, iar s-a sculat și s-a dus. *Cosminschi, Roșa*

(Să aude atît în Bucovina, cît și în Moldova.)

*

§ 6. Poveşti despre vînt

Un moşneag şi o babă aveau o fată şi trei ficiori. Fata era acuma stătută şi nimene nu vinea s-o ceară şi ei erau tare suparaţi, că nu se putea mărita. Într-o zi, merge moşneagul să-şi caute un ginere. Mergînd el prin o pădure, trece ceva pe deasupra capului şi-i zice: „Moşule, dai fata după mine?" Dar fiindcă n-a văzut pe nimene, nu i-a dat nici un răspuns. Mai merge moşneagul pănă ce dă de nişte curţi mari, da într-însele nu era nimene; se întoarce înapoi. Vine acasă şi spune babei cum l-a întrebat, dar n-a văzut pe nimene. Baba îi zice: „De ce n-ai spus că o dai?" Merge moşneagul a doua zi, îl întreabă iar aşa. Moşneagu spune c-o dă. Noaptea vine cineva şi bate la uşă. Nu vra nimene să deschidă; moşneagul trimete pe babă, baba pe ficiori, ficiorii pe fată, fata merge şi deschide; atunci vîntul a luat-o şi a dus-o în palaturile lui. Aşteaptă cei din casă pe fată, aşteaptă, dar ea nu mai vine. După vro şese luni, porneşte ficiorul cel mare s-o caute. Mergînd prin codri, dă de palaturile cele deşerte şi întră. Acolo era sora-sa. O întreabă el cum trăieşte şi cum se află, ea îi spune că bine, numai nu ştie cu cine trăieşte, că atîta vine: la miezul nopţii, şi mănîncă şi, fără să vadă pe cineva, se duce. Frate-său a mîncat şi s-a culcat. Pe la miezul nopţii vine vîntul. „Bine-ai venit! Ce mai faci, cumnate?", zice el flecăului. „Ştii ce? Fă-mi o treabă. Du-te în grajd şi ia calul meu de acolo, dă-i o dimerlie de jaratec şi du-te la podul de aramă. Calul nu va voi să treacă, s-a da înapoi, dară tu dă-i cîteva ghionturi şi el va merge." Cum s-a făcut ziua, a luat cumnatul său calul, dar s-a temut să-i deie jaratec şi i-a dat cărbuni stînşi. Au pornit spre podul de aramă, dară calul nu a voit să meargă şi s-au întors înapoi. Pe urmă, a mers acasă la părinţi şi li-a spus ce a văzut. S-a dus fratele cel mijlociu, dară şi acela a făcut tot aşa. Porneşte şi cel mic; acela era cel mai prost între ei, dar era nazdrăvan. El a dat calului jaratec şi au pornit la podul cel de aramă, a trecut peste pod pe ceea lume, ca să asculte ce se vorbeşte acolo. Acolo erau fel de fel de pomi şi fel de fel de paseri. Unele ziceau: „Ferice de noi şi de noi şi de cei ce ne-au făcut pe noi", da altele ziceau: „Vai de noi şi de noi şi de cei ce ne-au făcut pe noi." Mai încolo doi moşnegi se sfădeau cu unul mai tînăr; unul zicea că e a lui lumea, da cel mai tînăr, ba că e a lui, că lui i se dau oamenii. Cum a auzit el acestea, s-a dus înapoi şi a adus veste cumnatului său. Atunci vîntul i-a zis: „Cei doi bătrîni, era unul Dumnezeu şi unul Sf. Petrea, iar cel tînăr era dracul, care zicea că lui i se dau oamenii. Paserile ce ziceau că-s fericite erau copiii cei morţi, botezaţi, dară cele ce ziceau «Vai de noi şi de noi» erau copiii cari mor nebotezaţi." De atunci vîntul s-a făcut om pentru treaba ce i-a făcut-o cumnatul său şi au trăit fericiţi. *D-na Maria Rugescu, Hîrlău*

*

În rai

Era un om sarac care avea trei fete. Merge el într-o zi în pădure, da cineva îl strigă: „Moșule, moșule, îi da fata cea mare după mine?” El tace. Vine acasă și spune babei; baba îi zice: „Cînd ți-a mai spune așa, să-i zici și tu: «Dacă ești om de cojoc, voi da-o, da dacă nu, mai în fund te afundă!»” Merge moșneagul iar la pădure și iar aude. I-i spune așa cum a zis baba. – „Sînt om de cojoc”, a zis acela. „Apoi dar vină și ț-o ia!” Într-o sară, cum sta el la masă, vine un vîjîit și un vînt, stînge lumînările și se deschide ușa. Cînd aprind lumînările, fata cea mare nu-i! Plîng ei, plîng, dară, de la o vreme, au mai uitat-o.

Într-o zi, face fata cea mijlocie un cuptor de plăcinte și pornește s-o caute pe soră-sa. Merge ea, merge și o găsește. Soră-sa ședea în rai. Se bucură ele; soră-sa o ia și-i arată totul ce e în rai, mere de aur – merele cari au fost date aici de pomană – și alte lucruri. Dar îi spune: „Să nu cumva să furi ceva, că mai mult nu poți întra, și pe drum să nu spui la nimene ce ai văzut, că tot ai să uiți.” Da ea, în loc s-o asculte, a făcut tocmai cum n-a trebuit.

Merge cealaltă. A dus-o și pe dînsa și i-a aratat prin toate părțile și i-a spus și ei cum să se poarte, să nu fure nimic și să nu spuie pe drum la nimene, dar a sfătuit-o că, cum va ajunge acasă, să facă un praznic mare și atunci să spuie totul ce-a văzut.

Aceasta a ascultat. A făcut praznicul și, pe cînd spunea, a venit un vînt mare ș-a stîns lumînările ș-a luat-o și pe ea în rai.

D-na Tasiluța Nastasi, Siret

Vîntul ce însoară

Un om a blastamat pe băietul lui că atunci să se însoare, cînd l-a însura vîntul, că el nu-l va mai însura. Amu, băiatul crescuse, era holtei trecut și nu se putea însura. Pornește el în lume și întălnește un om. „Unde te duci?”, îl întreabă omul. „Mă duc în lume, poate mă voi întălni cu vîntul să mă însoare, că iată cum m-a blastamat tata” – și-i spune. Omul acela era vîntul. „Suie-te în spate la mine și ține-te bine, că am să te duc pe o toloacă mare și acolo vei videa oameni cîtă frunză și iarbă și-i videa și o fată cu ștergari pus costește de la umăr înspre brîu; aceea-i ursita ta, să o iai.”

Se suie el în spate la vînt și-l duce pănă la locul unde i-a spus și acolo îl lasă jos. El merge și găsește fata și-i spune să meargă cu dînsul, că e partea lui. „Eu voi merge, zice fata, dar tu să nu-mi bănuiești niciodată, cînd voi face ceva, că mai mult n-ai să mă ai; să mă lași să fac ce voi vrea eu.” După aceea, s-au suit amîndoi în spatele vîntului și i-a dus la părinții lui acasă. Acolo s-au însurat și au avut un copil. Dă Dumnezeu că moare tata lui. Da ea așa plîngea și așa bocea, de nu știai ce-i pe lume. Moare și copilul lor. Atunci începe a bate din palme, a rîde, a chiui și a cînta cît putea. El s-a mîniat și-i zice: „Tata a fost om bătrîn ce ș-a trăit traiul și cînd a

murit, tu ai bocit și te-ai frînt, da la copilașul nostru, că a murit fără de vreme, tu cînți?" „La tatăl tău de aceea am plîns, zice ea, că să fi văzut cum îl rupeau dracii, cînd îi luau sufletul, îți era mai mare mila. Da la copilul nostru au venit o mulțime de îngeri, de l-au luat și drept la Dumnezeu l-au dus și de aceea sînt veselă și cînt. Dar pentru aceea, că tu nu ai ținut cuvîntul meu în seamă, cum te-am rugat, eu amu trebuie să mă duc. Rămîi sănătos!", și s-a dus.

Catrina Beicu, Mihalcea

Ciobanul împarat

A fost un împarat și avea trei ficiori. Într-o sară – spre ce zi va fi fost aceea –, le-a spus el să se culce și, a doua zi, să-i spuie visurele ce vor visa. Unul a visat că era împarat. „Bine, zice tatăl său, tu chiar ai să fii împarat." Altul s-a visat într-un oraș, negustor. „Tu să faci lui Dumnezeu o biserică și îți va da și ție o împărăție." Da al treilea s-a visat pe un munte, cioban la oi, c-un harapnic de 20 chite cînepă în mînă. „Tu ai să fii cîneri, a zis tatăl său, și mai mult să nu-l văd în ochii mei, chiar îndată luați-l și-l duceți în pădure de-l omorîți, numai inima și degetul cel mic să mi le aduceți semn de la el." L-a dat unui lacheu – acesta a luat un cîne sub strai și pe baiat și s-a dus. În pădure, a tăiat cînele și i-a scos inima, iar băiatului numai degetul i-a tăiat și l-a lasat acolo. Băiatul s-a dus peste hotar ș-a dat de un moșneag orb ce păștea o mulțime de oi. „Buna ziua, moșule, nu m-ăi primi cioban la oi?" „Ba de ce nu, să trăiești, dragul moșului, de-amu tocmai vor avea oile mele stăpîn! Dar ia sama bine, în lanul cel de grîu și în cel de malai să nu întri, că va veni balaurul și-ți va lua ochii ca și mie și te va orbi." „N-oi întra, moșule, dar du-te acasă și adă-mi 20 de chite de cînepă să-mi fac un harapnic." Moșneagul a alergat la babă și i-a spus: „Măi babă, tocmai amu avem la oile noastre stăpîn. Avem cioban!" I-a dus cînepa și băiatul ș-a făcut harapnic, apoi a întrat în lanul de malai. Balaurul cu 2 capete a venit. Băiatul a învăluit biciul de vro două ori și, cînd i l-a învîrtit în jurul unui cap, i l-a rătezat din loc. „Un cap îți las, zice el, să-mi spui unde-s ochii moșului și ai bunicăi." „Ochii moșului sînt la el acasă, afară, pe poliță, da ai mătușei în casă pe poliță și untul lor." I-a taiat și cela cap ș-a venit acasă voios, de-a spus la moșnegi ce ispravă a făcut. Apoi, luînd ochii și ungîndu-i cu unt de acela, i-a pus la amîndoi în cap și au văzut. Moșnegii ceia erau Sf. Mihail și Sf. Ana. Să iau ei într-o zi și să duc la biserică în tîrgul unde era tatăl băietului împarat și-i dau de grijă că, oriunde să meargă, numai în cutare odaie să nu între, că va fi vai de el. El tocmai acolo a întrat ș-a găsit un cal dinainte c-un ciubăr de jaratec și unul de apă, mîncînd. Calul acela era vîntul. „Ei, stăpîne, zice calul, la tatăl tău acasă e mare paradă, să mărită surorele tale cele două mari, vei videa că-ți vor aduce moșnegii veste; iar în ceea duminică vom merge și noi." Băiatul a ieșit degrabă și moșnegii, cînd au venit, n-au cunoscut c-a fost el acolo. Ei i-au spus că pe duminica viitoare tatăl său a poftit toți

tinerii să vie și care se va putea sui pe muntea neagră, după acela va da și pe fata cea mică. În duminica viitoare, moșnegii i-au dat calul și i-au dat 3 fălii de pîne și 3 creițari să dea la 3 poduri, la niște moșnegi flenduroși să-i dea straiele lor. Aceasta era pe ceea lume. El a făcut așa și a capatat de la unul straie, de la altul o pălărie ruptă și de la al treilea un ham la cal, flenduros, ș-o biciușcă de tei. Așa gătit, s-a dus la paradă, între ficiorii de împarați. Fiindcă era poftit, l-au lasat. Toți s-au încercat să se suie, dar n-au putut. El a dat bici calului cu bățul acela ș-a fost tocmai deasupra. A trebuit împaratul să-l poftească în palat și să-i dea și lui o odaie, ca și la ceilalți, și grajd pentru cal. Cînd a întrat, a și dat mîna cu servitorul și acela l-a cunoscut. Sara, în odaia lui, s-a făcut o lampă, că plătea toată împărăția împaratului, și el îmbracat tot în aur. – Moșnegii l-au fost îmbracat. – Înaintea lui, s-a fost făcut pîne din grîul cel mai curat și vin; din pînea ce a fost dat la cerșitori lîngă pod, și el bea și mînca, iar calul lui a mers la mare ș-a adus 15 cai din mare, care cînta ca lăutarii. Văzînd slugele, au alergat la împaratul și i-au spus. A doua zi, împaratul l-a adus de mîna, înaintea împărăției, să-i dea fata. El a luat-o de mînă și, viind la mama lor, a zis: „Acest pîntece ni-a purtat și din pieptul acesta amîndoi am supt. Oare să cuvine să se ia soră cu frate?", ș-a aratat împaratului degetul. Împaratul i-a căzut în genunchi și i-a pus coroana lui de împarat pe cap, lăsîndu-l pe dînsul în loc.

Și a fost împarat și este și în ziua de astăzi. El tot una trăiește și cît lumea va trăi. El șede pe un pat de aur și sub dînsul este o apă de aur. La el a fost și Alicsandru Machedon să se spele cu apa ceea, doar ar trăi; și el i-a zis: „Hotarnicule, pașnicule, creminalistule! Te-ai apucat ș-ai măsurat cu pașii pămîntul ș-ai pus hotarele, pentru ca oamenii de la hotare să se bată, să se ucidă, să îmble în judecăți și să înfunde creminalurele! Că de la Dumnezeu nu era așa, cît cuprindea omul pămînt și cît putea, atîta lucra și să hranea. Ș-ai pus cîte 12 ocă de fier pe mînele și picioarele arestanților? Dar va veni o vreme că va fi un împarat, a căria împărăteasă le va rădica." Și iată că s-a împlinit. N-a rădicat împărăteasa noastră de la arestanți fierele? Dar lui Alicsandru i-a zis: „Ce-ai venit, ce gîndești că vei trăi mult? La 40 de ani ai să mori!", și așa a fost. El a murit pentru hotărnicie, că a măsurat pămîntul, și fierele ce le-a pus pe hoți, căci pe dînșii Dumnezeu i-a trimes să omoare. Pentru aceasta, Dumnezeu l-a pedepsit. *Pălimărița din Roșa*

Vîntul și berbecul

Era un om sarac cu o mulțime de copii. Dă Dumnezeu că-i mai face femeia un copil. El ia cumătru pe un om și acela îi dă o falce de cîmp – fînaț. Omul a cosit și-a pus în căpiți; da vine o vîntoaică mare și i le ia. Se duce el mînios la cumătrul său: „Uite-te ce mi-a făcut vîntul, cumătre! Eu fînul acela îl vindeam și mă hrăneam!" „Da eu ce-ți sînt vinovat, poate n-are fînul noroc. Du-te la vînt, ce vii la

mine?" Se duce omul la vînt şi a doua zi ajunge la casele lui. Vîntul nu era acasă, numai mă-sa, o şerpoaică mare. Încolătăcită de sobă, cînd întindea mîna, ajungea de-o prăjină. „Ce-ai venit aice?", îl întreabă mama vîntului. „Iată cum şi iată cum...", îi spune omul. „Ascunde-te degrabă, că vine ficiorul meu, să nu te găsească." – Da pe afară se auzea un vîjiit. – Cum întră vîntul în casă, începe a întreba: „Mamă, pe aici miroase a om pămîntean?" „Nu-i nimic, dragul mamei, numai omul cela ce i-ai luat căpiţele, zice că-i sarac şi tu mai tare l-ai sărăcit." „Ş-apoi, zice vîntul, parcă numai lui i le-am luat, de ce alţii n-au venit?" Pe urmă, s-a îmbunat vîntul şi a zis mîne-sa să-i deie berbecul cel ce scutură bani. Merge vîntul iar la trebile lui, îi scoate mama vîntului un berbec şi i-l dă, dară îi spune să nu zică până acasă: „Scutură-te, berbece!" El leagă berbecul cu brîul şi se duce, pănă ajunge la o gîrlă. Da Dumnezeu sta sus pe deal cu Sf. Petrea şi se uita ce va face. Intră în gîrla ceea şi zice: „Scutură-te, berbece!" Cînd a început berbecul a se scutura şi au început a curge la galbeni, el s-a prins cu mînile de cap. „Strînge-te, berbece!", şi berbecul a stat de scuturat. A luat din banii ceea ce a putut şi a mers pănă a înnoptat. A ajuns la o crîşmă. „Iaca, jupîne, am un berbec, să-l pui într-o casă curată, dar să nu-i zici cumva: «Scutură-te, berbece!»" Jidovul, bine că a auzit. Cînd dormea omul, se duce cu jupîneasa şi zice aşa. Cînd au văzut atîţia bani, cum curgeau, s-au spăriat. „Vai de mine, v-a fi, că amuşi ne găseşte omul!" Berbecul, cînd a auzit „v-a fi", a stat. Ei au ascuns berbecul acela şi i-au dat alt berbec în loc. – Acasă, strigă el să măture ograda, că au să vadă ce n-au mai văzut. Cînd îi zice berbecului să se scuture, berbecul face: „Beee!".. Taie omul berbecul şi-l mănîncă. Merge iar la vînt. Îi dă o masă, să zică: „Masă, întinde-te!", dar păţeşte tot aşa. A treia oară îi dă o măciucuţă, să zică: „Dă, măciucuţă!" Merge cu măciucuţa pănă la gîrlă şi zice: „Dă, măciucuţă!" Dumnezeu cu Sf. Petru se uită de sus. Cînd a început măciuca a da în el, a fost uitat de spaimă cum să-i zică să steie, pe urmă ş-a adus aminte, cînd era măr. Să duce la jidan şi-i spune să nu zică: „Dă, măciucuţă!" Jidanul merge noaptea cu jupîneasa şi zice: „Dă, măciucuţă!" Cînd a început a-i bate şi a-i ucide! Omul ştia şi tăcea. „Mă rog d-tale, ţ-om da toate, numai nu ne omorî." Cînd a auzit aceasta, a oprit măciucuţa. A luat el berbecul şi l-a legat de brîu dinapoi şi masa în cap, da măciucuţa în mînă. Şi cînd le-a adus acasă la copiii flămînzi, au avut ce vedea.

Catinca Pîslariu, Curteşti, Botoşani

Alte variante spun că Dumnezeu i-a dat toate acestea, nu vîntul. Şi anume, în o variantă ce o posed din Siret, îi dă o faţă de masă, un cal ce face bani şi o măciucuţă; căreia trebuie să-i zică:

Măciucuţă glavă,
Încunjură dumbravă.

Cumătrul său i le luase toate şi i le-a dat înapoi.

În altă variantă, din Frătăuţi, omul are şesă copii şi Dumnezeu îi dă o măsuţă, să-i zică: „Deschide-te, măsuţă!"; o oaie, să-i zică: „Scutură-te, oaie!"; ş-o botă: „Ropoteşte, botiţa mea!"

§ 7. Mintea. Sufletul. Dragostea. Copiii

Vîntul e duhul lui Dumnezeu.
Vîntul e gîndul lui Dumnezeu. *Roșa*

Vîntul e Sf. Ioan. *Ropcea, Roșa*

Ziua e vîntul, asta o știe toată lumea, da noaptea se face și flecău, și femeie. *Mahala*

Crierii omului, mintea, sînt făcute din vînt, căci ce e mai iute ca gîndul? *Mahala*

Vîntul e duhul lui Dumnezeu și mama lui e Mama-Pădurei.
Vîntul îmblă calare pe un cal cu aripi.

Într-un descîntec de deochi din Broscăuți se spune:

„De te-a deocheat vîntul,
Să-i crape calul,
Să rămîie pedestru."

*

De visezi cal, are să fie vînt. *General*

Cal alb de visezi, e vînt. *Roșa*

Cal alb de visezi, e omăt. *Mihalcea*

Caii roși sînt vînt. *Mihalcea*

Pește de visezi, e vînt. *General*

Șerpe de visezi, e vînt. *General*

Soldați de visezi, e vînt. *Botoșani*

*

Nimene nu poate videa vîntul decît copilul până la șepte ani, dacă n-a mîncat niciodată ceapă și usturoi. Și chiar omul mare încă l-ar videa, dacă n-ar spune 7 ani de zile visurile și n-ar mînca ustoroi. Atunci omul acela ar videa toți sfinții și ar ști totul ce e pe lume, lui i s-ar arata toate, căci sfinții fug de ceapă și de usturoi.
Un țigan din Mihalcea

Cine nu mănîncă ceapă și chipăruși vede vîntul. *Botoșani*

Dacă o femeie îngreunată n-ar mînca ceapă și n-ar mînca toată viața nici fata care o va face, atunci copilul acelei fete vede vîntul.
Odobești

Cine mănîncă pelicioara de la ceapă un an vede vîntul.
D-l David, com. Buhalnița, Moldova

*

Sf. Simion şi cucoşul

Simion Stîlpnicul ţine ceriul şi pămîntul, el e pe vînt; poartă vînturele. El are aşa o bute şi, cînd ştie el, îi dă drumul vîntului din bute.

Zice că el a fost avut un copil şi a murit. El, de jale mare, s-a mîniat pe Dumnezeu şi n-a vrut să deie drumul vîntului în lume, zicea: „Mi-ai luat tu copilul meu, n-am să dau nici eu la lume vînt!"

Ce l-a rugat Dumnezeu, ce a trimis pe alţi sfinţi, dară el nu voia şi pace. „Nu m-a ascultat el pe mine cînd l-am rugat să nu-mi ia copilul, nu am să-l ascult nici eu!"

Amu se făcuse aşa pe lume, că nici nu mai puteau trăi oamenii de necurăţenii şi de boli, căci vîntul e ca o scăldătoare, curăţă totul. A venit până la atîta, că a trimis Dumnezeu pe toate dobitoacele, până şi pe paseri a trimis la el. Vine rîndul şi la cucoş; merge şi cucoşul: „De ce nu dai drumul vîntului, Sfinte Simioane, căci uite-te ce rău e pe lume?" „Nu dau, pentru că mi-a luat Dumnezeu copilul, am să-i fac şi eu!" „Ara, ce poznaş mai eşti, pentru aceea nu-i dai drumul? Da mie cîţi copii mi-a luat Dumnezeu; dacă aşi sta şi eu să mă mînii ca d-ta, ce ar mai fi? Dară mie nici nu-mi pasă; dacă moare unul, fac altul în loc!", şi ia un pui şi-i suceşte capul. „Vezi ce-am făcut? încă azi fac altul şi până în trei săptămîni vei videa ce pui am să am! Ia aşa fă şi d-ta!" Sf. Simion să uită la cucoş şi începe a rîde: „Că bine zici, pe nimene n-am ascultat, dar pe tine am să te ascult" şi a luat şi a dat drumul la vînt. Dar şepte ani de zile, vînt nu fusese prin lume, cît a jălit el copilul lui. Şi de aceea, cînd moare cineva, se jăleşte şepte ani şi pe urmă se uită.

Dumnezeu, după ce i-a făcut cucoşul treaba asta, l-a chemat la dînsul şi i-a zis: „Pentru că mi-ai făcut tu aşa un bine, îţi dau de la mine, ca să poţi ţinea 40 de femei şi prin sat să îmbli", şi de atunci e cucoşul aşa de voinic. *Gheorghe Postolachi, Bagiurea, Moldova*

Povestea lui Sf. Simion

A fost un flecău, că numai el şi soarele era aşa de frumos pe lume, dar soarele era mai frumos. Amu, flecăul cela era sarac – să duce la un jidan şi spune că-i va aduce două cofe de apă, să-i deie ceva de mîncat. Să duce la o fîntînă să ia apă, da înlăuntru sta încolătăcit un şerpe. Cum l-a zărit, a fugit. „Scoate-mă de aici, zice şerpele, că mare noroc vei avea!" Gîndeşte el cum să-l scoată şi bagă cofa în fîntînă ca să între şerpele. Şerpele, cum a ieşit, s-a făcut om şi bate pe flecău pe umăr: „De-acu, du-te în drumul tău; ce-i gîndi, aceea vei izbîndi!" Acela era Dumnezeu!

Să duce flecăul şi ia apă dintr-o baltă şi duce jidanului; acuma foame nu-i mai era.

Să duce acasă la dînsul, vede într-un ungher un suman, într-altul cămeşă – căci gîndea că e gol. Vede pe masă pîne, mîncare şi tot ce

gîndea îi sta dinainte. Se culcă bucuros. A doua zi des-dimineață, să scoală și pornește la drum, tocmai la orașul unde era împaratul. „Stăi, gîndește el, încaltea să cîștig ceva cu darul meu, dacă mi l-a dat Dumnezeu!" La împaratul, tocmai atunci era nuntă, mărita fata. Să duce cu gîndul lui păn' aproape și să uită. „Doamne, cît e de frumoasă mireasa, gîndește el, dacă s-ar face lîngă mine!" Îndată a fost mireasa lîngă el. „Dacă ar fi îngreunată și să aibă un copil să-mi zică mie «tată»." Îndată s-a făcut așa și înaintea tuturora mireasa a născut un copil. Împaratul, de ciudă și de rușine, a poroncit să-i puie pe toți trei într-un poloboc înfundat și să le deie drumul pe apă.

Cînd au fost ceva mai depărtișor, el a gîndit să iasă polobocul la mal și să pocnească cercurile – și s-au culcat toți trei acolo, pe mal, gîndind că a doua zi dimineață să se trezească în palaturele împaratului. A doua zi dimineață, s-a trezit cu coroana împaratului pe cap, căci împaratul cel bătrîn a fost murit. Și acesta s-a chemat Sf. Simion, căci s-a născut în acea zi cînd e Sfîntul Simion.

Pălimărița din Roșa

(Povestitoarea nu spune că Sf. Simion ar avea ceva de a face cu vîntul, ci numai că aceasta e povestea Sf. Simion.)

Cîntece

În iertăciunele de la nuntă, să spune despre om că l-a zidit Dumnezeu cu toate străfirele:

Trupul din lut,
Oasele din piatră,
Ochii din mare,
Frumusețile din soare,
Dragostele din vînt,
Vîntul de la Duhul Sfînt.
Iordănești

*

Bate, vinte, și răsbate,
Tuturor le-ai făcut parte
Și din soră, și din frate,
Numai mie rea dreptate,
Bate vîntul vălurele
Și-mi aduce dor și jele,
De la locurile mele,
De la mamă, de la nene.
De la frați, de la surori,
De la grădina cu flori.
De la surori, de la frați,
De la grădina cu brazi,
De la moși, de la unchești,
De la grădina cu perji,
De la grădina cu ruji,
De la dragele mătuși.

*

Bate vîntul pintre munți,
Mi-aduce dor de părinți,
Bate vîntul pintre văi,
Mi-aduce dor de flecăi,
Bate vîntul prin părete,
Mi-aduce dor de la fete.

*

Bate vîntul, iarba crește,
Dorul mîndrei mă topește.
Bate vîntul, iarba scoală,
Dorul mîndrei mă omoară.
Bate, vinte, nu-nceta,
Răcorește-mi inima,
Macar bată cît de rece,
Că de dor nu mi-a mai trece.

*

Bate vîntul, viscoleşte,
Nevastă, nevastă,
Dorul tău mă prăpădeşte,
Nevastă, nevastă.

*

Cînd îmi vine badea-n gînd,
Mă leagăn ca pana-n vînt.
Cînd îmi vine mîndra-n gînd,
Mă usuc ca frunza-n vînt,
Ca frunza curechiului,
În postul Sîn-Petrului,
Ca frunza alunului,
În postul Crăciunului.

*

Vîntul bate,
Mărul cade.
Eu mă-nchin de sanatate
La puiuţul de departe.
Şi mă-nchin şi nici pre,
Că am altu-n calea me.

Strojineţ

Vîntul de viaţă şi moarte – bocet

Ian ieşi, mamă, păn' afară,
Să te bată vînt de vară.
Cel de iarnă te-a bătut,
De la picioare te-a rupt.
Cel de iarnă te-a suflat,
La pămînt că te-a culcat.

Băişeşti

*

Bate vîntul pe sub soare,
Scoală, mamă, pe picioare. Etc.

Broscăuţi

*

Iuţala. Nebuneala

Cînd cineva merge repede, să zice: „S-a dus ca vîntul!"

Cînd cineva nu e destul de cuminte, să zice că e „vîntuit", iar dacă nu e aşazat, e „zvînturatec." „Furtunatic" să zice, cînd e cineva prea apucat sau cu toane. „S-a dus ca o furtună", repede, cu mult zgomot sau huit.

La cei cu numele Furtună, să spune:

Furtunache cel nebun
Strînge pietre de pe drum
Şi le pune-n buzunari
Şi-i pare că-s coarne de mari!

Botoşani

(La descîntecul pentru nebuneală, să vîntură apa, se va vedea vol. II*. – Vezi *vîntul turbat*, pag. 333).

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Cap. II

Păserile

§ 1. Găinele
A. Lumina. Căldura. Producţiunea

Toate cele sînt făcute de diavol, numai păserile de Dumnezeu.
Stăneşti

Paserile cari zboară şi sînt bune de mîncat le-a făcut Dumnezeu. – Se jucau mai mulţi copii pe toloacă, făcînd păserele din lut, şi făcea şi Domnul Hristos cu dînşii. Ale lor nu zburau, rămîneau aşa, lut, dar ale Domnului Hristos, îndată cum le făcea, zburau. Copiii s-au dus acasă şi au spus la părinţi: „Este cu noi un băiat care, cum face vrăbii, paseri din lut, îndată zboară." „Acela trebuie să fie nazdravan", ziceau părinţii. Şi după aceea l-au căutat jidovii ca să-l muncească. *Horecea*

Vrăbii, paseri de visezi zburînd prin casă, ai să faci o fată.
Botoşani

Cuc de visezi, faci copil. *Costîna*

Hulubi de visezi, sînt copii – adecă vor veni sufletele. *Mihalcea*

Cucoş de visezi, faci băiat; găină, fată.
Pasăre de visezi zburînd, auzi o veste sau primeşti o scrisoare.
General

Cucoş cîntînd de visezi, auzi o veste. *Mihalcea*

Poveşti pentru copii

Era o babă şi avea o mulţime de găini. A ieşit afară cu grăunţe şi a strigat:
„Pui, pui, pui! Pui, pui, pui!"
Vine curca şi zice: „Chiorule, chiorule!"
Vina raţa: „Las' aşa, las' aşa!"
Vine gîsca: „Gagaga, gagaga!"
Vine picherea: „Pacat, pacat!"
Vine cucoşul: „Cotcodac, hai, hai de-acolo!"
Vine lupul: „Primeşte-mă în sat, ţ-oi face ciubote!"
Vine căţelul: „Zau, zau, hai, hai de-acolo! Nu-i voie, nu-i voie, nu-i voie!"
Da lupul iar: „U-u-u! Primeşte-mă-n sat, ţ-oi face ciubote!"
Vine căţelul: „Zau, zau, hai, hai, de-acolo! Nu-i voie, nu-i voie, nu-i voie!" Şi lupul s-a dus. *Elena Popescu, Botoşani*

Cucoşul şi fata

A fost o babă şi un moşneag şi aveau o fată. Baba şi moşneagul s-au dus la biserică şi au zis fetei că, pînă vor veni ei, să mături, să grijească şi de mîncat să facă.

Fata, după ce a grijit, iesă pănă în prag şi zice: „Cucoşule, cucoşule, adă-mi un braţ de lemne!"

Cucoşul zice: „Eu ţ-oi aduce lemne, dar tu să-mi ştergi tăpăligele." Cucoşul i-a adus lemne, da fata nu vrea să-i şteargă tăpăligele. Cum a venit baba, cucoşul i-a spus babei:

„Babă, bate fata, că fata n-a vrut să-mi şteargă tăpăligele." Baba a zis „Baiu"; n-a vrut să bată fata.

Vine moşneagul acasă; cucoşul spune moşneagului: „Moşnege, bate baba, că baba n-a vrut să bată fata, ca să-mi şteargă tăpăligele." Moşneagul a zis „Baiu"; n-a vrut să bată baba.

Ia cucoşul şi se duce la cerb: „Cerbule, leagă pe moşneag, că moşneagul nu vrea să bată baba, baba nu vrea să bată fata, ca să-mi şteargă tăpăligele." Cerbul n-a vrut; zice şi el „Baiu".

Merge la capră: „Capră, împunge cerbul, că nu vrea să lege pe moşneag etc.." Capra zice şi ea „Baiu".

Merge la lup: „Lupule, du-te şi mănîncă capra, că capra nu vrea să împungă cerbul etc." Lupul zice şi el „Baiu".

Merge cucoşul la puşcă: „Puşcă, împuşcă pe lup, că lupul n-a vrut să mănînce capra etc." „Baiu", zice şi puşca, nu vreau."

Merge la şoarec: „Şoarece, du-te de roade puşca, că puşca n-a vrut să împuşte capra etc." „Baiu, zice şorecuţul, nu mă duc nici eu."

Merge cucoşul la mîţă: „Mîţă, du-te de mănîncă şoarecul, că şoarecul nu vrea să roadă puşca, puşca nu vrea să împuşte lupul, lupul nu vrea să mănînce capra, capra nu vrea să împungă cerbul, cerbul nu vrea să lege moşneagul, moşneagul nu vrea să bată baba, baba nu vrea să bată fata şi fata nu vrea să-mi şteargă tăpăligele."

Mîţa, mai întâi, n-a vrut, dară pe urmă s-a slobozit după şoarece, şoarecul a călcat peste puşcă, cucoşul s-a slobozit, lupul a pornit să mănînce capra, capra a împuns cerbul, cerbul a legat pe moşneag, moşneagul a bătut pe babă, baba a bătut pe fată şi fata a şters la cucoş tăpăligele. *Elena Popescu, Botoşani*

Într-o variantă din Suceava, cucoşul zice moşneagului:

„Vîju, bate baba,
Baba nu stîr' laba."

(Pentru: Moşnege, bate baba, baba n-a şters laba.)

Oul

A cumparat o babă un ou şi l-a dus acasă şi l-a pus în dulap. Un şoarec l-a dat jos şi l-a stricat. Baba a început a plînge. Vine o vecină: „Ce plîngi, mătuşă?" „Ce să-ţi mai spun, parcă d-ta vei plînge cu

mine?" „De unde știi? Spune-mi, poate voi plînge!" Baba îi spune: „Iată, am cumparat un ou și l-am pus în dulap și un șoarece l-a dat jos și l-a stricat." Femeia, cînd a auzit, a început a răcni în gura mare. Trece pe acolo o poartă ș-o întreabă pe femeie de ce răcnește așa. „Parcă dacă ț-oi spune, tu vei plînge?", zice femeia. „De unde știi că n-oi plînge? Spune-mi." Femeia i-a spus. Poarta a început a scîrțîi: scîrța, scîrța! – cît putea. Iată că trece o scroafă: „Da ce scîrțîi așa tare, poartă, ce-ai pățit?" „Eu ț-oi spune, da tu-i plînge?" „Spune-mi, să văd, poate voi plînge." Scroafa, cînd a auzit, a început a covița și a se văita. Trece un copac ș-o întreabă pe scroafă de ce țipă. Scroafa, tot așa, îi zice: „Ce să-ți mai spun, parcă tu vei plînge?" Copacul a zis că va plînge și el. Cînd a auzit, a început a-și scutura frunzile. Trece un stigleț. Începe a-l întreba pe copac de ce-și scutură frunzele. Copacul i-a spus tot așa. Stiglețul începe a scutura din aripi. Trece o fîntînă și întreabă pe stigleț de ce își smulge penele, că va veni iarna și-i va fi frig. Stiglețul îi zice că dacă-i va spune, parcă fîntîna va plînge? Fîntîna i-a spus: „Mă voi schimba în sînge!" Și adevărat, cum a auzit, s-a schimbat în sînge. *Botoșani*

Găinuța. Puii

Avea o babă o găinuță. Pe rîșniță se oua, pe rîșniță clocea, pe rîșniță pui scotea. Găinuța a perit și puii au perit. Baba plînge, moșneagul plînge, poarta scîrție, porcul coviță, copacul își scutură frunzile, oaia a lepădat coarnele, apa s-a tulburat în fîntînă. Preoteasa a venit la apă. „Ce te-i tulburat, apă?" „Cum nu mă voi tulbura, dacă baba a avut o găinuță, pe rîșniță se oua... etc." „Atunci lepăd și eu cofele." Fata popei făcea plăcinte. Așteaptă pe mă-sa și nu mai vine cu apa; merge s-o caute. „Da ce stăi aice și nu aduci apă, mamă?" Mă-sa i-a spus. „Atunci lepăd și eu plăcintele." Popa a văzut că întărzie; vine și el după dînsele. I-au spus și lui. „Atunci lepăd și eu antereul." Ș-au ramas toți acolo. *D-ra Maria Grigorescu, Botoșani*

Cimilitură:

Ce-i în tufă
Și nu suflă?
(Oul)

B. Găinele. Ziua. Învierea

Soarele e dintr-un ou. – A fost un om și avea un ou. El a fost încuiat oul într-o ladă; și altul, ce știa, cînd s-a dus omul de-acasă, s-a dus și i-a dat drumul și din acela s-a făcut apoi soarele pe ceri.

(Este o poveste mai lungă, dar comunicătorul n-o știe.)

Vasile Masloschi, Mahala

Cinel, cinel:
„Am o găină, c-o aripă albă şi una neagră.” *(Ziua şi noaptea)*

„Am o găină albă şi una neagră. Una strînge, da alta împrăştie. Ce-i?” *(Ziua împrăştie oamenii, da noaptea îi adună.)*

*

Cine moare fără lumînare să i se dea un cucoş de pomană, că pe ceea lume cucoşul să face lumînare şi-l trezeşte.

De la Ana Zacetenia, începe a se mări ziua, cu cît sare cucoşul din prag.

Ca să nu-ţi mănînce găinele în grădină, în ziua de Ajun, păn' a nu răsări soarele, să le dai mîncare spre răsărit.

(Găinele, în obiceiurile de Ajun, s-au văzut. Despre găini, în raport cu lumina, se va mai vedea.)

În ziua de Buna-Vestire, să nu pui mîna pe ou, să nu cauţi găinele la ou, cloşte să nu pui, căci iesă puii strîmbi, suciţi, cu două capete.
General

În ziua de Miezul-Păreţei, să numără ouăle şi să încep a scrie pentru Paşti. (S-a văzut.)

Ouăle de Paşti

Ouăle de Paşti se fac scrise sau împestrite, muncite şi roşi. Cele roşi se cheamă merişoare, acestea sînt de seamă. Oul roş de-l dai de pomană, se face măr pe ceea lume. Ouă muncite se numesc ouăle cari sînt scrise pe galbăn, pe alb, pe roş etc. şi ale căror flori sînt de diferite colori, iar cîmpul rămîne tot alb sau galbăn ca întăi. Ouăle muncite se fac foarte greu. Femeile scriu ouăle cu un feli de lopăţică orizontală numită „chişiţă”, care la capăt are un tub mic de tinichea vertical, cu un fir de păr în mijloc. Cu cît e mai subţire tubul, cu atît mai bine scrie. Pe acesta îl moaie în ceară topită şi astfel, stînd la vatră, tot scriu. Dacă vreau să facă conturile desenului albe, atunci începe a scrie pe alb, ceara se sleieşte şi conturul rămîne astupat. Apoi, de voieşte să facă mijlocul floarei galbăn, pune oul în coajă de pădureţ fiert şi, după ce s-a uscat, astupă cu ceară mijlocul din contur. Dacă voieşte să fie conturul galbăn, atunci începe oul a-l scrie tocmai după ce l-a scos din galbăn.

În Mihalcea şi Camina, fac ouăle galbene cu nişte clopoţei albi bătuţi (plini), ce se află în acel timp pe aici. Din galbăn, dacă vrea să facă frunzile verzi, la floare, pune oul în verde – dar trebuie să învălească tot oul în ceară, să nu se prindă verdele decît unde trebuie. În Moldova, verdele se face cu dediţă, care pe atunci e înflorită.

De regulă, din galbăn se pun ouăle în roş şi, dacă nu rămîn în culoarea aceasta, umplu florile ce au să fie roşi sau fac numai picăţei

(niște puncte mari, pe ouă, printre desen, de toate colorile) și apoi îl pun în negru, dacă voiește să rămîie în coloarea neagră, dar cele mai multe ouă rămîn roși. Coloarea roșă și neagră se face cu niște surcele, cumparate din oraș. În timpul din urmă, boiesc cu anilin. Oul muncit însă trece la scris prin toate colorile acestea, imprimîndu-se numai unde trebuie coloarea ce vrai, cîmpul învălit fiind cu ceară, pentru ca să rămîie ca întăi, alb, galbăn, albastru sau cum vreai.

Oul muncit e pacat să-l dai de pomană. *General*

Ouăle cari nu sînt frumos scrise, se zice în glumă, că le-a scris numai să nu le cunoască găina.

În Mihalcea, se spune că de Paști să nu mănînci ou împestrit întăi, căci vezi șerpi peste an, așa cum stă scrisoarea încolătăcită.

Pe ou, de regulă, se scriu flori, garofe în oale; chiar în Mihalcea, unde e satul rusificat, spune poporul la orișice floare scrisă pe ou: „to garofa" („că e garofă"), halaturile de țesut, cum e urzitoarea, vîrtelnița etc.

În Mihalcea, se scriu pe ouă hulubi, rețe, cucoș.

În general, la români să scriu: „creasta cucoșului", „laba găinei", „talpa gîștei", „coarnele berbecului", „cîrligul ciobanului."
În Zvorîștea (Moldova), se scriu pe ou ciobanul cu oile sale.
În Broscăuți, scriu: „laba broaștei", soarele, luna, steaua.
În Ropcea, scriu: „cîmpul", „pește", „frunza bradului", „frunza stejarului" etc.

În Botoșani, am văzut pe un ou cu cîmpul albastru scris pe o parte un pește, cu conturele în alb, și pe cealaltă parte, 3 spice galbine, legate la un loc. – Cine știe rade cu cuțitașul flori pe ou face: „două inimi săgetate cu lanțuri de amor legate" etc.

În Roșa, scriu: soarele, luna, steaua. Fac „brîul popei", care se face și în Mihalcea, țiindu-se de o liră, numită aice „screpca".
În Botoșani, fac prin mijlocul oului „brîul Maicei Domnului".
În Mihalcea, mai fac: „urechea", „urechea iepurelui", pepeni, pieptени, grebla. Tot aice se fac pe ou „paștele", un fel de stea, ce trebuie să aibă 40 de trăsături. „Crucea paștei" se face pretutindene și iarăși „paștele" sau „ziua paștelor" se numește pe aici un desen în triunghiuri, care nu se află în Moldova, ci mai ales la huțani.

Ouăle se fierb în ziua de Joia Mare, că sînt mai frumoase și țin mai mult. După ce le scot, le șterg cu o petecuță cu unt, ca să capete lustru.

Peteca de ouă e bună de leacuri; de afumat pentru orbalț, beșică, umflătură, reumatism etc. De asemenea, și pentru vaci, cînd le sînt pulpile umflate, precum și pentru diochi.

Scrisul ouălor să plătește ca și lucratul snopilor: cu claia. Într-o claie sînt 30 de ouă; în jumatate: 15. – Ouă de Paști să fac cîteva clăi.
General

Diavolul tot una întreabă, de se mai scriu ouă pe pămînt şi de mai sînt colinde prin sat. Cînd ouă nu se vor mai scrie şi colinde nu vor mai fi, atunci şi el va ieşi. *Roşa*

Tot el întreabă de mai sînt haturi pe cîmp? Cînd vor rămînea haturile, că n-a avea pe ce să calce găina, atunci şi el va ieşi.

Mihalcea

De cînd se fac ouăle roşi

Ouăle roşi se fac de atunci, de cînd Domnul Hristos, scăpînd de pe cruce, a blagoslovit găinele şi vitele (s-a văzut pag. 233). În Ropcea, să spune că Domnul Hristos atunci s-a ascuns în fîn şi găina l-a acoperit şi s-a ouat un ou deasupra; de aceea ouăle de Paşti să sfinţesc.

Ouăle roşi să fac de atunci, de cînd Domnul Hristos, fugind cu Maica Domnului de jidani, a blagoslovit grîul ce a fost în aceeaşi zi bun de secerat (s-a văzut). Jidanii atunci luîndu-se după el, Domnul Hristos arunca în urma sa pietricele, care îndată să făceau ouă: roşi, verzi, galbene etc. Ei, văzîndu-le, au prins a le culege şi Domnul Hristos a putut fugi. *Stefan Pita, Mihalcea*

Demult, pămîntul era neted, nu erau ca amu dealuri şi văi, munţi, dar cînd fugea Domnul Hristos de jidani, după ce a scapat de pe cruce, pentru ca să nu-l prindă, gîndea să se facă între el şi jidani munţi, văi, să-l aciuiască, şi de atunci a ramas aşa, pănă astăzi. Jidanii, dacă au văzut că nu-l pot prinde, au luat pietre ş-au început a arunca într-însul. Dumnezeu a dat că pietrele acelea s-au făcut ouă: roşi, galbene, albastre, jidanii, de bucurie, au început a le strînge, a să zăbăvi şi Domnul Hristos a scapat şi, întru amintirea ceea, se fac de Paşti ouăle roşi.

Fata şi ouăle

Ouăle roşi de aceea se fac de Paşti, pentru că, atunci cînd l-au răstignit pe Domnul Hristos şi a fost înviat, ducea o fată în poale ouă şi, auzind vestea aceasta, a alergat acasă să spuie. Mergînd pe drum, se întălneşte cu nişte jidani şi le spune: „Hristos a înviat!" Dar ei au început a rîde: „Atunci va învia Hristos", au zis ei, „cînd se vor face ouăle acestea din poale de la tine roşi!" Cînd se uită fata, ouăle erau roşi!

Şi întru acea amintire, se fac pănă astăzi ouăle roşi.

Auzită de la mama autoarei, Botoşani

*

Ouăle și copiii

Ouăle roși sînt bucuria copiilor.

Ouăle roși de aceea se fac, pentru că atunci cînd Domnul Hristos a înviat, toți copiii s-au trezit cu cîte un ou roș în mînă. Și de atunci a ramas obiceiul, ca să se facă de Paști ouă roși. *Ioan Pisarciuc, Roșa*

Obiceiul ouălor

În ziua de Paști, cînd te scoli, să te speli cu un ou merișer, roș, și c-o para de argint, într-un craston cu apă, să fii alb și rumîn peste an.
Botoșani

În Mihalcea, se spală cu un ou roș și cu unul alb, ca să fie rumîn și sanătos ca oul.

Cînd încep a mînca de Paști, încep întăi cu oul și ciocnesc mai întăi barbatul cu femeia, apoi părinții cu copiii, zicînd la ciocnit: „Hristos a înviat!" – „Adevărat c-a înviat!" „Să ajungem și la anul și la mulți ani!" Se crede că acel ce strică oul celuilalt e mai tare. Ouăle se cearcă în frunte sau și în dinți. Ouăle tari le face găina care e slabă; găina grasă face ouă subțiri la coajă (Nu hrăni găinile bine și vei videa ce tare vei fi!) Copiii mai ales își caută un ou tare, un ou de pichere, și cu acela ciocnesc. Cine are ou tare le ia pe toate cîte le strică. Alții se amăgesc cu ouă de lemn.

În Bucovina, în ziua de Paști, oamenii stau împrejurul bisericei și ciocnesc ouă, cei ce ciocnesc zice că se văd pe cea lume. În ziua întăia, ciocnesc numai în vîrf, iar în celelalte zile și cu partea cealaltă; marți nu se mai ciocnesc, numai de Sf. Gheorghe și de Ispas.

În Molodia, acei ce ciocnesc schimbă oul după ce l-au ciocnit, să aibă parte dreaptă. Apoi îl curăță, îl taie în două și-l mănîncă amîndoi, iar cu celalalt fac ce vreau.

Aice spun că de aceea trebue să ciocnească, ca să nu se rătăcească prin pădure sau undeva. De aceea oamenii se rătăcesc, că n-au ciocnit. Cine a ciocnit, în caz că se rătăcește, îndată îl găsesc oamenii și-l scot sau își aduce aminte pe unde a mers.

În Mahala, cînd vin oamenii cu pasca unii la alții, să pune pe masă o strachină plină cu ouă și ciocnesc ca să se vadă pe ceea lume; iar ouăle le mănîncă.

Obiceiul găinelor de Paști s-a văzut, precum și al ouălor ce se arunc pentru rohmani, pe părău.

C. Găina. Oul. De ce scurmă găina

Găinele de aceea scurmă în grădină, pentru că Domnul Hristos, cînd fugea de jidani, s-a fost ascuns în niște gunoi și găinele, scurmînd,

l-au descoperit. Pentru aceea, Domnul Hristos le-a blastamat ca tot una să scurme; și amu, iată: aici ai făcut stratul și, cînd te întorci, e gata răscolit; e stricat! *Dochița Marianciuc, Mihalcea*

Gaina îi blăstămată de Dumnezeu, ca și femeia, și încă femeia nici nu așa tare, că femeia numai o dată în an face copii, da găina în toată ziua face cîte un ou. Zice că tare-i păcat, cine fură oul, pentru munca ei pănă ce l-a avut. Cine fură ou, pe ceea lume trebuie să treacă de trei ori prin ou.

Să nu te uiți cînd se ouă găina, că ți se fac ochii mari sau capeți pecingene.

Ou cine fură, e tare mare pricaz la casă; se arată îndată că piere ceva; și acela ce a furat, pe cea lume, toată săptămîna bea dintr-însul dohot și sîmbăta iar e plin. *Elena Braha, Mihalcea*

Ou cine fură, 7 ani de zile nu se alege nimic din munca lui. *Mihalcea*

Ou fură numai care-i prost, că așa rămîne norocul lui de mic; așa scade, ca oul. *Catrina Daniliuc, Mihalcea*

Ou cine fură, atîta are, cît în ou. *Botoșani*

Ou de ți-a fura, se prăpădesc găinele – pier. *Botoșani*

Copilul, cînd îl înțarci, îi pui un ou copt de ceea parte de prag, în tindă, și pe copil îl pui de asta parte, în casă, să-l iaie și să-l mănînce; atunci îl dai pe pînea lui. Cît de degrabă se trece pragul, așa degrabă uită de piept. *Mihalcea*

În Botoșani, pun oul după ușă și copilul merge de-l ia. Cît de iute uită găina de ou, așa să uite copilul de piept. De regulă, se înțarcă copiii toamna, căci este de toate și le merge bine, și anume într-o sîmbătă, tot pentru că le merge bine. *Mama autoarei*

În Mihalcea, în ziua de lasatul săcului de postul mare, numaidecît să mănîncă ou, ca să-ți pară postul ușor. Ți se pare scurt și nu-ți e urît a-l posti. *Elena Braha, Mihalcea*

Același obicei era și în Botoșani și este și astăzi, dară tot mai rar. După masă, seara, mănîncă un ou.

În Mihalcea, cînd pornesc la arat, pun înaintea boilor un ou, ca să nu le pară greu aratul. Alții pun cuibarele sau ouă clocite, să se sfarme ușor bulgării, cum se sfarmă oul.

Oul cel întăi de la găină să îngroapă cu locul vacei, cînd are vițel întăi, să fie laptele galbăn.

Oul cel întăi e bine să-l mănînci, că te întărești, și mai ales de la puica neagră, că nu să prind farmecele.

Cînd se ouă găina întăi, să pui oul sub prag și să torni deasupra cenușă sau gunoi; atîtea ouă să fie cît gunoi. *Bucovina*

Ca să nu să strice ouăle, să păstrează în cenușă sau făină. Făina în care au fost pastrate ouăle să n-o mănînci, căci capeți cel perit.

Botoșani

Femeia îngreunată să nu ducă ouă în poale sau în sîn, că capătă copilul bolfe la grumaz. *Mahala*

Găinelor, pentru ca să să ouă bine, li se dă grăunțe de la moară, plod de iepuroaică, „părăsita găinei" (*taraxacum officinale*) să dă în Mihalcea hăcuită. Primăvara, aceasta e cea întăi floare ce înflorește, cînd încep și găinele mai tare a se oua. În Moldova, spun că nu e bine să aduci „părăsita găinei" în casă, că părăsesc găinele a să oua. „Păscuța găinei" să chiamă în Zvorîștea o floare asemănătoare, dar mai puțin galbănă și mai mică. De huște din borș, de asemenea să ouă, dar cad și cloște. Dacă mături pe cuptor cu mătura, nu să ouă găinele.

Ouă mari cu 2 gălbănușuri, cînd să ouă găinele la casă, e semn bun, de noroc, de spori, va merge bine.

(Despre oul cel mic, „părăsit", oul cel de scădere la casă să va vedea la cap. *Dracul*.)

Găina, cînd cotcodăcește, zice:
„Unde-am pus, n-am găsit." *Botoșani*

În Siret spun că ea zice:
„Te-am, te-am făcut gospodari!"

Norocul dintr-un ou

Odată, un om tare sarac, făcîndu-i femeia un copil, a gîndit să-și caute cumătru bogat, doar îi va da ceva, și l-a ales pe cel mai fruntaș din sat. Cumătrul a botezat și i-a dat un ou. Omul atunci s-a mîniat și i-a dat oul înapoi. Zice: „Eu gîndeam că mă voi pricopsi cu altaceva, mai de samă, de la d-ta, dar ouă am și eu." Nănașul a luat oul, s-a dus acasă și l-a pus sub o cloșcă. Din oul acela a ieșit o puică și s-a ouat. A pus-o cloșcă, a scos o mulțime de pui; puii aceia s-au făcut mari, găinele au început a să oua, cucoșii i-a vîndut. Apoi iar a pus la clocit, iar a scos pui, a mai început a vinde din găini, că amu n-avea ce face cu atîtea; a strîns tot para cătră para de la găinele celea, păn' a cumparat o măscuroaică. Măscuroaica a avut mititei, s-a înmulțit; el i-a vîndut ș-a cumparat o vacă. De la vacă, a început a să prinde la vite, la giuncani, a cumparat cai, în scurt: păn' ce a fost băietul, finul său, de 24 de ani, a fost făcut nanașul său o avere pentru dînsul de nu-i știa capătul.

Băietul a fost crescut nevoieș, sarac, și îmbla amu să se însoare cu o fată și ea saracă ca vai de dînsa. Vine nănașul său. „Unde te duci tu, băiete?" „Mă duc în starostie la cutare, că aș vrea să mă însor." „Haide cu mine, nu merge acolo. Eu te-am botezat, eu am să te și cunun." Și l-a dus la cea mai bogată fată din sat. Tatăl fetei întreabă:

cum s-o deie că-i ficior de om sarac? „N-aveţi grijă, zice nănaşul, dă-o pe răspunderea mea." Dă omul fata, fac nuntă, nănaşul îi cunună; îi ia pe urmă ş-i duce acasă la dînsul şi-i arată: – „Iată, cîrdul ist de vite e al tău, caii aceştia sînt ai tăi, oi, paseri, porci, de toate." – „Vezi", zice nănaşul. „Acestea toate le-am făcut pentru tine dintr-un ou, oul acela ce l-am dat tatălui tău şi el mi l-a dat înapoi, n-a înţeles; da eu l-am pus la înmulţit şi iată, dacă ai avut noroc, ce avere s-a făcut!" Iată ce poate să ajungă omul, dacă are minte şi noroc, numai dintr-un ou! *Maria Struţ, Mihalcea*

(Poveşti despre găini şi noroc să vor mai vedea la *Noroc*.)

Clocitul

Pănă ce nu pui singură la clocit, să nu dai ouă din casă, că ţi-s ouăle limpezi, pier puii şi n-ai parte din ei. *Botoşani*

Cînd este mort în sat, să nu pui cloşte, că se înăduşă puii în găoace; atunci să mişti ouăle sub cloşti şi le porţi. *Botoşani, Mihalcea*

În Siret, cînd şed cloşte, nici nu se vorbeşte în casă de mort.

Cînd ai cloşte, nu coci ouă, ci numai fierbi, căci se înăduşă puii în găoace. *Botoşani*

La lună nouă să nu pui cloşte, că chiscuiesc puii şi pier.

Să nu întorci oala cu gura în jos, după ce scoţi mîncarea, cînd sînt cloşte. *Năsipureni, Basarabia*

În cuibari se pune un cui, fier, ca să nu piară puii în găoace, să fie tari ca fierul. *Mihalcea*

Ca să ai puicuţe, pui cloşca în zile femeieşti: miercurea, vinerea, sîmbăta şi duminica. Cucoşeii, în zile bărbăteşti: luni, marţi şi joi. Ouăle cele lungi sînt cucoşii, iar cele rotunde, puicuţe.

Ouăle nu se pun păreche, unii spun că păreche e găina, alţii spun că să rămîie pentru uli un pui.

Cînd sînt cloşte, în casă să nu şuiere nimene, nici să cînte din fluier, căci se înăduşe puii şi nu pot ieşi. A cînta din gură se poate. *Mihalcea*

Cînd şed cloştele, să nu te uiţi în cahlă, că nu şed cloştele liniştite, tot poartă ouăle. *Dochiţa Marianciuc, Mihalcea*

Pe prag să nu beai apă, că beau cloştele ouăle. *Botoşani*

Apă cine bea cînd se duce din casă, beau cloştele ouăle, dar să steie oleacă. *Mihalcea*

(Ca să şadă bine cloştele şi să scoată bine puii şi pentru ca să se ouă, vezi obiceiurile de Ajun.)

Cînd scoți întăi afară puii, îi scoți în poală și cu ochii închiși; să nu-i vadă uliul, cum nu vede cel ce-i scoate atunci; încunjuri cu ei de 3 ori casa, să se ție de casă, apoi dai foc paielor de la cuibari și porți cloșca prin focul acela sau o ții la acel fum, că de are păduchi, pier toți.

Ca să nu se împrăștie puii de la casă, să nu-i scoți lunea din casă. Marți să nu-i scoți, că-s nebuni. *Elena Braha, Mihalcea*

Ca să nu-ți ia uliul puii, cînd scoți cloșca afară, pui o piatră în cuptor și alta în horn, ca să împietrească uliul. *Broscăuți*

Asemenea se face de Filipi, de Ovidenie etc.

Pentru pui, găini, cînd vezi întăi rîndunica, să iai țărnă și să arunci prin ogradă, să zici: „Atunci să-mi mănînce uliul, vulpea, păserile, cînd voi strînge eu lutul acesta." *Cuciur-Mic*

Mămăliga ce o rozi de la tingire, să n-o mănînci, pentru uli. *Mahala*

Din oală să nu mănînci, că-ți ia uliul puii. *Ropcea*

Din poală să nu dai mîncare la pui, la găini, că le mănîncă uliul. *Mihalcea*

Dacă vrai să nu-ți ia uliul puii, dă cuiva un ou de pomană, de sufletul uliului, în ziua de Ajunul Bobotezei; și nu-ți mai ia, dar care va fi cuminte, nu va lua, c-atunci n-are el pui.

Dacă mănînci găină luată din gura uliului, nu te ia la catane. *Camina*

Gunoiul luni să nu-l dai afară, că se împrăștie găinele.

Găina să n-o bați cu mătura sau orișice, că se duc de la casă. Vatra nu se mătură cu mătura, că se împrăștie găinele de la casă.

D. Pentru ce mănîncă uliul găinele

Uliul parcă de ce mănîncă găinele? Tot femeia e vinovată; că Dumnezeu, dintăi, a vrut ca și oamenii să fie ca și vitele, să se întîlnească numai o dată în an; dacă femeia n-a vrut ș-a dat o găină uliului să meargă la Dumnezeu să-l roage ca să se mai întălnească o dată. Dumnezeu s-a mîniat și a zis că să se sature cînd s-a sătura calul de iarbă; și amu de aceea nu mai este sfîrșit. Da uliul tot una vine ca să-și ia găina; îi cere plată. Și amu, numai ce auzi: „Valeu! Mi-a luat uliul o găină!" „ Cine ți-i vinovat, dacă singur ai schimbat-o?" *Petrea Pantea, Mihalcea*

Zice că s-a apucat ramașag un țigan, că el va cloci ouă de cal (bostani) și va scoate mînzi. S-a pus pe un deal să clocească un bostan, dar, sculîndu-se o dată – bostanul s-a rostogolit la vale, pănă la o tufă; de acolo, a sărit un iepure și a fugit. Țiganul a gîndit că e mînzul încă mititel, dar ramașagul, cu cine-l va fi fost avut, tot l-a pierdut.

S-a apucat cu acelaşi om ramaşag femeia, că ea va cloci ouă de găină şi va scoate pui. Şi zice că le-a clocit şi a scos; – şi de atunci a ramas că femeia să facă copii.

Auzit de la Andrei Motoc, lingurar, Mihalcea

E. Găinele la nuntă şi botez. Femeia şi barbatul

Găini să cuvine să ducă mirele şi mireasa preotului înainte de nuntă, îndată ce s-a început a să striga vestirele. Mirele să cuvine să ducă un cucoş şi mireasa o găină, dar mai adeseori duc amîndoi găini. Paserele se caută ca să fie sănătoase şi frumoase, pentru ca viaţa lor să le fie frumoasă. De duce mireasa o găină neagră sau întunecată, e viaţa ei întunecată (astfeli se zice în Staneşti pe Molniţă.)

Tot o găină e dator să ducă şi tatăl copilului la botez.

La nuntă, capătă o găină friptă nunul şi alta, starostele. Cînd vine timpul, vătăjelul bate cu băţul în grindă şi strigă versurile ce se vor vedea la nuntă şi cari se spun şi la cumătrie, cînd este să se aducă găina friptă cumătrului – şi după găină urmează îndată păharul cel dulce şi darurile.

Mirele, de asemenea, capătă o găină, pe care, în Botoşani, el trebuie să o rupă, ca să-şi arate voinicia; şi de-o rupe dintr-odată, e semn bun. Din acea găină, toţi trebuie să mănînce cîte o fărmătură, iar ţiganului i se dă ciolanul spatelui, numit „şeaua." Atît la cumătrie, cît şi la nuntă, cînd se aduce găina, muzica cîntă cîntecul obicinuit al găinei.

Mirele şi mireasa nu mănîncă carne toată ziua, ca să trăiască bine, să nu se mănînce sau ca să nu le fie copiii mucoşi, ulduroşi. Tocmai cînd se duce mireasa la casa mirelui, mama ei îi dă o găină friptă, rachiu, colaci, pe care o mănîncă în camara de dormit, amîndoi. În Staneşti, lîngă Moldova, mama îi dă şi un cucoş viu. Găini vii nu se dau nicăiri, căci găina e grijă, sărăcie. În Staneşti, se spune că găina e ursită, care strică traiul.

(Despre traiul bun şi mîncarea dintr-un ou, să va vedea *Fata săracă şi cea bogată* – vol. II*)

La nunţi, la cumătrii, oaspeţii ce vin duc colaci, găini etc.

Între cîntecele de haz, ce se cîntă după pripoi la nuntă, este şi acesta ce urmează, care arată pe cucoş drept bărbat şi cap al femeiei:

„Frunzuliţă, frunz-ai fost,
Mai văzut-ai nuntă-n post,
Cu fasole şi cu borş?
– Ba chiar şi la ea am fost!
Cucoşul s-a potcovit,
Pentru nuntă s-a gătit,
Da găina cîrîia,

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Zicea că merge şi ea,
Da cucoşul n-o lăsa,
Se temea că s-a oua!" *Siret*

Cînd barbatul vra să-şi arăte puternicia, vrea să facă huit, se zborşeşte, se zice că „se cucoşeşte." Tot astfeli, se zice şi la băieţii cei ce vreau să se arăte straşnici.

O femeie din Costîna îmi povesteşte că i s-a întîmplat să audă următoarele:

O fată iubea pe un flecău, ce era argat la dînşii, dar tatăl ei, fiind vornic, n-a vrut s-o deie după acela, ci a dat-o după un fruntaş din sat. Fata, după ce fu măritată, tot întreţinea relaţii cu acela. Bărbatul a prins-o şi a mers de a pîrît-o la părinţi. Tatăl său a luat-o în casă şi a bătut-o pănă a leşinat, încît singur barbatul ei să ruga s-o ierte. La uşă erau doi străjeri, în casă erau oameni şi toţi se uitau. Pe cînd o bătea tatăl ei, o cetară astfel: „Cine a pus străjerii la uşă?" Fata a răspuns: „Domnia-ta." „Cine a poruncit cucoşului să cînte şi să ne trezească noaptea?" „Dumnezeu", a răspuns fata. „Dacă Dumnezeu, atunci tu trebuie să-ţi asculţi bărbatul!" *Ana Haiduc, Botoşani*

(Vezi cucoşul ce a învaţat minte pe bărbat, part. III.)
(Vezi barbatul înainte, vol. II.*)

„Cucoş" se mai numeşte şi cucoşul de la puşcă, cucoşii de perje şi cucoşii de grăunţe, după cum s-a văzut.

La cucoş, descîntă noaptea babele de dragoste şi de măritare fetelor. (Să va vedea vol. II.*)

„Puişori" se cheamă în Bucovina şi monezele mici de argint de cîte 10 creiţari.

Găina cînd cîntă la casă, nu-i bine, va fi vro boală mare sau vro nenorocire, va muri cineva din familianţi sau ai vro pagubă, vro vită are să piară. Atunci să iai găina şi s-o măsuri de la fereastă la prag şi, de vine cu capul la prag, îi tai capul, de vine cu coada, îi tai coada. Alţii taie numai peniţele din vîrful capului ş-o lasă; dar dacă-i tai capul, nu-l mănînci, se aruncă. *General*

Alţii spun că, dacă cîntă găina pănă la amiază-zi, nu-i rău, e bine. Sînt găini ce cînt de-a valma cu cucoşii; atunci e semn că este ceva necurat pe lîngă casă şi ea apără. Alţii iar zic că-i noroc, spori.
Mihalcea

Se zice în rîs că la cutare casă cîntă găina, nu cucoşul – adecă femeia-i mai mare, ea îşi ia rolul de barbat şi barbatul e mai mic.

Găini nu se cade să taie femeia, că are rîndurile şi se cheamă că şi găina e încruntată. Numai barbaţii pot să taie, dar femeile caută mijloace să pară găinei că sînt bărbaţi ş-apoi taie. Botoşani

---

* Aceste volume nu au fost publicate de autoare (n.ed.).

„Puică”, „puicuţă”, „puişorule”, „puiule” sînt cuvinte gingaşe de iubire la români, atât la părinţi pentru copii, cît şi între barbaţi şi femei.

Frunză verde de bujor,
De-aş avea un puişor.
Pui, pui, pui, pui, pui,
Vin în cuşcă să te-ncui.
De-aş avea un puişor,
Eu i-aşi rupe un picior etc.

Vălenaş. Mîndrele

Dragul mamei Vălenaş,
El de noapte s-a sculat,
Pe ochi negri s-a spalat,
Şi pe murg a-ncălecat,
Şi la mîndre a alergat.
Mîndrele cînd l-au văzut,
Una poarta-i deschidea,
Una găina-i frigea,
Una-n casă mi-l poftea.
Dar găina cum era?
Pe deasupra rumenită
Şi la mijloc otrăvită.
Vălenaş, cînd a gustat,
La inimă l-a curmat.
El pe murg a-ncălecat
Şi la mă-sa a alergat.
Cîntă cucu sus pe brad,
Vină, maică, păn' în prag
Şi mă-ntreabă de ce zac.
Eu nu zac nici de-un rău,
Numa zac de dorul tău.
Dacă zaci de dorul meu,
Te rădice Dumnezeu,
Dacă zaci de al alteia,
Să te rădice cu perna,
Să-ţi deie cu lingura
Ş-atuncea să te rădici
Cînd a creşte iarbă-n casă
Ş-a ajunge cu spicu-n masă,
Cînd a creşte grîu-n tindă
Ş-a ajunge cu spicu-n grindă.
Corceşti

(Strigături şi recitaţiuni mici în versuri, ce se află despre găină, nu se pot scrie.)

F. Cucoşul. Cîntatul cucoşului

Cucoşul e blagoslovit de Domnul Hristos. De nu era cucoşul, nici Domnul Hristos n-ar fi înviat. (Vezi pag. 53). Atunci Domnul Hristos i-a dăruit ca să fie nazdravan.

Cucoşul mai demult dacă-l mîncai, el din osişoare iar învia. Zbura la icoane şi striga: „Cucuriguu! Uite-te, m-au mîncat şi iar am înviat!”
Ecat. Pantea, Mihalcea

Spre Paşti, cînd auzi cucoşul, dacă ai un tovarăş în casă, să-i zici: „Hristos a înviat!” Tovarăşul îţi răspunde: „Cu adevarat a înviat!” „Da pacatele mele cine să mi le ierte?” „Domnul Hristos!” Şi atunci Dumnezeu îţi iartă pacatele. *Andrei Motoc, Mihalcea*

Cucoşul e la casă ca un ceasornic; aşa are talent de la Dumnezeu, că ştie cînd e miezul nopţei. Zice că el are o pană sub aripă care îl

trezește și atunci bate din aripi și cîntă. Dară nu cîntă fiecare cucoș la ceasul cînd trebuie. În tot satul, numai unul este așa nazdravan și apoi cîntă ceialalți după dînsul. Acela cucoș de mic se cunoaște; el cîntă de a treia zi după ce a ieșit din ou. Pe acela e bine să-l însemni, ca să nu-l tai; să-l ții la casă, că e tare bun.

Care cucoș e bun cîntă iarna în 4 sferturi de noapte, în 4 răstimpuri: la 10, la 12, la 2 și la 4. Spre ziuă, îndesesc cucoșii cu cîntatul. Iarna, în nopțile cele lungi, dacă nu am avea cucoș, n-am ști cînd ne scula.

O babă avea 2 fete și le scula tare de dimineață, cînd cînta cucoșul. Ele s-au vorbit ca să omoare cucoșul și n-a ști baba cînd să le scoale, ca astfel să poată dormi mai mult. Așa au și făcut. De atunci, baba și mai dimineață le scula, căci nu știa cînd e timpul.

D-ra Ana Falicman, Cernăuți

Un apostol ș-a luat la drum un asin ș-un cucoș, asinul să-i ducă lucrurile și cucoșul să-l trezească. Îmblînd prin pustii, piere asinul. El cuprinse cucoșul și plînse: „Din 2 tovarăși ce am avut, numai tu mi-ai mai ramas în pustii!” *Ropcea*

Cucoșul e mare pază de la Dumnezeu. De casa unde e cucoș, nu se apropie nici o necurățenie. Ziua, diavolul de aceea nu îmblă, căci cîntă în tot ceasul cucoșul. Dumnezeu așa a dat, că cum va cînta el, toată necurățenia să piară și să nu mai aibă putere asupra omului. Noaptea, după ce a cîntat cucoșul, poți merge oriunde și n-ai de ce să te mai temi, căci e curat peste tot pămîntul. Dar pănă la cîntatul cucoșilor, e mare groază; atunci necurățeniile îmblă, sînt ceasurile lor. De cum sfințește soarele, necuratul și toate relele iesă și, pănă ce cîntă cucoșul, îmblă; atunci pot face orișice rău omului. În ceasurile cele grele de noapte și cînd e drept miezul nopții, nici cucoșul nu poate să cînte; îi amorțește necuratul glasul.

Noaptea, la miezul nopții, cînd cîntă întăi cucoșul, toacă în ceri și atunci îngerii dănțuiesc. Așa li e dat lor de la Dumnezeu, ca să audă toaca în ceri și atunci și cucoșii de pe pămînt să cînte. Atunci – cînd cîntă întăi – să zici: „Sfinte Dumnezeule” etc. de trei ori, și or pentru ce te-ai ruga e primit; nici o rugăciune nu e așa de primită. Rugăciunea ceea e ca aurul lămurit înaintea lui Dumnezeu. De aceea se roagă pe la mănăstiri călugării, la miezul nopții, fac atunci utrenia.

Rucsanda Neculiță, Botoșani

Cînd cineva e iscoditori și știe prea multe, se zice: „Aista știe și toaca în ceri!”

Din isprăvile cucoșului. De cînd e cucoșul

Zice că s-a apucat ramașag dracul cu Dumnezeu, că păn' la cîntatul cucoșului are să iezască Prutul, că el a vrut să înece pămîntul; și s-a pus cu toți dracii lui să care la pietre, stînci, cît casa, și l-a fost iezit

acuma de amîndouă părţile, numai în mijloc mai avea să puie o stîncă. Dar în noaptea ceea, nu ştiu cum, că nu aveau să cînte cucoşii. Dumnezeu, văzînd că e rău, a trimes pe un înger şi a trezit pe cucoş şi, cum a cîntat acela, ceialalţi toţi după dînsul, iar dracii, cum erau cu stînca în mînă şi i-au apucat de ceea parte de mal, acolo au slobozit stînca şi stă până în ziua de azi, dar de o puneau în mijloc şi astupau Prutul, nu mai era lume pe şesurile acestea, ar fi înecat tot.

Gh. Bărbăcariu, Bagiurea, Moldova

De aici proverbul, cînd un lucru a ramas nesfîrşit: „A cîntat cucoşul!" (Vezi pag. 32, de cînd e pe lume cucoşul.)

G. Cucoşul la sfinţire de casă

Cucoş dacă e la casă, el alungă toată necurăţenia, tot răul. Ian să iai sama cît e de tristă casa unde nu e cucoş! La casă nouă cînd se sfinţeşte, totdeauna se dă preotului un cucoş, ca să fie casa veselă. Cucoşul se dă preotului, după ce a stropit casa de trei ori primprejur cu agheazmă, cînd întră în casă, în prag. Se caută un cucoş voinic, harnic – nu orişice cucoşel. Apoi în casă, la masă, i se dă o găină friptă – afară de friptura de pe masă – şi care i se trimite acasă. Astfel e obiceiul prin toate satele româneşti. În Ropcea, se spune că cucoşul de aceea se dă, pentru că a înviat odată cu Domnul Hristos. În Camina, se spune că se dă, pentru ca să li meargă uşor gospodăria, cum merge rîndul găinelor, că la dînsele, clocitul şi totul merge ca din apă.

Cucoş din oul cel dintăi de puicuţă de ai, nu se apropie nici un fapt de casă, că sînt făpturi trimise cu necuratul. Aşa un cucoş trăieşte şi 12 ani şi încă cu sămînţă de cînepă să-l hrăneşti, ca să prindă la putere. *Mihalcea*

Găină neagră şi cucoş negru e tare bine să ţii la casă, căci de acea casă diavolul nu se apropie, că ei văd totul; şi fug farmecele şi orice fapt ca şi de cîne şi mîţă neagră.

H. Găina şi cucoşul la mort

În Botoşani, după mort, îndată ce-l vîră în groapă, se dă o cofă de apă şi o găină cu un colac ş-o lumînare peste groapă; de regulă, groparului.

Găina sau cucoşul se dau peste groapă, pentru că fac drum sufletului, scurmă prin stecle, prin spini şi sufletul, în urmă, tot merge.

Mihalcea

Găina ce se dă, pe cealaltă lume, tot cotcodăceşte şi bate din aripi şi alungă totul din cale. De moare femeia, se dă găină, de bărbat, cucoş. Banii ce se dau pe la poduri, găina îi strînge şi tot plăteşte la cei ce cer să sloboadă sufletul, dacă are vrun greş, că, vezi, omul face pacate.

Oamenii păcătoși să deie mulți cucoși de pomană, că dracii, cînd vreau să-i ducă sufletul la iad, nu pot de cucoș

Elena Braha, Mihalcea

Cucoșul cînd se dă de pomană, totdeauna i se spală picioarele.

Cucoșul pe ceea lume e clopot; el cîntă în rai. Dacă dai 12 cucoșei de pomană, pe ceea lume ți se face clopot și te scoate de la pedeapsă.

Așa cum pe asta lume clopotul cheamă pe creștini la biserică, așa și acolo, cînd îți cîntă cei 12 cucoși, te cheamă de la iad. „Du-te, că te strigă!", zice Arhanghelul către suflet; și-i dă drumul de se duce, să fie cît de greșit.

Cine n-are copii, ca să-i steie în ceea lume de ajutor, e bine să deie or 12 fluierașe cu lumînărică, că și fluierașele se fac, ca și cucoșii, clopot, or 12 cucoșei – fiecare cu lumînărică aprinsă – că, fără lumînare, nimică nu-i primit. *Ana Maslosca, Mahala*

După mort, cînd se rădică parastasul, în satele curat românești, precum și în satele rusificate alăturate de ele, e obiceiul a se da și un cucoș preotului sau altcuiva. În unele sate, țin cucoșul tot timpul acesta deasupra pe pom.

Cucoșul de aceea se dă cu pomul, căci pe cea lume, din pomușorul acela se fac pomi mari, cu ramuri, și pe ei se suie cucoșul sîmbăta și cîntă; căci raiul numai sîmbăta e deschis și atuncea sufletele întră. Sufletele trebuie să stea în iad până ce-și fac canonul și dacă iesă peste săptămînă, stau pănă sîmbătă la Sf. Petru și sîmbăta dimineață, pe la răsăritul soarelui, cînd prind cucoșii a cînta, raiul se deschide și sufletele întră, iar iadul se închide; căci dracii nu pot suferi să audă cucoșii cîntînd.

Iadul numai cît sîmbăta și duminica e închis. Sîmbăta, cînd dăm noi aici de pomană, și duminica, cînd se roagă preoții.

D-na Elena Braha, Mihalcea

I. Păzitorii. Tovărășia

A fost o babă ș-un moșneag și n-aveau copii, ei s-au pornit să caute, să le fie copil ce vor găsi. Găsiră un cucoș ș-un cățel; dar erau saraci și nu le prea da bine mîncare. Într-o zi, pe cucoș era să-l apuce uliul, dar cînele a sărit și l-a scapat. „Ce să-ți dau eu ție, că m-ai scapat de la moarte?" – îi zice cucoșul cînelui. „Să mă hrănești bine", răspunse cînele. Din zîua ceea, cucoșul, ce apuca, îi cara din casă. Odată, l-au prins moșnegii pe cucoș cum i-a fost dat pe fereastă toată mămăliga, că ei n-avură ce mînca, și i-au alungat pe amîndoi de la casă.

S-au dus cucoșul cu cînele în pădure. Cucoșul mînca mugur de fag și cînta codrului cu drag, iar cînele mînca ce putea. Sara să suie cucoșul într-un copac înalt și să culcă, iar cînele jos, la rădăcină. Să trezește cucoșul la miezul nopței și cîntă de să răsună pădurea. Vine vulpea. Să uită în sus, dar nu-l poate apuca, că era prea sus. „Cucoșelule, cucoșelule, zice ea, tare frumos cînți tu, in vin la mine, să te

pup în guriţă!" „Nu mă pot duce, zice cucoşul, că eu am păzitori la poartă. In mergi de-l întreabă: m-a lasa?" Vulpea nu ştia cine să află acolo şi s-a apropiat de cîne. Atunci cucoşul strigă de sus: „Portari, fă-ţi treaba ta!" Cînele s-a repezit ş-a apucat-o de gît şi-a tîrmozit-o, păn' a omorît-o.

Dar acu, la casa moşnegilor era rău de tot. Vulpele făcuse jac, le descoperise casa, făcînd borţi, ca să se suie în pod. Ce să facă ei? Să iau amîndoi pe carare şi să duc în pădure să-şi caute căţelul şi cucoşul.

Merg moşnegii şi, tot plîngînd, îi strigă, până ce ei, auzindu-i, li-a sărit cu bucurie înainte şi s-au întors cu toţii acasă înapoi. *Ropcea*

Cucoşul, cînd cotcodăceşte, zice: „Care-i acolo? Care-i acolo?" Îşi apără găinele, cînd simte ceva.

K. Păserele nazdravane. Vremea

„Găinuşa" sau „Cloşca cu puii" se numeşte constelaţia „Pleiadelor". După aceasta cunosc la ţară ce vreme de noapte e, ca după un ceasornic.

Cucoşul cînd cîntă noaptea devreme în poiată, este semn că sînt talhari în sat; el ştie. Numai ce auzi la cîteva zile că pe cineva l-au pradat. *Broscăuţi*

În Mahala, spun că dacă cîntă cucoşul după asfinţitul soarelui este: sau talhari, sau strigoi în sat.
(Ca să se prindă talhariul, vezi pag. 135).

De ce, cînd vin oaspeţi, cucoşul cîntă în prag? El ştie că au să vie!

Cucoşul ştie cînd are să fie ploaie, căci de cîntă devreme în poiată, a doua zi plouă; iar de e vreme rea şi cîntă, se face frumos, se schimbă vremea. *Mihalcea*

De e ger, se face moleşag, tot aşa şi cînd cîntă ziua mult. *General*

Cînd îmblă găinele gramadă, are se ploaie. *Mihalcea*

Găinele dacă sar peste gard, se duc la alte case, are să fie vremea rea.

Puii cînd se joacă, are să ploaie.

Dacă cîntă cucoşii ziua, cînd e frumos, are să fie ploaie; de e ploaie şi cîntă, va fi frumos. *Mihalcea*

Dacă cîntă cucoşul înspre amurg, e semn că se va schimba vremea: din urît frumos sau din frumos urît. *D-l David, com. Buhalniţa, Moldova*

În Mihalcea, cînd plouă cu soare, zic că aceea e ploaia găinei.

Cînd cîntă cucoşul mult ziua, are să treacă un mort pe lîngă casa aceea. *D-na Tinca Dimitriu, Botoşani*

Cînd se duc găinele tărziu la culcat și a doua zi se scoală cu noaptea în cap, după hrană, are să fie foamete. *Botoșani*

În Camina, spre Sf. Vasile, scriu fetele țidule, una cu numele ei și alta cu numele celui ce gîndește că are s-o iaie și le pun între perne. A doua zi de dimineață, caută și, de nimerește țidula lui, se mărită degrabă; de-i a ei, nu se mărită degrabă.

Cînd se răstoarnă pernele, așternutul, are să se mărite fata. (Se va vedea *Descîntecul la pernă*, vol. II*). *Botoșani*

(Pe omul ce moare, să nu-l pui pe perne, că nu-și poate da sufletul, căci găina e păcătoasă, e muncită și muncește; dar să-l pui pe cojoc, că îndată moare.) *General*

Cînd cineva nu știe să ție nimic secret, i se zice: „Ai mîncat picior de găină!" *Moldova*

În Bucovina, dacă a descoperit cineva un secret, se zice: „A mers acuma și a cotcodăcit!"

(Se va vedea vol. II*, *Găina și dreptatea* la blăstăm.)

Iedeș

În Moldova, este obiceiul de a se juca cu osul de la pieptul găinei în modul următor: două persoane se apucă pe ceva, pe vrun lucru, că-i va da una alteia, dacă nu-și va aduce aminte să spuie „știu", cînd îi va da ceva în mînă. Una ia furca de la piept de un capăt și alta de celalalt de-o rup și se cheamă că tocmeala e făcută. Mulți caută chiar atunci să se înșele, dîndu-și unul altuia bucata rămasă în mînă și, dacă ar lua-o în zăpăceală, ar fi pierdut ramașagul. De aici înainte, amîndoi trebuie să fie cu cea mai mare bagare de samă și, la tot ce vor primi unul de la altul, să-și zică: „știu!" Cum uită și a luat unul ceva în mînă fără a fi zis aceasta, celalalt îi spune „iedeș!", și ramașagul e perdut.

*

Cimilitura cucoșului

Cinel, cinel, ce-i aceea:

La cap pieptene,
La trup pepene,
La coadă secere,
La picioare,
Rîșchiitoare?
Cucoș, boule,
Pricepe-te, magarule!

* Aceste volume nu au fost publicate de autoare (n.ed.).

Cucoşul poştar. Visurele

Cucoş de visezi că cîntă, vei auzi o veste bună.
Cucoş de visezi, îţi va veni cineva, dar prost – ţaran, nu boier.
(Despre *cucoş*, *ţiind locul* de cal, se va vedea în poveşti.)

Am pus şaua pe-un cucoş
Ş-am pornit la iad în jos,
Iadul era descuiet,
Ce-am văzut, m-am spăriet. *Braeşti*

*

Găină de visezi, e suparare, grijă mare.
Ouă de visezi sau găini, pui, sînt vorbe, minciuni, huit, bataie.
Găini, pui, cucoşi sau ouă de visezi, sînt farmece. *General*

L. Cucoşel cu penele de aur
(Poveste)

A fost un flecău sarac, tare frumos, dar cam leneş, el s-a dus la un gospodar şi s-a apucat că-i va cosi păn' la aprînz o livadă, numai să-i deie de mîncat. Sileşte el, sileşte, iată că soarele e la aprînz şi el nu-i gata. Se apucă că va cosi păn' la amiază alta, dar a păţit tot aşa. Se apucă că va cosi păn' la chindii – rămîne şi de achindii flămînd. Se apucă pe altă bucată că o va găti păn' la asfinţitul soarelui; mai avea să dea de vro trei ori cu coasa, dar soarele a asfinţit şi el a ramas tot flămînd. Suparat şi hămnisit cum era el de foame, porneşte, doar va găsi undeva o fîntînă să bea oleacă de apă. Să pleacă să bea, aude din fîntînă că strigă cineva: „Cine mă va scoate de aice, aceluia îi voi fi norocul lui!" Întreabă cine vorbeşte, căci el nu vede pe nimene. Din fîntînă i se răspunde că: o piatră. Face el toate chipurele şi o scoate. Din piatra ceea, îndată s-a făcut o fată foarte frumoasă. „Cine eşti tu?", o întreabă el. „Eu sînt sora Soarelui şi, pentru că frate-meu a vrut să mă ia, Dumnezeu m-a prefăcut într-o piatră şi m-a aruncat aici, în fîntînă. Dar tu de acuma să n-ai grijă, căci eu îţi voi fi soţia şi norocul tău." Ea a gîndit şi îndată i s-a aşternut înaintea lui de mîncat şi de băut. Sara ceea au dormit acolo în cîmp, iar a doua zi s-au sculat şi au mers de ş-au căutat slujbă pe moşie, la un boieri. Ce folos, că boieriul, cum a văzut-o pe dînsa aşa de frumoasă, a vrut să-l prăpădească pe dînsul şi să i-o ia. L-a trimes să-i aducă „cucoşel cu penele de aur" de unde va şti, că, de nu-i va aduce, îi sfîrşitul lui. Femeia sa i-a dat un ştergar ş-a zis că să ameninţă înaintea lui cu ştergariul, că i se va deschide drum pănă unde-i va trebui. El s-a dus tot înainte, păn' a ajuns la muma ei. Soacra sa nu l-a cunoscut, l-a poftit să şadă – dar văzînd ştergariul, a bătut în pălmi: „Ştergariul acesta e al meu, cusut de mine, cine ţi l-a dat?" „Femeia mea", zice el. „Şi cine e femeia ta?" „Ştiu eu cine?! Am găsit şi eu o piatră în fîntînă şi cu dînsa m-am însurat!" Atunci soacră-sa tare s-a bucurat. El i-a

spus pentru ce a venit și ea i-a zis că îi va găsi ceea ce cată, dar să aștepte pănă va veni desearâ Soarele, ficiorul ei, căci numai el îi va putea capata.

Soarele a venit și s-a pus la masă, apoi mă-sa i l-a aratat pe cumnatul său, spuindu-i toate; lucru de care Soarele foarte mult s-a bucurat. Cucoșul, a zis Soarele, că nu i-l poate aduce nime, decît el singur, de la o cloșcă cu pui, ce o știe el într-o pădure, dar să fie așa de bun cumnatul său să meargă în locul lui cu săgețele pe ceri și el îi va face îndatorirea aceasta.

A doua zi des-demineață, Soarele i-a dat cumnatului-său să-și puie pe față săgețele – așa un obrazari, anume făcut, în afară cu săgeți, și i-a aratat drumul pe unde are să meargă. A mers el, a mers – pe la prînz iată că vine Sf. Petru și-i aduce de mîncat. „A, zice el, tu ai fost acela care nu m-ai îngăduit atuncea să mîntui de cosit ș-am ramas flămînd? Stăi să-ți dau și eu amu!" Și-l apucă pe Sf. Petru la bătut. Sf. Petru lasă mîncarea și fuge. De amiază, vine Sf. Paul cu mîncare; pățește și el tot așa. La achindii, dă o bataie și Arhanghelului, că el i-a fost adus mîncarea – amu, cînd la asfințit găsește el scaunul Soarelui, pe care el să scoboară și să hodinește, ia și-l răstoarnă: „Na! Să-ți fac încaltea și ție cum mi-ai făcut tu atunci mie, de-am ramas flămînd!"

Vine la soacră-sa, vine și Soarele cu cucoșelul și i-l dă. A doua zi, pornesc amîndoi – unul acasă, da Soarele în drumul lui. Vine la prînz Sf. Petru cu mîncarea și tot îmblă pe departe, să teme să se apropie. Strigă Soarele la dînsul că ce-a pățit de nu-i aduce mai degrabă să mănînce? El îi spune că se teme că îl va bate, cum l-a bătut și ieri. Soarele a rîs și i-a spus cine l-a bătut și așa cu toți ceilalți sfinți; sara, dă să se scoboare, cade și Sf. Soare jos! „Na, că mi-a făcut-o și mie cumnatul", gîndește Sf. Soare. „Cu dînsul n-ai ce să șuguești!"

Dar gîndești că s-a mîntuit omul acela cu boieriul, numai cu atîta? L-a trimes să-i aducă și cai cu peri de aur, pănă la urmă a dat Soarele un foc tare de l-a ars ș-a ramas cumnatul său cu sora-sa boieri în loc.

Vasilca Ungurean, palimăriță, Roșa

Cucurigu, boieri mari,
Dați punguța cu doi bani!

A fost odată o babă și un moșneag. Baba avea o găină, da moșneagul un cucoș. Într-o zi, vine moșneagul să împrumute un ou de la babă. „Nu-ți voi da, zice baba, bate și tu cucoșul tău să se ouă, ca găinuța mea." Moșneagul s-a dus și a bătut cucoșul. Se duce cucoșul suparat și scurmă într-un gunoi. Găsește acolo o punguță cu doi bani și pornește cu dînsa fudul s-o ducă moșneagului. Iată că trece o trăsură cu un boieri. „Bre, zice boieriul viziteului, ian prinde cucoșul acela și-i ia punguța din gură." Viziteul a adus boeriului punga, da cucoșul s-a luat după dînșii. De abia a ajuns boieriul în casă, cucoșul strigă la fereastă:

Cucurigu, boieri mari,
Dă-mi punguța cu doi bani,
De mi-i da-o, nu mi-i da-o,
Da eu singur voi lua-o!

„Ian du-te, bre, zice boieriul viziteului, și aruncă cucoșul acela în fîntîna cea părăsită, doar s-a îneca." Viziteul l-a aruncat, dar cucoșul a băut toată apa din fîntînă și iar a venit la fereastă și a strigat tot așa. Boieriul a poruncit să-l dea într-un cuptor cu foc. El a slobozit toată apa și a ieșit și de acolo și iar a cerut la boieri punga la fereastă.

„Mergi, bre, și-l dă în grajdiul vitelor, poate-l vor calca și va peri." Cucoșul s-a apucat și a înghițit la oi, la cai, la vaci, până ce le-a înghițit pe toate. Apoi a venit la fereasta boieriului și a strigat tot așa. „Aruncă-l, bre, în haznaua cu bani, că n-a avea ce mînca și va peri acolo." El a înghițit toți banii și a luat și punga. A venit iarăși la fereasta boieriului și a strigat:

Cucurigu, boieri mari,
N-ai dat punga cu doi bani.
Or mi-ai dat-o, nu mi-ai dat-o,
Da eu singur mi-am luat-o!

S-a dus iute la moșneag și i-a zis să aștearnă țoluri și să facă ocoale. A slobozit toți banii pe țoluri și vitele prin ocoale ș-a făcut pe moșneag bogat. Da baba, dacă a văzut așa, a bătut și ea găina ei, ca să-i aducă și ea avere, cum i-a adus cucoșul moșneagului, până ce a omorît-o. *Botoșani*

§ 2. Uliul

Din toate paserile, numai uliul are picioare curate, că el n-a vrut să ajute lui Dumnezeu ca să curețăă părăiele și izvoarele și de aceea și Dumnezeu nu-i dă să beie din părau, el numai apă de ploaie bea. Cînd nu e ploaie, așa strigă! Cere la Dumnezeu ploaie.

Uliul să face din cuc; cîntă un an și apoi se face uli. Alții spun că cucul numai păn' la Sînziene e cuc; iar alții că tocmai la 7 ani să face uli. *General*

Cucule cu gura sfîntă,
Mergi la puica mea și cîntă
Și îi cîntă pe părău,
Spune-i că te-am trimes eu.
Puica afară ieșea:
– Hîș, uliule, de-acolea,
Nu cînta-n livada mea!
Da te du de-i cîntă lui,
Pe o frunză de tămâiță,
La uș'șoară la temniță.
Și pe-o frunză de marari,
La ușa la creminari!
Da cucul s-a suparat
Și de-acolo a zburat.
S-a-ntălnit cu ceialalți.
– Iacă ce-am pățit, măi frați:
Am cîntat lumea-mprejur
Și nime nu mi-a zis uli,
Dar s-a găsit o blastamată
Ca să-mi zică „uli" o dată!
Ropcea

De Filipi, țin femeiele pentru uli, ca să nu le mănînce uliul găinele; atuncea ung gura cuptorului, ca să-i închidă lui gura.

Asemenea, de Ovidenie.

Femeia îngreunată să nu mănînce din gura uliului, că face copilul cu o bucată de carne crescută pe dînsul sau ruptă, așa cum e pasărea încolțită. Ca să-l tămădui pe copil, să-l ungi cu sînge, iar de la așa o găină, apucată de la uli. *Mihalcea*

Cimilitură:

A luat Ivăra
Pe Chivăra

Ș-a dus-o în vie
S-o învețe cojocărie.
Botoșani

A venit Pigol
Ș-a luat pe Igol

Și l-a dus în cea pustie
Să-l învețe cojocărie.
Ropcea

(Găina luată de uli)
(Se va vedea *Împaratul ulilor*, volumul II*.)

Uliul și mintea

Vulpea a întrebat pe uli cîte minți are. „Una", zice uliul. „Da tu?" „Eu am 7." Iată că se face o vînătoare în pădure. Au fost venit și niște domni la vînat și, după vulpe! Ea se ascunde în bortă și uliul, după dînsa. „Ei, cumătră, cîte minți ai?" „Numai 6." Vînătorii se apucă să sape borta. „Da amu cîte minți ai?" „Numai 5", și tot așa, pănă cînd la urmă a zis că n-are nici una, le-a fost prăpădit de frică pe toate. „Apoi dar, zice uliul, dă-te tu mai în fund și lasă-mă pe mine de margine, că eu m-oi face mort și ei, cînd m-or vedea, s-or uita la mine, da tu, ciuști!, pe lîngă mine și să fugi." Sparg vînătorii păn' înlăuntru; da acolo un uli. „Încă, zic ei, noi căutăm pe vulpe și găsim uli. Aista ce ne trebuie?", și încep a-l înturna. Vulpea, printre dînșii și la fugă! Zboară și uliul. „Ei vezi, cumătră, zice uliul, că tot îs mai cu minte eu, cu o minte, decît d-ta cu 7?" – Și chiar așa-i, că cel ce-i prea cu minte știe prea multe, cînd îi la o strîmtoare, o pățește, dar cel ce știe „una și bună" mai bine iesă la capăt.
Maria Melnec, Mihalcea

§ 3. Vulturul

Vulturul e împaratul păserelor.

De demult, vulturul era tare bun la Dumnezeu. Cine nu avea pîne, el mergea la Dumnezeu și spunea și de la Dumnezeu îi aducea.
Pălie Bilig, Mihalcea

A avut vulturul trei pui, l-a luat pe unul în căngi, să-l treacă o apă. Cînd a ajuns la mijlocul apei, îl întreabă tatăl său: „Da tu, cînd voi fi eu slab și bătrîn, m-ăi trece așa pe mine?" „Te-oi trece, tată."

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Vulturul l-a slobozit în apă şi s-a înecat. Aduce şi pe al doilea şi iar aşa îl întreabă. Tot aşa pe al treilea, acesta-i răspunde: „Da eu ştiu, tată, că şi eu voi avea copiii mei!" Vulturul l-a strîns binişor şi l-a trecut.
Pălie Bilig, Mihalcea

Vulturul îmblă în urma lupului, el adulmecă hoit şi de l-ăi videa că vine deasupra oilor, pe sus învîrtindu-se, să ştii că pe acolo-i şi lupul; ei să împart, că lupul n-are miros. Vulturul de 100 de mile adulmecă. Ciobanii să păzesc. Vulturul ia şi copii.
P. Maieran, Şcheia

Se zice: „ochi de vultur", „ochi de şoim", la nişte ochi ageri, frumoşi.
Cineva a visat că l-a rădicat un vultur pe sus; şi de atunci a întrat în cinste ş-a făcut mare avere.
Botoşani

§ 4. Pajura

Mai mare decît vulturul e numai pajura ce se află pe ceea lume şi despre care să vorbeşte în poveştile cunoscute.

(Despre alte pajuri să va vedea la *Poveşti**: *Împaratul paserilor, Ciuma pădurii, Gemenii şi zînele* etc.)

Paltinul şi hămeiul

Era odată o pajură, cea mai mare peste zmei, cu trupul de balaur şi cu aripi. Amu ea, îmblînd prin lume, s-a dat în dragoste c-un om pămîntean ş-a făcut un copil ca dînsul; dar ea mai avea copii de la zmei, numai acela îi era cel mai drag, că era nazdravan ca şi dînsa. Fiind el bun de însurat, i-a zis mîne-sa: „Mamă, eu mi-am găsit o copilă de potriva mea, dar mă tem s-o aduc între voi, că mi-ţi mînca-o." – Toţi au spus că n-or mînca-o, s-o aducă; numai mă-sa i-a zis că n-a mînca-o, dacă o va asculta şi ce i-a spune, va face. Îşi aduce el nevasta şi-şi întemeiază gospodărie ca oamenii, nu ca zmeii; ei trăiau afară. Femeia sta acasă şi lucra, iar el mergea pe unde avea trebi. Da pajurei nu-i plăcea nici defel şi nu ştia cum i-ar găsi pricină. Odată, vine mînioasă şi-i spune că dacă pînă ce va veni ea, nu-i va umplea un poloboc cu lacrimi, o mănîncă! Ea începe a plînge. Vine el ş-o întreabă ce are. „Uite ce-a zis mă-ta, zice ea, unde sînt eu în stare să umplu un poloboc cu lacrimi, chiar de aş plînge şi un an de zile!" „Taci, nu fi proastă, ia polobocul, întoarnă-l cu fundu-n sus şi toarnă apă, îi zice el, tu crezi că ei aşa-s de cuminţi ca noi? Cînd va videa, va gîndi că-s lacrimi." Păjuroaica a crezut şi n-a zis nimic. Altă dată, iar, cînd nu era barbatul ei acasă, pajuroaica-i spune că, de nu i-a umplea casa cu frunze pănă cînd va veni ea, o mănîncă. Nevasta iar se pune pe plîns. Barbatul său vine ş-o mîngîie: „Las' c-om lipi frunze pe uşă şi ea, cînd va vedea, va gîndi că toată casa-i plină." A scapat

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

și cu asta. Da, de la o vreme, s-au gîndit ei așa: „Ce nevoie avem noi să trăim între neoamenii iștia, tot cu frica-n spate, mai bine haidem în lume ș-om trăi între oameni pămînteni." Au luat o perie ș-o cute ș-un pieptene și s-au pornit la drum; hai, hai; hai, hai; amîndoi de mînă. Pajura vine acasă și dă de ficioru-său că nu-i, dar fiindcă era tare trudită, i-a zis fata cea mare: „Lasă, mamă, că mă duc eu după dînșii și ori i-oi mînca, or ți-i voi aduce înapoi; altfel, nu mă întorc." Mergînd tinerii, deodată vede fata un nour mare înapoi și zice barbatului ei: „Doamne, Doamne, mare ploaie mai vine și, de ni-a ajunge, tare ni-a uda!" „Aceea nu-i ploaie, îi zice el, da-i sora mea cea mare, vine după noi; da tu nu te teme, fă ca mine."... Și să dă de 3 ori peste cap, de să face un chițigoi și ea o chițigoaică și, tot sărind din spini în spini, merg mai departe. Sora lui a îmblat cît a îmblat și, dacă a văzut că nu-i găsește, s-a întors înapoi și-i spune mă-sei: „Cîtă lume am îmblat, n-am văzut alta decît doi chițigoi." „Ei erau, dar tu nu i-ai cunoscut!", și începe a ocărî pe fată. „Lasă, mamă, zice fata cea mai mică, nu te supara și nu te boci, că mă duc eu după dînșii și ori i-oi mînca, or ți-i voi aduce; altfel, nu scapă de mine." Să duce. Iar văd ei că vine nourul, acu să iau și să schimbă în doi morari, cu sacii de făină în spate. Nici asta nu i-a cunoscut. Vine la mă-sa și spune că numai pe cei doi morari i-a văzut. Ciuda ei! „Și aceia tot ei erau, da voi nu sînteți în stare să-i prindeți; las' că mă duc eu singură!" Amu, cînd s-au uitat pe cer, un nour negru venea înspre dînșii, de te lua groaza. „Valeu, bădică, nourul ista are să ne înece!" „Acela nu-i nour, draga mea, e mai rău, că-i mama și ea are să ne cunoască, oricum ne-am preface, că-i nazdravană ca și mine. Aruncă tu peria în urmă." A aruncat. S-a făcut un codru des, că nu să vedea ziua în el. Dar pajura tot l-a mîncat și mai că să-i ajungă. „Aruncă cutea!" S-a făcut o stîncă de piatră păn' la cer. Pajura toată a mîncat-o ș-a ieșit după dînșii. „Aruncă pieptenele!" A aruncat. S-a făcut o apă mare. Pajura toată a băut-o. Atunci el ce să facă, a văzut că nu-i scapare. A luat ș-a făcut-o pe dînsa un păltinaș, da el s-a făcut niște hămei ș-a înfășurat paltenul de sus pănă jos. Cînd a venit mă-sa, dă s-o mănînce pe ici; nu poate de hămei, că pe dînsa o căuta. Dă pe dincolo, iar nu. Dacă a văzut așa, s-a înduioșat și pajura și i-a zis ficiorului ei: „Dacă ți-i ție așa de dragă, trăiți fericiți!" I-a blagoslovit și s-a înturnat înapoi la zmei și la copiii ei ceialalți.

Auzită de la d-na Saveta Vavric, Siret

§ 5. Hulubul

De cînd are hulubul picioarele roși, vezi pag. 35.

Cînd un barbat ș-o femeie se iubesc și trăiesc bine, să zice că trăiesc ca hulubii; că se potrivesc ca hulubii.

În Mihalcea, a doua zi de nuntă, la uncrop, să taie 2 hulubi, făcuți din aluat, bucățele și să pun în uncrop, cu mult zahar, și cu acesta se

îndulcesc toţi nuntaşii, ca să fie traiul la tineri dulce; dar mai întâi gustă mirii. Tot aice, hulubii se scriu pe ouă, la Paşti.

Hulubii nu sînt buni la casă, toată dragostea dintre soţi ei o iau şi nu-ţi trebuie nici fapt ca să-ţi strice casa. Găinaţul de hulub, dacă calci în el, nu-ţi trebuie mai mare ură; fata de calcă nu să mai mărită.

Hulubii, unde sînt copii mici la casă, nu se ţin, căci mor copiii.

D-l David, Buhalniţa, Moldova

Hulubul de-l ţii, e sărăcie sau ai mari supărări la casă şi nenorociri. *Botoşani*

Dragostea. Hulubii

Sfînta Duminică a avut un ficior, Ioniţă îl chema; şi pentru că el a greşit, n-a mers la biserică în ziua ei, ci la joc, mă-sa l-a blastamat să fie 7 ani şerpe şi să pască porcii. Dar era o fată a unui om sarac, ce se însurase a doua oară şi luase o femeie cu două fete, tare chinuită şi necăjită de maşteha-sa. Ea, pe fetele ei, cum venea duminica, le gătea frumos şi le trimetea la biserică, dar pe fata barbatului ei o îmbraca în sac şi aşa o trimetea, de rîsul oamenilor. Dar fata avea niște straie frumoase în pădure, în niște buruiene, lîngă o apă. Ea acolo mergea şi mai întâi se scalda şi apoi se îmbraca şi se ducea la biserică. Pe locurele celea păştea şi ficiorul Sf. Duminici porcii. El a văzut-o şi tare i-a fost dragă şi într-o zi s-a pus pe cămeşa ei. Cînd iesă fata din apă să se îmbrace, vede pe cămeşă un şerpe. Ea s-a dat spărietă înapoi. „Nu te teme, zice şerpele, că eu sînt om, numai cît sînt blastamat ca să fiu astfel. Spune-mi, vrei să fii a mea şi-ţi voi da cămeşa?" Ea, ca să-i dea cămeşa, i-a spus că va fi. El i-a dat-o. „Nu gîndi că e şagă, a zis el, adu-ţi aminte ce-ţi spun eu."

În altă zi, fata iar a venit la scaldat. El iar a facut aşa ş-a întrebat-o. „Acuma să ştii că pe duminică îţi trimet peţitori, tu să pui urechea la pămînt şi, de-i auzi în pămînt huind, să ştii că vin. Dar cată, nu uita şi te du întruna la biserică." Duminica viitoare i-au venit peţitori: o broască mare ş-un balaur straşnic şi Ioniţă, în chip de basma albă, pe un cal sur. Basmaua îndată a sărit ş-a sărutat pe fată în gură, apoi a vorbit cu tatăl fetei, de vrea să o dea după dînsul. Starostii, broasca şi cu balaurul, au spus că-i va fi tare bine, că o vor duce în palatele lui în pămînt. Tatăl fetei a spus că să întrebe pe fată, ce va zice ea. Fetei îi era totuna, or o vor mînca şerpii, or va trăi cu maşteha şi surorile ei. Au pus pe duminică şi mirele a spus că pentru nuntaşii lui altă pregătire să nu facă decît să fiarbă mult lapte dulce.

La săptămîna, a venit cu nuntaşii lui: şerpi, şopîrle, broaşte o mulţime şi, după ce s-a cununat fata cu basmaua ş-au stat la masă, a luat-o el pe cal şi s-a dus. Acolo sub pămînt, era tare frumos şi-i era tare bine, el venea în toată sara acasă şi să făcea om, numai atîta că ea nu-l vedea.

Odată, i-a venit ei dorul să meargă acasă, pe lumea astalaltă. „Ia-ți pe surul și te du; numai cît să nu stai mult." Ea a venit și mama și surorele ei au prins a o întreba cum trăiește. Fata le-a spus că tare bine; că el e om, numai cît nu-l poate vedea... „Ia și cumpără un hîrgău, i-a zis mă-sa, și pune sub hîrgău o lumînare. El se va culca ș-a adormi, da tu rădică încetișor hîrgăul și îl vei vedea." Ea a făcut așa, dar el era atît de frumos, încît a bătut o dată din palme: „Vai de mine!" Și el atunci s-a trezit. „M-ai gătit!" – a zis el. „Nu puteai să aștepți să treacă acești 7 ani?! Macar că e la început, dar pe-ncetul ar fi trecut." Atunci, înaintea ei s-a făcut numai pămînt, nici el, nici palaturile nu mai erau; iar ea a ramas plîngînd.

El s-a dus la prietenele lui, Sf. Vineri, Sf. Miercuri și Sf. Luni, să le roage să se îndure de dînsa și să-i ajute, s-o învețe ce să facă ca să-l găsească. Sf. Vinere i-a ieșit fetei pe drum înainte și a întrebat-o și a mîngîiat-o. „Nu plînge, i-a zis ea, dar du-te mai departe la Sf. Miercure și ea te va îndrepta." Sf. Miercure a mîngîiat-o și a trimis-o să caute în cîmp niște buruiene și a mers cu ea la Sf. Luni. Sf. Luni iar a mîngîiat-o și i-a zis că trebuie să se sfătuiască cu celelalte sfinte, ca să facă cum mai bine, și s-au înturnat toate trei înapoi la Sf. Vinere. Aice s-au sfatuit ca să meargă ea, duminică, păn' în ziua, în biserică la Sf. Duminică și cu florile celea să măture tot frumos, să spele și, cînd va veni Sf. Duminică la biserică, să găsească gata, dar să nu-i spuie că ea a fost aceea care a grijit așa de frumos. Tocmai la urmă, cînd o va întreba ce să-i deie pentru aceasta, ea să zică că nimică alta decît mărul cel din mîna dreaptă – acela era ficiorul ei.

Fata a făcut așa, a spalat curat ștergarele din biserică, a spalat podelele, a grijit, a măturat cu florile celea tot ungheriul. Cînd a întrat Sf. Duminică, s-a mirat. După liturghie, a întrebat pe toate femeile pe rînd care a făcut asta, pănă ce a venit rîndul la ea. A întrebat-o ce să-i deie? Fata i-a spus că mărul. „Cere ce vreai la mine, bani sau orce, că mărul nu pot să ți-l dau." Fata i-a spus că altă nimică nu-i trebui. Sf. Duminica a întrebat-o păn' de trei ori și apoi i l-a dat și i-a spus că să-l puie în sin și să-l poarte la dînsa, dar să nu cumva să-l scape, căci să va învîrti de trei ori și mai mult nu-l va vedea.

Ea l-a pus în sin și acuma era fericită, i se părea că e drăguțul ei lîngă dînsa.

Tare-l păzea, dar la vrun an a scapat mărul. Atunci mărul a început a fugi tot de-a roata și ea tot după dînsul. Mai întăi, pe drumul ei, a văzut doi băieți jucîndu-se, păscînd o vițică grasă, pe un cîmp cu puțină iarbă. Apoi, un om cu o vacă slabă într-un lan de iarbă. Un altul sta la o masă plină cu bucate și striga că i-i a mînca. Un altul avea numai o bucățică de pîne dinainte și zicea că-i sătul, ba i-a dat și fetei la drum. Apoi a văzut o scroafă cu purcei, slabă, ce tot covița, și omul suparat lîngă ea. Pe urmă a trecut pe lîngă un joc de fete, erau trei. Una era suparată și spunea că nu poate să joace, iar celelalte, voioase, jucau și cîntau. Iată că a ajuns mărul și s-a oprit la rădăcina a doi nuci, iar, deasupra, pe nuci erau doi hulubi, care se sărutau. Mărul s-a dat de trei ori de-a rătogolul și s-a făcut om. Să împlinise cei șepte ani. „De acuma sînt al tău, m-ai căștigat

după atîta chin şi muncă de 7 ani. Eu m-am chinuit pentru tine şi tu pentru mine te-ai zbuciumat; dar de acuma, nime nu ne mai poate desparţi, drăguţa mea!” A lipit-o la piept şi a sărutat-o cu dor. „Spune-mi, i-a zis ea, ce erau toate acelea ce le-am văzut?”, căci ea mersese cu dînsul pe ceea lume. „Viţica grasă era dăruită de pomană cu toată inima, iar vaca slabă, cu părere de rău. Omul ce ţipa de foame făcuse praznice mari şi-i păruse rău, pe cînd celalalt era sătul din bucăţica ce, din bună inimă, a dat-o. Cel cu scroafa iar: ţipa scroafa, pentru că nici a unuia, nici a altuia nu era, n-o dase cu toată inima. Fata ce nu putea juca, căci n-o luau flecăii, fusese pe asta lume greşită, iar cele drepte erau vesele şi jucau.” „Dar ce însemnează nucii aceştia cu hulubii ce stau în vîrf?” „Aceştia sînt dragostele noastre, a mea ş-a ta, după toate cîte le-am rabdat s-au făcut hulubi şi acuma să sărută şi stau în vîrf. Acuma vezi ce însemnează hulubii? Sînt dragostea!” Aşa de tare s-au iubit amîndoi! Dragostea e mare lucru pe lume.

Maria Gabora, Stăneşti

O altă poveste cu maşteha şi hulubaşul se va afla la *Poveşti** etc.

Cu inimă de hulub descîntată, se face de dragoste.

Hulubul e bun de leac:

De tusă măgărească: să iai inimă de hulub încă vie, fără a-l omorî, numai îl spinteci, şi să dai copilului să înghită; aşa de la 9 hulubi şi desigur scapă. *Botoşani*

De oftigă: să faci ceai de tei şi să pui sînge de hulub; să faci aşa de trei ori pe zi, iar inima de la hulub s-o tai mărunt şi s-o înghiţi.

Pentru cîrcei de stomah: spinteci hulubul şi înghiţi inima, iar sîngele îl bei; aşa de vro 9 ori, pănă te vindeci. *Botoşani*

Pentru legat: să ia apă din lăptoc, îndărăpt spre deal, să pune sînge de hulub şi să dă să beie. De-i legată femeia, sînge de hulubiţă.

Maria Cloşcă, Suceava

§ 6. Cucul

Cucul vine la Buna-Vestire (Blagoviştene) şi cîntă pănă la Sînziene. Atunci el mănîncă cireşe şi răguşeşte, nu mai poate cînta.

Legea ta de cuc balan,
Te-am nămit să-mi cînţi un an,
Tu ai simţit a Sînziene
Şi ţ-ai vîrît pliscu-n pene.

Ilişeşti

Cucuşorule balan,
De ce nu-mi cînţi cîte-un an,
Ai cîntat numai o lună
Şi ţ-ai luat ziua bună.

Broscăuţi

Dacă-ţi cîntă cucul întăi în faţă sau în dreapta, anul cela îţi va merge bine. Dar dacă în spate sau în stînga, e a suparare, a boale sau moarte.

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Cînd auzi cucul întăi cîntînd, să te păzești să nu fii flămînd, căci ești flămînd tot anul; și să ai bani atunci la sine, ca „să te cînte cucul cu bani", tot pentru ca să ai tot anul.

Mie cucul mi-a cîntat
Nebăut și nemîncat,
La tabăra de plecat.
Mie cucul mi-a doinit
Nebăut și nehorit,
Toată vara sînt scîrbit.

Brăești

*

Pasere galbănă-n cioc,
Rău mi-ai cîntat de noroc.
În toate zilele mele,
Mi-ai cîntat să fie rele
Și în toată viața mea,
Mi-ai cîntat să fie rea.

Corcești

*

Cuculean cu pana neagră,
Cîntă-n codru să s-aleagă,
Să s-aleagă la voinici
Care-or mai vara pe-aici.
Că eu știu că n-oi vara,
Mi-a cîntat cucul toamna.

Corcești

*

Cîntă, cuce, limba-ți pice,
Corbii carnea ț-o mănînce,
Că bine mi-ai cîntat mie,
Să-mi trăiesc fără soție,
Să lucru fără simbrie!

Șcheia

*

Auzi, lele, cucul cîntă,
Ieși afară de-l ascultă.
Da asculte-l pustia,
Că mi-a mîncat soția.

Siret

Cucul dacă cîntă noaptea, e a foamete sau vor fi boale.
(S-a văzut cucul arînd.)

Despre însemnătatea cîntecului cucului se va mai vedea la cîntece și la bocete.

Cucul e cea mai întăi și cea mai iubită pasăre la români.

Cucul e de mare dragoste, se poate vedea la descîntece. Cu cap de cuc își fac fetele de dragoste și de joc; îl poartă în sîn:

„Cum nu stă cucul pe loc,
Așa să nu stau eu în joc."

„Stupitul cucului", niște ouă de insectă, lipite ca un inel de crenguțe, e scos și purtat de femei, între mărgele la gît, de dragoste și ca să nu se prindă farmece, uri.

Cu „ciuboțica cucului" (*primula officinalis*) și „limba cucului" (*cymadenia conopsea*) se spală de dragoste.

„Trifoiul cucului" e un fel de măzăriche nantă, ce să acață, cu floarea ghiurghiulie, făcînd parte din familia „*papilionaceae*".

„Malaiul cucului" e un fel de pipirig foarte mic, prin iarbă, din familia *iuncaceelor* sau *cyperaceelor*.

Să zice: „îmblă de flori de cuc" – degeaba, așa, în dorul lelei.

„E cuc de bat." „E cuc."

Copiii, cînd se joacă de-a ascunsele, strigă: „Cucu!", ca să-i găsească.

„Cuc" se numește o figură ce fac băieții zvîrlind mingea la oină.

Cucul și Sava

Zice că erau doi frați: pe unul îl chema Cucu și pe celalalt, Sava. Lor li era drag să se ducă prin pădure, ba la cules, ba la una, ba la alta, păn' într-o zi s-au rătăcit. Dumnezeu s-a îndurat și i-a prefăcut în păseri. Ei, cît îmblau după hrană, tot la un loc îmblau și, dacă găsea unul ceva și mînca, celalalt să mînia. Face unul dintr-înșii: „Decît ne-om sfădi între noi, mai bine hai și ne-om despărți și cînd m-ăi striga tu pe mine, eu voi veni, și cînd te-oi striga eu pe tine, tu vei veni." Au îmblat ei așa cît au îmblat, amu, pesemne, pe Cucu l-a fost împușcat vrun vînător; – îl strigă Sava, îl strigă, el nu-i. Atîta l-a strigat și atîta a plîns, că Dumnezeu l-a trimes de pe ceea lume la Blagoviștene să steie cu frate-său păn' la Sînziene, ș-a stat anul acela; dar mai mult, de atuncea nici pănă azi nu l-a lasat. Da istalalt, Sava, ș-amu îmblă după dînsul, strigînd și chemîndu-l: Cucu! – de la Blagoviștene păn' la Sînziene – dacă frate-său nu mai vine; și atuncea tace și el. *Gh. Postolachi, Bagiurea*

Demult, cînd va fi fost pe lume, a fost un împarat și împaratul cela a murit ș-au ramas doi ficiori: Cucu și Sava. Cucu era să fie împarat în locul tătîni-său; da frate-său, de ciudă, s-a apucat și l-a omorît ș-a ramas el în loc. Pe urmă i-a părut rău și tot una îmbla după el și striga: Cucu, Cucu!, pănă cînd Dumnezeu l-a prefăcut în pasere, și az e cuc. *Boșancea*

Cucu ista care-i aice nu-l chema cuc, da Lazăr; Cucu e acela care-i pe ceea lume și pe care aista într-una-l strigă aice: Cucu! Cucu!. *Botoșani*

Cucul și ochiul boului

Femeia cucului zice că a făcut pacate cu ochiul boului – acela ce-și face cuibul prin urzici. – Cucul s-a suparat și s-a dus la Dumnezeu să se jeluiască. „Apoi, dacă ai venit tu păn' la mine, zice Dumnezeu, rămîi tu aice, în cer, la noi, și ne cîntă, da femeia ta, pentru că a făcut pacate, las-o să cînte acolo, celor păcătoși; da ochiul boului să-i fie sluga ei." Și de aceea amu, ochiul boului îi clocește cucului ouăle și-i scoate puii; și ea de aceea tot îmblă strigînd și cîntînd: Cucu! Cucu!; că-l strigă pe barbatul ei, care-i la Dumnezeu; îl caută și i-i ciudă că nu-l poate găsi. Aista cuc ce ne cîntă îi cucoaică, nu-i cuc. *Ilinca Olanița, Broscăuți*

*

Cucul din fată. Dragostea

A fost o fată de împarat; și de frumoasă ce era, o țineau închisă; dar ea tot s-a amorezat de un argat. Părinții l-au alungat pe „Cucul", așa să numea el, dară fata întruna plîngea și-l chema: „Cucu!", „Cucu!" Auzind-o tatăl ei într-o zi, a blastamat-o că „tot așa să cucăiască, cît va trăi", și s-a făcut din ea pasere: cuc. *General*

De-aș cînta cum cîntă cucu,
N-aș merge vara la lucru,
Da aș zbura din creangă-n creangă
Ș-aș iubi care mi-i dragă,
Ș-aș zbura din pom în pom,
Ș-aș iubi fată de domn.
Broscăuți

Pe sub stele, pe sub lună,
Zboar-un cuc cu iarba-n gură.
Nu știu, cuc îi, or îi leu,
Or îi ibovnicul meu.
Corcești

*

Cucule de la pădure,
Du-te la puica și-i spune
Să facă puica ce-a face
Să-mi trimeată doru-ncoace
Că de dor nu știu ce-oi face.
Voloca

*

Merge-oi azi, vinerea, -n tîrg,
Să văd cucii cum să vînd,
De s-or vinde cîte-un leu,
Îmi cumpăr unu și eu,
De s-or vinde cîte doi,
N-or mai cînta pe la noi.
Of, of, of și vai de mine,
Ce-am dires, n-am dires bine,
Că m-am dat amor cu tine.
Ș-oi să mor cu focu-n mine.
Igești

Cucul părinte

Saracul cucul bătrîn
Ș-a lasat puii de chin,
Ș-a fugit la Rusalim.
S-a găsit o păsărea,
Ș-a zis că i-a hrăni ea,
Cu spicuri de pe ogoare,
Cu apă de la izvoare.
S-a întors cucu-ntr-o vreme:
– Saracii puiuții nenii!
Cum trăiți în cîmp cu piele!
– Da noi nu ț-om zice nene,
Că ne-ai lăsat fără pene,
Da noi nu ț-om zice tată,
Că ne-ai lăsat fără apă.
Strojineț

*

S-a dus cucul, prinde-l-ași,
Ș-a lasat puii golași
Și haita de turturea
S-a jurat că i-a ținea.
Ș-a zburat din deal în vale
Ș-a adus la pui mîncare.
Brăești

*

La marginea codrului,
Cîntă-un pui de-al cucului,
Cînd pe mine m-a văzut,
Din aripi că a bătut.
Mihalcea

*

Cîntă cucul pe pădure
Și n-are unde să pune,
Să pune pe-o rămurea,
Cu doi pui alăturea.
S-a dus cucul cel bătrîn
Ș-a lasat puii străini,
Da neagra privighetoare
Cara apă din izvoară
Și da la pui să nu moară.
Roșa

Ţipă puiul cucului
În mjlocul codrului.
– Ce ţipi tu, puiuţule,
Or ţi-i foame, ori ţi-i sete
Or ţi-i dor de iarbă verde?
– Ba nu mi-i foame, nici mi-i sete,
Dar de dorul maicei mele.
Aşa mi-a venit un dor,
Cum s-o văd ş-apoi să mor!

Roşa

Cucul soţ, amant

Au fost trei surori,
S-au luat la flori,
Flori că n-au găsit,
Ele-au rătăcit.
Cea mai mare, mare
A plecat la vale,
Cea mai mijlocie
A plecat la vie.
Cea mai mică, mică
A plecat la stîncă.
....
Nici oameni grăind,
Nici cucoşi cîntînd,
Numai cuc cîntînd:
– Cuce porombace,
Ie-mă-ntr-aripioare,
Scoate-mă la ţară,
Ţ-oi fi verişoară.
– Eu că te-aşi lua,
A mele sînt vere
Cîte vara pere.
– Cuce porombace,
Ie-mă-ntr-aripioare,
Scoate-mă la ţară,
Ţ-oi fi sorioară.
– Eu că te-aş lua,
Da eu am surori
Cîte vara flori.
– Cuce porombace,
Ie-mă-ntr-aripioare,
Scoate-mă la ţară,
Ţ-oi fi soţioară.
– Eu că te-aş lua,
Mult te-oi zbuciuma.
Eu, pasăre-n vînt,
Tu, om pe pămînt.
....
Manole, Manole,
Zidu-n piept mă strînge.
Ţîţişoara-mi curge,
Cuconaşi ţ-or plînge.
– Savastico fa,
Samă nu baga,
Ploaia a ploua
Şi mi i-a scalda
Şi cînd vîntu-a bate,
Ei s-or legana.

Mihalcea

În o altă variantă, sora cea mijlocie are rolul cel trist, „a plecat la vie, ca să nu mai fie", episoda cu cucul lipseşte, începînd imediat cu „Manole" etc. Iar în Costîna, cîntecul cucului e cu totul lipsit de legenda lui Manole. Se începe astfel:

S-aude, s-aude,
Într-un vîrf de munte
Este un pui de cuc.
– Cucuşor de munte etc.
....
Cîte vara flori,
A mele-s soţiori.

(Acelaşi lucru şi despre surori)

*

Cole-n vale, la izvoară,
Este-un nuc cu frunza rară,
Cînt-un cuc de să omoară.
Pe vîrfuţul nucului
Şed şi puii cucului,
Da pe-o creang-a nucului
Cîntă mama cucului,
Mai în jos, la rădăcină,
Şede-o pasăre streină
Şi-ncă plînge şi jeleşte
Că de soţ să despărţeşte.

Horecea

Cîntă, cuce, nu tăcea,
Nu trage nădejdea mea,

Că nădejdea de la mine
Ca și gheața cea subțire,
Cînd o calci cu un picior,
Ea se rupe-ncetișor,
Cînd o calci cu amîndouă,
Ea se rupe drept în două.
Roșa

§ 7. Turturica

Oi, sărmana turturea,
Cum își pierde soția
Și pe altul nu-l mai vrea.
Vînătorii mi-o-ntălnea,
Cu haliciuri mi-o lovea.
Ea din gură așa zicea:
Stați, vînători, nu-mpușcați,
Penele pe jos nu-mi dați,
Ca să-mi cresc puișorii
Păn' or începe a mînca
Și singurei a zbura
Și atunci mi-ți face ce-ți vra.
Botoșani

*

Amărita turturică
Zboară, zboară păn' ce pică,
Să face a nu ști nimică.
Zboară-ntr-o pădure deasă,
De-a ei viață nu-i mai pasă,
Zboar-ntr-o pădure adîncă,
Nici nu bea, nici nu mănîncă.
Unde vede o apă bună,
Ea fuge ca o nebună.
Unde vede o apă rea,
Ea o tulbură ș-o bea.
Unde vede un vînător,
Ea merge la el în zbor,
Vînătorul s-o pălească,
De pe lume s-o sfărșască,
Să nu să mai năcăjască.
Corovia

*

La stejarul cel tufos,
S-a pus turturica jos
Ș-a strigat pe vînător:
Împușcați-mă să mor,
Că m-am lasat de omor.
Nu m-am lasat nici de-un rău,
M-am lasat din cheful meu.
Broscăuți

*

Turturică, turturea,
Dulce-a fost gurița mea.
Dulce-a fost la sărutat,
M-ai plăcut și m-ai lasat!
Turturea privighetoare
Cîntă sara pe răcoare,
Cîntă, cîntă, ciripește,
De amor se tînguiește.

*

Cîte paseri pe sus zboară,
Toate la apă să coboară,
Numai păsăruica mea
Să coboară și nu bea.
Șcheia

§ 8. Păunul

Cînd a împodobit Dumnezeu păserele și le-a pus pene, mai întăi l-a gătit pe păun și pe urmă pe păuniță. Ei i-a pus numai crucea în cap și îndată a cîntat cucoșul ș-a ramas neîmpodobită, de altfel ar fi avut și ea așa pene ca și păunul. *Dumitru Grigorașciuc, Mahala*

Păunița gătise toate trebile de Paști și spre Înviere, după ce ș-a pus toate la cale, s-a apucat să-l gătească pe barbatul ei să-l trimeată cu pasca la biserică. I-a pus crucea în cap, pene frumoase pe trup, pe piept; matură de pene la coadă, era numai să-l încalțe și apoi să se gătească și ea; numai ce aude că trag clopotele de Înviere! Și i-a

apucat vremea așa. De aceea păunul e urît la picioare și zic oamenii cînd li-s ciubotele rupte: „Parcă-s păun la picioare!" Iar păunița de aceea e urîtă, că pe dînsa au apucat-o Paștele negătită.

Tasiluța Nastasi, Siret

Păunul de aceea strigă, că se vede urît la picioare. Cînd strigă păunul, are să ploaie.

Păunița e făcută din fată de împarat

A fost un împarat ș-o împărătească care nu au avut copii. Într-o zi, s-au pus ei la cale să facă un fel de praznic, bal – la care au venit toți craii și împarații din jur. Vine și ficiorul împaratului rusesc, pe care împărăteasa cum îl zări, purcese grea și născu o fată. Fata era așa de frumoasă, încît împărăteasa, de bucurie, cînd o văzu, zise: „Parcă e o păuniță!", și chiar păuniță îndată s-a făcut. Îmbla prin casă și părinții tare o iubeau. Cînd fu mare, împaratul vru să-i găsească un barbat ca și dînsa de frumos și porni în căutare. Necuratul știa gîndul împaratului și se făcu păun. Ajungînd împaratul într-o pădure, îl văzu. Îndată puse și-l prinse și-l aduse la fata lui. Păunița în curînd se ouă, dar el nu vrea să aibă pui, de aceea ea își ascunse ouăle de dînsul și de atunci le ascunde și pănă în ziua de az, căci altfel păunul le-ar mînca. Păn' la anul, necuratul fugi de la dînsa și se prefăcu în felul lui, iar ea ramase cu puii și astfel s-au făcut păunii pe lume.

Mihalachi Munteanu, Botoșani

La nuntă, cînd vin de la cununie, să cîntă:

Pe deasupra istui sat,
Zarea focului să zărește,
Mîndru păun să rotește,
Nu mi-i păun rotilat,
Da-i mirele farmacat
De mireasa din ist sat
Cu surcele de la lemne,
Cu așchii de la propele,
Cu sulcină din grădină,
Apă lină din fîntînă,
Cu pană de liliac,
Bine i-a dat peste leac.

Voloca

Tupiluș pe lîngă vatră,
Nuna mare-i ca o fată.
Tupiluș pe lîngă horn,
Nunul nostru-i ca un domn.

Păun verde pe părete,
Bine nunei i să șede,
Da nunului și mai tare,
C-a venit cu oaste mare.

Roșa

(Se va vedea *păunul și găteala*. Se va vedea *leac contra băuturei*.)

Păuniță albă-n pene
Și subțire la sprincene,
Te iubesc de atîta vreme.
Ce folos că te iubesc,
Că nimic nu folosesc.

*

Pe sub stele, pe sub lună,
Trece-un păun ș-o păună,
Păunelul hăulind,
Da pruncuța suspinînd.
Eu pe deal, mîndra pe vale,
Tot mă tem să nu mă-nșale!

Ostrița

Păunul și păunița

Frunză verde pelinință,
Pe cel deal, pe moviliță,
Să rotește-o păuniță,
Un paun ș-o păuniță.
Ieși, Catincă, și-l ascultă!
Asculte-l pustia, frate,
Că m-a scos din sanatate.
Asculte-l pustiele,
Că mi-a răpus zilele.
Ea la mitropolie sus
Toată patema ș-a spus,
Cînd pe scări să coboara,
Cu păunul se-ntălnea.
– Măi păune, măi păune,
Măi păune, drept ț-oi spune,
Că eu n-oi trăi cu tine.
Straie albe mi-oi cerni
Și cu tine n-oi trăi!
Paraschiva Acsenti, Orășeni

Păunașul codrilor

Frunzulița bobului,
Veler, Velerița mea,
Dimineața se scula,
Pe ochi negri se spala,
Mîneci albe sufleca,
De colaci se apuca,
De colaci
Din nouă saci.
Ș-o pupăza
Dintr-o mierța,
Ș-un covrig,
Dintr-un miertic.
Hai la socri
Peste codri.
În mijlocul codrului,
Veler, Velerița mea,
Cîntă-mi tu
Cîntecuțu,
Veler, Velerița mea.
– Eu cîntecul ț-oi cînta,
Dar munții s-or tremura,
Văile s-or tulbura,
Păunașu-a auzi
Și-nainte ni-a ieși,
Nouă bine nu ni-a fi.
Cîntecul i l-a cîntat,
Munții s-au cutremurat,
Văile s-au tulburat,
Păunaș a auzit
Și la dînșii a venit.
– Tu ești Popa Popovici,
Care poartă bernevici
Din coți, douăzeci și doi,
Cum n-am văzut pe la noi.
Din luptă să ne luptăm
Or din săbii să ne tăiem?
– Ba din luptă,
Că-i mai dreaptă.
– Veler, Velerița mea,
Dezlegă-mi bărcinaru,
Că mă omoară păgînu.
– Care cum v-ăți dovedi
Tot un bărbățel mi-a fi!
Părhăuți

§ 9. Liliacul

Liliacul se face din șoarec. Șoarecele ce stă în biserică și roade din nafora cea sfințită capătă *aripi* și se face liliac.

În Roșa, spun că se face și din nafăra de la Paști, adică din pasca cea sfințită, care e tot nafără – de-a mînca vrun șoarec din casă.

Liliacul e bun de dragoste. Să-l prinzi și să-l pui într-o oală nouă – să-i faci bortă în fund – și să-l pui într-un moșinoi de furnici, pe hotar, alții zic că pe al 9-lea hotar, dar să fugi cît poți, căci cînd începe el a țipa de durere, dacă l-ai auzi, ai rămînea surd. La 9 zile, să mergi și să cauți și găsești în oală un țepoieș ș-o grebluță. Cu grebluța, pe cine ți-i drag să-l tragi, fără ca să te vadă, și nu mai poți

scapa de acela, iar cu țepoiul, pe cine nu-l poți suferi, să-l împungi și las' dac-a mai veni. *General*

În Bucovina, se spune că e bun pentru negustorie. Cînd mergi cu marfa în tîrg, tragi cu grebluța și o mulțime de cumpărători vin.

Aripa de liliac, și așa dacă o porți lîngă tine, e bună de dragoste. *Andrei Motoc, Mihalcea*

Ca să-ți meargă bine într-o casă, să îngropi un liliac sub prag. *Cernăuți*

Ca să meargă bine la prăvălie, îngroapă un liliac sub prag la întrare. *D-l David, Buhalnița, Moldova*

Liliacul numai noaptea îmblă. Dacă el se anină cuiva în cap, nu-l mai poate scoate; trebuie să-și taie părul ca să-l ia; așa se prinde cu căncele lui.

Liliacul dacă ia un păr de la un om, acela om moare.

§ 10. Cucoveaua

Cucoveaua e din vadană. Trăia cu un om și el o bătea, că tot în urma lui îmbla și-l temea. Bătînd-o el așa, ea tot striga „vau! vau!" și Dumnezeu a prefăcut-o în cucoveucă.

Cucoveuca cînd vine la fereastă și strigă „Cucoveau, cucoveau! Hi, hi, hi, hi! (rîde)", are să se nască un copil, iar de este fată în casă, are să-i vie ursitoriul. Numai cît buha cînd vine la fereastă și strigă: „Pu hu! Pu hu!", are să moară cineva. Buha e pasărea morții. *Maria Gabora, Stănești pe Molniță*

Cucoveaua la români e pasărea morței, cînd vine la casă și cîntă, însemnează că are să moară cineva.
(Despre buhă, se va vedea la farmece.)

§ 11. Pupăza

Dacă primăvara auzi pupăza înainte de cuc, te vorbesc oamenii, te ocăresc.

Dacă auzi întăi pupăza, cînd ești nespalat, ca să nu-ți miroase din gură peste an, să zice:

Ptiu! Busuioc în gură la mine,
Sluțenii și hîzenii în gură la tine.
Tu gîndești că mi-i strica?
Pușca te-ar mînca!

Și să stupești. *Ropcea*

În Moldova, se spune că pupăza-i „cuc arminesc”, pupăza e cucul lor. Poate că unde se zice că armenii spurcă pe ai noștri, așa era demult credința, de aceea românii se fereau să facă cu armenii prietenie. *Botoșani*

Proverb

„Urîtă pasăre-i aceea care-și batjocorește cuibul său!” Se zice în Bucovina despre cineva ce-și ocărește neamul.

„Taci, pupăzo!”, se zice cuiva ce tot vorbește mult; sau: „Inca pupăza!”, cînd imitează, vorbește ce au vorbit alții.

La botez, moașele fac un colac lung în chipul copilului și merg de li înfig bani în el. (Se va vedea *Pupăza și buricul*, la botez.)

Se zice: „Peste colac, și pupază”, cînd capătă cineva prea mult.

Povestea pupăzei

A fost un om și o femeie tare saraci. Într-o zi, văd ei că crește la dînșii în casă un copac. A crescut păn' la pat. A crescut păn' la masă. A crescut păn' în pod. Ce să facă ei? Iau și strică podul; pe urmă, au stricat și acoperemîntul și copacul a crescut păn' la ceri. Oamenii ceia erau bătrîni; face femeia: „Știi ce, moșnege, ie-te tu și te du pe copacul ista până la Dumnezeu și roagă-l să ne deie mai multă avere, să ne facă tineri și să ne facă boieri.” Moșneagul ascultă pe babă și se duce. Ajunge la Dumnezeu și spune cum l-a învațat baba. Dumnezeu îi spune: „Bine, du-te înapoi acasă ș-or fi toate precum dorești.” Cînd a ajuns la casa lui, nici n-a cunoscut locul, toate erau altfel: curți mari, boierești, slugi, avere și femeia lui tînără. Cînd s-a uitat și el în oglindă, erau amîndoi tineri și frumoși ca doi hulubi. Trece un timp după aceea, femeia lui amu nici așa nu era mulțămită. „Barbate, zicea ea, du-te la Dumnezeu și-i spune că să ne facă ceva mai mult, spune-i să ne facă împarați, pe tine împarat și pe mine împărăteasă, să dormim numai în puf.”

Barbatu-său s-a dus. Dumnezeu a zis că bine, i-a face așa cum vreu. Cînd a ajuns omul jos, în locul caselor lui erau acu palate ș-o paradă, muzici cînta și femeia lui gătită ca împărăteasă. În casă, numai mobile de catife cu aur și mărgăritari și așternutul numai de puf și grădini ca acelea și frumusețe cum sînt numai la împarați.

La cîtva timp, femeia lui nici cu atîta n-a fost mulțămită. Îl trimete pe barbatu-său iar la Dumnezeu. „Du-te și-i spune lui Dumnezeu să ne facă pe noi Dumnezei; tu să fii Dumnezeu și eu Dumnezeoaică!” Omul s-a dus ș-a spus. „Apoi, dacă n-ați fost voi mulțămiți nici cu atîta, în frumuseța și averele ce v-am dat, să vă prefaceți în pupăzi, să fiți la oameni cea mai urîcioasă pasere din lume, și dacă nu v-a fost moale și bun așternutul vostru de puf, să vă fie bun așternutul de murdării.” Și pe loc s-au prefăcut amîndoi: ea în pupăză și el – pupăzoi, ș-au ramas așa până az.

D-ra Maria Grigorescu, Botoșani

Sora d-rei Grigorescu spune povestea tot așa, numai cît nu spune că s-au făcut pupăzi, sfîrșitul povestei fiind altfel. Cînd îl trimese femeia pe barbat la Dumnezeu, să-i facă Dumnezei, el nu vru să se ducă și plecă ea; dar pe copacul acela, femeia numai cu greu putea să se suie și, cînd a fost pe la mijloc, vîntul a dat-o jos ș-a făcut-o fărîme. Iar el a ramas cum a fost, împarat.

§ 12. Cucoarele

Numai cucoșul și cucoara, de demult, dacă-i fierbeai, la loc înviau. Era o babă și avea o cucoară, care își făcuse cuibul în pod. Ea știa, așa ca omul, tot ce i se spunea. „Cucoară, cucoară, zice baba, du-te la trunchi și-mi taie lemne!" Cucoara tăia. „Ia și fă focul!" Cucoara făcea. „Pune de uncrop!" Punea. „Opărește-te!" Se opărea. „Bagă-te în oală și fierbe!" Se fierbea. „Pune-te în strachină să te mănînc!" Se punea și, după ce o mînca, iar să făcea la loc. A doua zi, iar așa. Da a treia zi cînd i-a mai spus, a zburat și a fugit, n-a vrut s-o mai asculte pe babă; zice: „Tu m-ăi mînca chiar cu totul!", și s-a dus.

Ecaterina Pantea, Mihalcea

Mare pacat e a număra cucoarele, căci ele atunci rătăcesc. Sînt unii proști că le numără, dar vai de aceia; așa rătăcesc și ei în viața lor. Cînd vezi undeva la o casă că trăiesc rău, e neînțelegere, huit, sfadă, să știi că unul din aceia a trebuit să numere cucoarele; de nu el, un neam al lui și a căzut pe capul lui. Or dacă înfig unii cuțitul în pămînt, ca așa ele adecă să înțepenească, să li se învîrtească capul, să nu știe unde se duc. Așa i se învîrtește și aceluia capul și e nebun, amețit. *Dochița Marianciuc, Mihalcea*

„Cucoară, cucoară, zamă în oală", așa zic copiii, cînd le văd. De înfigi toporul în pămînt, se învîrtesc pănă îl scoți de acolo. Alta nu știe nimic. *Dochița Hurghiș, Mahala*

§ 13. Țarca

Țarca e ca ș-un cîne. Ea cînd merge cu pădurariul prin pădure, cîrie și-i arată unde ce e. Țărcele îmblă cîrd după om.

Cînd o fată e obraznică, sare, se zice că „sare ca o țarcă."

Țarca de se pune pe gard la o casă, e semn că vor veni oaspeți.

General

În Broscăuți, cînd văd o țarcă în gard, zic:

„Țarcă frumoasă,
Adă-mi buni oaspeți la casă!"

Țarca e bună de înădușală, s-o arzi și s-o bei cu apă.

La țarcă să spune și coțofană. „Taci, coțofană!", să zice la țigani.

Despre rîndunică, ciocîrlie etc., se va vedea Vol. III.*

Cîntece
Dragostea. Familia. Străinii

Saracele dragostele,
Cum zboară ca vrăbiile,
Pe sub toate gardurile,
Cine le știe purta,
Ușurele-s ca pana,
Cine nu le știe purta,
Mai grele-s decît piatra!

Mihalcea

*

Frunză verde de-alior,
Pe poiana lui Ion,
Toate păserele dorm,
Numai păsărica mea
Toată noaptea nu dormea
Și zbura din creangă-n creangă,
Că eram lui Ion dragă.
Perinuță dar albastră,
S-a stricat dragostea noastră,
Pentr-o haită de nevastă.

Roșa

Ion

Frunză verde de-afion,
La livada lui Ion,
Toate păserele dorm,
Numai una n-are somn
Și zboară din pom în pom,
Tot îi spune lui Ion
Cine strică dragostele.
Ia, o haită de muiere,
Care știe buruiene,
Buruiene sorocite,
Fierb în oale-nădușite,
Pentru Ionel gătite.

Ionel, cînd le-a gustat,
De uscior s-a razamat,
Din ochi negri a lacramat.
– De-așterne-mi, maică, pe pat,
Haitele m-au farmacat!
– Ba aștearnă-ți mîndrele,
Care ț-au jucat sabașe
Și ț-au făcut farmece.

Nevasta. Mama

Fă-mă, Doamne, ce m-ăi face,
Fă-mă pasăre de vînt,
Să zbor la mama-n pămînt.
– Draga mamei, ce-ai pățit,
Că sub pămînt m-ai găsit?
– Spune-mi, mamă, de ți-i bine,
Să vii să mă iai și pe mine.
Spune-mi, mamă, de ți-i rău,
Scoală-te să mă pun eu
Și-i vedea nacazul meu.
Că traiul ce-l trăiesc eu,
Neagră-i apa pe părîu,
Da-i mai negru traiul meu!

Tînără m-am măritat,
Peste rău noroc am dat
Și rea soacră am capatat,
Ies' afară, ca o pară,
Intră-n casă, ca o coasă.
Mă mustră că nu-s frumoasă.
Eu, de scîrbă, de voie re,
Am luat o secere.
Seceram păn' la prînz,
Tot cu lacrimi și cu plîns.
Seceram păn' la chindie,
Cu lacrimi păn' în bărbie,
Și mă rugam la Dumnezeu:
Fă-mă, Doamne, ce m-ăi face,
Fă-mă, Doamne, o păsărea,
Să zbor la maicuța mea.
Păsăruică m-am făcut
Și la maica am zburat.
Pe fereastă la maica,
Eu am început a cînta.

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

A cînta ș-a ciripi,
Maica a mă hîșii:
Hîș, pasere, de acolea,
Că tu nu ești fiica mea.
Că fiica mea-i dusă-n lume,
Să nu-i mai aud de nume.
– Maică, nu mă hîșii,
De ce nu vii să mă vezi
Cum mă mustră străinii.
Vină maică păn' la poartă,
Vezi străinii cum mă poartă,
Desculță și dezbracată,
Cum n-am îmblat niciodată.

Costîna

*

De tînără m-am măritat,
Rău barbat mi-am mai luat,
Of, Doamne, of.
Rea soacră mi-am capatat,
Peste rău noroc am dat,
Of, Doamne, of!
Să fi știut c-a fi așa,
Mai bine-n un foc mă ardea.
Să mă fac o pasărea,
Ca să zbor la maica mea.
Și-i cîntam pe la fereastă.
Că nu-s fată, nici nevastă.
Dar maică-mea așa-mi zicea:
Huș, pasere, de-acolea,
Că tu nu ești fiica mea,
C-am avut o fiică-n lume
Și nu-i mai aud de nume.
Am zburat la sora mea
Și-i cîntam pe la fereastă
Că nu-s fată, nici nevastă.
Dar sora-mea așa-mi zicea:
Huș, pasere, de acolea,
Că tu nu ești sora mea,
C-am avut o soră-n lume
Și nu-i mai aud de nume.
Dac-am văzut că-i rău și rău,
Mi-am pus săceruica-n brîu
Ș-am mers la secerat grîu.
Grîul că l-am secerat,
Fața-n lacrimi mi-am spalat
Și la clăi că l-am clădit.
Fața-n lacrimi mi-am clătit.

Botoșani

*

Mă suiam din solz în vale,
Vedeam pui de vidră[1] neagră,
Aceea nu-i vidră neagră,
Da-i mîndruța mea cea dragă.
Da pușcașii c-o zărea
Și-ntindea pușca la ea.
– Stați, pușcași, nu mă-mpușcați
Păn' pe voi v-oi întreba:
Or n-ați văzut pe taica?
– Noi pe taică-tău l-am văzut
Pe cărarea armenească,
Au mers cai să potcovească,
După tine să pornească.
– Spuneți voi tătucăi așa:
Doi cai murgi nu potcovească,
După mine nu pornească,
Că eu îs noaptea la vîrfurele
Și ziua la șesurele,
Noaptea-mi șuier voinicește,
Da ziua îmi cînt minunește.
Pușcașii iar pușca-ntindea.
Stați, pușcași, nu mă-mpușcați,
Păn' pe voi nu v-oi întreba:
Or n-ați văzut pe maica?
– Noi pe mă-ta c-am văzut
Pîne albă frămîntînd,
Nici pic de apă turnînd,
Numa în lăcrămi muind
Și după tine pornind.
– Spuneți voi mămucăi așa:
Pîne albă nu frămînte,
După mine nu să cînte,
Că eu îs noaptea la vîrfurele,
Da ziua la șesurele,
Noaptea șuier voinicește,
Da ziua-mi cînt minunește.
Dar spuneți voi mămucăi mele
Cîte straie sînt de-a mele
Să le-ncarce în trei care,

1. Vidra e o pasăre, spune numita.

Să le ducă-ntre hotare,
Să le deie-un foc ș-o pară.
Dacă nu le-am fost domna,
Să le văd macar para,
Dacă nu le-am fost domnu,
Să le văd macar focu.
Că para s-a înalța
Și părinții s-or învața
Cum fetele a mărita
Și ficiori a-nsura
Și departe a le da,
Că străinu le-a mustra.

Dochița Irimiță, Camena

*

Foaie verde, păr uscat,
Merg voinicii la vînat,
Pe doi murgi au-ncălecat,
Murgușorii-s frățiori
Și voinicii-s verișori.
Au vînat o zi de vară,
Până soarele-n desară.
Să uită în rămurea
Și-au văzut o păsărea,
Pușca la ochi o punea
Și cu ochiul mi-o chitea.
Pasăruica glăsuia:
Stați voi, nu mă împușcați,
Că-s o pasere străină,
Din blăstămul maicei mele
Mi-au crescut pene pe piele,
Că maica m-a blastamat
Să îmblu din sat în sat,
Cu glasul de capatat.
Foaie verde, măr mistreț,
Între Jișeni și Olteț
Crește un mare nuculeț.
Nucu-i mare, frunza rară,
Cînt-un cuc de să omoară,
Iar în vîrful nucului,
Cîntă maica cucului,
Iară jos, la rădăcină,
Cîntă o pasere straină.

Botoșani

Orfanii

Pe cosirea lui Ionică,
Șăd doi pui de rîndunică,
Unul zboară și să duce,
Unul rămîne și plînge.
Așteaptă-mă, frățioare,
Păn' mi-or crește aripioare.
Aripioare de argint,
Ș-om zbura pe sub pămînt,
La mămuca, la mormînt.
Da mămuca ne-a-ntreba:
Ce ne face nenica?
Nenica s-a-nsurat,
Rea mașteră ni-a luat.

Mahala

*

Ici, în vale-n vălicică,
Măi Nică, măi Nică.
Sînt doi pui de rîndunică,
Măi Nică, măi Nică.
Unu zboară și se duce,
Unu rămîne și plînge.
Așteaptă-mă, fratioare,
Păn' mi-or crește aripioare.
Aripioare de argint,
Să zbor la mama-n pămînt,
Să dau țerna într-o parte
Să văd oase deșirate,
Să vedem moartea ce poate,
Ca să-i spun o bucurie:
Că tătuța s-a-nsurat,
Nouă mamă ni-a luat.
Și ni-a luat-o nespalată,
De îmblăm din om în om,
Ca cioara din pom în pom.
De îmblăm din casă în casă,
Ca cioara din plasă-n plasă.
Și îmblăm din sat în sat,
Ca cioara din gard în gard.

Botoșani

*

Frunză verde, alunică,
Of, amoriule,
Pe casa lui Ionică etc.
Șed doi pui de rîndunică etc.

Idem

*

Pe sub ceri și pe sub stele
Zboară două rîndunele.
Acelea nu-s rîndunele,

Numai surorele mele.
Una zboară şi să duce,
Una pică jos şi plînge,
Ş-aşa plînge-n glăsurele,
Să se strîngă nemurele,
Să înceap-a plînge-n glas,
Vai pe a cui mîni am ramas!
Pe mîna străinilor,
Pe gura păgînilor,
Că străinu-i ca şi spinul,
Şi amar ca şi pelinul.

Ropcea

Cap. III

Dracul

§ 1. Dracul din ou. Trimesul

Oul cel mic ce-l ouă găina la urmă se cheamă ou părăsit, acela nu e bine de ţinut în casă, nici de mîncat, da să-l arunci peste casă. Oul acela, dacă îl cloceşte cineva 9 zile subsuoară, iesă din el dracul.

General

Noaptea, cînd auzi găinele cîrîind în poiată, atunci dracul e la dînsele, le calcă şi oul cel părăsit e al lui. Acela, cine-l cloceşte nespalat, nepieptanat, să nu grijască în casă, să nu spuie rugăciuni, să nu vorbească cu nimenea, să nu mănînce sarat; iesă din el un copilaş mic cît degetul. Îl pune în pene în oală ori în buci, şi-l ţine; şi necontenit trebuie să-i deie de lucru şi mîncare – dară nu sarat.

General

În Mihalcea, se spune că, după ce a fost clocit 9 zile subsoară, să-l puie şi sub prag, să mai steie 9 zile, şi apoi iesă.

Acela aduce avere, cinste sau orice, pe ce-l mineşti.

E tare bun cine-l are la vaci, că se îngraşe şi se înmulţesc, că nici nu ştii de unde. *Maria Semenciuc, Roşa*

Oul cel părăsit, ce-l ouă găina la urmă, nu are gălbănuş, ci numai albuş, şi parcă un vierme în el. Oul acela se poate face şi din spăriet, cînd găina se sparie – ca şi femeia ce, spăriindu-se, întră necuratul într-însa şi face „spăriet", aşa o dihanie. Sau îl poate face şi din „vîrticuş", dacă dă vîntul acela peste găină.

D-na Raveica Sorocean, Ropcea

Oul cel întăi de la puica neagră, în trăistuţa neghilită, să-l cloceşti subsoară, nespalată, despletită, să nu te închini, să nu vorbeşti cu nimene 9 zile – or pentru cinste, or pentru dragoste, or să faci lucruri frumoase, or pentru bogăţie – şi el iesă pui. Atunci trebuie să-i dai o găină neagră friptă, că de nu-i dai, se scaldă în cofa cu apă, nu-i dă pace celui ce l-a făcut, să doarmă, face hodorog, sparge oalele. – El din găină neagră iesă, găină neagră mănîncă.

Unde este găină neagră la casă, nu se apropie făcăturile de casă, nu vin nici trimisurile; că găina neagră e afurisită în o sută de feluri; ea e a dracului. *Ecaterina Buzdugan, Ilişeşti*

Cum se trătează dracul. Vînzarea

Cine are pe dracul în casă îl ţine în pod sau într-o camară deosebită; îi dă să mănînce cir de mămăligă şi alte cele, dară mai cu seamă îi place tare laptele. Numai cît sarat să nu-i deie, Doamne fereşte! Cîteodată, trimete poate gospodina casei pe slugă, să-i deie mîncare, şi sluga, ca sluga, îi pune anume sare, dară stăpîna ştie îndată, că-i face dracul şotii. Cînd poate că uită într-o zi să-i dea de mîncat, nu face nimică alta, decît răstoarnă toate oalele şi toate blidele de pe poliţă în mijlocul casei, cu gura în jos, fără să le strice. Dacă gospodariul de casă fumează lulea, îi dă şi lui. Cine îl are trebuie să se poarte tare bine cu el, căci altfeli e rău, pentru că e legat pe viaţă şi moarte cu el.

Înaintea morţei, cel ce-l are trebuie să-l dăruiască altui cuiva, căci de nu, îl chinuieşte pe om şi nu-l lasă să moară. De aceea, cînd a murit Costi cel bogat din Mihalcea, nu voia nimene să-i deie mîna, că dacă cel ce trage de moarte dă mîna cu cineva şi în gîndul lui zice: „ţi-l dau ţie", dracul se lipeşte de acela şi nu poate scapa pănă nu moare şi-l dă, tot aşa, altuia.

Costi cel bogat să nu fi fost două zile acasă şi, cînd roiau albinele, roiul sta şi-l aştepta, nu fugea.

În deal, lîngă biserică, deasupra părăului, şedea demult un scripcari; şi acela îl avea – îl ţinea pentru ca să cînte bine în scripcă şi pentru împuşcat; tot ce ochea era a lui. Femeia lui îmi era mătuşă, zice povestitoarea, şi o întrebam: „E drept că aveţi pe necuratul?" „Îl avem, spunea ea, şede în pod şi-l trimitem după ce ne trebuie."

La fiecare vrăjitoare sînt draci. Care îl are, duminica, îl trimete la crîşmă, să facă sfadă între oameni; luni îl trimete la iarmaroc în Cernăuţi, să facă şotii, să strice negoţul, să aducă bani; marţi odihneşte şi tocmai miercuri e bun de lucru; de aceea, miercuri, joi şi vineri e bine de mers la vrăjitoare. Vrăjitoarele îl cumpără în Storojineţ; acolo este o babă, care anume îi plodeşte şi în zi de tîrg îi duce în oboroacă de vîndut. Oamenii dau cîte doi puişori (20 cruceri) şi iau ca nişte mîţi mititei, care pentru ce le trebuie.

Aniţa Filip, Mihalcea

(Părinţii aceşteia erau români, de aceea nu e de mirare dacă credinţele despre dracul sînt întocmai ca în Moldova.)

Maria Demciuc, din Storojineţ, spune că la dînşii în oraş este aşa o babă ce are draci, dară aceea nu vinde la nime, se ţin de capul ei. Asta o ştie povestitoarea sigur, căci pe un moş al ei nu ştiu ce prinsese dracul cela ciudă şi, într-o seară, cum s-a fost suit moşneagul în pod,

l-a prins de piept şi, cînd l-a izbit jos, i-a rupt piciorul şi e şchiop pănă în ziua de azi. Moşul ei l-a văzut, ca un baieţel şi cu ciubuc în gură. În toată ziua, îi ducea femeia ceva acoperit în strachină şi punea în horn. Cînd mergea ea pe piaţă cu vînzare, altele femei ce vindeau mai ieftin decît dînsa sta cine ştie cît şi nu puteau vinde, şi ea într-un ceas era gata şi mergea acasă. Cînd a murit barbatul ei, era saracă, lipită pămîntului, şi amu are nişte curţi, că şed domni în ele. Sînt cîţiva ani de cînd a ars tîrgul; toate casele în jurul ei au ars, dară a ei nu.

Şi mai era un om, care îl ţinea pe necuratul pentru puşcă. Aşa vîna de straşnic, că prindea cîte 10 vulpi pe noapte. Da cînd a murit, s-a chinuit tare, că nu vrea nimene să ia puşca de la dînsul, că ar fi mers şi „el."

La moarte, dracul nu-l lasa pe om să moară, că n-are cui rămînea să-l hrănească. Pentru ca să-l poată vinde, el se preface în iconiţă. Un om, odată, mergea prin tîrg şi întâlneşte o babă bătrînă şi, fiindcă era blăjin şi bun, îi zice babei „bună ziua" ş-o întreabă de unde vine. Ea-i spune că a găsit o iconiţă şi, pentru că e blăjin şi bun, i-o dă lui. Omul o ia şi se duce. Baba se întoarce iar la om. „Mă rog d-tale, nu mi-i da trei cruceri de chibrituri, că n-am?" Omul îi dă; se duce acasă şi pune iconiţa între icoane.

A doua zi, se scoală, da mămăliga ce o lasase pe fund nu-i! Ziua următoare, tot aşa. Se uită la icoane, da iconiţa se strîmbă la el. Atunci s-a priceput. A luat şi a făcut un foc mare şi a aruncat-o în foc, dară n-a ars; au început a sări scîntei şi focul a se împrăştia. Dacă a văzut aşa, a mers la părău şi a făcut un produv, i-a dat cîteva cu maiul şi l-a aruncat în părîu. De acolo, mai mult n-a venit, dar va fi îmblat rătăcitor. *De la o ţigancă din Voloca*

Acel ce-l are, cînd îl vinde, îl învaţă să-l asculte şi pe omul acela, cum l-a ascultat pe dînsul. Dară dacă nu-i dă de mîncare, farmă vitele şi face pagube şi pozne la casă.

Dacă nu-l dă nimărui, cînd moare omul, rămîne la casă şi face tărăboi, alţii spun că-l scoate pe om din mormînt şi-l poartă ca strigoi.

În Bagiurea (Moldova), auzii cum o femeie ce-l avea nu putea muri, n-o lăsa necuratul şi tot arata ca să i-l ia de pe cap.

O fată din Mihalcea, ce nu putea să moară, a mărturisit că are pe dracul, mama sa i l-a dat, cînd murea, din sîn, peste cap, şi i-a spus că el e norocul; şi l-a pus şi ea în sîn.

Dracul se poate da altuia, dăruind cuiva o basma sau un lucru şi menind în gînd că-l dai. Se poate vinde cu nişte mărgele sau într-o pungă, dîndu-ţi cineva trei cruceri.

De vrai să scapi de dînsul, să faci bortă într-un copac cu sfredelul, cu mînile la spate; tot astfel, să faci un cep şi să-l baţi în bortă, că el atunci întră înlăuntru şi ţipă aşa de tare şi mai mult nu iesă.

Ioan Pisarciuc, Roşa

În Suceava, este o babă, jidaucă, care vinde draci. Un om a mers să cumpere și i l-a aratat ca un șerpe mare și l-a întrebat de nu se teme. El a zis că nu. Jidauca l-a făcut broască și așa a cascat o gură, că omul a fugit, nu i-a mai trebuit.

Dracul se închipuie și flecău, și femeie, feli de feli.

Saveta Buzdugan, Ilișești

Dracii poartă ciubote roși și galbene. Așa i-a văzut un om din Mihalcea, care s-a dus să-și cumpere la un om ce-i avea de vîndut. Acela i-a chemat să-i arăte care pe ce-i; unul pe bani, altul pe judecată, altul la vite, și i-a spus că el nu-i poate vinde decît pe 12-13 ani și atunci omul să știe că dracul are să-l ia, are să moară. Se prinde așa? El a spus că nu și n-a mai cumparat.

Un flecău la oaste avea pe cel necurat și, cît îl băteau, el rîdea, nu-l durea. Ba încă numără singur cîte sute i-au dat și zicea: „Voi gîndiți că pe mine m-ați bătut?" Până ce apoi l-au alungat de la oaste. *Ioan Pisarciuc, Roșa*

În Ionășeni, plasa Ștefănești, județul Botoșani, se spune că ar fi fost acolo un moșneag care cînta foarte frumos din fluier. Odată, îl lăuda cineva și îl întreba cum de poate așa frumos cînta. Bătrînul oftă și zise: „Mai bine n-așí fi cîntat!" Și spuse cum, auzind din oameni și voind și el să cînte frumos, duse fluierul noaptea în crucile drumului și-l lasă acolo. Peste noapte, diavolul a turnat în fluier sînge de sub unghii, de la 100 cîntăreți, cei mai mari din lume, și omul, în schimb, a avut să-i deie sufletul său. Și el s-a bucurat și a cîntat mult timp din trișcuța ceea, cum n-a mai cîntat altul, dar ce folos, termenul se apropia și mîne, poimîne, avea să-l ia.

Auzită în Botoșani

În Volovăț, Bucovina, era o babă renumită doctoreasă, scotea pe oameni din gura morții. Odată, un om zăcuse cîțiva ani și a mers și el la dînsa. Femeia avea de toate în casă și ținea foarte curat. Într-o zi, era prin postul Sîntămăriei, baba s-a dus de acasă. Omul se făcuse sănătos și ea i-a dat de grijă să nu rădice niște oale cu lapte, ce sta cu gura în jos, în raftul cel de pe pămînt al dulapului. Omul a vrut să știe ce se află acolo și a rădicat oalele. Deodată, un vînt mare și un vîjîit a trecut pe lîngă dînsul și ceva a ieșit pe ușă. După cîtva timp, a venit femeia spăriată și i-a bănuit de ce a făcut asta. A închis ușa casei și atîta a bătut nu știu ce în tindă, cu vergi; că omul, cînd a ieșit afară, era ca niște dohot turnat pe jos. *Auzită în Siret*

Dracul acela zice că-i tare bun la casă și, dacă știi cum să-l depărtezi, dintăi cînd îl scoți, nu ești a lui. Cînd iesă, atunci îndată să-i zici: „Tu n-ai treabă la sufletul meu și la mine, de mine n-ai să te apropii. Eu pe tine te-am scos, ca să-mi aduci cutare și cutare lucru" și el numai cît aceea face, ce-i zici. Da o femeie nu a știut ce să vorbească și el, cum a ieșit, a zis: „Tu ești mama mea" și s-a pus la piept s-o sugă și tot a supt-o până ce a murit. Cît a îmblat pe la preoți și pe la mănăstiri să-i citească, nimic nu i-a ajutat. *Broscăuți*

O femeie, iarăşi, n-a ştiut degrabă ce să zică şi cînd a întrebat-o el: „Ce să-ţi fac?", ea a zis: „Să te joci cu mine." Şi a făcut ce a ştiut cu dînsa; toată viaţa a muncit-o. A îmblat pe la mănăstire, dară n-a putut scapa.

E rău dacă scoate un bărbat pe drăcoaică şi femeia pe drac, căci trebuie să doarmă împreună. *Mihalcea*

În Ilişeşti, erau nişte oameni care aveau „spirituş" (aşa numesc pe diavolul ieşit din ou); îşi făcuse ei singuri Dumnezeu. Cum cosea femeia ceea, nu cosea nimene; o cămeşă grea cu mărgele, nu avea ce face într-o zi cu ea, ba încă şi mîncare făcea şi ducea la cîmp. A avut noră şi „el" nu-i da pace nurorei să nască; şi multe pozne îi făcea dracul lor; se închipuia ca bărbatul ei şi mergea la dînsa – da pe socri, cum dormeau în fîn în pod, i-a trîntit jos. Acum însă amîndoi sînt nebuni; femeia ceea e ca o moaştină, de 12 ani zace şi tot una zice: „Luaţi-mi-l, că m-am săturat de el; nu-mi mai trebuie!" Iar bărbatul vorbeşte aşa de amestecat şi întoarce ochii!

Lisaveta Buzdugan, Ilişeşti

La o femeie văduvă, venea dracul noaptea şi i-a făcut copil, dar era aşa ca o pînză mototol şi huia ca într-un bucium cînd băteau în el. O babă a învăţat-o cum să-i spuie că nu-l primeşte mai mult şi n-a mai venit. *Idem*

Acele ce au pe dracul îl trimet să pocească la fereastă, să facă pagube, să spărie, să îmbolnăvească pe om. Aşa la o femeie din Voloca, abia după copil, venea la ea noaptea ca un bătrîn mustecios şi nu-i da pace; bărbatul ei în casă şi nu vedea nimică. El vorbea cu dînsa şi îi spunea că degeaba caută să se ferească, că e a lui. Dacă au văzut oamenii aşa, au lasat casa şi s-au dus de au făcut altă casă şi numai aşa au scapat.

La un om, venea aşa ca o mîţă, pe un ochi stricat de fereastă, şi i se aşeza pe piept rece, de-l înăduşă. S-au pus cei de casă să-l prindă. Cînd a venit, au astupat fereasta şi l-au găbuit în cahlă. I-au taiat picioarele şi coada şi aşa ţipa, de se auzea cine ştie unde. D-apoi lasă că va fi avut pe urmă aceea ce l-a trimis; desigur va fi omorît-o!

Voloca

Cînd îţi trimete cineva pe necuratul, de se preface ca şoarec şi-ţi aleargă prin sîn, te muncesc prin somn, te trezeşte, se face uli şi se suie pe om, îl bate cu aripele, îl înăduşă, se face mîţă şi miaună, se pune pe piept, să iai sare sfinţită şi să presuri pe amîndouă pragurile la lună nouă, că el atunci are putere, la ceas de noapte; iară dacă pui sare, nu poate întra de puterea lui Dumnezeu.

Povestitoarea avea o vecină, care avea ciudă pe bărbatul ei; aceea avea „doi." Pe unul îl avea de la mă-sa şi pe unul îl făcuse ea. Totdeauna îl trimetea la om, de-l chinuiau, dară şi pe stăpîna lor o chinuiau; îi sugeau sîngele, îi rupeau carnea. Copila acelei femei spunea că, odată în cîmp, drept la amiază-zi, cînd dormea mamă-sa, a văzut doi cîni lîngă dînsa şi îndată au perit. *Ecaterina Pantea, Mihalcea*

În Camina, bărbatul povestitoarei fiind flecău, îmbla la o fată și ea voia numaidecît să o iaie, dar el nu avea acel gînd. De ciudă, fata i-a trimis pe necuratul, să sparie pe cei de casă, să facă șotii. Flecăul nu-l videa, lui nu i se arata, numai surorei lui. Odată, cînd s-au sculat dimineață, găsesc în pod o găină moartă, cu picioarele în sus și cu oul pe piept. Apoi, în toată sara, cum începea a însara, venea un mînz la poartă, întra în ogradă și se cațara să se suie în pod.

Dacă au văzut așa, au chemat o femeie care știa să-l alunge și ea știe ce-i va fi făcut, că mai mult n-a mai venit. La fata ceea au perit însă pănă într-o săptămînă doi boi. S-a fost întors pe capul ei.

D-na Panoria Petrașescul, Camina

Fărmăcătoarele, toate au draci, altfel n-ar putea să facă farmecile lor. O fărmăcătoare avea fată și la moartea mamei sale, fata a cerut să-i dea ei, pentru farmece; mă-sa n-a vrut, i-a zis că să vadă ce va trage ea de la dînșii cînd va fi moartă. Pentru aceasta, să-și puie hamurele pe trup și să se ascundă sub pat. Fata a făcut așa ș-a văzut cum dracii îi scoteau cu țepușe ochii, cum o tăiau cu feresteie, cum ședeau calare pe ea și smulgeau carnea de pe dînsa. Fata, nemaiputînd suferi, a ieșit de sub pat și, cum era o oală cu uncrop la foc, a turnat-o peste mă-sa. Toți oamenii au prins a să mira și a zice că a nebunit de-a opărit-o pe mă-sa, ce sta așa de frumoasă pe masă. Atunci ea le-a spus că a opărit pe dracii ce o năcăjeau și pe care numai ea i-a văzut. *Ileana Munteanu, Botoșani*

§ 2. Altfel de draci
Cum îl poți prinde, chema or spăria pe dracul

Pe la Odobești, în Moldova de jos, credința despre dracul ieșit din ou nu e așa de răspîndită. Aice spun că sînt babe care-l au pe dracul și încalecă pe dînsul, de merg păn' la sfărșitul lumei, dar cînd moare și dracul încalecă pe ea, nu însă că dracul acesta e din ou.

Omul care e tare de fire, spun aice, cînd îl vede pe dracul, să-i ia tichia, că el atunci tot îmblă după om ș-o cere. Omul îi zice: „Du-te și-mi adă cutare lucru." Dracul merge și-i aduce și la urmă, cînd o cere, omul de aruncă tichia în foc, el crapă. *Niște lucrători din Rîmnic*

Înainte erau mulți draci pe lume, le ieșeau la oameni înainte și oamenii să temeau de dînșii; dar amu nu-s, au fugit, că oamenii singuri sînt draci. Dracul amu să teme de om, căci l-ar prinde; cu bîrcinarul de-l prinde, nu mai poate scapa, și atunci trebuie să-i aducă și să-i facă omului ce-a vra, ca să-l sloboadă. Altul care-i al dracului îl chinuiește pe drac mai rău decît în iad.

Ion Plăcintă, Horecea

Cînd ți se prăpădește ceva în casă, un lucru care amu l-ai avut și amu nu-i, să înnozi un nod de la cingătoare și să zici:

Dă înapoi, drace, ce-ai furat,
Că de nu, barba ţ-oi înnoda
Şi la fusul morei te-oi spînzura.

Şi înnozi o dată. De nu găseşti degrabă, mai faci şi al doilea nod şi zici; că trebuie să găseşti; căci el se teme să nu înnozi şi a treia oară, ş-apoi deznozi, dacă ai găsit lucrul.

Marghioala Galaţanca, Botoşani

Dacă s-a pierdut din ochi un lucru, ce amu a fost şi amu nu-i, scuipi în palmă, faci cruce cu tăişul palmei şi zici:

Scoate, drace, ce-ai furat,
Că te-oi bate spînzurat,
Cu fierele plugului,
Pe părţile dosului.

Tai, lovind o dată, şi încotro sare stupitul, acolo găseşti lucrul.

Cînd ţi se pierde ceva din ochi, se zice că dracul a pus coada pe acel lucru.

Cînd te supără dracul în casă, poate-i trimes de vrun duşman sau poate acolo e locul lui, iai cea întăi cînepă păn' a nu fi tors din ea şi suceşti o aţă îndărăpt, faci un laţ şi-l pui într-un ungheri din casă, că el în alt loc nu şede, apoi îl chemi cu descîntec:

Ivane, Solimane,
Tu aice nu şedea,
Da vină la mine,
Că eu ţie ţ-oi da:
O casă mai frumoasă
Ş-o femeie jidaucă,
De jidan ramasă.

A doua zi mergi şi tragi de sfară şi, de e uşoară, nu l-ai prins. Atunci pui în alt ungheri. Dacă n-o poţi trage şi se ţine în loc, să ştii că l-ai prins, numai cît nu-l vezi. Strîngi tare şfara vălătuc şi te duci de o îngropi undeva şi zici: „Tu mie nu-mi trebuieşti, eu pentru mine nu te-am scos, dară îţi dau o palmă de pămînt, aici să locuieşti şi să vecuieşti", căci altfel se anină de om. *Ion Marcincoschi, Mihalcea*

O femeie ce are trebuinţă de dracul, cînd îl cheamă, pentru ca să nu-i facă nimică, îşi pune în brîu, de jur-împrejur, 9 linguri, 9 cuţite, 9 fuse – şi el nu se poate apropia. Îl cheamă la 12 ceasuri noaptea, prin horn, la vatră, el vine şi ea îl trimete la ce vrea. Care însă e a lui, în ziua ce are să-l cheme, nu se spală, nu vorbeşte cu nime, nu mănîncă sarat, rîşneşte făina îndărăpt, apă nu aduce de unde iau oamenii, dar din bălţi părăsite – scurt, îi posteşte lui mai tare decît lui Domnul Hristos – şi el noaptea vine. Dacă face cineva astfel toată săptămîna mare, în sîmbăta Paştelor, la răsăritul soarelui, să se ducă în crucele drumului şi-i iesă dracul singur înainte. *Broscăuţi*

*

Desfăcutul de ursită

Cînd o femeie se îmbolnăvește de junghiuri, atunci îi e făcut cu dracul de ursită și trebuie repede să-i desfacă, căci altfel moare.

Pentru desfăcutul de ursită, descîntătoarea ține într-o mînă un șomultoc legat, în care să află o săgeată făcută din 9 ace de la o vadană, voz de rug (ciumulie verde ce se face în trandafir salbatic) și lemn de răchită, legate toate cu zbici de la cai; mai ține și secerea și cuțitul, iar în altă mînă, toporul. Pune apă neîncepută în o strachină pe brațele femeiei bolnave, pentru ca să o spele, iar descîntătoarea la spate pune secerea, cuțitul și șomultocul în formă de cruce pe cap, pe umere, pe spate, descîntînd, ca să-l alunge pe diavolul, căci ursita e cu „ceas rău" și el de acelea toate se înspăimîntează, căci el e prost – să nu bănuiți – și de frică fuge.

Hăi, vacă roșă, că eu te henesc,
De pe trupul femeiei iștеia,
De pe ursita ei, de pe barbatul ei,
De pe casa ei, de pe copiii ei,
De pe toată gospodăria ei.
Că de nu te-i heni,
Eu cu toporul capul ț-oi tăia

(face semn cu toporul)

Cu secerea te-oi secera,
Cu cuțitul te-oi junghia.
Cu acele te-oi împunge
Cu rug, ruguleț, te-oi alunga
Din trupul femeiei iștеia,
Din capul ei, din oasele ei,
Din mînile ei, din vinele ei,
Din toate-ncheieturele ei.
Să te duci, duh rău,
Întopsicat și împelițat,
Că de nu te-i duce,
Eu cu toporul capul ț-oi tăia etc.

(spuind acestea de trei ori)

Să te duci, duh rău,
Întopsicat și împelițat,
Din ceasul acesta înainte,
Că eu oi veni și te-oi mai cerca
Și dacă te-oi mai afla,
Cu toporul te-oi tăia,
Cu secera te-oi secera,
Cu cuțitul te-oi junghea,
Cu acele te-oi împunge,
Cu săgeata te-oi săgeta,
Cu rug rugit te-oi alunga
Din capul femeie iștеia,
Din trupul ei, din mînile ei,
Din oasele ei, din vinele ei,
Din toate încheieturile ei.
Să ieși din ceasul ăsta înainte
Pe degetul stîng,
Ca prin urechile acului.
De slуțit, să n-o sluțești,
De muțit, să n-o muțești,
Semn să nu-i faci,
Bortă să nu-i lași.
De la dînsa să te pornești,
Unde te trimit eu:
În pădure măiastră,
În stîncă și-n piatră,
Care nu trebuiește,
Că acolo e casa și locul tău,
Nu în capul femeiei,
Nu în trupul ei, nu în mînile ei,
Nu în sîngele ei, nu în vinele ei,
Nu în încheieturele ei.
Să te duci, să te pornești.
Să ieși pre sus, prin căpriori,
Să nu te atingi nici de nori,
Nici de pămînt,
Să te duci ca un vînt:
Pe sub garduri,
Să nu te atingi de nime,
Nici de om, nici de vită.
Să te duci, să te pornești,

Să nu gîndești să te-ntorci,
Că eu cu armele mele,
Pulbere și ozdrele,
Te-oi face cu armele mele!
Ieși și te du:
Unde cucoș negru nu cîntă,
Unde pasăre nu ciripești,
Vacă nu rage,
Oaie nu paște,
În stîncă și-n piatră te propești,
Că acolo trebuiești.
Acolo ți-i casa ta,
Acolo ți-i locașul tău.
Nu veni asupra femeiei ișteia,
Ca porcii grohăind,
Ca caii fornăind,
Că eu pulbere și ozdrele
Te-oi face cu armele mele!
Că eu pomană-mi fac cu femeia asta,
Cu casa ei, cu barbatul ei,
Cu copiii ei, cu gospodăria ei.
Eu am venit să te scot:
Din trupul ei, din picioarele ei,
Din sîngele ei, din vinele ei,
Din toate încheieturile ei.
Că de nu-i heni,
Eu cu toporul capul ț-oi tăia,
Cu secera te-oi săgeta,
Cu cuțitul te-oi înjunghia,
Cu sulița te-oi împunge,
Cu acele te-oi străpunge,
Cu pieptenele te-oi smulge,
Cu rug, ruguleț te trag.
Fugi, duh rău,
Întopsicat și-mpelițat,
Că eu cu armele mele
Te-oi face praf și ozdrele!

Îi făgăduești o găină neagră ca să iase; și el iesă, se duce, dar trebuie să i-o dai – te duci sara la hotar ș-o lași acolo. (Găina să nu aibă nici o pană albă.). Dacă nu-i dai, vine și te muncește.

Paraschiva Artimovici, Șcheia

Maria Cloșca, din Burdujeni, spune că ei, cînd îi trebuiește dracul, se duce sara la vrun pod părăsit și-l strigă, dîndu-i o para: „Măi, iată, eu îți plătesc să mergi să-mi faci cutare lucru!” A doua zi vine și, de nu găsește paraua, e semn că a luat-o și îi va face, apoi îi duce o găină.

(Descîntecele cu dracul, vol. II*, la *Descîntece*.)

Cu dracul descîntă orișice descîntătoare, îl pomenește și el să duce, dar trebuie să-i făgăduiască ceva în descîntec, fără ca să-i deie. Îi făgăduiește vite din cireada boierească – meargă să-și ieie, că altfel o năcăjește pe dînsa.

Dacă-ți trebuie pentru ceva dracul, iai 9 bețe ce să învîrtesc pe apă, cînd vine apa mare și mergi la 12 ceasuri noaptea cu pielea goală în crucele drumului și faci cu acelea foc și el vine. Atunci îi dai 2 ouă și semn de la cine vrai și-i zici: „Na, să te duci în cutare și-n cutare loc, ș-acela lucru să-mi faci.” De-i zici să-l aducă pe cineva, îl pune pe cociorvă și-l aduce. Și dacă i-ai dat 2 ouă, el n-are treabă la om. Dar cînd te întorni înapoi, auzi muzicanți, împușcaturi, strigînd, să nu cumva să te întorci înapoi ori să te uiți, că te sfarmă dracii bucăți. Iar de se întîmplă că acela pe capul cui l-ai trimes știe să-l întoarcă, zicînd numai cuvintele acestea: „Dumnezeu, Domnul Hristos și Maica Precesta”, atunci el vine la d-ta, care l-ai trimes, și 9 zile te chinuiește, că poți să mori.

Vasilca Ungurean, Roșa

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Dracii cei mari stau în crucele drumului. Cine vra să cînte frumos în fluier merge noaptea la miezul nopței și îngroapă fluierul în mijlocul drumului – sau orce instrument – și-l lasă să steie acolo 9 zile, apoi îl ia și să vie păn' acasă cîntînd; chiar să nu știe cînta deloc, că cîntă. Dracii așa joacă pe lîngă el, păn' acasă; dar să-și puie un ceaun în cap, căci arunc cu bulgări, și nici să se uite în urmă, că-l sfarmă. *Acsenia Roman, Mahala*

Unde șede dracul

Dracul șede la haturi și în boz; bozul e poama dracului. Bozul e deșert înlăuntru, n-are inimă și așa de rău miroasă! Bozul nu-l sapă nimene. Doamne ferește, să dai de o rădăcină unde șede el, te-ar omorî acolo. *Călina Culcimiuc, Mihalcea*

Dracul nu șede la boz, numai drăcoaicele, că ele-s mai slabe, da dracul șede în spini, în porumbrei, aceia sînt ai lui și carpănul. Dracii sînt neam cu socul; acela e județul lor. Este un soc mare, gros de 99 de șuhuri, la acela merg toți dracii din lume, fiecare încarcat cu spini, da ele, cu crengi de boz în mînă. Acolo cînd ajung, socul le spune să ardă spinii și acolo aruncă și ele bozul; da dracii tot își lasă cîte o creangă de spin în mîna stîngă, ca cu aceea să se apere de alții mai mari ai lor, bunăoară, ca și omul cînd întâlnește pe altul bat, se teme.

După aceea, socul le spune la toți ce au să facă, unde au să meargă etc.

De drac n-ai ce te teme, căci el e mititel, numai de o palmă, un băiețel; lovește-l cu mîna stîngă îndărăpt și îndată piere, cu cea dreaptă nu, că nu-l nimerești. *Toader Cojocari, Broscăuți*

Dracul, cînd a făcut casa, n-a făcut ferești etc. Dumnezeu a mers și a tăiat ferești în cruce și a lasat casa pentru oameni, da lui i-a spus să se ducă în spini, aceea să fie casa lui și pe hotar, nu pe drumul drept, pe unde îmblă oamenii. Așa i-a dat Dumnezeu.

Proverbul: „Parcă-i dracul din spini!"

Un om a mers noaptea și l-a întâlnit necuratul. „Hai la mine, zice el, în curțile mele și-i mîne." Omul s-a dus. I s-a părut că vede niște curți! S-a culcat, da dracul zice: „Schimbă cu mine luleaua." Au schimbat. Cînd se trezește a doua zi, da el ședea în niște spini așa de mari și, în loc de lulea, vede că ține un bețișor întors în gură.

Ana Darie, Broscăuți

La hotari, niciodată să nu stai, că la hotar ei se adună și spun celui mai mare ce au lucrat.

Dracul bate la gard, ca băieții la bumbi. *Roșa*

Diavolul șede în crucele drumului sau în drum părăsit. De ce să zice cînd tună: "Treci din crucele drumului"? Căci acolo stă diavolul și te-ar detuna. *Ropcea*

Dracul şi banii. Dracul la furat

Nişte scripcari din Roşa s-au dus odată, de Sînzieni, la Sf. Ioan, la Suceava, ş-au înnoptat într-o pădure. La vreme de noapte, le iesă un boier cu droşca înainte şi-i roagă să vie să cînte acasă la dînsul. Le dă unul de 10 fl. de hîrtie. – Ţiganii, bucuroşi, se duc. Ajung la nişte curţi straşnice şi întră în nişte odăi frumoase, pline de boieri şi de cucoane, gătiţi care de care mai dihai. Se pun la uşă în sala cea mare şi le cîntă; boierii joacă.

Da vede un muzicant de aceia că îndată cum se lasau de joc, se duceau la un craston cu nişte apă şi tot luau cu mîna şi dau pe ochi. Merge şi muzicantul şi ia şi el şi dă. Cînd se uită, da aceia erau sute şi mii de draci; nici curţi, nici nimic, numai nişte tufe, cioate, movili. Ceilalţi doi scripcari cîntau înainte, ei nu ştiau nimic.

La o vreme, vine boieriul cela la dînşii şi le spune că de amu va fi destul, să se ducă înapoi. „Noi nu ştim pe unde să mergem, zic ei, du-ne d-ta de unde ne-ai luat", şi el i-a dus. Rămîn ei singuri. „Hai, zic ei, să ne numărăm banii ce-am cîştigat. O mulţime de «sabaşe[1]» ne-au plătit." „Voi gîndiţi că aceia sînt bani", zice acela ce văzuse, acelea-s surcele, ian cataţi în buzunari." Se uită... e aşa; numai hartia de zece, ce le-a fost dat întâi, era curată. „Voi gîndiţi poate că la boieri aţi cîntat? Aceia erau toţi draci!", şi le spuse ce a văzut.

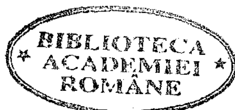
La cîtva timp după aceasta, merge muzicantul în tîrg la iarmaroc şi-l vede pe un drac, cum se tot vîra printre oameni. Un boieri vînduse nişte boi şi pusese banii în buzunari; dracul merge încet şi-i trage legătura şi se duce. Boieriul dă că nu-s paralele şi face huit. Omul merge să-i spune: „Cucoane, nu ţi-a furat nimene banii, da acesta ţi i-a furat!" Ia şi-l duce la dracul. Dracul atunci face „ptiu" şi stupeşte omului între ochi şi mai mult n-a văzut nimic.

Dracii fură; acei ce au draci, ei le aduc bani şi de toate cele, numai cît nu-i vede nime. *Catrina Beicu, Mihalcea*

*

Un om sarac îmbla să împrumute bani şi nu găsea; s-a întâlnit cu „dînsul" pe drum şi i-a zis că îl duce la o casă, unde ştie că-i vor da. Pe drum înaintea lui s-a făcut o casă mare, iar înlăuntru, cel necurat cu o mulţime de bani lîngă dînsul. Necuratul îl duce înaintea icoanei Domnului Hristos şi-i zice: „Stupeşte acestuia între ochi şi-ţi voi da bani!" Omul atunci ş-a făcut cruce, casa cu draci a perit şi el s-a trezit într-o rîpă. Tocmai la trei zile a ajuns de acolo acasă, aşa de departe l-a fost dus. *Mihalcea*

*

1. Sabaş se cheamă cînd cineva doreşte să joace înainte cu o fată şi plăteşte la scripcari pentru un joc.

Banii fugători

Sînt bani fermecați cu cari, de cîte ori ai voi să cumperi ceva și-i dai, îți vin înapoi în pungă. Astfeli s-a întîmplat lui N., la oaste. Un prieten al acestuia avea așa un ban fermecat și de cîte ori îl da, îi tot venea înapoi. Odată, l-a împrumutat și el de la prietenul său, ca să aibă ce cheltui. Acela l-a încunjurat întăi de cîteva ori împrejurul piciorului unui scaun, ca să se ție la cel ce l-a împrumutat, și după aceea i l-a dat. Acesta l-a fost dat de cîteva ori și iarăși i-a venit înapoi, iar cînd a venit termenul să-l deie prietenului său, nu mai era în pungă, a fugit la posesor, căci acuma nu mai era legat să steie la altul.

Sînt iarași bani, cari au însușirea de a atrage și alți bani cu dînșii, dară numai pe acei de același metal ca cel fermecat, adecă de argint.

Cineva a schimbat în Siret bani și a capatat mai mulți bani de argint, pe cari i-a legat în o legătură, la un loc cu banii de hîrtie și de aramă. Cînd cautǎ acasă, toți banii de argint au fost fugit din legătură și numai cei de hîrtie și de aramă au ramas. – Va fi fost desigur vrun ban fermecat între aceia. Aceștia se capătă pe la fermecătoare.

D-na Aglaia Botezat, Siret

*

Ca să nu fugă banii, pun femeiele din Mihalcea naforă în basma. Banul ce fură pe alții se cheamă „ancluz". Sînt cîteva precupețe cari au astfel de bani, făcuți tot cu dracul ieșit din oul cel părăsit.

D-na Maria Reus, Mihalcea

Ancluzul are numai cît putere a veni singur, nu și de a aduce pe alți bani. Dacă schimbi un leu de aceștia, iai paralele cele mărunțele și peste cîtva timp și el vine înapoi în pungă și cu chipul acesta poți să fii întotdeauna cu bani. Vrăjitoarea aduce apă de la 9 fîntîni și pune un leu curat (nevrăjit) în apă. Apoi, descîntînd, spune că cu leul acesta dimpreună îl dă pe necuratul la omul care îl cumpără, să-l slujească toată viața, zicînd: „Iată, te dau, duh rău, dimpreună cu leul acesta lui N. să-i fii de noroc, unde va schimba leul, tu să-l aduci înapoi" etc. Apoi, omul ce-l ia trebuie să poarte leul acela 9 zile, sub călcăi în ciubotă și, în timpul acesta, să nu se spele, să nu se închine și să nu vorbească cu nimene ș-apoi să ține de el.

Neculai Maftei, Bobești

Alții spun că banul acela e însuși dracul, să preface în ban – apoi fuge la stăpînul său.

„Ancluz" se numește dracul cel ieșit din ou. Asta o știe din bătrîni.

D-na Neagu, Broscăuți

*

Muntele Țetinul[1], reședința dracilor
Dracul și banii

În Țețin, stau draci. Oarecînd au fost pe aice turcii și au făcut cetate acolo și îmblau toată țara. Veneau împărați cu bătălie împotriva lor, de împușcau prin ferești, dar nu-i puteau birui, pe urmă nu au avut ce face ș-au trebuit să se ducă. Da banii cît pradase din țară au ramas cu poloboace cu tot acolo și, pentru că nu au putut să-i iaie cu dînșii, i-au blastamat să fie ai dracului pănă s-or înturna ei, dară ei nu s-au înturnat mai mult și amu au ramas dracii stăpîni acolo și-i numără.

Spre zile mari, cum sînt Paștele, se deschide poarta cea de fier și rămîne deschisă, pănă ce iesă cu liturghia. Odată, un om din Revna își căuta boii ș-a văzut ușile deschise, înlăuntru nu era nimene, dar a văzut acolo o gramadă de bani. El a întrat și a luat o cușmă; dracul l-a văzut și, cînd da el să iasă, dracul iute a închis ușa și i-a prins călcăiul de i l-a rupt. S-a dus cu durere acasă, sîngele curgea după el ca dintr-un bou; dar boii nu i-a mai căutat, că a avut cu ce cumpara.

Roșa

Dacă ar scoate cineva piatra cîtă este acolo și le-ar strica culcușul, ei ar sfarma tîrgul, de aceea se tem domnii și nu lasă să se mai scoată piatră din Țețin.

Demult, era acolo o gaură ca de fîntînă și au bagat pe un arestant înlăuntru, ca să vadă ce este acolo. Arestantul a aflat un bătrîn care trăgea din ciubuc, acesta l-a întrebat că de bunăvoie a venit acolo? El i-a răspuns că de nevoie, că l-au trimis. Bătrînul i-a dat o cușmă de galbeni și i-a spus să zică celor din tîrg că de nu vor da pace arestantului, unde stă tîrgul, va fi apă. Un altul a mers anume, gîndind că va capata și el, dar l-au rupt bucăți. *Iluță Moraraș, din Țețin*

În Țețin, este și amu pivnița unui împarat turcesc; necuratul stă pe scaunul lui cu 12 miniștri și bea, dar nu poate nimene întra la el, porțile-s de fier și lacata pe dînsele cît ciubărul de mare. Au căutat cei din Cernăuți să strice, dar n-au putut, că-i blastamat.

Agafia Popovici, Mihalcea

În vechime, erau uriești pe aici și aveau 3 cetăți în Roșa. Una era în Țețin, alta în Stînca și a treia pe dealul Ocru. Acuma, în magazia urieșilor din Țețin stă necuratul. Pe un om ce era să-l spînzure l-au slobozit acolo și a găsit pe necuratul dormind pe cuptor, iar femeia lui îi căuta în cap.

*

1. Pe muntele Țețin, lîngă Cernăuți, se află ruina unei cetăți, despre care avem puține date istorice. În cronice, cetatea aceasta e numită cetatea „Cerun."

Zice că erau trei frați saraci și au pornit prin pădure. Unul din ei a zis că să jupească un copac, să facă funie și să-și deie drumul acolo să vadă ce-i. Au întrat doi și cel mare a ramas afară. Necuratul sta la masă. I-a întrebat ce vreau? Cel mijlociu ceru un sac de cărbuni. Îi dădu. Cel mic un sac de galbeni. Iar îi dădu. Au scuturat de funie și fratele lor i-a scos. A mers și acesta ș-a cerut 3 saci de galbeni. Diavolul s-a mîniat foc c-a cerut 3, fără soț, și l-a pus la lucrat fierul un an. A zis că de ce n-a cerut ca cel mic, c-acela are să fie al lor? După un an, cînd a ieșit cel mare, nu mai avea piele pe trup, toată i-a fost ars de foc, numai ciolanele i-au fost ramas.

Maranda lui Proț, Roșa

Un om din Cuciur zice că-și omorîse femeia și, în loc să-l spînzure, i-au dat drumul acolo. Ei l-au întrebat ce caută între ei, nu se teme? „Făceți cu mine ce-ți vrea, că eu tot am să mor, că mi-am omorît femeia." „Te știu, zice unul, doară eu te-am iudit trei ani ca s-o omori!" Și pentru ca să aibă semn că a fost acolo, i-au dat o păreche de pistoale de diamant, ce lumina locul. Prezesul le-a luat de la el și le-a pus în cui, dar necurații i le-au luat și au pus niște copite de cal în loc. Cînd s-a uitat prezesul, a avut ce vedea. *Un om din Cuciur*

Banii ce înșală negustorii

Odată, au ales niște jidani, vineri spre sîmbătă, niște balerci cu rachiu și le-au pus la un jidan, la crîșmă pe prispă; da o balercă, cum a pus-o, a pocnit. Merge jidanul la rabinul cu crîșmariul. Vine rabinul la jidan acasă, să vadă paguba, și-l găsește pe necuratul pe prispă ținîndu-se de urechi. „Da tu ce faci aici?", îl întreabă rabinul. „Ce să fac, ia, dormeam așa de bine și a venit acela cu balercile și a trîntit una peste mine, de m-a trezit; da și eu i-am făcut, c-am stricat-o!" „Amu trebuie să i-o plătești", zice rabinul. „Așteptați să treacă 3 zile de luni și voi plăti-o." (Luni, e în Cernăuți iarmaroc.) „Da tu de unde ai bani?" „Doar cîți înșală și cîți au bani și se jură că n-au , aceia toți sînt banii mei!" Și chiar așa e. *Pisarciuc, Roșa*

Un jidan sarac ducea o balercă cu vin la un boieri, care a fost cumparat-o. Jidanul a fost ostenit și a pus balerca jos, oleacă. Deodată, sare balerca în sus și cade iar jos și se sfarmă. Jidanul amu trebuia s-o plătească; merge la rabinul și-i spune. Rabinul îi dă o scrisoare, să o puie în locul acela. El o pune și vine iar la rabinul și întreabă: „Încă n-a venit?" „Mai du-i o scrisoare, căci trebuie să vie!" Îi mai duce una, vine necuratul. „Tu ce-ai făcut, de ai stricat omului balerca?" „Da el la ce mi-a pus-o pe urechi, că acolo ședeam eu!" „Amu plătește-o, zice rabinul, că omul acesta e sarac!" „Voi plăti-o, zice dracul, dar așteptați-mă măcar o lună, căci eu alți bani n-am, numai cei ce se înșală la vînzare cu un cruceri, doi; și nu pot să vă strîng în grabă așa de mult." *D-l Ilie Dulgheri, Broscăuți*

*

Dracul din baltă. Sufletul pentru bani

Un băietan tare sarac, fiind năcăjit, a zis într-o zi: „Să știu că mi-ar da dracul bani și ce-mi trebuie, m-aș da lui." „Iată-mă-s, dă-te mie, că-ți dau ce-ți trebuie, a zis dracul, dară eu vreu să fac contract." „Fă și contract", a zis băietanul. Dracul, după ce a făcut contractul, ș-a spintecat pulpa, a pus contractul acolo și iarăși ș-a închis-o. „Cînd ț-a trebui ceva, zice dracul, vină de bate cu măciuca în baltă, că îndată vin." Băietanului îi trebuia straie, a bătut. „Mergi, bre, de-ți ia cîte vrei, prin dugheni, că lasă de ți-a zice cineva ceva." El a luat și nimene nu i-a zis nimica. Îi trebuiau bani, a bătut. „Mergi de-ți ia bani de la jidani, cît îți place." A luat. Îi trebuia vite, tot așa.

Acum era bogat, dar el știa că-i vine vremea să se spînzure. Merge la o babă și-i spune ce a făcut. Baba a zis ca să-i deie o vacă cu vițel și o cușmă de bani, că ea-l va scoate de la dracul. „Ț-oi da", zice el. „Ia, zice baba, și fă lîngă iaz o bortă mare în pămînt și fă o spînzurătoare ș-un om de paie îmbracă-l ca pe d-ta și-l spînzură acolo, pe urmă să bați de 3 ori cu măciuca în baltă și îndată să te ascunzi, căci dracul de va veni și va stupi, nu mai ești al lui." Face el așa, iesă dracul și se uită. „Ptiu, zice dracul, da tu aice te-ai spînzurat, prostule, eu gîndeam că tu te-i spînzura între oameni, nu așa!", și s-a dus. Băietanul a făcut mormînt omului celui de paie, de l-a îngropat și a scapat. *Ioan Pisarciuc, Roșa*

Omul negru și dracul

A fost un om negru la față, așa de negru, că nimenea nu vrea să-l primească, nici la lucru, nici la slujbă. Ce să facă omul, ajunsese că n-avea ce mînca. „Dacă-i așa, zice el, mă duc dar la dracul!" Și pe loc, dracul a fost înaintea lui. „Hai la mine, zice el, căci eu te primesc. Ț-oi da să-mi faci o slujbă și pentru aceea tot ce-i pofti vei avea. Cinci ani de zile să nu te speli, să nu te închini și în pat să nu dormi, dar sub pat; și pe urmă îți dau drumul." I-a tocmit o odaie în hotel, avea de toate și bani cît vrea. Acolo veneau boieri și jucau cărți. Un boieri a fost pierdut, odată, într-o noapte, cîteva mii de franci și sărăcise. Ce să facă, de unde să împrumute? Îi spun chelnerii că este la dînșii un domn, că are tare mulți bani și-i va împrumuta. Vine boieriul la dînsul și cere. El îi spune ca să facă un hambar de fier, cu ușă pe acoperemînt, că el îi va umplea hambarul cela, să fie și pentru dînsul bani acolo, cît vor trăi.

A dat boieriului bani, să facă hambariul, și cînd a fost gata, s-a suit deasupra și a suflat din o cîrjă, pănă a umplut casa ceea cu bani. Boieriul, dacă a văzut așa, a zis că-i dă o fată. „Eu nu pot să mă însor acu, zice el, stați pănă ce mi-oi împlini slujba mea!" Fata cea mare, cînd l-a văzut, a zis că mai bine se îneacă decît să meargă după așa o aratare. A doua, tot așa. Da a treia a zis că ea va merge.

Împlinește el cei 5 ani; amu, dracii nu mai aveau nimică cu dînsul, dar tot i-au zis ca să-l ducă la stăpînul lor. – L-au apucat și l-au

cufundat într-o baltă și, deodată, s-a trezit pe ceea lume la draci. Acolo ei s-au apucat să-l gătească, l-au ras, l-au spalat, l-au îmbracat și, cînd l-au scos pe astă lume, era așa alb și frumos, că n-avea păreche. Merge el la boieri, să iaie fata, fetele cele două, cînd l-au văzut așa de frumos, de scîrba, cea mare s-a aruncat într-o fîntînă, da cea mijlocie s-a dat cu capul în jos, de sus, de pe casă, și au murit amîndouă. Așa a cîștigat dracul cu dînsul două suflete; da el s-a însurat și a trăit cu femeia și, după moarte, n-a fost al dracului, căci își făcuse slujba. *Sultana Crăciun, Botoșani*

Aceeași să povestește și în Broscăuți, în Bucovina, cu deosebire că omul acela era catană, îl chema Sofronie, slujise la împaratul cît a biruit cu lucrul, dar, simțindu-se slab, s-a dus. Pe drum, l-a întâlnit un boieri cu trăsura și l-a luat să-i slujască un an pentru 100 de lei. Alt lucru în timpul acela n-avea decît să mănînce, să beie, să șadă și să fumeze tutun; dar în timpul acela să nu se spele, unghiele să nu-și taie, să nu se radă, să nu se tundă și la Dumnezeu să nu gîndească. L-a dus în niște curți și l-a pus că steie într-o odaie, unde avea tot ce gîndea. La anul, a venit diavolul și l-a mai tocmit pe un an, păn' a șezut 3 ani. Diavolul, pentru că i-a făcut slujba aceasta și s-a dat după legea lui, l-a dus la un împarat să-l însoare, zicîndu-i: „Acolo vor fi 3 fete, două vor fi ale mele și una, a ta." După ce l-a ras, l-a gătit, l-a dus acolo. Cea mare, cînd l-a văzut, a zis: „Eu după aista nu mă duc, mai bine mă spînzur." Diavolul ș-a scris. A doua a zis că se îneacă. El iar ș-a scris. A treia a zis că, dacă-i e partea, să duce. Au lăcătuit pe cînd să fie nunta, au băut cuvîntul, împaratul i-a dat jumatate de împărăție, căci era ca un crai îmbracat. Dar cînd a fost la nuntă, fetele cele două s-au înecat și s-au spînzurat, iar el a ramas împarat.

§ 3. Goana după suflete
Dracul în iad și poporul lui

Diavolul cel mare, după ce a făcut cu Dumnezeu pămîntul și a făcut din lut pe om, Dumnezeu i-a suflat omului duh, de a vorbit și l-a luat la el. Diavolului i-a fost ciudă, că zice: „Și eu l-am făcut, îi ș-al meu, nu numai al tău; hai și l-om tăia în două și ne vom lua fiecare cîte o bucată!" „Ba nu, zice Dumnezeu puternicul, care va fi păcătos, va face răutăți, va fi al tău; și care va fi bun va fi al meu. Și care n-a muri de moarte bună – s-a spînzura, s-a îneca – acela tot al tău va fi; dar care va muri de moarte bună și se va pocăi va fi al meu."

Și de aceea el îmblă amu să-și cîștige suflete, iudește să se spînzure, că așa a avut vorbă cu Dumnezeu. *Catrina Dănilă, Mihalcea*

La a doua înviere va ieși diavolul, ca să iaie pe cei păcătoși: înecați, spînzurați, căci Dumnezeu l-ar prăpădi-lă, dar cum va lasa pe cei răi? *Andron Dragan, Mihalcea*

Diavolul cel mare stă în iad, el are draci, cum are Dumnezeu îngeri, de-i trimete să facă treabă; și are pe oameni popor, cum ne

are Dumnezeu pe noi. Acei făcători de rele, toţi sînt ai lui şi, pentru ca să se înmulţească, trimite pe draci că să iudească pe oameni la rău. Necuratul are mai mare putere decît Dumnezeu, că lui o mulţime i se dau. Cîţi ucid oameni, înşală, fură, toţi pe dînsul îl ascultă, el li-i stăpîn.

Dracii sînt negri, cu coadă, cu aripi de liliac, cu coarne, cu ochi albi, cu dinţii şi buzele roşi, cu copite de capră şi să preface fel de fel, ca să facă pozne, să spărie pe om. În toată ziua, dau raport celui mai mare ce au făcut, ca la cănţelerie. *Ioan Pisarciuc, Roşa*

De demult, erau pe pămînt dracii stăpînitori, dar, înmulţindu-se oamenii, au ramas ei stăpînitori; iar la sfîrşitul lumei, va fi peste tot apă şi după ce se va usca, va rămînea lumea iar celor mititei. Aşa sînt de mici, că 12 la un loc ar face cît un om. Ei sînt îmbracaţi nemţeşte, şed pe sub poduri şi pîndesc de răstoarnă carele în glod, căci macar de-s mici, dar sînt grei. Dacă i să suie noaptea unui om în spate, nu-l poate duce. *Agafia Popovici, Mihalcea*

Povestitoarea a văzut odată pe o casă cum jucau 2 draci negri şi cu coarne, mari cît nişte băieţi, apoi au venit împrejurul ei şi au început a juca – ea a rîs. Ei au strîmbat-o şi unul i s-a suit în spate, de l-a dus pănă acasă, da aşa de greu, că nu mai putea! După aceea, a fost bolnavă 7 săptămîni.

Omul care e tare de înger nu-l vede, numai cel slab de înger.

Maria Cozobosca, Mihalcea

Niciodată, cînd mergi noaptea, să nu te uiţi înapoi şi peste umărul stîng să nu te uiţi, că îndată ţi se arată. Numai ce vezi o mîţă or să face îndată nalt tare şi apoi mic şi poţi să te spării.

Cînd te poticneşti mergînd, calci pe necuratul sau pe locul unde a fost el. *Maria Braha, Mihalcea*

A. Necuraţii noaptea. Ceasurele lor. Pocitura

Necuraţii, noaptea, păn' a nu cînta cucoşii, sînt toţi prin sat, să strice oamenilor. Pe unul îl întălneşte şi-l ologeşte, îl amuţeşte, altuia îi dă sînge pe nas şi îndată moare; îl poceşte. Da cum cîntă cucoşii, toţi fug la pădure. *Vasile Masloschi, Mahala*

Necuratul zice că e blastamat de Dumnezeu, că el ziua nu are să îmble, numai cît un ceas, drept la amiază-zi; ceasul acela însamnă o minută, e a lui, cînd stă soarele – că soarele de amiază-zi stă 2 ceasuri (2 minute) – şi noaptea, după ce asfinţeşte soarele, pănă la miezul nopţei, are putere 12 minute; atunci de te nimereşte, te poceşte. Dar nu 12 minute în şir, ci din timp în timp.

Fratele povestitoarei a văzut noaptea un iepure şi a aruncat cu un bolohan în el. Cînd a slobozit un vînt, a rupt crengile de pe copaci. Atunci să fi fost în minuta lui, îl pocea şi murea. El noaptea, cînd vine la fereastă, de te strigă, dacă îi răspunzi în minuta lui, poate să

te ologească, să te muțască, că are drept. De aceea, noaptea dacă mergi la drum în ceasurile cele strașnice, să nu vorbești, dacă ești cu cineva, că nu știi cum poate cădea tocmai în ceasul lui și de pe glas te poate poci.

Tot astfel, și cînd stă soarele drept amiază-zi, e al lui; atunci el face fel de fel de rele.

Un om nu bea rachiu deloc și a zis că toată viața lui nu va bea. Odată, a mers ziua mare în pădure; da un băiețel, dracul, îi arată o pungă de bani. „Na, zice el, dacă îi bea un păhăruț de rachiu, îți dau punga asta plină de bani." Omul dintăi n-a vrut, da pe urmă se gîndește că ce e un pahar de rachiu, da o pungă de bani e mai mult. – Ia și bea. Îi mai dă – mai bea. I-a dat punga, da aceea era o bășică cu niște hîrtie de țigară. Diavolul face mai departe: „Ce femeie frumoasă are frate-tău! Nu poți tu să-l omori, să rămîie femeia a ta?" „Cum să omor eu pe frate-meu, dacă eu nici o vorbă rea n-am avut vreodată cu dînsul?"

Merge omul noaptea acasă, vitele frăține-său la dînsul în grădină. El strigă, frate-său iesă și se încep a să sfădi. Vine frate-său nu știu cum înaintea lui, diavolul îi aruncă o bardă; el o prinde în mînă și-l omoară pe frate-său. – Astfel a capatat diavolul un suflet. – Așa om bun, că nici rachiul nu-l gustase în viața lui! *Elena Braha, Mihalcea*

Dracul, ziua păn' la amiază, e chior, nu vede. *Broscăuți*

Ziua de aceea nu îmblă dracii, căci oamenii ziua cît îmblă, cît sînt treji, își fac cruce, vorbesc de Dumnezeu, cîte ceva: „Doamne, Doamne!" sau „De-ar da Dumnezeu" etc. și el de numele lui Dumnezeu se teme, fuge, numai noaptea iese, atunci cînd toți creștinii dorm. *Ropcea*

De diavol să nu vorbești, căci cu cît îl pomenești, cu atîta mai tare să întărește și să apropie, tot c-un pas de om. Noi, se cuvine să avem numele lui Dumnezeu în gură, nu să-l pomenim pe dracul. Dracul, dacă nu zici 15 zile numele lui, să îmbolnăvește și, cum aude că vorbești de el, să îndreaptă, zice: „Iacă, tot nu mă uită oamenii!" *Broscăuți*

După ce asfințește soarele, să nu-l pomenești trei luni, că se duce de la casă. *Mihalcea*

B. De dracul nu e bine să vorbești Cum să-l bați

De dracul nu-i bine să tot vorbești, să-l pomenești.

Odată, venea mama mea cu tatăl meu de la tîrg, da tata una, două, tot pe dracul îl avea în gură. Ba „Dracul să-l ia!" ba „Ducă-se la dracul!" ba „Cine dracul!" Mama s-a fost mîniat și s-a fost dus oleacă înainte. Vede un om. „Buna vremea!", îi zice mama. El nu răspunde. „D-ta ești, uncheșule?", îl întreabă mama. Tace. „E nanașul", gîndește mama. „Sărut mîna, nanașule!" Tace. Da acela era dracul!

Diavolul, dacă vorbeşti de el sau dacă cumva în vorbă te dai lui, cum sînt oameni că zic „Să fiu al dracului, să mă ia dracul" etc., el îşi scrie şi tot îmblă după om de i se arată. Atunci, să fie omul cu minte, să nu vorbească cu dînsul, că îndată e rău. Omul atîta are noroc, că el nu-i ştie gîndul, că vai de capul omului ar fi! În una, i-ar îmbla în cale cu gîndul lui, ca să-l iudească.

Moşul povestitoarei mergea noaptea şi vede după el un călugăr; vinea lîngă el din stîngă – că el aşa merge – şi merge, merge, da omul tace. De la o vreme, începe diavolul a vorbi. A vorbit păn' au ajuns la două drumuri; omul a apucat pe drum la dreapta. – „Ei, zice el, n-am ştiut eu unde mergi, c-apoi videai tu!" Da diavolul n-a putut merge în dreapta. Dacă ar fi vorbit omul cu el, l-ar fi omorît. În el dacă poţi să dai repede de trei ori, îl dovedeşti, da cum îi da o dată şi încă o dată, îţi ia puterea şi eşti a lui.

Noaptea dacă-l întălneşti, să nu mergi niciodată în stînga, da tot în dreapta, că el în stînga are putere, dar în dreapta, nu; că cu dreapta faci cruce şi fuge. Orice ai vedea noaptea, în dreapta să dai.

O servitoare din Vicov

Pe necuratul, cînd îl vezi, bate-l cît poţi, numai nu grăi, că îndată te taie la inimă şi mori, te poceşte.

O fată a mers noaptea la o casă. Deodată, i s-a făcut pînză întinsă dinainte. Ea a dat o dată cu un băţ şi îndată a început a-i curge sînge din nas şi din urechi. „Mai dă o dată", zice pînza. Fata atunci a început a răcni, de au ieşit oameni din casă şi au găsit-o jos, toată zgăriată.

Zice că niciodată să nu dai de două ori, cînd zice dracul, că el atunci are treabă la om. *Spasca, Mihalcea*

Odată, mergea tatăl povestitoarei cu un alt om, cînd, pe un părîu, pe gheaţă, li se face un suman înainte şi tot se mişcă. Bătrînul face „bof!" cu băţul în suman. „Mai dă o dată", zice sumanul. Da atunci să răspunzi, cînd îţi zice aşa: „Pe mine numai o dată m-a născut mama, nu de două ori." Aşa a zis şi el. Nu le-a făcut nimică, dar nu i-a lasat să treacă pănă după miezul nopţii. Da de mai da o dată, era a lui.

Aşa îmblă el să-şi cîştige suflete; îi îndeamnă să-şi facă seamă, azi oleacă, mîne oleacă, pănă ce-i fac pe gust. Cine îmblă cu astfel de gînduri nu mai este curat, acuma e cu dînsul amestecat.

Un om s-a dus din casă întins în grajd, ca să se spînzure; a zis că merge să dea mîncare la boi; cînd colo, aude în pod o mîţă. – „Ei, tu eşti care mă îndemni pe mine la rău, zice omul, lasă dar!" Şi nu şi-a făcut seama. *Ilişeşti*

Un om a vrut să se spînzure. „Ajută-mi, Doamne, să mă spînzur", a zis el şi s-a aninat de un odgon. Cînd colo, odgonul să rupe; pentru c-a zis „Ajută-mi, Doamne." „Nu spune aşa, zice diavolul, la spatele lui, zi: «Ajută-mi, drace, să mă spînzur» şi eu ţ-oi da aţa asta de

paingăn și te vei spînzura.” „Ajută-mă, dar, drace, să mă spînzur.” Dracul i-a dat ața și s-a spînzurat. *Ion Pisarciuc, Roșa*

Un om era bonav, de nu să putea urni, trebuia să-l rădice de subsuori să-l ducă afară. Odată, femeia lui nu era acasă; cînd vine, îl găsește spînzurat în pod. – Cum de-a avut atunci putere să să suie? Numai dracul l-a întărit. *Mihalcea*

Un stoleri bătrîn făcuse multe biserici, acu îl pusese și pe feciorul său la lucru mai greu. Într-o zi, feciorul, voind să puie crucea, zise tatălui său: „Tată, în care bortă să pun crucea, că aicea sînt 2 borți?” „Dacă sînt 2, nu mai ești copilul meu!”, și pe loc s-a prăvălit jos și s-a făcut colb. Îl orbise Tumanul. *Pisarciuc*

Pe noi, de diavol ne păzesc numerele cele fără păreche. El, unde sînt 2, 4 etc., să vîra, dar unde sînt 3, 5, 7 etc., fuge, să teme. *Andrei Motoc, Mihalcea*

C. Cum se arată

„Odată, zice Gh. Botezat, din Roșa, veneam cu un om de la pădure; cînd, pe la un pod, îl văd pe dînsul – era lună, frumos – îmbracat ca un domnișor, negru, cu țigara în gură, cu pălărie în cap, mititel, se preîmbla pe lemnul cela al podului. Eu atunci zic către omul cela: «Ian hai și ne-om anina de dînsul, să vedem ce ni-a face?» Și eu arunc o uscătură pe alături cu el, de i-a huit pe la ureche. Deodată s-a făcut nevăzut. Noi mergem înainte, da pintre noi se tot încurcă un bostan mare și se împletucește prin picioare, că nu ne puteam ținea, ne da jos. Dăm noi cu ciomegele în bostan, pace – bostanu-i bostan. – Numai ce piere și bostanul; noi ne bucuram că am scapat. Cînd colo, vine înaintea noastră vîjiind coșcoge cal. Acu ne-am fost spăriat; noroc că eram aproape de casă. Un cîne a nostru începe a latra, ne iesă înainte și sare la cal. Cînd a suflat calul o dată, cînele cine știe unde a ajuns. Tocmai hăt departe l-a izbit, într-o rîpă, de a ramas țeapăn și noi am scapat.”

Ionică Pisarciuc, dulgheri din Roșa, l-a văzut de mai multe ori pe dracul. Odată, lucrînd la o mănăstire, i s-a pus noaptea ca un bolohan rece ca gheața pe picioare. Atunci el a scuturat din picioare și pe loc s-a făcut înaintea lui un om mare. Ionică a zis: „Ptiu, ce dracul e asta!” Iar dracul a început a rîde.

Altădată, dormea într-un grajdi și dracul, băiețel mititel, cu țigara în gură și cu șapca roșă în cap, sta în ungheri lîngă el. Dă să-și facă cruce – nu poate de frică să nu-l gîtuie, se scoală și merge sub ieslea cailor. Dracul se suie calare pe cal; Ionică pune mîna pe cal, da calul numai spume. A fugit dracul de acolo, s-a dus la alt om și a început a hodorogi. Omul acela spunea că el nu se teme, că el e drac singur și a început a-l sudui, se ia cu Ionică și se duc de se culcă afară. Dracul a luat o cioată de răchită și i-a trîntit-o aceluia în cap, că i-a spart capul; da lîngă Ionică a venit ca un cîne alb și a început a rîde.

Dracul are dinţi tare urîţi şi rîde ca mînzii.

Tot Pisarciuc spune că odată erau mai mulţi oameni la lucru şi s-au culcat într-o casă. Pe la o vreme de noapte, a început a hurduca prin pod.
Un om ştia carte şi a început să citească în cărţi sfinte să-l alunge. Atunci dracul a luat toate oalele cu lapte ce erau pe sobă şi le-a trîntit jos.

La un om, era în grajd o bîrnă ucisă de tun; acea bîrnă era a „lui." A fost pus omul calul în grajd, l-a ucis. A pus gîştele, le-a ucis. La urmă, a pus vaca şi s-a pus de pîndă. Noaptea, a văzut un băieţel de jidan cum s-a fost prins de gîtul vacei ş-a o zugruma. Atunci, el l-a prins c-un curmei de gît şi c-un băţ atîta l-a bătut, păn' au cîntat cucoşii şi mai mult n-a venit.

Un om, iar, a văzut pe diavol la un pod, băieţel mititel, apoi, s-a schimbat în mîţă, pe urmă, în gîscă; el tot da s-o prindă, da gîsca îl trăgea sub pod.

Alt om din Mihalcea mergea într-o seară pe toloacă şi vede un cal păscînd; încalecă şi trece bahna. Pe urmă, descalică şi zice: „Saracul căluţ, cum m-a dus el!" Numai ce aude: „Saracul căluţ, cum m-a dus el!" Acela era necuratul; de l-ar fi bătut sau îi zicea „Hii!", îl ducea cine ştie unde, peste toate hotarele.

În Siret, trecea un om un pod şi vede un căţel stînd acolo; el îl ia în braţe şi îl dezmiardă: „Căţeluş saracul!", dară şi căţelul îi răspunde: „Căţeluş saracul!" Atunci, omul se înspăimîntă şi-l aruncă jos, dar nu putu să meargă mai departe, căci în toate părţile erau rîpi. El ştia că acolo-i drum drept şi, începînd a păşi, a scapat de acolo.

Jidanul are Dumnezeu, ca şi noi, la care se roagă; noi avem crucea, care ne păzeşte, da el are cele zece poronci.
Odată, un jidan a fost lasat poroncele acasă şi mergea cu căruţa undeva departe. Cînd, în drum, înaintea lui stă un berbec legat de picior. Îl ia şi-l pune în căruţă şi se duce. Stă el într-un loc de poposeşte, numai ce vede că berbecul se scoală în picioare şi-i zice: „Rămăi sănătos şi mulţămesc d-tale că m-ai adus!" Atunci pe jidan l-au luat fiori. Se uită la străi, uitase acasă poroncile! De aceea necuraţenia l-a fost întîmpinat. *Danilă Oloinic, Mihalcea*

Dracul, spune un om din Roşa că n-are nici o putere la om. Omul doar să fie tare slab de fire ca să-l sparie, aşa ca să-i fie ceva. El face numai pozne. Cu un om a schimbat liulelele noaptea, i-a dat un ciolan de cal şi omului i să părea că-i de marmoră.

Un burghez din Cernăuţi, demn de încredere, spunea că a îmblat mult noaptea, în viaţa lui, dar n-a văzut nimic, afară decît o singură dată. Vrînd să treacă un pod, despre care să spunea că nu e curat, deodată s-a văzut încunjurat de 4 cîni negri. El, de spaimă, a deschis gura să strige, dar aşa de tare a deschis-o, încît a simţit cum i s-au desfăcut fălcile şi gura i-a ramas cascată, înţăpenită. Atunci el să

gîndi: „Vai de mine, ce nenorocire a dat peste capul meu, de acuma ce am să mă fac!” În același moment, simți cum dinții făcură „clanț!” și gura i se închise la loc, iar cînii de lîngă el au fost perit.

Ionică Porchirean

D. Pocitura. A rătăci. Năluca

Noaptea, strigă dracul pe om și, de răspunde or de iesă afară, îl pocește și moare; or îl duce cine știe unde; că el pentru asta îmblă, să amețească pe om de cap, să-l înece undeva, să-l prăpădească și atunci sufletul aceluia e al lui. *Mihalcea*

Diavolul cînd te pocește, apoi ești pocit! Zice că dacă calci în urma lui, te amețește de cap, de nu știi unde ești și poți să îmbli o zi întreagă pe același drum, fără să te dumerești unde ești. – Unul ce mergea pe moșia lui, pe loc cunoscut, a mers poate de o mie de ori și tot în locul acela se înturna, se scoborea de pe cal, să vadă drumul, și-l cunoștea, dar ce folos că nu putea din el ieși, până ce în ziuă au trecut niște oamenii și l-au scos.

Dracul te pocește pe drumul care ai crescut și te tumănește de cap, că îmbli toată ziua, or te duce într-o rîpă, undeva, de-ți prăpădești viața. Pe un băiat l-a dus așa și l-a muțit, de-i mut până astăzi.

Odată, zice că pădurariul singur s-a fost rătăcit în pădure; l-a chemat pe tatăl povestitoarei să-l scoată și casa lui nu era departe, dacă el nu cunoștea! Zicea că a pornit de acasă fără mîncare, să împuște un vultur, și i-a ieșit un om și l-a tot dus. De nu l-ar fi scos de la dînsul, îl înădușa diavolul și sufletul era a lui.

Necuratul nu se arată decît celor care știu de dînsul.

Saveta Buzdugan, Ilișești

În Odobești, spun niște lucrători din Rîmnic că, în „crucile nopței”, dorm și apele, și lemnele, numai diavolul îmblă și face poznele cele mai mari; face nălucă. Dacă merge omul noaptea și-l întâlnește și dacă are înger slab, se lipește de el și îl duce cine știe unde, prin rîpi, prin puțuri. Lui i să pare că-i drumul bun și el se îneacă, se prăpădește, îi schimbă ideile; nici cruce să facă nu poate. Diavolul se face or om, or mîță, or altele și-l tot îndeamnă. Că noi de ce facem cruce? – Ca să nu se apropie diavolul de noi. – Și noaptea, de ce te închini, de ce faci cruce? – Că de nu faci, vine el, ai visuri rele.

În Vrancea, sînt locuri pocite, că nu-i harnic omul să meargă – numai rar care îmblă pe acolo trebuie să fie tare de înger, că acel cu înger prost e gata. Li se arată cal, bou, om sau ca o matahală până în ceri etc.

Omul cînd face cruce, diavolul de 7 stînjeni să depărtează. Culce-se macar în drum și să facă cruce în locul acela, lasă dacă-i va fi ceva. *Broscăuți*

Cînd te temi mai tare, cînd ai mai mare frică, să-ţi aduci aminte în ce zi a fost Ziua Crucei, că Dumnezeu îl apără atunci pe om, să deşteaptă, îl îmbărbătează. *Ropcea*

La locuri necurate, pe unde se ştie că e dracul, pun oamenii cruce. De ce se pune pe unde s-a ucis pe cineva? – Că acolo numai dracul a lucrat; or unde ş-a făcut cineva samă. – Şi dracul de acolo fuge, rămîne locul curat.

Să nu te uiţi noaptea înapoi, că rătăceşti; necuratul îţi face nălucă şi nu ştii unde te găseşti.

În Molodia, ciocnesc oamenii ouă de Paşti ca să nu se rătăcească prin pădure.

Cînd îl vezi pe necuratul noaptea pe drum, să-ţi aduci aminte ce ai mîncat în ziua de Paşti. *Pisarciuc, Roşa*

Femeiele pentru aceasta poartă la gît *clocotici*, ca să nu se rătăcească în pădure. *Mihalcea*

E. Sufletul celor prăpădiţi

Dacă mergi prin pădure şi calci pe locul unde s-a împuşcat cineva sau unde l-a omorît pe cineva, duhul cel necurat ce a făcut şotia acolo îţi ia minţile şi rătăceşti, ca să te bage în vo baltă, ca să fii al lui. Ziua mare, pe drum bun poate să ţi se pară cine ştie ce prapastie or să-ţi pară că vii acasă şi cine ştie pe unde te bagi. Atunci să-ţi aduci aminte în ce zi au fost Crăciunul şi Boboteaza. *Mihalcea*

O moaşă mergea noaptea şi un om i-a ieşit înainte să o cheme la femeia lui şi tot s-au dus. Ei i se părea că merge prin Cernăuţi, cînd se trezeşte, era în pădure; de spaimă, s-a îmbolnăvit şi a murit. Pe acolo, era îngropat un om ce s-a fost tăiat.

Prin pădure de mergi noaptea, te rătăceşte sufletul celor morţi în pădure; dacă calci pe locul acela unde a murit cineva împuşcat sau spînzurat. *Maria Braha, Mihalcea*

Năluceala n-o face necuratul, dar sufletul acelor spînzuraţi or împuşcaţi, cari singuri s-au prăpădit. Acela se preface în orşice şi tăhuieşte pe om, că nu ştie pe unde merge. Atunci să-ţi aduci aminte că şi acela-i din oameni şi îndată te trezeşti.
Anastasia Constantinovici, Mihalcea

Sufletul acelora e una cu necuratul, căci se cheamă că s-a dat după legea lui, dacă l-a ascultat, şi dimpreună cu dînsul îmblă şi el după oameni să-i facă ca pe dînşii, să-i prăpădească. Pentru sufletul acestora, e bine cînd urzeşti pînza, să torni apă pe urzitoare, dar aşa, ca să se ude toate razele; cu cît mai multe raze se stropesc, mai multe suflete curăţeşti. Cu aceasta se cheamă că le mai dai la lege.
Raveica Sorocean, Ropcea

Noaptea, de multe ori, pe om îl strigă și sufletul celor ce au murit negrijiți, poate fără preot, fără lumînare; atunci el cere să-i dai; dacă ai ști anume cine-i, i-ai da lumînare sau ceva de pomană – dar unde se poate ști. Acele suflete nu-și mai află hodină, îmblă prin lume rătăcind. *Aceeași*

Pentru cei ce au murit fără lumînare, cum te scoli în ziua de Ovidenie dimineața, să arunci un vreasc în cuptor, fără să-l aprinzi și aceea e lumînarea lor. *Roșa*

F. Moroiul nălucă, pocitură Producțiunea omorîtă

Moroiul, satana, așa pocește, că duce pe om cale de 3 zile înainte și înapoi; el pocește așa pe cei tari de fire, dar pe unul mai slab să-l pocească, ar muri. Duce pe oameni prin hîrtopi și-i face să rătăcească, li se pare cine știe ce locuri necunoscute, caută să-i înece, să-i prăpădească, să rămîie ai lor. Dacă ții minte cine ți-a fost înainte la împărtășenie și în ce zi au fost Ajunul și Crăciunul, îți aduci aminte și piere, scapi. *Mihalcea*

Moroiul e duh rău, duh de cu sară și pănă înainte de miezul nopții, se aține la drumuri de bezmetecește pe oameni, îi duce la ape să se înece, îi sparie, îi vîră pe sub poduri. Dacă e îngropat lîngă casă, se face cățel; vine în casă noaptea și de îi dai pace și-i dai mîncare, nu face nimică; iar de nu, face pagube și șotii la casă.

Îmblă prin prejurul casei mieunînd, dar să nu-l alungi, că nu-ți face nimic.

Moroii ies noaptea înaintea oamenilor și se fac pădure, ca să sparie oamenii, întunecă drumul; se face porc cu picioarele cele de dinapoi tîrîite și se lasă greu pe om. Cînd treci pe lîngă țintirim, să nu te uiți noaptea înapoi; niște femei s-au uitat și au văzut o ploaie în urma lor. *Siret*

Moroiul se arată ca o femeie lungă, ca o pînză albă, drept la miezul nopței, la lună nouă.

Moroiul zice că iesă noaptea și rătăcește pe oameni. Povestitorul spune că, venind odată iarna cu mai mulți cu sania, poate de vro zece ori i-au purtat tot pe același loc și nu se puteau dumeri cum să iase la drum, nici unde sînt, pănă ce i-a prăvălit într-o hîrtoapă. El rătăcește omul pănă ce nu mai poate și atunci îl lasă; sau se suie în spate la om și omul îl duce, iar pănă nu mai poate și atunci îl lasă. Alt rău nu face, doar care e slab de înger se poate spăria și să zacă or să moară. El zice că strigă la fereastă, dacă i-ai mișcat locul, îți dă de știre să îndrepți. Dacă l-ăi supara cumva, îndată se îmbolnăvește vro vită sau cineva din casă și dacă mergi la vrăjitoare, îți spune din cărți că gardul cutare ori grajdul ce-ai început în cutare loc să-l strici și îndată e bine, îți dă pace, dacă îi dai și lui. *Iacob Hradovei, Mihalcea*

Moroiul e tare rău, îmblă de la amiază-zi şi pănă la un ceas de noapte ca un vînt şi poceşte, de omul moare; îi zic: "pocitură."

Moroiul zice că are minute cînd îmblă, nu întotdeauna şi nu în toată noaptea. El îşi are drumul lui, pe care merge drept înainte, se preface în ce vrea. Pe cine îl întâlneşte în cale, îl poceşte că poate şi muri. Într-o seară, băietul povestitoarei a auzit afară ţipînd; se uită şi vede o copilă ce fugea prin ogradă şi a mers înainte peste pîrlaz în grădină, iar cînii, în urma ei, lătrînd. Se prefăcuse în copilă. Băiatul s-a spăriat, dar nu i-a fost nimică, căci trecuse pe departe. Cînii erau de cei întăi la căţea, nazdrăvani, că l-au cunoscut. La casa unde sînt *cîni de aceia*, dracul nu-şi poate face mendrele lui, de aceea, astfeli de cîni nu trăiesc mult; necuratul îi omoară.

Moroiul dacă dă peste om, or moare omul, or zace cine ştie cît. El numai în *ceas necurat îmblă, cînd e ceasul curat*, nu poate îmbla, şi de aceea, în ceasul cela cînd merge, poate să facă rău. La lună nouă, atunci îmblă şi ei, şi toate necurăţeniile mai tare.

Maria Struţ, Mihalcea

Moroiul se face din copii nebotezaţi, născuţi morţi sau pierduţi şi îngropaţi. După şepte ani, el iese din mormînt şi zboară pe sus să-şi caute botez. Spun oamenii că aud cum strigă „Cristian, Cristian!" (Botoşani) sau „Cruce, cruce!" Atunci cine aude să rupă de la sine o bucăţică de ceva, din strai, basma, să arunce şi să zică: „De eşti băiet, să te chemi Ioan, de eşti fată, Maria!" În Ropcea, zic Ioan şi Ioana. Dacă nu-i dai, el se face drac, moroi. În *Botoşani, spun că la* astfeli de morminte să torni şepte ani de-a rîndul agheazmă de cea mare din ziua de Ajunul Bobotezei şi atunci e ca şi botezat. În Şcheia, *în ziua* de Bobotează, merg femeile la morminte de acestea şi torn.

În Ropcea, la copiii nebotezaţi, în mormînt, se pune tămîie şi agheazmă, iar în ziua de Bobotează iau pe cineva care să toarne pe mormînt *agheazmă, să fie cumătru, zicînd* formula: „Se botează robul lui Dumnezeu Ioan, în numele Tatălui, amin, şi al Fiului, amin, şi al Sfîntului Duh, amin!", făcînd aceasta în fiecare an. La şepte ani, *e* ca şi botezat şi se duce la Dumnezeu. Sau îi face preotul agheazmă îndată ce a murit, zicînd formula, iar cine e cumătru merge în 7 sîmbete de toarnă agheazma la mormînt, pentru care lucru mama copilului îi dă cumătrului în ziua cea de pe urmă o lumînare cu pînză de crijmă şi 2 colaci şi atunci e ca şi botezat, iar de nu, capătă *aripi* şi zboară sus la ceri şi cere botez. Atunci, cine-l aude să-i arunce o bucată de ştergar sau altă ceva şi să-i zică ca mai sus. El atunci ia bucata ceea şi se duce la Dumnezeu şi-i arată că e botezat, că are crijmă, şi Dumnezeu îl primeşte cu ceilalţi îngeri, altfel îl alungă şi se face duh necurat, merge şi stă înapoi la locul lui. De acolo, cînd îi vine lui, se face un vînt şi iese, apucă ţernă, paie din locul acela şi se duce învîrtindu-se ziua, noaptea, şi preste cine dă, îl ologeşte or îl rădică pe sus. Cînd îl vezi, e bine să te pui jos, că nu-ţi face nimică.

Elena Braha, Ropcea

În Ardeal, spun că vîrcolacii se fac din copii nebotezați și mănîncă soarele și luna.

În Mahala, se spune că moroiul iese ca un sul de foc și cere botez.

Aice, se spune că și din vitele ce mor după șepte ani se fac moroi sau zburători și fac pagube unde sînt îngropați.

Dochița Hurghiș, Mahala

Moroii pănă la șepte ani iese pe vremea ce sînt îngropați și merg la mama lor de strigă botez. *Voloca*

La lună nouă, moroiul iese de strigă și, de nu-l aude nimene, se face necurat și chinuiește pe omul a cui e casa unde e îngropat, că omul n-are chip să steie, e necontenit bolnav, îi pier vitele, mor copiii și trebuie să se ducă de acolo, căci ar muri și el. De aceea se zice că nu-i făcută casa pe loc curat.

Moroiul e mai rău decît dracul, că dracul de cruce fuge, da moroiul nu, căci și el e din creștin.

Un om din Spasca s-a dus la pădure și a rupt o nuia din un pom boștoroș, unde aruncase o fată un copil. Îndată l-a năbușit sîngele bucăți pe nas și pe gură. N-a murit chiar atunci, dară mult n-a trăit și era întruna galbăn ca ceara.

Moroiul sloboade așa un vînt, că pocește.

Moroiul vîrticuș

Ioana Lupașcu, din Siret, spune:

Am avut și eu așa un pacat lîngă casă. Vecina mea, o șvaboaică, pierduse un copil și-l îngropase în gunoi. Trecuse amu 7 ani. Odată, veneam de la apă, numai ce văd că din locul acela se rădică un vîrticuș, ca o pălărie țărănească, și vine spre mine. Eu m-am dat în lături, da cu o aripă tot m-a atins și îndată a început a mă fierbe. Vin acasă, mi-i rău, mi-i frig fără să simțesc vreo durere. „Bine că ai scăpat numai cu atîta, zice bărbatul meu, că putea să fie mai rău."

Da odată, puneam cartofe cu bărbatul meu, în grădină; el arunca cu bulgări în mine, eu într-însul, ne jucam, ca tinerii. Deodată aud: „Feri, că vine asupra ta!" M-am dat în laturi și m-a trecut; de nu mă dam, era pace; și tot asupra mea vinea!

Altădată, pacatul meu, stam pe prispă; bărbatul meu dormea în casă. Îl văd iar cum se rădică, dau să fug, dar era prea tîrziu, de abia am putut să întru în casă și să-l strig pe d-lui – ce a mai fost, nu știu! Știu atîta că am perdut copilul cu care eram însarcinată și trei luni nu m-am sculat din pat. Iară după aceea, un an de zile n-am știut nici de casă, nici de copii; mă îmbracam și îmblam cîmpii; și numai cu molitvele Sf. Vasile m-au scos din boală; trei ani de zile am făcut sfiștanii și rugăciuni, pănă l-am departat de la casa mea. Dar s-a îndreptat spre casa șvăboaicei și amu acolo era să se facă moarte de om. *Siret*

Vîrtecuşul, moroiul, are putere; de te-ar prinde în ceasul lui, te-ar *rădica* cu totul în sus. Drumul lui e mai ales la răspîntii, în crucele drumului; acolo stă el. Pe aşa un loc, unde e moroi, nimene nu face nici casă, nici nu samănă, dară îl lasă de să fac carări încoace şi încolo; de aceea vine, că stă la răspîntii.

El îmblă de după amiază-zi, se face cîne, mîţă, vînt şi fel de fel.

Ursana, Mihalcea

Moroiul îmblă în zori de ziuă şi la amiază-zi; în zori de ziuă e mai rău. El e dracul cel de amiază-zi.

Moroiul poceşte *noaptea de-l întâlneşte pe om* la drum sau de iese noaptea afară. Din pocitură de moroi e damlaua; duhul acela, cînd întră în om, îl arde, îl lasă lemn. De pocitură de moroi, e bine să te scalzi în buruiana „pereleta" (ruseşte) sau „zburător." *Mihalcea*

Moroiul, cînd iese de la locul lui, *ţine 40 de paşi* drumul drept înainte, da pe urmă se duce cum vrea. Dacă trece în drumul lui peste un copac, îl usucă. La casa povestitoarei, în Ropcea, era un copăcel, care se tot usca şi se desprindea coaja de pe el. Au pus alţii, în acelaşi loc, şi aceia se uscau tot aşa. Vine o huţancă la d-lor. „Dacă degeaba vă e lucrul, că aici trebuie să aibă «el» drum." Atunci ş-au adus aminte că-l videau venind dintr-acolo. „Da cal n-aţi văzut niciodată?" „Nu!" „Trebuie să se arate, lasă că am să-l păzesc eu." De atunci, de cînd au fost vorbit, întruna se arata. „Daţi-mi cărbuni", zice huţanca. Că dracul cu nimică nu se zădăreşte, nu se mînie ca de foc. I-au dat într-un pocriş cărbuni şi ea a aruncat asupra lui; îndată s-a făcut cîne, apoi iar cît casa de mare şi tot venea asupra ei. Huţanca s-a suit pe gard şi cu 9 bîrneţe l-a prins de gît şi, cînd a luat o propea, aşa l-a bătut pănă au cîntat cucoşii. Atunci s-a făcut nevăzut, dară mai mult n-a venit. *Elena Braha, Mihalcea*

Dracii din oameni

Vîrtecuşul e jocul dracului; el iese drept la amiază-zi, întocmai aşa ca la miezul nopţei, şi se joacă şi preste cine dă, îl ologeşte, îl muţeşte şi poate să moară. La amiază-zi, jocă ca jumatate de ceas; aşa de sus se suie! şi apoi se duce iar la locul lui. Cînd bate vîntul cel *curat, el fuge* de acela. Locul lui e pe la haturi, de aceea pe hat să nu dormi, să nu şezi. Ian să dormi pe hat, că îndată îţi huieşte în cap. El nu şede obşte pe hat, numai în ceasurile lui vine de-şi cată locul, că el se face din copilul ce-l omoară fetele şi-l îngroapă la haturi; la şepte ani, iese de acolo şi strigă de trei ori la Dumnezeu botez. De nu-i aruncă nimic, în urma lui se iau dracii cei bătrîni şi-l iau cu dînşii, de se face drac ca şi ei.

Numai dracul cel bătrîn, ce a îmblat cu Dumnezeu, a fost făcut nu să ştie din ce, dar aceştia sînt toţi din copii de aceia, din oameni.

Călina Caliniuc, Mihalcea

Vîrticușul e „vînt rău", drac sau moroi; dacă nu-i zici nimică, el nu-ți face nimică. D-na Maria Braha din Mihalcea l-a văzut odată și a început a-l stupi și a-l ocărî: că să piară, să se ducă pe pustii! El, ei nu i-a făcut nimică, da a trecut pe lîngă casă și gardul nou-nouț l-a dat la pămînt. Sub gard se juca copilița ei mică și, de n-o apuca degrabă, o ucidea acolo. De atunci îi dă pace, nu se mai anină de dînsul.

Noaptea, pe om îl pocește necuratul, moroiul. El vine la fereastă și strigă – și de răspunzi, te cuprinde sîngele și mori. El numai o dată are putere să strige, dacă trece minuta lui, nu-ți mai face nimic.

Budeniț

În Botoșani, să spune că „vîrticușul" nu e „moroi." Vîrticușul sînt „Ielele"! Iată ce să spune despre moroi:

Noaptea, să nu răspunzi, pănă nu te-a striga a treia oară. Pe om, noaptea, moroiul îl strigă ca să-i facă rău; de răspunzi, te muțește, îți ia gura ori, dacă ieși afară, te năvălește sîngele și mori sau te duce prin hîrtopi, te bagă în baltă și mori; tot așa și dacă-l întâlnești noaptea. Un om a îmblat de la 11 ceasuri și s-a înturnat la 2 ceasuri în același loc, plin de glod de prin bălți, de unde fusese. O mîță neagră mergea înaintea lui și el după ea. El atunci n-a fost în ceasul lui, că-i făcea și mai rău, dar așa, l-a buimăcit macar. Cînd ți se nălucesc pe loc cunoscut case, păduri, ai calcat în loc de moroi.

Cînd bați vrun par unde e el, face pozne; mor cei din casă, zac păn' nu scoți parul. De dormi pe locul acela, nebunești.

D-na Sevastița și d-l Haralamb Dumitriu, Botoșani

(La descîntece și boale, vol. II*, se va vedea despre pocitura de moroi, precum și de alte duhuri rele, strigoii.)

G. Vîrticușul e dracul. De ce să teme dracul

Vîrticușul e jocul diavolului, nu moroi; atunci el joacă. *Botoșani*

Vîrticușul e nunta dracului; dar să te dai în lături, că te poate lua. Povestitoriul a aruncat cu cuțitul în el și s-a trîntit îndată la pămînt, căci atunci nu-ți poate face nimic. Aproape, erau niște scînduri și le-a trîntit toate preste om, de ar fi fost în picioare, îl lua. *Roșa*

Unde se învîrtește vîrticușul, niciodată să nu te culci.
De dai peste vîrticuș, faci ulcior și orbești. *Igești*

Vîrticușul niciodată nu s-ar face așa, de nu l-ar trimete fărmăcătoarele, el e diavolul trimes. De slobozi părul și urma cuiva în vîrticuș, acela nebunește. *Roșa*

Vîrticușul cînd îl vezi că vine, să te pui jos și să te apuci de pămînt or de iarbă, iar cu o mînă să-ți astupi gura și nasul sau urechile.

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Dacă te ții de pămînt, nu-ți poate face nimică. El, dacă dă peste om îl ologește, dar dacă întră înlăuntru e mai rău. *Ropcea*

Vîrticușul sînt duhurile cele rele, nu moroii. Omul să se ferească cînd îl vede; sînt ceasuri așa cînd îmblă. *Mama autoarei, Botoșani*

Vîrticușul e „ceasul rău" al necuratului, nu moroi, așa are el ceasuri, că peste cine dă atunci îl mutește, îl ologește, îl omoară, dar nu totdeauna. El drept la amiază-zi și la miezul nopței are putere. Cînd îl vezi, să nu zici nimica, nici să gîndești ceva de rău, să faci numai cruce. Pe cine îl prinde, îl rădică în sus și-l sfarmă sau îl ologește. *Mihalcea*

Vîntul cel rău e pocitura, se schimbă așa în vînt diavolul, dacă îi face cineva ceva, îl mînie și apoi, peste cine dă, vai de acela!

(Despre vînt rău – nu vîrticuș –, care dă peste om, îl pocește, că poate să moară, se va mai vedea vol. II*, la *Boale*.)

În vîrticuș, să află dracul și, dacă l-ar prinde pe un om înlăuntru, l-ar lua la el. *D-l David, com. Buhalnița, Moldova*

Vîrticușul zice că ia toamna un jidan, în ziua lor cea lungă. Ei atunci iau toți cîte o găină albă (găina albă e ziua) și ceară de lumînări, de la creștini, de se apără; și numai pe găina ce rămîne se cunoaște că unul nu-i.

Vîrticușul e dracul, nu e moroi; el se pune ramașag nu-ș cu cine că omul îl va stupi cînd îl va vedea; dar omul să nu stupească – Doamne ferește! – că el aceea vrea. Atunci cînd îl vezi, să ocărești „oala lui cea de săc", că se desface. *Botoșani*

Cînd vezi vîrticuș, să zici: „Bîrneț, bîrneț", că el îndată fuge, căci cu bîrnețul poți să-l prinzi. *Broscăuți*

Cel mai rău dintre toți dracii e diavolul de miază-zi. Cînd vezi vîrticuș, să te dai în lături și să pui degetul cel mare între cele două degete mari, ceea ce înseamnă partea bărbătească, și să zici din gură acel cuvînt, că nu-ți poate face nimic. *Ioana Lupașcu, Siret*

Diavolul de băieți să teme, în noaptea dinspre Ajun și Anul Nou, nu se află nici un drac pe lume; atunci fug, se ascund, căci îmblă băieții cu colinda.

De aceea oamenii se bucură, cînd li se naște un băiat, căci de casa ceea diavolul nu să apropie; da de fete nu se mai bucură nimene, căci fata e fricoasă – și de umbra ei să teme, nici păn' afară, noaptea, singură nu se duce.

Dracul de băieți și babe să teme, că babele știu descîntece și-l alungă.

Diavolul de omul bat se teme, că omul bat l-ar prinde. La un om, noaptea, se suise în car, că nu-l puteau duce boii, asudase trăgînd.

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Povestitoriul era bat și s-a suit la omul cela în car și pe loc s-a scoborît diavolul, un băiețel mititel. *Ion Plăcintă, Horecea*

Pe diavol cînd îl vezi, îl poți omorî cu plumb sfînțit la 12 liturghii, atunci el întră de o sută de mile în pămînt și deasupra iese ca păcura. Dar de-ar calca cineva în păcura ceea, piciorul lui așa rămîne, nu se mai șterge în veci. *General*

Diavolul fuge de cucoș, s-a văzut.

Dracul tare se teme de tămîie și mai ales e bună tămîia sfințită de 9 ori, la Paști. Cum aprinzi, fuge.

Diavolul, de cruce fuge; crucea îl frige. Cînd vezi că se fac pozne la casă, că ai pagube, supărări, sînt boli, să iai agheazmă și să stropești, căci de-l ajunge, se frige și fuge. Atunci el zice că l-a opărit cu uncrop. *Ropcea*

Pe dînșii, Sf. Ilie îi ucide cu sulița și ei să ascund unde pot; de aceea, omul face cruce cînd tună, ca să se depărteze el.

„M-oi ascunde sub vită", a zis diavolul lui Sf. Ilie, cînd i-a alungat. „Ascunde-te, că eu omului îi voi da, că mai bine îi va merge și-și va cumpara altă vită în loc."

„M-oi ascunde sub om." „Eu omului îi voi ierta toate pacatele și va merge în împărăția lui Dumnezeu, da pe tine tot te-oi detuna."

„M-oi ascunde în biserică." „Și acolo te-oi trăsni, iar oamenilor li voi ajuta că-și vor face altă biserică, și mai frumoasă, în loc!"

Dracul, cînd l-a alungat Dumnezeu din ceri, de 3 ori l-a cercat cu cuvîntul pe Dumnezeu, păn' l-a mîniat. Mai întăi a zis că să fie scaunul lui la răsărit și al lui Dumnezeu la asfințit, apoi a mai spus nu-ș ce, iar la urmă i-a zis: „Cît de ciudat la față ești, Doamne!" „Da tu nu ești ciudat?", i-a zis Dumnezeu. Și îndată a dat de i-au crescut coarne; păn' atuncea, el coarne nu avea. Apoi a deschis ceriul și i-a alungat. *Cuciur-Mic*

Cap. IV

Sf. Ilie. Lupta
Capul. Barbatul. Puterea
Mișcarea. Viața

§ 1. Bătălia cu dracul

Sf. Ilie s-a bătut cu dracii; zice că ei îl tot îndemna să se gătească de bataie; Sf. Ilie le zicea că-i gata. „Da unde ți-i oastea?" „N-aveți voi grijă, gătiți-vă voi!" Ei s-au strîns cîtă frunză și iarbă și, cînd a dat Sf. Ilie cu tunul, a curs trei zile și trei nopți păcură dintr-înșii.

Dracii nu-s pe lume; ei șed în iad, numai duhul lor se arată pe aice; că să fie ei, ar fi rău. *Saveta Buzdugan, Ilișești*

De cu-nceputul lumei, Dumnezeu a fost dat pămîntul în stăpînirea dracului, numai i-a zis că să se poarte bine. Dar diavolul l-a iudit pe Sf. Ilie de-a ucis pe tatăl său și pe muma sa. Sf. Ilie s-a rugat cu atîta credință la Dumnezeu să-i deie putere asupra diavolului, pănă i-a *trimes* Dumnezeu car de foc și patru cai cu aripi și l-au luat la cer. Atunci, dracii cu toții după dînsul, să vadă ce va face. Dumnezeu i-a dat tunul și fulgerul, și, cînd a slobozit Sf. Ilie tunul în ei – cu gîndul să prăbușească *toți dracii în iad* –, *ceriul* și pămîntul s-au cutremurat. Da Dumnezeu s-a suparat tare pe Sf. Ilie, că a zis că și dracii sînt buni la ceva, de n-or fi ei, oamenii nu vor mai avea frică. Pentru aceea, i-a luat o mînă și un picior, că *alfeli era prea tare*; *vite*, *oameni* și toate ar fi omorît. Și cum a blagoslovit Dumnezeu în ceasul acela, așa au ramas dracii din ceri sus, pănă în iad jos, și de atunci sînt dracii și în ceri, și în iad, și aice. Dar pe pămînt nu ar fi așa de mulți, dacă nu s-ar face din moroi.

Dracul merge cu piatra prin ceri și se *slutește* la Sf. Ilie, dar Sf. Ilie îl urmărește în toate părțile cu fulgerul și, unde-l nimerește, curge dohot din el. *Iluță Moraraș, Roșa*

Arhanghelul Mihail și Lucifer

Dintăi, Lucifer era și el la Dumnezeu Arhanghel, dar a greșit înaintea lui Dumnezeu că a vrut să fie el mai mare; a gîndit să fie el Dumnezeu. Dumnezeu a știut aceasta și l-a alungat din ceri, pe dînsul și pe toți îngerii de un gînd cu dînsul. S-a deschis ceriul și au curs trei zile și trei nopți, de a ramas raiul deșert. Atunci Arhanghelul Mihail a blagoslovit cu mîna și care unde a fost, acolo a ramas, unii în ceri, alții în văzduh, alții pe pămînt și:

Din îngeri luminați,
S-au făcut draci întunecați

Dumnezeu a trimis pe Arhanghelul Mihail să se scalde cu Lucifer să-i ia „stima", haina cea de Arhanghel. Lucifer a întrat întăi în apă și a lasat stima pe mal. Dumnezeu a dat un ger și a făcut în jurul lui gheață de 7 coți de groasă și l-a strîns bine, să nu poată ieși. Arhanghelul a luat stima și la fugă. Lucifer, văzînd aceasta, atîta s-a izbit să iasă, că ș-a rupt aripele și, ieșind, n-a putut zbura bine ca să-l prindă. L-a ajuns numai oleacă și, apucîndu-l cu gura de călcăi, i-a rupt talpa; de aceea la om talpa piciorului nu e netedă, că diavolul i-a rupt-o atunci Arhanghelului. *Toader Străjac, Roșa*

Diavolul zice c-a avut o cușmuță tare frumoasă și îngerul s-a apucat cu el ramașag, că cine mai degrabă să va scalda, aceluia să fie cușmuța. Îngerul nu s-a mai scaldat, a apucat cușma și la fugă. Diavolul după dînsul. „Doamne, m-ajunge", zice îngerul. Atunci Dumnezeu a slobozit tunul și i-a ars dracului aripele, ș-a căzut. De atunci tot una se repede prin ceri după înger, dar Dumnezeu dă cu tunul într-însul. *D-na Elena Braha, din Ropcea*

Sf. Mihail zice că îmblă cu Sf. Ilie cu tunul; alții zic că Sf. Gavril. Cînd vezi căzînd o stea, zice că atunci să repăd îngerii după diavol și-l alungă.

Luceferii sînt îngeri. *Botoșani*

§ 2. Îngerul și dracul
A. Mînele. Picioarele. Inima. Gîndul

Necuratul stă la om pe mîna stîngă și pe piciorul stîng; acele-s ale lui. Ian să dai în cineva cu mîna stîngă, că de se întîmplă în așa minută, pe loc îl omori. Așa cum are necuratul pe îngerul lui la mîna stîngă, așa și Dumnezeu trimite pe îngerul său la mîna dreaptă.

Fiecare om are un înger și un drac. Îngerul îl păzește, îi arată drumul cel bun, îl îndeamnă la bine, dară dracul, la pacate și la rău. Îngerul scrie faptele bune ce le face omul, iară dracul, faptele cele rele.

Mulți însă din bunii creștini spun că omul are înger, dar nu și drac, căci omul e botezat, are cruce și diavolul de om nu se poate apropia.

De cînd au oamenii înger

Domnul Hristos s-a fost făcut doftor și lecuia oamenii; da jidanii îmblau să-l găsească. S-a dus el într-un sat și a lecuit o mulțime de oameni; a mai fost ramas un orb, ce venise pe genunchi pănă la Dumnezeu. Domnul Hristos a muiat degetul în țernă, i-a dat pe la ochi ș-a văzut. „Aceasta nu-i doftor, au zis jidanii, e Hristos", și a

luat fiecare cîte o piatră în mînă să-l omoare. Atunci Domnul Hristos s-a suit iute pe o stîncă înaltă tare, că nu puteau să-l ajungă, nici nu se puteau sui la el; jidanii stau împrejur, dar nu-l puteau capata. Vine diavolul între dînşii: „Ce-mi daţi mie să vi-l aduc? Mi-ţi da al zecelea jidan?" „Ţ-om da!" El s-a rădicat în sus ca să se suie, dar era tare sus ş-a căzut. Atunci el a uitat ce a fost cerut, merge înapoi şi întreabă: „Ce mi-aţi făgăduit?", zice el. „Că ţ-om da tot al zecelea cahal de la strînsură, toamna." Dracul s-a primit şi aşa a doua oară s-a suit pănă sus. „Închină-te mie, or de nu, te arunc jos de aici", i-a spus el Domnului Hristos de trei ori. „Eu am cui să mă închin – a zis Domnul Hristos – Tatălui ceresc, şi acela mă va apăra de tine, nu mă vei putea tu arunca!" Domnul Hristos a împreunat mînile şi a zis: „Nu mă lăsa, Doamne, în puterea diavolului; trimete-mi ajutor!" Dumnezeu i-a trimis îngerul; jidanii s-au spăriat şi au fugit de acolo, iar pe Domnul Hristos îngerul l-a luat binişor şi l-a pus pe pămînt. Atunci Domnul Hristos s-a rugat lui Dumnezeu:

„Mi-ai dat mie înger, Doamne, dă şi la oamenii mei. Dacă el poate la mine să îndrăznească cu atîta putere, cum se vor putea apăra ei?"

Şi de atunci Dumnezeu a dat şi la oameni, că au de-a dreapta înger şi îngerul îi păzeşte. De ce cu mîna dreaptă poţi face cruce, da cu stînga nu? *Dănilă Oloinic, Mihalcea*

Rugăciunea la înger

Înger, îngeraşul meu,
Cruciţa[1] lui Dumnezeu,
Stă într-ajutorul meu,
Păn' la miez de miez de noapte,
Păn' la ceasul cel de moarte.
Sfîntă cruce – adoarme-mă,
Înger bun, trezeşte-mă,
Cu darul tău îngrădeşte-mă,
Doamne, miluieşte-mă,
Doamne, miluieşte-mă!

Rugăciunea aceasta se zice sara şi noaptea, dacă te temi; cum o zici, îndată orşice frică piere.

Cînd te culci, faci cruce şi pe pernă şi zici:

Cruce-n ceri, cruce-n pămînt,
Cruce-n locul ce mă culc.
Doi îngeri mă străjuieşte,
Sfînta cruce mă păzeşte,
Sfîntul duh în mine este.

1, Unii zic „sluguţa" lui Dumnezeu.

Închei și cu:

Cruce-n casă,
Cruce-n masă,
Cruce-n truspatru
Cornuri de casă.

(*Și faci spre toate patru cornuri cruce.*) *Botoșani*

În Mahala, cînd se culcă oamenii sara și fac rugăciunile, spun și rugăciunea următoare la înger, să le păzască casa:

Sf. Ioan șede în mijloc de casă,
Cu straie scurte,
Cu săbii crunte.
În patru cornuri de casă,
Sînt patru îngeri a lui Sf. Ioan
Și apără salașul
De toate relele
Și de toate grelele.
Maria Maslosca

*

În Broscăuți se spune:

Cruce-n casă, cruce-n masă,
Cruce-n toate unghiurile de
casă;
Șede îngerul în mijlocul casei
Cu cămașa scurtă,
Cu sabia smultă,
Cu ușile-nferecate,
Cu fereștile-nziuate
Și ne vede, ne prevede
De toate relele, păn' de cu sară,
De cu sară, păn' la cinioară,
De la cinioară, păn' la
cîntători,
De la cîntători, păn' în zori,
Din zori, păn' la răsăritul
soarelui,
Din răsăritul soarelui,
Păn' în vecii veacului,
Amin!

Apoi:

Înger, îngerașul meu,
Ce mi te-a dat Dumnezeu,
Păzește sufletul meu
Pănă de cu sară etc.
Eu sînt mic,
Tu mă fă mare,
Eu sînt slab,
Tu mă fă tare.
Eu pe tine te alduiesc,
Da tu pe mine
De toate relele
Și de toate grelele
Să mă păzești.
Elena Olăniță, Broscăuți

(Altă variantă s-a văzut la pag. 276)

*

Sara să te culci întăi pe mîna stîngă, să-ți fie îngerul deasupra, căci atunci îngerul se bucură și te păzește, dar dacă te culci pe cea dreaptă, e diavolul deasupra și se bucură, că a dovedit pe înger.
Credință generală

În Mihalcea, se adauge că să te culci pe partea stîngă, adecă după cum e mersul soarelui (patul fiind așezat cu capul la răsărit, în toate părțile la popor). Altfeli, e dracul deasupra și se bucură că îngerul e jos.

Omul fiecare are înger, da el nu stă totdeauna lîngă om; vine în casă și iar se duce, iar la moarte vine de-i ia sufletul.

Focul sara să-l învăleşti din partea despre uşă, că de e descoperit, nu poate întra îngerul, se frige. *Mahala*

Sara să nu pui pieptene pe fereastă, nici liulea, că nu-s curate şi nu întră îngerul, dar nici sare să nu pui, că-i e drumul sarat şi se întoarnă. *Pachina Fidirciuc, Corovia*

În Ropcea să spune că fiecare om are doi îngeri, cum asfinţeşte soarele, îngerii vin şi-l păzesc.

Fiecare om are înger; el vine în toată sara de la Dumnezeu să vadă ce face omul, cum îi merge, ce-i trebuie şi apoi merge iar la Dumnezeu de spune. Îngerul vine în toată sara, cînd ne culcăm şi, de ne culcăm pe mîna stîngă, el se pune pe umărul nostru şi cinează şi se bucură, de nu, se duce. *Maria Struţ, Mihalcea*

Nu numai cît omul, dar fiecare casă are înger, fără înger nu se poate. Îngerul vine în toată ziua pănă la miezul nopţei la om, că el tot ce se întîmplă în casă ştie, de este vro naştere or de moare cineva. El întră iute de se uită şi iar se duce. *Pachina Fidirciuc, Corovia*

Sara să nu mănînci usturoi, că se depărtează îngerul.
Staneşti pe Molniţă

(În Mihalcea, unii anume mănînc, să se depărteze diavolul, îngerul zice că sufere usturoiul.)

Încins să nu te culci, că vine îngerul şi nu te cunoaşte şi se duce, zice că eşti snop. *General*

Noaptea cînd dormim, visurile cele bune de la înger ne vin, ni le şopteşte îngerul în ureche şi cele rele de la necuratul, ni le şopteşte el.
General

Noaptea cînd dormi, dracul face răfuială de toate pacatele cîte le-ai făcut peste zi şi le scrie şi îngerul scrie faptele cele bune ce le-ai făcut şi apoi îţi ia mîna şi pune degetul cel mic pecete, că adecă singur ai iscălit şi cu acele merg pe ceea lume, cînd te va judeca Dumnezeu. *Gh. Cosma, Botoşani*

Noaptea, omul iscăleşte cu degetul cel mic tot ce a făcut peste zi.
Dochiţa Hurchiş, Mahala

B. Ce bun e îngerul. Cum să ţine

Îngerul totdeauna stă lîngă om şi-i trage chezul; îl trage la inimă ca să fie cum mai bine, să nu facă rău. Numai cînd merge omul în crîşmă, îngerul nu merge cu dînsul, stă pe prag. Atunci dracul îl iudeşte ca să uite de înger, că l-a lasat afară, şi-l îndeamnă să se sfădească, să se bată, să facă cuiva rău or să puie gînd la alte cele, la pacate, dar altfeli îngerul, din zi şi pănă în noapte, stă lîngă dînsul şi-l pazeşte să nu zică cuiva ceva, să nu facă vro suparare, să nu facă rele.
Dimitrie Volcinschi, Ropcea

Să zice: „Blînd ca un înger!”

Cînd e liniște și nu se vorbește nimic într-o casă sau unde sînt mulți oameni, în biserică, se zice că a trecut îngerul peste casă.
General

Cînd vrai să faci un lucru, îngerul te îndeamnă și îți spune de să-l faci sau nu; așa parcă ți-ar vorbi cineva la ureche or te trage sau nu la acel lucru inima.

Cînd îți țiuie în vro ureche, e îngerul, sună clopoțelul și-ți dă de știre că din acea parte se apropie diavolul, ca să-ți faci îndată cruce la acea ureche. *General*

În Moldova, atunci să obicinuiește a întreba pe un altul cineva: „În care ureche îmi țiuie?”, și de gîcește acela, îți e prieten, de nu, dușman.

Necuratul, dacă vede că omul e blînd, bun, se duce de la dînsul. Doamne ferește să fie necuratul totdeauna lîngă om! De aceea omul să-și calce totdeauna pe inimă; de ce să zice: „Rabdă un ceas, că-i trăi un an!”

Acel ce e rău e al necuratului, el se lipește de dînsul și îl îndeamnă la rău, îi vin fel de fel de gînduri în cap și dacă nu-și aduce aminte și nu-și face cruce ca să piară, atîta să ține de dînsul, pănă îl prăpădește or face vrun rău. Cum face cruce, dracul n-are putere, fuge și numai pe departe îmblă și-l păzește, cînd să se poată iar apropia. De aceea nu-i bine să zici din gură cum au o samă obiceiul: „Am să mă înec! Am să mă spînzur!”, or altă ceva de rău, că el vorba ceea ș-o scrie și, dacă zice de trei ori că are să-și facă seamă, atunci trebuie să-și facă. Omul dacă să roagă la Dumnezeu, dacă merge la biserică, îngerul îl întărește și-l ferește, dar dacă uită de Dumnezeu și nu se închină, atunci îngerul și Dumnezeu să depărtează de la dînsul și dracul să întărește. *Danilă Oloinic, Mihalcea*

Zice că femeia, după ce a făcut copilul, și toți cei din casă să se păzească, macar pănă ce-l botează, dar mai bine e pănă la 6 săptămîni, pănă ce-l împărtășește, să nu pomenească numele dracului, că atunci el, cît trăiește omul, copilul acela, n-are atîta putere asupra lui. De aceea cînd vorbesc oamenii de diavol, nu-i spun numele lui, ci îi dau alte nume: „cel mititel”, „cel cu coarne”, doar n-ar prinde de veste că să vorbește despre el.

Îngerul la om numai cu rugăciuni se ține și cu fapte bune. Cînd ai înger, el te păzește de toate relele, orunde te-ai duce. Cu îngerul poți să treci printre dușmani ca printre cîni și nimic nu ț-or face. Din care parte ț-ar veni vrun rău or te-ar lovi, el dintr-aceea se pune și te ferește. Zice că sara cînd te culci și n-ai timp să te închini cum se cade, macar cruce să faci, că dacă vine îngerul și n-ai făcut cruce, zice: „Aista-i snop”, nu te cunoaște și se duce; da dacă faci cruce, stă.

*

Dacă prinde el putere asupra omului, nici nu-ţi vine să te închini, ţi-i greu; cartea de rugăciuni de aceea e bine s-o pui sub cap, căci el să mai depărtează. *Elena Braha, Mihalcea, de loc din Ropcea*

Pe copil mic, în leagăn, cînd îl culci, îi faci cruce şi sufli deasupra lui, de trei ori, ca să nu se apropie nici un duh necurat. *Botoşani*

C. Taria îngerului. Inima. Mintea

Omului, care-i tare de înger, nimică nu i se arată, orşiunde ar merge noaptea, pentru că i-i îngerul tare, dar al cărui înger e moale, acela vede feli de feli de necurăţenii.

La care om îngerul e mai slab, că poate copilul s-a născut în aşa ceas, necuratul e mai tare acolo şi de aceea se lipeşte de dînsul şi capătă boale, cum e spazmul, nebunia, şi îngerul n-are bucurie de acela pe care îl păzeşte el. Dacă e mai slab, nu-l poate dovedi pe necuratul!

Şi iar care om e rău, îngerul se depărtează de dînsul. Zice că să nu te răsteşti niciodată cu cuţitul, că îngerul atunci se depărtează cu trei paşi, iar dacă îl vede pe om că se dă după necuratul şi dacă face omoruri, atunci îngerul fuge cu totul la Dumnezeu, aşa de suparat, că şi-a pierdut sufletul... şi merge la alt copil, care se naşte.

La moarte, zice că îngerii vin şi se luptă pentru suflet cu dracii.

Inima omului e jumatate de cîne, numai cît jumatate e de creştin, că noi, pănă a nu ne boteza, sîntem ca jidanii. Maica Domnului a fost jidaucă, de aceea omul în mînie ar tăia, ar omorî, e rău, fură, pentru că în el e inima cea de cîne. Mintea e bună la om; care are minte, e foarte bine, da este altul că e slab de înger şi diavolul se lipeşte şi-l ameţeşte, îi tulbură mintea; atunci îngerul se duce şi diavolul face ce vra cu dînsul. Îngerul omului e duhul. *Ioan David, Botoşani*

Sîmbăta, îngerii să împărtăşesc. *General*

Îngerul cel din stînga de n-ar fi, toate ar fi bune pe lume; că acela să bagă omului în inimă şi-i dă mînie, iuţală, gînduri rele şi într-un ceas eşti în stare să faci cine ştie ce. Dar ca să nu-i faci pe voie, să te scoli sîmbătă dimineaţă tare, să te speli, să te închini, că atunci îngerul omului din dreapta se împărtăşeşte şi atunci acela din stînga nu are aşa putere. Sîmbăta şi duminica s-o păzeşti, să te scoli dimineaţă, să nu-i faci voia lui, că tare-i bine. Acela dă „ceasul cel rău" (o boală din frică, nervozitatea). De „ceas rău" sînt buruiene de ale lui Domnul Hristos, care, dacă le bei, îl alungă din trup.
Baba Rucsanda, Botoşani

Inima omului are ureche, aceea e a diavolului, Dumnezeul lui i-a dat-o; e aşa ca urechea inimei de la porc (la porc se taie urechile cele şi nu să mănîncă). Urechea ceea ascultă şi aude ce-i spune diavolul, cînd vine la ceasul lui, atuncea urechile se rădică în sus şi el îl poartă

pe om, de aceea omul se înnegrește de mînie, se învinițește, se îngălbinește, bate, omoară, pentru că îi dă diavolul mintea cea rea; cu mintea de la Dumnezeu, cea bună, bun lucru face, da cu cea rea, a dracului, rău face.

De ce cu mîna stîngă dacă dai în cineva, poți să-l omori? Că e a lui. Cu mîna dreaptă, nu, căci cu dreapta facem cruce. Cu mîna stîngă de lovești, poți bate și pe diavolul; dar cu dreapta, nu, căci nu-l nimerești. *Ștefan Fidirciuc, Corovia*

În cartea de semne stă scris: „Ureche a inimei de ți se va clăti, întristare spune".

Noi cu mîna dreaptă mîncăm, cu dreapta lucrăm, dar sînt oameni și stîngaci; acela acuma ține partea diavolului. Stîngaci e omul, dacă mama, cînd îl pune întăi la supt, îi dă din pieptul stîng să sugă.

Despre mîni, se va mai vedea vol. II*.

D. Curajul. Spaima. Frica

Cînd cineva e fricos, să zice că e slab de înger.

Om tare de înger se cheamă acela ce nu se teme de nimic.

În Mihalcea, de la Iordan, toți vin cu iască aprinsă acasă și-și pîrlesc părul în cruciș, în 4 locuri; la frunte, la ceafă și la urechi, să nu să teamă peste an.

Tot pentru ca să nu se teamă, ard unii gunoiul cel din zilele Crăciunului în poartă în ziua de Sf. Ștefan sau de Anul Nou și sar peste el.

În Cuciur-Mic, fac de Sf. Alexi foc în tindă și fiecare trebuie să treacă peste el, tot pentru frică.

Cine să teme să treacă peste focul ce să face în sîmbăta Paștelor.

Mihalcea

Cînd trăsnește întăi, să prinzi bețișoare, paie, ce-i putea, în mînă și cu acelea, să te afumi de spăriet, e tare bun.

Paraschiva Macovei, Mihalcea

De tun dacă te temi, să apuci, cînd auzi tunînd întăi, paie, ce-i găsi, și să te afumi, că nu te mai temi. *Paraschiva Malec, Mihalcea*

Iarba tunului se dă la „răutate" (spazm) de băut.

Ca să nu se teamă copilul de tun, să-l duci întăi și-ntăi la nănașul să-l tundă. Nănașu îl tunde și-i dă o găină. *Mahala*

Cine să teme să se afume cu păr de al său, luat în cruce, de la frunte, de la ceafă și de la urechi. *Mihalcea*

De cine te sparii: cîne, om, să iai păr de la acela și să te afumi, că-ți trece. Botoșani

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

De spariet, e bun părul de la frunte de la urs, să te afumi sara.
Idem

De frică, să porţi totdeauna păr de la urs.
D-l David, com. Buhalniţa, Moldova

De frică, să te afumi cu testiculele de cal. *Siret*
(Despre frică, vezi *Melesteul*, pag. 184)

De spăriet, să mănîncă cir de mămăligă, păn' a nu apuca a dormi.
D-na Maria Stavrat, Botoşani

De spariet, se afumă cu grîu de la litie.
D-na Panoria Petraşcu, Camina

Copilul de-i spariet, să păşască preotul peste el, cînd iesă cu darurile, la uşa raiului. *D-ra Maria Grigorescu, Botoşani*

Cine capătă friguri din frică să steie în genunchi în uşa raiului şi preotul să-i citească moliftele de spaimă, apoi să se dezbrace de straie peste bolnav, că-i trece. *Idem*

Ca să nu te temi de nimic, de eşti fricos, să te uiţi la preot, cînd citeşte evanghelia în uşa raiului, ţintă, fără să clipeşti, ş-atunci poţi merge noaptea orunde, că nu ţi se arată nimic.
D-na Saveta Dumitriu, Botoşani

Femeia ce pierde copii din „ceas rău" să se încingă peste pîntece cu un brîu al preotului, cu care slujeşte în biserică. *Siret, Mihalcea*

Bolnavul sau omul slab, ce să teme noaptea, să poarte o bucăţică din brîul preotului, dar trebuie să fie curat omul şi bucata ceea apoi s-o ardă în foc. *Ileana Olăniţă, Broscăuţi*

Ca să nu te temi, să porţi băţ de clocotici. Cine poartă clocotici, de nimic nu să teme.

Ca să nu te temi, să porţi ochi de şoarec la gît.

De boala cea rea, să baţi pe bolnav cu cămeşa unei fete ce a avut menstruaţia întăi. *Horecea*

Cine să udă în pat e spăriet. Să-l baţi cu mătura aprinsă, că-i trece. *Botoşani*

De spăriet, să furi din biserică 9 capete de lumînări şi o bucată de mătură, să le aprinzi şi să afumi pe cel bolnav. Dar să fie furate, ca să nu ştie nimene. *D-na Ana Constantinovici, Mihalcea*

De spariet, să-l treci pe copil de 3 ori prin ştiubei.

De spariet, să meargă la biserică, duminică dimineaţă, şi să zică din prag: „Buna dimineaţă!", apoi să fugă împrejurul bisericei şi iar să zică aşa, păn' de 3 ori, că-i trece. *De la mama autoarei, Botoşani*

Cînd te dor spatele, să te laşi pe horn şi să zici: „Ce-i în spatele mele să fie în horn şi ce-i în horn, în spatele mele." Să fie tare ca hornul. (Durerea de spate e din spaimă.) *Mahala*

De răutate, să te afumi cu tămîie și băț de mătură și să te bați cu spatele de cahlă. *Mihalcea*

De frică, se descîntă în usturoi cu 9 bolduri și usturoiul să trece de 9 ori prin cahlă. *D-ra Grosar, Siret*

Cînd te temi noaptea, să-ți faci cruce cu limba în gură.

Dacă cineva să teme, să meargă la mort și să-l strîngă pe mort de degetul cel mare de la piciorul cel stîng, că nu se mai teme.
D-ra Ecaterina Braha, Mihalcea

Noaptea să nu te uiți în oglindă, că ești fricos, te temi a merge noaptea afară. Dar să te speli cu apă de pe clopot și nu te mai temi.
D-ra Profira Braha, Mihalcea

Băietului să nu-i pui la gît mărgele, că e fricos. *Mihalcea*

Cînd se sparie omul, să rupă degrabă chiotoarea de la cămeșă și să rupă gura cămeșei în jos, să sufle de 3 ori în sîn și să stupească jos, că poate să se prindă necuratul. *D-na Maria Reus, Mihalcea*

Cînd te sparii, să-ți stupești în sîn, să te uzi și să beai apă repede.
Botoșani

Lupul are trei peri de drac în frunte, de aceea ți se rădică părul măciucă, cînd îl vezi.

Cine e fricos să puie „turta lupului" și „inima pămîntului" în rachiu, să steie 9 zile și să beie, că nu să mai teme.
Dochița Hurghiș, Mahala

De spariet, e bine să te afumi cu buruiana „ciortopoloc" și să bei sămînță de aceea (e un fel de spin). *Bucovina*

În Moldova, se afumă cu „sîta zînelor", tot așa, ca un spin.

„Sulcină albă" e bună de scaldat, pentru spăriet și durere de cap.
Ilișești

(De spăriet, sînt mai multe buruiene, ce să vor afla la boale, „ceas rău" etc.)

Din ce să fac îngerii

Îngerii se fac din copii mici, cari mor pănă la 7 ani, fără pacate; iar mai ales din cei abia născuți, cari mor îndată după botez.

E tare bine cine are copii mici morți, că aceia se pun pe lîngă Dumnezeu și se roagă să ierte părinților din pacate. Care au părinți în iad, îngerii merg și le fac vînt cu aripioarele.

Îngerul e cît o păpușică, stă la om pe umărul drept.

Îngerul e norocul omului.

În ceri la Dumnezeu, sînt trei rînduri de îngeri: mai pe sus, mai pe la mijloc şi mai pe jos. Peste cetele de îngeri sînt Sf. Arhangheli Mihail şi Gavril. Dumnezeu pe îngeri îi trimete în toată părţile, unde trebuie la oameni, la un greu, ceva; îi trimete de ajutor. (S-a văzut pag. 212)

Zice că aşa-i de frumos să vezi cum să joacă îngerii!

*

Copiii se joacă mai multe jocuri: „de-a Dumnezeu şi dracul" sau „dracul şi îngerul"; precum „de-a paiul", „de-a coloarele" etc., se va vedea vol. II*. , la *Jocuri*.

Visuri

Zburînd de te visezi, îţi sînt îngerii aproape.

Jidan de visezi, e înger.

Preot de visezi, e drac.

Gîşte de visezi, sînt îngeri.

E. Îngerul la naştere. Ursitele

Cînd se naşte copilul în casă, nu-i bine să fie sarea pe fereastă, căci nu se poate apropia îngerul, şi nici să fie fereasta astupată, că nu aude îngerul. El, cînd se trudeşte femeia de copil, cum aude, îndată merge la Dumnezeu şi-i spune, apoi mai vine unul şi se pune lîngă femeie ca s-o ajute, iar cel de afară, de lîngă fereastă, tot întreabă: „S-a născut?" „Ba încă nu!" „Bine că nu s-a născut, căci, de se năştea în ceasul acesta, era talhari" sau altă ceva; şi tot aşa întreabă, pănă ce se naşte, atunci spune ce va fi. *Mihalcea*

Despre ursite, să va vedea la locul cuvenit.

Îngerul ursitori

Un om, odată, îmbla în negustorie şi a ramas peste noapte să mîie la o casă. Înlăuntru nu l-au primit, căci se trudea femeia de copil; el s-a culcat afară pe prispă. La o vreme de noapte, aude că vine pe casă îngerul şi zice: „La casa asta s-a născut o fată şi ea are să fie partea omului celui ce doarme aici." Omului i-a fost ciudă: „Cum, eu să nu mă însor pănă nu va creşte ţînca asta? Lasă că-i fac eu!"

După ce s-a uşurat femeia, oamenii l-au chemat în casă, el peste noapte s-a sculat, a luat copila şi s-a dus afară şi a înfipt-o într-un par. „Lasă, zice el, că nu te-oi mai lua eu pe tine" şi a fugit. Părinţii, auzind copilul plîngînd, s-au trezit din somn şi, mergînd afară, îl văd

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

înfipt în gard. Au scos copilul din par; parul îi întrase în piele pe alăturea de coastă și nu i-a făcut nimic; rana s-a tămăduit degrabă și, cu vremea, a crescut fata mare.

Omul acela, tot îmblînd cu negutitoria lui, nu s-a mai însurat; unde mergea, tot nu-i plăcea, pănă cînd trece el iar odată prin satul acela și vede pe fată și-i place. Merge la părinți și o cere, părinții, săraci lipiți pămîntului, văzîndu-l pe el că-i bogat, au dat-o.

După ce s-a însurat, vede el la dînsa pe trup semnul ș-o întreabă ce are acolo. Ea începe a-i spune cum, în noaptea în care s-a născut, a mas la ei un om și acela a înfipt-o într-un par; părinții au dat degrabă și au scapat-o, căci parul întrase numai pe sub piele și nu i-a stricat înlăuntru nimic.

„Tu ești aceea!, zice omul, vra să zîcă, tot tu mi-ai fost partea", și i-a spus ceea ce știm... *Mihalcea*

Povestea aceasta e cunoscută pretutindene în Corovia, însă să spune astfel:

După ce au stîns părinții lumînarea, omul a luat copila, dar cu ajutorul îngerului, căci îngerul așa a vrut, să se împlinească ce a ursit el; de atunci însă a ramas obiceiul că nu se lasă copilul fără de lumînare pănă la botez; căci pănă atunci lasau și diavolul îl schimba. Diavolii schimbă copiii, ca să se înmulțească norodul lor.

Îngerul păzitori, Dumnezeu îl trimete omului la botez.

§ 3. Schimbatul copiilor. Diavolul, tată și mamă

Copilul mic, pănă ce nu-i botezat, nu se lasă singur în casă și pe întuneric; cum asfințește soarele, trebuie să ardă neîntrerupt lumină în casă, pănă dimineață; că-l schimbă necuratul și pune pe al său în loc. Copiii schimbați au capul mare, că nu și-l pot ținea, cade în toate părțile; sînt slabi, înșirați și cu picioarele moi; nu pot îmbla și nu pot vorbi cine știe pănă la cîți ani.

În Siret, era una, Mărdăreasa, care avea un copil schimbat, era de vro 4 ani și tot în leagăn ședea. Ea lua sama că toată mîncarea ce lasa în oale și talgere o mînca cineva. Niște vecini au învațat-o să pîndească ș-a văzut cum copilul din leagăn se întindea și mînca totul. I-au spus că să-l puie într-un sac și să-l bată cu 9 spini crescuți din acel an, nu tare ghimpoși, pănă ce a zice: „Lasă-mă, nu mă omorî, că ți-l voi aduce pe al tău!" Ea a făcut așa și i-a adus copilul, dară pănă în trei zile a murit.

Copilul, chiar și de-i botezat, să nu-l lași singur în casă, macar pănă la 6 săptămîni. *Ioana Lupașcu, Siret*

Femeia, cînd are copil, nu-i bine să se întoarne cu spatele la copil, că de se întîmplă să aibă și dracoaica atunci copil, îl schimbă.

O femeie avea un copil schimbat, avea 7 ani și era numai cît mîna de mare și subțire ca degetul, sta în covată. Au învațat-o să fiarbă

broască cu smîntînă și pui cu smîntînă și să puie pe poliță; și ea să facă o bortă în ușă și să se uite. Femeia l-a văzut cum s-a întins şi se uita în oale zicînd: „Oare broasca s-o mănînc ori puiul?” Și a mîncat puiul.

Oamenii au învațat-o să iaie cînepă de vară, într-o zi de la amiază-zi, și s-o toarcă, *să țese o bucățică* de pînză și să-i coasă până la miezul nopței cămeșă. Cu aceea să-l îmbrace. După aceea, să iaie două nuielușe de alun, crescute în acel an, să se ducă pe al 9-lea hotar şi să-l bată cu ele. Ea a făcut așa. Copilul a început *tare a țipa* și a venit mama lui, cu copilul femeiei, mare de 7 ani: „Nu-l bate, că eu pe al tău nu l-am bătut”, zice ea. A luat copilul ei și s-a dus.

Catrina Beicu, Mihalcea

Copilul *în oglindă* să nu se uite, că se schimbă; nici prin fereastă, noaptea.

La o femeie, s-a uitat un copil pe fereastă și a văzut pe altul; din ceasul acela, copilul s-a schimbat. Era amu de 7 ani și nici nu îmbla, nici nu vorbea, sta în leagăn. Pe femeie, au învațat-o altele ca să puie 7 găoci de ouă în vatră și să facă o bortă în pod, să se uite ce va face el în casă. Da el s-a întins din leagăn până la vatră și mînca din *cîrmojele de ouă*. Cînd a întrat femeia în casă, el iute s-a pus înapoi cum a fost. Ea a luat o mătură și atîta l-a bătut, până a zis: „Nu mă bate, că ți-l voi aduce pe al tău!” Și îndată i l-a adus – și așa era de gros și de frumos și de mare copilul ei! L-au *fost* ținut bine necurații!

Ropcea

În Botoșani, era familia D., care avea un ficior schimbat; îi ziceau oamenii „Cocotea.” Cînd a fost de 7 ani, l-a văzut maică-sa cum s-a întins la coarda unde erau gavanoasele cu dulceț. Ea tot punea dulceț pe coardă și cînd căuta, era gavanosul gol și nu se pricepea cine se poate sui acolo, gîndea că ceialalți copii. Odată, zice că nu dormea noaptea și, la lumina candelei, a văzut pe băiatul ei cel olog cum s-a întins din pat, lung până la coardă, a luat gavanosul cu dulceț și iar s-a tras jos, până a mîncat, apoi l-a pus iar la loc.

Zice că noaptea, cînd nu-l vedea nimene, așa se întindea, că se suia pe casă. Ciolane la picioare de la șolduri, *n-avea deloc, ci numai* vine. Cînd mergea pe cerdac, așa se tîrîia ca un șerpe, picioarele se împletuceau după el, iar el alerga repede, repede și tot lovea cu mîna cînd un picior, cînd altul, ca să se întindă, să se tîrie în urmă.

Ajunsese barbat, era altfel voinic la partea din sus a trupului, avea ochi albaștri, barbă și mustețile roși și era foarte mare artist; tot ce vedea cu ochii făcea; iar carte a învațat el singur, fără profesor. Purta necontenit procese, fără advocați, căci tatăl său îi lasase bani și el din dobînda lor trăia.

S-a însurat cu o armancă, românceele n-au voit să meargă după dînsul, dar copii n-a avut. *Auzită de la mama autoarei, Botoșani*

*

A. Știma-Pădurei. Vidma

Știma-Pădurei, zice Saveta Buzdugan din Ilișești, vine de schimbă copilul omului, pune pe al ei urît în loc și-l crește pe al omului, frumos și botezat. Copilul cel schimbat suge la femeie, de crezi că-i rupe țița din loc, și-i trage toată puterea din ea și tot mai slab și mai urît se face.

Femeia, dacă știe cu bună samă că nu-i al ei, îl pune între uși, cumpără polonic nou și pune într-un șip lapte de la o vacă cu vițelul întăi și, cu o mătură aprinsă, îl bate, să-i scoată cu polonicul lapte din șip. Dar unde se poate asta! Atunci Știma-Pădurei – că ea totdeauna vine și-l vede – i-i milă tare și aduce copilul femeiei de-l izbește în leagăn, iar pe al ei îl ia; și-i așa de mînioasă!

Vidmele sînt tot din necurați, schimbă copiii și-i fac ca pe ei. Un om avea așa un copil schimbat. Era de 7 ani și tot nu creștea, iar cînd nu era nimene în casă, mînca tot ce găsea. Niște oameni l-au învațat să iaie trei vergi de alun, crescute într-un an, și să-l ducă pe gunoi, sara, cînd apune soarele, la lună noauă, să-l bată. Omul a făcut așa și, pe cînd îl bătea, aude: „Nu-l bate, nu-l bate, că de-a scapa pănă în trei zile, să nu moară, ți-l aduc pe-al tău!" Dar schimbatul a murit și pe copil nu i l-a mai adus. *Mihalcea*

Maria Struț, moașă din Mihalcea, spune că acei ce schimb copiii nu sînt Vidme și nici Mama-Pădurei, dar așa, ca niște oameni necurați, de pădure. Ei învață pe copiii oamenilor ca la comedie. Pe copil să-l bată cu trei varguțe de măr, la hotar și-l aduce pe al femeiei.

Lîngă copil, dacă ieși din casă, totdeauna se pune catranul cu care se șterge vatra (peteca) or lingura sau cuțitul, că se cheamă că lingura îi ceva curat și nu lasă să pătrundă necurățenii la copil. Sau pui cociorva, mătura, căci altfeli vine și ți-l schimbă.

B. Vidma și mama

O moașă a fost la o naștere. A scaldat copilul, l-a înfășat și acuma pornea să se ducă acasă. Iată că vine un om cu un suman alb și o cheamă să vie la femeiea lui, că se trudește de copil. Moașa iese afară după dînsul. Deodată se face un vînt mare, întunecat, o ia pe sus și o duce. Într-o pădure, la un loc, a slobozit-o jos și a dus-o într-o casă. Acolo se trudea femeia necuratului, Vidma, de copil – avea păr pe picioare și pe trup. – Moașa i-a ajutat. Ea a făcut o dihanie urîtă. Omul a luat dihania cea de copil și s-a dus fuga cu el de l-a schimbat tocmai la femeia de unde luase pe moașă. Cît ai clipi din ochi, el a și fost înapoi și a pus copilul în loc. Moașa îndată l-a cunoscut. A luat și l-a scaldat și i-a bagat un bold copilului sub unghie. Copilul a început a țipa cît putea. Acuma trebuia moașa să se ducă. În cuptor ardea foc; omul acela a luat cu lopata jaratec, i-a zis moașei să ție poala și i-a împlut poala cu jaratec drept răsplată. Aceia erau galbeni.

Dară i-a spus să nu spuie la nimene. După aceea, a luat-o iar aşa ca un vînt ş-a dus-o înapoi la casa femeiei de unde o luase. Moaşa, cum a întrat în casă, fuga la copil; îndată l-a cunoscut, că era cel moşit de ea. Dar n-a trecut mult şi Vidma, dacă a văzut că copilul ţiuie tot una, l-a trimis înapoi şi l-au luat pe al lor. Moaşa îndată a scos boldul şi copilul a tăcut. „De amu nu aveţi grijă, zice moaşa, că nu vi l-a mai schimba!"

Şi de atunci nu se mai lasă moaşa să meargă cu mîna goală de la lehuză; macar ceva trebui să-i deie, cînd merge, căci, de-o întâlneşte dracul, o ia la femeia lui; macar oleacă de făină şi sare, că atunci se cheamă că lucrul ei s-a plătit.

În Botoşani, se spune că moaşa a pus copilului un bold în călcăi.

Dracii fraţi

O femeie avea un copil schimbat, acuma era mare şi tot nu putea îmbla, dar nici nu vorbea. Într-o zi, îl ia femeia în braţe şi porneşte undeva; dar în drumul ei, avea să treacă un pod. Cînd pe la mijlocul podului, aude un glas dedesubt: „Unde mergi, Pantalaş?" Atunci copilul ei răspunde: „Mă duc cu mama. Da tu ce cauţi pe aici?" „Ţie ţi-e bine, că are cine te creşte, dar mama mea, ce mă creştea, a murit şi eu am venit acuma sub pod." Atunci, femeia face bof! şi ea din braţe pe schimbatul ei, sub pod; şi a fugit. *Petru Beicu*

C. Dracii se nasc în toată luna

Un om din Slobozia, dincolo din Rădăuţ, foarte bogat, care a făcut şi biserică acolo în sat, pe nume Marmureac, a fost găsit într-un iaz un poloboc de bani; dar de acolo i-a răspuns un glas că nu-i dă banii, până nu-i va da fata. Marmureac a spus că i-o dă; da n-a scos polobocul sara; a spus la oameni ca să vie a doua zi. Peste noapte, Marmureac şi femeia s-au culcat şi au luat copila între dînşii. Cînd s-au sculat a doua zi, copila nu-i; prăpădită, pace! După o vreme, cîţi ani vor fi fost după aceea, vine sara la o moaşă, în Rădăuţi, un domn ş-o cheamă la femeia lui. Ea iese afară şi el îi spune: „Suie pe mine şi nu te teme; numai ţine-te bine!" Ea, ce era să facă, s-a temut să zică ceva; a ascultat – şi într-o minută a fost – ea singur nu ştie unde. – A băgat-o sub pămînt, în nişte curţi aşa frumoase, şi înlăuntru era o doamnă îmbracată numai în matasă. Acela a ieşit afară, iar moaşa a ramas cu doamna. „Eu sînt fata lui Marmureac; i-a zis doamna; tare mi-i bine aice, numai atîta mi-i greu că trebuie să fac copii în toată luna şi tare-s grele facerile; uită-te cîţi băieţi am eu!" A rădicat capacul la o ladă – da înlăuntru era o mulţime de draci mărunţei. Femeia s-a spăriat şi ea a închis la loc. „Sînt şi aice moaşe între dracoaice, dacă toate pe-amu au să facă şi de aceea te-am chemat pe d-ta." Pe urmă, a venit el cu nişte găini smulte şi a spus că face friptură; moaşa a spus că nu mănîncă; da femeia lui i-a spus că să-i facă friptură de purcel. El s-a dus şi a adus îndată un purcel cu capul tăiat şi l-a opărit şi i-a făcut friptură.

Moașei i-a dat 50 de lei și a adus-o înapoi de unde a luat-o, dar i-a spus să nu spuie 9 ani la nimene. Ea nu a spus 10 ani și, cînd s-a dus la preotul de s-a spovedit, preotul a zis că se cuvinea să vie până a treia zi și să spuie, și nici nu se cuvinea să se spele ea în apă sfințită, de aceea care i-a dat preotul, și că amu așa-i de păcătoasă, că mînile pănă la coate și picioarele au să-i fie în iad.

De la aceea s-a aflat apoi că fata lui Marmureac trăiește.

Mihai Juravla, Burla

D. Tricolicii

O babă a dat ficiorului ei o beșică legată și i-a zis: „Du-te, dragul mamei, la iaz și o aruncă în apă, dar nu cumva să te împingă pacatl să o dezlegi, ca să vezi ce-i acolo." El s-a dus și-a aruncat-o, dar, fiindcă beșica plutea, cum avea sulița lîngă el, a spart-o să vadă ce-i înlăuntru.

Cînd au început a foi niște viermi, niște chip: copii, cine știe ce minunății – și au ieșit o mulțime afară și după dînsul. El la fugă calare, păn' acasă. Intră în casă, mă-sa s-a spăriat. „Ce ai făcut?" Atunci au întrat și ei în casă: „Așa, mamă, au prins a zice, pe noi ai voit să ne prăpădești, da pe dînsul să-l ții?" Și îndată l-au făcut pe flecău bucăți.

Povestitoriul nu știe ce erau aceia, zice că, pesemne, tricolici.

Ioan Pisarciuc, Roșa

Proverbi etc.

Despre cineva ce a îmblat pe departe, să zice că a fost pe unde a ințarcat dracul copiii.

Cînd, la vînzare, cere cineva prea mult, să zice: „Cere cît dracul pe tatăl său." *General*

Dracul n-avea ce face ș-a scos-o pe mă-sa la vînzare și, pentru ca să n-o cumpere nimene, cerea cît nu putea nimene să-i dea. *Corovia*

„Du-te la mama dracului", se zice cînd îl alungi pe cineva.

Despre mama dracului, ce ține gerul „Mamarca", se va vedea.

„Bețivului, și dracul îi iese cu oca înainte." Se zice cînd, pe neașteptate, capeți ceea ce dorești.

Cînd un om judecă pe cineva pe nedreptate, se spune: „Șede dracul în baltă și rîde de altul." *D-l David, com. Buhalnița, Moldova*

Cînd se critică oamenii, se mai zice: „Rîde om de om și dracul de noi toți." *General*

„Parcă-i dracul pe uscat" se zice în glumă despre cineva urît, pocit.

La copii mici, poznași, obraznici, li se spune „draci." Ce-ți fac ei, nici dracul nu ț-a face.

Într-o casă unde nu mai este nici o înțălegere, e huit, să spune că-i „iad."

În Botoșani, se spune că diavoloaica nu naște pănă nu se răstoarnă un scaun din casă. *D-na Maria Dascalovici*

În Broscăuți, nu știu altă nimică decît că e pacat a lasa scaunul răsturnat. *Gh. Bejan*

În Mihalcea, să spune că, dacă se pune cineva pe scaun și se huțină, stîrnește huitul în casă. *D-ra Aglaia Braha*

Să nu huțini cu picioarele, căci huțini pe dracul.
D-l David, com. Buhalnița, Moldova

Cînd îți trimete cineva farmece, întorci scaunul și toate în casă și atunci merg farmecele asupra lui.

La boale ce vin de la necuratul, precum e „boala cea rea", „ceas rău" etc., se întoarce scaunul și se pisează usturoi cu barda, pe dosul scaunului, și frecîndu-se cu usturoiul acela, trece boala.

La vol. II*, se vor afla boalele ce vin de la dracul, descîntece cu dracul etc.

În volumul de povești* se vor afla povești în care eroul, Busuioc sau Făt-Frumos, luptă pentru fata furată, cu dracul etc.

Dracii zice că sînt în pămînt cîtă frunză și iarbă.
Paraschiva Artimon, Șcheia

§ 4. Sf. Ilie ucigaș

Sf. Ilie e din oameni. Acuma era mare și nici nu vorbea, nici nu îmbla; ședea lîngă vatră.

Într-o zi, merg părinții lui să taie nuiele, să lăzuiască, da îngerul vine la Sf. Ilie și-i zice: „Ilie, scoală și mergi la nănașul tău, că i-a fatat iapa un mînz, și-l roagă să ți-l vîndă, că el ți-l va da degeaba." Se scoală el în picioare și-l întreabă îngerul: „Tare ești, Ilie?" „Tare, c-ași prinde lumea într-o mînă ș-ași învîrti-o ca pe-o rîșniță!" Atunci îngerul, pentru vorba aceasta, i-a luat din puteri și l-a făcut șchiop. Ilie s-a dus de a slobozit apă mare, ca să nu poată veni părinții lui, și după ce a capatat calul, l-a pus în grajd și s-a dus la părinți, să-i cheme acasă. Cum s-a dus, apa s-a uscat și nuielele numai a gîndit și s-au tăiat singure și s-au așezat în movili. Părinții întăi nu l-au cunoscut cine este, că nu-l auzise pănă atunci vorbind. Apoi au venit acasă voioși și a mai stat el cîteva zile cu ei, pănă au venit îngerii și l-au chemat afară. I-au fost adus o căruță; el a înhamat calul la dînsa și s-a suit la ceri. De aceea Sf. Ilie îmblă cu căruța, că e șchiop; și dracul de nimic nu se teme, decît de fulgerul lui, că unde îl năpădește, acolo îl fulgeră. Dracul se ascunde sub om, sub vită, în copac; dar săgeata lui Sf. Ilie despică copacul și-l nimerește. *Andron Dragan, Mihalcea*

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Mama lui Sf. Ilie era din alt sat și, cînd i s-a apropiat vremea ca să nască, i-a zis bărbatului său s-o ducă în satul ei, la mă-sa. O duce bărbatul, cînd, pe drum, ea îi spune că nu poate merge mai departe, s-o lese sub stogul cela și el să meargă să o aducă pe mă-sa acolo. Pănă a venit el, femeia a născut și – în ceasul acela – a auzit că striga cineva de pe stog: „Pe copilul acesta are să-l cheme Ilie și el are să ucidă pe tatăl său și pe mama sa." Acela era îngerul ursitor. Cum a venit barbatul ei, femeia îi spune. „Ei lasă, că nu ne-a omorî", zice el. A făcut un coș de papură, a pus copilul în el și i-a dat drumul să se ducă pe apă. A mers băiatul până ce l-a găsit un negustor, care n-avea copii. El i-a pus numele Ilie și l-a crescut cu altă copilă, tot așa, găsită. Băiatul a crescut mare, a învățat și el neguțitoria și tatăl său l-a însurat cu fata aceea. Trăiau ei acum amîndoi, dar n-aveau copii; au luat un băiat de suflet. Iată că amu venisă vremea părinților lui să moară și ei nu puteau muri. S-au dus să-l caute și tot întrebau din sat în sat, în josul apei celeia, unde șede Ilie? Până ce l-au găsit. Ilie era după negustorie. Ei au mers la femeia lui și au spus că-și caută ficiorul. Femeia i-a ospătat. – Vine sara, ei au întrebat unde doarme ficiorul lor. – „În șură, pe pat, cînd vine tărziu", zice femeia lui. Bătrînii s-au dus acolo și s-au culcat. La o vreme de noapte, iată vine și el. Băiatul îi iesă înainte și-i spune: „D-le, d-ta îmbli și năcăjești, da femeia d-tale doarme cu unul în grajdi." El a mers și a aprins de departe un chibrit, a văzut că-s doi, a luat sabia de la brîu și le-a tăiat capul la amîndoi. Vine în casă, da femeia îl întreabă: „Tu ești, Ilie?" – „Cum, tu trăiești? Eu te-am fost omorît!" – „Tu ai omorît pe tatăl tău și pe mă-ta." „Da băiatul unde-i?" – „Doarme pe cuptor." Băiatul nici nu știa nimic; atunci el a cunoscut că a fost satana.

După ce a îngropat pe părinți, de scîrbă mare, a pornit în lume. A ajuns la un loc unde niște oameni făceau foc și săreau peste dînsul ca să ploaie. A sărit și Ilie și îndată a venit un nour și a început a ploua. – „Vedeți, zice Ilie, că eu v-am dat ploaie!" – „Tu ne-ai dat nouă ploaie!, au început a zice oamenii ceia, da cine ești tu?" Și la fugă după el să-l prindă; el fugea, ei, după dînsul. Atunci Dumnezeu a trimis un car de foc și l-a rădicat la ceri.

„Ei, Ilie, vezi că ai păcătuit?", a zis Dumnezeu. „Satana m-a amăgit!" – „Ce-ai face cu el să-l prinzi?" – „L-aș sfarma!" „Na-ți tunetul, a zis Dumnezeu, și-l trăsnește." Cînd a început Ilie a tuna, se cutremura lumea. – „Ilie, zice Dumnezeu, ești prea tare." Și i-a luat o mînă și un picior lui Sf. Ilie și de atunci el îmblă în căruță, cu fulgerul după diavol. *Ionică Pisarciuc, Roșa*

Sf. Ilie. Perele. Pacatele pentru mamă și tată

Sf. Ilie era om ca noi toți și avea femeie. Într-o zi, cînd venea el acasă, îi iesă un popă înainte. „Tu, zice el, îmbli după lucru, după nevoile tale, da femeia ta doarme cu tatăl tău." – „Ș-apoi ce să fac?", zice el. „Ai topor ascuțit acasă?" „Am." „Omoară-l." Gîndește el că,

dacă zice popa, n-a fi pacat. Merge acasă și, cum dormea tatăl său pe laiță și mama lui pe cuptor, îi omoară.

„Ce ai făcut?", îi zice femeia. – „Iacă ce am făcut!" Se duce el de suparare într-o pădure și nu mănîncă nimică trei zile . Vine un înger și-i spune că acela care l-a îndemnat nu era popă, da dracul, dar să se ducă mai încolo, că va găsi un pustnic, să-i spuie ce păcat a făcut și-i va da canon.

Pustnicul îi spune că să caute o cioată de păr uscat și să care în genunchi, de la fîntînă, apă și s-o ude pănă va înverzi și va înflori și pere va face. Și cînd vor fi coapte, să nu mănînce, să nu scuture, pănă nu va veni el.

A mers Ilie și a căutat, pănă a găsit așa o cioată, și a udat-o trei ani și s-au făcut pere frumoase. Pustnicul a venit ș-a scuturat și au căzut toate perele, numai două nu: pacatele pentru tată și mamă – și i-a zis că abia atunci va fi iertat, cînd vor cădea ele singure; să nu le iaie. Au căzut și acele și el a ramas fără de pacat. A venit un înger și l-a rădicat la Dumnezeu la ceri. Dumnezeu i-a spus că acela ce l-a îndemnat la pacat era dracul și i-a dat armă: tunetul, să-l omoare.

El a luat și, cînd a tunat o dată, a omorît oameni, vite, a stricat case. „Culcă-te, Ilie!" a zis Dumnezeu, și prin somn i-a luat o mînă și un picior. De aceea, el amu nu e așa tare. *Gh. Morari, Botoșani*

Sf. Ilie, închis 40 de ani

Sf. Ilie, după ce a tăiat pe mă-sa și pe tatăl său, a îmblat pe la toți preoții și tot cerea canon și pe toți îi tăia; le tăia capul, pentru că nu-i da canon cum îi placea lui. A mers el și la un schivnic și i-a spus; da schivnicul auzise de dînsul; – a ieșit afară și l-a închis cu cheia în chilie; că se temea să nu-i facă și lui așa; și a aruncat cheia într-un iaz.

Sf. Ilie a găsit acolo, pe masă, o pîne, o cană cu apă și o carte și, cît mînca, pînea tot la loc era și apa, tot așa, da în carte tot citea. Așa a stat acolo închis 40 de ani, pănă cînd niște oameni au dat drumul iazului ș-au găsit cheia; amu se știa de unde-i, că auzise cu toții. Atunci l-au deschis și i-au dat drumul. Da lui i-a dat de știre Dumnezeu prin un înger că să care lemne un an de zile și să se ardă și atunci va fi iertat. El a făcut așa și, cînd ardea, îngerii au venit și l-au luat. Dumnezeu i-a dat pușcă să împuște în draci. Întăi a împușcat cum a împușcat și a doua oară; da a treia oară, cînd a împușcat într-înșii, au început a cădea la draci: trei zile și trei nopți au curs pe pămînt, încît n-a ramas nici un drac în ceri. Cel mare al lor ședea în scaun alăturea cu Dumnezeu și nu-i da pace. Doamne ferește, ce a fost atunci, și vițelul în vacă a perit! *Mihai Juravlea, Burla*

S-a văzut lupta lui Dumnezeu cu urieșii, pag. 44, part. I.

*

Sf. Ilie nu știe cînd e ziua lui

Sf. Ilie nu știe cînd e ziua lui, că ar face un chef de s-ar prăpădi lumea. El tot una întreabă: „Doamne, cînd e ziua mea?" „Mai este încă, mai este, Ilie", zice Dumnezeu. După ce trece și el întreabă: „Doamne, cînd e ziua mea, să știu?" „Apoi amu a trecut", zice Dumnezeu. Și atunci el, de ciudă, pornește cu ploi și cu trăsnete. De aceea sînt după Sf. Ilie ploile celea, că el e mînios. *Gh. Cosma, Botoșani*

Sf. Ilie numai pe acela drac îl trăsnește, care a făcut rău la vreun om, a făcut de s-a omorît sau altă ceva. Acela amu știe cînd Sf. Ilie pornește furtuna și el se ascunde, caută să se vîre sub om, doar nu i-a face nimică, or fuge și în biserică, că gîndește că nu s-a îndura să strice biserica. Da Sf. Ilie și acolo îl nimerește. Pe cei cari nu-s vinovați nu-i detună. *Gh. Cosma, Botoșani*

Onofrei. Suceava

Un vornic mîncase bani mulți de la comună și amu îmblau să-i vîndă gospodăria, să scoată banii. Ce să facă el? Se duce la o babă și-i spune. „Mergi, îi zice baba, în cutare loc, acolo sînt stînjeni de piatră, acolo stă necuratul. El îți va ieși înainte și te va învața ce să faci ca să scapi de belea." Merge el, dracul iesă și-l întreabă ce vrea. El îi spune că voiesc să-i vîndă gospodăria, pentru bani. Diavolul îi spune că el îi va da bani ca să deie înapoi, dar în cutare vreme, să vie acolo, să-l ia pe cea lume, ca să fie al lui – și-i spune că de va veni, să-l strige „Onofrei", că el așa se cheamă.

Omul ia ca o bărbînță de bani și se duce să-i dea la comună și le zice: „D-voastră gîndiți că eu am mîncat banii; eu i-am strîns, iacă-tă-i!" „Dacă i-ai strîns și nu i-ai băut, atunci rămîie ai tăi!", au zis aceia și omul a ramas cu bărbînța de bani.

Îi duce el înapoi de unde i-a luat. Merge la stînjenul cel de piatră și strigă: „Onofrei!" Numai ce vedea că iese alt drac. „Eu nu te chem pe tine, zice omul, ci pe Onofrei." „Dacă Onofrei nu-i, pe dînsul, Ilie al vostru l-a omorît cu tunul la Suceava; da spune-mi mie ce vrei, că eu ț-oi face." „Apoi, dar nu-mi mai trebuie, zice omul, că eu cu dînsul am avut de vorbă." Și s-a înturnat înapoi cu bani cu tot. Da de nu-l detuna Sf. Ilie pe Onofrei, ar fi trebuit să meargă la iad.

Din Budeniță

§ 5. Hoția. Doboș omoară pe dracul

Doboș era cioban în munți și el vedea că în stîncă, lîngă el, tot una trăsnește și a văzut cum tot ieșea necuratul, gol, din stîncă. Într-o zi, avea pușca lîngă dînsul și-l omoară. Atunci Dumnezeu a trimis un înger să-l întrebe ce vrea de la Dumnezeu pentru isprava ce a făcut.

El a spus că nimic decît că, unde va lovi cu pușca, să nimerească și el să fie cel mai tare din lume; nimene să nu fie în stare să-l biruiască. „Bine, a zis Dumnezeu, dară cîndva tot va trebui să moară; spune-i așa, că n-are să poată să-l omoare nimene cu nimic decît cu plumb *sfințit* la 12 liturghii și trei fire de orz, tot astfel sfințite." (Cei mai mulți spun că cu 12 fire de grîu.)

După aceasta, s-a apucat el tovarăș cu 40 de hoți și lua bani de la boieri și da la saraci. Numai întindea sara mîna la fereastă și boieriul da de voie, că de nu, i-ar fi dat de nevoie, iar pe cel sarac, cînd îl întălnea, îi *da vacă cu vițel; dar pe nime* nu chinuia și nu ucidea.

Pe acolo, era o femeie cu barbat, nu tocmai de treabă, și îmbla și el la ea. Îmblase mulți ani, că ei îi era lehamete de dînsul și barbatul ei se temea. Îl întreabă ea într-o zi în ce-i stă puterea? El îi spune că puterea lui e că nu poate nimene să-l omoare decît dacă va pune în pușcă glonț sfințit la 12 liturghii și *trei fire de orz.*

Ea a spus bărbatului și acesta a încarcat într-o sară pușca și s-a suit în pod să-l aștepte. Cînd a venit Doboș, ușa era închisă; el a sfărmat-o, atunci și glontele, bof! din pod și l-a omorît.

Andron Dragan, Mihalcea

În satul Luca (Bucovina), se arată chiar și stînca sub care se adăpostea, cînd paștea oile Doboș, ca cioban; și locul să cunoaște unde a împușcat pe diavolul cînd tuna și se înturna la Sf. Ilie, tot arătîndu-se din stîncă. Împușcătura lui a mers odată cu tunul și a trăsnit în el. Avea cetatea lui cu punțele de fier, în munți, și acolo l-au adus tovarășii lui de a murit și l-au îngropat, dar nu se știe locul. Puterea lui era în 3 fire de păr de aur, ce-i avea în vîrful capului, pe aceștia i-a smult ibovnica lui, căria îi dăduse boierii bani să-l piardă, și cu perii aceștia, dimpreună cu grîul sfințit, l-au împușcat. Dar el cu mîna a scuturat casa ei, de a căzut peste dînsa și a omorît-o; iar pe barbat l-au prins tovarășii lui (erau 12) și, înainte de a-și fi dat Doboș sufletul, i-au adus o mînă de a lui și i-au pus-o în mînă și apoi a murit. *Nicolai Maftei, Bobești*

Doboș a cerut de la Dumnezeu că plumbul de dînsul să nu se prindă și să-i dea putere. Plumbul îi întra în gură și nu-l omorea, numai plumbul sfințit l-ar fi omorît.

A. Despre talhari

În Moldova, era un hoț *numit capitanul* Costiță, acesta împușca în sus și prindea plumbul în palmă sau în gură, să juca cu plumbii, iar poporul sta și se uita.

Talharii cei mari, pentru ca să nu se prindă plumbul de ei, „se solomonesc", mîncînd carne și bînd sînge de prunc care încă nu s-a născut, din pîntecele mîne-sa. Pentru *aceasta, prind femei* și le spintecă, sfășiind copilul de viu.

De acei ce sînt solomoniți, nici tunetul nu se prinde.

Dumitru Surugiu, Verești, Moldova

Numai talharii cei care pradă și ucid să pot uita la soare. Aceia sînt făcuți spre zile mari, și încă de i-au blastamat mamele lor să fie talhari, să ucidă, pentru ca să vie la pedeapsă, la întuneric, atunci să fac talhari. *Botoșani*

Femeia îngreunată să nu fure nimic, căci unde pune mîna, lucrul acela iesă ca o pată pe trup. O mulțime de oameni sînt cu astfel de pete. *General*

Femeia îngreunată să nu iaie nimic de după foc păn' ce nu-și aduce aminte, că pe urmă, copilul acela fură și din foc. Sînt mulți care n-ar vrea să fure și nu să pot ținea; sînt talhari din naștere. *D-na Ecaterina Buzdugan, Corovia*

Cît e femeia îngreunată, cînd stă lîngă dînsa mămăliga sau pînea, s-o taie din partea ce-i spre dînsa, să n-apuce de dincolo, din dos, că copilul acela fură.

Odată, zice că a mers un om în crîșmă și mînca pîne; și cum tăia o felie, tot înturna pînea cu partea cea tăietă de la dînsul. Un alt om vede și zice: „De ce faci d-ta asta?" „Îmi caut tovarăș, zice el, cine m-a vedea ș-a ști ce însamnă asta, acela va fi tovarășul meu." „Eu știu ce însamnă." I-a întins mîna ș-au ramas tovarăși amîndoi; ș-acela era talhari.

Se zice că talharii așa se găsesc, cînd îi trebuie unuia tovarăș. *De la d-na Maria Tușinschi-Reus, Mihalcea*

Este altul că s-a născut în zodia talhariului și acela musai să fure, de multe ori el singur n-ar vra, dacă ceva îl trage!

Talhariul e bun la Dumnezeu, că el a furat din iad crucea. Dracii au fost luat-o și au fost dus-o în iad, mărturie că l-au răstignit pe Dumnezeu, dar talhariul a furat-o ș-a dus-o în ceri și Maica Domnului l-a blagoslovit că, dacă e în zodia ceea de la Dumnezeu, să fure și să se hrănească, că omul, dacă-i sarac, n-are asta, n-are ceea, merge la altul, care are, și fură; acela-i ca un cîșlig, ca și cum ar munci. Da el, dacă fură, merge și dă de pomană și altuia; poate a luat de la un sgîrcit, care niciodată nimică n-a dat, el, dacă dă, e iertat – dacă e născut în așa zodie! Numai să nu ucidă pe altul, căci a lua sufletul nu zice Dumnezeu. *Vasile Langa, Botoșani*

Talharii sînt de atuncea, de cînd l-au răstignit pe Domnul Hristos. Jidovii au fost dat la covali să-i facă 4 cuie[1], dar era un om pe acolo că a furat un cui ș-au ramas numai 3. Gîndește el: tot nu-i vor fi durerile așa de mari! – Și de atunci sînt talharii. – Dumnezeu l-a blagoslovit că poate să fure, dacă e sarac, că a fura nu-i pacat. Și de aceea talhariul ici fură și dincolo merge la Dumnezeu și să roagă să-i ajute. Hoțul e rău, Doamne ferește!, că el nu se duce de nevoie, ca să fure, dar merge să bată, să omoare, să iaie sufletul. Da talhariul atîta fură, cît să-și facă oleacă de ajutorință, dacă n-are de unde, să

1. S-a văzut Maica Domnului blagoslovind covaliul.

aibă cu ce trăi. De fură de undeva bani mulți, merge și cumpără la un sarac o vacă și face bine, pomană și nu-i pacat.

Talhariul numai atîta se roagă la Dumnezeu, să nu-l vadă acela de la care fură, să nu se întălnească cu dînsul, c-atunci unul din doi trebuie să moară; dar că fură cîteva mii de lei, el dă și altuia și nu-i pacat, – că dar din dar se face rai! *Dumitru Valcinschi, Igești*

Un talhari s-a dus la o casă să doarmă și era tocmai zi de post; dar cum e la boieri, că nu postesc. – Cînd să steie la masă, îl cheamă – el nu vra să mănînce, pentru că nu era mîncare de post; s-a culcat așa. A doua zi, se scoală boieriul, caii nu-s! – El postise ca să-i poată mai bine fura. *Botoșani*

Odată, se căuta un talhari și nu-l puteau găsi; au prins pe un alt om și l-au închis. „N-am furat eu, zice acela, degeaba m-ați închis." A doua zi fiind duminică, zice omul ca să-l lese pe dînsul să se ducă la biserică, că va arata care e talhariul. L-au dus sub pază, iată că vine un om zdravăn, bine îmbracat, cu un vrav de lumînări, și începe a le aprinde pe la icoane. „Aista e talhariul! Puneți mîna pe dînsul!", și în adevăr acela era. Aceasta să fi fost fapt adevărat.
D-l David, com. Buhalnița, Moldova

B. Talharii și cușma

Talharilor, cînd pornesc la furat, le dă Dumnezeu semn; că le scapără în cușmă, fulgeră în cușmele lor și atunci ei nu se duc, că are să-i prindă.

Era într-un sat la Sîrbi primariul, notariul și preotul, talhari mari; nu gîscari ori vițelari, ori bouari – furau bani. Ei cînd se porneau la furat, mai întăi făceau slujbă cu sobor, să le ajute Dumnezeu, și făceau niște praznice, că și copilul de la piept să sătura, ș-apoi porneau. Și cînd se puneau la masă, rădicau paosul – un pahar de vin – cîțiva mai mari rădica paharul în mîni și ceialalți se prindeau de dînșii; dacă paharul fierbea de curgea pe deasupra, nu porneau, era semn că are să-i prindă; da dacă era liniștit, porneau, acela era la dînșii semn. *Profira Zvorîșteanu, Botoșani*

Harizan Pocriș

A fost un om căruia îi mergea tare bine la talharie, nu-l prindea nime. S-a luat el și s-a dus la Dumnezeu, să ceară să-i deie talantul ista: că pe ce a vra el să puie mîna să fie a lui. Mergînd pe drum, întălnește doi bătrîni: Dumnezeu și cu Sf. Petru. „Da unde te duci?" „Mă duc la Dumnezeu, că iacă ce noroc am la furat. Să mă blagoslovească să fie aista talantul meu; ce-oi vra, aceea să fur și să nu mă poată prinde nime." „Nu te mai duce la Dumnezeu, da ascultă ce ț-om spune noi, că și noi sîntem tot de aiștea, cum ești d-ta. Du-te

acasă și te pune d-ta la un capăt de masă și femeia la celalalt capăt și vă puneți să mîncați și de ți s-a aprinde cușma, de ț-a ieși foc din cușmă, să te apuci la tălhării, c-ăi ieși bine; de nu, nu. Și cînd îi fura, să faci pomană, să faci praznice, să te rogi la Dumnezeu, ca să-ți meargă bine și ție, și celui de la care ai furat; să trăiești în curățenie, să nu dai bani pe beții și netrebnicii, că atunci nu ț-a merge în spori, nici ție, nici aceluia și te-a blastama și nu-i avea noroc, da tu să te rogi la Dumnezeu, ca pe urma ta să-i vie mai mult, să nu i se cunoască paguba, ș-atunci îți putea trăi și tu, și el."

Furatul nu-i pacat, e la dînsul un cîșlig, ce-a face dacă îi talantul lui și alta n-a învațat. *Nastasia Corneanu, Botoșani*

În Mihalcea, să spune: „Talhariului, cușma-i arde pe cap", cînd un talhari se dă de gol.

În Botoșani, să spune că pe cînd bătălia de la Plevna, niște soldați au fost furat nu știu ce; și căpitanul, ca să descopere, le-a poruncit la fiecare să ție în mînă, în sus, cîte un șumuiag de paie aprins. Stînd ei astfel, drept în rînd, deodată căpitanul strigă: „Iată, cum îi arde cușma celui ce a furat!" Atunci acela, repede izbi șumuiagul și cușma jos – și pe aceasta l-au cunoscut. Proverbul moldovan spune că „Cutare e cu musca pe căciulă", cînd e vorba despre cineva ce se simte vinovat.

C. Ca să nu te fure

Să nu dai nimic din casă pe fereastă, că trag talharii la casa ceea. *Bulbuc, Mihalcea*

Ca să nu-ți fure din cîmp, să stai locului în ziua de Ajun, sara, la masă, să nu te scoli. *Agafia Popovici, Mihalcea*

Ca să nu ți se fure nimică din casă peste an, cînd te pui de Ajun sara la masă, să închizi toate celea cu lacată și pe afară, și în casă, și să păzești să nu te scoli la nimică, să șezi pe loc, păn' îi mîntui de mîncat; atunci poți să deschizi pe unde ai încuiat.

Și iarăși, în ziua ceea, păn' la asfințitul soarelui, să nu dai nimică din casă, să nu împrumuți, că peste an nu să lăcomește nimenea a te fura. *Mihalcea*

Să nu dai nimică din casă de Sf. Andrei și în sîmbăta Paștelor; sînt altele că anumea atuncea vin și cer, că doar te-or fura. *Elena Braha, Mihalcea*

Ca să nu te fure, în sîmbăta Duminicei Mari, cea dintăi placintă ce-i face-o s-o pui întăi și s-o scoți pe urmă, s-o rupi în trei și să dai la 3 saraci, că nu ți se fură nimic. *Cuciur-Mic*

Popritoarea de la moară, de pe părău, ceea ce oprește apa, s-o îngropi în poartă, că nu-ți fură nici un pui. *Mahala*

Sarea, cine o fură, sarea îl descopere. (S-a văzut furatul sarei, al oului.)

Sîmbăta spre duminică, cine fură îl descopere. Fură d-ta toată săptămîna în toate zilele, dar sîmbăta *nu ai* voie a fura, căci lucrul ce l-ai furat sîmbăta și duminica trebuie să se descopere.

Catrina Dănilă, Mihalcea

(Se va vedea paguba și pragul, vol. II*, la *Prag*.)

Dacă ți se prăpădește ceva, tragi noaptea clopotul, în pielea goală, cu degetul mic și apoi găsești.

(Se va vedea usturoiul, ca despăgubitor.)

Tăciunele în pîne se face cînd ț-a furat cineva din pîne.

Șoarecul cînd îți roade straiele sînt în casă talhari.

Cine fură ceva de la moară îi vin șoarecii și guzanii la casă; să nu iai nici macar o ață.

Cine fură în Ajun sara și nu-l prinde, acela poate să fure tot anul, că nu-l poate nimene prinde. *Saveta Dragomireschi, Mihalcea*

(S-a văzut colindătorii la cîrnaț, în pod.)

Cine va lua în ziua de Ajunul Bobotezei sau de Bobotează agheazma cea întăi – dar mai bine cea din ajun, că-i mai mare – pe acela nu-l prinde nime la furat, să fure tot anul.

Un popă avea obiceiul să fure. Oamenii acuma îl știau și unul mai mehenghi, în ziua de Ajunul Bobotezei, pune o daltă în foc să se înfierbinte și o pune popei de îndămînă. El întră în casă cîntînd în modul următor, cătră dascălul său:

În Iordan botezîndu-te tu, Doamne,
Șterge dalta, Filipe.

– O ștersei și mă fripsei,
Și în traistă o pusei,
Și traista se sparse,
Și tot la român în casă
Picase.

Răspunse popei, dascălul.

Nu mai puțin face și de Ajunul Crăciunului popa un asemenea început:

Nașterea ta, Hristoase, Dumnezeul nostru,
Sui, Filipe-n pod!
Dar nu face: cîra'ica,
Că te-or prinde și te-or lega. *Botoșani*

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

Despre preoți ce fură, să află o mulțime de povești, precum e și povestea lui Cărăbuș.

Țiganii fură, Filip, aice, trebuie să fi fost țigan; dar și românii nu se dau toți în lături, proverbul „Ce-i al tău strînge și ce-i al altuia nu lasa" îl pun unii în practică; după cum s-a văzut.

Despre cine fură, la români să spune că „e cu mînă lungă", ia de departe tot ce vede.

Despre un lucru furat, se zice că „l-a aghezmuit" sau „l-a afurisit."

Despre cine jură pe nedreptate, se zice: „Talhariul fură și jură."

Cînd se pierde un lucru din ochi și nu se dă nime vinovat, se zice: „Singuri oameni cinstiți și cutare lucru nu-i" sau proverbul cu mirele.

„Streinului numai foc să-i dai pe mînă", că n-a lua, căci se va frige.

Ca să nu-ți fure talharii și să nu-ți vie la casă, să iai în noaptea Ajunului, la 12 ceasuri de noapte, cînepă de vară și să înnozi 9 noduri cu mînele la spate, să zici: „Eu nu înnod cînepa, da înnod ochii, înnod mînele, înnod picioarele, înnod puterele hoților, ca să nu vie la casa mea, să mă fure." Pui ața sub o piatră mare, care niciodată nu să urnește, și zici: „Cînd s-or dezlega nodurele ieste și cînd s-a mișca piatra asta, atunci să se miște și talhariul și să vie la casa mea" și lasă dacă ț-a fura cineva un capăt de ață.

Iarăși pentru talhari, să mergi noaptea la mormînt și să iai țernă de trei ori, de la mormînt de barbat, să zici: „Mortul nu să mișcă, mortul nu vede, mortul mîna nu întinde, mortul nu îmblă; așa să nu vadă talharii casa mea, așa mîna să nu întindă, așa să nu vie, așa să nu se miște." Încunjuri casa de trei ori cu țernă de aceea și nu să apropie nime. *Catrina Beicu, Mihalcea*

Dacă ți s-a furat ceva, să iai arici și să-l arzi în mijlocul drumului și să arunci de pe sine acolo cămeșa; că se face pielea pe acela ca pe arici și-ți vine paguba în casă înapoi. *Andrei Motoc, Camena*

Ca să descoperi cine ț-a furat, să face cu sita, cu cheia bisericei, ca și cu sita, puind cheia în psaltire și legînd-o, și apoi întrebi. S-a văzut sita și cenușa.

Pentru ca să se descopere talharii, oamenii se roagă la Sf. Mina în 11 novembre. În Tulbureni, lîngă Botoșani, se află hramul acestui sfînt și lumea năvălește cu lumînări și liturghii, mai tare decît la orșice biserică.

Talharii să roagă la Sf. Neculai, să le ajute la furat; el e al talharilor. *Profira Zvorișteanu, Botoșani*

Visurile

Talhari de visezi, auzi ceva nou. *Mihalcea*

Talhari de visezi că vin, vin oaspeți. *Mihalcea*

Cărbuni, jaratec de visezi, sînt talhari.

De visezi că te fură talhari, de multe ori e chiar așa.

Gol de te visezi, e prădăciune. *Broscăuți*

Casa de te visezi ungînd, te vor prada talharii. *Siret*

Șoareci de visezi, sînt talhari în casă. *Botoșani*

Capre de visezi, sînt talhari.

Cuțit, topor de visezi, sînt talhari sau oameni răi.

D. Pricazul

Pricaz se face de tot lucrul care nu e știut. O slugă de ț-a furat o bucățică de mămăligă fără să știi, e pricaz, dar dacă mănîncă în fața d-tale, nu e nimic; de nu știi însă îndată, ți se arată că ai pagube la casă, piere ceva.

S-a văzut pricazul: la sare, la ou, se va vedea la albine, la oi.

Pricazul și-l face și omul singur în casa lui, atunci cînd face ceva pe ascuns de soțul lui – se va vedea la căsătorie, chiar și dacă fură ceva unul de la altul.

Cînd îți fură cineva din casă, îndată se arată, ai semne, că-ți rod șoarecii lucrurile și mai ales din lucrul ce ț-a furat rod. Și dacă omul ce ț-a furat e rău la inimă, dușmănos, atunci la lucrul acela, din care ț-a furat, nu te mai poți prinde. De-ți fură din păseri sau din alta ceva, toate pier și mai mult toată viața nu mai ai. Da altul este că dacă îți fură, încă mai bine îți merge, că e bun la mînă și nu-ți face pricaz. Sînt oameni, că dacă beai un pahar de rachiu de la dînșii, poți să mori; aldamașul se bea de aceea, ca să aibă inimă bună, căci altul îți dă banii cu inima rea și pierzi, n-ai noroc.

Și încă dacă merge cineva la furat încalțat, nu-ți face așa rău, dar care merge desculț, apoi tot pierzînd mergi; sau dacă fură, să nu închidă poarta; s-o lase deschisă. *Botoșani*

Sînt oameni că anume merg și-ți fură, ca să-ți facă pricaz; zic din gură furînd lucrul: „Eu nu-mi iau aceasta pentru mine, dară ca să nu ai tu!" Altul, care e bun, care nu-ți voiește rău, că poate fură de nevoie, zice: „Eu iau acest lucru că-mi trebuiește, dar ție să-ți deie Dumnezeu înzecit" ș-atunci îți merge. *Botoșani*

Ac și ou cine fură e mare pricaz în casă, îndată ai o pagubă, peire ceva.

Fier să nu furi, căci e sărăcie pentru cel ce fură.

Lingură, asemenea, s-a văzut la linguri.

E. Lucruri ce trebuiesc furate

Descîntecele nu sînt de leac, dacă le înveți; trebui să le furi, să asculți de la descîntătoare și pe furiș să le înveți; acela descîntec, chiar de nu-i întreg, las' să fie și mai scurt, dar e de leac. *General*

Pentru lăut pe cap, ca să crească părul, să furi cînepă din ogor și frunză de nuc, de la altă casă, să nu te vadă nime, chiar să ai în grădină, nu e de leac, și cu acelea să te lai. *Mihalcea*

De ursită se face cu coasă de furat, cu secere de furat, cu cuțit de furat, cu ace de furat, că atunci e tare de leac. *General*

S-a văzut pentru boala de a să uda în pat, pag. 429.
Să furi 9 căpețele de lumînare din biserică etc. (tot de această boală sînt și celelalte 2 leacuri următoare, din pag. 429.)

Cînd nu plouă, să furi o oală nouă și 9 măciulii de mac din 9 grădini și să le arunci în fîntînă, căci plouă.

De la casa de unde te-ai născut, să furi pîne și sare și să îngropi la casa ta, sub ferești, spre răsărit, că acela-i norocul tău. *Mahala*

Fata, înspre Andrei, să fure crupe de la altă casă, să le fiarbă și să mănînce calare pe poartă, iar cu lingura să bată în poartă și, de unde latră cînii, o ia.

Mlădițele de flori sau de copaci, pentru ca să se prindă, să le furi. *Bucovina*

D-l David, com. Buhalnița, Moldova, spune tot așa, dar că atunci copacul sau floarea de la care ai furat se usucă.

Toaie de furi (*aconitum napellis*), rădăcina se usucă. *Botoșani*

F. Furatul. Iarba talharilor

Talharii merg la furat cu mînă de om mort, alții zic că cu degetul cel mic de la mort, de încunjură casa unde au să prăde, și toți dorm ca morți.

Cu ciolan de om mort, încunjură talharii casa și dau și la cîne în mămăligă, o șterg pe ciolan și dau de dorm toți, și cîni, și oameni, ca morți. *Mihalcea*

Cu vine de la om mort, merg talharii la pradat; iau o vînă ș-o aprind și atunci pot să fure tot, să bată cu ciocane, să sfarme lăzi, lăcăți și nime nu aude, părn' n-o stînge. *D-na Elena Braha, Mihalcea*

Cu lumînare de la mort, ce a ținut-o mortul în mînă, înconjur casa și toți dorm morți. *General*

Talharii merg la furat cu iarba fierului.

Este o iarbă, să cheamă „iarba fierului", aceea rupe fierul. Cînd să rupe coasa în iarbă, fără nici o pricină, e semn că ai dat cu coasa în iarba fierului sau a talharilor. Atunci să iai şi să arunci buruienele pe apă şi care va merge în susul apei aceea e; s-o iai şi să tai în palmă o crăpăturică şi s-o bagi sub piele – şi ce-i prinde cu mîna ceea: fiere, lăcaţi, toate cad, se deschid; să fie chiar omul în lanţuri ori la închisoare, deschizi tot. *Ioan Pisarciuc, Roşa*

Este un fel de iarbă a talharilor, care descuie toate încuietorele, nimene n-o cunoaşte, numai dihorul, şi o aduce, dacă are pui şi dacă cineva face gard împrejur, ca să nu poată el întra la cuib. Cu aceea merg talharii şi sfărm încuietorele pe unde le trebuie lor. *Botoşani*

Iarba talharilor o capeţi de la arici, dacă-i îngrădeşti cuibul, el o aduce şi deschide. Iarba ceea dac-o ai, toate ţi se deschid în cale şi eşti nazdravan, înţelegi limba tuturor dobitoacelor şi păserilor, florilor şi orice ştii, numai dacă ai iarba ceea.

Zice că ea creşte unde-l ucide tunul pe „ucigă-l tunul." Acolo creşte, pentru că şi necuratul ucide, pradă.

Lacata dacă-i unsă cu usturoi sfinţit, iarba talharilor nu ajută nimică. *D-na Elena Braha, Ropcea*

Cu iarba fierelor, de dai mîna c-un om bogat, vin toţi banii de la acela la tine.

Iarba fierului e o roată mare şi fiecare creangă are 12 crăcuşori. În apropierea Botoşanilor, este undeva o comoară pusă de 7 crai şi n-o pot lua decît 7 fraţi cu 3 fire de iarba fierului. *D. Surugiu, Vereşti*

„Iarba talharilor", spune Toader Ostafi, din Roşa, creşte pe piatră şi între peliniţă. Ea are cap, ca şi omul, şi e vie, îmblă, frunză n-are, numai nişte aripi din umere, coadă şi picioare; e de coloare gălbie. Rădăcină n-are. Pe piatră îşi lasă o ţîră de rădăcină şi merge mai departe. Cînd e nour, o poţi capata, atunci o cunoşti pe piatră şi atunci e mai groasă, da cînd e soare, se subţie de tot. O bucăţică de aceea de-ai lua în gură, mori pe loc. Ea foarte rar unde se găseşte. Talharii o vîră în palmă. Pe lîngă Nouă-Suliţa (orăşel în Bucovina), se află.

G. Frăţia de cruce

Talharii cei mari se făceau fraţi de cruce îndeolaltă, pentru a-şi fi cu credinţă unul la altul, pentru a-şi ţinea „dreptatea." Să tăiau la braţul drept, în cruce, şi-şi sugeau sîngele, jurîndu-şi credinţă pănă la moarte.

Între copii, şi acum a ramas obiceiul de a se face fraţi de cruce, împungîndu-şi degetul cel mic şi sugîndu-şi sîngele sau scriindu-şi cu sîngele cela pe hîrtie prietenie şi iubire eternă. *Botoşani*

Mai este şi altfel de mod a-şi face fraţi şi surori de cruce, care se va vedea partea V.

Pe ceri, se află o constelație numită „Crucea" sau „Crucea cea Mică." În Botoșani, o numesc și „Crucea Fîrtatului", arătînd-o că nu e destul de dreaptă, ca a fraților adevarați, fiind steaua de jos într-o parte. Aceasta e constelația Delfinului.

H. Boierescul. Pacatele. Oiele

A fost un talhari mare, omorîse o mulțime de oameni și pradase, c-amu și lui i s-a făcut groază de pacatele ce le-a fost făcut. Să ia el și se bagă cioban la oi, la un boieri, și le păștea sub pădure; da oiele celea erau toate negre. Le-a păscut el multă vreme, da boieriul cela era așa de rău și hapsin la inimă, că și copilul de la țîță nu-l lasa să sugă și pedepsea în toate chipurele pe oameni. Într-o zi, vine boieriul cela la oi și nu-ș cum îi cade la îndămînă ciobanului, că ia măciuca și-i dă în cap și-l omoară.

Cînd se uită el la oi, cum pășteau, oiele-s toate albe... din negre ce erau. În ceasul acela, cînd a omorît pe boieri, Dumnezeu i-a iertat pacatele și s-au făcut albe!

Cînd cineva e fărdelege, nu-i pacat să-l omori!

Auzită de la un zidari, Botoșani

(Despre talhariul iertat de Dumnezeu, s-a văzut partea I.)

Boierii. Țaranii

Un țaran din satul Gafenceni, județul Dorohoi, în mînia sa cea mare contra boierilor, povestește următoarele despre originea lor:

Boierii parcă din ce-s? Boierii sînt din talhari! A fost un împarat care, avînd o bătălie mare și neavînd oaste destulă să se lupte cu dușmanul, au venit talharii de i-au dat ajutor și, pentru binele acesta, că a biruit, le-a dat moșii, pămînturi – și din aceia se trag boierii de astăzi[1].

Horea și boierescul

Pe țarani, din boieresc i-a scos „Horea." El a fost slujit cu dreptate și stăpînul nu i-a plătit, i-a luat hacu-n jumatate, nu așa cum au fost „lăcătuit" (alcătuit) și a ramas boierul cu lăcățele încuiate și cu pacate. Horea a mers prin munți (după cum arată numele lui rusesc: hora – deal, munte, spune povestitorul) și ce-a făcut, ce-a dres, că a deschis lăcățele oamenilor; că boierii s-au temut de pacate și au rădicat boierescul, au dat la fiecare pămînt și a venit ca să le plătească munca bănește. Dar păn' atuncea îi chinuia amar pe oameni,

1. Numele țaranului îmi scapă.

îi bătea, de musai trebuia să lucreze boieriului, pentru pămîntul ce-l stăpînea.

Toader Ostafi, Roșa

*

Țăranii. Munca

Pe sub deal la Dorohoi,
Măi Toadere, măi,
Merge-un car cu patru boi,
Măi Toadere, măi,
Merg ciocoii satului etc.
– Buna calea, măi țarane!
– Nu-ți mulțămesc, măi cucoane!
– Măi țarane, tu ești bat!
– Tu îmi zici că eu sînt bat?!
Eu trei zile n-am mîncat,
Nici boii n-am dejugat,
Nici carul n-am descarcat!
Pune mîna după lasă
Și scoate o nuie groasă,
Groasă, groasă, ciotoroasă,
În șepte plete întoarsă.
Cînd i-a ars una ori două,
I-a crapat pielea în nouă.
A dat pinteni calului
Ș-o ajuns la făgădău,
Ca să-și spele ranele.
– Măi jidane, fugari mare,
Dă-mi rachiu de trei parale
Și mă freacă pe spinare!
El apuc-un pumn de sare.
– Of, of, of, că rău mă doare.
– Olio, lio, că bine-mi pare,
Că jidanu-i șiret mare!

Țureni

*

La moară la Dorohoi,
Măi Toadere, măi,
Merge-un car cu păpușoi,
Măi Toadere, măi,
Dar în urma carului etc.
Ciocoieșul satului.
– Măi țarane, dă deoparte!
– Iaca drumul, măi cucoane!
– Măi țarane, tu ești bat!
– Latri, ciocoi gulerat.
Că de-asară n-am mîncat
Și tu-mi zici că eu sînt bat!
Iar ciocoiul sarmanul,
Să nu-și uite naravul,
Puseră mîna pe bici
Și-i trăsară patru, cinci.
Iar țaranul, sarmanul,
Să nu-și uite naravul,
Pune mîna după scoarță
Și scoaseră o vargă groasă
Și-ncepură a-l mînji
Și ciocoiul a fugi.
Acasă dac-au ajuns,
Au strigat în gura mare:
– Scoală, scoală, măi Ioane,
Și-mi aprinde-o lumînare,
Să-mi văd murgul de fugare
Și vergele pe spinare,
Bată-l crucea, rău mă doare.

De la părintele Dumitrache Lăzăreanu, Botoșani

Doina Vasilesc[1]

Eu cînt doina ș-o doiniță,
Scăpă-i crîngu-n poeniță.
Eu cînt doina vasilesc,
Copiii să mi-i hrănesc
Și de bir să mă plătesc.
Boieresc fac, beilic trag,
Cu boierii nu mă-mpac,
Nu știu singur ce să fac.
Codrule, codreanule!
Ce mă dai așa legat,
Nimica nu ț-am stricat.

1. „Doina Vasileascăi” se numea, după cît știu, o doină frumoasă, cîntată de o actoriță, „Vasileasca”.

Numai o creangă ț-am ciuntat,
Armele de-am aninat,
Armele, pistoalele
Strălucesc ca soarele,
Cum în tine am întrat
Și frunza s-a scuturat.
Botoșani

*

I. Talharii sînt ai diavolului

„Îndreaptă-mă, Doamne, la omul cel fără noroc", se roagă talhariul la Dumnezeu.

Da iuda (diavolul) zice: „Hai că te-oi duce eu" și-l ia și-l duce să facă rele: bate, pradă, omoară, face după îndemnul și gustul lui, aceea ce diavolul singur face. Unde l-ar trimete Dumnezeu să facă de acelea! Dumnezeu nu ajută omului, dacă ia un pai de la altul, căci „munca streină e foc" și numai pacate-ți căștigi; da încă să prăde și să omoare! Dumnezeu îi ajută și-l îndeamnă la acestea? Nu dracul al cărui e? Dumnezeu vra dreptatea, curățenia, să fii „sarac și curat", căci cu ceea ce vine pe nedrept, nu te încălzește; „de haram vine și haram se duce." *Toader Ostafi, Roșa*

Mulți se fac talhari, că nu vrau ca să lucreze, au învățătură rea de la părinți, de mici; dacă fură ceva, nu capătă bataie, îi lasă de cresc așa, cu naravuri rele.

Copilul, de mic se cunoaște în ce urme calcă, de mic are semne ce va fi.

„Cine fură azi un ou, mîne va fura un bou."

Cînd eram de-o săptămînă,
Furam ceapă din grădină,
Cînd eram de-o lună, două,
Furam cloșca de pe ouă,
Cînd eram de doi, trei ani,
Mă-nvațam a fura cai.

*

Cît îi vara de frumoasă,
N-am avut mănunchi la coasă,
Numa-am catat lunca deasă
Și nevasta care-o fost
frumoasă.
Că nevasta cea frumoasă
Nu-i pacat s-o bagi în casă,
Dar nevasta cea urîtă,
Nu-i pacat s-o dai de-o rîpă.
Botoșani

*

Frunză verde, trei granate,
Ce să ne facem, măi frate?
Să trecem în ceea parte,
Să-mi fac cușmă brumarie,
Să mă duc la herghelie,
Să-mi iau cal ce-mi place mie,
Să mă duc la Movilău,
Să-mi iau cal pe placul meu.

Pedeapsa

Frunzuliță fir de grîu,
Ce rîzi de copilul meu?
Că ș-ai tăi vor crește mari,
Ș-or îmbla prin creminari,
Și i-or suge zidurile
Ca pe mine gîndurile.
Copiii vor crește mari
Și s-or învața talhari,

Și i-a mînca rugina
Ca pe mine rușinea.

Șcheia

*

Frunză verde iarbă mare,
Are maica suparare
Cu fiul ei cel mai mare.
– Dragul maicei, fiul maicei,
Ascultă tu sfatul meu,
Că nu-ți vroiesc ție rău.
– Nici nu vrau să știu de sfat,
Că *nu-s copil*, da-s barbat.
Am pistol și săbioară,
Acelea mi-s tată și mamă.
– Fiule, nu fi tu prost,
Că săbioara ț-or lua,
Pistolașul ț-or sfarma
Și pe tine te-or lega
Și te-or lega cot la cot
Și te-or purta pintre norod.
Și norodul s-a uita
Și fața ț-a rușina.
– Stați, norod, nu vă uitați,
Da copiii vă-nvățați
Să nu fie proști ca mine,
Că și eu să fi ascultat
Ce maica m-a învațat,
Eu amu n-aș fi legat.

Roșa

Despre un tălhari ce-l duceau la spînzurătoare să povestește că a chemat-o pe mă-sa s-o sărute, de ramas-bun, și în loc de sărutare, i-a rupt nasul cu dinții, pentru învățătura ce i-a dat; că altfel nu l-ar fi spînzurat.

Cîntece
Talhariul cioban

Pe deluțul cel rotat,
Scot un voinic la spînzurat.
– Domnule, domnucule,
Poate am un tată-n lume,
Să vie pănă la mine.
– Tată, tată, tată hai,
Vîr mîna-n sinul meu,
Ca să vezi de ce mor eu.
– Mîna-n sin nu ț-oi baga,
Că mă tem că m-ăi mușca.
– Domnule, domnucule,
Poate am o mamă-n lume.
Să vie pănă la mine.
– Mîna-n sin nu ț-oi baga,
Că mă tem că m-ăi mușca.
Da de-a fi în țară pace,
Mama-un ficior ș-a mai face.
(Veni sora și veni fratele, tot așa.)
– Domnule, domnucule,
Poate am o puică-n lume,
Să vie pănă la mine.
– Puică, puiculeana mea,
Vîră mîna-n sinul meu,
Să vezi tu de ce mor eu.
De te temi că te-oi mușca,
Învălește-o c-o basma.
– Nu mă tem că m-ăi mușca.
Să mă-nvălesc cu basma.
Mîna-n sin ea i-a vîrît
Ș-a scos aur și argint.
– Puică, *puiculeana* mea,
Eu de-oi muri, să mă-ngropi
În tîrluța oilor,
În jiocuțul mieilor.

Părhăuț

Dedel

Dedel, Dedel, dragul mamei,
Tu ce sameni nu răsare,
Mi-ai samanat busuioc,
N-a răsărit nici deloc.
Ai samanat mintă creață,
N-a răsărit nici de față.
Ai samanat liliac,
N-a răsărit nici de leac.

Dedel, Dedel, dragul mamei,
Astă noapte unde-ai mas?
– Sub cel ciritel uscat,
Nici n-a nins, nici n-a plouat,
Rele visuri am visat;
Că pușcuța mea cea nouă
Mi-era ruptă drept în două,
Pistoalele cele a mele,
Le-am visat fără oțele.
– Dedel, Dedel, dragul mamei,
Nu-i pușcuța ruptă-n două,
Ț-a veni o veste nouă.
Nu-s pistoalele fără oțele,
Ț-or veni niște vești grele.
Dedel, Dedel, dragul mamei,
Tu ce sameni nu răsare,
Mi-ai samanat busuioc,
N-a răsărit nici deloc.
Ai samanat mintă creață,
N-a răsărit nici de față.
Ai samanat liliac,
N-a răsărit nici de leac.

Voloca

Costea

Astăzi e luni și mîni e marți,
S-a dus Costea la Galați,
Cu cincizeci de cai furați,
Făr' o para cumparați.
Subt un stejărel uscat,
Șede Costea suparat.
– Ce șezi, Costeo, suparat?
– De la Nistru păn' la Prut,
Murgul apă n-au băut,
Nici popas nu i-am făcut.
Trage murgul la popas,
Tu, bădiță, unde-ai mas?
Trage murgul la grăunțe
Și bădița la mîndruțe.

Mihalcea

*

Zorilor, surorilor,
Nu grăbiți cu revarsat,
Că m-apucă ziua-n sat
Și-mi e murgul de furat,
Și puica de capatat.
Trage murgul la portiță,
Să-i dau sare și tărîțe,
Trage murgul la zăbrele,
Să-i dau fîn cu floricele.

Brăești

Cucul

Pe poalele nucului,
Cîntă puiul cucului.
Tot cînta și se jura
Că el de acolo n-a zbura
Pănă el ce n-a mînca:
Carne dulce de paic
Și ochi negri de voinic.
Tot cînta și se jura
Că el de acolo n-a zbura
Pănă el ce n-a mînca:
Iarbă verde de pe coastă
Și ochi negri de nevastă.
Tot cînta și de jura,
Că el de acolo n-a zbura
Pănă el ce n-a mînca:
Carne dulce de găină
Și sprincene de copilă.

Domnica Onciul, Șcheia

Codău

Foaie verde dudăuaș,
Ce mai face Codăuaș?[1]
Frunză verde de nagară,
Vestea lui Codău pin țară,
Căci el oameni nu omoară,
Pe boieri și pe jidani
Îi bate la buzunari
Și banii care-i găsește
La saraci îi împărțește.
El pe murg a-ncălecat,
La Ileana a plecat,
Douăzeci de lei i-a dat
Ca să-i facă de mîncat,
Dar nu-i era de mîncare,
Ci-i era de-a lui primblare.

Orășeni

Foaie verde pelinință,
Ici în vale-n poieniță,
Cînd toca la dumbrăviță,

1. Codău, hoț prin anii 1880, în districtul Botoșani

Cosea Codău pelinită,
Ș-a cosit o brazdă, două,
S-a rupt coasa drept în două
Ș-a ieșit în drumul mare,
S-a întălnit c-un arman calare.
– Buna calea, măi armene,
Nu-i schimba murgul cu mine?
– Omule, nu fi nebun,
Cum să-mi dau eu murgu-n
drum?
– Arman, armenia ta,
Dă-mi murgul și inima
Ca să trec eu Dunărea,
Să beu sînge de haiduc
Să mănînc carne de turc.
Tudora

Masa talharilor

Frunză verde ș-un burete,
Sub cea poală de codru verde,
Să vede o zare, să vede,
Da nu-i zarea focului,
Da-s voinicii codrului,
Nu știu-s zece or doisprezece,
Peste sută unu-ntrece
....
Bate, bate la fereastă.
– Deschide ușa, nevastă!
– Ține ușa, ține-o bine,
Că potera-i după mine,
Cu hoții să mă-mbrîncesc
Și la drum să mă pornesc.
Botoșani

*

Pe sub poala codrului,
Stau voinicii Oltului,
Nu știu, *zece or doisprezece*,
Toți își frig cîte-un berbece,
Da talhariul cel mai mare
Își frigea o gonitoare,
Ca s-o aibă de gustare,
Vinerea în postul mare.
Panțiri

Peste sută sînt vro zece,
Toți își frig cîte-un berbece,
Numai o mioară pe frigare,
Să nu le pară noaptea mare.
Cine-a avut ibovnică,
Tot i-a părut noaptea mică;
Și cine-a avut ș-amu n-are,
Tot îi pare noaptea mare.
Roșa

Codrul

Frunză verde trei masline,
Of, cît codrul frunza-și ține,
Toți voinicii trăiesc bine,
Da cînd codrul frunza-și lasă,
Toți voinicii trag pe-acasă,
La copii și la nevastă.
Șcheia

*

Codrule, codruțule,
Ce mai faci, drăguțule,
Că de cînd eu te-am lasat,
Multă lume am îmblat
Și de cînd ne-am despărțit,
Multă lume am văzut.
Codrule cu frunza lată,
Pice bruma, nu te bată,
Mulți voinici umbrești
deodată,
Codrule cu frunza lungă,
Pice bruma, nu te-ajungă.
Berchișești

*

Codrule, frate mai mare,
Lasă-mă sub poala tare,
Că nimic nu ț-oi strica,
Numai o creangă ț-oi ciunta,
Armele mi-oi anina,
Cît m-oi umbri cu puica,
Într-un pîlc de iarbă verde,
Să mă sărute de sete,
Cînd mi-a fi foame, m-a
strînge,
Inimioara ni s-a frînge.
Fratăuți

*

Codre, codre, frate codre,
Nu mă da, codre, legat,
Că nimic nu ț-am stricat,
Numai iarba ț-am calcat,

Jos cu mîndra m-am lasat
Ș-o creangă ț-am dezbinat,
Unde armele mi-au stat.

Brăești

Închisoarea

Bradule, molidule,
Ce te clatini acole?
Ce te clatini fără vînt?
– Așa vremea mi-a venit,
Mi-au venit cărți
Din toate părți,
Că îmblă meșteri cu barde,
Cu barde și cu topoare,
Să mă facă așchioare.
Să mă-ncarce-n zece care,
Să mă ducă-n tîrgurele,
Ca să facă temniți rele,
Să moară voinicii pin ele
Și părinții lor de jele.

Orășeni

*

Legea ta, de brad bătrîn,
Ce te legeni la pămînt,
Fără ploaie, fără vînt?
Cum eu nu m-oi legana,
Că mi-a venit veste asară,
Pe trei fire de sacară,
La pămînt să mă doboară.
Să mă despice-n drănicioare,
Să mă-ncarce-n șepte care,
Să mă duc-a treia țară,
Să mă fac-o temnicioară.
Temnița voinicilor
Și jelea părinților.

Voloca

Busuioc

Frunză verde ș-o lale,
Trei voinici pe drum merge,
Trei voinici ardelenești
Cu trei cai brașovenești
Și cu zele tătărești
Și cu zele aurești,
Cu prisnele, pe sub ele,
Pe-un drum verde, părăsit,
Cu troscot acoperit.
Cînd la vamă-mi ajungea,
Pe vamariul mi-l striga.
– Măi vamare, fătul meu,
In ascultă ce-ți spun eu:
Unde-mi este crîșma-n sat?
– În ulița arminească
Este-o cîrșmă-mpărătească.
Cînd la cîrșmă-mi ajungea,
Pe cîrșmăriț-o striga.
– Cîrșmăriță, brăvliciță,
Dă-ne vin, nu chiseliță.
Că-ți dau bani, nu-ți dau
tărîță.
Cîrșmărița brăvlicița,
Ea capul ș-a-mbodolit,
Cofele-n mîni o luat
La-mparatu-a alergat.
Da-mparatul mi-o-ntrebat:
– Cîrșmăriță, brăvliciță,
Ce-ai ajuns tu pe aici?
– Mi-au picat vro trei voinici,
Trei voinici ardelenești,
Cu trei cai brașovenești
Și cu zele tătărești,
Și cu zele aurești,
Cu prisnele pe sub ele.
– Cîrșmăriță, brăvliciță,
In să-mi spui tu, portul lor?
– Portul acelui mai mare,
Ca și portul Dumitale.
Da acel mai mijlociu,
Om frumos și cilibiu.
Dar acel mai mărunțel
Are-un biet cojocel
De cincizeci de piei de miel.
Are-o biată cușmuliță
De cincizeci de miorițe.
– Cîrșmăriță, bravilicită,
Aleargă acasă înapoi
Și dă-le vin cu vadra
Și de bani nu-i întreba,
Că doar poterea mi-i a da.
Cîrșmărița brăvlicița
Acasă mi-a alergat
Și vin cu vadra le-a dat
Și de bani nu i-a-ntrebat.
O zi și-o noapte mi-au băut,
Șepte buți le-au deșartat.
Dar acel mai mărunțel
A văzut soare răsărind

Şi poterea tot venind.
Zice: De, beţi, voinici, şi nici
pre,
Că poterea-i cît cole.
– Las' să vie, a ei cruce,
Cum a veni, aşa s-a duce,
Eu nu-s muiere cu cîrpă,
Ca să-i port poterei frică.
Da-s voinic cu comanac,
Ştiu poterei ce să-i fac.
Ficiorul lui Busuioc
Sta cu opt poteri pe loc,
El era de nouă ai,
Să băte cu nouă crai.

Busuioc. Păun

Cînd eram eu băiet mic,
Avem stare de voinic,
Da de cînd am crescut mare,
N-oi să ar pe luncă
Numai cu gîndul de ducă,
Da-mi fac cară şi arme bune,
Să mă duc cu mîndra-n lume,
Să mă cheme căpitane,
Capitane Busuioace,
Poftim cu mîndra-ncoace.
Nu ştiu merge-oi or ce-oi face?
C-aista popas nu-mi place.
La cîrşmuţa lui Păun.
Acolo-i popasul bun.
Să beu vin, să mănînc pîne,
Cu mîndruţa lîngă mine,
S-o sărut să-mi pară bine.

Bujor

Frunză verde de nagară,
Îmblă Bujorel pin ţară,
Scoate boieri din ocară
Şi ia bani de cheltuială
Şi straie de primineală.
De la vale de părău,
Spală două fete grîu.
Bujorul le-a prins de brîu,
Să le vorbească cuvinte
Ca să le scoată din minte.
– Haida, fetelor, cu mine,
Că ştiu calea-n codru bine.
De la vale de fîntînă,
Spală două fete lînă.
Bujorel le-a prins de mînă,
– Hai, copile, dar cu mine,
Că ştiu calea-n codru bine.
V-oi da pîne din desagi
Şi armie din nadragi.

Broscăuţ

*

Frunză verde de sacară,
Mi-a întrat Bujor în ţară,
Cere bani de cheltuială
Şi straie de primineală.
Colo-n vale la gîrliţe,
Spală două fete linte,
Bujor le scoate din minte.
Haideţi, fetelor, cu mine,
Că eu ştiu calea-ncoa bine.
Numai la un pod e cam rău,
D-acolo m-oi purta eu.
Colo-n vale la fîntînă,
Spală două fete lînă,
Bujor le ţine de mînă etc.
Colo-n vale la părău
Spală două fete grîu
Bujor le ţine de brău etc.
Şi Bujor mi le-a luat,
Şi s-a dus la cîrşmă-n vale
Şi s-a dat la buţi cu vin,
Să-i fie cheful deplin.
Ele-au prins a-i cuvînta:
Măi Bujore, Dumneata,
Nu te da la buţi cu vin,
Că vinu-i îmbătători,
De voinici înşelători.
Măi Bujore, D-tare,
Incă potera cea mare.
Las' să fie, a ei cruce,
Cum a veni, aşa s-a duce!
Las' să fie, a ei lege.
Cum a veni, aşa s-a trece!
Pe Bujor mi l-au luat
Şi frumos mi l-au legat
Cu frînghie de matasă,
Cît mîna la cot de groasă.
– Lasă, lasă, boieri mare,
Că eu de aici voi scapare
Şi tot zilele ţ-oi luare!

Voloca

*

Pruncul și nevasta

Pe la noi, pe sub pădure,
Fuge-o nevăstuică-n lume.
Ea fugea, pruncu-i plîngea,
Doi voinici mi-o ajungea.
– Nevăstuică, nevăstuică,
Pune pruncul la pămînt
Și stăi cu noi la cuvînt.
Pune pruncul la o cale
Și hai cu noi la primblare.
Om tăia un păltinel
Și i-om face legănel
Și l-om sui-n bradanaș,
Cînd vîntul l-a aburi,
Bradanașul l-a clăti,
L-a ploua ploiță caldă
I-a părea că mă-sa-l scaldă,
L-a ploua ploiță dulce,
I-a părea că țîță suge.

*

Foaie verde ș-o matasă,
Pe sub ceri,pădurea deasă,
Mîndră ploiță să lasă.
Nu știu ploaie or ninsoare
Ori lacrimi de fată mare?
De ce plîngi, dragă copilă?
– Of, bădiță, cum n-oi plînge,
Că corsetul rău mă strînge
Și rochița nu m-ajunge.
Bădița e negustori
Vai plăti la croitori
Și mi-a da drumul subsuori,
Foaie verde ș-o maslină,
Pe sub ceri, pădurea lină,
Merge o tînără copilă,
Pruncușoru-n brațe-și strînge.
Taci, puiule, nu mai plînge,
Că hoții nu ne-or ajunge.
Bine vorba n-a sfărșit,
Hoții atunci au sosit.
– Leapădă pruncul din brață,
Dacă vrai să mai ai viață.
– Pruncul meu n-oi lepada,
Că mă doare inima,
Că-i făcut de Dumneta,
Dar i-oi face-un leganaș
Într-un vîrf de păltinaș,
Cînd vîntul a vîntura,
Pruncul meu s-a legana.
Cînd a ninge ș-a ploua,
Pruncușorul s-a scalda.

Stăuceni, lîngă Botoșani

Feciori și fete de jîie

Frunză verde stejerel
Pe cel deal, pe colnicel,
Trece-un voinic tinerel,
C-un cal sur porumbicel,
Cu cușma creață de miel,
Mă duc, mamă, după el.
Dragul mamei, dragul mamei,
Dup-acela nu te duce,
C-acela-i ficior de jîi[1]
Lasă fete cu copii.
Ș-acela-i ficior jîian,
Iubea fete cîte-un an,
Ș-apoi ura fetele
Și-ndrăgea nevestele.
– Da eu am prins a suspina
Și din gur-a cuvînta:
Macar pușca să mă-mpuște
Or lupii să mă mănînce,
Eu după-acela m-oi duce,
Că-i cu chica gălbioară
Și cu fața rumioară,
M-a curmat la inimioară.

Frataușul Nou

*

Frunză verde stirigie,
Ghiorghieș la masă scrie,
Scrie, scrie-ntr-o mînie,
Să trimeată-n starostie.
– Draga mamei, nu te duce,
Că el e maistru de cruce,
Știe fete unde-a duce,
Le duce în țeri pustii
Și le lasă cu copii.

Bosance

*

1. E hoț.

De la deal de jitărie,
Cînt-o pasere gălbie
Și cînd cîntă mă mîngîie,
Că-s copilă cu blăjîie.
Hai la jîi, bade, la jîi,
Unde cautǎ cucu-ntăi,
Cucul s-a îndepartat
În pădure la vînat,
Unde cîntă ș-acel'lalt.

Storojineț

*

Frunză verde stejaraș,
Dragul mamei Vălenaș,
Nu iubi fete de jîie,
Fete din Ian. – N-a ascultat.
Sara bine n-a-nsarat,
El pe murg a-ncalecat
Și la dînsele a alergat etc.

Idem

Frunză verde clocotici

Frunză verde clocotici
Plin îi codrul de voinici,
La tot fagul cîte cinci.
Da la fagul din carare
Zace-un voinic de lungoare.
– Or zaci, bade, or te scoală,
Or dă-mi și mie o boală.
– Eu ție boală cum ț-oi da,
Cînd singur nu mă pot scula?

Mahala

Puicuța îl căuta,
Bolnavul loc nu-și afla.
Îi așternea paturile
Și-i tot muta perinile
Cînd la cap, cînd la picioare,
Cînd la umbră, cînd la soare.
Cît a fost ziua de mare,
Trupul ei hodină n-are.
Nici noaptea la lumînare.

Braești

*

....
Scoală, dragă, nu dormi,
Că eu tare m-am urît
Căpătîiul tău mutînd
Și la soare, și la vînt.
– Eu atunci m-oi rădica,
Cînd te-i duce și mi-i da
Sloi de gheață din deluț,
Apă rece din văduț.
– Unde-ai văzut ca să fie
În luna lui Sînt-Ilie
Sloi de gheață ca să fie?
– Sloi de gheață-i inima,
Caș de oaie-i fața ta.

Storojineț

*

....
Nu știu, zace or se face,
Că din gură nu mai tace.
– Haide, liuliu, dragul mamei,
N-ar mai ajunge bine
Cel ce te-a făcut pe tine.

*

....
Zace-un voinic de lungoare
Cu maică-sa la picioare.
– Or îmi mori, or mi te scoală,
Că mie mi s-a urît
Atîta pernele mutînd
De la cap păn' la picioare,
Tot scaldate-n lăcrămioare.
– Scoală, mamă, cum mai tare
Și te du la vrăjitoare.
– Baiu, baiu, nu m-oi duce,
Că la cîte că m-am dus,
Toate drepte că le-a spus:
C-aiasta-i boala ta de moarte
Și din ea nu te-oi mai scoate.

Siret

*

Frunză verde clocotici,
Plinu-i codrul de voinici,
La tot bradul cîte cinci,
Dar la bradul din carare
Zace-un voinic de lungoare.
Nu știu, zace or să face,
Că gurița nu-i mai tace,
Toată rana-i cît și palma,
– Todirelu, dragul mamei,
Scoală-te de mi te-nsoară.

– Bucuros că m-aș scula,
Că eu singur m-am urît
Căpătăiele mutînd
De la soare la răcoare.
Du-te, mamă, la vrăjitoare,
Să arunce cărțile,
Să-mi spuie zăcărele.
– Eu la vrajitoare-am fost;
Tu, cîte boli ai bolit,
Din toate că ai ieșit,
Da asta boală ce-o bolești
Nici cu capul n-o plătești.
Las' să meargă mîndrele,
Ce ț-au scurtat zilele
Și ce ț-au supt sîngele.
Mîndrele din Țarigrad,
C-acelea te-au farmacat
Cu trei paie de la pat,
Cu așchiță din portiță,
Cu trei bețe de liliac,
Să nu-ți mai dai peste leac.
– Ț-oi lasa cu jurămînt
Să-mi vii, mamă, la mormînt,
Să-mi iei pînza de pe obraz,
Să-mi vezi moartea cu nacaz.
Ș-oi lasa cu jurămînt
Să-mi vii, mamă, la mormînt,
Să-mi iei pînza de pe mijloc,
Să-mi vezi moartea făr' de noroc.
Ț-oi lasa cu jurămînt
Să-mi vii, mamă, la mormînt,
Să-mi iai pînza de pe picioare,
Să-mi vezi moartea-nșelătoare.

Siret

*

Trage, puică, și-mi gîcește
De ce codru-ngălbinește?
– N-ar cînta cuc pe pădure,
N-ar îmbătrîni voinicu-n lume.
Eu zic cucului să tacă,
El se suie sus pe cracă
Și cîntă de se omoară.
Foaie verde clocotici,
Plin îi codrul de voinici.
Da la fagul din carare,
Voinicelul cel mai mare
Zace, zace de lungoare,
Cu măciuca la picioare,
Nici nu-i scurtă, nici nu-i lungă,
Numai cît încape-n glugă,
Să scoată țarani din muncă.

Părhăuți

§ 6. Clocoticiul

Frunză verde clocotici,
Buna calea, măi voinici.
N-ați văzut mîndra pe-aici?
– Ba am văzut-o-n Dorohoi,
Bea la vin cu doi ciocoi.
– Bat-o focul, dacă aș ști,
Acolo moartea i-ar fi!
Frunză verde clocotici,
Buna calea, măi voinici.
N-ați văzut mîndra pe-aici?
– Am văzut-o-n Botoșeni,
Bea la vin cu doi armeni.
– Bat-o focul, dac-aș ști,
Acolo moartea i-ar fi!

Ropcea

*

Frunză verde clocotic,
Nevastă cu copil mic,
Lasă focul să se stîngă,
Dar copilul să nu-ți plîngă.

Voloca

*

Clocoticiul latinește: *staphylea pinnata L.*

Clocoticiul e lemn sfînt; de clocotici, nimic nu se prinde; cine poartă clocotici de nimic nu să teme; nici diavolul, nici vro altă necurățenie nu s-apropie. Clocoticiul, tunul nu-l trăsnește.

Cu vargă de clocotici, cei ce alung grindina să încing în cruciș pe trup și, cu-n băț de clocotici în mînă, o alungă încotro vrau.

Numai cît rar pe unde crește, prin pustietăți. *Roșa*

Clocotici se pune la casă nouă în toate cornurele, cîte-un cep de lemn de clocotici, cînd se sfințește casa.

Tot astfel și cînd se sfințește casa după mort, să n-aibă cei de casă frică, să pune în toate cornurile casei pîne și sare și se bate cîte-un cep de clocotici, că el alungă spaima și totul, iar preotul stropește de jur-împrejur locul și pe la vite cu agheazmă și omului i se face mai ușor.
Agafia Popovici, Mihalcea

La vacă, să nu ț-o strice, cînd fată întăi, îi faci cu sfredelul bortă în corn și acolo pui mai multe altele, apoi o astupi c-un cep de clocotici; dar mai întăi, să-i încunjuri piciorul drept de dinapoi de 3 ori cu clocoticiul și acea vacă tare e bună de lapte și n-o strică nimene.
Mihalcea

Cu băț de clocotici sfințit de Paști, să desparți vițelul de la vacă, și nime n-o strică.

Clocoticiul, adecă nucele de clocotici, să poartă înșirat la gît ca mărgele, s-a văzut p. 413.

De vătămătură, cînd se bolohănește în om sîngele, să pisează nuci de clocotici și să pun cu spirt la locul acela, că împrăștie sîngele.
Toader Ostafi, Roșa

În Cernăuți, se află suburbiul Clucucica, lîngă Prut.
Oamenii spun că are numele de la un părău ce clocotește. Alături, peste Prut, se află satul Lențeștii sau Lencăuții, unde spune cronica că au fost nimiciți leșii în bătălia cu Ștefan cel Mare, după ce i-a măcelarit la Cosmin.

Din satul răzeșesc Broscăuți, mi se povestește că peste Prut, lîngă Cernăuți, să află niște stejari mari, roși, care au fost samanați cu leșii, la plug. Stejarii sînt roși, ca sîngele lor. Acolo, și plante deosebite cresc. Broscăucenii, în mare parte, sînt rusificați; în limba ruteană au ei o zicere a leșilor, pe care, cînd îi croia cu biciul la plug, ei se rugau să-i împungă cu lancea și, cînd îi împungea cu lancea, se rugau să-i croiască cu biciul. *D-na Maria Neagu*

Pe hotarul Mihalcei, în pădurea Revnei, de asemenea, se arată de către oameni bătrîni copaci groși, arați cu leși.

De aici în apropiere, se află și dumbrava de stejari, din satul Roșa. (Dumbrava Roșei?) Roșa se spune că-și are numele de la sîngele mult ce s-a varsat acolo sau de la focul mare, bataia ce a fost acolo. Roșa și cu Clucucica sînt un corp.

Clucucica de demult nu era sat, se chema Bordei, fiind acolo locul de pascătoare a Roșei, unde-și țineau ca la „odaie" roșișenii vitele.

§ 7. Usturoiul și ceapa

Cimilitura usturoiului: Cinel, cinel, ce e:
„La cap alb și la coadă, verde."
Tot astfel se zice și cînd vrun moșneag bătrîn se-nsoară, „aista-i ca usturoiul." *Botoșani*

„Usturoiul are cruce și eu am cruce-n frunte", se zice cînd te atacă vrun strigoi, și atunci strigoiul fuge.

De aceea, usturoiul e bun de purtat orșicînd la sine; la miezul nopții să mergi, de ai usturoi, nu te temi.

Pe fereastă, sara, să pui usturoi, că nu se apropie nici un rău, nici o boală.

Spre Sf. Andrei, să ung fereștile cu usturoi, tot astfel și de Anul Nou în unele părți, precum și de Sf. Gheorghe și de Duminica Mare, cu usturoi și leuștean. *Ilișești*

Usturoiul e al lui Sf. Andrei, de aceea să mănîncă atunci usturoi și să ung ușele etc. *Botoșani*

Ca să nu te deochi, cînd te prind căscăturele, la vro petrecere, și vezi că are să-ți fie rău, zici: „Usturoi între ochi, să nu mă deochi." *Siret*

Usturoiul e bun de troahnă, de lungoare; îndată ce să simte cineva rău, să piseze usturoi și, făcîndu-l cu oțăt, să se frece bine pe trup, căci se vindecă. Usturoiul alungă orice rău.

Usturoiul, ca să fie mai bun de leac, să sfințește de Paști, în blid, dimpreună cu smirnă, tămâie și busuioc. Cu tămâia, fetele, cînd să duc undeva, se afumă, cu busuiocul să freacă pe mîni, pe obraz, pe cap, pe trup, iar cu usturoiul își fac cruce pe mănuși, în ciuboțică, pe căpută, pe talpi, pe spate, pe piept, zicînd: „Mirositoare să fiu ca busuiocul și să se departeze de mine tot răul și tot cugetul cel rău și să piară, cum piere fumul de smirnă și tămâie." Iar cînd pun acestea în blid, de Paști, zic:

Cum să bucură paserile ceriului
Și ramurile pomilor,
Și toată creștinătatea de învierea Domnului,
Așa să se bucure de fața mea
Fiecare m-a vedea.

Usturoiul și busuiocul acela apoi se samănă, pentru ca să se înmulțască și e bun de orice leac. *D-na Tasiluța Nastasi, Siret*

În Costîna, în Siret, de Ajun să pune usturoi în cornurile de masă și e bun de deochi, e bun la vaci, e bun de orce leac.

În Mihalcea, cu acesta ung ușele la grajd, să nu vie strigoaicele la vite de Sf. Gheorghe și de Sf. Andrei.

Descîntec în usturoi şi-n apă, pentru toate cele: pocitură, deochi, ursită

Ustur mere şi Maica Precista
Pe-un jij de deal
Cată-n carte,
Cată-n parte,
Cată-n toate părţile,
Unde a vedea
Nouă strigoaice
Cu nouă ţînci răi,
Nouă lupoaice,
Cu nouă lupi răi,
Ş-a strigat Maica Precista
În gura mare:
Voi nu-l pociţi,
Nu-l săgetaţi,
Nu-l giunghieţi,
Da luaţi giungheturele,
Săgetăturele
Şi le duceţi
În dealul Galariilor,
Pocitoarea ciutelor.
Voi acolo pociţi,
Acolo giunghieţi,
Acolo săgetaţi,
În strachină de argint
Cupele sprijinind.
Da N. să rămîie
Curat şi luminat,
Ca Dumnezeu ce l-a dat
Şi Maica Precista ce l-a lasat,
Alo – haide!

Descînţi cu cuţit părăsit, în usturoi, şi cu acela să unge; or în apă, cu care se spală şi bea; restul se toarnă pe cîne cruciş şi, de s-a scutura, nu i-i nimic omului. *Safta Grosului, Roşa*

*

Cine nu spune visurele şi n-a mîncat niciodată usturoi vede sfinţii. Sfinţii fug de miros de usturoi şi ceapă. (S-a văzut la vînt.)

Vineri sara să nu mănînci usturoi, căci a doua zi nu ţi se poate împărtăşi îngerul.

În ziua de Sf. Ioan Tăierea capului, usturoi nu se mănîncă, pentru că usturoiul e „cap" şi nu se mănîncă nici ceapă, nici nimic ce are cap. Asemenea şi de Ziua Crucei, căci usturoiul are cruce.

*

Usturoiul dacă nu-l sameni păn' la Sf. Dumitru, să nu-l mai sameni, că poţi să ai vro pagubă, da de pui macar cîteva fire în pămînt, poţi să sameni şi după Sf. Dumitru. *Mahala, Mihalcea*

Usturoi dacă sameni în tot anul şi într-un an nu sameni, poate să fie rău, că usturoiul e cap şi el vrea cap; şi dacă nu-l stăpîneşti cum se cade, poţi să mori; macar cîteva fire să pui, numai să se cheme că ai pus, fie şi după Sf. Dumitru, n-are a face.
Anastasia Constantinovici, Mihalcea

În Cuciur, se spune că capeţi durere de cap, de îl sameni mai apoi; în Şcheia, că e sec.

Usturoiul e om, pe dînsul, dacă-l mănînci noaptea, să nu-l curăţi, pisează-l aşa, căci lui îi e ruşine că-l goleşti şi te blastămă. Usturoiul e născut dimineaţa, cînd rasare soarele, da ceapa, noaptea.
Andrei Motoc, Mihalcea

Usturoi dacă furi, el te descopere, fie macar și în cîțiva ani, tot iese la iveală. *D-ra Grosari, Siret*

Cine fură usturoi nu vede raiul. *M. Cloșca, Suceava*

Cînd ți se fură ceva, să mergi iute și să ungi limba clopotului de la biserică cu usturoi și să tragi clopotul, că se aude îndată cine ț-a furat. *Mihalcea*

Cînd ți se fură ceva, ca să găsești iute lucrul furat, să faci iute cruci cu usturoi la uși și la ferești, pe afară și în mijlocul casei, să freci de pămînt, cu picioru gol, un fir de usturoi, că îndată trebuie să auzi unde ți-i paguba – numai dacă va fi trecut granița țărei, atunci nu poți auzi. Cum celui ce n-a mîncat usturoi îi miroase de la cel ce a mîncat, așa aud oamenii de cel ce a furat. *Ana Malec, Mihalcea*

Să ungi iute locul acela de unde ț-a furat lucrul și îndată auzi. *Mihalcea*

În Moldova, copiii se joacă un joc, spuind despre un jidan păgubaș următoarele:

Încă m-am dus la Dorohoi
C-un căruț de usturoi,
Cînd ies afară:
Iapa este, mînzul nu-i!
Am prepus pe Dumnealui.

Arătînd primariului că au prepus pe cutare sau pe cutare din ei, ca talhari.

Frunză verde usturoi,
Vîlvie lumea de noi,
Că ne iubim amîndoi
Și ne rîdem de novoi.
Lasă lumea să vorbească,
Numai puica să-mi trăiască.
Bîrfească lumea de noi,
Să trăim noi amîndoi.

În Mahala, la nuntă, de nu e mireasa curată, înșiră usturoi pe ațe și pun la bățul vornicului; sau afumă cu chipăruși, de-i ustură pe toți ochii; așa, în rîs.

Cînd să ocărește pe cineva bine sau îl bate, se zice: „Îl freacă de miroasă a usturoi."

Firele din căpățina usturoiului se numesc căței.

Usturoiul și ceapa. Ciobanul

Un cioban, odată, s-a fost apucat la un om că-l va sluji un an, să-i dea atîtea oi cîte le va putea azvîrli el peste gard. Omul s-a primit. Îl trimetea în toată ziua cu oile la păscut și de mîncat îi da pîne cu

ceapă. Da o babă ce îmbla pe la case cu cerutul vine la dînsul în pădure şi-i zice: „Tu te-ai apucat la omul ista că vei sluji pe cîte oi vei putea azvîrli peste gard?" „M-am apucat!" „Dacă nu le-i azvîrli", zice baba. „Cu mîncarea asta n-ai să le zvîrli. Da ce mi-i da mie să-ţi aduc eu ce să mănînci ca să le zvîrli?" „Ţ-oi da o oaie or zece lei", zice el. „Dă încoace pînea, a zis baba, da ceapa ceea arunc-o în copacul cel bortos de colo şi ţie na-ţi făină, fă-ţi mămăligă şi scurge cir şi na-ţi usturoi şi-ţi fă mujdei şi mănîncă mămăligă cu mujdei şi bea cir." Tot aşa, în toate zilele, da babei îi da pînea cea de sacară şi ceapa o punea în boştora cea de copac. Cînd s-a împlinit anul ş-a venit ca să zvîrle oile peste gard, vine şi stăpînu-său de faţă. El ia şi zvîrle una, zvîrle alta, păn' le-a zvîrlit pe toate, aşa putere avea! A ramas o oaie slabă ca vai de dînsa, pe aceea n-a vrut să-o iaie. „Na, să-ţi rămăie şi ţie", zice el. Omul a trebuit să tacă, că aşa le-a fost vorba; da ciobanu-i spune: „Da poate gîndeşti că le-am azvîrlit cu mîncarea ta? Du-te în pădure şi-i vedea ce putere aş fi capatat eu de ceapă, că şi copacul unde am turnat-o s-a uscat! D-zeu mi-a purtat de grijă şi mi-a dat hrană, ca să nu-mi prăpădesc munca mea." *D. Grigoraşciuc, Mahala*

„Nu plăteşte nici cît o ceapă degerată", să zice de un om slab, ticălos. Sau: „Nu-i nici de ceapa cioarei", nu corespunde nici pe departe aşteptărilor, e un păcătos.

*

Ceapa are îmbrăcăminte pe trup, 70 de piei.

Ceapă să nu mănînce femeia sau fetele noaptea, că nu le iubesc flecăii.

Ceapă să nu mănînci spre sîmbătă, că-ţi cere sufletul să i-l dai.
Mihalcea

Ca să poţi scoate cenuşa peste an în orce zi afară, să dai în ziua de Ajun de pomană ceapă şi sare, după ce ai scos-o.

Ca să nu visezi morţii, să le dai ceapă de pomană.

Ca să ştii cum va fi anul, ploios sau uscat, se face calendarul cepei, vezi pag. 107.

Ceapă de visezi, plîngi. *Mihalcea*

Ceapa are lapte; cînd naşte femeia, e bine să mănînce puţină ceapă, să-i vie laptele; usturoi să nu mănînce, că arde laptele. Usturoi să pune la piept, cînd înţarcă femeia, să sece laptele.

*

Cinel, cinel:

Sus pădure,
Jos prescure.
Ce-i?
Roş este; măr nu e.
Pături sînt, prescura nu-i. *(Ceapa)*

§ 8. Chiperiul

În Botoșani, se spune că și chipăruș cine nu mănîncă vede vîntul.

„Chipăruș" se numește un joc de copii în Broscăuți și pe care și cei mari îl joacă de Paști.

Cînd mănîncă cineva ceva tare iute, de-și frige limba, zice că parcă-i iese vînt din gură.

Cînd cineva se mînie degrabă, e iute, să zice că e „chiperi, nu ceva."

Cînd de mînie se face roșu pe față, se zice: „E roș ca un chipăruș." Sau cînd e cineva și așa roș.

Cînd vezi sfădindu-se, să zice în rîs: „Chiperi între voi!"

Chiperi dacă pisezi și arunci într-o casă, acolo e tăiere, nu ceva.

Chiperi cînd se varsă în casă, să presuri îndată sare, căci de nu, e huit, bataie, sfadă.

Chiperi se dă de băut în rachiu, de friguri sau în untdelemn, la boale de stomah. Cu chiperi fac mai multe leacuri.

Cui nu-i sufere chipăruș, capătă „cel perit."

Chipăruș Bun Viteaz, finul lui D-zeu

Erau o babă ș-un moșneag, bătrîni tare. Ducînd baba la ciradă vaca, găsi pe drum un fir de chiperi și-l înghiți. Din acel fir de chiperi, purcese ea grea și făcu un băiet. Moșneagului și babei li era rușine și de aceea nu-l duceau la botezat, iar dacă venea cineva în casă, îl ascundeau după sobă. Dumnezeu știa de asta. Într-o zi, să luă cu Sf. Petru și se ceru să fie el cumătru la moșnegi. Numai a ieșit afară ș-a amenințat și pe loc s-a făcut și popă, și dascăl, și cristelniță, și toate cele trebuitoare la botez; iar ca dar, i-a dat finului o sabie și două mere și s-a dus. Băietul cela creștea într-o lună cît ar crește altu-ntr-un an; și într-un an, cît ar crește altu-n 12. Cînd a fost de 12 luni, a pornit în lume. Mă-sa și tatăl său nu-l lasa, el a luat sabia și s-a dus, da acasă a lasat o basma în cui ș-a spus că dacă va picura sînge din basma, atuncea să știe ei că el e mort și să dea drumul la boii lui (cele două mere se făcuse boi) să-l ajute.

Merse el ce merse, pănă ce ajunse la o babă. În împărăția ceea, de 7 ani de zile nu era apă; un balaur mare, care era într-o fîntînă, nu slobozea apa păn' nu-i da o fată s-o mănînce; ș-amu venise rîndul pe fata împaratului și împaratul nu vra s-o dea. Tot trimetea știre că cel ce-i va scapa fata va capata-o de soție și jumatate de împărăție. Fiindu-i lui Chipăruș sete, trimete cu cofele la apă pe babă și spune că să spuie zmeului că apa e pentru Chipăruș Bun Viteaz. Balaurul a dat. Pe drum, baba a băut jumatate de cofă de apă. Cînd a venit, Chipăruș a trimes-o să mai aducă două cofe de apă. Balaurul iar a

dat. Baba iar a băut cîte jumatate de cofă. Chipăruş o întreabă de ce nu-s cofele pline? Ea spune c-a varsat apa. A trimes-o să mai aducă alte două cofe ş-a adus. Auzind el de la babă pe cînd e terminul să trimeată împaratul fata la balaur, s-a dus şi el acolo. Fata venise şi balaurul sta cu capetele pe fîntînă s-o înghită. Chipăruş dintr-odată i-a rătezat toate capetele şi a tăiet de la fiecare vîrfurele limbelor şi le-a pus în buzunari. Fata i-a mulţămit c-a scapat-o ş-au schimbat amîndoi inelele, iar el, biruit de oboseală, s-a culcat ş-a adormit pe iarbă; ea s-a apucat să culeagă flori şi-l împodobea. Un ţigan ce stătuse la pîndă şi văzuse toate, pe cînd s-a fost departat fata, merge la Chipăruş, ia sabia şi-l taie bucăţi şi-l zvîrle în fîntînă; taie şi el rădăcinele limbelor de la balaur şi le pune în buzunari şi se culcă în locul lui Chipăruş. Cînd a venit fata şi l-a văzut, s-a întristat şi nu i-a mai pus flori. Atunci ţiganul se scoală şi începe răstit la dînsa: „Da ce, poate nu-ţi plac? Nu eşti bucuroasă că te-am scapat de la balaur? Ai să-mi fii femeie, or îi vrea, or nu!" Împaratul tot trăgea cu ocheana la fîntînă şi se miera că vede tot doi. Trimete oameni să vadă ce-i. Cînd au mers, au găsit pe ţigan cu fata, lăudîndu-se că el a omorît balaurul; şi viind la împaratul, a cerut că să facă îndată nunta.

Da la casa lui Chipăruş, din basma picura sînge, iar boii straşnic se sfarmau în grajd. Tatăl său a dat drumul boilor şi ei s-au dus tocmai la fîntîna unde era Chipăruş. S-au făcut două păserele şi au scos din fîntînă bucăţele de carne a stăpînului lor – le-au pus la loc, apoi a pornit unul după apă vie, altul după apă moartă şi l-au înviat. Chipăruş a pornit spre curtea împaratului şi s-a oprit la o babă: care i-a spus că în ziua aceea e nunta fetei împaratului cu ţiganul. El a mers în tîrg ş-a cumparat nişte migdale, nişte bomboane, a pus inelul său înlăuntru ş-a trimes pe babă să meargă drept la fată să i le dea în mîni. Baba a străbătut prin norod, macar c-o ghionteau ş-o izbeau toţi, pănă la mireasă. Fata, cum a văzut inelul, a trimes poroncă ca să vie. El îndată a venit ş-a aratat semn vîrfurele limbelor, că el a făcut biruinţa şi au făcut nuntă cu dînsul.

II

Au trăit cîtva timp bine, dar Verde-Împarat, care era de 7 ani logodit cu fata, a pus gînd să vie cu oaste şi s-o ia. Vine Verde-Împarat cu oastea în ogradă. Chipăruş a spus că nu trebuie să se facă varsare de sînge, că el s-a lupta singur pentru oastea socru-său. Verde-Împarat aştepta cu nerabdare. Chipăruş a rugat pe socrul său să-l lase întăi să bea şi să mănînce. Apoi a ieşit în cerdac şi a zis: „Sabiuţă, pomană de la nănaşul, nu mă lasa!" Pe loc sabia a sărit ş-a tăiat rînd pe rînd capetele ostaşilor. Împaratul Verde s-a rugat să nu-l taie şi pe dînsul. Atunci Chipăruş i-a zis: „Ba şi oastea înapoi ţ-oi învia-o!", şi i-a înviat. Văzînd Verde-Împarat că aşa nu merge, trimete pe o babă la împărăteasa cea tînără, cu momele, ca s-o facă să-l prindă iar pe dînsul drag şi să fure sabia ceea în care sta puterea lui Chipăruş, să i-o dea lui. Baba s-a bagat slugă la ea ş-atîta a buimăcit-o de cap, pănă a ademenit-o. Baba a învaţat-o să-i zică lui că să nu mai ţie

sabia sub cap, că a visat într-o noapte că s-a înjunghiat – și ea să teme. Așa i-a zis păn' de trei ori, a treia oară, el a ascultat-o ș-a pus sabia în cui. Baba a făcut o sabie întocmai ș-a pus-o în loc, iar pe cea adevărată a furat-o ș-a dus-o lui Verde-Împarat.

Vine iar împaratul Verde cu oaste. Chipăruș iar a zis să-l îngăduie păn' ce-a mînca ș-a bea; cînd colo, cheamă sabia, ea nu vine. „Ei, zice Verde-Împarat, de-amu ești în puterea mea, am să te omor." „Dacă vrai să mă omori, omoară-mă boierește: taie-mă bucăți și pune un rînd de carne ș-un rînd de matasă și mă pune în pivniță." Așa au făcut și împaratul Verde a luat pe împărăteasa și s-a dus.

Da acasă la tatăl lui Chipăruș, din basma iar a început a curge lăstopane de sînge: liop, liop, și boii se prăpădeau în grajd. Văzînd tatăl lui așa, a luat boii ș-a pornit – și ajungînd la pivniță, boii iar l-au înviat. Atunci Chipăruș a zis tatălui său: „Tată, eu am să mă fac un cal de aur, d-ta ia-mă de frîu și mă du la poarta lui Verde-Împarat și, de-a vra să mă cumpere, d-ta zi-i să mă cîntărească cu bani și să ți-i ducă acasă și pe mine mă lasă acolo." A mers tatăl său cu calul. Împaratul, cum l-a văzut, numaidecît să-l cumpere. I-a dat moșneagului ce a cerut. Da moșneagul i-a spus: „D-ta să nu gîndești că ai să-l ții ca pe ceialalți cai; ai să-i dai casă și mîncare ce mănînci și d-ta și o fată." Împaratul s-a învoit. Calul, ziua era cal, da noaptea, om. Într-o zi spune Verde-Împarat împărătesei: „Nu știi tu cel cal am eu, hai și l-ăi vedea." Ea a mers și, cum l-a văzut, a spus barbatu-său: „Aista nu-i cal, aista-i Chipăruș!" „Ce-i de făcut cu dînsul?", a zis împaratul. „Să-l tai bucățele, să-l arzi și cenușa s-o arunci în vînt." Da sluga calului a auzit; vine la stăpănul său și-i spune: „Frumos ești tu, calule, dar stăpînul și stăpîna au să te taie și au să te ardă și cenușa în vînt au să ț-o arunce!" „Dacă m-or tăia, zice calul, să iai o bucățică din carnea mea și s-o îngropi sub fereasta împaratului." Fata a făcut așa. Păn' a doua zi dimineață, sub fereastă a crescut un păr frumos de aur, cu crengele în casă și două pere spînzurau pe masă. Împaratul tare s-a bucurat ș-a chemat-o și pe femeia lui să vadă. „Aista nu-i păr, a zis ea, aista-i Chipăruș." A luat un cuțit ș-a tăiat o pară în două și i-a aratat împaratului: „Iaca, ochii lui sînt în para asta." Și așa era. Împaratul iar a întrebat-o ce să facă. Ea i-a spus tot așa: că să-l taie și să-l ardă. Fata iar a auzit ș-a venit la păr de i-a spus: „Părule, frumosule, tare ești tu mîndru, dar împaratul are să te taie și are să te ardă." „Să iai o surcică din mine, zice părul, și s-o arunci în grădină." Fata a făcut așa. Împaratul și cu împărăteasa, jucîndu-se în grădină, uitase acolo sabia. Surcica s-a dat de trei ori peste cap și s-a făcut iar om. Chipăruș a luat sabia și, pe cînd împaratul și împărăteasa în cerdac priveau cum arde părul, iată și Chipăruș în fața lor și-i întreabă cum să-i omoare. Ei au spus că boierește, cum l-au omorît și ei pe dînsul, un rînd de carne ș-un rînd de matasă. El așa a făcut, dar n-a mai venit nime să-i învie. Iar Chipăruș s-a însurat cu fata ce i-a fost credincioasă ș-a fost el împarat în loc. *D-na Maria Rugescu, Hîrlău*

*

§ 9. Bobul. Fasola. Mazărea

Frunzulița bobului,
Scumpă-i cinstea omului.
Frunzuliță nu prea mare,
Scumpă-i cinstea, cine-o are.

Întocmai precum usturoiul, dacă nu l-ai samanat păn' la Sf. Dumitru, mai mult nu-l poți samana, că pică asupra capului, tot astfel și bobul, dacă nu l-ai samanat păn' la Sf. Gheorghe, mai mult nu-l poți samana, macar oleacă să pui dinainte și atunci, după Sf. Gheorghe, dacă sameni, să nu-l dai din casă, ci de afară, de undeva – tot pentru cap; cine vrea să fie sănătos de cap. *Ana Stratulat, Cuciur-Mic*

Bobul cu trei zile înainte de Sf. Gheorghe să-l pui cum să află grămadă într-o groapă în pămînt, să-l acoperi și după Sf. Gheorghe să-l iai și să-l sameni, că n-are viermi. *Mihalcea*

Bobul e foarte sățios, de aceea se mănîncă de Ajun. De Ajun, să pune sub fața de masă bob crud, iar a doua zi, înghit fiecare cîte 3 fire, ca să n-aibă gîlci peste an. *Mihalcea*

Cînd o femeie e îngreunată, se spune în rîs: „Ce-ai mîncat de te-ai umflat, bob?"

În Moldova, au copiii un joc: stau toți pe bancă și unul vine c-un băț de amenință picioarele lor, zicînd:

M-a trimes orbul
Să cosesc bobul,
Pe cine l-oi tăia,
Să nu fie vina mea.

În Ilișești, se spune:

Pe unde a fi mai mic,
Să dau numai un pic,
Pe unde a fi mai mare,
Să dau cu coasa mai tare.

Zicînd așa, trage cu bățul peste picioarele celor ce nu ș-au strîns picioarele la timp – bățul fiind coasa. Mai ales se joacă jocul acesta la priveghiuri.

Cînd moare cineva, zic copiii în rîs:

Dumnezeu să-l ierte,
Cu fasole fierte,
Cu bob înflorit,
Bine-mi pare c-a murit!

În Mahala, copiii, jucîndu-se, spun la degetul cel mare: bob; la celalalt, fasolă etc.

Pe un fir de bob, s-a suit moșneagul la D-zeu, din povestea pupăzei, în varianta pag. 386. *Broscăuți*

Au pornit cărbunele, bobul și paiul la drum; iată că ajung la un părău. Ce să facă cărbunele, căci el nu putea să treacă? Îi zice paiului: „Hai și m-oi sui eu pe tine și tu să mă treci." Cînd, pe la mijlocul părăului, arde paiul și cade cărbunele în apă. Merge bobul singur și ajunge umflat la un croitori și crapă. Croitoriul a luat un ac cu ață neagră și l-a cusut. De atunci are bobul vîrca cea neagră.

D-na Ecaterina Buzdugan din Corovia a auzit aceasta i se pare că dintr-o carte.

*

Mazere, bob, frig oamenii și mănîncă mai ales de distracție, cînd n-au ce lucra. Era o babă ș-un moșneag saraci. Aude baba jucînd ursul la casa vecinului. „Moșnege, moșnege, inca cum joacă ursul la megieșul, poate va da Dumnezeu și va juca și la noi." (Adecă: le va merge și lor bine, să-l cheme să joace.) „Taci, babă, și frige mazere!", răspunse moșneagul. (Adecă: n-aibi grija nimarui.) Proverbul acesta se întrebuințează în Moldova, în acest sens.

„E un frige-linte" se zice de un om zgîrcit; sau unui om păcătos, netrebnic. – Despre mazere, s-a văzut la *40 de Sfinți*; să va vedea la *Povești**, *Popa și mazerea*.

Frunză verde bob și linte,
Descunună-mă, părinte,
Pănă ce m-ai cununat,
Șeptezeci de lei ț-am dat.
Da de m-ăi descununa,
Eu o sută ț-oi mai da.

*

Bobul e barbat; fasola e femeie.

„Strînge-ți fasolele" se zice cînd vorbește cineva ce nu trebuie, ca să-și închidă gura; adecă: să nu i se vadă dinții.

Cinel, cinel:
Rasca, Parasca,
S-ar sui în ceri
Și n-are scară.
Cercelul Doamnei,
În fundul oalei. *(Fasola)*

Mazerea a răsărit din lacrimele Maicei Domnului.

Mazăre, bob, fasole, linte cînd visezi, sînt lacrimi, suparare, huit. (S-a văzut pag. 300, din mazăre, suflete.)

Proverb ce se spune despre un lucru de lăcomie, ce stă la fiecare în cale: „E ca măzăre în drum." Mai ales despre vro femeie.

Cu mazere se arunc fapturi, bube. (Se va vedea.)

---

* Acest volum nu a fost publicat de autoare (n.ed.).

O poveste de minciuni

Era un om și el avea atîtea știubeie, încît nu le știa sama, dar cîte albine are în știubeie, știa.

A fost tocmit un argat, anume ca să le numere în toată ziua și să-i dea sama, de cumva vro una s-ar prăpădi. Într-o zi, vine flecăul suparat și-i spune că o albină din cutare știubei s-a dus de ieri dimineață și n-a mai venit. „Mergi în toate părțile ș-o caută!" Se duce flecăul ș-o găsește în pădure, luptîndu-se c-un urs. Ursul a dovedit-o și ea a picat jos moartă. Merge la stăpînu-său și-i spune. „Mergi ș-o adă, s-o văd." A luat 4 care, a tăiat albina în 4, puind pe fiecare car cîte o bucată, a adus-o. Omul s-a suparat tare și l-a dat din slujbă afară. Pentru cît a slujit el, i s-a cuvenit un fir de mazăre. Flecăul s-a dus păn' la un loc și s-a culcat lîngă o fîntînă. Păn' ce s-a sculat, din bobul cel mazăre a crescut un fir de mazăre păn' la ceri. El s-a suit ș-a găsit acolo 3 Dumnezei: unul de turtă dulce, altul de brînză ș-al treilea de unt. A gustat din toți și erau buni, da cel de turtă dulce i-a părut rău, că nu l-a mîncat cu totul. De la acela a luat cușma și a pornit să vie acasă, dar o capră mîncase mazărea și n-avea pe ce se scoborî. A cerut de la un om pleavă ș-a făcut un odgon, l-a legat de un par și, coborîndu-se, fiind odgonul scurt, de sus tăia și jos tot lega; jos n-a mai avut de unde să taie și, sărind, a întrat păn' în piept în pămînt; că nu putea să iasă. A mers de-a împrumutat un hîrleț să se sape și astfel a scapat. *Cuciur-Mic*

Sf. Ioan și Sf. Duminică[1]

A fost odată un împarat ș-avea o fată și i-a dat fetei bob să samene, dar i-a zis că să nu mănînce. Ea a samanat și i-a ramas un fir și l-a mîncat. Împaratul, cînd a auzit de asta, a luat ș-a alungat-o. S-a dus ea, s-a dus, a ajuns într-o pădure; acolo, din bobul acela a făcut un copil și-l creștea. Băiețelul era isteț, ș-a făcut arc, să ducea prin pădure și prindea vrăbii și le aducea măne-sa să le facă de mîncare și așa trăiau. Într-o zi îl întălnește Dumnezeu și Arhaghelul Mihail și-l întreabă: „A cui ești tu, măi băiete?" „A mamei!" „Da mama ta cine-i?" „E mama mea." „Cine sînteți voi?" „Noi sîntem doi!" „Cine hrănește pe mama?" „Mînele mele!" „Cine o păzește?" „Ochii mei!" „Apoi dacă așa, să trăiești, băiețele, vină să te blagoslovesc. Tu să știi că de amu ești sfînt, ai să te chemi Sf. Ion!" Și i-a legat o ațișoară roșă la mîna dreaptă: „Na ața asta, să n-o prăpădești; ața asta are să-ți dea putere, că n-are să fie nime pe lume așa tare ca tine, și na-ți un bețișor, de te-i bate de trei ori peste cap cu el, te vei face ce vei vroi; și ce-i gîndi tu, toate așa vor fi!" Băietul s-a dus la mamă-sa și i-a spus. După asta, s-a dus el cu codița ceea legată de

1. Povestea aceasta ține de seria poveștelor despre învățătorul trimes de Dumnezeu. Vezi p. 47.

mînă, prin pădure, amu n-avea frică; ș-a dat de niște curți a unor talhari. El numai a ajuns la poartă și poarta s-a deschis. A întrat în casă, acolo erau două poloboace, unul cu apă tare și unul cu apă slabă. A băut el din apa cea tare ș-a schimbat poloboacele din loc: cel cu apă tare l-a pus în locul celui cu apă slabă și cel cu apă slabă, în locul acelui cu apă tare. Cînd au venit talharii și l-au văzut, ei au dat iute de au băut din apa cea slabă. Ion s-a pus la luptă cu dînșii și pe 11 i-a omorît, dar pe al 12-lea l-a lasat cu zile, acela era căpitanul lor și era om tare frumos; l-a luat numai și l-a bătut cu cuie în părete, a închis odaia și s-a dus; da cheia a aruncat-o sub o tufă în pădure; cînd s-a găsi cheia, atuncea să scape și el, a gîndit băietul. Pe urmă, s-a dus acasă ș-a spus toate măne-sa. Mă-sa îl cunoștea pe căpitan – cum s-a dus băiatul, a căutat cheia ș-a mers de a deschis. El atunci a rugat-o să-i dea oleacă de apă din polobocul cel cu apă tare; ea i-a dat. Talhariul pe loc a prins la putere și s-a dezbatut din părete și de atunci au început a trăi împreună. Băiatul n-a zis nimică, dar talhariul avea mare ciudă pe dînsul și vra să-i răpuie capul. A pus-o pe mă-sa de i-a furat ața de la mînă și, cînd n-a mai avut putere, i-a scos ochii și i-a ascuns în horn. Băiatul, văzînd că nu mai este scapare, s-a rugat că, de-l va tăia, să-l puie pe calul său și să-i dea drumul să se ducă. Talhariul a făcut cum i-a zis; calul a pornit prin pădure fără frică, cu dînsul în spate, și nu s-a aninat de el nici o dihanie, căci cu el toate fiarele erau deprinse și veneau de se jucau; astfel l-a dus păn' la Sf. Duminică. Sf. Duminică a pus bucățică la bucățică și l-a stropit cu apă vie, de l-a făcut iară viu; numai cît n-avea ochi. Sf. Duminică i-a dat o scripcă și i-a zis: „Du-te de cîntă cu scripca asta acolo, la poarta talhariului, că din scripca asta, cînd îi cînta, și pietrele s-or muia, și ț-or da ce-i cere; tu să nu ceri nimică, numai cît un ochi să zici să-ți deie, fie de găină, fie de ce-a fi, că ești orb de atîta amar de vreme și nu poți vedea lumea." A mers el acolo, schimbat, ei nu l-au cunoscut; a cîntat, că talhariul și mă-sa nu știau ce să-i deie pentru plăcerea ce le făcuse; el a zis că nu vra nimică decît un ochi: fie de găină, fie de ce va fi. „Este ochiul băietului în horn, zice el femeiei, du-te și i-l dă!" A luat orbul ochiul și l-a dus la Sf. Duminică. Sf. Duminică l-a luat și l-a uns cu ce-a știut și i l-a pus în cap. Apoi i-a dat un naer, să cînte, ca să nu-l cunoască că-i tot acela, și i-a zis să mai ceară un ochi. El a mers ș-a cîntat și i-a dat și celalalt ochi. A venit iar acasă și Sf. Duminica l-a pus; amu avea amîndoi ochii; era om întreg, după cum fusese din început. A mulțămit Sf. Duminici pentru binele ce i-a făcut, s-a suit pe cal și s-a dus ca să-l omoare pe talhari. Da el știa că, păn' ce n-a avea codița de la mînă, n-a putea face nimică. S-a bătut cu bețișorul cela de trei ori peste cap și s-a făcut un hulub și s-a pus lîngă casa lor pe un nuc. Hulubul era așa de frumos încît, cînd l-a văzut talhariul, a vrut numaidecît să-l prindă. Își scoate ața de la mînă ca să n-o rupă cumva și se duce ș-o pune pe fereastă și începe a să sui după hulub. Hulubul tot mai sus se suia, păn' ce l-a suit păn' în vîrful copacului, la dînsul, atunci hulubul, zbrr... la fereastă. Fereasta s-a deschis, el ș-a luat codița, s-a dat iar de trei ori peste cap ș-a fost iar la loc el. „De-amu, zice Sf. Ion, a venit

vremea să te omor eu pe tine!" „Omoară-mă, zice talhariul, da să mă pui şi tu pe mine aşa pe cal cum te-am pus eu." El l-a omorît şi l-a pus pe calul lui. Calul l-a dus în pădure şi l-au mîncat fiarele cele salbatece. Băietul pe mă-sa o iertat-o şi au trăit mai departe la un loc.

D-l Cornel Dumitrescu, Roşa

§ 10. Macul

De Hamăn să samănă macul. Chiar de-i omăt, arunci pe deasupra, pămîntul îl sapi de cu toamnă şi macul acela tare e bun, că nu-l mănîncă viermii. *Siret*

De Ajunul Crăciunului, în Siret etc., se pune mac în cele 4 cornuri de masă şi e bun de presurat vaca, ca să n-o strice.

În Mihalcea, pun sub faţa de masă şi cu acesta presură vacele de Sf. Gheorghe, să nu le strice strigoaicele; mai pun şi în jurul lumînărei şi crucei de Bobotează, tot pentru vaci.

Spre Sf. Gheorghe, se presură brazda de la poartă cu mac, să nu se apropie strigoaicele.

Ca să nu te mănînce purecii peste an, în ziua de Ajun să nu pomeneşti cuvîntul „mac", cu de care atunci se lucrează mai mult.

(Despre mac şi strigoaice, se va mai vedea.)

Cine nu vra să aibă copii, cînd merge la cununie, să puie mac în papuc. *Panoria Zus, Siret*

Cînd cineva îţi spune: „Mă doare capul", i se răspunde în rîs:

S-a coace macul,
Şi l-om culege cu sacul
Şi l-om duce la Herţa,
Şi l-om vinde cu merţa.

De Macovei, în ziua de 1 august, în Ropcea, să sfinţeşte mac, că de-l samănă, nu are viermi (buruiene de leac, spice). În Voloca, despre Macovei să spune aceeaşi poveste ca şi de vulpea cu 7 capete. Macovei a avut 7 capete, l-au prins şi l-au pus să-l ardă – a venit însă unul cu un cap şi acela l-a scapat. *Gheorghe Bileţchi*

Ca să ploaie, să torni mac în fîntînă.

Mac se pune în scăldătoare la copii, ca să doarmă; ba cîte foarte puţin li să dă şi în lapte să bea.

*

Cîntece

Fă-mă, Doamne, ce m-ăi face,
Fă-mă, Doamne, un curcubeu,
Să mă sui la Dumnezeu,
Să mi-l văd pe tatăl meu,
Că lui bine i-a părut
Cînd pe mine m-a făcut,
În lapte dulce m-a scaldat,
În flori de mac m-a-nfășat,
Da mama, cînd mă legana,
Tare rău mă blastama,
Și cînd mama m-a scaldat,
A luat apă din iaz,
Să fiu pe lume de nacaz,
Ș-a pus foc de lemn de spin,
Să fiu în lume de chin.

Storojineți

Floarea albastră. Macul

Copilă, copilă,
Precum nu ți-e milă
De-un voinic ca mine,
De-o floare ca tine,
Cînd tu stai pe prag
Și te lai pe cap,
Parintele tău
Te mustrează rău
Că te iubesc eu.
Dacă nu vă place,
Dacă nu vi-s drag,
Îngrădește-ți gardul
Cu floare de mac,
Ca să-ți fiu mai drag,
Ș-o floare albastră,
Ca să-mi fii nevastă.

*

Măi bădiță, pentru tine
M-o urît maica pe mine,
Nici nu-mi face loc la foc,
Nici nu-mi dă furca să torc.
Tot mă trimete la tine,
M-ași duce și mi-i rușine,
Ș-ași trimete, n-am pe cine,
Aș trimete dar pe lună,
Luna-i numa' jumatate,
Nu ț-a spune cu dreptate.
Ș-aș trimete dar pe stele,
Stelele sînt mărunțele,
Nu ț-or spune așa cu jele.
Ș-aș trimete dar pe vînt,
Vîntul merge prin pădure
Și mă tem că nu ț-a spune.
Eu spun, dragă, cătră tine
Și tu spune mîne-ta:
Să samene mac în prag,
Că nu m-oi duce să i-l calc,
Și gherghină-ntr-o grădină,
Floarea albastră în fereastă,
Că tu nu-mi vei fi nevastă.

Pârhăuți

În unele cîntece asemănătoare, care se vor mai vedea, cînd flecăul o lasă pe fată și nu se mai întoarnă. Macul are, ca și aici, însemnătatea deznădejdei, a unui lucru ce nu e mai cu putință.

Cîte un sac cu mac, amestecat cu semînță de in și alte seminţuri mărunte, dă maşteha la fata barbatului; să aleagă, într-un timp scurt, lucru ce nu-l poate face nime. Macul, ca ceva foarte mărunt, e însemnat și-n descîntece.

*

Cimilitura macului:

Oastea unui crai,
Într-un vîrf de pai!

*

§ 11. Armele

Cheiţă, cheiţă,
Cheiţa pămîntului,
E arma voinicului,
În bataia vîntului.

Arme la vite sînt coarnele; la cal, copita, piciorul; la mîţe şi altele sînt unghiele, căncele; precum şi la păsări sînt căncele, pliscul; cînii, lupii şi orce animale, în general, au drept arme dinţii. Ba şi limba e o armă, proverbul zice:

„Îmblă cu limba ca vizitiul cu biciuşca." *Ropcea*

„Are o limbă ca o sabie, ca o coasă."

„Blăstămul e bici de foc" etc.

Alte arme naturale la om sînt: mînele, pumnul; apoi vin: băţul, ciomagul, măciuca, ghioaga; mai apoi armele de fier, cum: buzduganul (în Mihalcea, am auzit expresia „buştiugan"), sabia, suliţa etc.; apoi vin armele de foc.

Sabia s-a făcut cînd a făcut Dumnezeu soarele, vezi p. 38.

Vezi toiagul lui Dumnezeu, pag. 31; vezi toporul lui Dumnezeu, pag. 296; vezi de cînd e cîrja la mitropoliţi, pag. 24.

„Cîrligul ciobanului", „coarnele berbecului" se scriu pe ouă de Paşti.

Vezi îngerul „Vargă-Lată", „Vargat" sau „Vargal", pag. 272.

S-a văzut vînătorul, pag. 253.

Vezi în povestea *Vadana*, împuşcătura de Paşti, pag. 62.

Se va vedea împuşcătura la Iordan.

De Sf. Vasile, pocnesc cu bicele, cînd se urează; s-a văzut.

Zbici de la cai, ca armă în contra diavolului, pag. 398.

Se va vedea sabia lui Sf. Gheorghe. S-a văzut băţul lui Moisi, pag. 128.

Cînd se încoronează un împarat, i se dă sceptrul în mînă.

Cînd se încoronează un mitropolit, i se dă cîrja păstoriei.

Cînd se punea demult vornic, se lua băţul de la vornicul cel vechi şi se da în mînă la cel nou.

La nuntă, e obiceiul să se aleagă un „vornicel" ş-un „vătăjel", vornicului i se pune basma la băţ şi cu băţul comandează toată nunta (se va vedea).

Băţul e în mare cinste. Să zice: „a feştelit băţul" despre cineva care, fiind într-o demnitate, s-a necinstit prin ceva.

Steagul la războaie, de asemenea, e în mare cinste.

Despre băţul de măr uscat şi Sf. Ilie sau Mediaş, vezi p. 272.

În orațiunele de la nunți, se vorbește despre toiagul lui Aron, ce a slobozit floare și frunze.

Lemn cine dă de pomană, pe ceea lume se face copac înfrunzit și-i face umbră.

Lemn cine fură, pe ceea lume se face fier și-l duce greu în spate.

Cine bate fără trebuință un par în pămînt, pe ceea lume îl scoate cu ochii.

Par de stejar să bate în inimă la strigoi, ca să nu mai îmble.

Tot la strigoi, se ard pe groapă și spini de porumbrei.

Vezi parul la moroi, pag. 414.

Cu nuiele de alun etc. să bate schimbatul, s-a văzut pag. 433.

În povestea *De cînd e spînzurătoarea*, se va vedea în vol. II*, vergele date de Sf. Neculai.

La vargă se spune în glumă că e „Sf. Neculai" sau că e „nănașa", are să-l cunune pe cutare (să-l bată).

Cînd blastămi, zici adesea: „Bată-te varga lui Dumnezeu", „Bată-te mînia lui Dumnezeu."

„Dumnezeu nu bate cu bățul" se mai spune cînd vine peste cineva o nenorocire. Toate vin de la Dumnezeu. „Dumnezeu are scări de suit și de coborît." Cînd te va întreba cineva: „Ce face Dumnezeu?", să-i răspunzi: „Face scări, de suit și scoborît", acesta e lucrul lui.

Bojescu, Iordănești

Dumnezeu dă omului bine, dar îl și pedepsește (s-a văzut cel ce ara de 40 de Sfinți, pag. 275.). Se va vedea *Împaratul ulilor*, volumul II*, etc. S-a văzut berbecul ce scutură bani și măciuca, pag. 345, etc.

„Nu da măciuca în mîna prostului." Se zice: „Țiganul, cînd a ajuns împarat, întăi pe tatăl său l-a spînzurat."

Cînd zici cuiva: „Da de ce nu-l bați pe cutare?" Acel ce nu vrea să-l bată răspunde: „Da bată-se de garduri, ce am să-l bat eu!" Adecă: el singur se va bate; îl vor bate faptele lui. După ce se va bate cu capul de păreți, va capata învățătură.

„Omul, pănă ce nu se bate cu capul de pragul cel de sus, nu-l vede pe cel de jos." Se zice despre cineva înfumurat, fudul, ce ține capul pe sus și nu vra să știe de nimene, calcă pe toți în picioare, păn' ce-și dă el singur în cap. S-a lovit bine sus, a pățit vro nevoie, vro rușine, atunci începe a merge cu bagare de samă și a se uita și pe jos.

Despre judecată și judecători, se va vedea vol. II*.

Despre arme ce singure omoară și femei viteze ce poartă arme, se va vedea la povești.

---

* Aceste volume nu au fost publicate de autoare (n.ed.).

Patema Domnului Hristos. Crucea Femeia și judecata. Baba

Baba de ce n-are dreptate pe lume? Pentru că atunci cînd îl răstigneau pe Domnul Hristos jidanii, ei au fost dat covaliului o căruță de fier, să facă cuie, da el a fost furat fierul ș-a făcut numai trei cuie mititele, a zis că mai mult nu i-a ajuns și, pentru aceea, Domnul Hristos l-a blagoslovit. Amu, jidanii i-au fost bătut cuiele celea două la mîni și l-au fost întins tare, că și teslariul i-a fost făcut o cruce mare – și ei l-au tras ca să ajungă cu mînele păn' la capăt, dar la picioare nu le ajungea un cui, căci aveau numai unul și îmblau să-l deie jos de pe cruce; dar iată că trece o babă pe acolo și-i aude cum vorbesc. „Puneți ia așa picioarele!, zice baba – și le arată că să puie picior peste picior –și băteți cuiul printr-amîndouă, ș-a ținea!" Da jidanii:

„Chichi, chichi, Herș, că bine zice", ș-au făcut cum i-a învațat. Da de nu era baba, Domnul Hristos scapa de muncă. De aceea baba n-are nici o dreptate pe lume. *Ghiorghi Torschi, Mihalcea*

Înainte, femeia făcea dreptatea, făcea judecățile, fără femeie judecată nu era, dar de la baba ceea cînd l-au răstignit pe Domnul Hristos, de atunci femeia nu mai are dreptate și putere pe lume, căci Domnul Hristos atunci a blastamat-o. Ei! s-o prindă femeiele amu pe baba ceea, ce i-ar face! Că din pricina ei amu năcăjesc.
Eudochia Livițca, Mihalcea

În capul de știucă, se spune că să află toate instrumentele cu care a fost muncit Domnul Hristos: cruce, ciocan, cuie, scară etc.

Călugării la mînăstire au în îmbrăcămintea lor peste piept o bandă, pe care sînt cusute patimele Domnului Hristos. Pe aceasta, de asemenea, să află toate instrumentele cu care a fost muncit el, precum și multe altele, între care și cucoșul.

Domnul Iisus Hristos a fost străpuns în coastă cu sulița.

Sf. copie, cu care se face sacrificiul în biserică, se dă oamenilor spre sărutare de cătră preoți.

Din sîngele ce a curs din rana Domnului Hristos s-a făcut busuiocul; iar crucea lui este astăzi arma noastră – a creștinilor, a tuturor.

A. Sulița

Înainte de pușcă, sulița a fost arma cea mai întrebuințată. Despre suliți să vorbește foarte mult, s-a văzut și p. 145.

Lîngă Botoșani, se află un tîrgușor numit Sulița, unde spun oamenii că a fost de demult bataie mare. – Sulița s-a chemat de demult

în popor și lance, după cum să va vedea în cîntecul mai de la vale. Poate de la aceasta și numele satului Lințăști.

S-aude, s-aude,
Depărcior la munte,
Glas de fluieraș,
Mîndru ciobanaș,
Ciobanaș cu lance,
Dă-ți oile-ncoace,
Nu le da pe deal,
Că-i iarba șuvar (uscată),
Dar le dă pe vale,
Că-i iarba mai moale. *Paraschiva Macovei, Mihalcea*

Bucata aceasta e un fragment din Miorița, după cît se vede. – O altă variantă e următoarea:

S-aude, s-aude,
Gre halcă la munte.
S-aude, s-aude,
De doi negri păcurași,
D-aceia nu-s păcurași,
Dar îs ai mei frați,
Vrau să mă ucidă,
Și oiele să-mi înghită.
Dar voi, ai mei frați,
De-ți veni zilele să-mi luați,
Să știți cum să mă-ngropați:
În strunguța oilor
Și-n jocșorul meilor.
Și să-mi faceți, ai mei frați,
Dintr-a mea cupșoară
Mîndră crucișoară,
Dintr-a mea bărdiță,
Mîndră luminiță,
Și dintr-al meu toporaș,
Cel mai mîndru prăpuraș.
Și-ncă să-mi făceți:
Un fluieraș de vînt,
Să mi-l puneți la mormînt.
Vîntișoru-a bate,
Fluierașu-a zice,
Oițele s-or strînge
Și toate m-or plînge.
Ș-a veni o maică bătrînă,
C-un caier de lînă,
Din căier smulgînd,
Din ochi lăcrămînd,
Din gură întrebînd:
N-ați văzut pe fiul meu?
Da voi drept să-i spuneți:
Că m-am însurat.
Da ea încă s-a-ntrebare:
La cine fata a luat?
Da voi drept să-i spuneți:
Pe Sora Soarelui
Ce-i dragă vericui.
Da și încă s-a-ntrebare:
Care lui is socri mari?
Da voi drept să-i spuneți:
Luna jumatate
Și stelele toate.
Da ea încă s-a-ntrebare:
Care lui is nuni mari?
Acei doi giurători,
Luceaferii din zori.
Da ea a prins din gur-a cetera,
De la inim-a ofta,
Din ochi negri a lacrama
Și la Dumnezeu a să ruga:
Fă-mă, Doamne, ce m-ăi face,
Fă-mă, Doamne, o corboaică,
Să trec Dunărea-n cea parte,
Ș-a dat Dumnezeu
Tocmai după gîndul meu.
Și cînd am prins a șuiera,
Din ochi negri a lacrama,
De la inim-a ofta,
Palteni galbeni a răsturna,
Dar fiul maicei a auzit
Și la dînsa a grăit:
De-ai fi tu, maicuța mea,
De-ai fi tu, drăguța mea,

Din gură n-ai şuiera,
Palteni mari n-ai răsturna.
Dar te-ai duce sub stînci mari
Ş-ai aduce frunze mari,
Şi le-ai lipi la răni mari,
Şi te-ai duce sub stînci mici,
Ş-ai aduce frunze mici,
Şi le-ai lipi la răni mici.
Şi ea s-a dus la stînci mari,
Ş-a luat frunze mari,
Ş-a lipit la răni mai mari.
Şi unde frunza a lipit,
Ranele s-au tămăduit.
Şi s-a dus la stînci mici
Ş-a luat frunze mici,
Ş-a lipit la rane mici.
Şi unde frunzele a lipit,
Ranele s-au tămăduit.
Fiul maicei c-a învins,
Făcliele s-au aprins
Şi mesele s-au întins.

Ileana Olanu, Broscăuţi

*

O variantă din Strojineţ:

Pe cel deal pe la noi
Trece-o turmuţă de oi,
Cu trei ciobănei,
Doi îs frăţiori,
Unu-i străinior.
Cei doi s-au sfătuit
Pe cel străin să-l omoare.
Da el a simţit,
Din gur-a grăit:
Voi doi frăţiori,
De mi-ţi omorî,
Să nu mă-ngropaţi
În văi adînci,
Nici în ape reci,
Nici în pietre seci,
Da să mă-ngropaţi
În strunguţa oilor,
În salaşul mieilor,
Fluierul cel mare
Să-l pui la picioare.
Vîntul a sufla,
Fluieru a cînta,
Oile s-or strînge,
Pe mine m-or plînge.

Domnul Hristos cu suliţa

A fost un împarat ş-a avut o fată; pesemne, leneşă, că împaratul, de ciudă, a trimes-o-n pădure s-o taie şi să-i aducă inima şi degetul cel mic semn de la ea. Dar sluga care a dus-o i-a taiat numai degetul şi i-a dat drumul; inima a luat-o dintr-un cîne. Fata a mers prin codru cît a mers, hrănindu-se cu frunze, păn' ce a dat de nişte curţi. Intră înlăuntru, vede că oameni, păseri, vite, cu toţii sînt morţi. Merge păn' în a 12 -a odaie, găseşte un tînăr, cu o carte la cap. În cartea aceea spunea că la 3 ani are se învie şi cine-i va da degrabă apă şi ştergari cînd va cere, pe aceea o va lua de soţie. Din ceasul acela, ea l-a păzit întru una şi amu nu era mult păn' să învie; dar în ogradă pe acolo îmbla necontenit o oaie şi se tot văita. Fata, văzînd-o într-o zi, i-a dat mîncare, a dezmierdat-o, începe a o pieptana, a o griji, numai ce vede că cade pielea de pe dînsa şi rămîne o fată. Ea a luat-o în casă şi i-a aratat totul, a învaţat-o a ceti şi a scrie şi o iubea ca pe sora ei. Într-o zi, pe cînd fata de împarat dormea, se trezeşte tînărul acela şi cere degrabă apă şi ştergari. Ea citise ce se aflâ în carte – nu merge s-o trezească pe stăpînă-sa, dar îi dă singură şi spune că ea e aceea care l-a păzit atîta timp. Ficiorul de împarat cînd s-a trezit, odată cu el s-a trezit toată casa; iar pe fată a luat-o de soţie. Ea a mers cu dînsul la fata de împarat s-o trezască şi i-a dat ş-o

palmă – ce doarme așa de mult? –, spuind împaratului că e sluga ei. Fata de împarat n-a zis nimic, dar din ceasul acela n-a mai văzut-o nime veselă, tot una plîngea. La un timp, împaratul a vrut să facă bal, de bucurie că au înviat. Și, plecînd la tîrg, ca să cumpere cele trebuitoare, a întrebat pe fiecare din servitori ce să le cumpere. Unul a zis că suman, altul papuci etc. A întrebat și pe fată. Ea a zis că o lădiță de 3 creițari. Împaratul merse și găsi o asemenea lădiță și n-a mai cumparat la nime nimic, căci vroia să știe ce se află într-însa. A mers la covali s-o deschidă și nimene n-a putut, oricît au izbit cu topoarele într-însa. I-a adus lădița acasă și i-a dat-o, apoi s-a pus la pîndă, să vadă ce va face cu ea. Fata s-a pus în genunchi înaintea lădiței, a spus rugăciunele și apoi a început a spune din capăt toată patema ei; tot ce a pățit și cum ea e aceea care a cetit, iar cea nevrednică și pe care a scos-o de la pedeapsă a ajuns la fericire, pe cînd ea, fată de împarat, trebuie s-o slujească. „Omoară-mă, Doamne, fă-ți milă cu mine, căci nu mai pot să sufăr pân' la sfîrșit!" Lădița s-a deschis și din ea a ieșit Domnul Hristos cu o suliță în mînă ș-a început a se face tot mai mare și mai mare ș-a merge spre ea. Împaratul iute s-a repezit ș-a tras-o; iar Domnul Hristos s-a făcut nevăzut. „Unde e pielea cea de oaie?", a întrebat el. „În pod." „Ad-o încoace", a zis împaratul. Ea a mers ș-a adus-o. Împaratul a luat-o ș-a mers cu fata de împarat la femeia lui ș-a pus pielea pe dînsa și ea îndată iar s-a făcut oaie cum a fost ș-a început a îmbla ș-a se văita, prin ogradă; iar cu cealaltă s-a cununat.

D-ra Alecsandra Sorocean, Ropcea

Variantă:
Păpușa. Piatra de judecată

A fost odată o cucoană ș-un boier ș-aveau o fată. Boieriul și cucoana aveau odaia lor de dormit și fata, a ei. Într-o noapte, vine la fereasta fetei o pasere și cîntă: „Duducuță, duducuță, bine ți-i, da rău ț-a fi. Duducuță, duducuță, bine ți-i, da rău ț-a fi!", așa pănă în de trei ori. Dintăi, ea a gîndit că i s-a părut. – A doua seară, vine iar paserea și cîntă: „Duducuță, duducuță, bine ți-i, da rău ț-a fi" etc. S-apucă și-i spune mîne-sa: „Doamne, mamă, în toată sara vine la mine la fereastă o pasere și-mi cîntă: «Duducuță, duducuță, bine ți-i, da rău ț-a fi»." – „Poate ți s-a părut", zice mă-sa. – „Nu mi s-a părut, vină deseară și-i dormi cu mine și-i vedea." Se duce mă-sa seara în odaie la fată și se culcă; la o vreme de noapte, numai ce aude la fereastă: „Duducuță, duducuță, bine ți-i, da rău ț-a fi etc." „Nu-i alta, zice mă-sa, decît că nu-s curate casele; trebuie să ne mutăm." A doua zi, vorbește cu boieriul și se pun la cale să se mute. Poruncesc să puie caii la trăsură și se iau cu toții și se duc să-și caute alte case. Au îmblat ei la două-trei case, nu le-a plăcut; iacă văd niște curți tare frumoase și stau cu trăsura la poartă să între acolo. Da fata, ca fata, zburdalnică: țup, țup, sare ea din trăsură și întră înaintea părinților. –

Atunci, pe loc porțile s-au închis și s-a făcut un zid înalt până la cer; iar părinții au ramas afară... Așa-i, dacă nu iau copiii sama și îmblă de capul lor.

Plînge mă-sa, plînge tată-său, pace – de la o vreme, a văzut că nu-i nici un chip, s-au întors acasă; cît lumea nu era să șadă acolo.

Fata a întrat înlăuntru, a găsit un smoc de chei ș-a mers din casă-n casă, păn' în odaia cea din fund. Acolo era un mort întins pe masă, de amîndouă părțile îi ardeau lumînări și la cap sta o cărticică deschisă, iar într-însa sta scris că cine va citi șepte ani de zile de-a rîndul, mortul acela se va scula și pe acea care va citi a lua-o de soție. Fata s-a și apucat de citit și tot îl săruta și plîngea, și citea, și iar plîngea, și-l săruta, și citea. Că așa era de frumos, că parcă nu era mort, dar doarmea. Ș-a cetit ea așa, zi și noapte, șese ani și peste jumatate, îi mai trebuia cîteva luni și împlinea. Da amu nu mai putea nici ea, de atîta trudă. Se gîndește într-o zi: in să mă duc și eu oleacă pe afară, să mai văd lumea, că de mult îi de cînd n-am văzut-o – ș-apoi voi veni iar și m-oi apuca iar de cetit.

Amu, zidurile cele începuse a se nărui, borte și crepături se vedeau – s-a aburcat ea cum a putut, să se uite peste zid. Tocmai atunci treceau doi turci pe acolo, c-o țigancă legată, ș-o băteau și ea răcnea cît putea; făcuse ceva ș-o duceau la spînzurătoare. Fetei i-a fost milă, cînd a văzut, ș-a început a se ruga la turci: „Dați-mi-o mie, n-o ucideți." – „Ce să vă dau pe dînsa?" și, cum îi spînzura salba, a desprins-o de la grumaz și le-a dat-o turcilor. Ei, buni bucuroși, au făcut țigancei vînt ș-au aruncat-o păn' dincolo peste zid.

De bucurie mare că mai vede un suflet de om, după atîta amar de ani, nu știa ce să mai facă. A dus-o în casă, i-a dat de mîncat, a prins a o întreba – și, cum sta de vorbă cu dînsa, deodată a pălit-o un somn că nu putea să se ție pe picioare și-i spune țigancei: „Eu mă las olecuță, că tare mi-i somn, da d-ta mă rog să mă trezești îndată, să nu mă lași mult să dorm." Țiganca, bine că s-a văzut singură, a început a îmbla prin odăi ș-a mers păn' în odaia cea din fund, unde era mortul. Da ea știa carte ș-a cunoscut ce sta acolo; și s-a apucat ea în locul fetei să citească. Fata tot doarmea înainte, s-a împlinit și sorocul și ea nu s-a mai trezit. Boieriul s-a sculat și, pentru c-a găsit-o pe țigancă, a trebuit pe dînsa s-o iaie.

Într-o zi, cum treceau amîndoi pin casa cea unde dormea fata, a întrebat-o pe țigancă: ce fată-i acea, care doarme acolo? „Ia, o slugă a mea", zice țiganca și merge la fată ș-o trage: „Da scoală, leneșo, ce dormi atîta... și te apucă de treabă...". Fata s-a sculat, s-a uitat... și cînd a văzut, n-a zis nimică. A trebuit să se apuce ea, în locul țigancei, de slujit.

Au fost trecut doi-trei ani de atunci, odată a avut să meargă boieriu cela într-un tîrg departat și, cum e obiceiul, a întrebat-o pe fiecare slugă ce să le aducă. Una a spus că de rochie, alta un bariz, alta păpuci, da ea a zis că piatra de judecată, cuțitaș de junghiat și o păpușică. Boieriul s-a mirat de vorbele ei, i-a cumparat toate ce i-a zis, dar cînd a fost să i le deie, a gîndit în gînd: „Am să mă pun de pîndă, să vedem ce are să facă cu ele" și s-a ascuns în odăița ei. Fata

a așteptat până noaptea, cînd a gîndit că toți dorm; atunci a scos păpușica și cuțitașul și piatra și le-a așezat pe masă ori pe pat – unde a fi fost – păpușa a așezat-o în față, cuțitașul l-a pus dintr-o parte și piatra din alta ș-a început a plînge ș-a se jelui: „Păpușică, păpușica mea, cum nu m-oi jelui eu ție, ca la mămucuța mea, că eu nu sînt slugă, cum mă vezi, dar sînt fată de boier...", ș-a început a-i spune toată istoria ei din capăt: cu paserea, cu casa și cum a citit, și ce a pățit cu țiganca și cînd a ajuns la sfîrșit, a zis: „Sai, piatră, de mă omoară și tu, cuțitaș, de mă junghie, că nu mai pot trăi." Atunci boieriul a sărit de unde era ascuns ș-a prins-o-n brațe. – „Stăi și nu te junghia, c-am auzit toate; tu ești soția mea!"

Ș-așa a vrut Dumnezeu, că fata tot a avut noroc pe lume, da la țigan – e știut de cînd lumea – că ochii să-i scoți.

Boieriul, de ciudă mare, a vrut s-o omoare pe țigancă, dar fata nu l-a lasat. S-a ales numai c-o bataie bună și i-a dat drumul; iar ei amîndoi au făcut o nuntă frumoasă, că le-a mers vestea-n lume și, de n-or fi murit, trăiesc și astăzi. *Auzită în Botoșani*

B. Arcul

Despre arc, puțin se mai vorbește. Arc fac copiii, de jucărie. Să ia o șindilă, care-i adîncită la o margine (care are hindichi sau răzor); la un capăt, se face în șindilă o bortă, prin care se trece un băț de alun, care servește de arc și care, îndoindu-se la capete, să leagă cu sfară de păr. Cînd vra să tragă cu arcul, pune o săgeată în hindichi, un băț ascuțit, de regulă cu cui de fier la vîrf; trage sfară și-i dă drumul, de lovește săgeata, care zboară încotro a țintit.

Cînd cineva e iute, harnic, se zice că e „săgeată, nu ceva." Se zice: „S-a dus ca săgeata!"

„A săgeta" în cap sau în trup se zice cînd îl junghie pe cineva. (Vezi pag. 463.)

„Săgeată" se face la morți, la pom, din strafide etc., vezi p. 319.

În povești, se spune despre fratele și sora ce fusese lepadați în pădure și căruia îi dădu ea păr din cap pentru a-și face arc.

„Arcuit" se numește un lucru rotunzit; „sprincene arcuite" sau „încordate."

În Ropcea, se spune despre un lucru ce stă drept: „stă drept ca arcul", ca sfara, se vede, de la arc.

„Arcanul" e un joc ce-l joacă numai flecăii.

Cu „arcanul" (frînghia) se prindeau demult la oaste.

*

Floare-nflorită

A fost un om ş-o femeie ş-aveau un ficior; ficiorul acela ş-a omorît pe tatăl său şi pe mă-sa; apoi s-a dus la un preot, să se pricistuiască. Preotul l-a spăvăduit şi i-a spus: „Dac-ai făcut aşa, eu de pricistuit nu te pot pricistui.” El ia şi omoară şi pe preot. Merge în alt loc, la alt preot. Acela îl întreabă ce a făcut. El îi spune c-a omorît pe tatăl său şi pe mumă-sa şi pe un preot. Preotul îi spune: „Pe mine chiar de m-ăi omorî, eu pricistanie nu pot să-ţi dau. Dar du-te mai departe de aice, în pădure, c-ăi găsi apostoli, şi aceia ţ-or da canon.” El a luat şi s-a dus înainte. A mers, a mers, vede noaptea o luminiţă mititică, departe. Merge acolo, găseşte doi moşnegi bătrîni. Îl întreabă la ce a venit? El le spune... „Apoi pentru tine, noi nu ştim ce canon să-ţi dăm, du-te mai departe de aice, c-ăi găsi alţii, ce ţ-or da.” Se duce el, se duce, cine ştie cît de departe, iar vede o luminţă. Iar se duce păn' acolo; găseşte doi moşnegi şi mai bătrîni. Şi aceştia îi spun că nu ştiu ce canon pot să-i deie, dar să meargă şi mai departe, c-a găsi ce caută el. Să ia el iară şi se duce, se duce, vede iar o luminiţă mititică. Ajunge acolo, înuntru erau trei moşnegi. Unul era aşa de bătrîn, că nu se putea să fie mai bătrîn, şedea la foc, da lîngă pat şedea tatăl său şi-l legana pe tatăl lui, amu acela, al treilea, era numai cît un copil.

Spune el moşneagului de la foc la ce a venit. Acela i-i spune că el nu ştie ce canon să-i dea; dar îl întreabă pe tatăl său. Tatăl-său spune iar că nu ştie – şi-l întreabă şi el pe tatăl său, din leagăn. Acela le spune că se află canon pentru dînsul: „să meargă pe-un deal, nu departe de acolo, să strîngă spini, se puie împrejurul lui, nant cît va ajunge cu mîna, să le dea foc şi să ardă şi el acolo.” El a mulţămit că l-a învaţat şi s-a dus. Scăpărămînt avea cu dînsul, a mers ş-a pus spini aşa rotund împrejur, iar lui ş-a lasat loc liber în mijloc, cît faţa unei case. A dat foc... Dintăi, el a sărit de colo-colo, tot s-a ferit de foc, pănă ce l-a cuprins şi a ars.

Din focul cela, din trupul lui, a ramas un tăciune aprins şi din tăciunele cela s-a făcut o floare. Merge împaratul cu împărăteasa şi cu fata la primblare, da aşa un miros venea de acolo, că musai au trebuit să meargă să vadă ce-i. S-au dus păn' în deal ş-au găsit floarea ceea ş-au adus-o acasă ş-au pus-o într-un pahar. Da fetei împaratului i-a fost aşa de dragă, c-a apucat-o în gură ş-a înghiţit-o. Din floarea ceea, fata împaratului a ramas îngreunată. O vede împaratul şi se mînie pe dînsa, că împaratul tare o ferea, nime nu întra la dînsa, decît o slugă care şedea cu ea ş-o păzea. Cheamă împaratul pe un om şi i-o dă pe mînă s-o ducă în pădure, s-o omoare; să-i scoată ochii şi inima şi degetul cel mezin să i-l taie şi să i le aducă semn. Da omului i-a părut rău ca s-o ucidă; a luat un coteiaş şi a scos de la acela inima şi ochii, numai degetul a zis că să lese să i-l taie, c-amu dintr-aceea n-a mai muri. Cînd a văzut împaratul, a cunoscut că nu-s de la fata lui. „Nu se poate, n-ai tăiat-o!” „Ba am tăiat-o, mergeţi ş-o căutaţi!” A mers împaratul şi a căutat-o, dar n-a mai găsit-o.

Fata cea de împarat a mers prin pădure, păn' a ajuns la doi frasini, s-a pus sub dînşii ş-a avut copilul. Dumnezeu i-a trimes

îndată doi îngeri și i-a adus 3 pînișoare și 3 șipuri cu apă, din care tot mînca și bea și nu se mai sfîrșea; și îngerii ceia l-au botezat pe băiet și i-au pus numele Floare-nflorită, pentru că el din floare s-a născut.

A ramas ea cu copilul acolo și creștea băietul cela, că în zece ani a fost mare ca Domnul Hristos. Cînd a fost de 10 ani, a visat că să puie mîna sub umărul cel drept al mîne-sa, că a găsi un ciolănel. A doua-zi, se scoală și-i spune mamei sale ce-a visat. Mă-sa îi zice: „Caută." Ș-a găsit ciolănelul. Ciolănelul cela era o săgeată. Să duce el cu săgeata în pădure, îi iesă înainte un iepure. Vra să-l împuște, da iepurele se roagă: „Lasă-mă, lasă-mă, nu mă omorî, că ț-oi prinde-un bine odată." El l-a lasat. Mai merge, găsește o vulpe. Vra iar s-o împuște, vulpea iar așa să roagă. O lasă și pe dînsa. Să mai duce, găsește un lup și lupul zice iar așa. S-au luat ei toți trei după dînsul; el a vînat ce-a vînat ș-a adus acasă, da săgeței i-a dat drumul prin pădure.

Săgeata a dat la pămînt copacii, de-o parte și de alta, ș-a făcut drum păn' la curțile zmeilor; acolo a întrat în casă și s-a înfipt în piciorul unei mese. Floare-nflorită s-a luat pe urma săgeței și, cînd a ajuns aproape de poartă, s-a dat de trei ori peste cap și s-a făcut un băiețel mititel, urît, uns, ca o minune. Trec zmeii pe acolo și-l văd. „Măi, da ce îmbli tu pe aice?" „Ia, îmblu și eu„. „Oare ce să facem noi cu dînsul?", se întreabă zmeii. Unul zice că să-l omoare, altul iar, da unul le zice: „Știți ce? Haidem și l-om duce în casă, că poate el ne-a putea scoate ceeea ce-i în piciorul mesei." Că ei toți au fost cercat să scoată săgeata și n-au putut. „Voi putea, zice el, de ce nu?" A întrat în casă, s-a dat de trei ori peste cap și s-a făcut iar flecău cum a fost. „Puneți-vă voi toți rînd, cap la cap, jos, ș-atunci voi scoate-o." S-au pus așa. El numai a pus mîna și săgeata a ieșit. A slobozit-o din mînă ș-a întrat prin toate capetele lor și pe toți i-a omorît; a ramas numai unul. Pe-acela l-a luat să-i arete toate ce aveau zmeii. Acela l-a dus din camară-n camară păn' a ajuns într-o odaie unde erau niște poloboace. „Da aice ce-i?" „Nimic", a zis zmeul. „Ian pleacă-te și te uită." Zmeul s-a plecat și el l-a dat cu capul în poloboc și l-a închis; ș-a închis odaia ș-a luat cheia cu dînsul.

S-a luat el de acolo și s-a dus de-a adus pe mă-sa și i-a dat toate cheile, să îmble pin toate casele, numai în odaia ceea i-a zis să nu între. El numai s-a dus de acasă, da mă-sa a mers ș-acolo. Aude în poloboc: hodorog, hodorog. „Deschide capacul, că de nu, te mănînc!" Ea s-a dus ș-a deschis capacul și zmeul a ieșit. El, cum a ieșit, iute s-a dus ș-a închis iepurele și vulpea și lupul într-o casă, ș-aleargă-n pădure după băiet. Băietul, cum l-a văzut, s-a suit într-un copac și-i tot da de-acolo cînd o ciubotă s-o mănînce, cînd un strai și el tot le apuca și le rupea, și le arunca. Da iepurașului i-a dat în cuget și face către vulpe: „Scoală, vulpe, că-i rău de stăpînul nostru"; vulpea ia și-i trage o palmă iepurelui. „Ce spui minciuni?", zice ea. Mai stă oleacă, îi dă și vulpei în cuget și zice lupului: „Lupule, scoală, că-i rău de stăpînul nostru." Lupul îi dă și ei o palmă. Pe urmă îi vine și lui în cuget.: „Ba-i chiar rău, haidem ș-om alerga să-l scăpăm". Și cînd s-a izbit în ușă, a sfarmat-o și tocmai acolo au fost și l-au făcut pe zmeu bucăți.

„Amu, mamă, zice el, dacă mi-ai făcut d-ta asta și i-ai dat drumul zmeului să mă mănînce, să știi că mă duc și te las, rămîi d-ta singură aice!" Ș-a luat fiarele celea ș-a pornit. A mers el ș-a ajuns la o curte și s-a bagat în slujbă. Mă-sa, pe altă parte, s-a dus și s-a bagat și ea în slujbă acolo. Ea l-a cunoscut pe dînsul, da el pe dînsa, nu. Ea făcea la toți paturele, i-a făcut și lui și i-a pus săgeata ceea sub prostire, pentru că el o lasase la dînsa; și cînd s-a culcat, i-a întrat săgeata în coastă. Cînd s-au sculat a doua zi boierii, el, mort. Au luat și l-au îngropat. Fiarele lui, peste noapte, au mers ș-au sapat groapa păn' la jumatate să-l dezgroape. A doua zi, văzînd boierii, au trimes de l-au îngropat departe, la altă mănăstire. Ș-acolo au făcut așa. Au trimes de l-au îngropat peste mare. Fiarele au mers ș-acolo, de l-au dezgropat cu totul, ș-atîta l-au lins unde era săgeata, până a ieșit. El s-a luat calare, cînd pe iepure, cînd pe vulpe, cînd pe lup, păn' a trecut de cea parte de mare înapoi ș-a mers iar la boieri, iar cu mă-sa nu se știe ce va fi făcut. *Paraschiva Sorocean, din Ropcea*

C. Toporul, cuțitul, coasa etc.
Toporul și Sf. Soare

Treci, ploaie călătoare,
Că te-ajunge Sf. Soare,
C-un mai, c-un pai,
Cu sabia lui Mihai,
Cu toporul Domnului,
Taie capul omului. *Botoșani*

Vezi colinda pagina 67.

Toporul să nu steie niciodată cu ascuțișul în sus, că dracul se întoarce cu dosul asupra lui Dumnezeu. *Gh. Bejan, Broscăuți*

Dumnezeu are topor, cu acela vine Arhanghelul și taie capul la om, dinapoi, după cap, cînd moare. *Botoșani*

*

Pasere de pe topor,
Nu mă blastama să mor,
Că n-am pe nime cu dor,
Să mă întrebe de ce mor.

Pasăre de pe harag,
Nu mă blastama să zac,
Că n-am pe nime de drag,
Să mă-ntrebe de ce zac. Ilișești

*

Vezi baltagul lui Dumnezeu, pag. 296.

Se zice despre cine se face în casă mai mare: „El e topor peste toți." Sau: „El e ciocan."

Dreptatea și toporul

Pe timpul mandatarilor, în Bucovina, avea o femeie judecată cu un om. Ce să facă femeia ca să-și cîștige bunavoința mandatarului? Văzuse că la dînsul în ogradă nu era topor, merge și-i cumpără un topor și i-l aduce prezent. Dar și protivnicul ei nu s-a lasat mai jos, ba încă mai pe sus a luat-o, căci, fiind mai bogat, i-a făcut prezent mandatarului o vacă. Cînd vine la judecată, femeia vede că nu prea merge cum ar trebui. „Domnule, zice ea, fă dreptate așa ca și cum ai tăia cu toporul!" „Dacă a trecut vaca peste topor, zice mandatarul, și i-a tăvălit toporîștea; (coada, codărîștea)!"

Auzită de la d-l Constantin Ștefanovici, profesor, Cernăuți

*

De demult, la vro judecată, Dumnezeu slobozea din ceri paloș sau sabie de foc și-l omora pe cel vinovat.

Cînd vin doi nepotriviți de la cununie, doi văduvi, se zice: „Amu i-a toporît", adecă i-a cununat.

„Are un nas, cît un baltag" se zice de cine are nasul la rădăcină rădicat, mare.

În Mihalcea, Camena, cînd se duc cu copilul la botez, pun foc și toporul sub prag, să fie copilul vrednic ca toporul.

Tot prin satele din nordul Bucovinei, spre Anul Nou, spre Crăciun și de Paști, cînd se pun la masă, pun picioarele pe topor, ca să fie sănătoși, tari peste an.

„Am să-i fac un topor", adecă are să-i facă o șotie, o poznă.

„E cu părul topor", cu părul zbîrlit. „Îi șede chica topor." Se zice de spaimă: „Mi s-a făcut chica sau părul măciucă."

„E cam din topor" se zice despre cineva ce nu prea are frumoase maniere, nu știe să se poarte. Cînd e lucrat și din bardă, atunci e altă ceva.

Din bardă și din topor,
M-a făcut mama odor!

Spre Sf. Andrei, fetele samănă la trunchi, unde se taie lemnele, cănepă ș-o grapă cu cameșa, ca să le vie ursitoriul. De la trunchi să iau „noi" pentru durere de cap. Să va vedea.

Duminică, să nu îmbli cu topor, foarfeci, cuțit, în mîni, să nu tai nimic, nici macar verdețuri în supă, căci tai pe Maica Domnului. Pentru că fac foc duminica și taie lemne sau altă ceva, Maica Domnului e toată arsă și tăiată.

Vezi „toporul înfipt în spate" spre duminică, pag. 282.

Cucoşul de Paşti nu se taie.

Femeia să nu taie găina, că e pacat.

Femeia îngreunată, dacă taie ceva, să-şi aducă aminte, căci face copilul cu buza tăiată. Tot aşa şi dacă taie în prag lemne. După o asemenea femeie, e destul se înfigi cuţitul în pămînt, şi-i va fi copilul cu buza tăiată. *General*

În Mihalcea, la o femeie venea o vecină îngreunată, pe care aceasta de casă era geloasă. Într-o zi, ieşind femeia de la dînsa, după ce şuguise cu barbatul de casă, femeia de casă strigă la fata cea mai mare: „Taie-i capul pe prag!" Fata luă toporul şi zise: „Ba nu-i voi tăia capul, dar îi voi tăia în piept!", şi făcu o dată bof!, cu toporul în prag. Cînd a născut femeia, pieptul copilului înuntru era tăiat, numai pielcica se ţinea deasupra, şi chiar îndată a şi murit. Ceea ce era să cadă pe dînsa căzuse pe copil. *Paraschiva Malec, Mihalcea*

De vrai să-i faci cuiva rău, de ai semn de la acela, pune-l pe prag sau pe trunchi (unde se taie lemne) şi taie-l cu toporul spuindu-i numele, că-i gata. Pragul e sfîrşitul. *Mihalcea*

Cu toporul la trunchi sau la prag, se face de ursită, să moară cineva. – (Vezi povestea Maicii Domnului şi omul mare cu toporul mare, p. 279.)

Cuţit, topor, bardă să nu steie cu tăiuşul înspre casă, că-i sfadă mare, tăiere.

Toporul cine ţi-l aduce cu tăiuşul înspre casă, acela să ştii că nu-ţi e prieten; îţi aduce nenorocire, trai rău.

Proverb ce să spune cînd se sfădesc în casă de la un nimic:

Ce atîta sfadă
Pentr-o bardă?
Tata a prăpădit un topor
Şi n-a mai fost atîta cior-bor!

D. Foarfecele

Foarfecele niciodată să nu stea deschise şi nici să tai aşa degeaba cu ele, că-i huit, sfadă în casă.

(S-a văzut foarfecele înfipte în sită şi cheia – cînd se pierde ceva. Pentru aceasta, se caută nişte forfecuţe mici.)

Spre ziua de Crăciun, să legi foarfecele cu mînele la spate şi să le pui sub faţa de masă, să stea 2 săptămîni, fără să se îmble cu dînsele. Legîndu-le, zici: „Eu nu leg foarfecele, dar leg gurele, de la mine, de la casa mea, de la gospodăria mea, copiii mei etc.", şi atunci peste an e în casă linişte. *Ropcea*

O femeie ce are copil mic, dacă a lipsit mai mult de-acasă, cînd vine și-i dă de supt, pune sub ea foarfecele sau cuțitul, ca să nu-i strice copilului laptele cel stătut. *Roșa*

Ras, tuns

Era odată un om, care avea o femeie foarte rea și pietroasă la inimă. Într-o zi, s-au dus omul să se radă, dară briciul nu era ascuțit și nu l-au ras bine. Venind el acasă, îi spune femeiei sale că s-au ras; iar ea, văzînd că parcă-i numai tuns, i-au spus: „Barbate, nu-i adevarat că ești ras, tu ești numai tuns." „Ba-s ras, femeie!" „Ba tuns." „Ba ras." „Ba tuns." „Ba ras." „Ba tuns", ș-au început a se sfădi până la urmă și a să bate și ea tot una striga: „Ba ți-i tunsă barba." „Ba-i rasă." „Ba-i tunsă", „Ba-i rasă!" „Ba-i tunsă!" „Ba-i rasă!", că el, de ciudă, n-a mai știut ce să mai facă – a apucat pe femeie de păr ș-a dus-o la o apă s-o înece. A aruncat-o în apă. Ea acuma să îneca și, neputînd vorbi, macar degetele din apă le arata afară, în chip cum fac foarfecele: că-i tuns!, până s-a înecat.

De la D-l Cornel Dumitrescu, Roșa

Cînd ai cu cineva o judecată și l-ai învins, se zice: „L-am ras!" sau „L-am ras și l-am tuns!"

Cînd doi sînt în judecată,o femeie ș-un barbat, își spun: „Să-mi tunzi părul, de-mi vei face ceva." „Ba să-mi razi mustețele, de-mi vei face mie ceva." *Botoșani*

Părul cînd se tunde, aceasta să face de o batjocură cuiva.

„L-a forfecat" se zice cînd l-a apucat pe cineva la trei parale.

E. Cuțitul

Vita numai de cuțit să roagă să moară, cuțitul e lumînarea ei.

Botoșani

Omul, cînd se răstește la cineva cu cuțitul, îngerul fuge de la el.

Cuțitul să nu steie pe fereastă, că nu se apropie îngerul.

Cînd lași copilul singur în casă, pui cuțitul lîngă el, că nu se apropie necuratul.

Cu cuțitul se descîntă de deochi, de pocitură, de ursită etc., dar mai ales să fie de găsit sau părăsit, căci părăsesc toate relele.

Cuțit dacă pui noaptea sub cap, cu vîrful afară, nu se pot apropia farmecele, vin păn' aproape și fug.

La povestitoarea, se mîncau tare cînii, au fost calcat în niște fapturi, aruncate să calce cei din casă, ca să să facă huit, trai rău în

casă, şi s-au început ei a se mînca. Un om străin a văzut, a scos iute cuţitul şi l-a pus în pămînt şi pe loc cînii s-au liniştit.

D-na Elena Braha, Mihalcea

Cînd vezi ducînd pe cineva pe sus, să înfigi pe-ncetişorul cuţitul în pămînt, că-l scobori.

Înfigînd cuţitul în pămînt, opreşti grindina. *Botoşani*

În Mihalcea, cînd e grindină, să spune că să ţie femeia cuţitul în mînă cu ascuţişul în sus.

S-a văzut cum poţi face să rătăcească cucoarele.

S-a văzut cum poţi să faci să aibă copilul buza taiată etc.

F. Acul

Ca şi cu cuţitul, să descîntă şi cu acul sau cu un cui: de deochi, pocitură, ursită – în usturoi sau în apă etc.

Cînd o femeie e îngreunată, ca să nu se apropie ursita, îşi pune ac în cămeşă, la piept, sau în cîrpă, în cap, pe 3 fire sau pe 3 ori cîte 3.

Cînd mergi la drum şi întâlneşti un popă, arunci ac sau bold. (S-a văzut.)

În Cuciur-Mic, de să află o fată în doliu după părinţi şi dacă vra să joace, să împunge cu acul ca să dea sînge, ş-atunci poate juca.

De la doamna Sofia Ştefanovici, Cernăuţi

Ac să nu dai nimărui cu vîrful înainte, că strici prietenia cu acela. Dacă dai ac, mai întâi să-l împungi puţin.

Cînd coşi un strai, dacă te împungi, se zice că ai să te fuduleşti cu acel strai, ai să faci flori.

Cînd nu se alege untul, să pune un ac fără ureche în unt şi îndată să alege.

O vrajă: Dacă vrai să ştii de ţi să va împlini un interes, iai o coajă de pîne şi-nfigi deasupra în coajă un ac cu aţă. Pune pe masă de o parte sare şi de alta pîne şi ţine aţa în mînă, lăsînd spînzurat acul deasupra în aer, între pîne şi sare. Ţine mîna liniştit şi acul cu pînea singur să va clătina: de va lovi în pîne şi sare, interesul ţi se va împlini, iar de va lovi în părţele cele deşerte, ba.

De la d-na Aglaia de Mănescul, Mihalcea

Ac niciodată să nu iai de găseşti, doar de-l găseşti pe-al tău, în casa ta; că de iai ac străin, iai sărăcie, eşti gol ca acul.

Unele femei anume-ţi fac farmece şi-ţi arunc ace.

Ac de furi de la cineva, iai boalele de la casa ceea. *Mihalcea*

Ac cine fură, e ca și oul, e mare pricaz în casă; îndată ți să arată că ai o pagubă, piere ceva. Iar celui ce fură, așa îi muncesc sufletul pe cea lume, că întră prin urechele acului. *M. Bunduc, Mihalcea*

Ace de visezi, sînt junghiuri, sînt farmece.

Cînd îți vine un strigoi în casă și dacă vrai să-l cerci de-i strigoi, pune un ac fără ureche în ușorul ușei din afară, că tot va merge păn' la prag și s-a înturna; și păn' ce nu-l vei lua, nu să va putea duce, să teme. *Siret*

Cu grapa, cu cuiele de la grapă, să prind în noaptea de Sf. Gheorghe strigoaicele. (Se va vedea la strigoi.)

Cînd găsești în casă un ac sau bold, are să vie cineva. De găsești bold, va fi barbat; de ac, femeie.

Cimilitură:

Omușorul mititel
Face gardul frumușel. (*Acul*)

Cu ac sau bold, să poate lega un barbat. Dacă are o femeie ciudă că a părăsit-o și să însoară cu alta, cînd stă el la cununie, îndoaie un bold și, încă de-l aruncă într-o apă ca să nu-l mai găsească, e nenorocit pentru toată viața – dar de-l strînge și apoi îl îndreaptă – să însănătoșează. *Basarabia*

În Roșa, fac tot așa, dar cu cheia și lacata. Închid la cununie o lacată și cheia o aruncă într-o fîntînă sau o păstrează.

Leac în contra legatului e să împuști cu un pistol în apă de 3 ori și să dai bolnavului apa aceasta să bea. Botoșani

*

Vineri să nu împungi cu acul. Acul vinerea să nu stea înfipt, că împungi pe Sf. Vinere. Vinerea nu se coasă, nu să toarce etc.

În ziua de Sf. Alexi, să nu iai în mînă ac, sulă, băț, furcă, în fine, nimic ce e ascuțit, căci vezi șerpi peste an.

Tot astfel să nu iai și de Filipi. De Filipi ține și Sf. Andrei. În ziua de Sf. Andrei, mama autoarei, fiind copilă, s-a ascuns ș-a cusut pe picior un colțun. Dar l-a cusut bine (în zile de duminică și sărbători, dacă coși ceva, coși ușor, ca să nu ție pe mai mult, să ai numai pe atunci), ș-a capatat junghiuri în picior. A trebuit să se puie în pat ș-a stat 3 luni – i să făcuse la talpă un buboi. O prietenă a sa a lucrat la gherghef spre Sf. Andrei și tot anul i-a huit acul, cum cosea la gherghef, în cap. *Botoșani*

Femeile ce torc spre Sf. Andrei sau spre Sf. Toader aud necontenit cum sfîrîie fusul.

*

G. Ursita. Desfăcutul

Boala de ursită e cu junghiuri. Fetele ce vrau ca să se mărite fac pe ursită să le vie ursitoriul; şi de e partea lor însurat, îi moare femeia şi vine de o ia.

De ursită să face mai ales spre Andrei. Să face cu 9 potcoave, cu 9 fuse, cu 9 ace, cu 3 cuţite şi o coasă, înfierbîntîndu-le în foc la miezul nopţei. Apoi le scoate afară şi le stînge cum ştie, descîntînd. – Dacă face să moară cineva anume, îi aruncă femeiei aceleia apa, să calce, şi atunci să îmbolnăveşte. Pentru ca să-i desfacă, trebuiesc tot aceleaşi instrumente, înfierbîntate şi stînse în apă, din care de 3 ori bea şi să spală bolnava. Un ac i se înfige în piept, cu vîrful în sus, iar pe coasă şi pe potcoave, trei zile trebuie să doarmă în pat.

Maria Covaliu, Camena

La desfăcut, se toarnă din casă peste fereastă, apă pe fundul cofei pe o coasă înfierbîntată. „Cum taie coasa toate ierburele şi buruienele, aşa să taie tot răul şi făcătura de la N." În apa ceea desface, descîntînd astfel: „Cine mi-a făcut cu o mînă, eu desfac cu două; cine cu două, eu desfac cu trei", păn' la nouă. Pe femeie o spală şi-i dă să beie; apa o pune sub pat, să steie trei zile, apoi o aruncă în drum. Femeia ce a făcut vine să ceară ceva, dar să nu i se dea nimică, că nu ajută desfăcătura. *Roşa*

De desfăcut, se desface cu fierele plugului, cu potcoave de găsit, cuţit de găsit, cui de la groapă, dinţi de la piepteni (de fier); le înfierbîntă şi, după ce le stînge, le bate toate rînd la căpătăiul patului, în podeală jos, sub capul femeiei, şi, cît trăieşte, nu mai are grijă că-i va face cineva; acelea o păzesc. *Mama autoarei, Botoşani*

De ursită, ameninţi cu toporul cînd descînţi, pe la colţurile casei.

Mihalcea

De ursită, vîri fusul în chiotoarea casei. O femeie nu putea naşte, s-a necăjit o săptămînă; descîntătoarea a venit şi a vîrît fusul numai păn' la jumatate în cornul casei, dinăuntru, şi femeia a născut.

Aniţa Smolinciuc, Horecea

Ca să n-ai frică de ursită, să baţi în pămînt la cap 9 fuse, 9 ace ş-o potcoavă, că ursita nu se apropie. *Şcheia*

Cînd ţi se trimet farmeci, cînd ţi se face pe ursită, să pui cociorva şi toporul, cuţitul şi mătura lîngă uşă. Că mătura, cociorva – alungă; cuţitul, toporul – taie; şi nu se pot apropia. Femeia să aibă totdeauna lîngă sine: ac, usturoi etc., că de-i face vidma pe ursită şi-i trimete – că ea anume, nu ştie pe cine are să omoară, dar sînt ceasuri că o nimereşe – şi de are acelea, făcătura nu se poate apropia. *Mihalcea*

De giunghi, să iai potcoavă, s-o înfierbînţi şi s-o stîngi în apă neîncepută, cu care apoi să te speli şi ce rămîne să arunci pe nouă pari.

Un om din Horodnic a mers la o fată care era bolnavă de giunghiuri, îi făcea alta pe ursită. Omul a cerut un cuțit și un fir de usturoi ș-a vîrît vîrful cuțitului prin usturoi, înfigîndu-l în scîndura patului. Pe loc a început a curge sînge din pat, iar dușmanca ei, ce-i făcuse, în ceasul acela a murit. *Siret*

De ursită cînd să desface, să bat 4 „pene" în 4 păreți și una în mijlocul casei și aceea ce-ți face vine de se roagă s-o ierți.

Lisaveta Buzdugan, Ilișești

Fus părăsit să bați în pămînt la capul bonavei: „Cum s-a părăsit fusul și n-are fir să toarcă, așa să n-aibă drum acelea ce fac." Îl bați în trupul acelia și descînți de ursită, să se întoarcă pe ea.

Dochița Hurghiș, Mahala

De desfăcut de ursită, să desface cu frigare din 9 ace, făcută din fier furat de la 9 case.

Frigarea să face de către covali, cu mînele la spate; e mică cît un cui.

Ilișești

Cea mai bună frigare e acea pe care o face de învățătură, cu mînele la spate, un țigan ce încă n-a avut ciocanul în mîni. Frigarea să ț-o facă un țigan care n-are țigancă, cu mînele la spate și în pielea goală. Cînd e gata, n-o aduci în casă, ci numeri 9 pari din gard, ș-o pui să stea acolo; numai cînd e cineva bolnav, o aduci.

Pe așa frigare, se dă ș-un junc ca să ț-o facă dar dacă poți să furi de undeva așa o frigare, e și mai de leac. *Ana Smolinciuc, Horecea*

Acea frigare e bună, care e făcută de unul din doi frați gemene, în modul aratat. *Mahala*

Ca să-l omore pe cineva, să face duminica păn' în ziuă frigare la covali, îndărăpt (cu mînele la spate) și, cu frigarea înfierbîntată în foc, să descîntă. Acela cărui i să face, dacă știe – să taie îndată cu toporul în prag, căci taie farmecul; ce a fost să cadă pe el cade pe prag.

Mihalcea

Un om din Voloca avea săgeată făcută din 9 vîrfuri de coase, noaptea, îndărăpt, pentru desfăcut de ursită și necurățenie. Lîngă săgeată, punea și lemn de trandafir salbatec și astfel descînta.

Gheorghe Bilețchi

Pe ursită, să face cu coasa și frigarea și tot astfel să desface. Vîri coasa pe sub pat, în pămînt de trei ori ori bați iute fusul în pămînt or în cornul casei; ori torni apă de pe cute sau coasă înfierbîntată în foc și-i dai bolnavei să bea. Apa să toarnă astfel: cineva stă afară la fereastă cu vasul în care are să se toarne, iar din casă, pe fereastă, pune coasa înfierbintată pe vas și deasupra toarnă apă. *General*

Chiar dacă nu știi descînta, dar cînd are junghiuri o femeie, să pui coasa s-o înfierbinți, s-o stîngi și să se spele. Coasa e mai bună decît toporul, că coasa taie păn' la rădăcină, toporul nu așa. *Roșa*

Ion Pisarciuc din Roşa a văzut cum desfacea o babă de ursită, cu coasa. Măsura casa cu coasa, de la icoane păn' la prag, şi o baga sub prag; cînd o scotea, era toată plină de sînge. Sîngele acela era al femeiei care-i făcuse. Ea atunci îndată vine de te roagă să-i dai pace, că n-a face mai mult. Baba care desfăcea trebuie să bea cîte jumatate de ocă de rachiu, să aibă curaj, să nu-i poată face nimică necuratul, pentru că pe necuratul îl trimet de ia zilele femeiei; dar aşa o muncea, că era numai sudori. Mă rog, acolo e cap de om!

Safta Grosului din Roşa desface astfel: înfierbîntă fierul plugului în foc şi împunge de 9 ori cu plugul în apă. Descîntă descîntecul ce se descîntă la pocitură în usturoi: „Ustur mere şi Maica Domnului pe un jîj de deal", apoi despărţeşte cu amîndouă mînile apa pentru desfăcut, zicînd:

Cine a făcut cu o mînă,
Eu desfac cu a mele mîni amîndouă,
Cine a făcut cu două,
Eu desfac cu a mele mîni amîndouă etc.

pănă la 9; ş-apoi întoarce iar de la 9 păn' la unul. Spală pe bolnavă cu dosul mînei pe tot trupul şi aruncă apa pe părău, ca să nu calce nime, că îndată acela capătă boala.

Mai ales fierul de plug părăsit e tare bun.

De ursită, se desface cu cuţitul şi cu secerea, în apă neîncepută – nu înfierbîntată – zicînd descîntecul cunoscut.

Cu secerea se descîntă şi de pocitură pe cărbuni, pe care apoi îi stîngi în apă – sau şi de turnături – iar cu apa te speli.

Cu frigare, coasă, secere etc., se aduce ursitoriul, se face de dragoste etc.

H. Secerea

Pe secere şi pe 3 spice, se mulge vaca, cînd se trage laptele: „Cum curg firele de grîu, aşa să curgă laptele." *Mihalcea*

Cînd e vita umflată la pulpă sau cînd e stricată şi n-are lapte, se mulge laptele pe secere înfierbîntată.

Mana de la vacă să ia aşa: mergi noaptea în piele, cu secere fierbinte şi potcoavă de cal înfierbîntată, şi mulgi vaca cea streină pe ele; laptele îl dai vacei tale, în tărîţe, iar vaca ceea nu mai are lapte. Secerea şi potcoava le pune unde se împreună gardurele, să steie.
Catrina Lucaci, Şcheia

Secere se pune, cînd cineva moare, pe pîntece, să nu se umfle.
Mihalcea

Secerea să n-o ţii în casă, că se stric oalele. *Mahala*

Cu secerea îmblă Moartea.

I. Coasa

La toată casa
Bate coasa,
Numai la mine
N-are cine.

Această gîcitură se întrebuințează adesea, ba chiar și în bocete, după barbat. Unde e casa de vadană și nu e barbat, coasa nu se aude bătînd.

În Mihalcea, de sărbătorile Crăciunului, coasa se pune pe masă, sub fața de masă, ca să fie peste an sănătoși.

În Șcheia, se toarnă în ziua de Ajun grăunțe prin veriga coasei și prin borta laiței, unde torci, și se dau la găini, să fie sănătoase.

În Mihalcea, de Crăciun, se pune pe marginea mesei din dreapta: coasa, tiocul, cutea, ciocanul și stau păn' după Bobotează, cînd se mîntuie sărbătorile; atunci le ia, le pune în cruce și, mergînd să mulgă vaca, le pune sub doniță, căci dă lapte mai bun.
Cu tiocul de la coasă, cutea încălzită și sfințituri de la Paști sau buruiene de la lumînare de la Bobotează, se afumă ulgerul vacei, cînd e umflat, cînd e mărinită.

Spre Sf. Andrei, coasa, melița să nu stea afară, că vin strigoaicele și le iau și să duc la hotar, de să bat cu ele.

Cu limbele de la meliță să bat strigoaicele, ca cu săbiele; atît spre Sf. Andrei, cît și spre Sf. Gheorghe. (Se va vedea la strigoi.)

Coasa numai atunci să rupe în iarbă cînd dă de iarba fierelor.

Cosind de visezi, or secerînd, ai să ai cu cineva vorbe aspre, te-i tăia din cuvinte. Fîn, paie, snopi, de visezi, e huit. Iarbă cosită, e suparare.

Fîn cosit de visează cineva, de-i de-a însuratului, să însoară; de-i însurat, moare.

S-a văzut jocul „de-a cosit bobul" la priveghi.

Moartea îmblă cu coasa și taie pe om; atunci stropește păreții de sînge.

Dacă un cal se taie mereu la picior cu potcoava, se zice că „s-a cosit."

În Mihalcea, cele 3 stele ce stau în rînd în constelația lui Orion se numesc „Cei trei cosași" sau „Cei trei sfinți."

Cimilituri:

Am o cațea albă,
Tot cîmpul alergă. *(Coasa)*

Pe cîmpul rotat
Șede moșu-mflat. *(Stogul)*

Proverb

S-a trecut iarba de coasă
Și lelița de frumoasă.

Să zice despre o femeie ce a fost frumoasă și s-a trecut.

Cîntece

Urîta și iubita

Cosam dealul, cosam valea,
Vine sluta cu mîncarea.
Trag două-trei poloage,
Foamea la pămînt mă trage.
– Ce-aduci, slută, de mîncat?
– Mămăligă, usturoi.
– Întoarce-te, slută,-napoi,
C-oi mai aștepta pănă joi.
Mai trag două-trei poloage,
Foamea la pămînt mă trage.
Iat-o puică cu mîncarea:
– Ce aduci, puică, de mîncat?
– Mămăligă și groscior.
(Smîntînă dulce)
– Vină, puică, iutișor,
Să mănînc ș-apoi să mor,
Că de-acestea mi-a fost dor.
Strojineț

Cîntă cucul de răsună,
Cat la deal badea adună;
Bate coasa pe brațare,
I-aduce sluta de mîncare.
– Ce-aduci, sluto, de mîncat?
– Plăcincioare-n untișor.
– Du-te, slută, tu-napoi.
Bate coasa mai la vale,
I-aduce mîndra de mîncare.
– Ce-aduci, mîndră, de mîncat?
Nu știu voi mînca,
Or mai degrabă te-oi săruta.
– Plăcincioare-n usturoi.
– Vină, mîndră, iutișor,
Să mănînc ș-apoi să mor,
Să mori tu, să mor și eu,
Să ne-ngroape-ntr-un mormînt,
Că n-am trăit cu urît,
Să ne-ngroape cap la cap,
C-am trăit odată cu drag.
Voloca

Lasarea

Maica din boală mă scoate,
Da din nacaz nu mă poate.
Răsai, lună, mai degrabă,
Să se vadă pin livadă,
Să cosesc pelin și iarbă,
Să dau mîndrei să-mi desfacă.
Na-ți, puică, un leu bătut
Și-mi desfă ce mi-ai făcut.
– Macar să-mi dai o mie lei,
Nu ț-am făcut ca să piei,
Dar ț-am făcut să mă iei.
Olio, olio, cosauă nouă,
Rupe-ți-s-ar ea în două.
– Latri, țoarfă și vadană,
Nu s-a rupe coasa mea,
S-a rupe inima-n tine,
Cum vorbești tu cătră mine!
Ajungă-te-o jele bună
Și m-ăi vedea într-o lună!
Camina

Doină

Am auzit, bade, de lume
Că vrai să te lași de mine,
Lasă-te cu Dumnezeu,
Că mie nu-mi pare rău,
Numai o țîră mi-i cam jele,
După trei cuvinte-a mele

Care eu le-am cuvîntat
Și boierii au ascultat.
Boierii de la masă
Și voinicii de la coasă.
Coasa rea și iarba grea,
Vai de voinicia mea.
Am cosit o brazdă pe rouă,
S-a rupt coasa drept în două,
Nici o brazdă n-am cosit
Și deodată am obosit.
Coasa trebui vărguită,
Vara mea cea prăpădită!
Tu voinic și eu voinic,
Hai la codru, la cîșlig,
Ș-om cășliga rublele,
Și le-om bea cu mîndrele,
Și le-om bea și le-om găti,
Ș-om rămînea pe la stîni,
Ca cînii făr' de stăpîni.

Mahala

Dusul la coasă

Rămăi, puică, sănătoasă,
Că mă duc în jos la coasă,
Să cosesc iarbă cu flori
Să-mi fie de sărbători.
– De te duci și nu rămîi,
Cu cine-o să mă mîngîi?
– Mîngîie-te, puică, bine,
Mai sînt voinici făr' de mine.
– Macar fie mahalale,
Dacă nu-mi ești Dumnetare,
Macar fie cîți copaci,
Dacă mie nu-mi sînt dragi.
– Tu te-i face, puică, bine,
Că rămăi în sat la tine,
Eu m-oi face, puică, rău,
Că mă duc din satul meu.
....

Cîntă cucu-n glas subțire
Pentru-a noastră despărțire,
A cîntat cucu-n glas mare
Pentru a noastră-mpreunare.
– Cine pe noi ne-a despărțit,
Fie-i moartea de cuțit,
Pentru-a nostru jurămînt
Să n-aibă loc în pămînt,
Nici tămîie la mormînt.

Broscăuți

Dorul

Frunzuliță de matasă,
Puiule, catan-aleasă,
Roagă-te la Dumnezeu,
La toate zilele mari,
Și la Domnul ghenerari,
Ca să-ți deie drumu-acasă,
Ț-a venit vremea de coasă
Și grîul de secerat,
Mîndruța ta zace-n pat
Inima i s-a uscat.

Strojineț

Moartea

Peste deal, la lunca deasă,
Vine Moartea mînioasă,
Să pune într-un colț de casă
Și cere suflet din oase.
– Mă rog, Moarte, mă mai lasă,
Că Ghițișor nu-i acasă,
C-a plecat în jos la coasă,
Să cosească fîn cu rouă,
Ș-a brazdat o brazdă-două,
Ș-a rupt coasa drept în două,
Ș-a plecat la alta nouă.
Altă nouă n-a găsit
Și pe loc s-a otrăvit.

Bacău

Cuprins

Partea I
FACEREA LUMEI

Partea a II-a
PĂMÎNTUL

Partea III
AERUL

Partea III
AERUL

În colecția PLURAL

au apărut

1. Adrian Marino – *Pentru Europa. Integrarea României. Aspecte ideologice și culturale*
2. Lev Șestov – *Noaptea din grădina Ghetsimani*
3. Matei Călinescu – *Viața și opiniile lui Zacharias Lichter*
4. Barbey d'Aurevilly – *Dandysmul*
5. Henri Bergson – *Gîndirea și mișcarea*
6. Liviu Antonesei – *Jurnal din anii ciumei: 1987-1989*
7. Stelian Bălănescu, Ion Solacolu – *Inconsistența miturilor: Cazul Mișcării legionare*
8. Marcel Mauss, Henri Hubert – *Teoria generală a magiei*
9. Paul Valéry – *Criza spiritului și alte eseuri*
10. Virgil Nemoianu – *Micro-Armonia*
11. Vladimir Tismăneanu – *Balul mascat*
12. Ignațiu de Loyola – *Exerciții spirituale*
13. * * * – *Testamentum Domini* (ediție bilingvă)
14. Adrian Marino – *Politică și cultură*
15. Georges Duby – *Anul 1000*
16. Vasile Gogea – *Fragmente salvate (1975-1989)*
17. Paul Evdokimov – *Rugăciunea în Biserica de Răsărit*
18. Henri Bergson – *Materie și memorie*
19. Iosif Sava – *Radiografii muzicale. 6 Serate TV*
20. Gabriel Andreescu – *Naționaliști, antinaționaliști... O polemică în publicistica românească*
21. Stelian Tănase – *Revoluția ca eșec*
22. Nikolai Berdiaev – *Sensul istoriei*
23. Françoise Thom – *Sfîrșiturile comunismului*
24. Jean Baudrillard – *Strategiile fatale*
25. Paul Ricoeur, J.L. Marion ș.a. – *Fenomenologie și teologie*
26. Thierry de Montbrial – *Memoria timpului prezent*
27. Evagrie Ponticul – *Tratatul practic. Gnosticul*
28. Anselm de Canterbury – *De ce s-a făcut Dumnezeu om ?*
29. Alexandru Paleologu – *Despre lucrurile cu adevărat importante*
30. Adam Michnik – *Scrisori din închisoare și alte eseuri*
31. Liviu Antonesei – *O prostie a lui Platon. Intelectualii și politica*
32. Mircea Carp – *„Vocea Americii" în România (1969-1978)*
33. Marcel Mauss, Henri Hubert – *Eseu despre natura și funcția sacrificiului*

34. Nicolae Breban – *Riscul în cultură*
35. Iosif Sava – *Invitații Eutherpei. 8 Serate TV*
36. A. Van Gennep – *Formarea legendelor*
37. Claude Karnoouh – *Dușmanii noștri cei iubiți. Mici cronici din Europa Răsăriteană și de prin alte părți*
38. Cristian Bădiliță (ed.) – *Eliadiana*
39. Ioan Buduca – *Și a fost seară, și a fost dimineață*
40. Pierre Hadot – *Ce este filosofia antică*
41. Leon Wieseltier – *Împotriva identității*
42. * * * – *Apocalipsa lui Pavel*
43. Marcel Mauss – *Eseu despre dar*
44. Eugeniu Safta-Romano – *Arhetipuri juridice în Biblie*
45. Guy Scarpetta – *Elogiu cosmopolitismului*
46. Dan Pavel – *Cine, ce și de ce ?*
47. Vladimir Jankélévitch – *Iertarea*

PLURAL M

1. Émile Durkheim – *Formele elementare ale vieții religioase*
2. Arnold Van Gennep – *Riturile de trecere*
3. Carlo Ginzburg – *Istorie nocturnă*
4. Michel de Certeau – *Fabula mistică*
5. G.W. Leibniz – *Eseuri de teodicee*
6. J. Martín Velasco – *Introducere în fenomenologia religiei*
7. * * * – *Marele Inchizitor. Dostoievski – lecturi teologice*
8. Raymond Trousson – *Istoria gîndirii libere*
9. Marc Bloch – *Regii taumaturgi*
10. Filostrat – *Viața lui Apollonius din Tyana*
11. Diogenes Laertios – *Despre viețile și doctrinele filosofilor*
12. Ștefan Afloroaei – *Cum este posibilă filosofia în estul Europei*
13. Gail Kligman – *Nunta mortului*
14. Jean Delumeau – *Păcatul și frica* (Vol. I)
15. Jean Delumeau – *Păcatul și frica* (Vol. al II-lea)
16. Mihail Psellos – *Cronografia. Un veac de istorie bizantină (976-1077)*
17. Cicero – *Despre divinație*
18. Elena Niculiță-Voronca – *Datinele și credințele poporului român* (Vol. I)

În pregătire:

Adriana Babeți – *Despre arme și litere*
Paul Zumthor – *Babel sau nedesăvîrșirea*
Jacques Derrida – *Fantomele lui Marx*

Bun de tipar: aprilie 1998. Apărut: 1998
Editura Polirom, B-dul Copou nr. 3 • P.O. Box 266
6600, Iaşi • Tel. & Fax (032) 214100; (032) 214111;
(032) 217440 (difuzare); E-mail: polirom@mail.dntis.ro
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7;
Tel.: (01) 6138978

Tiparul executat la Polirom S.A. 6600 Iaşi
Calea Chişinăului nr. 32
Tel.: (032) 230323; Fax: (032) 230485

